www.detuinvanhetgeluk.be

De tuin van het geluk
is een filosofische tuin.
Mooi is gelijkmatigheid in alles; overdaad en gebrek lijken mij niets.
(Democritus, fragment DK 102)

een filosofische tuin

Op weg naar een bescheiden utopie

Filosofische wandelingen in London

Paul Gordyn

Waar privaatbezit is en alles wordt afgemeten naar het geld, ik houd het voor welhaast onmogelijk dat in een dergelijk land recht en welvaart heersen. […] Dit is de enige weg naar een gezonde samenleving: gelijkheid van goederen. Maar of dat ooit te handhaven valt waar iedere het zijne als privé bezit bezit…?

Thomas More, *Utopia,* 1516 (uitgave Athenaeum, 1996, vertaling Marie H. van der Zeyde, p 54-55)

De negende natuurwet luidt: dat iedereen ieder ander moet erkennen als iemand die van nature zijn gelijke is. De schending van dit voorschrift is de hoogmoed.
Uit deze wet komt een volgende voort, namelijk: dat niemand bij het begin van de vredes-onderhandelinge een of ander voorecht voor zichzelf mag opeisn, dat hij niet ook aan alle anderen wil toestaan. De mensen die deze wet naleven, noemen we bescheiden, en degenen die haar verbreken, aanmatigend.

Thomas Hobbes*, Leviathan*, hoofdstuk 15

Veronderstel dat de mensen zouden leven in kleine gemeenschappen tussen tuinen en groene velden en weinig behoeften zouden hebben: bijna geen meubels bijvoorbeeld, en geen huispersoneel, en dat ze de (moeilijke) kunst om van het leven te genieten zouden bestuderen en zouden ontdekken wat ze werkelijk nodig hebben: in dat geval denk ik dat je mag hopen dat de beschaving is begonnen.

William Morris, 1890

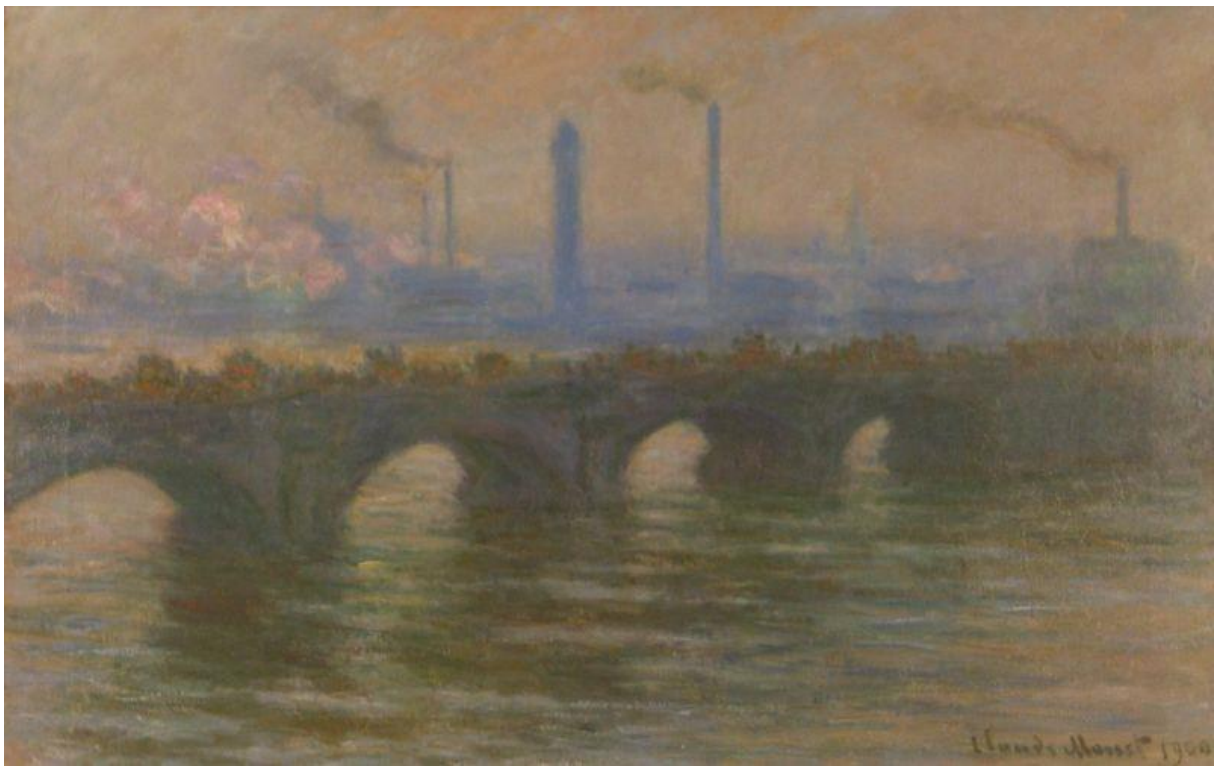
Moderne productiemethoden geven ons de mogelijkheid van comfort en bestaanszekerheid voor iedereen. In plaats daarvan hebben we ervoor gekozen dat de enen te veel werken en de anderen verhongeren. Tot nu toe zijn we even actief gebleven als we waren vóór er machines waren. Daarin zijn we dwaas geweest, maar er is geen reden om voor altijd dwaas te blijven.

Bertrand Russell, *In Praise of Iddleness* (1935)

Voorwoord

Dit document is samengesteld uit notities voor een concrete filosofische wandeling. Daardoor is er een zekere rommeligheid aanwezig en zijn er bepaalde onevenwichten.

Een mindere filosoof krijgt al eens meer aandacht dan objectief gezien verantwoord is (of omgekeerd), bepaalde thema's krijgen speciale aandacht, sommige formuleringen zouden beter kunnen of moeten voor een officiële publicatie, sommige teksten zijn vertaald en andere niet, soms wordt er enkel feiten meegedeeld en soms wordt er een commentaar of waardering toegevoegd.

- schilderij van London door Claude Manet (19e eeuw)
  - foto van in London in de "smog" (21e eeuw)

Inhoud

VOORWOORD 3
Overzicht kaarten 15
Kaart wandeling centrum (wandeling 1 en 2) 16

WANDELING 1 – CITY OF WESTMINSTER: HET ONTSTAAN VAN HET MODERN DENKEN (16E – 19E EEUW) 17

Kaart wandeling 1 – City of Westminster 18
Lambeth Palace Road, SE1 7LB - Garden Museum 19
Filosoferen 20
Filosofisch wandelen 20
Epicurus, de filosoof van de tuin 20
DE HERONTDEKKING VAN EPICURUS IN 1417 21
Lambeth Palace - Thomas More 22
Middeleeuws London (rond 1300) 23
Wyngaerde's "Panorama of London in 1543" 24
DE EERSTE MODERNIST: THOMAS MORE 26
Mores *Utopia*, het eerste modern ethisch werk 26
Thomas More (1478-1535) 27
College Garden – Westminster school – Westminster Abbey 31
Engelse middeleeuwse filosofen 36
Angelsaksische versus continentale filosofie 36
Filosofen begraven en herdacht in Westminster Abbey 37
Charles de Saint-Denis, heer van Saint-Évremond (1613 –1703) 39
Margaret Cavendisch (1623-1673) 39
William Temple (1628-1699) 40
uitbreiding: 23 Great Smith St. – Adam Smith Institute 40
uitbreiding: 10 Caxton Street, Caxton Hall – Bacon, suffragettes, B. Russell, Einstein, holebibeweging 41
uitbreiding: 61 Petty France – Fabian Society 43
Fabian Society 43
uitbreiding: Queen Anne's Gate, Ministry of Justice - Jeremy Bentham 45
uitbreiding: 40 Queen Anne's Gate - James en John Stuart Mill 45
uitbreiding: 26 Queen Anne's Gate - Lord Haldane 46
Richard Burdon Haldane (1856 -1928) 46
St Margaret's Church – James Harrington 47
Westminster Palace 48
Westminster Abbey en Houses of Parliament in de toekomst 49
Il était une fois… demain (Chris Morin-Eitner) 53
Parliament Square – monument suffragettes 55
Whitehall Gardens 56
FILOSOFEREN IS GEVAARLIJK 56
William Tyndale (circa 1494 - 1536) 57
Het protestantisme als antimoderne beweging 58
FRANCIS BACON, GRONDLEGGER VAN HET TECHNO-WETENSCHAPSGELOOF 61
York Watergate – Francis Bacon 64
London rond 1600, met ligging York House 66
Francis Bacon (1561-1626) 67
Tijdslijn Engelse politiek / Engelse filosofie van Bacon tot Bentham 76
uitbreiding: 10 Buckingham Str. - Jean Jacques Rousseau 77
Jean Jacques Rousseau (1712-1778) 78
uitbreiding: 36 Craven Str. (B. Franklin) 79

Benjamin Franklin (1706-1790) 80
Adelaïde street – beeld van Oscar Wilde *83*
National Portrait Gallery *84*
Prenten over filosofen in de NPG 89
Iris Murdoch 92
THOMAS HOBBES, DE MISKENDE GRONDLEGGER VAN MODERNE POLITIEK ALS STREVEN NAAR GELIJKHEID 95
Hobbes, atheïst en egalitarist 95
Londen ten tijde van Hobbes 98
Thomas Hobbes (1588-1679) 99
Thomas Carlyle (1795-1881) 101
in de buurt: 35 St Martin's Street – Newton *103*
National Gallery *105*
Trafalgar Square *106*
Charlotte Despard (1844-1939) 109
107 Pall Mall – Athenaeum Club *110*
Herbert Spencer (1820-1903) 112
BACONS PROGRAMMA UITGEVOERD: ONTSTAAN EXACTE WETENSCHAPPEN (O.A. BOYLE, NEWTON) 114
6-9 Carlton House Terrace - Royal Society *116*
Royal society 117
Henry Oldenburg (1619-1677) 118
3 Carlton House Terrace - Royal Academy of Engineering *121*
83 Pall Mall - Robert Boyle *122*
Robert William Boyle (1627 1691) 122
25 King Str, pub the Golden Lion – Oscar Wilde *124*
14 St. James's Square - London Library *125*
London Library 125
10 St James's Square, Chatham House (The Royal Institute of International Affairs) – Philippa Foot *125*
Philippa Foot (1920-2010) 125
in de buurt: 87 Jermyn Str. – Isaac Newton *127*
Newton (1642-1727) 127
St James' Church – Samuel Clarke / William Blake *129*
Samuel Clarke (1675-1729) 129
William Blake (1757-1827) 131
The Albany (Picadilly) – I. Berlin, R. Scruton *133*
Roger Scruton (°1944) 135
boekwinkel Hatchards, 187 Picadilly Street *136*
6 Burlington Gardens *137*
Leibniz (1646-1716) 142
DE LIBERALE, ECONOMISTISCHE WENDING: LOCKE, SMITH EN HUME 145
John Locke (1632-1704) 147
David Hume (1711-1776) 153
Adam Smith (1723-1790) 157
19E EEUW: 4 HOUDINGEN T.O.V. HET LIBERALE DENKEN 159
Regent Street – Alexis de Tocqueville *160*
Alexis de Tocqueville (1805-1859) 160
Café Royal (Regent Street) – Oscar Wilde *162*
Oscar Wilde (1854-1900) 163
37 en 9 Gerrard Street - Edmund Burke *165*
Edmund Burke (1729-1797) 167
28 Dean Street – Karl Marx *168*
In de nabijheid: Archer Street - pub The Red Lion *170*
Karl Marx (1818-1883) 171

Karl Marx over de behuizing in London....174
Gustave Doré's prenten van London....176
Charles Booth's poverty map....178
18 Bateman Str, pub Dog and Duck – Orwell....*179*
George Orwell (1903-1950)....182
uitbreiding: 15 Garrick Street – The Garrick Club....*184*
Isaiah Berlin (1909-1997)....185
8 John Adam St. – Royal Society of Arts....*186*
Royal Society of Arts....187
The Great Exhibition en Crystal Palace....188
uitbreiding: 10 Maiden Lane – Voltaire....*190*
Voltaire (1694-1778)....191
uitbreiding: Strand Palace Hotel - Shaftesbury....*192*
Shaftesbury, 3th earl (1671-1713)....194
uitbreiding: Strand, Savoy Hotel – Oscar Wilde, Albert Einstein....*197*
uitbreiding: Long Acre/Endell St, voormalig Queen's Theatre - Eerste Internationale....*198*
De Eerste Internationale....198

WANDELING 2 – THE CITY EN BLOOMSBURY: HET MODERNE DENKEN EN DE KRITIEK EROP (15E -21E EEUW)....200

Kaart wandeling 2 – centrum: City of London en Bloomsbury....200
DE MODERNE FILOSOFEN GEËERD IN 19E EEUW....201
Knightrider Street – Thomas Linacre....*201*
Thomas Linacre (1460-1524)....201
St Paul's Cathedral – John Colet, William Blake, Dr. Johnson, John Wyclif, Thomas Linacre....*202*
St Paul's Cross, Paternoster Row – Richard Hooker....*205*
Richard Hooker (1554-1600)....207
Christchurch Greyfriars Church Garden....*207*
William of Ockham (1288 – 1347)....209
St Martin's-le-Grand - The Bull and Mouth Inn....*209*
St Bartholomew's Hospital – William Harvey....*210*
Charterhouse Square – Thomas More....*210*
19 Charterhouse St. – Anglia Ruskin University....*212*
St Andrew Holborn - Berkeley....*213*
43 Hatton Garden, Wren House – George Berkeley....*216*
George Berkeley (1685-1753)....216
South Square – Francis Bacon....*217*
Holborn, *Barnard's Inn Hall* - Gresham College....218
Fetter Lane – John Wilkes , Thomas Hobbes....*220*
lus: Carey Str/Serle St. – Thomas More....*221*
lus: St Duncan in the West – William Tyndale....*221*
lus: Temple Church – Richard Hooker....*222*
17 Gough Square - Dr Samuel Johnson's House....*222*
Samuel Johnson (1709-1784)....223
Crane Court – Royal Society....*225*
Wine Office Court (gangetje 145 Fleet St) - pub Ye Olde Cheshire Cheese....*227*
City of London School – More, Bacon, Newton....*228*
Baynard's Castle St. - Algernon Sidney....*229*
Algernon Sidney (1623-1683)....229
Temple Place - J. S. Mill....*230*
HOOFDSTROOM 19E EEUW: VOORTZETTING LIBERAAL MODERNISME DOOR UTILITARISME....230
James Mill (1773-1836)....231
John Stuart Mill (1806-1873)....232

Utilitaristen over homoseksualiteit 236
Ontwikkeling London in industriële tijd 237
Arundell House *240*
Francois Heisbourg 241
King's College *242*
Overzicht universiteiten in London 243
EEN EERSTE KRITIEK OP HET MODERNISME: IS GROEI WEL GOED? 244
John Ruskin (1819-1900) 244
Nick Bostrom 246
Anneleen Kenis 246
Bryan Magee (°1930) 247
20 Devereux Court, pub Devereux – John Toland, Anthony Collins, Pierre des Maizeaux *248*
John Toland (1670-1722) 250
Anthony Collins (1676 - 1729) 251
Pierre des Maizeaux (1666 of 1673 – 1745) 251
The Strand - pub The George *252*
Portugal Street - London School of Economics - Pub George IV *253*
EEN TWEEDE KRITIEK OP HET MODERN DENKEN: DE GELIJKHEID WORDT STEEDS WEER IN VRAAG GESTELD 255
Links in eerste helft 20e eeuw *256*
Richard H. Tawney (1880-1962) 256
Harold Laski (1883-1950) 256
De rechtse stroming vanaf interbellum *257*
Friedrich Hayek (1899-1992) 257
Karl Popper (1902-1994) 258
Michael Oakeshott (1901-1990) 259
Anthony Giddens (°1938) 259
John Gray (°1948) 260
Reformistisch links na WO II *261*
J.K. Gallbraith (1908-2006) 261
Zygmunt Bauman (1925-2017) 262
Amartya Sen (°1933) 263
Anthony Atkinson (1944-2017) 263
Richard Wilkinson (°1943) 264
Chandran Kukathas (°1957) 265
Richard Sennett (°1943) 265
David Held (°1951) 266
Een vreemde eend in de bijt, tegen groei *266*
Ezra J. Mishan (1917-2014) 266
DE NATIONALISTISCHE AANVAL OP MODERNITEIT 267
Ernest Gellner (1925-1995) 268
RELATIVISTISCHE AANVAL OP WETENSCHAPPELIJK DENKEN 269
Imre Lakatos (1922-1974) 269
Paul Feyerabend (1924-1994) 270
Nancy Cartwright (°1944) 270
60 Great Queen Street - Freemasons's Hall *271*
81-82 Long Acre – pub Freemasons Arms *273*
Vrijmetselaars 274
John Theophilus Desaguliers (1683 –1744) 275
Fulham Palace 275
191 Dury Lane, pub The White Hart - Marx *276*
in de buurt: 20 Bloomsbury Way – Swedenborg *277*
Emanuel Swedenborg (1688-1772) 277
in de buurt: 2-3 Bloomsbury Square – Locke, Pestalozzi, Froebel *277*

in de buurt: Bloomsbury Square – John Law *278*
John Law (1671-1729) 278
34 Bury Place – Bertrand Russell *279*
BERTRAND RUSSELL, BLIJVEND VOORBEELD 280
Bertrand Russell (1872-1970) 281
London Review of Books *283*
Bernard Williams (1929-2003) 284
Derek Parfit (1942-2017) 285
Hilary Putnam (1926-2016) 285
Thomas Nagel (°1937) 286
Martha Nussbaum (1947) 287
Richard Rortry (1931-2007) 288
Timothy Morton 289
British Museum (Old British Library) – Marx *290*
48 Bedford Sq. – Bedford College, S. Stebbing *291*
Het Bedford College 291
Susan Stebbing 291
HET NIEUWE ATHEÏSME HEEFT NOOD AAN MEER BESCHEIDENHEID 292
19 Bedford Square - New College of the Humanities *293*
A.C. Grayling (°1949) 293
Simon Blackburn (°1944) 294
Daniel Dennett (°1942) 294
Richard Dawkins (°1941) 294
Ronald Dworkin (1931-2013) 295
Steven Pinker (°1953) 296
Peter Singer (°1946) 296
Hoek Montaque Place / Gower street – Henry Cavendish *297*
Henry Cavendish (1731 –1810) 297
Gower St. 10 – Ottoline Morell *298*
Gower St. 7 – Pre-Rafaëlitische schilders *298*
Senate House – Edvard Westermarck *298*
Edvard Westermarck (1862-1939) 299
The Aristotelian Society 299
London School of Hygiene & Tropical Medicine – Peter Singer *300*
SOAS – Frank Furedi *301*
Frank Furedi (°1947) 302
Birkbeck University *303*
Eric Hobsbawm (1917-2012) 304
Slavoj Zizek (°1949) 305
David Pearce 305
Judith Butler (°1956) 306
Gower Street, Darwin Building - Charles Darwin *307*
Charles Darwin (1809-1882) 307
University Street - pub Jeremy Bentham *309*
Jeremy Bentham (1748-1932) 311
University College *313*
University College London (UCL) 313
DE VEREISTE KRITIEK OP HET MODERNISME IS MEER DAN OOIT NODIG, MAAR WORDT BIJNA NIET GEUIT 314
William Kingdon Clifford (1845-1879) 315
Nicholas Georgescu-Roegen (1906-1994) 315
Alfred Ayer (1910-1989) 316
Alfred Ayer versus Etienne Vermeersch 317
Ted Honderich (°1933) 318

Gerald Cohen (1941-2009) 319
WAAROM GEEN SOCIALISME? OP KAMPEERTOCHT MET DE BRITSE FILOSOOF G.A. COHEN 319
Jonathan Israel (°1946) 321
Julian Baggini (°1968) 321
UCL dep. Economics, 30 Gordon Street - David Ricardo *322*
David Ricardo (1772-1823) 322
uitbreiding: Werrington Street, Oakshott Court - Mary Wollstonecraft *324*
Mary Wollstonecraft (1759-1797) 325
William Godwin (1756-1836) 326
uitbreiding: Polygon Road, School (NW1) - Somers Town Mural - William Godwin *327*
uitbreiding: 4 Burton place – Robert Owen *328*
Robert Owen (1771–1858) 328
uitbreiding: Judd Street, 61 - Alexander Herzen *330*
Alexander Herzen (1812-1870) 330
Gordon Sq. 14 - Royal Institute of Philosophy *331*
The *Royal Institute of Philosophy* 331
John Haldane (°1954) 331
Gordon Square 44 – Keynes *332*
John Maynard Keynes (1883-1946) 332
Gordon Square 50 – Bloomsbury Group *334*
Gordon Sq. park – Rabindranath Tagore *334*
Rabindranath Tagore (1861-1941) 334
Tavistock Square (park) - Gandhi *335*
Mahatma Gandhi (1869-1948) 335
Tavistock Place 36 – Lenin *336*
Vladimir Lenin (1870-1924) 336
87 Marchmont Street – Percy and Mary Shelley *337*
Mary Shelley (1797-1851) 337
Percy Shelley (1792-1822) 338
70 Marchmont St - School of Life - Alain de Botton *338*
Alain de Boton (°1969) 339
66 Marchmont St - bookshop Gay's the word *340*
30 Russell Square, Royal Institute of Chemistry – Joseph Priestley *341*
Joseph Priestley (1733-1804) 341
Russell Square – beelden Imperial Hotel *343*
48 Boswell St. - locatie Old Devonshire House - Thomas Hobbes *344*
Red Lion Sq. – Bertrand Russell, Fenner Brockway *345*
17 en 6 Red Lion Square – William Morris *345*
William Morris (1834-1896) 346
cfr. Arts and Crafts movement: 347
Andere plaatsen verbonden aan William Morris *349*
Victor and Albert Museum – William Morris 349
17 St George Street – William Morris 349
Lloyd Park, Forest Road - William Morris Gallery 350
Upper Mall 26, Hammersmith – William Morris Society 351
2–4 King Street , Hammersmith – pub William Morris 352
7 Hammersmith Terrace, Emery Walkers' House – William Morris 353
Merton Abbey Mills – William Morris 354
Bexleyheath (Red House Lane) - The *Red House* 356
Kelmscott Manor (the Cotswolds village of Kelmscott, in West Oxfordshire) 357
Conway Hall - Humanist League *358*
37A Clerkenwell Green - Marx Memorial Library, Lenin *360*
Crown Tavern - Lenin en Stalin ? *362*

6 Charterhouse Buildings, Survival International – Edward Goldsmith *363*
Edward Goldsmith (1928-2009) 363
UITBREIDING VANAF MARCHMONT STREET 364
54 Hunter St - John Ruskin *364*
Brunswick Sq. , UCL School of Pharmacy – Keynes *364*
Brunswick Sq. 40 – Foundling Museum *364*
Mecklenburgh Square, 21 - Richard H. Tawney *364*
33 Ampton Str. - Thomas Carlyle *364*
16 Percy Circus, London WC1X 9EE *365*
Angel Square – Thomas Paine *365*
Thomas Paine (1737-1809) 365

BIJKOMENDE PLAATSEN IN LONDON CENTRUM 367

St James' St, Brooks's *367*
21 Albemarle Street, Royal Institution – Charles Babbage *367*
Marshall Str / Broadwick Str - William Blake *368*
15 Poland Street – Percy Shelley *368*
70 Berners Street – Samuel Coleridge *369*
Samuel Coleridge (1772-1834) 369
309 Regent'St – University of Westminster - Chantal Mouffe *370*
Cantal Mouffe (°1943) 370
1c Portland Place, Langham Hotel - Oscar Wilde *371*
Halam St (BBC) – George Orwell *372*
49 Tottemham St. / 107 Charlotte St - Communist Club *372*
29 Fitzroy Square - G.B. Shaw *373*
George Bernard Shaw (1856-1950) 373
17 Osnaburgh St – Fabian Society *374*
Edward Carpenter (1844-1929) 374
Havelock Ellis (1859 – 1939) 375

WANDELING 3 – LONDON WEST 376

Algemene kaart London West 376
VAN CHELSEA NAAR PIMLICO (3 KM) 376
Kaart van Chelsea naar Pimplico 376
28 Beaufort St / Chelsea Old Church –Thomas More *377*
Cheyne Walk / 24 Cheyne Row – Thomas Carlyle *380*
4 Cheyne Walk – George Eliot *382*
34 Tite Street – Oscar Wilde *382*
4 Anderson St. – Karl Marx *383*
63 St George Drive's – Swami Vivekananda *383*
Swami Vivekananda (1862-1902) 383
Millbank, Tate Britain – de filosoof van Sander *384*
De filosoof van August Sander 384
VAN BELGRAVIA NAAR HAMMERSMITH (8 KM VOGELVLUCHT) 386
Kaart van Belgravia naar Hammersmith 386
24 Chester Square – Mary Shelley *386*
Piccadilly 139 / Park Lane - Lord Byron *387*
Lord George Gordon Byron (1788 –1824) 387
8 Montpellier Square - Arthur Koestler *389*
Arthur Koestler (1905-1983) 389
V&A Museum - William Morris *389*
National History Museum - Charles Darwin *390*
Imperial College London, Exibition Rd - Whitehead, Patrick Geddes, Descartes, Roger Bacon *390*

Alfred Whitehead (1861-1947) 391
Patrick Geddes (1854-1932) 392
Kensington Gore, Royal Albert Hall – Albert Einstein *392*
Albert Einstein (1879-1955) 394
18 Kensington Square – John Stuart Mill *397*
Kensington Square (Heythrop College) - Frederick Copleston, Stephen Law *397*
Frederick Copleston (1907–1994) 399
Stephen Law (°1960) 399
St Mary Abbots Church - James Mill *400*
Sheffield Terrace, 32–34 / 11 Warwick Gardens - Gilbert K. Chesterton *401*
Gilbert Keith Chesterton (1874—1936) 402
50 Campden Hill Square, Holland Park - Evelyn Underhill *402*
Evelyn Underhill (1875-1941) 402
Holland Park, Holland House – James Addison *403*
James Addison (1672-1719) 404
The Spectator 404
5 Addison Bridge Place – Harold Laski *405*
7 Addison Bridge Place – Samuel Coleridge *405*
20 Baron's Court Road - Gandhi *406*
2- 4 King St - pub The William Morris *406*
26 Upper Mall - William Morris *406*
7 Hammersmith Terrace, Emery House - Arts and crafts, William Morris *406*
ANDERE PLAATSEN: UXBRIDGE, GREENFORD, KENSAL GREEN, MAIDA HILL, PADDINGTON, MARYLEBONE EN MAYFAIR .407
Kingston Lane, Uxbridge / Brunel-university – Barbara Goodwin *407*
Barbara Goodwin 408
The Rectory, 75 Oldfield Lane South, Greenford - Mary Midgley *408*
Mary Midgley (1919 – 2018) 409
Harrow Road, Kensal Green Cemetry - Robert Owen en andere hervormers *410*
Enkele vrouwen vermeld op de Reformers Memorial 412
Great Western Studios, Unit 7, 65 Alfred Road – Tom Hodgkinson *413*
Tom Hodgkinson (°1968) 413
1 Orsett Terrace – Alexander Herzen *414*
10 Howley Place, Paddington – Bal Tilak *414*
Bal Gangadhar (of: Lokamanya) Tilak (1856-1920) 414
51 York St. - Alfred Ayer *415*
Marylebone High St., Old St Marylebone Parish Church Garden - Fr. Bacon *415*
2 Upper Harley Street - Frederick Maurice *415*
Frederick Maurice (1805-1872) 415
2 Garbutt Place - Octavia Hill *416*
17 South Molton St – William Blake *416*
Holles Street – Lord Byron *416*

WANDELING 4 – LONDON NOORD 417

Kaart London Noord 417
Madame Tussauds *418*
1 Dorset St. - Charles Babbage *421*
Charles Babbage (1791-1871) 421
Old St Marylebone Parish Church Garden - Fr. Bacon *422*
122 Regent's Park Rd - Friedrich Engels *423*
Friedrich Engels (1820-1890) 424
Chalk Farm Rd, The Roundhouse – Herbert Marcuse, Paul Goodman, Paul Sweezy *425*
Herbert Marcuse (1898–1979) 426
Paul Goodman (1911-1972) 427

Paul Sweezy (1910-2004) 427
41 Maitland Park Rd – Karl Marx *428*
46 Grafton Terrace – Karl Marx *428*
42 Clifton Hill - Melanie Klein *428*
Melanie Klein (1882-1960) 429
20 Maresfield Gardens – Sigmund en Anna Freud *429*
Fitzjohn's Ave – Sigmund Freud *430*
Freud (1856-1939) 431
10 Netherhall Gardens – Sidney & Beatrice Webb *433*
Sidney Webb (1859-1947) 433
Beatrice Webb (1858-1943) 433
16 Bracknell Gardens - Alfred en Julian Huxley *434*
Aldous Leonard Huxley (1894-1963) 434
Julian Huxley (1887-1975) 435
Humanists UK 435
Byron Villas, Vale of Health, 1 – D. H. Lawrence *436*
D.H. Lawrence (1885-1930) 436
North End, Wyldes Farm – William Blake, Charlotte Wilson *437*
Hampstead Garden Suburb *439*
3 The Grove – Samuel Coleridge *439*
17 South Grove, Highgate Old Hall - Francis Bacon *440*
Free Church, Charlotte Despard Rd - pub The Charlotte Despard *441*
Highgate Cemetery - graf Marx, William Kingdon Clifford, Herbert Spencer, Eric Hobsbawm *441*
Lissenden Gardens, Parliament Hill Mansions, 21 - 30 - Richard H. Tawney *446*
Holloway Rd – LMU (University North) - Robert Skidelsky *446*
Robert Skidelsky (°1939) 446
Holloway Rd, Islington Central Library – Francis Bacon *447*
Newington Green – Richard Price *448*
Matthias Road (Newington Green Primary School) – Mary Wollstonecraft *449*
373/375 Mare Street – Mary Wollstonecraft *449*
2 Shepperton Road, Islington, Rosemary Branch Tavern – the Levellers *450*
The Levellers 450
The Diggers 451
St Leonard's Church, Shoreditch – Robert Filmer *453*
Robert Filmer (c. 1588–1653) 453
113/117 Lower Clapton Road – Joseph Priestley *454*
begraafplaats Bunhill Fields – William Blake, Thomas Bayes *454*
4 Luke Str.- Workers' Educational Association - Karl Polanyi *454*
16 Burlington Rise, Oakleigh Park - Karl Popper *454*
Pancras Road, St Pancras Old Church – Wollstonecraft en Godwin *455*
Fairfield Road, Bow Quarter, Arlington Building – Annie Besant *456*
Annie Besant (1847-1933) 456
531 Forest Rd, William Morris Gallery – W. Morris *456*

WANDELING 5 – LONDON ZUID 457

Kaart London Zuid 457
Mawson Ln / Chiswick Ln, pub the Mawson Arms – Alexander Pope *457*
St Paul's school - John Colet, Isaiah Berlin, G. Cole *458*
George Douglas Howard Cole (1889 –1959) 459
Millbank, 9, Imperial Chemical House - Joseph Priestley *459*
Hercules Road – William Blake *460*
61 Westminster Bridge Rd, Morley College – Octavia Hill *460*
Octavia Hill (1838-1912) 461

Huisprojecten waar Octavia Hill herdacht wordt....461
50 Redcross Way, Red Cross Garden....461
2 Garbutt Place....462
29/30 Ranston Street....462
60 Cato Street....463
De National Trust en English Heritage....463
45 Dolben Str. - Mary Wollstonecraft....464
Globe Theatre – William Shakespeare....464
1 London Bridge St. , Times Literary Supplement - Christopher Hitchens....469
Christopher Hitchens (1949–2011)....469
Guy's Campus King's College (verbinding St Thomas St en Collingwood St) – Wittgenstein en Keats....470
Wittgenstein (1889-1951)....471
Railway Avenue, Rotherhithe / Brunel Museum – Isambard Brunel....476
Isambard Brunel (1806-1859)....476
Sayes Court park - John Evelyn....477
John Evelyn (1620-1706)....477
Mortlake High St., St Mary the Virgin – John Dee....477
John Dee (1537-1609)....478
202 Howard, Digby Stuart College (Roehampton University) - Nina Power....478
Nina Power....478
St Mary's Church, Putney - The Levellers....479
Wimbledon Park Road, 31 - George Henry Lewes / George Eliot....479
George Henry Lewes (1817–1878)....480
George Eliot (1819-1880)....480
Brixton Prison, Jebb Av. - Bertrand Russell....481
26 Herne Hill - John Ruskin....482
8 Lewisham Way, New Cross, Goldsmiths (university) - B. Stiegler, French theory, Jason Hickel....483
French Theory (of postmodernisme in de angelsaksische wereld)....483
Alan Sokal (1955)....484
Bernard Stiegler (1958)....484
Jason Hickel....485
Richmond Park, Pembroke Lodge - B. Russell....486
Dulwich College (Dulwich Common) - George Moore....487
George Moore (1873-1958)....488
1 Ham Common, Cassel Hospital / St Andrew's Church Ham - John Minter Morgan....489
John Minter Morgan (1782–1854)....490
Bernard Mandeville (1670-1733)....490
Eagle House, High Street Wimbledon - Schopenhauer....491
Arthur Schopenhauer (1788-1860)....491
Morton Abbey Mills (Watermill Way) - William Morris....493
39 Colby Road, Dulwich – Annie Besant....493
6 Crescent Rd, Sundridge Park, Bromley – Peter Kropotkin....493
Peter Kropotkin (1842-1921)....493
Colworth Road, 12 – D.H. Lawrence....495
Katharine Street, Croydon Public Library - Francis Bacon, Locke, Newton, Darwin....495
23 Coombe Road, Croydon - Ruskin House....496

WANDELING 6 – LONDON OOST (CITY OF LONDON, TOWER HAMLETS)....497

Tower – Thomas More, James Harrington....498
James Harrington (1611–1677)....499
Tower Hill – Thomas More....500
Aftakking parcours overkant Thames....501

32 Lombard St. - Alexander Pope *501*
Alexander Pope (1688-1744) 501
1-3 Bishopsgate - Revolution Society *504*
Revolution Society 504
Lothbury (hoek Bartholomew Ln) - voormalige Whalebone Tavern – Levellers *505*
Fore Street (120 London Wall) - Ebenezer Howard *505*
Ebenezer Howard (1850-1928) 506
12 Errol Street, Royal Statistical Society – Thomas Malthus *506*
Thomas Malthus (1766-1834) 507
begraafplaats Bunhill Fields – William Blake, Thomas Bayes *507*
Thomas Bayes (1701 – 1761) 508
4 Luke Str.- Workers' Educational Association - Karl Polanyi *508*
Karl Polanyi (1886-1964) 508
22 Hanbury St, Hanbury Hall – Annie Besant, Eleanor Marx *509*
Commercial St., Toynbee Hall - Arnold Toynbee *510*
Arnold Toynbee (1852–1883) 510
Angel Alley, 84 b Whitechapel High St – boekhandel Freedom / Stirner, Proudhon, Reclus, Bakunin, Goldman, Chomsky en andere anarchisten *511*
boekhandel Freedom 511
Charlotte Mary Wilson 512
Herdenkingsplakkaat linkse figuren 513
Max Stirner (1806-1856) 514
Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865) 516
Michael Bakunin (1814-1876) 517
Elisée Reclus (1830-1905) 518
Emma Goldman (1869-1940) 519
Noam Chomsky (°1928) 520
Andere figuren op het herdenkingsplakkaat: 521
Camille Pissarro 525
51 Roman Road Bethnal Green - London Buddhist Centre *527*
Powis Rd, Kingsley Hall - Gandhi *527*
Queen Mary University - Bryan Magee, Quentin Skinner *528*
Quentin Skinner (°1940) 528
ICC, Exhibition Center Excel, Royal Victoria Dock - Elinor Ostrom *529*
Elinor Ostrom (1933-2012) 529
De tragedie van de meent 529
Wapping High Street, St John's Churchyard - Thomas Rainsborough *530*
Thomas Rainsborough (1610-1648) 531
INDEX 532

Overzicht kaarten

Kaart wandeling centrum: p. 16

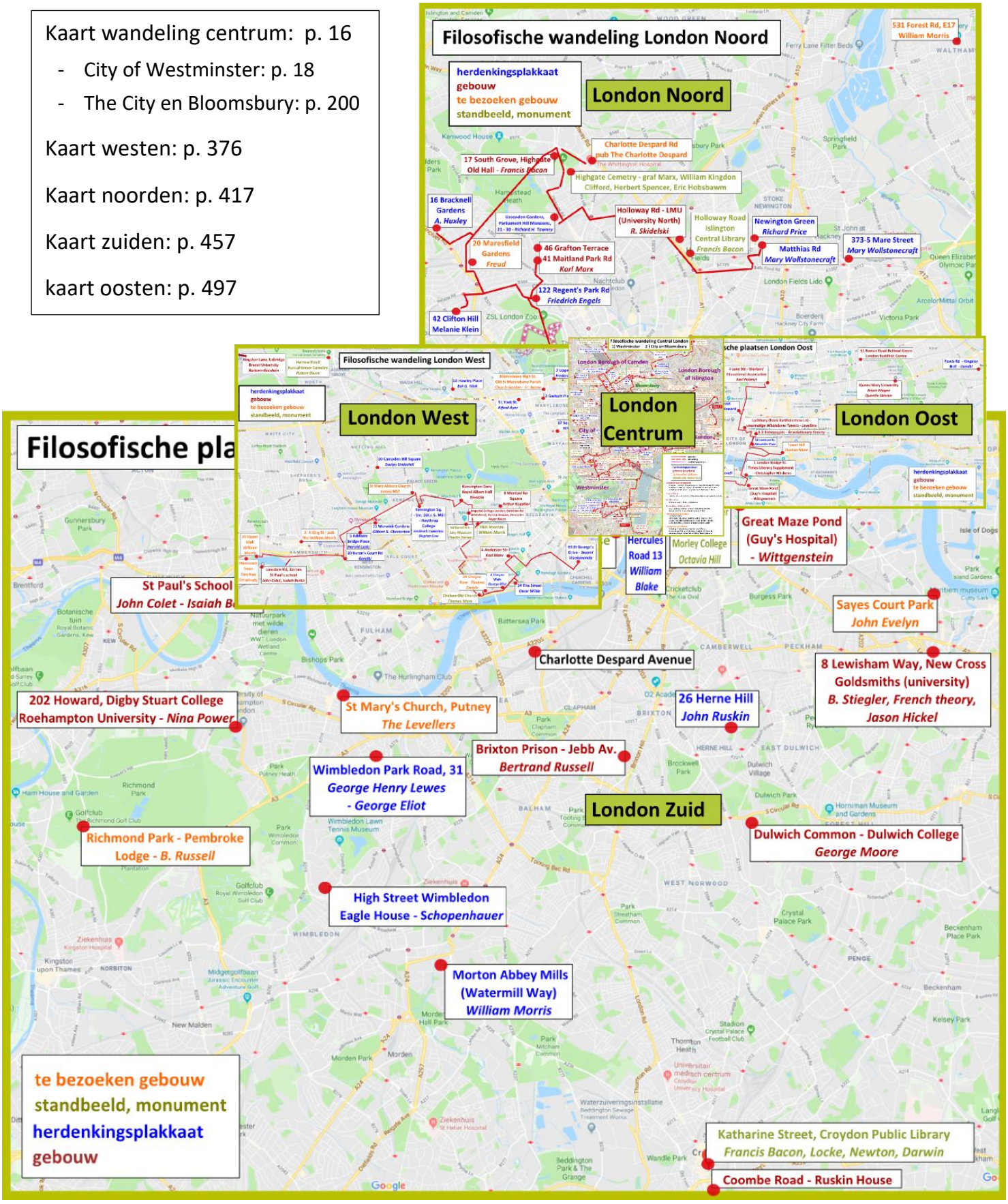
- City of Westminster: p. 18
- The City en Bloomsbury: p. 200

Kaart westen: p. 376

Kaart noorden: p. 417

Kaart zuiden: p. 457

kaart oosten: p. 497

Kaart wandeling centrum (wandeling 1 en 2)

Wandeling 1 – City of Westminster: het ontstaan van het modern denken (16e – 19e eeuw)

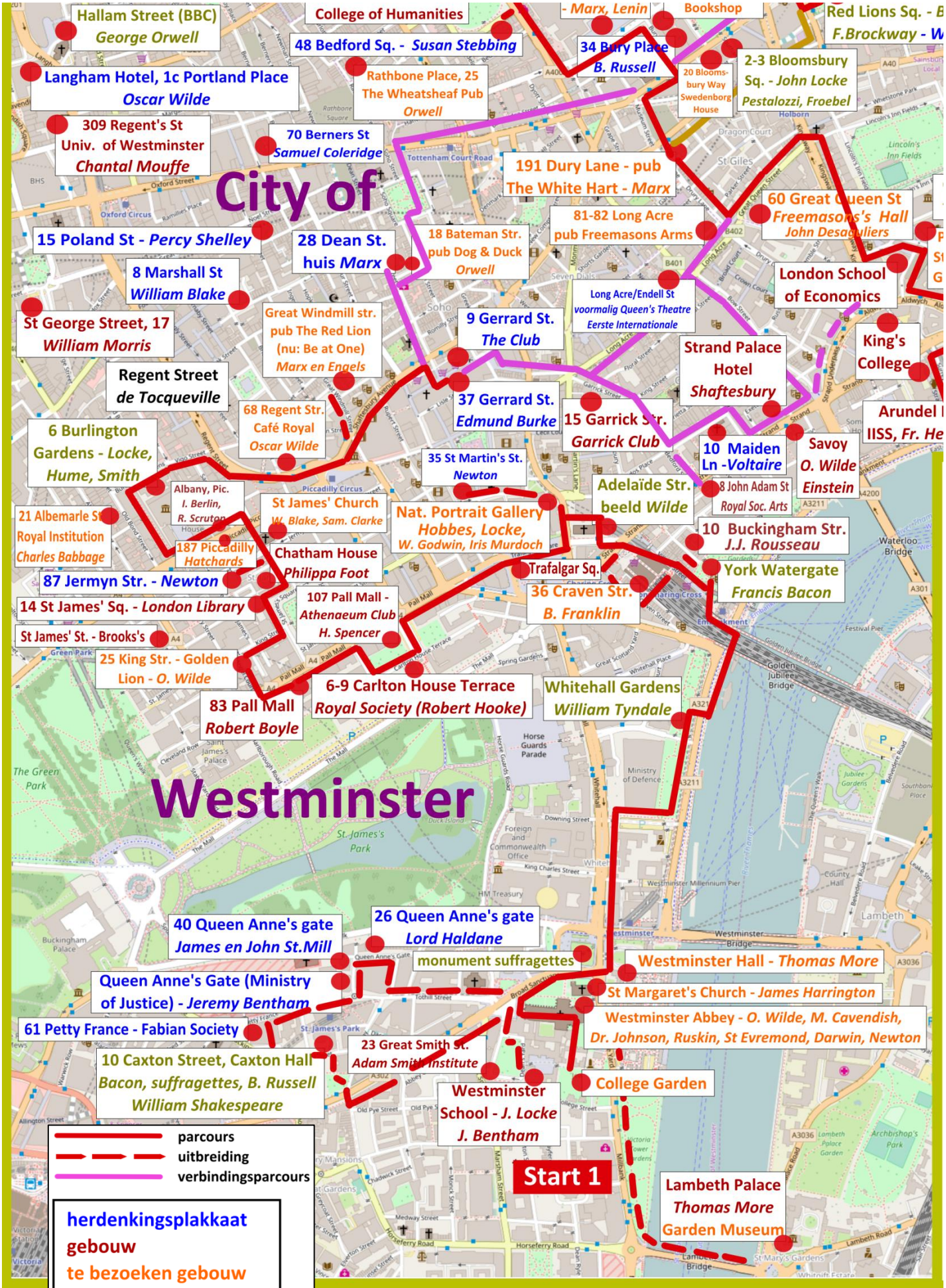
In deze wandeling wordt het ontstaan van het modern denken geschetst.

Op filosofisch vlak is de beste datum om het modern denken te laten beginnen 1516, het jaar waarin Thomas More zijn *Utopia* publiceert.

Het modern denken werd voorbereid door het humanistisch denken (je kan het ook vroegmodern noemen).
Symbool voor het humanisme kan het Lambeth Palace gekozen worden, het paleis van kardinaal Morton, die openstond voor sommige aspecten van het nieuwe denken. Thomas More diende er in zijn jeugd als page.
Lambeth Palace is daarom een uitstekend vertrekpunt.

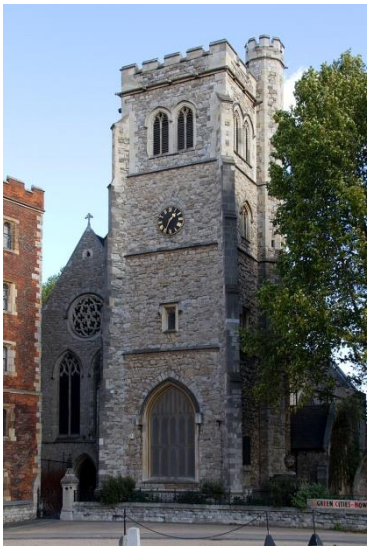
De volgende plaats is Westminster Abbey, symbool voor het vóórmodern (dat is nog volop religieus) denken.
Daarom kan er ook daar vertrokken worden. Er volgt dan vlug een tweede plaats verbonden aan Thomas More: Westminster Hall.

Kaart wandeling 1 – City of Westminster

Lambeth Palace Road, SE1 7LB - Garden Museum

Het museum bevindt zich in de voormalige Church of St Mary-at-Lambeth, een kerk naast het Lambeth Palace (zie verder).

Een museum over de tuin is een goed vertrekpunt voor een filosofische wandeling. Er kan nagedacht worden of er gelijkenissen bestaan tussen tuinieren en filosoferen, maar eenvoudiger: een tuin is een ideale plaats om te filosoferen.

Vooraf is het nuttig de begrippen “filosofie” en “filosofisch wandelen” te verduidelijken.

Filosoferen

- nadenken om kennis te verzamelen, om belangrijke vragen te beantwoorden
  - nadenken = niet steunen op gewoonte of autoriteit, maar op eigen verstand (rationaliteit)
    = verder gaan, zich afvragen of het niet anders kan zijn, kritiek geven op reeds gegeven antwoorden (dus gevaarlijk: filosofen worden vaak uitgeschakeld, letterlijk of op andere manieren)

- 3 grote vragen, 3 deelgebieden van de filosofie:

  1) **epistemologie en leer over de wereld (natuurfilosofie en metafysica)**: hoe kunnen we de wereld kennen en hoe zit die wereld dan in elkaar, zowel de natuur als het geheel dat bestaat? wat is de goede kennismethode en welke resultaten levert die op?
     - sinds 1600: natuurfilosofie op basis van de experimentele methode afgesplitst als natuurwetenschap; soortgelijke pogingen om filosofie van de mens en van de samenleving af te splitsen (als psychologie en sociologie) lukken niet

  2) **samenlevingsethiek**: hoe leven we best samen? hoe organiseren we de samenleving, economisch en politiek?

  3) **goedlevensethiek:** wat vangen we aan met ons leven, wat is het goede leven, wat is de zin van het leven, wat is de betekenis van de dood?

Filosofisch wandelen

In een filosofische wandeling wordt stilgestaan bij materiële sporen van filosofen in de stad:
- plaatsen waar filosofen gewoond of gewerkt hebben (al dan niet aangeduid met plakkaat)
- plaatsen waar ze begraven zijn
- plaatsen waar ze herdacht worden, met standbeeld, een plakkaat of met straatnaam.

Het doel is filosofen te herdenken, in de dubbele betekenis van dit woord:
- enerzijds herinneren, eer betuigen en de reden daarvan verduidelijken: hun denken en het belang daarvan verduidelijken
  - wij geven daardoor zin aan die filosofen
- anderzijds her-denken, zelf nadenken of het denken van die filosofen correct is, of die filosofen ons nog iets te vertellen hebben. Filosofisch wandelen is, vertrekkend van oude filosofen, filosoferen over onze tijd.

Epicurus, de filosoof van de tuin

Een bijzonder verband tussen “tuin” en “filosofie” is dat de Griekse filosoof Epicurus (rond 300 vóór 0) zijn school *De tuin* noemde.
Juist Epicurus staat centraal in deze wandeling, die in hoofdzaak het moderne denken wil verduidelijken.

De herontdekking van Epicurus in 1417

In de middeleeuwen is de filosofie christelijk en dient als dienstmeid van de theologie.

Kennis wordt bekomen door de autoriteiten te lezen, enerzijds de religieuze geschriften, anderzijds de werken van Aristoteles.
Het correcte samenleven bestaat in het gehoorzamen van de leiders, met voorop de koning, die zijn gezag krijgt van God.
Goed leven is zorgen dat je later in de hemel komt.

Vanaf de renaissance, met een begin rond 1300, zal dit veranderen. God verliest zijn centrale plaats.
Kennis kan ook bekomen worden door het lezen van andere auteurs uit de oudheid, en verder door “het boek van de natuur” in te kijken.
Samenleven wordt meer een conflict tussen diverse groepen die om de macht strijden, wat de vraag oproept hoe men in de samenleving de orde kan bewaren als sommigen niet meer het goddelijk gezag aanvaarden.
Goed leven begint al hier op aarde: ook het geluk op aarde telt mee.

Met de renaissance begint de moderne tijd, dat is – negatief uitgedrukt - een tijd waarin God niet meer het fundament vormt voor enken, samenleven en goed leven.

Cruciaal in de ontwikkeling van deze nieuwe tijd was de herontdekking van het epicurisme, de ronduit atheïstische filosofie uit de oudheid.
Deze gebeurtenis wordt prachtig verteld in Stephen Greenblatts *De zwenking:*

> *In the winter of 1417 the papal secretary Poggio Bracciolini made a great discovery. In an abbey in Germany he came across a manuscript of a long-lost classical poem, Lucretius's* De Rerum Natura *("On the Nature of the Universe"). This event is vividly described by the renaissance scholar Stephen Greenblatt in* The Swerve*. He sees it as the origin of the renaissance and, in effect, of modernity.*

Het epicurisme wordt door een groep geleerden onmiddellijk enthousiast onthaald als de leidraad voor een nieuwe, moderne filosofie.
Aanvankelijk wordt deze bron verzwegen en de naam van “de ketter” Epicurus wordt openlijk niet genoemd.

De eerste denker die een epicuristische filosofie verdedigt is Thomas More.

Lambeth Palace - *Thomas More*

Het Lambeth Palace is de officiële residentie van de Aartsbisschop van Canterbury.

Lambeth Palace is sinds 1200 in het bezit van de kerk.
De plaats was in de middeleeuwen, net zoals de Westminster Abbey en het nabijgelegen Westminster Palace, platteland. De stad London was beperkt tot wat vandaag The City of London vormt (grofweg tussen de Tower en St- Paul's Cathedral).

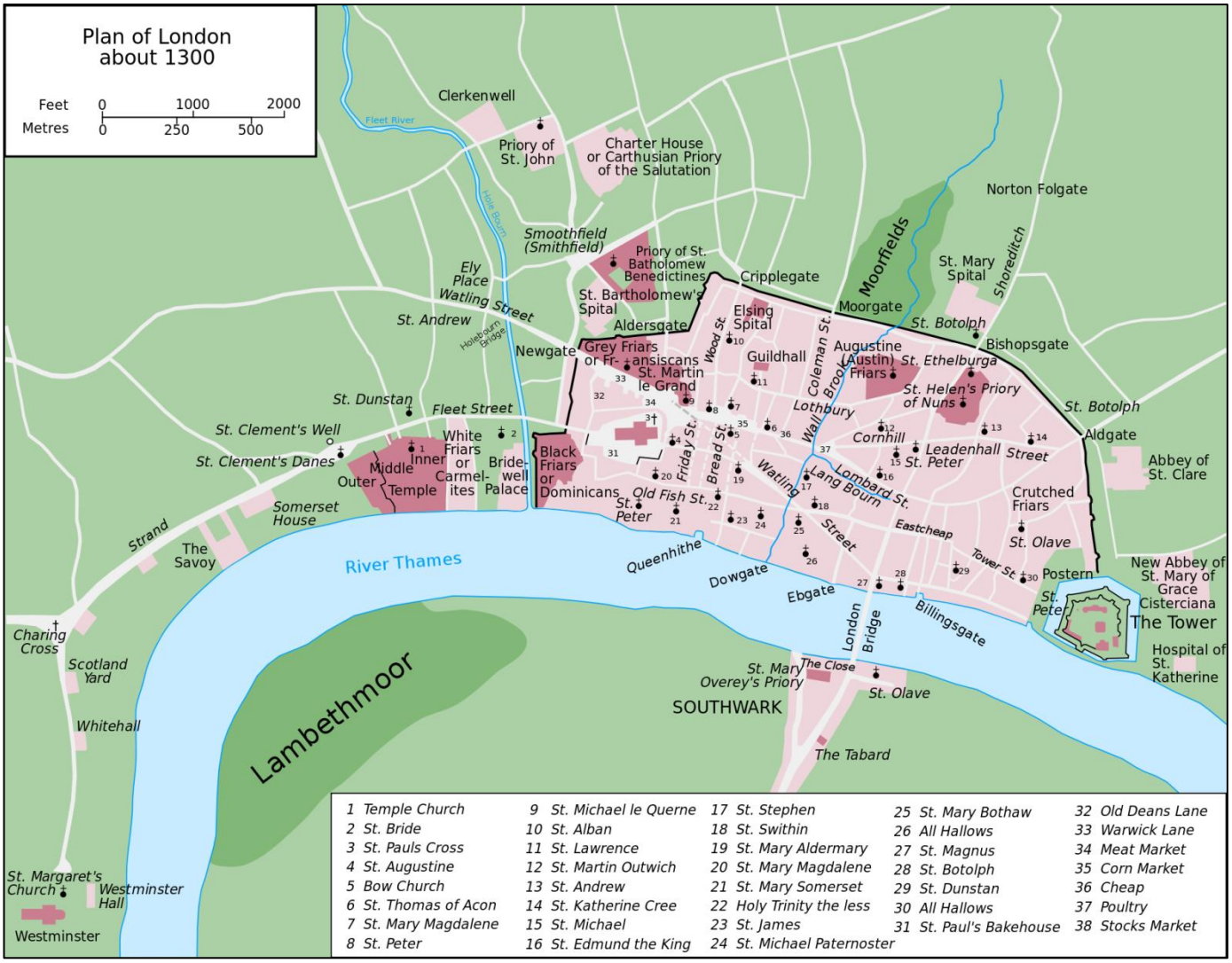
Vandaag de dag is het oudste nog resterende gedeelte van Lambeth Palace de Engels gotische kapel, de Lollards Tower genaamd, uit 1435-1440.
De voorzijde van het paleis werd gebouwd in 1495 in opdracht van kardinaal John Morton, en bestaat uit een bakstenen gebouw in vroege Tudorstijl (Morton's Tower).

De jonge Thomas More verbleef als page aan het paleis van John Morton.
In *Utopia* beschrijft More een tafelgesprek aan het hof van Morton.

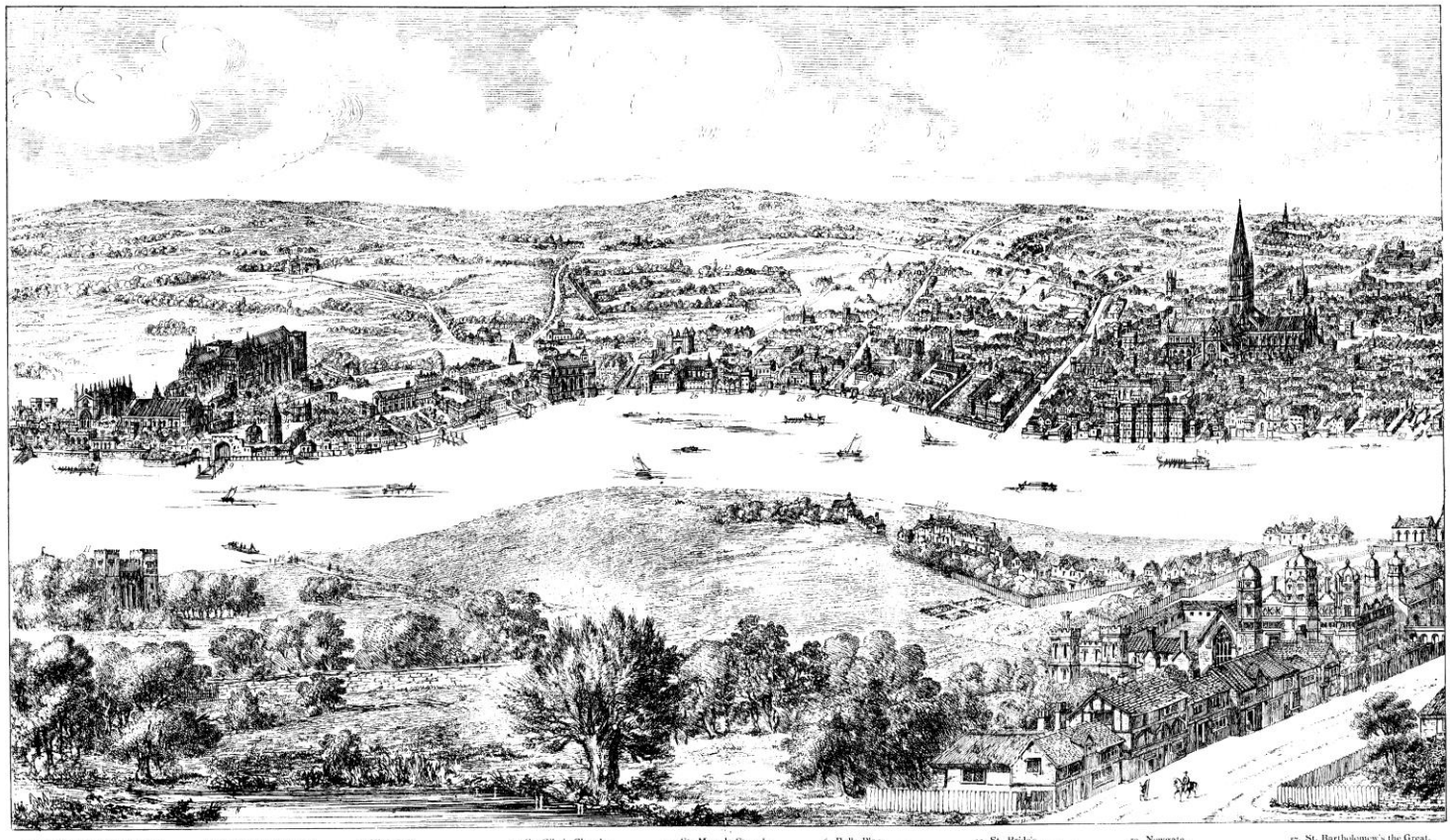
Lambeth Palace rond 1685

Middeleeuws London (rond 1300)

Wyngaerde's "Panorama of London in 1543"

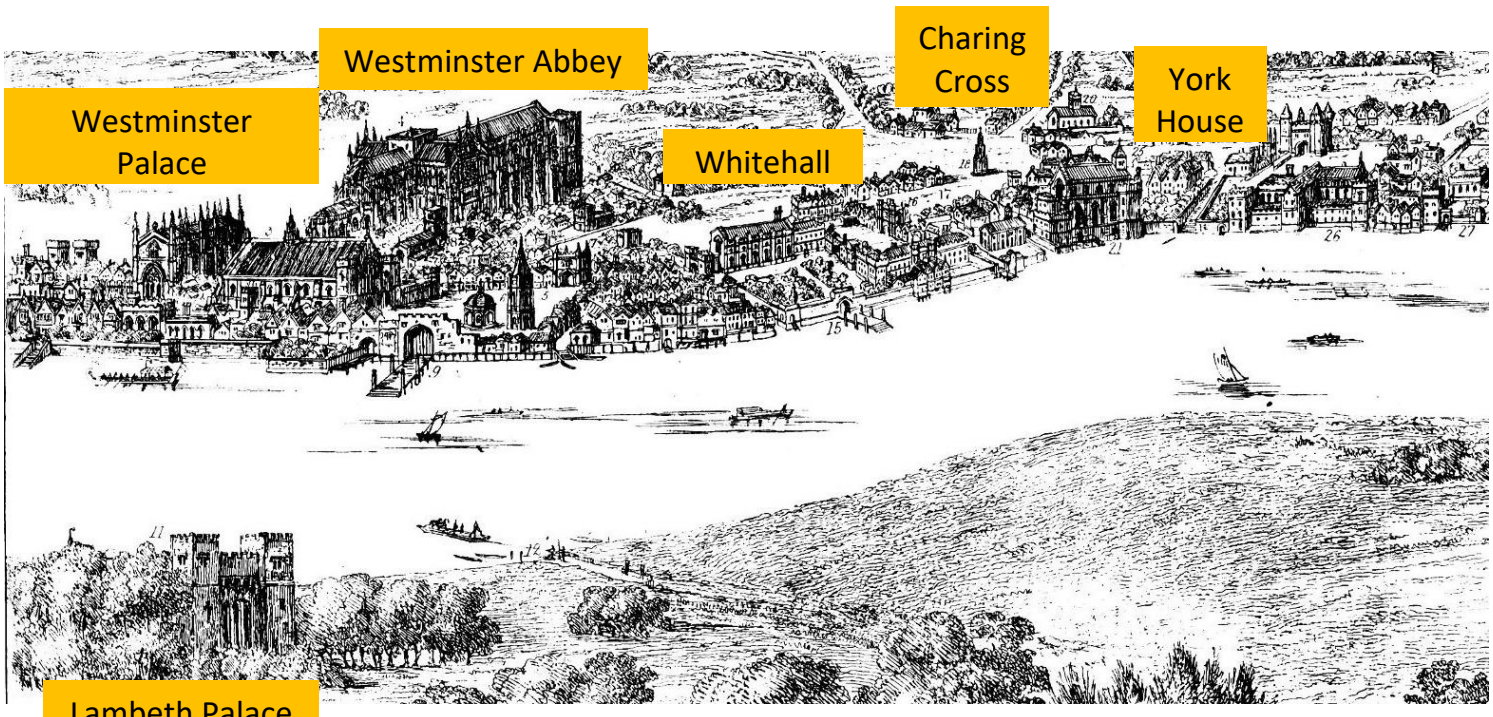
- **westelijk deel**

1. The Palace of Westminster.
2. St. Stephen's Chapel.
3. Westminster Hall.
4. Westminster Abbey.
5. Old Palace Yard.
6. The Clock Tower.
7. The Gate House.
8. St. Margaret's Church.
9. The King's Stairs.
10. Star Chamber.
11. Lambeth Palace.
12. Stangate Horse Ferry.
13. St. James's Hospital.
14. St. James's.
15. Whitehall.
16. Holbein's Gate.
17. Scotland Yard.
18. Charing Cross.
19. King's Mews.
20. St. Martin's Church.
21. St. Mary's Hospital.
22. St. Giles's Church.
23. Convent Garden.
24. The Strand.
25. York House.
26. Durham House.
27. Savoy Palace.
28. Somerset Place.
29. St. Mary le Strand.
30. St. Clement's Dane.
31. Lincoln's Inn.
32. Lincoln's Inn Fields.
33. Gray's Inn.
34. Ely House.
35. Fetter Lane.
36. Rolls Place.
37. St. Dunstan's Church.
38. The Temple Church.
39. The Temple.
40. Fleet Street.
41. Grey Friars.
42. Palace of Bridewell.
43. St. Bride's.
44. St. Andrew's Church.
45. St. Sepulchre's Church.
46. Fleet Ditch.
47. St. John's Hospital.
48. Smithfield.
49. St. James's, Clerkenwell.
50. Newgate.
51. Ludgate.
52. Blackfriars.
53. The Wardrobe.
54. Baynard Castle.
55. St. Paul's Cathedral.
56. St. Paul's Cross.
57. St. Bartholomew's the Great.
58. Grey Friars.
59. Queen Hythe.
60. The Standard.
61. Rochester House.
62. The Stews.
63. Bank Side.

From the Panorama of "London, Westminster, and Southwark, in 1543." By Anthony Van den Wyngaerde. (Sutherland Collection, Bodleian Library, Oxford.) *For continuation see pp. 234 and 350.* *pp. 218, 219.*

Detail westelijk deel:

St Paul's

47. St. John's Hospital.
48. Smithfield.
49. St. James's, Clerkenwell.
50. Bayward Castle.
55. St. Paul's Cathedral.
58. Grey Friars.
59. Queen Hythe.
60. St. Martin's le Grand.
61. Aldersgate.
62. Jew's Cemetery.
63. Cheapside.
64. The Standard.
65. Cross, Cheapside.
66. Rochester House.
67. Winchester House.
68. St. Mary's Overie.
70. St. Thomas's Hospital.
71. St. George's Church.
72. Kent Road.
73. Suffolk House.
74. St. Giles's, Cripplegate.
75. Cripplegate
76. The Barbican.
77. St. Albans, Wood Street.
78. Bow Church.
79. Broken Wharf.
80. The Cranes.
81. The Steel Yard.
82. Cold Harbour.
83. Fishmongers' Hall.
84. St. Thomas of Acons.
85. Guildhall.
86. Moorgate.
87. Austin Friars.
88. Bishopsgate.
89. Church of St. Magnus.
90. London Bridge.
91. St. Thomas's Chapel.
92. Bridge House.
93. St. Olave's Church.
94. St. Agnes's le Clare.
95. Hoxton.
96. St. Botolph, Bishopsgate.
97. Leadenhall.
98. Botolph Wharf.
99. Billingsgate.
100. St. Mary Spittal.
101. Walls of London.
127. High Street, Southwark.

From the Panorama of "London, Westminster, and Southwark, in 1543." By Anthony Van den Wyngaerde. (Sutherland Collection, Bodleian Library, Oxford.) *For continuation see pp. 218 and 350.*

pp. 234, 235.

Tower

100. St. Mary Spittal.
102. Houndsditch.
103. Crutched Friars.
104. Priory of Holy Trinity.
105. Aldgate.
106. St. Botolph, Aldgate.
107. The Minories.
108. The Postern Gate.
109. Great Tower Hill.
110. Place of Execution.
111. Allhallow's Church, Barking.
112. The Custom House.
113. Tower of London.
114. The White Tower.
115. Traitors' Gate
116. Little Tower Hill.
117. East Smithfield.
118. Stepney.
119. St. Catherine's Church.
120. St. Catherine's Dock.
121. St. Catherine's Hospital.
122. Isle of Dogs.
123. Monastery of Bermondsey.
124. Says Court, Deptford.
125. Palace of Placentia.
126. Greenwich.

From the Panorama of "London, Westminster, and Southwark, in 1543." By Anthony Van den Wyngaerde. (Sutherland Collection, Bodleian Library, Oxford.) *For continuation see pp. 234, 235.*

pp. 350, 351.

De eerste modernist: Thomas More

Mores *Utopia*, het eerste modern ethisch werk

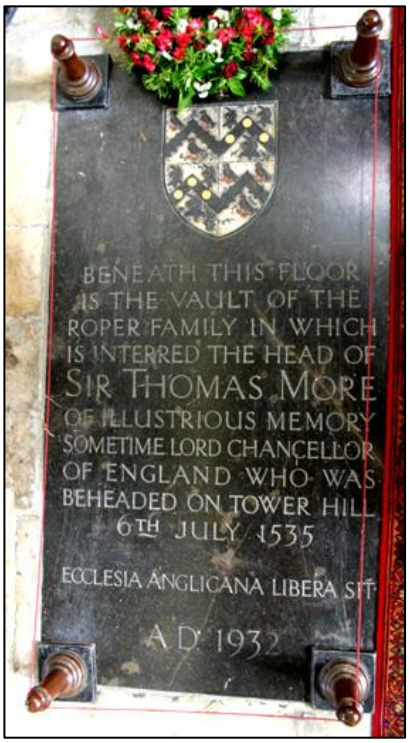
Thomas More is de eerste moderne denker, zowel op vlak van samenlevingsethiek als goedlevensethiek.

Het goede leven situeert zich in Utopia volledig hier **op aarde**. De keuze van godsdienst is vrij. Maatschappelijk gezien speelt het geloof in een leven na de dood enkel een rol om de moraal te funderen. Modern leven is leven los van goden.
De ethiek van de Utopiërs is epicuristisch: doel is het nastreven van genot, maar op een verstandige manier, waardoor je soms afziet van een genot om later geen grotere pijn te ervaren en waardoor je inziet dat beperking nodig is.
Op materieel vlak krijg je het grootste genot door **matigheid na te streven**. Werken doe je enkel om die sobere materiële behoeften te kunnen bevredigen. Een werkdag duurt dan ook niet langer dan zes uur. Rijkdom wordt niet nagestreefd. Mensen streven rijkdom vooral na vanuit de behoefte aan zekerheid, maar die wordt in Utopia gegarandeerd door de sociale structuur.
Geestelijk genot, zoals het verwerven van kennis, leidt tot grote bevrediging. Ook het leven in groep, met gezamenlijke maaltijden, leidt tot een goed leven. Competitie tussen de mensen is er niet, tenzij de competitie om de mooiste tuin te maken.
Hierin zal More niet gevolgd worden: de moderne tijd zal de materiële matiging opgeven. De idee van steeds meer zal tot uiting komen in de waarden van het kapitalisme. Dat kapitalisme kende al een eerste vorm in de tijd van More, op gang getrokken door nieuwe uitvindingen. Pas met de ontwikkeling van de natuurwetenschap, een eeuw later, zal het mogelijk worden nog veel meer uitvindingen te doen. De idee van steeds meer zit al vervat in het werk van Francis Bacon, grondlegger van het techno-wetenschapsgeloof.
Ook in Utopia worden, om de productie zo gemakkelijk mogelijk te maken, allerlei technische uitvindingen gebruikt, maar als de productie stijgt, vermindert men de duur van de werkdag.

Wat samenlevingsethiek betreft, zoekt More een oplossing voor het probleem van de armoede, dat in Engeland van de 15e eeuw door de opkomst van het handelskapitalisme (privatisering van gemeenschappelijke gronden, de “enclosures”) grote proporties had aangenomen met sociale instabiliteit als gevolg (diefstallen, landloperij). More verwerpt zowel de strenge aanpak (bv. doodstraf voor diefstal) als de liefdadigheid. Hij wil rechtvaardigheid.
Rechtvaardigheid is gelijkheid in bevrediging van behoeften en om die te bekomen is er gemeenschappelijkheid van bezit. Er is daarom een rationele planning van de samenleving nodig, die ook plichten oplegt aan de burgers, bv. de verplichting om 2 jaar in de landbouwsector op het platteland te werken en om v oor het reizen toestemming te vragen.
Ook op vlak van bestuur moet er gelijkheid zijn. De keuze van leiders (planners) gebeurt op **democratische wijze** en een ambt is tijdelijk. Enkel de democratisch gekozen vorst wordt voor het leven aangesteld, maar moet afgezet worden als hij tiranniek zou optreden.
Het begrip gelijkheid zal een centrale waarde blijven in het modern denken, maar er zal voortdurend discussie over gevoerd worden. Bij Thomas Hobbes, die het eerste modern ethisch werk schrijft waarin de ethiek ook theoretisch gefundeerd wordt (Thomas More blijft vooral beschrijvend) komt de gelijkheid eveneens sterk op de voorgrond: een moderne ethiek (dus zonder religieuze fundering) moet leiden tot gelijkheid. De denkers daarop zullen toch proberen aan te tonen dat een bepaalde mate van ongelijkheid verantwoord is, waarop dan weer denkers reageren dat de ongelijkheid verminderd moet worden. De eis van gelijkheid hangt an een jojo.

Thomas More (1478-1535)

- geboren in Milk Street als zoon van een jurist
- is page aan het hof van kardinaal Morton in Lambeth Palace
- houdt zich in Oxford bezig met Grieks, wat argwaan opwekt en leidt tot het stopzetten van de studies
- woont 2 jaar nabij Kartuizerklooster, van wie hij spirituele oefeningen volgt
- studeert rechten
- bouwt carrière uit in openbare dienst, waarbij hij sheriff wordt, diplomaat voor de koning en ten slotte kanselier (1e minister)
- bouwt een paleis in Chelsea
- vervolgt de volgelingen van Luther (in tegenstrijd met de godsdienstvrijheid in Utopia)
- gaat niet akkoord met beslissing van Hendrik VIII om leider van de Engelse kerk te worden en wordt onthoofd
- zijn dochter Margaret bekomt het hoofd, dat na haar dood geplaatst wordt in de familiegrafkelder in St Dunstan in Canterbury.

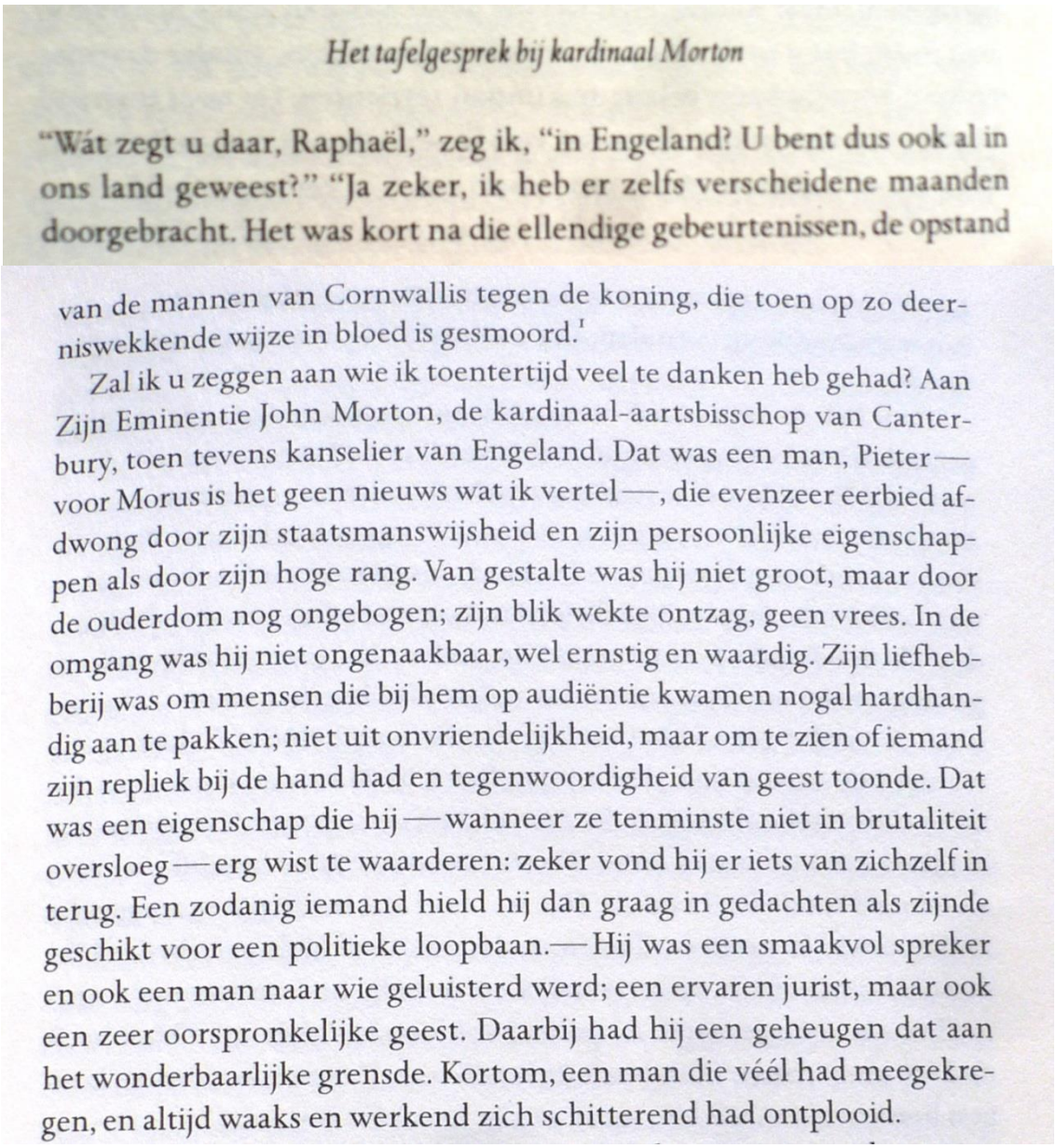

- is een humanist, die bevriend wordt met Erasmus
- voornaamste werk is Utopia uit 1516
- schrijft later vooral theologische werken, gericht tegen Luther en opkomend protestantisme.

Uit Utopia

De zeevaarder Rafaël vertelt aan Thomas More dat hij vertoefd heeft aan het hof van kardinaal Morton:

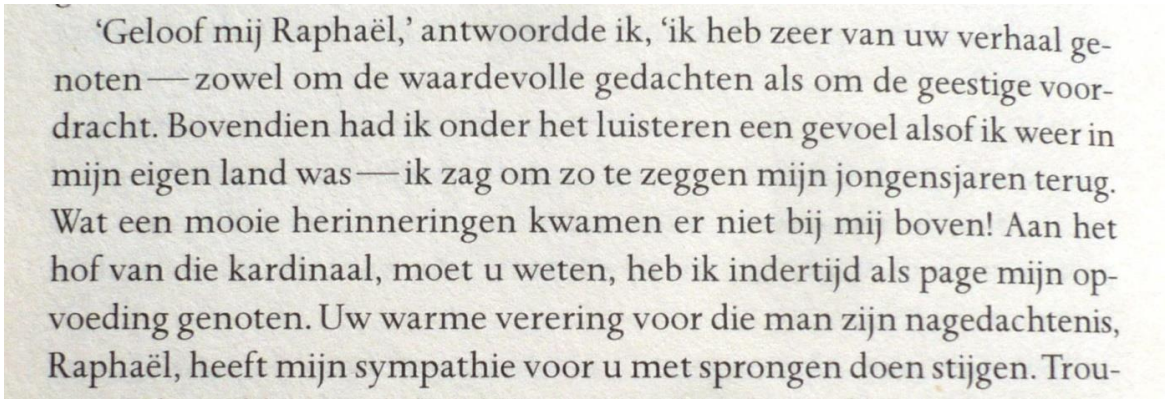

Het tafelgesprek bij kardinaal Morton

"Wát zegt u daar, Raphaël," zeg ik, "in Engeland? U bent dus ook al in ons land geweest?" "Ja zeker, ik heb er zelfs verscheidene maanden doorgebracht. Het was kort na die ellendige gebeurtenissen, de opstand van de mannen van Cornwallis tegen de koning, die toen op zo deerniswekkende wijze in bloed is gesmoord.[1]

Zal ik u zeggen aan wie ik toentertijd veel te danken heb gehad? Aan Zijn Eminentie John Morton, de kardinaal-aartsbisschop van Canterbury, toen tevens kanselier van Engeland. Dat was een man, Pieter — voor Morus is het geen nieuws wat ik vertel —, die evenzeer eerbied afdwong door zijn staatsmanswijsheid en zijn persoonlijke eigenschappen als door zijn hoge rang. Van gestalte was hij niet groot, maar door de ouderdom nog ongebogen; zijn blik wekte ontzag, geen vrees. In de omgang was hij niet ongenaakbaar, wel ernstig en waardig. Zijn liefhebberij was om mensen die bij hem op audiëntie kwamen nogal hardhandig aan te pakken; niet uit onvriendelijkheid, maar om te zien of iemand zijn repliek bij de hand had en tegenwoordigheid van geest toonde. Dat was een eigenschap die hij — wanneer ze tenminste niet in brutaliteit oversloeg — erg wist te waarderen: zeker vond hij er iets van zichzelf in terug. Een zodanig iemand hield hij dan graag in gedachten als zijnde geschikt voor een politieke loopbaan. — Hij was een smaakvol spreker en ook een man naar wie geluisterd werd; een ervaren jurist, maar ook een zeer oorspronkelijke geest. Daarbij had hij een geheugen dat aan het wonderbaarlijke grensde. Kortom, een man die véél had meegekregen, en altijd waaks en werkend zich schitterend had ontplooid.

Thomas More antwoordt aan Rafaël:

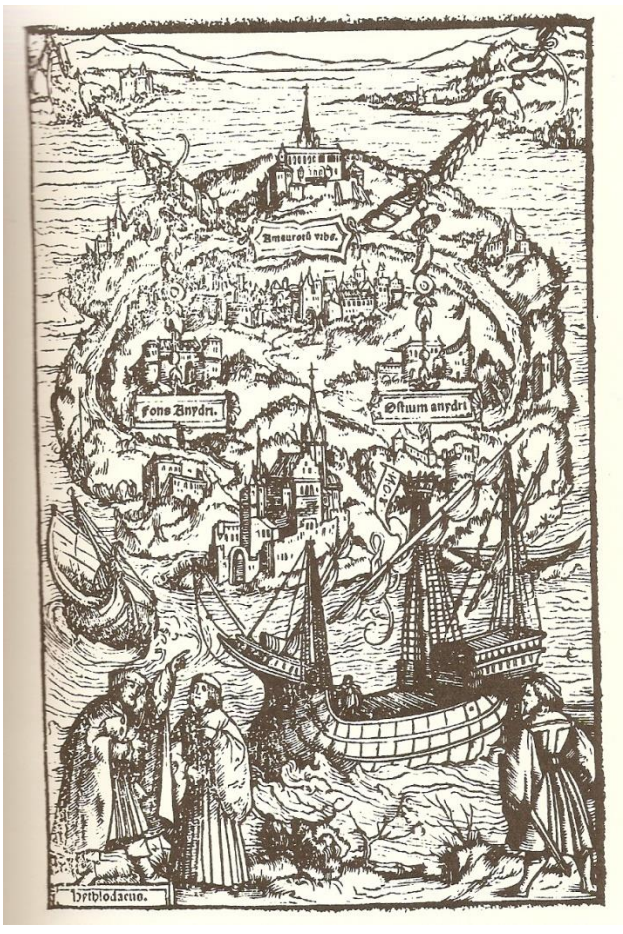

'Geloof mij Raphaël,' antwoordde ik, 'ik heb zeer van uw verhaal genoten — zowel om de waardevolle gedachten als om de geestige voordracht. Bovendien had ik onder het luisteren een gevoel alsof ik weer in mijn eigen land was — ik zag om zo te zeggen mijn jongensjaren terug. Wat een mooie herinneringen kwamen er niet bij mij boven! Aan het hof van die kardinaal, moet u weten, heb ik indertijd als page mijn opvoeding genoten. Uw warme verering voor die man zijn nagedachtenis, Raphaël, heeft mijn sympathie voor u met sprongen doen stijgen. Trou-

Onthoofding van More, anoniem schilderij in Blois, 16e eeuw

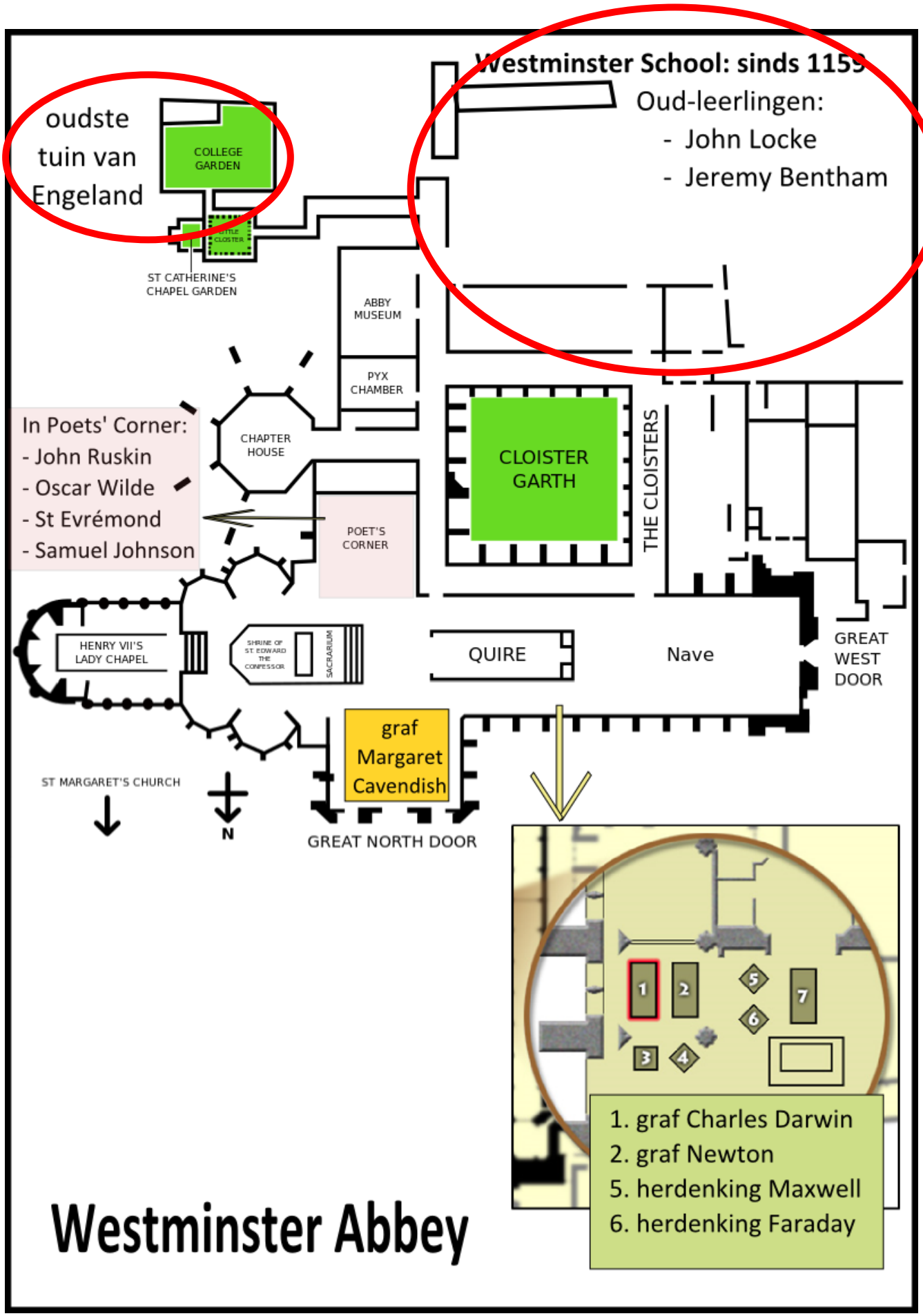

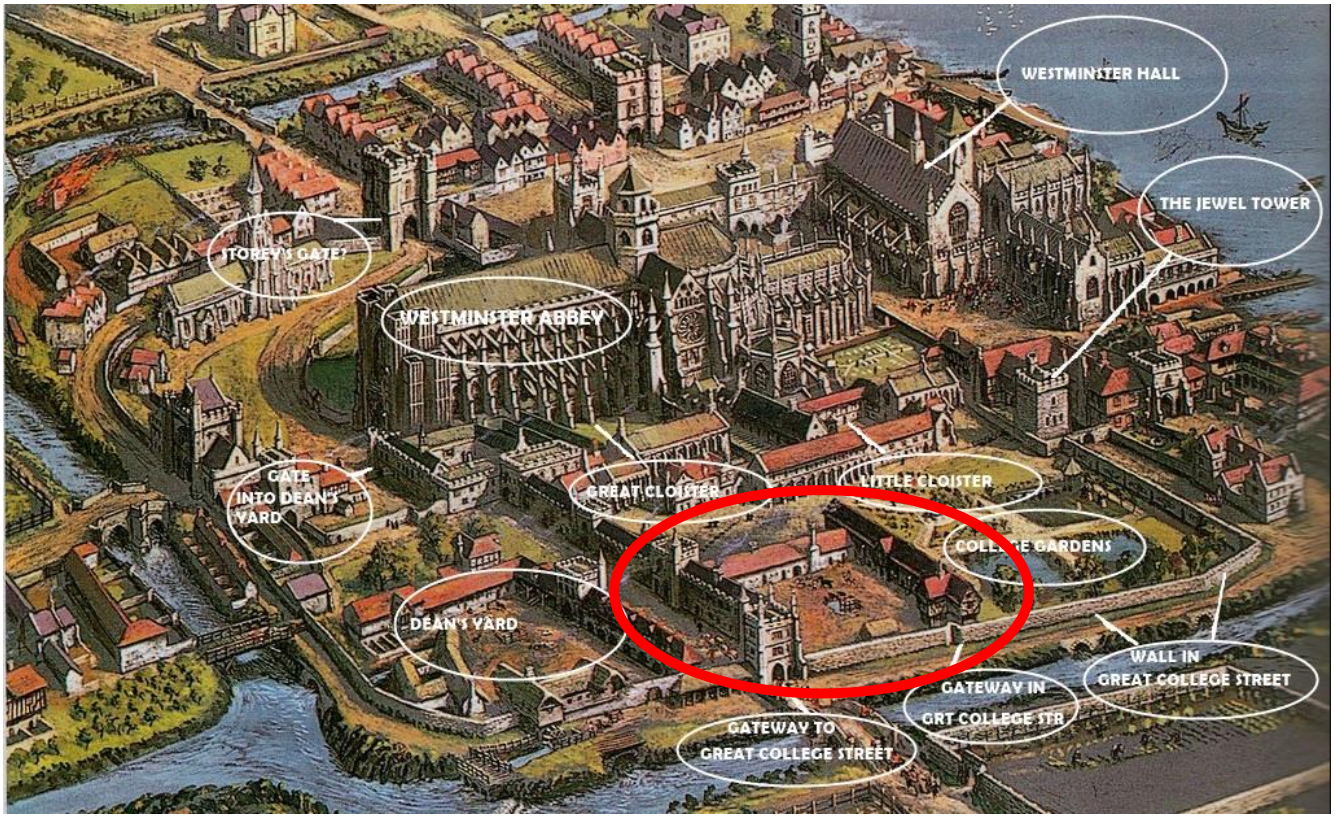
tekening van Utopia bij eerste uitgave (1516) en bij tweede uitgave (1518)

More en familie, naar tekening van Hans Holbein de jongere – achteraan is de tuin te zien van zijn paleis in Chelsea

College Garden – Westminster school – Westminster Abbey

Westminster College (rood omcirkeld)

De Westminster Abbey dateert van rond 960.
Edward de Belijder herbouwde de abdij tussen 1042 en 1052 als koninklijke begraafplaats.
De bouw van de huidige kerk begon in 1245 door Hendrik III.

Eén van de tuinen in het complex van de Westminster Abbey, de College Garden, is de oudste tuin van Engeland.
Reeds 900 jaar is hier een tuin, oorspronkelijk een tuin waar geneeskundige kruiden werden gekweekt.

College Garden, met links een stukje van de Westminster School

College Garden, met op achtergrond Westminster Palace

een kruishanging in de College Garden

In 1159 werd een school gesticht verbonden aan de abdij.
In de middeleeuwen speelde de school niet zo'n grote rol. De middeleeuwse filosofen die in Engeland verbleven (maar er niet altijd geboren waren), verbleven vooral in Oxford of een bisschopsstad zoals Canterbury of Lincoln.

Later werd het Westminster College één van de meest gerenommeerde en duurste "public schools" van Engeland.
John Locke, Robert Hooke , Jeremy Bentham en recent Tom Hodgkinson (zie elders) zijn oud-leerlingen.

ingang naar Dean's Yard en Westminster School

Westminster School

Engelse middeleeuwse filosofen

filosoof	geboorteplaats	data	Engelse verblijfplaats
Anselmus	Aosta, Italië	1033–1109	Canterbury
Robert Grosseteste	Stradbroke (Suffolk)	1175-1253	Oxford, Lincoln
Roger Bacon	Ilchester (Somerset)	1214-1294	Oxford
Johannes Duns Scotus	Duns (Schotland)	1266-1308	-
William van Ockham	Ockham (Surrey)	1288-1347	Oxford
Johannes Buridanus	Béthune (Frankrijk)	1300-1358	Oxford

Angelsaksische versus continentale filosofie

De Engelse filosofen waren in de middeleeuwse universalia-strijd vooral nominalisten.
De strijd ging om het volgende: bestaan abstracte begrippen, zoals “de stoel” of “de goedheid”, op zich als een volwaardig ding (de visie van de realisten), of zijn het enkel namen die de mens geeft aan een verzameling van dingen (de visie van de nominalisten). De realisten denken dus dat er een andere werkelijkheid bestaat buiten wat wij kunnen waannemen (in feite de platonische ideeënwereld); de nominalisten denken dat er enkel de wereld bestaat die wij kunnen aannemen.
De Engelse filosofen hadden meer aandacht voor de concrete wereld. Wiliam van Ockham meende dat we die verklaring voor een zaak moeten aannemen die het minste van die abstracte begrippen bevat (zijn “scheermes”).
Robert Grosseteste en Roger Bacon verdedigden al een soort van empirische methode met een soort experimenten.

Ook later blijft er een verschil tussen de filosofie van de Angelsaksische wereld (Engeland, met later ook Amerika erbij) en de filosofie van het vasteland van Europa.
In het begin van de moderne tijd bv. gelooft de Fransman René Descartes dat de mens kennis heeft door aangeboren ideeën en dat vooral het nadenken met de rede leidt tot kennis (rationalisme). De Engelsman John Locke daarentegen stelt dat er geen aangeboren ideeën bestaan, maar dat alle ideeën opgebouwd worden via de waarneming (empirisme).

In de 20e eeuw stellen de Angelsaksische filosofen dat de filosofie zo dicht mogelijk de exacte wetenschappen moet benaderen, door een exacte taal te gebruiken (duidelijk omschreven definities) en door strikt logische redeneringen op te bouwen. Dit leidt tot de analytische filosofie, die vooral de gebruikte begrippen wil toetsen op hun zinvolheid.
De Franse en Duitse filosofen daarentegen stellen dat je zo de “diepere werkelijkheid” niet kan vatten en gebruiken begrippen en redeneringen die niet altijd te volgen zijn – in vele gevallen zelfs nonsens zijn.

Filosofen begraven en herdacht in Westminster Abbey

In Westminster zijn een relatief groot aantal natuurfilosofen, later natuurwetenschappers genoemd, begraven, o.a. Newton en Charles Darwin en in 2018, naast de voorgenoemden, Stephen Hawking.
Anderen worden er herdacht, o.a. de natuurkundigen Maxwell en Faraday.

Verder is er de graftombe van William Cavendish en zijn vrouw Margaret.
Met Margaret Cavendisch zitten we bij de wetenschappelijke geest van de 17e eeuw, waarvan Newton een eerste hoogtepunt vormt.

Ook William Temple werd er begraven. Hij was één van de eersten die openlijk positief schreef over Epicurus.

In Poets corner werd Saint Evrémond begraven, een filosoof die de nieuwe goedlevensethiek van de 17e eeuw belichaamt. Ook hij was geïnspireerd door Epicurus.
Ook dr. Johnson (zie elders), een figuur typisch voor de 18e eeuw, is er begraven.
Verder wordt er John Ruskin (zie elders) herdacht met een portret en Oscar Wilde (zie elders) in een glasraam. Deze beide schrijvers zijn critici van de techno-wetenschappelijke geest uit de 19e eeuw.

Nog begraven nabij Poets Corner:

- Thomas Macaulay (1800-1859), geschiedkundige en politicus, medestichter National Portrait Gallery – legde nadruk op heldendom en geschiedenis als drama; Marx noemde hem een systematische vervalser van geschiedenis
- Joseph Addison (met standbeeld), stichter The Spectator (zie verder bij Holland House).

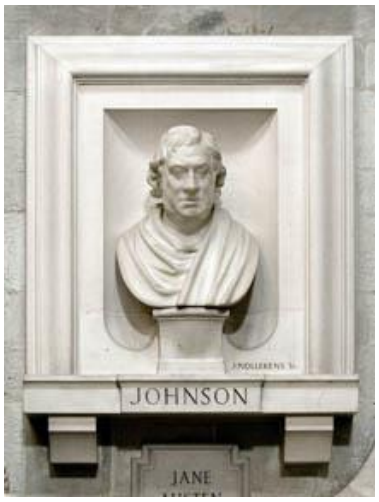
graf Newton

graf Cavendish

Saint Evremond

Johnson

Ruskin

Wilde

graf en buste van Charles Darwin

graf Addison

begraven van de as van Hawking

Charles de Saint-Denis, heer van Saint-Évremond (1613 –1703)

- Frans schrijver en literair criticus
- moet in 1661 in ballingschap gaan om politieke redenen

- leerling van Gassendi, de eerste filosoof die openlijk de leer van Epicurus verdedigde (in een christelijke variant)
- verdedigt een zogenaamde libertijnse visie
- schreef o.a. *Discours sur Épicure.*

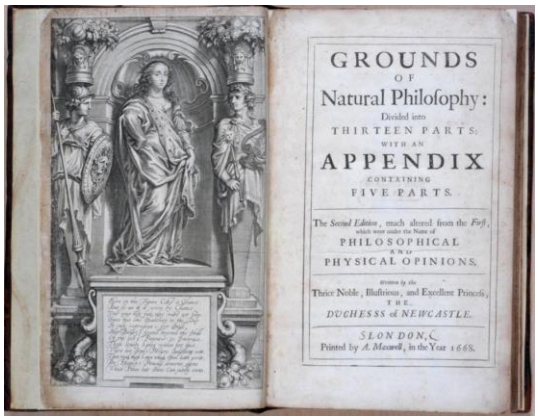
Pas vanaf 1650 durven denkers openlijk over Epicurus schrijven en hem verdedigen.
De libertijnen zijn denkers die opkomen voor de vrijheid van denken, in concreto het vrij zijn tegenover de godsdienstige goedlevensethiek en het aanhangen van moderne goedlevensethiek.
Plezier krijgt een belangrijke plaats. Vandaag de dag wordt de libertijnse beweging vooral geassocieerd met een vrije seksuele moraal, maar het libertijns denken omvatte meer, o.a. een intellectueel luik, met verdediging van een metafysisch materialisme.

Margaret Cavendisch (1623-1673)

- was hertogin van Newcastle upon Tyne
- gaf haar eigen werken uit

- als natuurfilosoof verwierp Margaret Cavendish het aristotelisme en de mechanistische filosofie en stond aanvankelijk een soort atomisme voor, dat later evolueerde naar een organisch materialisme
- hield zich ook bezig met kritiek op de theorieën van leden van The Royal Society of London alsook met de filosofie van Thomas Hobbes, René Descartes en Robert Boyle.
- behandelde verder diverse onderwerpen, waaronder 'gender', macht en goede manieren
- feministische inslag:
  Mannen zijn zo onredelijk en wreed tegenover ons, zoals ze pogen ons af te houden van elke vorm van vrijheid. Ze dulden geen vrijelijke omgang met onze seksegenoten. Ze begraven ons liever in hun huizen of bedden, zoals in een graf; de waarheid is, dat wij leven als vleermuizen of uilen, werken als beesten en sterven als wormen.

GROUNDS
OF
Natural Philosophy:
Divided into
THIRTEEN PARTS:
WITH AN
APPENDIX
CONTAINING
FIVE PARTS.
PHILOSOPHICAL
AND
PHYSICAL OPINIONS.
THE
DUCHESS of NEWCASTLE.
LONDON,
Printed by A. Maxwell, in the Year 1668.

William Temple (1628-1699)

- was een Engels diplomaat, die o.a. het huwelijk van Willem van Oranje met de Engelse prinses Mary onderhandelde
- kocht zich in 1686 een huis in Farnham, Moor Park, dat hij voorzag van grote tuinen (nu beheerd door English Heritage)
- vanaf 1689 was Jonathan Swift (1667-1745) zijn secretaris
- werd begraven in Westminster Abbey, maar zijn hart werd begraven op zijn domein.

- schreef essays die uitgegeven werden onder de titel *Miscellanea*
- zijn terugtrekking in Farnham was geïnspireerd door Epicurus, die pleitte voor een teruggetrokken bestaan met vrienden
- zijn essay "Upon the Gardens of Epicurus" wordt soms gezien als het begin van de English landscape garden movement; in het essay schrijft hij over “the sweetness and satisfaction of this retreat, where since my resolution taken of never entering again into any public employments, I have passed five years without once going to town".

uitbreiding: 23 Great Smith St. – *Adam Smith Institute*

Het Adam Smith Institute is een denktank opgericht in 1977.

Ze is genoemd naar de morele filosoof Adam Smith (zie elders).

De denktank verdedigt het neoliberalisme (zie elders).

uitbreiding: 10 Caxton Street, Caxton Hall – *Bacon, suffragettes, B. Russell, Einstein, holebibeweging*

Het gebouw was een Town Hall en dateert uit 1878.

Boven de ramen zijn bustes aangebracht, die waarschijnlijk o.a. **Francis Bacon, John Locke en Isaac Newton** voorstellen.

The Women's Social and Political Union (WSPU), onderdeel van de Suffragette-beweging hield hier vanaf 1907 jaarlijks een 'Women's Parliament' en marcheerde nadien naar het parlement om er een petitie af te geven.
Dit wordt herdacht door een monument in de Christchurch Gardens open space.

Op 9 juli 1955 werd hier **het Russell–Einstein Manifesto** gepresenteerd, gericht tegen de nucleaire dreiging.
Einstein had het ondertekend enkele dagen vóór zijn dood op 18 april 1955.
Russells openingwoorden: *I am bringing the warning pronounced by the signatories to the notice of all the powerful Governments of the world in the earnest hope that they may agree to allow their citizens to survive.*

Op 12 mei 1960 hield de **Homosexual Law Reform Society** hier haar eerste openbare bijeenkomst, met meer dan 1000 aanwezigen.
De oproep om homoseksualiteit legaal te maken werd in 1958 ook door meerdere filosofen ondertekend, naast Russell ook A. J. Ayer en Isaiah Berlin.
A. J. Ayer was een tijdje president van de HLR: *as a notorious heterosexual I could never be accused of feathering my own nest.*

De hall werd ook gebruikt voor huwelijken, met o.a. de trouwpartij van Elizabeth Taylor, Peter Sellers, Roger Moore, Orson Welles, Joan Collins, Yehudi Menuhin en Ringo Starr.

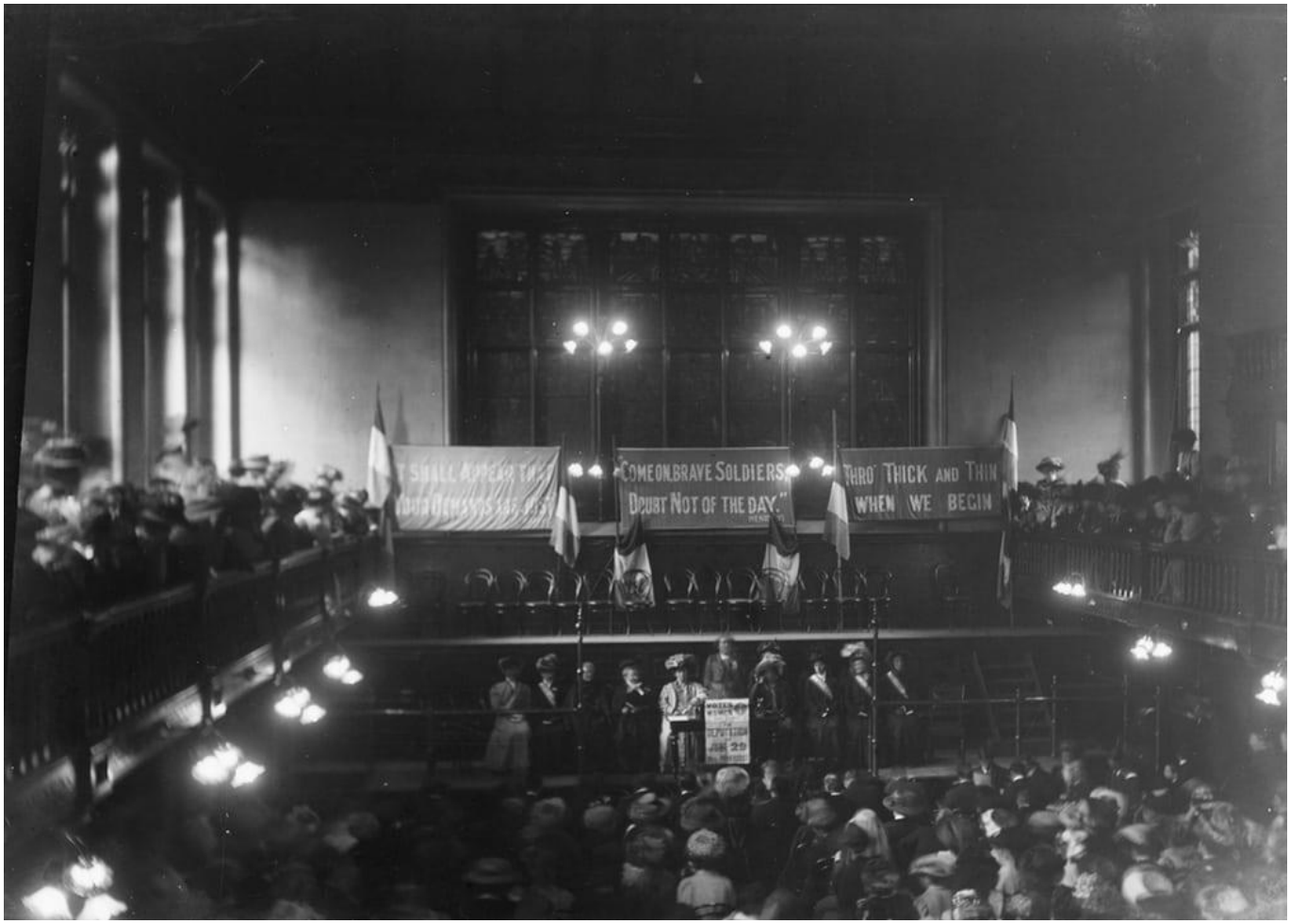
Nu zijn er luxeflats.

Caxton hall

monument suffragettes in nabij gelegen Christchurch Gardens

A suffragette meeting, with WSPU leaders including Emmeline Pankhurst, Caxton Hall, juni 1909

Bertrand Russell presenteert Russell-Einstein Manifesto in Caxton Hall

uitbreiding: 61 Petty France – Fabian Society

Hier bevindt zich het kantoor van de huidige Fabian Society.

Fabian Society

- opgericht in 1884 (zie hiervoor bij : 17 Osnaburgh st.)
- een reformistisch-socialistisch gezelschap van intellectuelen die ijverden voor verbetering van het lot der arbeidersklasse
- ze richtten zich vooral tot andere intellectuelen, en vermeden het contact met de werkende stand of de vakbonden - toch stonden enkele Fabians aan de basis van de Labour Party
- tot de leden behoorden onder anderen George Bernard Shaw, Beatrice Potter, H.G. Wells, Emmeline Pankhurst, Bertrand Russell en John Maynard Keynes
- de vereniging is nog steeds actief. Het kantoor bevindt zich op 61 Petty France, Westminster.

het oude en het nieuwe logo van de Fabian Society

*The **Fabian Window** is a stained-glass window depicting the founders of the Fabian Society designed by George Bernard Shaw, now on display in the Shaw Library at the London School of Economics.*
It shows him and Sidney Webb hammering the world into their chosen shape by manipulating the Labour Party and the Liberals. At the bottom is Shaw thumbing his nose at the fools worshipping books on Socialism. They are Lenin's Useful Idiots.

uitbreiding: Queen Anne's Gate, Ministry of Justice - *Jeremy Bentham*

Voor Bentham: zie elders

uitbreiding: 40 Queen Anne's Gate - *James en John Stuart Mill*

Voor James Mill en zijn zoon John Stuart Mill: zie elders.

uitbreiding: 26 Queen Anne's Gate - *Lord Haldane*

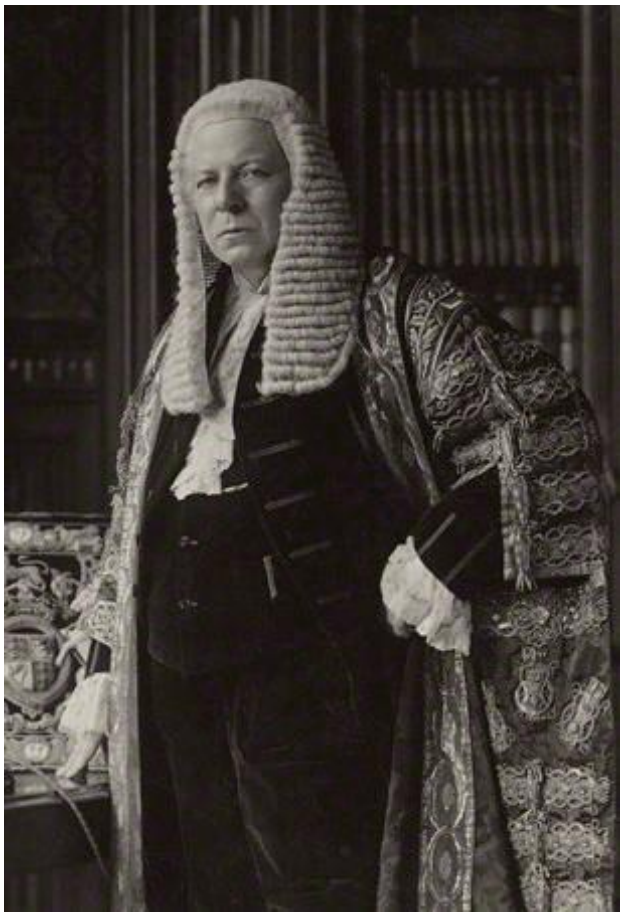

Richard Burdon Haldane (1856 - 1928)

- was advocaat, politieker en filosoof
- tussen 1912-1915 en opnieuw in 1924 was hij Lord Chancellor (en komt daarmee in het rijtje van Thomas More en Francis Bacon)
- eerst lid van de liberale partij, later van Labour
- medestichter van de London School of Economics (zie elders).

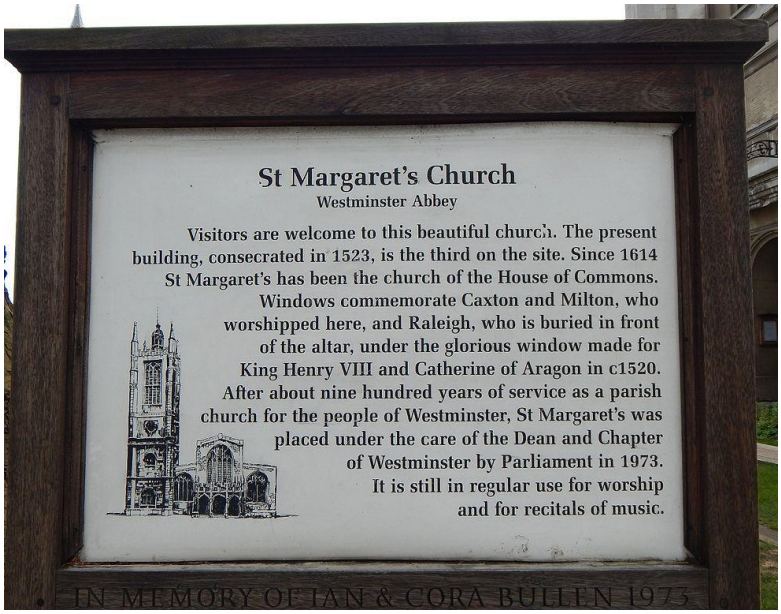
- vertaalde mee Schopenhauers *De wereld als wil en als voorstelling* (vertaling gepubliceerd tussen 1883 en 1886)
- schreef over politieke zaken, maar ook de filosofische implicaties van de relativiteitstheorie: *The Reign of Relativity* (1921).

The Viscount Haldane, Lord Chancellor, 1912

St Margaret's Church – *James Harrington*

Deze kerk werd opgericht in de 12e eeuw door de benedictijner monniken van Westminster Abbey als parochiekerk voor de mensen die rond de abdij leefden.

Het huidig gebouw dateert uit 1523.

Tussen 1614 en 1972 was het de "parochiekerk van het parlement".

Samuel Pepys (dagboekschrijver uit 17e eeuw), John Milton (dichter) en Winston Churchill trouwden er.

Werden er begraven:

- ✓ **William Caxton** werd er begraven in 1491 of 1492. Deze handelaar, diplomaat en schrijver, die een tijd in Brugge woonde, introduceerde de eerste boekpers in London, in 1476. De boekdrukkunst speelde een belangrijke rol bij het ontstaan van het humanisme en dus de moderne tijd.
  Nabij Poet's Corner in Westminster Abbey is er sinds 1954 een plakkaat: "Near this place William Caxton set up the first printing press in England."
- ✓ **James Harrington**, schrijver van de utopie *The Commonwealth of Oceana* (zie wandeling Oost, bij de Tower)

Caxton en Milton worden herdacht met een glasraam.

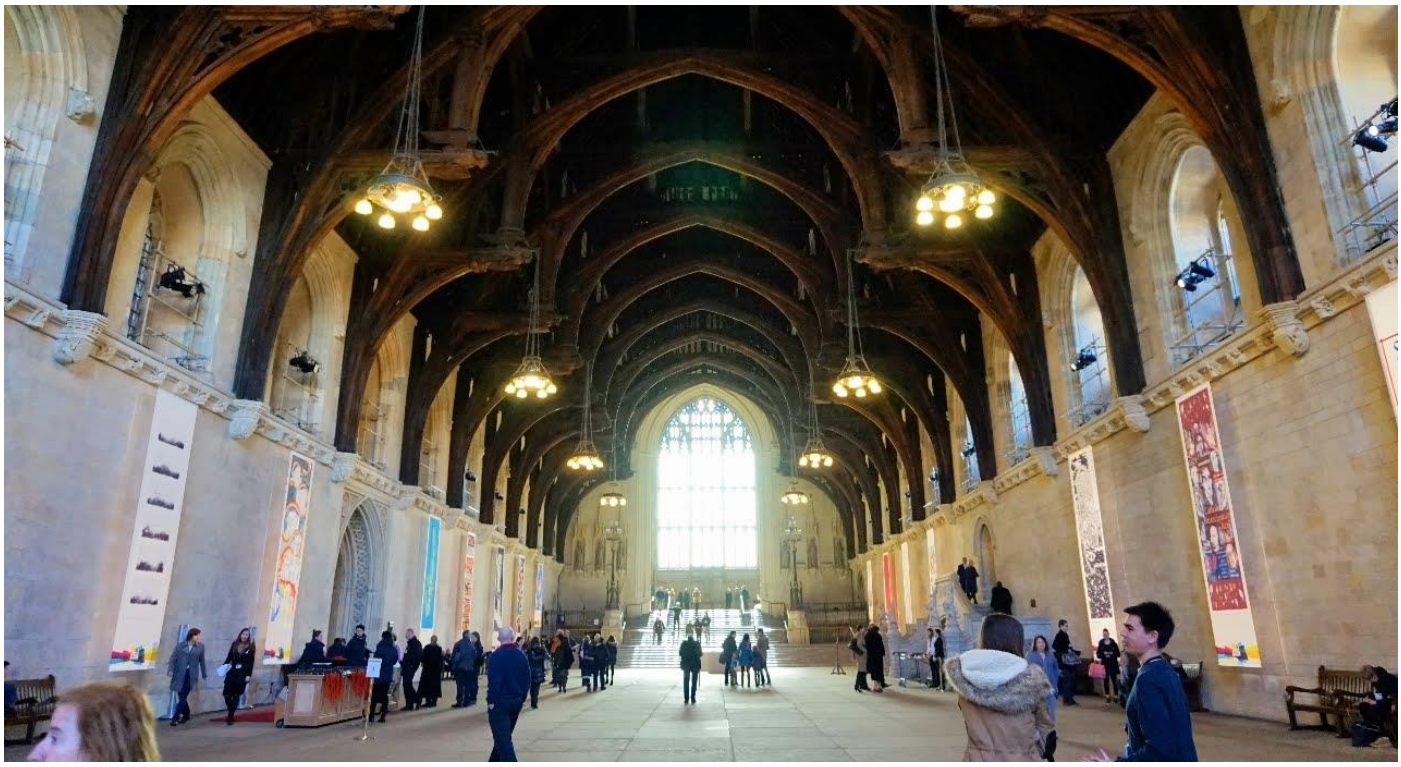

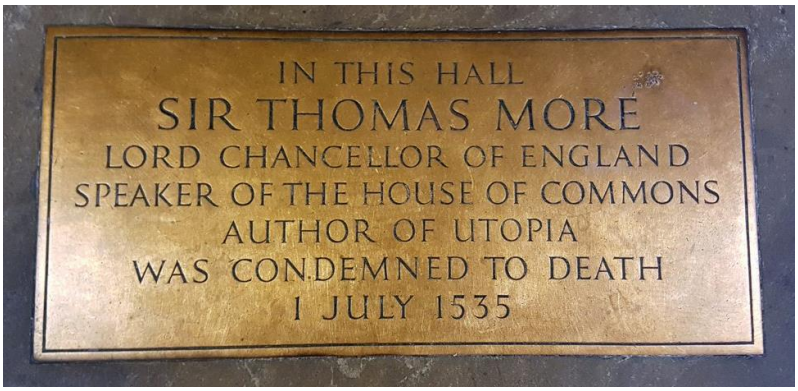
Westminster Palace

Tot 1512 was dit het koninklijk verblijf van de Engelse koningen (samen met The Tower). In dat jaar vond een brand plaats, waardoor koning Hendrik VIII moest verhuizen naar York Palace van kardinaal Wolsey (in 1534 sloeg Henri het paleis aan, nadat Wolsey in ongenade was gevallen en hernoemde het als Whitehall Palace).
Dit paleis werd verwoest door brand in 1698. De nieuwe officiële residentie werd toen St James's Palace.
In 1837 werd Buckingham Palace de voornaamste verblijfplaats.

Op 20 januari 1265 vond in Westminster Palace de eerste bijeenkomst plaats van een Engels parlement. Deze functie heeft het paleis behouden tot op vandaag.
Het huidig gebouw, dat het Hoger en het Lager huis huisvest, dateert uit 1870.

Westminster Hall, waarvan de oudste delen stammen uit de Normandische tijd, heeft een fraai houten plafond.
In die Hall werd Thomas More in 1535 ter dood veroordeeld, omdat hij weigerde de Akte van Suprematie te aanvaarden, waarin koning Hendrik VIII door het Engelse parlement aangesteld werd als het hoofd van de katholieke kerk van Engeland.

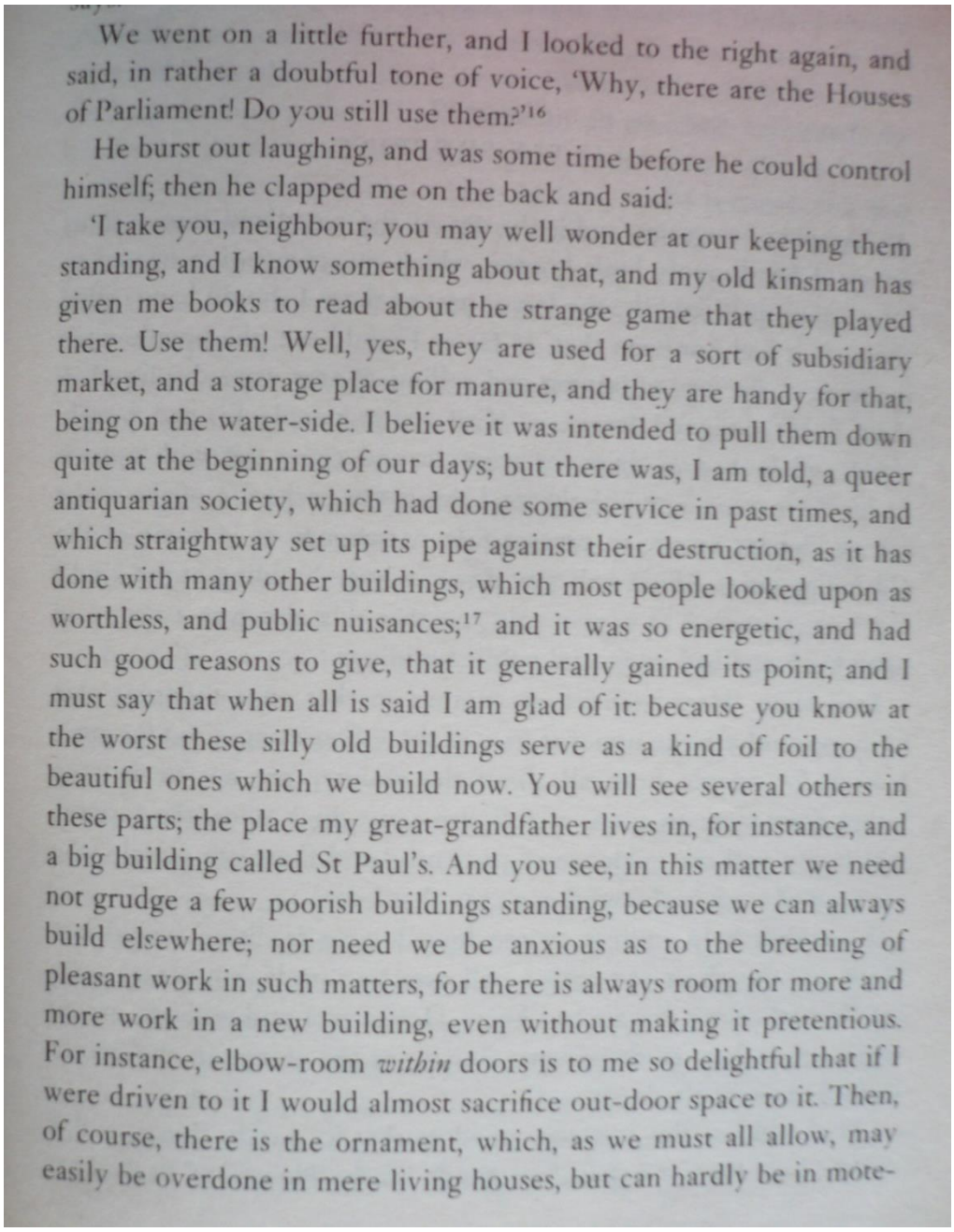

Westminster Abbey en Houses of Parliament in de toekomst

Westminster Palace, met zijn Big Ben, is zowat het gekendste gebouw van London.
Hoelang zal het nog blijven bestaan?

In William Morris' *News from Nowhere* (geschreven in 1890) wordt het Westminster Palace niet meer gebruikt als parlement: in Nowhere, een samenleving gesitueerd op het einde van de 20e eeuw, is centraal gezag overbodig geworden. Morris neigde naar het anarchisme.
Toch heeft men het paleis niet afgebroken, net zomin als St Paul's Cathedral. Sommige oude gebouwen verdienen het bewaard te worden. Morris was in 1877 medeoprichter van de *Society for the Protection of Ancient Buildings*.

We went on a little further, and I looked to the right again, and said, in rather a doubtful tone of voice, 'Why, there are the Houses of Parliament! Do you still use them?'[16]

He burst out laughing, and was some time before he could control himself; then he clapped me on the back and said:

'I take you, neighbour; you may well wonder at our keeping them standing, and I know something about that, and my old kinsman has given me books to read about the strange game that they played there. Use them! Well, yes, they are used for a sort of subsidiary market, and a storage place for manure, and they are handy for that, being on the water-side. I believe it was intended to pull them down quite at the beginning of our days; but there was, I am told, a queer antiquarian society, which had done some service in past times, and which straightway set up its pipe against their destruction, as it has done with many other buildings, which most people looked upon as worthless, and public nuisances;[17] and it was so energetic, and had such good reasons to give, that it generally gained its point; and I must say that when all is said I am glad of it: because you know at the worst these silly old buildings serve as a kind of foil to the beautiful ones which we build now. You will see several others in these parts; the place my great-grandfather lives in, for instance, and a big building called St Paul's. And you see, in this matter we need not grudge a few poorish buildings standing, because we can always build elsewhere; nor need we be anxious as to the breeding of pleasant work in such matters, for there is always room for more and more work in a new building, even without making it pretentious. For instance, elbow-room *within* doors is to me so delightful that if I were driven to it I would almost sacrifice out-door space to it. Then, of course, there is the ornament, which, as we must all allow, may easily be overdone in mere living houses, but can hardly be in mote-

Niet alleen politieke veranderingen kunnen Westminster Palace bedreigen.
Er is ook nog de klimaatverandering.

Activisten kunstenaars schetsen hun eigen toekomstbeeld.

Postcards from the Future **(Robert Graves and Didier Madoc-Jones)**

windmolens op Picadilly Circus

pijpleidingen voor fracking aan Buckingham Palace

Kew Nuclear Power Station

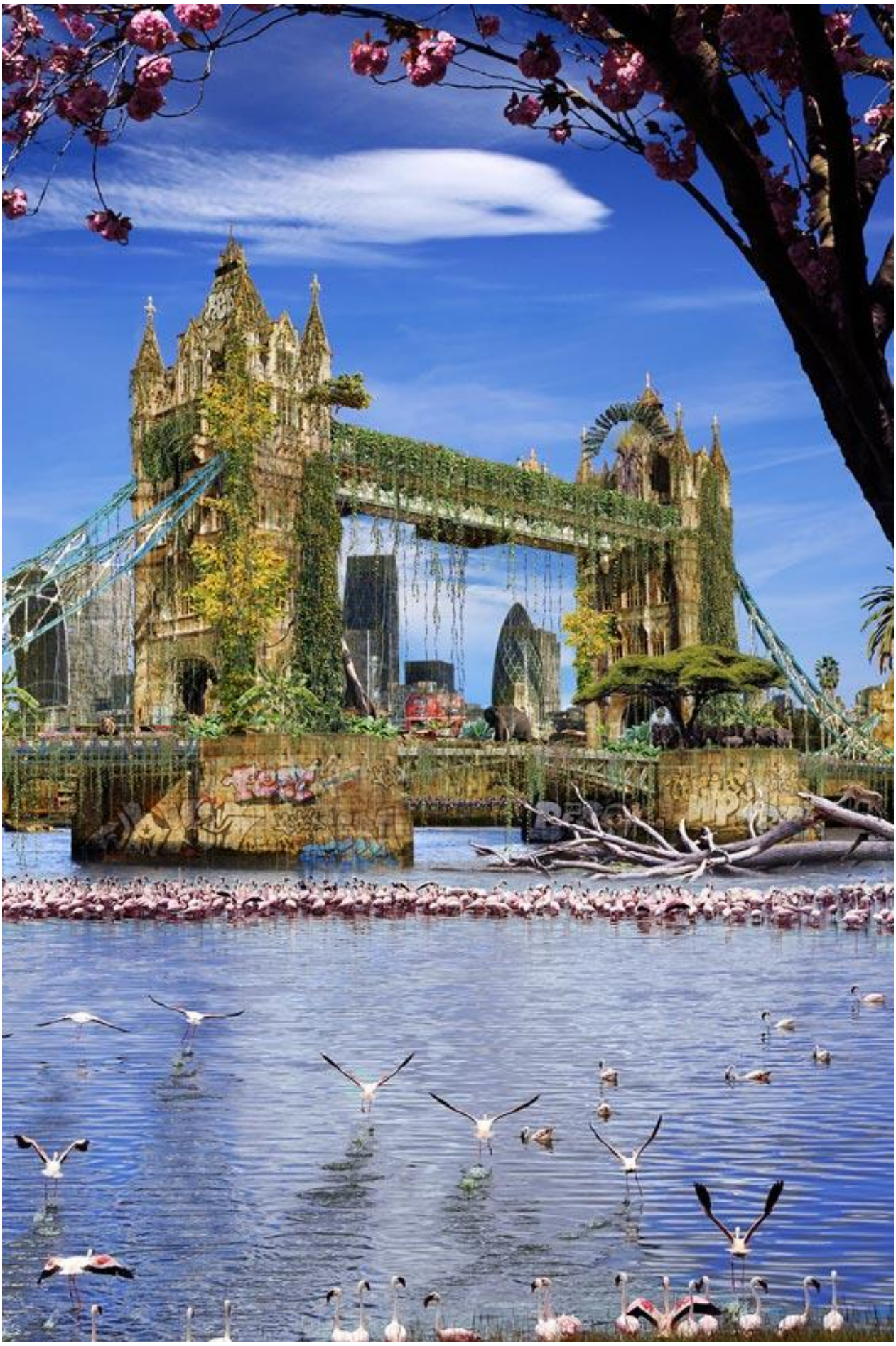
windmolens op the Mall

Il était une fois… demain (Chris Morin-Eitner)

In deze reeks schetst de Franse kunstenaar een beeld van bekende wereldsteden op een opgewarmde aarde. Voor London geeft dit beelden als deze.

Parliament Square – monument suffragettes

Op Parliament Square bevinden zich 12 standbeelden van belangrijke politici uit Engeland en buitenland.
Het laatst aangebrachte standbeeld (april 2018) was het eerste standbeeld van een vrouw, nl. de suffragette Millicent Fawcett (zij heeft ook een Blue plaque op 2 Gower Street).
Op de voet zijn de namen en foto's aangebracht van 55 personen die ijverden voor de rechten van de vrouw (waaronder 4 mannen).
Eén van hen is Charlotte Despard.

Whitehall Gardens

Hier bevindt zich een standbeeld van William Tyndale.

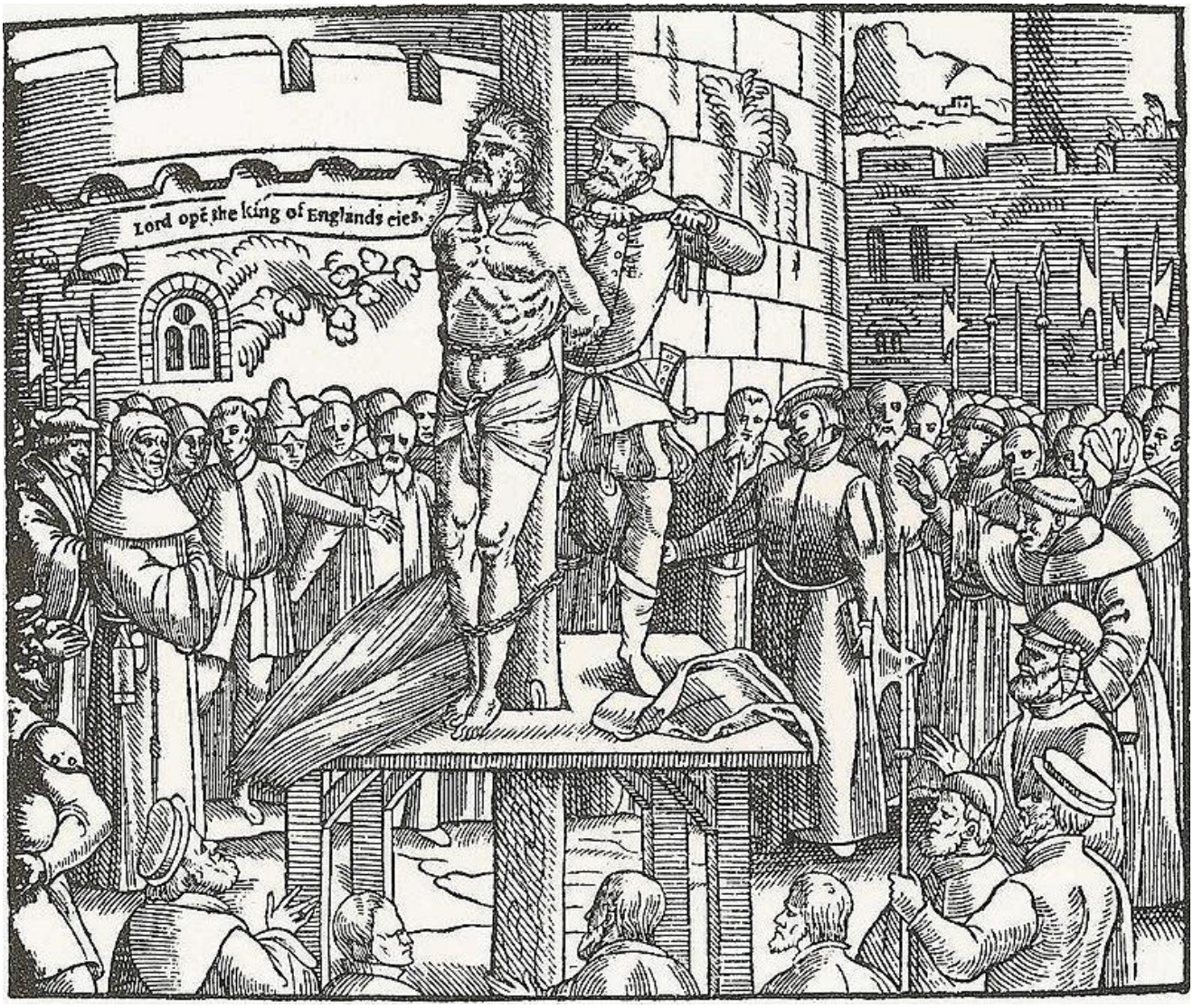
Filosoferen is gevaarlijk

Filosoferen betekent het vanzelfsprekende in vraag stellen en dus kritiek uitbrengen. Dat wordt door de anderen meestal niet geapprecieerd.
Soms worden de filosofen ter dood veroordeeld, zoals Socrates en Tyndale.
Na de Verlichting worden filosofen niet meer gedood, maar sommigen zijn in de gevangenis beland. Thomas Hobbes, John Stuart Mill, Bertrand Russell zijn filosofen die ondervonden hebben hoe filosoferen een prijs vraagt.

William Tyndale (circa 1494 - 1536)

- studeerde in Oxford
- werd in 1517 tot priester gewijd
- komt onder de invloed van Erasmus en Maarten Luther
- reisde in 1525 naar Keulen, Worms en Marburg waar hij het Nieuwe Testament in het Engels vertaalde
- moet uit Engeland vluchten en komt in Antwerpen terecht, waar hij bij Merten de Keyser een herziening van zijn Nieuwe Testament (1534), een vertaling van de Pentateuch en verscheidene theologische geschriften het licht liet zien
- wordt bij de Inquisitie aangebracht door de Engelse bisschop Stokesley en wordt in Antwerpen gevangengenomen
- wordt in Vilvoorde terechtgesteld door wurging en verbranding.

- Tyndale was een humanist die, net zoals Luther, de bijbel wou vertalen in de volkstaal en daardoor terechtgesteld werd door de katholieke kerk
- Tyndale correspondeerde met Thomas More, die echter als politicus de verspreiding van Engelstalige bijbels probeerde te voorkomen.

Tyndale, before being strangled and burned at the stake in Vilvoorde, cries out, "Lord, open the King of England's eyes". - Houtsnede uit "Foxe's Book of Martyrs" (1563).

Het protestantisme als antimoderne beweging

Het protestantisme, met als belangrijkste figuur Luther (1517 – 95 stellingen), ontstaat in het begin van de moderne tijd en hangt nauw samen het dit ontstaan.

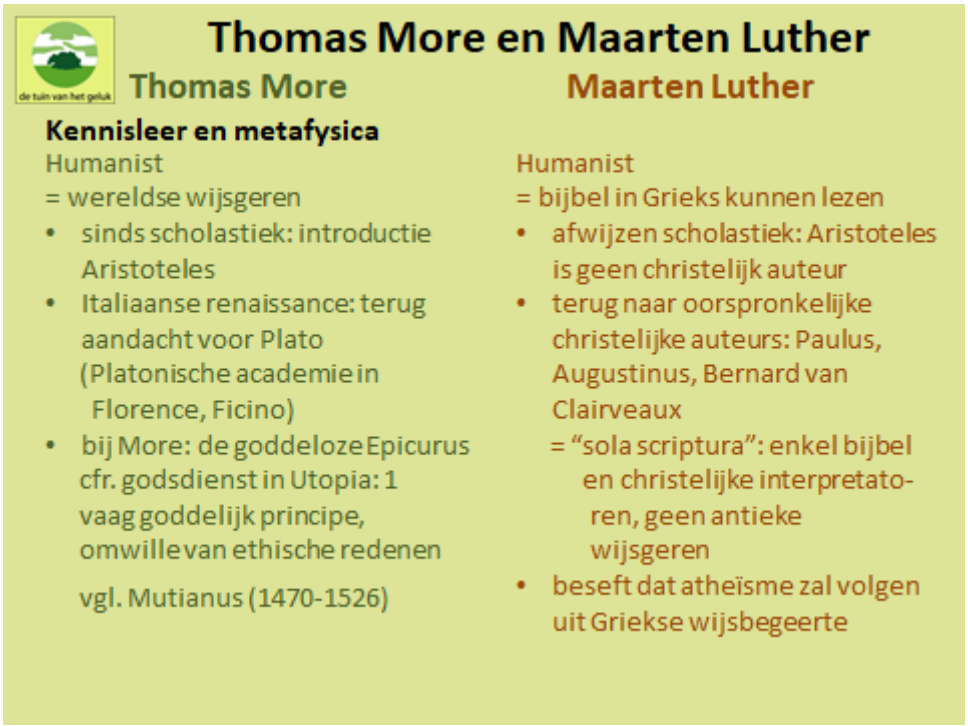
Er zijn een reeks moderne kenmerken:

- de kritiek op de autoritaire kerk en de autoritaire filosofie/theologie
- de nadruk komt te liggen op het gelovig individu, dat losgemaakt wordt van de hiërarchie, wat een egalitaire tendens is
- succes in het leven hier krijgt een groter belang, omdat het gezien wordt als een teken dat men door God is uitverkoren en onder Gods genade staat (en dus in de hemel zal terechtkomen);
  Max Weber heeft in zijn beroemde studie *De protestantse ethiek en de geest van het kapitalisme* (1905) de spaarzaamheid en werkijver van de protestanten gekoppeld aan de uitbreiding van het moderne economische systeem, het kapitalisme.

In essentie is het protestantisme echter een anti-moderne (een reactionaire) beweging:

- het protestantisme wil het christelijk geloof redden tegen het wereldser ervan worden, zoals dat zeker in de toplaag in Rome het geval was; Luther ziet in dat als het christendom niet hervormd zou worden, het dan langzaam zou verdwijnen
- ondanks aandacht voor werelds succes blijft de aandacht volledig liggen op het leven na de dood
- de oude hiërarchische structuur van de maatschappij wordt niet in vraag gesteld; Luther neemt uitdrukkelijk afstand van de boerenopstanden.

Vergelijking Luther – More : teksten van Luther

De humanist Mutianus meende dat er geen god bestaat. Hij liet een boek na waarin hij zijn geloof beschreef en dat hij tijdens zijn leven niet durfde uitgeven.
Ja ook het geloof van Erasmus, waar hij tijdens zijn leven niet durft voor uit te komen, zal na zijn dood aan het licht komen. Blaaskaken zijn het, die alles rationeel benaderen en menen dat als God zou bestaan, hij wel een andere, betere wereld zou geschapen hebben.

(Tafelgesprekken,2741a)

Hoe moet je bijvoorbeeld de volgende zin uitleggen. "Hoe meer u deel hebt aan Christus' lijden, des te meer moet u zich verheugen" (Petrus 4, 13). Wil dat zeggen dat we in tijden van nood vrolijk moeten zijn en blij als kinderen de roe moeten kussen? Laten de Epicuriërs en de andere arrogante wijsneuzen, die niets anders doen dan de heilige Schrift bespottelijk maken, zich daar maar eens over buigen. (Tafelgesprekken, 3946)

Thomas More en Maarten Luther

Thomas More

Samenlevingsethiek

Utopia is bedoeld om onrecht van de armoede op te lossen.

Eerste stap (deel 1 van Utopia): inzien dat armoede gevolg is van sociale wantoestanden, vooral van enclosures, gevolg van het winststreven van de landeigenaars.

Maarten Luther

Luther geeft wel kritiek op de geldzucht.

Reden van kritiek is echter dat wereldse minderwaardig is.

Luther legt schuld armoede bij de armen zelf.

Luther ontkent zelfs dat er een probleem is.

Bij de boeren komt het voedsel uit de aarde zonder dat ze iets voor hoeven doen. Zij kunnen hun hele opbrengst verkopen en hebben geen zorgen. Ze hoeven alleen hun belasting en hun tienden af te dragen aan de vorst

(Tafelgesprekken, 2468b)

Geld stilt de honger niet, integendeel, het veroorzaakt honger. Bovendien maakt geld niet gelukkig, maar eerder somber en bezorgd.
(Tafelgesprekken, 3145c)

Een mens die zijn hart heeft verpand aan geld en roem en die zich niet bekommert om zijn ziel en god, is als een klein kind dat blij is met de prachtig, glanzende appel die het in de hand houdt, terwijl die van binnen rot is en vol wormen.
(Tafelgesprekken, 6582)

Behalve de studenten is er in deze stad niemand die echt gebrek leidt. De armoede lijkt misschien groot, de luiheid is nog veel groter. Je kunt mensen die in armoede leven er met geld nauwelijks toe bewegen om te gaan werken, ze willen liever bedelen. (Tafelgesprekken, 2769b)

Thomas More en Maarten Luther

Thomas More

Samenlevingsethiek

Utopia is bedoeld om onrecht van de armoede op te lossen.

Eerste stap (deel 1 van Utopia): inzien dat armoede gevolg is van sociale wantoestanden, vooral van enclosures, gevolg van het winststreven van de landeigenaars.

Tweede stap (deel 2 van Utopia): oplossing vraagt om structurele maatregelen. More laat zich hierbij inspireren door Griekse wijsgeren, maar ook door de gemeenschappen van monniken ("communisme" van de eerste Christenen).

Maarten Luther

Luther verwerpt het voorbeeld van de monniken.

Zelfs liefdadigheid is niet nodig. Luther roept wel op tot liefdadigheid, maar het mag niet te ver gaan.

Vooral "Sola fide": enkel het geloof "rechtvaardigt" de gelovige, niet de goede werken (die eventueel wel volgen uit het geloof, maar niet kunnen leiden tot redding).

Uiteindelijk meent Luther dat de armen hun lot moeten dragen.

Luther roep op tot **nederigheid**.

De uitspraak in Lucas 3,11 "wie twee mantels heeft moet delen met wie er geen heeft" moet men niet te letterlijk opvatten, zoals sommigen spitsvondig doen. De duivel wil ons met dergelijke spitsvondigheden weer tot monniken maken en de goddelozen en klaplopers aansporen tot losbandigheid. Ook al zouden we leven in overvloed, aan het bedelen komt nooit een eind.
(Tafelgesprekken, 2769b)

Het is de plicht van een christen om naastenliefde te betrachten en vrijgevig te zijn, maar het moet niet ontaarden in spilzucht. We moeten vrijgevigheid vermijden als die ten koste gaat van iedere vorm van spaarzaamheid.
(Tafelgesprekken, 4152)

Onze hoop en ons vertrouwen moet niet gevestigd zijn op goede werken van onszelf of anderen, maar uitsluitend op Gods barmhartigheid in Christus. (Tafelgesprekken, 6745)

Thomas More en Maarten Luther

Thomas More

Goedlevensethiek - zingeven

Om doel van het leven vast te stellen, moeten we niet steunen op godsdienst, maar op natuur en die zegt: doel is geluk (genot).

Wanneer het de natuur is die je zegt om voor anderen goed te zijn, dan zal zij niet van je eisen hardvochtig en slecht te zijn voor jezelf, dus, zeggen zij, een vrolijk leven (dit is genot) wordt ons door de natuur zelf voorgeschreven als doel van als ons werken.

Godsdienst dient voor dit niet-godsdienstig doel.

Hun godsdienst moet mee peet staan over een dergelijke, zo op zinnen georiënteerde uitspraak.

Maarten Luther

Bij Luther blijft alle aandacht gericht op leven na de dood.

= "sola gratia": genade als "gerechtvaardigd" worden door God, d.w.z. als rechtvaardige toegang krijgen tot de hemel én dus op aarde lijden.

= "solus Christus": lijden op aarde moeten we dragen zoals Christus

Onze God bewaart het goede voor de wereld die komen gaat.
Deze wereld is voor God slechts een voorportaal van die andere wereld. Deze wereld is een voorbereiding voor die andere wereld.
(Tafelgesprekken, 2741a)

De 'schatten' der Kerk waaruit de paus de aflaat uitdeelt] zijn ook niet de verdiensten van Christus en de heiligen, want die bewerken altijd, zonder toedoen van de paus, de genade voor de innerlijke mens en tegelijkertijd kruis, dood en hel voor de uitwendige mens. (Stelling 58 uit 1517)

Onze theologie is een theologie die over het kruis handelt: een christen moet lijden.
(college over pelgrimspsalmen, 1532)

Francis Bacon, grondlegger van het techno-wetenschapsgeloof

Bacon: een nieuwe kennismethode, maar ook een nieuw ideaal van goed leven

Thomas More had de 2 basiselementen van de moderne tijd aangebracht: het goede leven is geluk na streven op aarde, en bij het samenleven moet er gelijkheid zijn.

Francis Bacon richt zich in hoofdzaak op een filosofisch terrein dat More niet behandeld had: de kennisleer en wereldfilosofie. Toch zit er in zijn werk ook een goedlevensethiek en samenlevingsethiek vervat.

Ten eerste pleit hij voor een nieuw methode om tot kennis van de wereld bekomen (een “novum organon”, een nieuwe werktuig, een nieuwe logica).
Hij verwerpt autoriteit (zowel religieuze bronnen als filosofen uit de oudheid) en zo de hele scholastiek als betrouwbare bron van kennis. Hij ontwikkelt een nieuwe kennismethode, waarbij de waarneming van de wereld (ervaring) het vertrekpunt is, op basis waarvan door inductie dan kennis afgeleid moet worden.
Een accurate beschrijving van de exacte wetenschappelijke methode levert hij nog niet. Zo heeft nog geen besef van het belang van de wiskunde en van het juiste karakter van experimenten.
Deze exacte wetenschappelijke methode zal impliciet worden uitgewerkt door natuurfilosofen die tijdens Bacons leven werkzaam zijn, zoals Galileï en Harvey (die arts van Bacon was, maar geen hoge dunk had van Bacons filosofie).
Hun werkwijze veronderstelt een epicuristisch wereldbeeld (atoomleer van Democritus), waarbij fenomenen vanuit de materiële oorzaken worden verklaard en niet vanuit zogenaamde doeloorzaken (het teleologisch denken wordt verworpen).

Ten tweede beklemtoont Bacon dat de kennis die we op die manier verwerven, nuttig is. De kennis verworven door de nieuwe methode kan toegepast worden voor praktische toepassingen, uitgedrukt in het beroemde “kennis is macht”.
Maar de toepassingen zullen pas macht geven als we ware kennis hebben, dus kennis verworven door de nieuwe methode die vertrekt vanuit de waargenomen natuur. We kunnen de natuur maar overwinnen door haar eerst te gehoorzamen. We kunnen de natuur niet veranderen door magie, maar enkel door de wetten te gebruiken die de natuur heeft.
In haar vooruitgang mag de wetenschap zich zelf niet door het nut laten leiden; dat nut komt achteraf. Nadruk ligt op lichtbrengende experimenten, de vruchtdragende experimenten komen achteraf.
Dit zal de werkwijze worden van de moderne techno-wetenschap. We vertrekken niet van een probleem waarvoor we dan via trial en error een oplossing zoeken op basis van reeds gegeven oplossingen of werktuigen – de methode van de oude techniek (vruchtdragende experimenten) – maar we zoeken eerst, los van problemen, zoveel mogelijk kennis (lichtbrengende experimenten) en nadien kijken we hoe we die kennis kunnen toepassen, om bestaande problemen op te lossen of om “problemen” op te lossen die we in feite niet hadden – wat we technologie kunnen noemen.

Bacon zelf – in zijn utopie *Nieuw Atlantis* – gaat ervan uit dat niet alles zo maar toegepast moet worden. De geleerden van *het Huis van Salomon* beslissen welke uitvindingen ze publiek maken en welke niet. Die controle heeft zich niet gerealiseerd: wat mogelijk is, wordt toegepast – mede het gevolg van het kapitalisme dat altijd meer wil, wat samenhangt met een nieuwe goedlevensethiek, die reeds bij Bacon doorschemert (zie hieronder). Onze kennis wordt niet gevormd vertrekkend van onze behoeften, maar omgekeerd, we bepalen onze (nieuwe) behoeften op basis van de kennis die we kunnen vinden.

Ten derde stelt Bacon dat dat zoeken naar kennis en toepassingen geoorloofd is, moreel toegelaten is. God had wel verboden te eten van de boom van kennis, maar dat was de boom van kennis van goed en kwaad. Eten van de boom van kennis van de natuur is door God nooit verboden geweest.
Hiermee introduceert Bacon ook een nieuwe goedlevensethiek: het goede leven op aarde, dat we door de techno-wetenschap steeds beter kunnen maken, komt centraal te staan. Goed en kwaad, wat we moeten doen om in de hemel te komen, verdwijnt naar de achtergrond. Op die manier laat Bacon de matiging van Thomas More los. De utopie is niet meer Utopia, maar het Nieuwe Atlantis, waar dank zij de wetenschap geen ellende meer is.
Dit betekent dat Bacon een scheiding aanbrengt tussen de natuurfilosofie en de morele-politieke filosofie. Moraal en politiek moet voor Bacon in handen blijven van de religie: morele kennis kan of mag de mens niet zelf ontdekken. Bacon behoudt dus de traditionele, hiërarchische samenlevensethiek. De idee van rechtvaardigheid en gelijkheid van More wordt op die manier weer afgevoerd. In Atlantis zijn het de koning en de techno-wetenschappelijke experten die de beslissingen nemen.
Latere filosofen, vertrekkend van Hobbes (die al 2 decennia nadien publiceert), zullen ook de moraal en politiek proberen wetenschappelijk te maken, net zoals de natuurfilosofie door de nieuwe methode (steunend op het nieuwe wereldbeeld – dat Epicurus hernam) wetenschappelijk is geworden. Dat leidt bij sommigen tot een nieuwe, egalitaire samenlevingsethiek, maar niet bij alle denkers. Blijkbaar is moraal-politiek toch iets anders dan natuurfilosofie en is eensgezindheid niet te bereiken.
Bacons scheiding tussen moraal-politiek en natuurfilosofie sluit wel aan bij de tendens die hierboven reeds vermeld werd: de techno-wetenschap gaat haar gang en trekt zich niets aan van morele bekommernissen.

Ten vierde stelt Bacon dat de resultaten van de techno-wetenschap enorm zullen zijn. Hij stelt een lijst op van zaken die hij door de wetenschap gerealiseerd wil zien, in de eerste plaats langer leven en uitbannen van ziekten. Hij speekt over de hoop tot een grootse vooruitgang en probeert aan te tonen dat deze hoop gerechtvaardigd is, met argumenten als:

- de huidige trage gang komt doordat tot nu toe men de juiste methode niet had
- hoe meer inspanning, hoe meer resultaten er zullen zijn.

Duidelijk is dat Bacon er niet in slaagt aan te tonen dat die vooruitgang gegarandeerd is, tenzij door een beroep te doen op God:

> *Ons uitgangspunt moet echter bij liggen bij God. Wat ons hier bezighoudt, is namelijk vanwege de eminente aard van het goeds dat daarin schuilt ontegenzeggelijk een manifestatie van God, Auteur van het goede en Vader van alle licht. […zoals bij] elk belangrijk werk van de Voorzienigheid: alles glijdt kalm voort zonder gedruis en geluid, en de zaak heeft zich al geheel voltrokken […] Ook moeten wij de profetie van Daniel over de eindtijd van de wereld niet vergeten: 'Velen zullen rondtrekken en veelvoudig zal de wetenschap zijn'. Dit suggereert en betekent zonneklaar dat het was beschikt door het lot, dat wil zeggen de Voorzienigheid, dat het rondtrekken over de wereld (dat door zo vele*

lange zeereizen al geheel vervuld dan wel nu in volle gang lijkt) en de voortgang in de wetenschappen in hetzelfde tijdperk zouden plaatsvinden. (aforisme 93)

De hoop van Bacon steunt op een geloof, het techno-wetenschapsgeloof, dat wel eens even denkbeeldig zou kunnen zijn als het religieuze geloof.

Bacon verwijst met de naam van zijn utopie *Nieuw Atlantis* naar een verhaal van Plato, de mythe van het verdwenen eiland Atlantis. De ondergang van Atlantis is te wijten aan de hoogmoed van de bewoners, die steeds meer rijkdom wilden.
Bacon negeert Plato's boodschap: volgens Bacon mag de moderne mens wel naar rijkdom streven, want dat is nu dank zij de techno-wetenschap mogelijk geworden zonder gevaar op ondergang.
In onze tijden van atoomdreiging en klimaatsverandering ziet het er naar uit dat Plato dichter bij de waarheid zat dan Bacon.

Plato's *Atlantis*: waarschuwing tegen hoogmoed

Het verhaal over de beschaving Atlantis, enkel verteld (en dus hoogstwaarschijnlijk – met filosofische oogmerken – verzonnen) door Plato, is zeer fragmentarisch.
In de *Timaeus* wordt enkel, als een voorafwijzing, de gebeurtenis in enkele regels weergegeven. In de *Kritias* is de beschrijving van (het ontstaan en de materiële en politieke organisatie van) Atlantis redelijk uitgebreid, maar deze dialoog is onvoltooid en stopt abrupt waar de beschrijving van het einde van Atlantis net begonnen is. Toch is er voldoende materiaal om de essentie van het verhaal te kennen: het is, weinig origineel, maar uiterst belangrijk, zoals bij de Grieken keer op keer terugkomt, een waarschuwing tegen hoogmoed.

In de *Timaeus* wordt vermeld dat *op een eiland Atlantis koningen een grote en wonderbaarlijke macht hadden gevestigd* (25A), dat *deze wereldmacht zo overmoedig was om ergens vanaf de Atlantisch Oceaan tegen heel Europa en Azië op te trekken* (24E) om *heel het gebied aan deze kant te knechten* (25B), maar dat de Atheense Staat deze wereldmacht *een halt toeriep* (24E) en dat er *in later tijd zware aardbevingen en overstromingen waren* (25C) en er *één gruwelijke dag en nacht kwam waarop de complete Atheense strijdmacht door de aarde werd verzwolgen, terwijl tegelijk het eiland Atlantis door de zee werd verzwolgen en verdween* (25D).
Waarom ook de Atheense strijdmacht verdween, wordt hier, en ook in de Kritias, niet duidelijk, maar de fout van Atlantis is duidelijk: ze worden afgestraft voor hun *overmoed*.
De Kritias verduidelijkt deze overmoed.

Atlantis is welvarend: het eiland heeft *vele mensen en een uitgebreid gebied* (114A); de koningen *verzamelden meer rijkdommen dan voordien ooit enig koningshuis was gelukt en dan in de toekomst enig koningshuis gemakkelijk zal lukken; ze waren voorzien waarvan je in de stad en overal elders in het land voorzien hoort te zijn (*114D), waarbij *het meeste van wat ze nodig hadden om te leven van het eiland zelf kwam*; toch *werd er vanwege hun macht veel van buitenaf aangevoerd* (114E), zodat *het kanaal naar de zee en de grootste haven wemelden van schepen en handelaren die uit alle windstreken kwamen* en er *door die drukte dag en nacht geschreeuw, geraas, herrie in alle talen klonk* (117E).

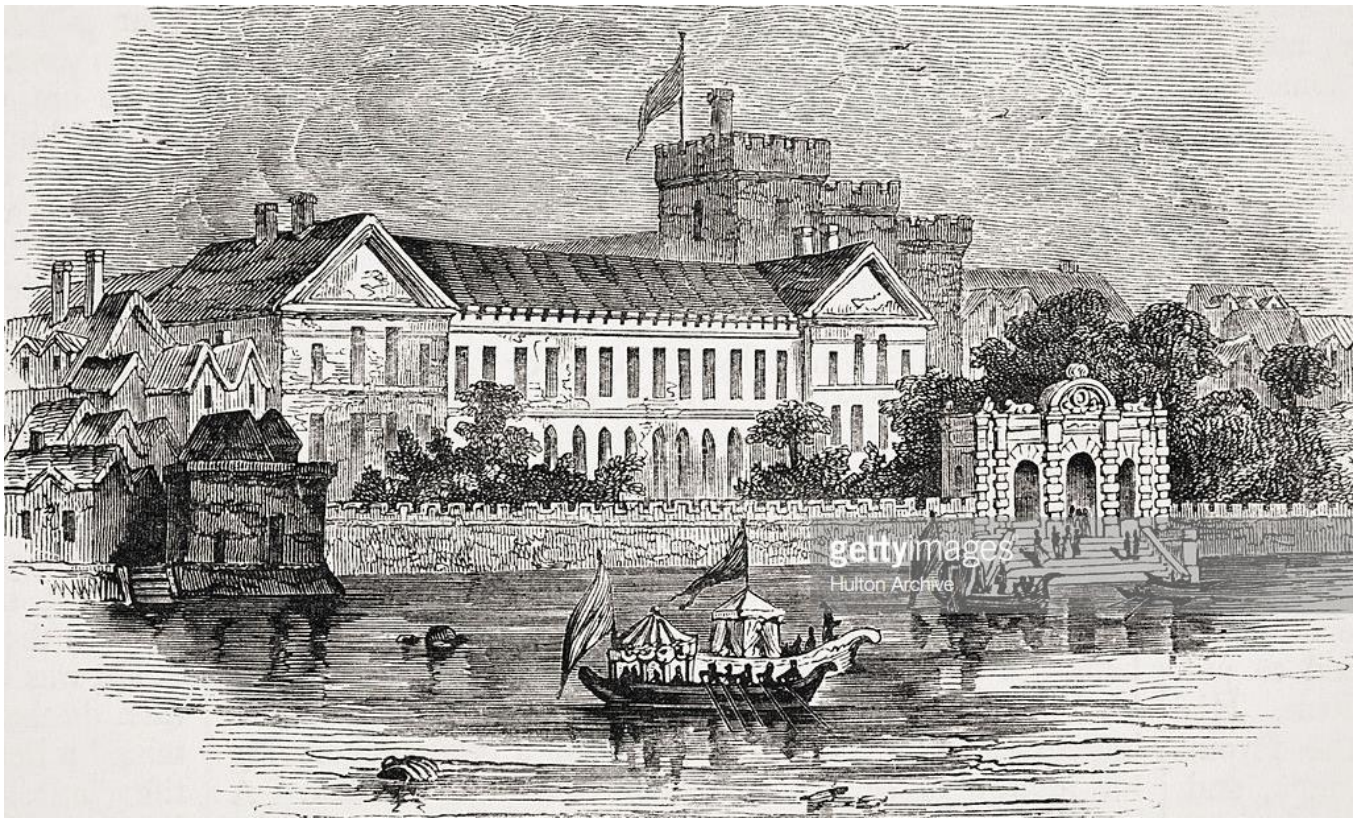
Wat meer is: doordat ze van goddelijke oorsprong waren, afstammend van Poseidon (verteld in 113 D en E), was hun houding tegenover hun rijkdom correct: *hun bedoelingen waren oprecht en in alle opzichten edel en ze stelden zich zachtmoedig en tegelijk verstandig op tegenover het altijd wisselende lot en tegenover elkaar; ze achtten alleen het goede hoog: ze hechtten weinig belang aan hun weelde; ze lieten zich niet dronken maken door in rijkdom te zwelgen en zo de greep op zichzelf te verliezen; ze bleven nuchter en zagen scherp dat je door gedeelde vriendschap die met het goede samengaat tegelijk meer van deze dingen krijgt, terwijl je ze door ze na te jagen en ze ernstig te nemen juist verspeelt en daarbij ook het goede kwijtraakt* (120E -121A). Later *echter begon het goddelijke deel in hen aan kracht in te boeten door de veelvuldige menging met allerlei sterfelijks,* anders gezegd: *de menselijke aard kreeg de overhand, ze konden de weelde niet meer aan en verloren hun fatsoen; ze waren gevuld met onrechtvaardige hebzucht en macht;* samengevat: ze konden niet meer *zien wat het ware, voorspoedige leven is* (121A-B). Zeus die opmerkte dat *een voortreffelijk geslacht sterk in verval raakte*, wou dat ze *tot bezinning zouden komen en ze de juiste toon zouden vinden* en *hij besloot hen te straffen* (121B).
Hier stopt de dialoog: het plan dat Zeus aan de andere goden voorlegt, kennen we niet en we weten enkel uit de *Timaeus* dat ze, niet tevreden met hun rijkdom, de hele wereld willen, maar verslagen worden en dat ten slotte hun beschaving helemaal verdwijnt. Duidelijk is: enkel rijkdom willen en moreel fatsoen vergeten, loopt uit op steeds meer willen en dat leidt vroeg of laat tot het overschrijden van grenzen en het overschatten van de eigen macht en zo tot de ondergang.

York Watergate – Francis Bacon

Deze poort was een deel van het York House. Tot het midden van de 19e eeuw, toen de huidige Embankment werd gebouwd, kwam de Theems tot hier.
De poort werd gebouwd in 1626 door Inigo Jones. Het paleis werd gebouwd in 1620 voor George Villiers, de eerste Duke of Buckingham en minnaar van koning Jacobus I.

Voordien was er een paleis dat eigendom was van Hendrik VIII en in 1556 eigendom werd van de aartsbischop van York.
Vanaf 1558 was het de woonplaats van diverse Lord Keepers of the Great Seal of England, o.a. Nicholas Bacon, de vader van Francis Bacon. Francis werd hier geboren.

York House on the Thames, with the York Water Gate, circa 1650

York Watergate and the Adelphi from the River

London rond 1600, met ligging York House

Francis Bacon (1561-1626)

- zijn vader was een soort van eerste minister van Elisabeth I
- op zijn 12e studies aan Cambridge
- rechtenstudies in Gray's Inn (waar nu een standbeeld staat van Bacon)
- maakt in 1576 met de Engelse ambassadeur in Parijs een reis door Frankrijk
- Elisabeth I houdt een politieke carrière tegen
- onder haar opvolger, James I, maakt Bacon wel carrière en klimt op tot Lord Chancellor (zoals Thomas More)
- trouwt in 1604 met een 13jarig, rijk meisje
- wordt in 1621 beschuldigd van omkoperij en moet aftreden
- brengt laatste periode door op zijn landgoed van Verulam in St Albans (stadje nabij London)
- sterft in het Aroundel House in Highgate (17 South Grove, Highgate Old Hall), eigendom van zijn vriend Thomas Howard, volgens de traditie als gevolg van een longontsteking opgedaan bij een experiment, het begraven van een kip in de sneeuw, om te kijken of de ontbinding trager was door de kou;
  een andere theorie stelt dat hij stierf door een experiment om een middel te vinden om langer te leven, waarbij hij opium zou gebruikt hebben.

- in navolging van Montaigne heeft Bacon een reeks (kortere) essays geschreven.

de jonge Francis Bacon - inscriptie Si tabula daretur digna animum mallem, Latijn voor "If one could but paint his mind" (NPG)

Bacon omstreeks 1618 (NPG)

Verdere verduidelijking leer van Bacon

- Bacons belangrijkste vraag was hoe we betrouwbare kennis kunnen verwerven;
  hij wijst erop dat onze zintuigen, maar ook ons verstand ons zeer vaak bedriegen;
  hij werkt dit uit in zijn theorie van de idolen:
  - de idolen van de stam: vooroordelen eigen aan alle mensen, bv. regelmatigheden zien waar ze niet zijn
  - idolen van de grot: vooroordelen als gevolg van onze specifieke situering en onze opvoeding
  - idolen van de markt: vooroordelen op basis van de taal, bv. omdat je een woord als "vierkante cirkel" of (Kants) "hypothetische imperatief" kan vormen, denken dat er ook zo'n zaken echt moeten bestaan
  - idolen van het theater: vooroordelen door het volgen van autoriteiten

- hij probeert ook te omschrijven hoe we dan wel betrouwbare kennis kunnen verwerven:
  hij wil een grote *Instauratio Magna* (hernieuwing van de kennis); de meeste delen van het geplande werk zijn niet geschreven; belangrijk is het 2e boek, *Novum organon* (het nieuwe werktuig):
  - wijst Aristoteles en dus de middeleeuwse filosofie af
  - verdedigt de *empirische methode*: men moet niet vertrekken van een grote theorie en daarin al de gegevens proberen in te passen, maar de natuur bekijken en waarnemingen doen
  - alleen waarnemen is niet voldoende; op basis daarvan moet men een algemene theorie opstellen, wat kan door *inductie*: als alle waargenomen gevallen A zijn, besluiten dat alle gevallen A zijn (bv. omdat we nog geen mensen zijn tegengekomen die niet gestorven waren na 120 jaar, besluiten dat alle mensen sterfelijk zijn)
  - inductie geeft nooit volledige zekerheid; we moeten de waarschijnlijkheid van onze theorie verhogen door meer waarnemingen te doen en daarbij veranderingen aan te brengen: het *uitvoeren van experimenten* (de natuur manipuleren, variaties aanbrengen
    deze methode zal uitgroeien tot de experimentele methode (onderzoek door telkens 1 mogelijk relevante factor te variëren), waarbij de resultaten die door niemand betwist worden;

- Bacon ziet onmiddellijk in hoe deze nieuwe manier van denken tot *praktische toepassingen* kan leiden:
  - "kennis is macht"
  - de mens kan "de natuur maar overwinnen door er zich eerste aan te onderwerpen", nl. in de fase van het opstellen van de kennis
  - de "lichtgevende experimenten" leiden tot "vruchtdragende experimenten"
  - nr. 1 op de lijst van te realiseren doelstellingen: verlengen leven, met, op nr. 2, herstellen jeugd (= de dood en dus uiteindelijke zingeving willen uitschakelen)

- Bacon, die volledig christen blijft, stelt dat de mens daarmee geen grens overschrijdt: God heeft enkel verboden dat de mens zelf morele kennis zou ontwikkelen, zichzelf de morele wet zou stellen (de kennis van goed en kwaad uit het zondeval verhaal)

- wat moraal betreft, blijft Bacon dus middeleeuws;

zijn nieuwe methode kan geen moraal ontwikkelen en dus moet de morele kennis en de wetenschappelijke kennis van elkaar losgekoppeld worden:

- Bacon beschrijft op basis van deze inzichten zijn eigen ideale maatschappij, het *Nieuw Atlantis*, postuum verschenen in 1628:
  - centraal staat het overwinnen van de natuur door uitvindingen
  - de kennis daarvan wordt verzameld door de geleerden in *Het huis van Salomon*
  - over de politieke structuur wijdt Bacon niet uit; er is een koning
  - belangrijk element: het zijn de geleerden die bepalen of een beschikbare kennis zal toegepast worden of niet.

Bacon over tuinen

In de Essays: *Of Garden*

Bacon noemt de tuin "het zuiverste van de menselijke genietingen" en wijst erop dat in perioden van culturele bloei eerst de gebouwen hoog niveau bereiken en de tuinen pas later, wat aantoont dat tuinieren meer perfectie vraagt. Echte theoretische beschouwingen staan er niet in het essay.
Het essay is louter een beschrijving hoe volgens Bacon tuinen er moeten uitzien, bv. hoe groot ze moeten zijn en welke bloemen er moet groeien. Tussen haakjes voegt hij eraan toe: "tuinen die een prins waard zijn". Bacon is een aristocraat, gewend aan rijkdom, die wel nog herinnert aan de wijsheid van de sobere Epicurus, maar tegelijkertijd de moderne tijd aankondigt die zich volledig zal verwijderen van de epicuristische soberheid.

De moderne tijd zal, door wetenschappelijke vooruitgang, ook tal van nieuwe zaken brengen op vlak van tuinieren.

In het utopisch land *New Atlantis* zegt de gastheer:

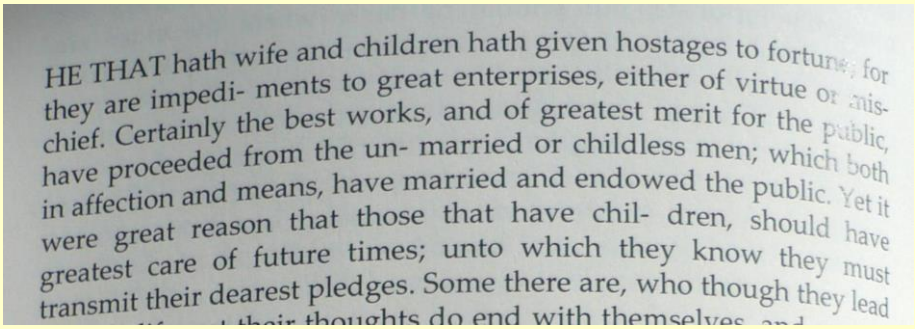
> *We hebben ook ruime en gevarieerde boomgaarden en tuinen, waarin we de schoonheid evenzeer eerbiedigen als de variëteit van grond en bodem, die geschikt zijn voor verschillende bomen en kruiden. Sommige zijn zeer ruim, waar bomen en bessenstruiken staan waarmee we verschillende soorten dranken maken, en daarnaast hebben we wijngaarden. We brengen daar alle bevindingen in de praktijk van enten en alle kennis van wilde bomen en fruitbomen, met veel resultaat. En in de boomgaarden en tuinen doen we (door techniek) de bomen en bloemen vóór of na hun seizoen bloeien en doen ze vlugger vrucht dragen dan ze van nature doen. Door techniek maken we ze ook groter, en hun vruchten groter, zoeter en van een andere smaak, geur kleur en uitzicht en sommige van hen behandelen we zodanig dat ze medisch nuttig worden.*
> *We hebben ook de middelen om meerdere planten te kweken door een mengeling van gronden zonder zaad, en om diverse nieuwe planten te maken, verschillend van de gewone, en om een boom of en plant te veranderen in een andere.*

Gorhambury, het landhuis van Bacon in St Albans

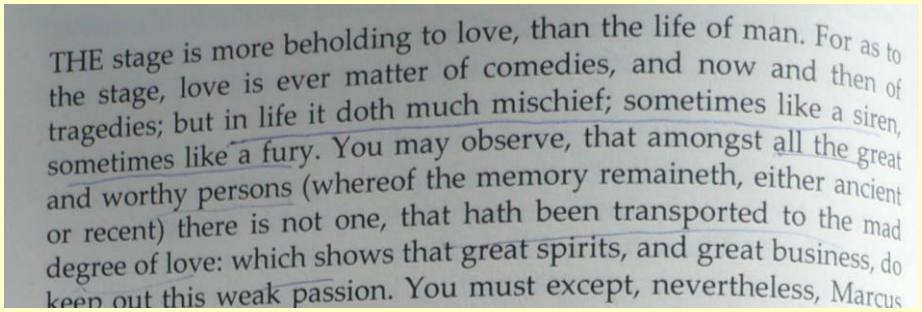

Uit *de Essays* van Bacon: Of Marriage and Single life

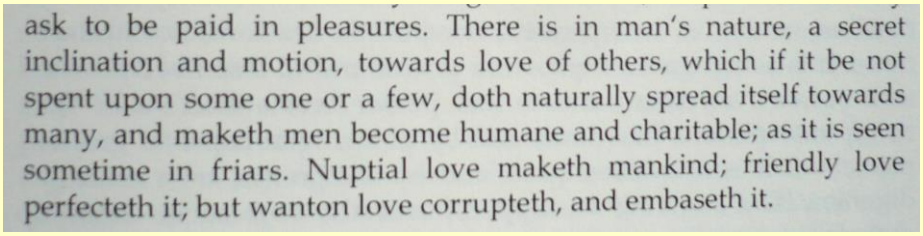

HE THAT hath wife and children hath given hostages to fortune; for they are impedi- ments to great enterprises, either of virtue or mis- chief. Certainly the best works, and of greatest merit for the public, have proceeded from the un- married or childless men; which both in affection and means, have married and endowed the public. Yet it were great reason that those that have chil- dren, should have greatest care of future times; unto which they know they must transmit their dearest pledges. Some there are, who though they lead their thoughts do end with themselves, and

Of Love

THE stage is more beholding to love, than the life of man. For as to the stage, love is ever matter of comedies, and now and then of tragedies; but in life it doth much mischief; sometimes like a siren, sometimes like a fury. You may observe, that amongst all the great and worthy persons (whereof the memory remaineth, either ancient or recent) there is not one, that hath been transported to the mad degree of love: which shows that great spirits, and great business, do keep out this weak passion. You must except, nevertheless, Marcus

ask to be paid in pleasures. There is in man's nature, a secret inclination and motion, towards love of others, which if it be not spent upon some one or a few, doth naturally spread itself towards many, and maketh men become humane and charitable; as it is seen sometime in friars. Nuptial love maketh mankind; friendly love perfecteth it; but wanton love corrupteth, and embaseth it.

Van Bacon wordt aangenomen dat hij homoseksueel was.

Zijn schoonbroer en twee van diens dienaren werden om die reden geëxcommuniceerd.
Bacon was bevriend met koning Jacobus, van wie de homoseksuele relaties goed gedocumenteerd zijn. Hij werd "queen James" genoemd.

John Aubrey, ongeveer een tijdgenoot, zegt in zijn ***Brief Lives*** dat Bacon "a pederast" was en "ganimedes and favourites" had.
Het ging om Welshe bedienden, die dan vaak voordelen kregen, bv.

- Francis Edney kreeg uit erfenis van Bacon "£200 and my rich gown";
- Thomas Meautys
- Mr Bushell, "gent. usher," die in dienst tered op zijn 15e
- Tobie Matthew, een toneelspeler, die door Bacons toedoen adellijke titel kreeg.

Bacon voerde een nieuwe term in: "masculine love", maar juist om te zeggen dat zijn Utopiërs dat niet kennen.

Voorpagina van Bacons hoofdwerk. De zuilen zijn de zuilen die Hercules plaatste aan de poort van Gibraltar en waarop stond "Nec plus ultra", letterlijk "hier voorbij niets", wat kan betekenen "hier voorbij is niets", maar ook "ga hier niet voorbij", "erken een grens".
Bacon wil het schip van de kennis echter voorbij de zuilen laten varen: "plus ultra", altijd meer.

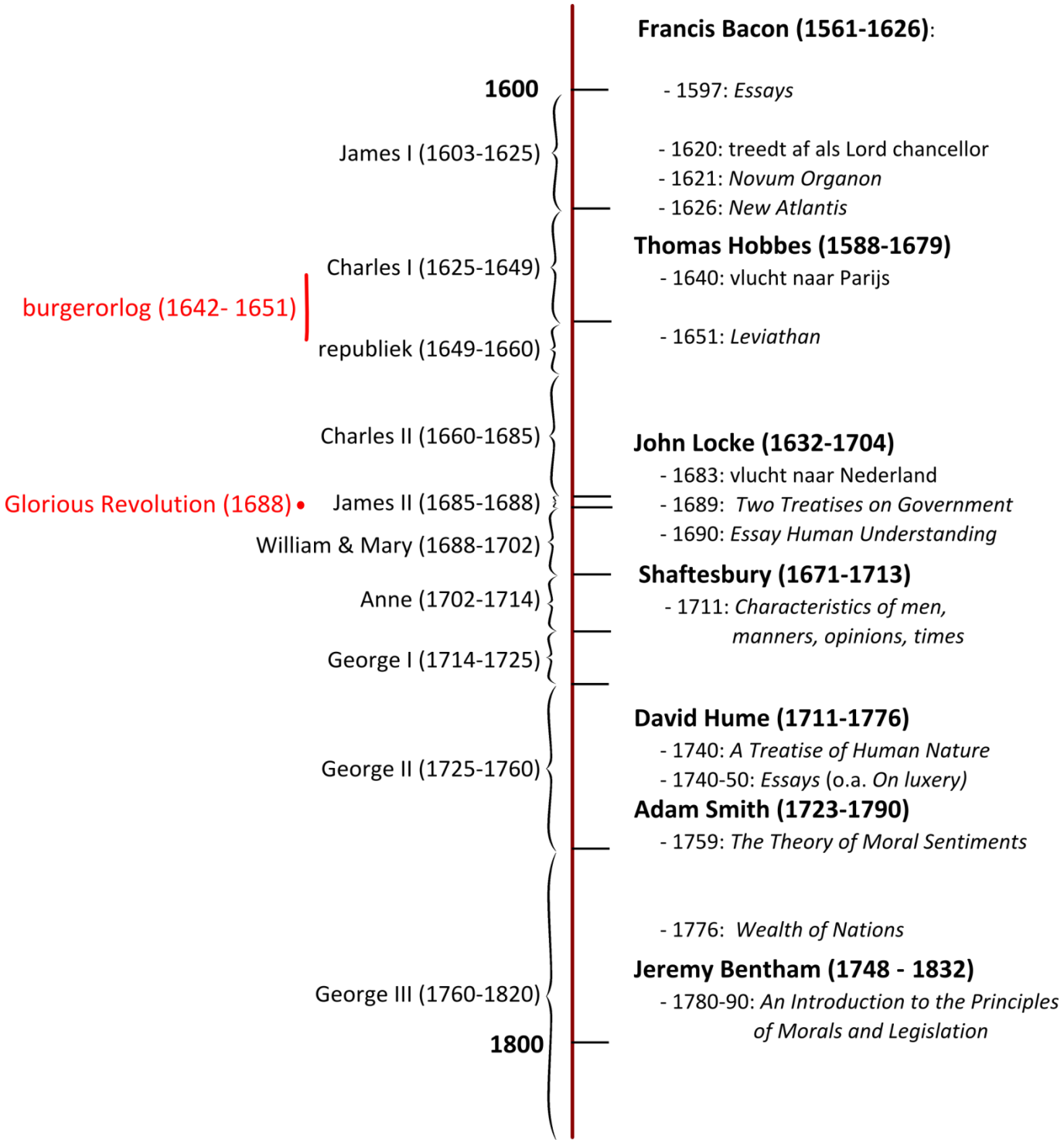
illustratie van ”Nieuw Atlantis”: telefoon, vliegende mensen en supergrote aardbeien

MAGNALIA NATURAE, PRAECIPUE QUAD USUS HUMANOS.*

- The prolongation of life.
- The restitution of youth in some degree.
- The retardation of age.
- The curing of diseases counted incurable.
- The mitigation of pain.
- More easy and less loathsome purgings.
- The increasing of strength and activity.
- The increasing of ability to suffer torture or pain.
- The altering of complexions, and fatness and leanness.
- The altering of statures.
- The altering of features.
- The increasing and exalting of the intellectual parts.
- Versions of bodies into other bodies.
- Making of new species.
- Transplanting of one species into another.
- Instruments of destruction, as of war and poison.
- Exhilaration of the spirits, and putting them in good disposition.
- Force of the imagination, either upon another body, or upon the body itself.
- Acceleration of time in maturations.
- Acceleration of time in clarifications.
- Acceleration of putrefaction.
- Acceleration of decoction.
- Acceleration of germination.
- Making rich composts for the earth.
- Impressions of the air, and raising of tempests.
- Great alteration ; as in induration, emollition, &c.
- Turning crude and watry substances into oily and unctuous substances.
- Drawing of new foods out of substances not now in use.
- Making new threads for apparel ; and new stuffs , such as paper, glass, &c.
- Natural divinations.
- Deceptions of the senses.
- Greater pleasures of the senses.
- Artificial minerals and cements.

Lijst van “Wonderlijke werken der natuur voor menselijk gebruik”, door Francis Bacon opgenomen achteraan in zijn *Nieuw Atlantis* (1627) – de verlenging van leven en jeugd staan op de eerste en tweede plaats.

Tijdslijn Engelse politiek / Engelse filosofie van Bacon tot Bentham

Andere filosofen uit deze periode

Richard Hooker (1554-1600)

Robert Filmer (c. 1588–1653)

Robert Boyle (1627-1691)

Margaret Cavendish (1623-1673)

John Toland (1670-1722)

Anthony Collins (1676-1729)

Samuel Clarke (1675-1729)

Bernard Mandeville (1670-1733)

George Berkeley (1685-1753)

Joseph Priestley (1733-1804)

Edmund Burke (1729-1797)

Mary Wollstonecraft (1759-1797)

Thomas Paine (1737-1809)

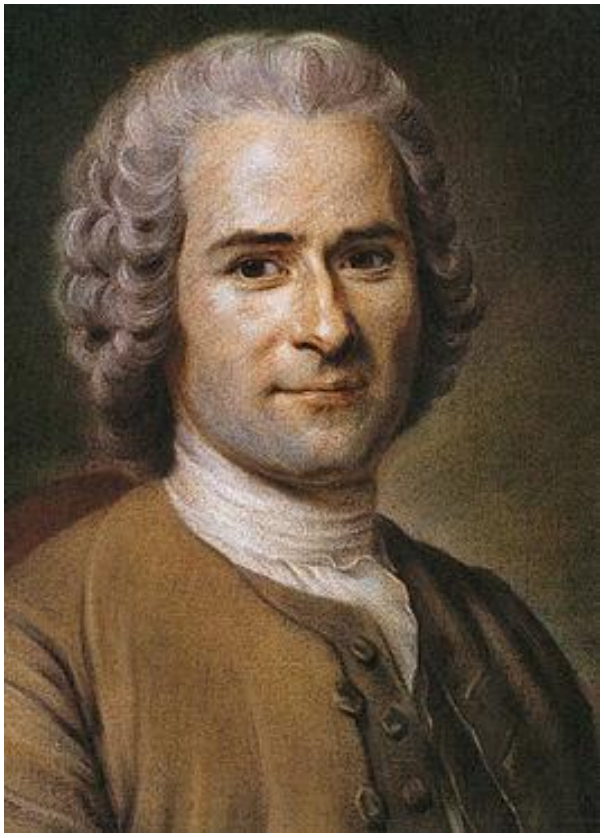
uitbreiding: 10 Buckingham Str. - *Jean Jacques Rousseau*

Dit huis is één van de verblijfplaatsen van Rousseau tijdens zijn ballingschap in Engeland.

Jean Jacques Rousseau (1712-1778)

- geboren in Genève
- vanaf 1742 regelmatig langdurige verblijven in Parijs
- in contact met kring van philosophes, o. a. met Diderot, die hij elke dag bezoekt als die in de gevangenis van Vincennes opgesloten zit
- hoogste Franse rechtscollege, het Parlement van Parijs, veroordeelt Rousseau in juni 1762 voor de publicaties van zijn *Emile* en *Contract Social*, waardoor hij uit Parijs moet vluchten
- geleidelijk aan conflicten met andere philosophes, een andere reden waardoor hij meestal buiten Parijs verblijft
- David Hume nodigt hem uit naar Engeland
- Rousseau, geneigd tot achtervolgingswaan, komt in conflict met Hume en verlaat Engeland
- begraven in het park van Ermenonville (te bezoeken), maar tijdens Franse Revolutie werd zijn stoffelijk overschot overgebracht naar Panthéon.

Kennisleer en metafysica

- atypisch voor de filosofen uit de Verlichting, omdat hij meer aandacht geeft aan het gevoel en veel aandacht heeft voor de natuur
  cfr zijn boek over opvoeding *Emile:* jongere, die van nature goed is, spontaan laten opgroeien

Goedlevensethiek

- relativeert het belang van wetenschap en techniek, waarvan de vooruitgang ook de toename van de ongelijkheid is; contact met eenvoudige leven, in overeenstemming met natuur, is belangrijker dan luxe.

Samenlevingsethiek

- gelijkheid moet veel meer moet benaderd worden dan tot dan het geval was
- kritiek op Hobbes' sociaal contract: de rijken gebruiken dat om bestaande ongelijkheden wettelijk te maken, dus er is een nieuw sociaal contract nodig, waarbij privé eigendom veel meer beperkt moet worden
- de soevereiniteit moet wel één blijven (= instemming met Hobbes): er moet een "algemene wil" komen; doordat iedereen bijdraagt aan de totstandkoming daarvan, is er toch democratie (de vraag is of dit klopt, of er niet groot gevaar is van machtsmisbruik en totalitair socialisme i.p.v. democratisch socialisme).

Rousseau maakt wel deel uit van de Verlichting, maar is toch een atypische vertegenwoordiger. Hij sluit nauw aan bij Thomas More, terwijl de meeste andere Verlichtingsfilosofen gaan andere richting uit het moderne denken de vorm geven die nu dominant is:

- wat betreft **samenlevingsethiek** matigen ze het streven naar gelijkheid (zie Locke versus Hobbes) - de uitzondering (bv. Morelly en Mably zijn onbekend gebleven)
- wat betreft **goedlevensethiek** zullen zij de luxe gaan verdedigen.

uitbreiding: 36 Craven Str. (B. Franklin)

In dit huis, gebouwd omstreeks 1730, leefde Benjamin Franklin van 1757 tot 1762 en van 1764 tot 1775.
Het is nu een museum, waarbij een gekostumeerde actrice de bezoeker rondleidt in het huis en projecties inleidt.

Benjamin Franklin (1706-1790)

- was aanvankelijk boekdrukker
- reisde naar Engeland om zich verder te bekwamen in het boekdrukkersvak
- opent na terugkeer in Amerika in 1728 een boekdrukkerij in Philadelphia
- verkoopt in 1750 zijn drukkerij en wordt afgevaardigde voor Pennsylvania
- verhuist 1757 naar Londen als representant van Pennsylvania
- verblijft in een huis in Craven Street en wordt er bevriend met de eigenares Margaret Stevenson, en nog meer met haar dochter Polly
- keert in 1762 terug naar New-England, maar wordt in 1765 met een nieuwe missie naar Londen gezonden, met als doel het bewerkstelligen van een andere belastingpolitiek
- als blijkt dat de Engelse regering de door de kolonisten als onrechtvaardige dwang ervaren regels niet wilde versoepelen, schaart Franklin zich vol achter de strevers naar onafhankelijkheid
- stelt mee de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring op (1776)
- woont tussen 1777 en 1785 in Parijs, waar hij in 1785 de Vrede van Parijs tekent, die einde maakt aan Amerikaanse onafhankelijkheidsoorlog
- in zijn latere jaren zet Franklin zich in voor de gemeenschap: hij introduceerde openbare bibliotheken, ziekenhuizen en de vrijwillige brandweer in Amerika en ijverde voor de afschaffing van de slavernij

Kennisleer en metafysica

- Benjamin Franklin hield zich bezig met tal van wetenschappelijke problemen
- is vooral bekend vanwege zijn publicaties over elektriciteit
- vindt in 1752 de bliksemafleider uit
- schreef verder over weerkunde, bevolkingsvraagstukken, licht, temperatuur

Goedlevensethiek

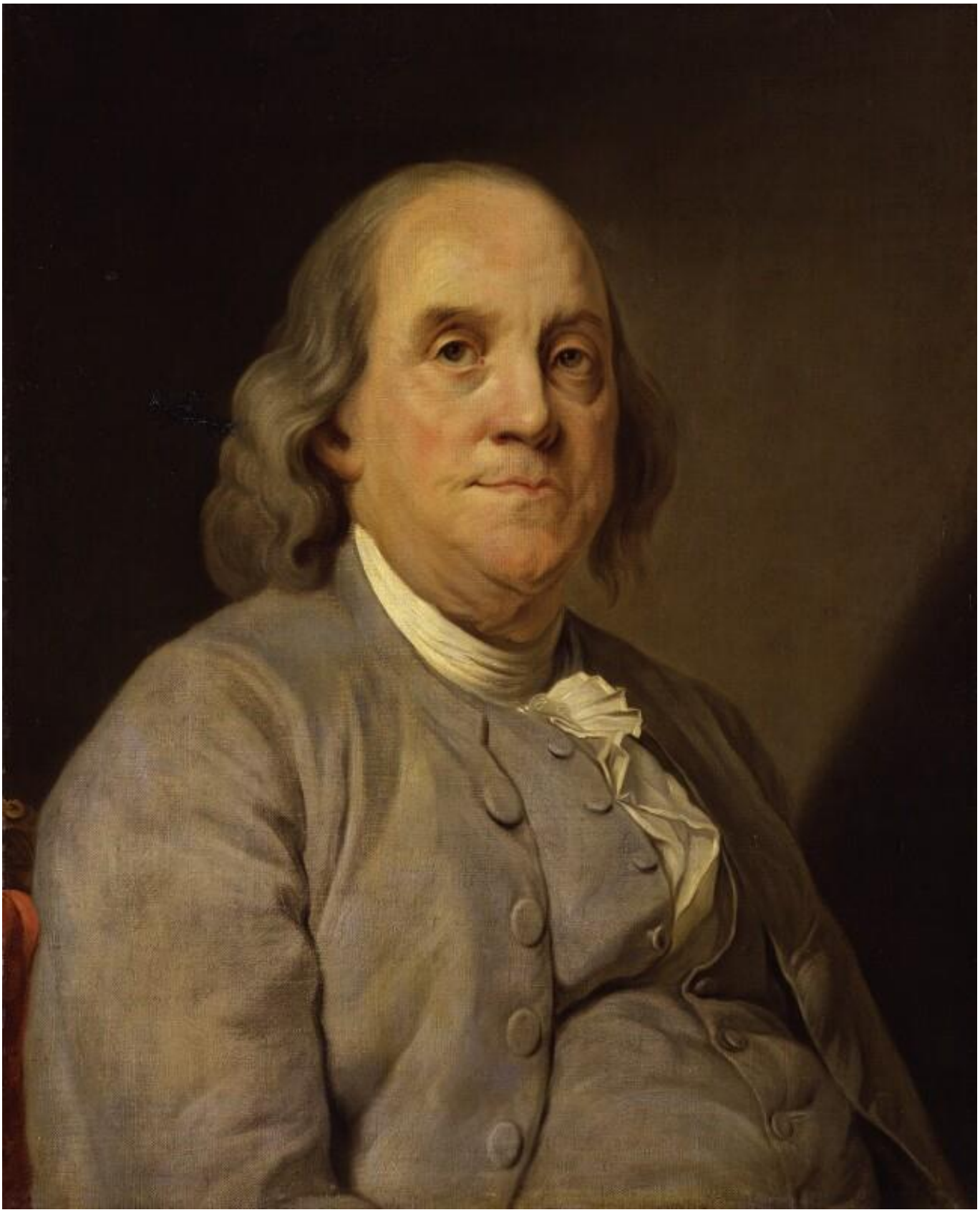
- verdedigt op 20jarige leeftijd 13 deugden, waaronder orde, oprechtheid, ijverigheid, nederigheid, matiging
- is deïst, maar blijft dicht bij het christendom en denkt dat georganiseerde godsdienst nodig om de mensen op het rechte pad te houden
- was vrijmetselaar
- nogal nadruk op belang van ondernemen
  cfr. “Time is money”, een zin uit *Advice to a Young Tradesman, Written by an Old One*

Samenlevingsethiek

- schrijft mee aan de Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring
- bezat aanvankelijk enkele slaven, maar werd later abolionist.

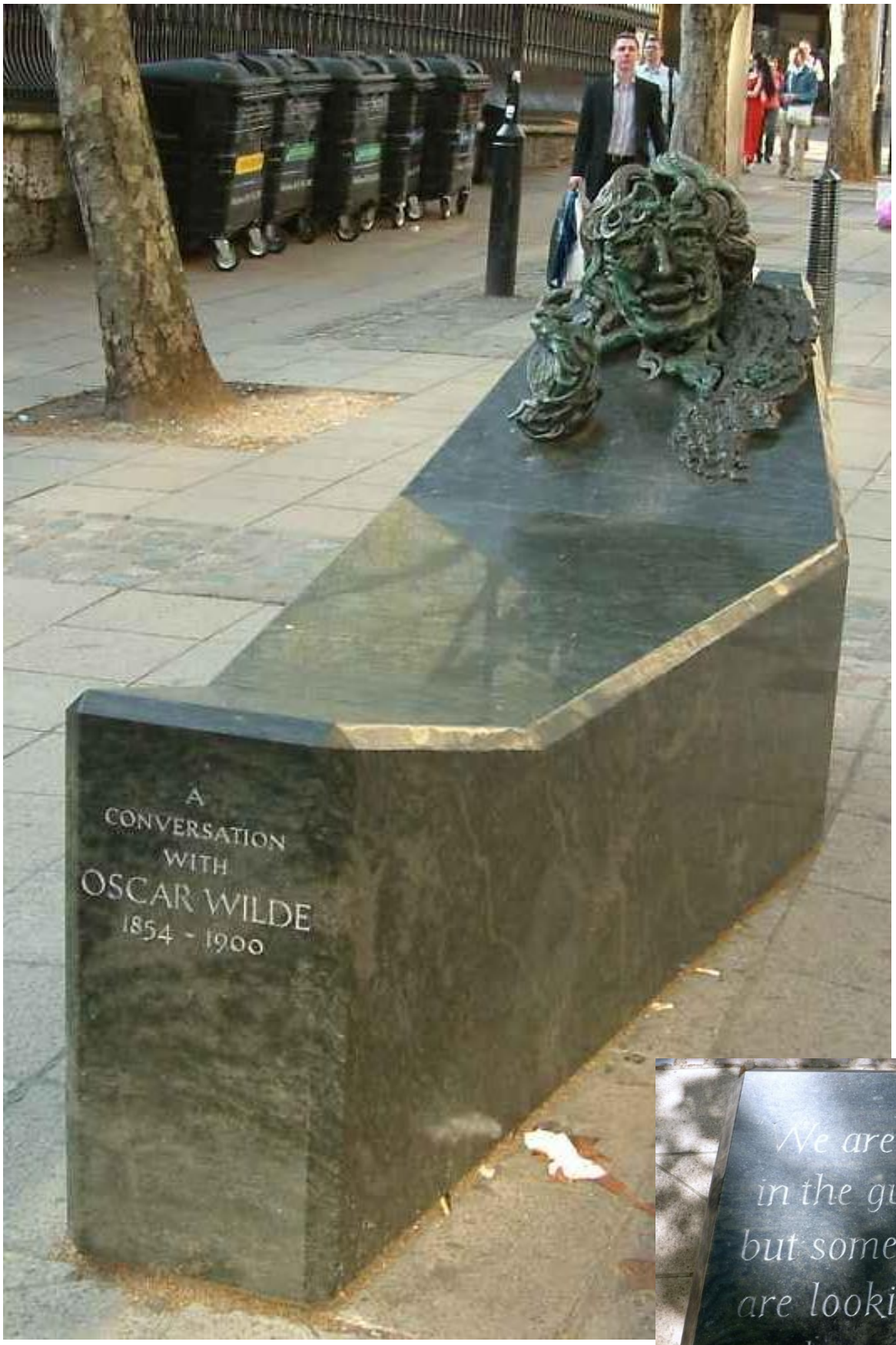
Franklin in London, 1767, David Martin, displayed in the White House.

Portret van Benjamin Franklin in 183 (naar Joseph Siffred Duplessis), NPG

Adelaïde street – beeld van Oscar Wilde

Voor Oscar Wilde: zie elders.

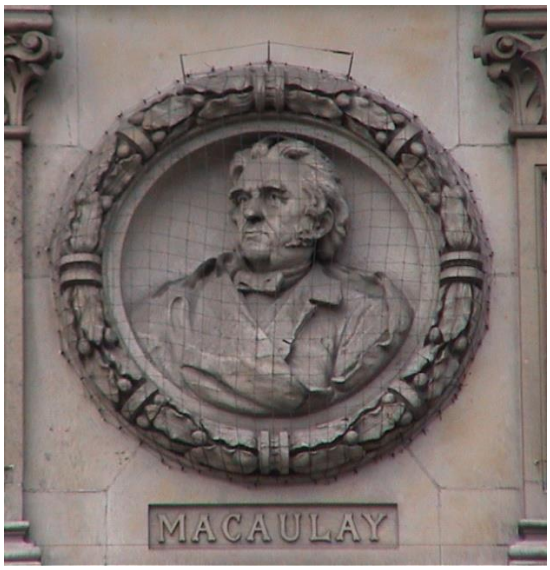
National Portrait Gallery

Dit museum met portretten van de belangrijkste personen uit de Britse geschiedenis, opende in 1856 en is op deze locatie vanaf 1896.

Initiatiefnemer was Philip Henry Stanhope, 4th Earl Stanhope, gesteund door o.a. de filosoof Thomas Carlyle (zie bij Carlyl's House) en de historicus Thomas Macaulay (zie bij Westminster Abbey).
Hun bustes bevinden zich boven de hoofdingang.

De NPG bezit uiteraard heel wat afbeeldingen van filosofen, al dan niet uitgestald.

Een aantal hiervan zijn in dit document opgenomen bij de bespreking van de filosofen.

Voor ons verhaal over het ontstaan van de moderniteit als gelijkheidsdenken zijn volgende portretten van groot belang:

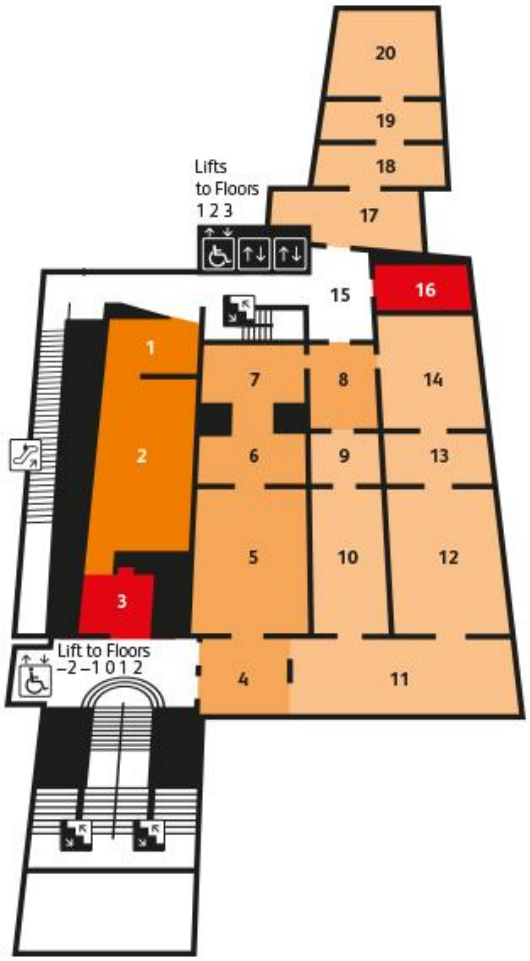
- portret van Thomas Hobbes (floor 2, room 6)
- portret van John Locke (floor 2, room 8)
- portret van Thomas Paine (floor 2, room 18)
- portret van Mary Wollstonecraft (floor 2, room 18)
- portret van William Godwin (floor 2, room 18)
- portret van Edmund Burke (floor 2, room 20)
- schilderij bijeenkomst Liga tegen slavernij (floor 2, room 20) .

Voor het techno-wetenschapsgeloof:

- portret van Robert Boyle (floor 2, room 6)
- portret van Newton (floor2, room 8)
- portret van James Watt (floor 2, room 13)
- portret van David Ricardo (floor2, room 19).

Verder deze dichters met uitgesproken visies (room 18):

- William Blake
- Lord Byron
- Coleridge
- Percy Shelley
- Mary Shelley
- John Keats.

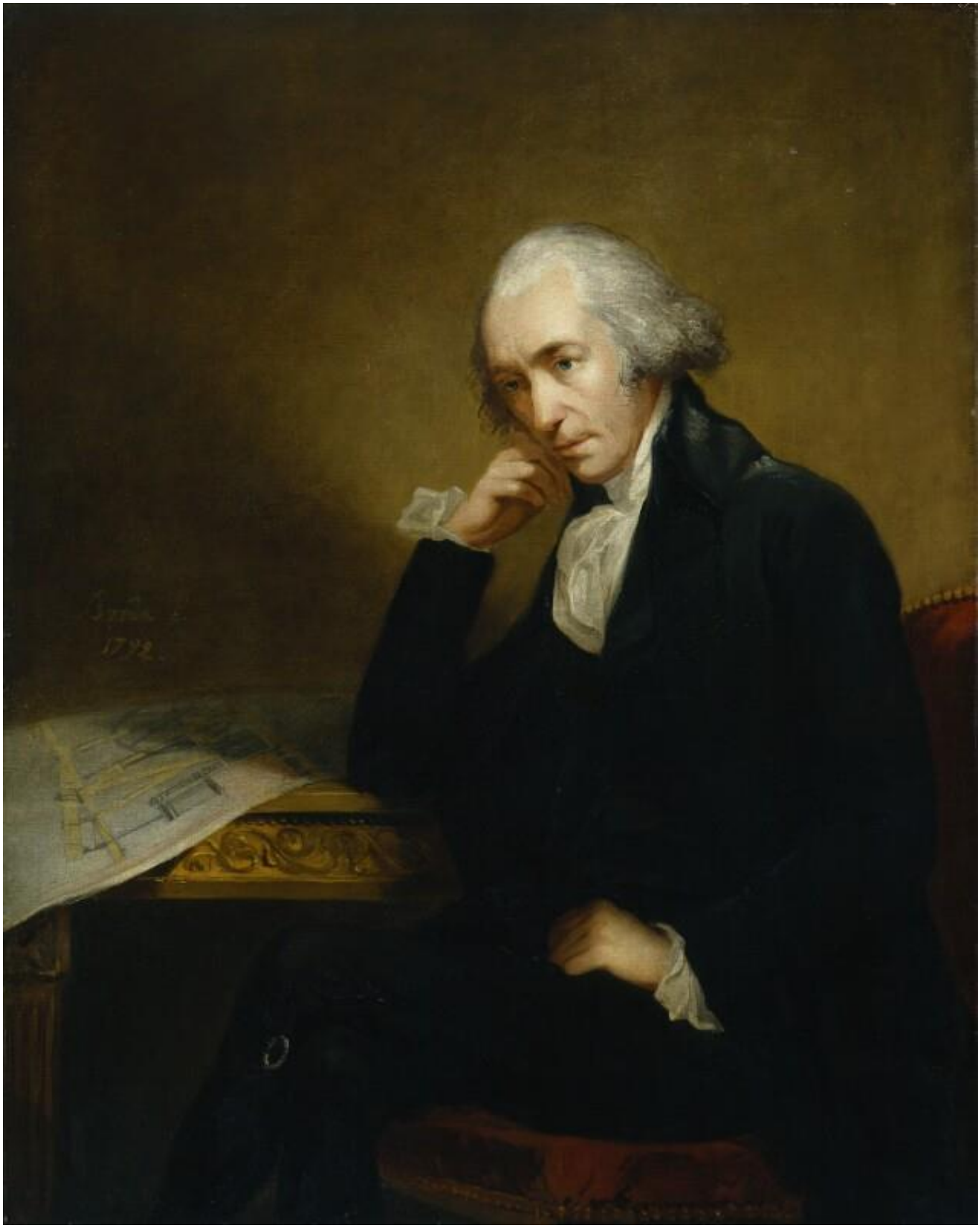

Thomas Hobbes
by John Michael Wright
oil on canvas, circa 1669-1670
26 in. x 21 1/2 in. (660 mm x 546 mm)

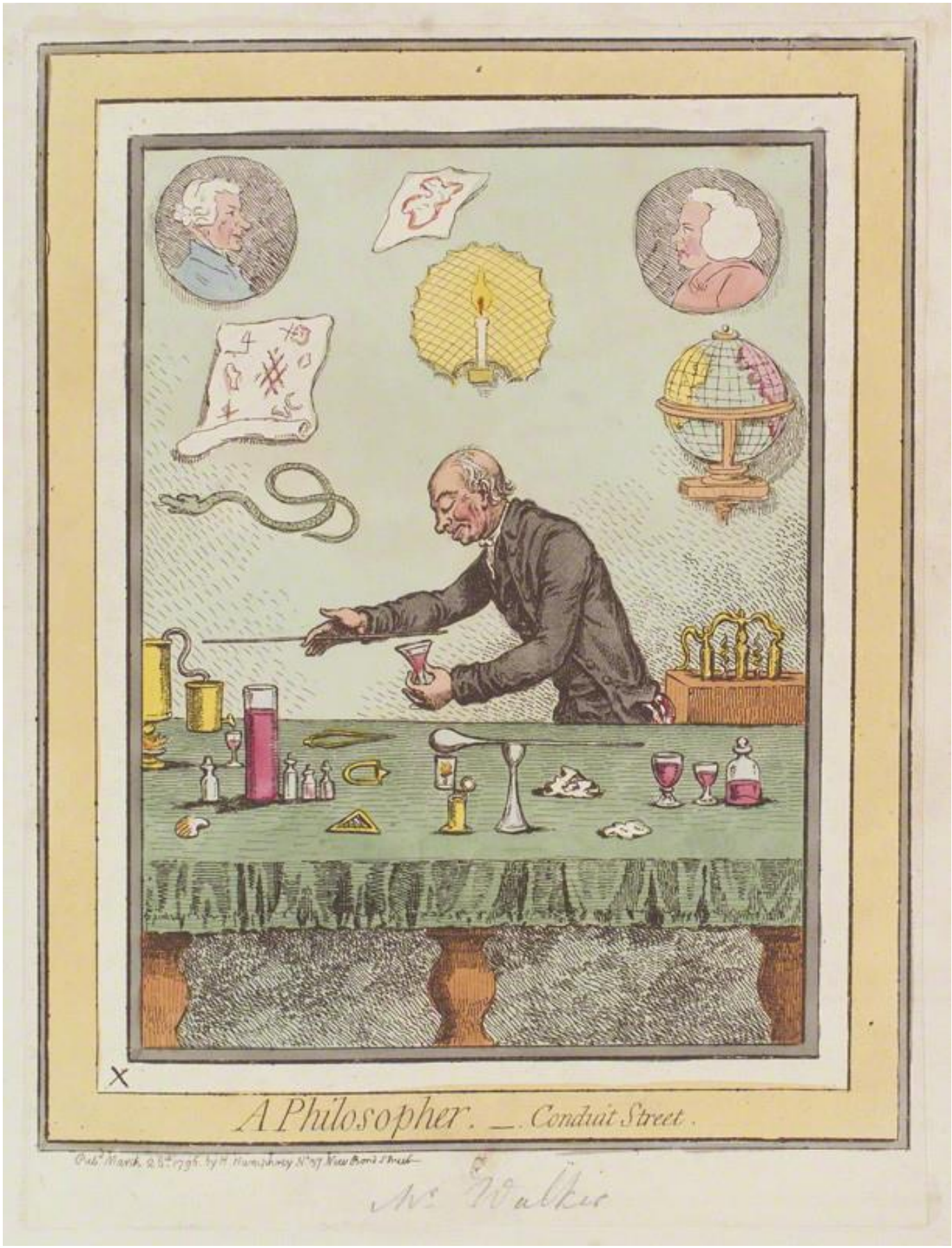

The Anti-Slavery Society Convention, 1840, by Benjamin Robert Haydon, oil on canvas, 1841

James Watt
by Carl Fredrik von Breda
oil on canvas, 1792

Prenten over filosofen in de NPG

'A philosopher, - Conduit Street' (Joseph Priestley (in portrait); Adam Walker) by James Gillray, published by Hannah Humphrey

James Barry, Scientists and Philosophers c.1804–5

'Philosophers' (James Hutton; Joseph Black), by John Kay, etching and aquatint, 1787

De NPG heeft een schilderij en meerdere foto's van de filosofe Iris Murdoch (die verder niet aan bod komt in onze wandeling).
Het schilderij werd lange tijd getoond, maar is op dit ogenblik (2018) te zien in de Beningbrough Hall, een landhuis in beheer van de National Trust.

Iris Murdoch

- studeert filosofie in Oxford – in een periode waarin meerdere vrouwen de aandacht trekken
- studeert later in Cambridge bij Wittgenstein
- wordt in 1948 onderzoeksassisent in Oxford
- schrijft vanaf 1954 vooral romans, met filosofische thema's
- is de laatste jaren van haar leven dement, wat beschreven is door haar echtgenoot John Bayley: *Iris: A Memoir of Iris Murdoch* (1998) en *Elegy for Iris: A Memoir* (1999)

- over haar leven is een film gemaakt, *Iris* (2001), met Kate Winslet als de jonge Iris Murdoch en dame Judi Dench als de oudere Murdoch, die steeds verder dement raakt

- schreef het eerste Engelstalig boek over Sartre
- verdedigt het goed als zelfstandige realiteit (zoals Plato)
- haar werk heeft een religieuze ondertoon (met invloed van Simone Weil).

Iris Murdoch, door Lord Snowdon, foto 1980

Iris Murdoch, door Tom Phillips, schilderij, 1984-1986

Iris Murdoch en haar man John Bayley, foto door Derry Moore, 1992

Thomas Hobbes, de miskende grondlegger van moderne politiek als streven naar gelijkheid

De NPG kan als vertrekpunt genomen worden voor een beschouwing over Thomas Hobbes, op basis van zijn portret.
Het is zelfs de enige plaats waar een materieel spoor is van Hobbes, en dit in tegenstelling tot zijn oudere tijdgenoot Francis Bacon en jongere tijdgenoot John Locke, van wie er meerdere bustes en standbeelden te zien zijn in London.
Dit negeren van Hobbes is ideologisch geïnspireerd: Hobbes wordt beschouwd als te radicaal.

Hobbes, atheïst en egalitarist

Met Thomas Hobbes hebben we de eerste volledig moderne denker: god speelt in zijn filosofie geen enkele rol meer.
Hij durft nog niet zeggen dat god niet bestaat, maar hij bouwt een filosofie op volledig los van god en interpreteert de stellingen uit de bijbel zodanig dat ze overeenkomen met zijn filosofie, zodat het religieuze karakter ervan volledig verdwijnt.

Zijn wereldfilosofie is volledig epicuristisch: er bestaat enkel materie die bewogen wordt.
Alles wordt bepaald door zijn oorzaken. Een vrije wil bestaat metafysisch gezien niet.
Een leven na de dood, dat hij nog niet durft af te wijzen, kan enkel een wederkeer van het lichaam hier op aarde zijn.

Het goede leven is dan ook enkel gericht op het aardse: in leven blijven, en indien mogelijk op aangename (comfortabele) wijze.
Veel meer schrijft daar niet over, maar duidelijk is wel dat hij nog niet denkt aan het altijd meer verwerven of aan luxe.
Hobbes stelt wel dat de mens gekenmerkt wordt door een streven naar steeds meer macht, maar dit is geen wezenlijk kenmerk. Het is een gevolg van een ander, wel wezenlijk kenmerk, nl. dat de mens niet alleen zijn behoeften wil bevredigen, maar zeker wil zijn dat hij dat ook in de toekomst nog zal kunnen. Hobbes zoekt een methode om deze zekerheid te bieden zonder naar steeds naar macht te moeten streven, want dat streven naar meer macht is contraproductief: het leidt tot een oorlog van allen tegen allen en brengt dus de bevrediging van de behoeften in gevaar. Zo'n alternatieve methode bestaat wel degelijk. Het is een rationele organisatie van de samenleving, die in de richting gaat van de utopische organisatie die Thomas More had voorgesteld. In tegenstelling tot More geeft Hobbes een uitgebreide argumentatie voor die organisatie. De samenlevingsethiek die hij daarvoor ontwikkelt, is zijn grootste prestatie.

De samenlevingsethiek kent 2 onderdelen:

- enerzijds moet er een contract zijn, met de guldenregel als kern, waaruit Hobbes – als eerste – een aantal mensenrechten afleidt

- anderzijds moeten de burgers hun macht afstaan aan een soeverein om het contract te doen naleven. Een sterke staat is nodig, maar die kan wel democratisch geleid worden (hoewel Hobbes zelf de voorkeur had voor één leider).

Hobbes' samenlevingsethiek heeft een egalitaire strekking:

- iedereen met de andere erkennen als zijn gelijk (9e natuurwet)
- elk voorrecht dat men wil, moet men ook aan anderen toestaan (10e natuurwet)
- "equity" betekent dat iedereen krijgt "wat hem naar recht en rede toebehoort", (11e natuurwet) maar dat impliceert geen eigendomsrecht van nature
- goederen die niet verdeeld kunnen worden, moeten gemeenschappelijk in gebruik worden genomen, of als dat niet kan, verloot worden (12e en 13e wet).

Het atheïstische, maar ook het egalitaire karakter van Hobbes leer heeft meegebracht dat hij enorm bestreden is, o.a. door Boyle en Locke.
Gedurende heel de geschiedenis van de filosofie zal dat zo blijven: aan Hobbes wordt zeer vaak niet het recht gedaan dat hij verdient. Hobbes' afwijzen van privé eigendom brengt mee dat hij door de moderne kapitalisten tot nu toe miskend wordt.

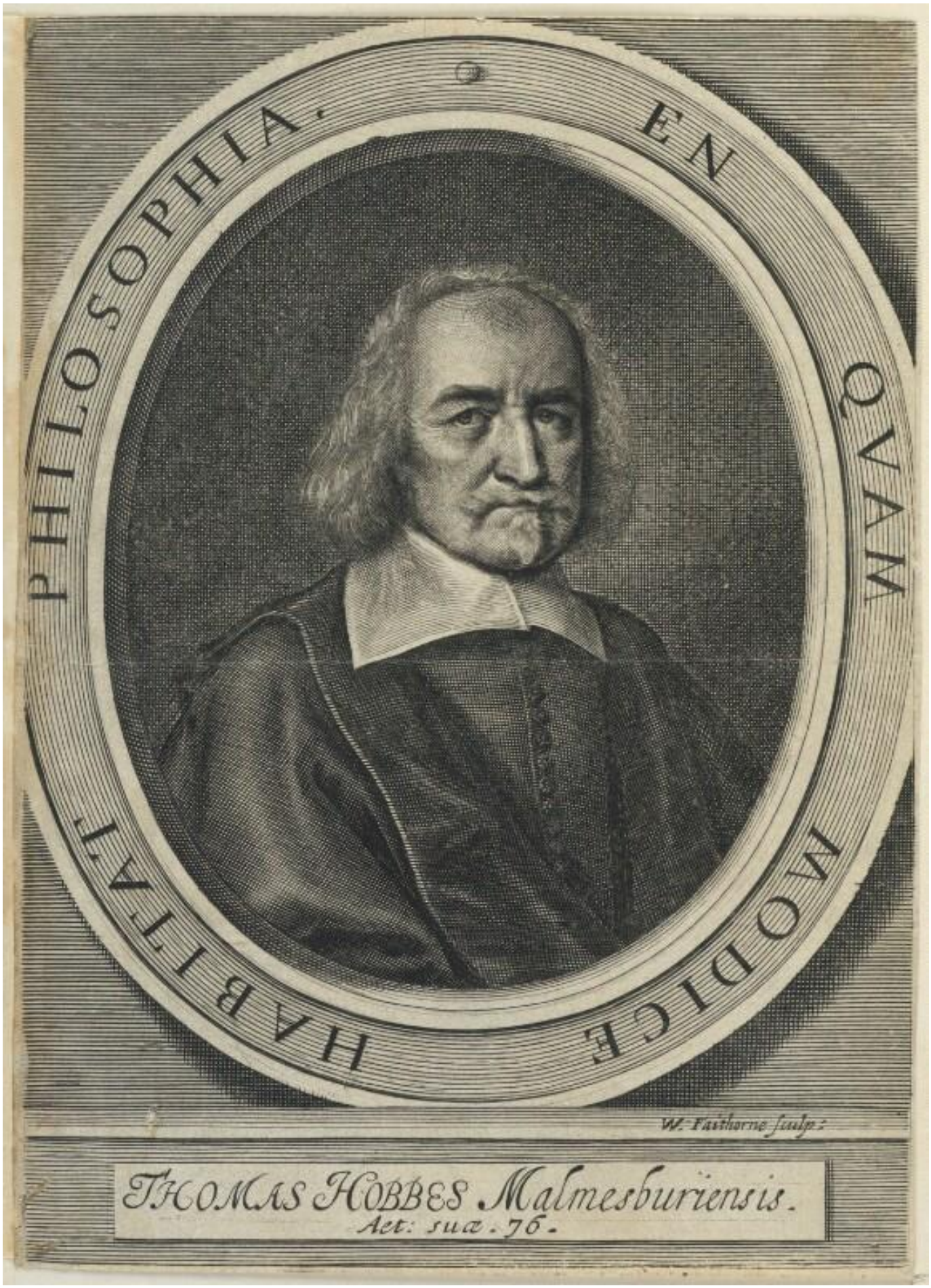
Hobbes toont aan dat, indien men een ethiek wil los van een godsdienst, men niet anders kan dan terugvallen op de gulden regel, maar ook dat deze gulden regel, indien consequent toegepast, moet leiden tot gelijkheid.
Gelijkheid zal inderdaad een centrale waarde worden van het moderne denken, maar tegelijkertijd zal de elite steeds de consequente toepassing ervan proberen te verhinderen. Het moderne politieke denken is een blijvend strijdtoneel rond gelijkheid.
Vooral Britse filosofen, inwoners van het land waar het kapitalisme als eerste ontstaat, zullen pleiten voor ongelijkheid.

Laatste verblijplaats en begraafplaats van Hobbes: Hardwick Hall, nabij Chersterfield

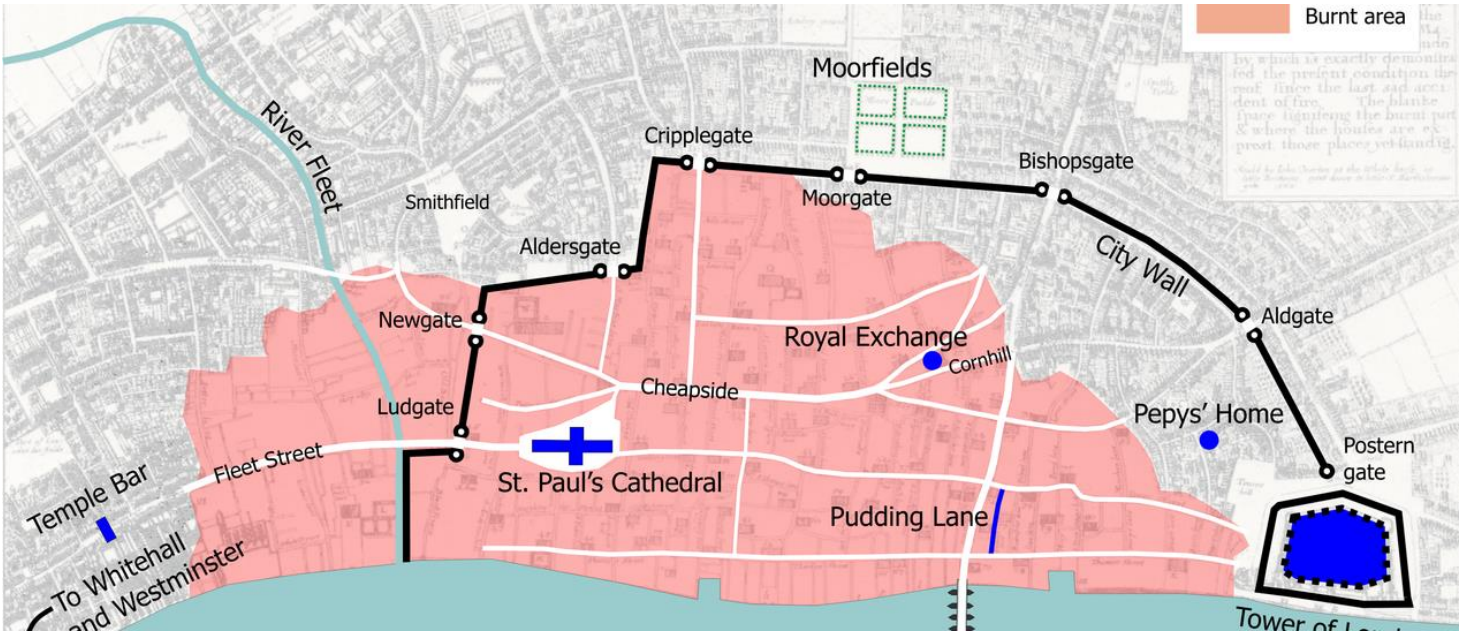

en quam modice habitat Philosophia (zie hoe bescheiden de filosofie woont)

Londen ten tijde van Hobbes

Long View of London from Bankside, 1647, door Wenceslas Hollar

gebied vernield door de grote brand van 1666

London in 1673, ten tijde van Hobbes

Thomas Hobbes (1588-1679)

- zoon van een predikant uit Malsbury
- studeert in Oxford, maar is niet tevreden over scholastiek en Aristotelisch denken
- is korte tijd de secretaris van Francis Bacon
- verbonden als leraar aan adellijke familie Cavendish, eerst voor William, latere 2e Earl, later voor diens zoon William, later 3e Earl (Devonshire House in Boswell Street, London is afgebroken)
- verblijft daarbij jaren in Parijs, bv. van 1628 tot 1631 als leraar van andere familie (Clifton)
- neemt in Parijs deel aan debatten in de kring rond Mersenne, met o.a. Descartes
- gaat in 1637 terug naar Londen en schrijft eerste werk over politiek
- vlucht uit schrik voor reacties in 1640 naar Parijs, waar hij 11 jaar blijft wonen
- publiceert in 1651 *Leviathan*
- vlucht uit schrik voor de reacties van de Franse katholieken terug naar Londen
- wordt na de Grote Brand van London in 1666 beschuldigd als atheïst
- wordt beschermd door de koning, maar mag geen controversiële werken meer publiceren
- sterft in Hardwick Hall, nabij Chesterfield (Derbyshire), een landhuis van de Cavendish familie (vrij intact bewaard, nu beheerd door de National Trust)
- laatste woorden: *A great leap in the dark* (het onbekende of het niets?)
- ligt begraven in de nabij gelegen St John the Baptist's Church, Ault Hucknall in Derbyshire.

Kennisleer en wereldfilosofie

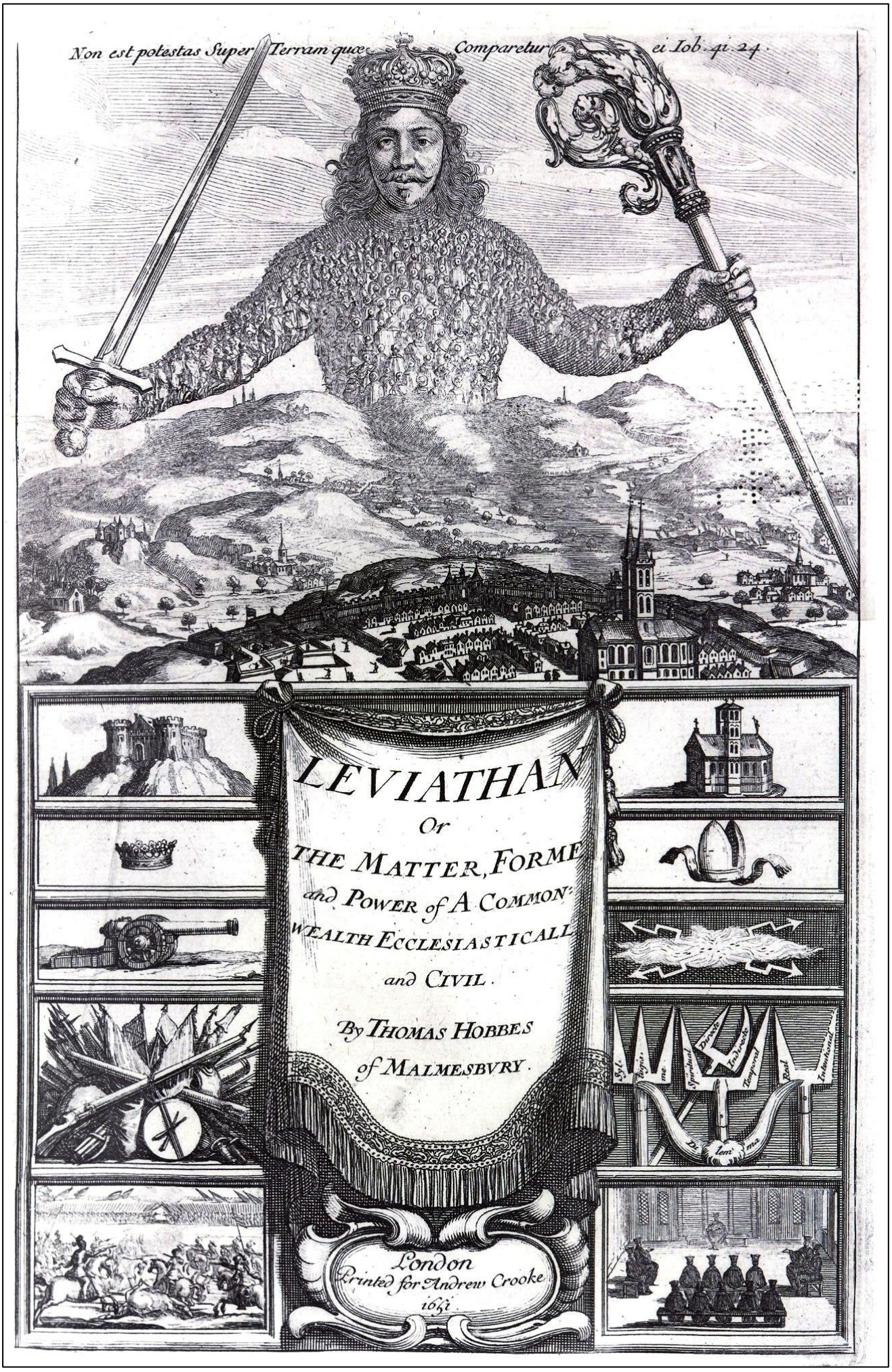
- volledig materialistisch wereldbeeld
- wereld verklaren niet door doeloorzaken (teleologisch denken), maar door werkingsoorzaken (causaal, deterministisch denken)
- als er leven is na de dood, dan enkel als herrijzen van ons lichaam hier op aarde (de facto atheïstisch systeem)
- “goed” en “kwaad” zijn geen objectieve begrippen, maar relatief aan een persoon; op basis van nadenken moet men echter tot een invulling komen die Hobbes in zijn moraal uitwerkt.

Goedlevensethiek

- zin van het leven ligt hier op aarde: overleven, en als het kan op aangename wijze (niet: luxe)
- mens streeft op zich niet altijd naar meer, maar aangezien in de natuurstaat iedereen iedereen belaagt, wil de mens wel steeds meer macht vergaren.

Samelevingsethiek

- belangrijkste verwezenlijking: fundering van moraal, totaal los van religie:
  - rede schrijft voor dat om te overleven de oorlog van allen tegen allen moet vervangen worden door een contract
  - met als basis gulden regel, geïnterpreteerd als de regel van wederzijdsheid
  - daaruit volgen een aantal zaken: Hobbes leidt als eerste een lijst met mensenrechten af, o.a. strafbeleid, noodzaak van “equity”
- verdragen zonder zwaard zijn echter maar woorden, daarom moet iedereen zijn macht overdragen aan 1 persoon of 1 groep: de soeverein die alle macht krijgt, maar wel juist om de mensenrechten in praktijk te brengen;
  Hobbes verkiest 1 persoon als soeverein, maar stelt dat het ook een groep kan zijn; een vorm van democratie is dus toelaatbaar volgens Hobbes
- revolutionair karakter: geen absoluut eigendomsrecht, het is de soeverein die eigendom toekent;
  concreet: liefdadigheid vanwege de staat is nodig voor de armen.

Hobbes' "Leviathan"

Thomas Carlyle (1795-1881)

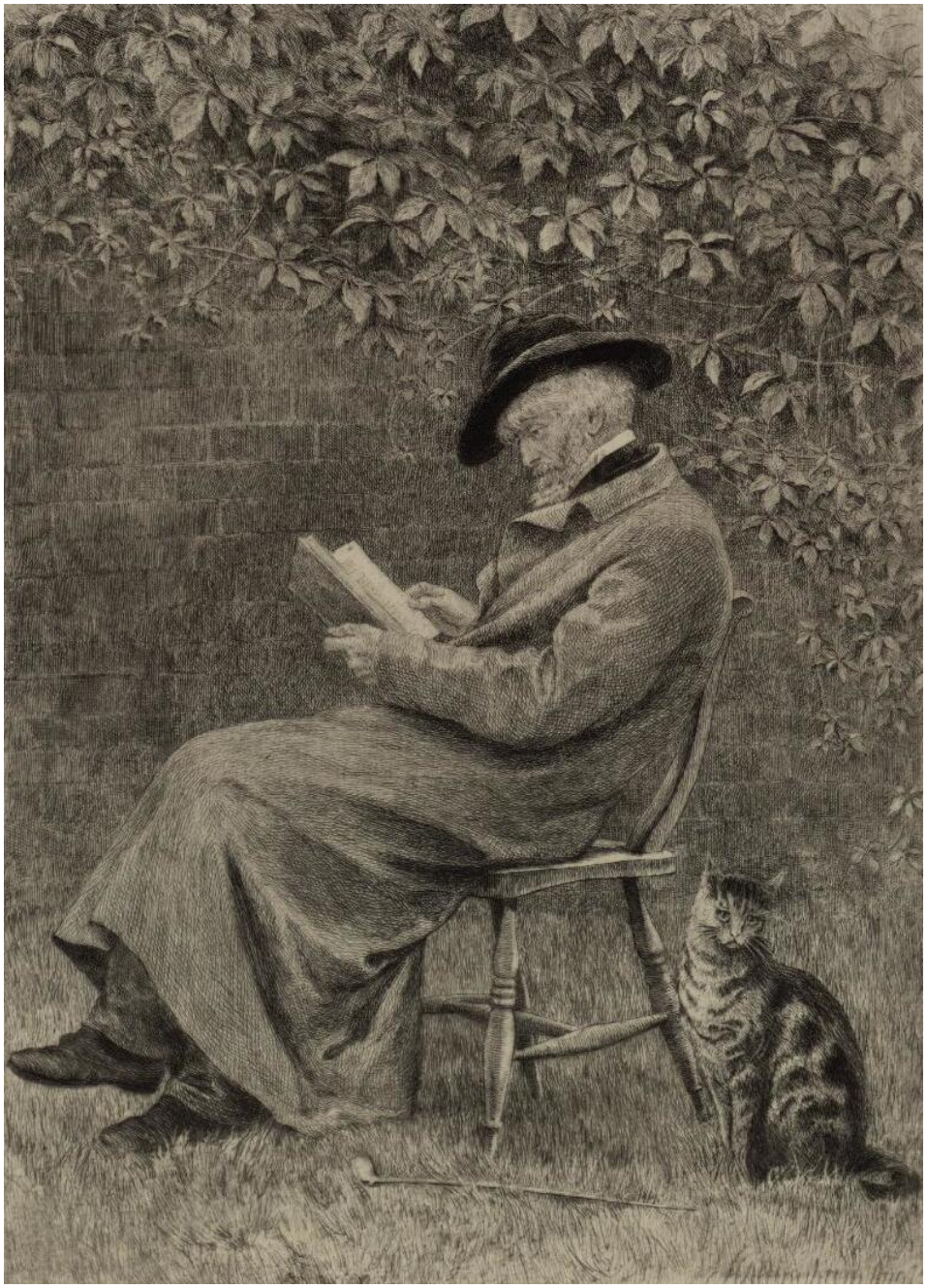
- geboren in Schotland
- studies aan universiteit Edinburgh
- eerst carrière als wiskundige, met als voornaamste realisatie de Carlyle-cirkel, gebruikt om grafisch een vierkantsvergelijking op te lossen
- houdt zich nadien bezig met essay over en vertalingen van Duitse schrijvers en filosofen, zoals Goethe, Schiller, Fichte (door deze wordt hij sterk beïnvloed)
- verhuist in 1831 met zijn vrouw naar London, waar ze gaan wonen in Ampton Street
- aanvankelijk contacten met Mill, maar die zullen verdwijnen naarmate Carlyle rechtser wordt
- verhuist in 1834 Cheyne Row, Chelsea – het huis is bijna volledig in zijn oorspronkelijke staat bewaard en dient als en museum van Carlyle en zijn vrouw
- publiceert in 1836 *Sartor Resartus* ('The tailor re-tailored'), een satirisch filosofische roman
- publiceert in 1837 een driedelig werk over de Franse Revolutie
- publiceert in 1841 *On Heroes, Hero-Worship, and The Heroic in History*
- publiceert in 1843 het anti-democratische *Past and Present*
- publiceert in 1849 *Occasional Discourse on the Negro Question* waarin hij suggereert dat slavernij nooit had afgeschaft mogen worden: “West Indian blacks are emancipated and, it appears, refuse to work”
- schrijft tussen 1858–1865 een werk over Frederik de Grote van Pruisen
- overlijdt in 1881 te Londen; hij kan begraven worden in Westminster Abbey, maar zijn eigen wens om in het Schotde Ecclefechan naast zijn ouders begraven te worden, wordt gerespecteerd.

goedlevensethiek

- wijst het utilitarisme af, dat hij “pig philosophy” noemde (dat is juist gezien: utilitarisme is variant van epicurisme, die zichzelf filosofen van het varken noemde; ze namen deze omschrijving over van hun tegenstanders, als een geuzennaam)
- utilitarisme is te berekenend (rationeel, mechanistisch) en te zeer gericht op kleine genoegens (materialistisch), niet op grootste prestaties, zoals helden die realiseren
- de grote innerlijke morele, geestelijke kracht moet centraal gesteld worden (Carlyle leunt aan bij het Duits idealisme en blijft dualistisch)
- er moet een heldenverering (cfr. Carlyles betrokkenheid bij het oprichten van National Portrait Gallery)

samenlevensethiek

- geschiedenis is vooral het resultaat van de acties van "Great Man"; "the history of the world is but the biography of great men" –
  Carlyle verzet zich tegen het opkomende materialisme in de geschiedschrijving, cfr. zijn “transcendalisme”, zijn aanleunen bij het Duits idealisme;
- er is ook een politieke, anti-democratische dimensie - de grote mannen zouden de leiders moeten zijn: “great men should rule and others should revere them”
- evolueert steeds meer naar een anti-democratische instelling
- sommigen zien hem als een voorloper van het fascisme, o.a. Bertrand Russell in zijn essay *The Ancestry of Fascism.*

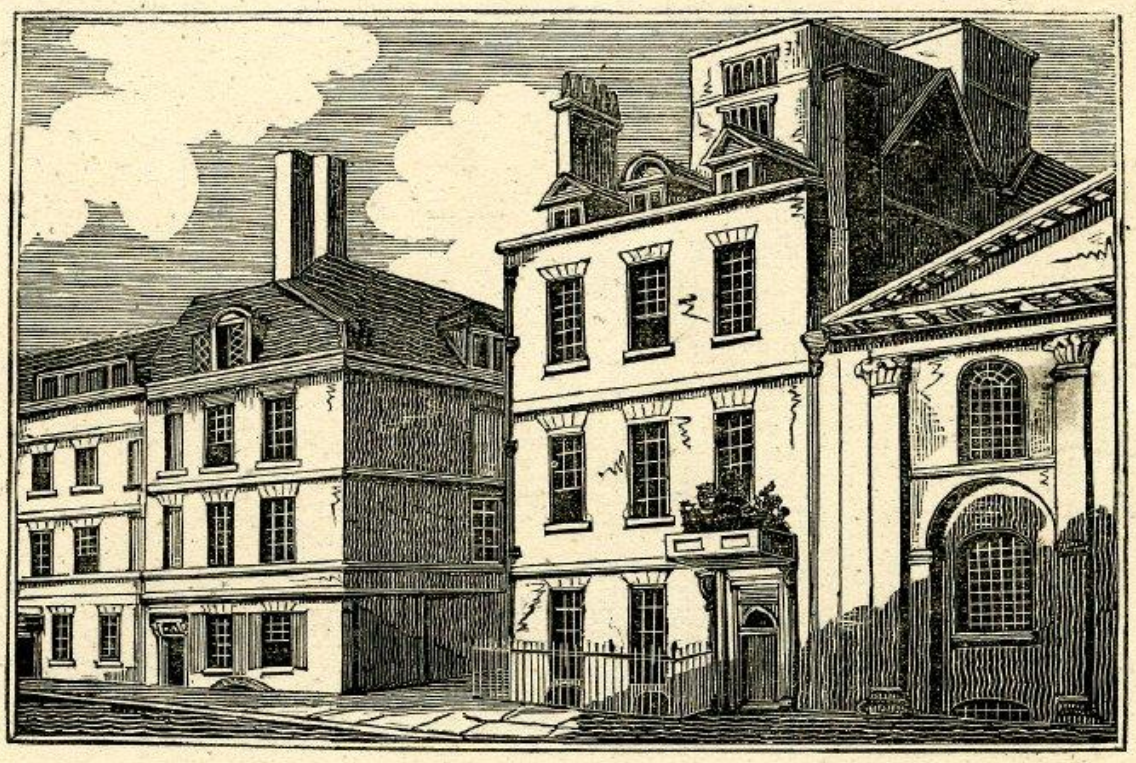
in de buurt: 35 St Martin's Street – *Newton*

Hier is een van de plaatsen waar Newton woonde. Nu is er de Westminster Reference Library.

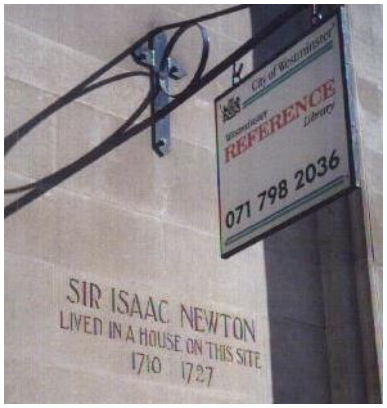
Eerder woonde hij op twee plaatsen in Jermyn Street (zie daar voor de uitleg over Newton).

Op het einde van zijn leven woonde Newton in een huis in het toen landelijke Kensington, waar hij stierf.

Newton's House in London.

The house in which our illustrious British mathematician resided, is still in perfect preservation in St. Martin's-street, Leicester-fields. He removed here from Haydon-square, where he took up his residence, on being appointed master of the Mint, on account of its vicinity to the Tower; but, becoming president of the Royal Society, and so truly eminent, he removed to the more fashionable and courtly residence of Leicester-fields. Here, therefore, he enjoyed his honours, and passed the late years of his life. It afterwards became an Italian coffee-house of celebrity; and, latterly, it has been converted into a national or parish school. About forty years since it was taken by a foreigner, who built a little observatory at the top, and then filled it with some old fashioned instruments, and some antiquated furniture, advertised the house, as on view, in the state in which it was left by Newton, and many visitors from the country and foreign parts were imposed upon, till the joke became too stale.

plaque inside building at top of stairway directly facing entrance

A street view of another house in Kensington Church Street, Newton House. Newton House was named after Sir Isaac Newton who had lived in one of the houses owned by Stephen Pitt in the area but it's unlikely it was this one.

National Gallery

De National Gallery bevat niet zo veel schilderijen rond filosofen.

De Italiaanse schilder Salvator Rosa maakte rond 1645 een zelfportret dat hij de naam gaf van “Filosofie”.
De tekst op het schilderij luidt: 'Be quiet, unless your speech be better than silence'.

Trafalgar Square

Aanvankelijk de plaats van koninklijke “mews” (paardestallen met erboven woongelegenheden, gebouwd achter de herenhuizen), werd het plein en de omringende gebouwen vorm gegeven in de jaren 1830. De kolom met Nelson erop kwam er in 1843. De beroemde duiven werden begin 21e eeuw verdreven.
Het is steeds een plaats voor politieke meetings en demonstraties geweest.

A painting by James Pollard showing the square before the erection of Nelson's Column

het plein in 1908

A strange sensation came over me; I shut my eyes to keep out the sight of the sun glittering on this fair abode of gardens, and for a moment there passed before them a phantasmagoria of another day. A great space surrounded by tall ugly houses, with an ugly church at the corner and a nondescript ugly cupolaed building at my back; the roadway thronged with a sweltering and excited crowd, dominated by omnibuses crowded with spectators. In the midst a paved be-fountained square, populated only by a few men dressed in blue, and a good many singularly ugly bronze images (one on top of a tall column). The said square guarded up to the edge of the roadway by a four-fold line of big men clad in blue, and across the southern roadway the helmets of a band of horse-soldiers, dead white in the greyness of the chilly November afternoon—

William Morris beschrijft Trafalgar Square als volgt (*News from Nowhere, hoofdstuk 7)*.
In Nowhere is het een “groene” plaats geworden.

suffragette Charlotte Despard (1844-1939) spreekt de menigte toe op Trafalgar Square tijdens een communistische demonstratie, in 1933 – ze is op dat moment 89 jaar

Bertrand Russell spreekt op demonstratie "Ban the Bomb"

Gay Pride 2017

Charlotte Despard (1844-1939)

- groeit op in Ripple, maar omdat ze op 10-jarige leeftijd haar vader verliest en niet veel later haar moeder wordt opgenomen in een inrichting vanwege psychische problemen, moet ze bij familieleden in Londen wonen
- gaat na haar huwelijk in 1870 met zakenman Carden Despard wonen in landhuis Courtlands in het dorp Esher
- wordt romanschrijfster (bv. *Chaste as Ice, Pure as Snow,* uit 1874)
- is een rijke vrouw na het overlijden van haar man in 1890 en doet aan liefdadigheidswerk
- besluit dat ze met haar bevoorrechte positie de onmenselijke omstandigheden waaronder arbeiders en hun gezinnen in Londen moeten leven, wil verbeteren
- vertrekt naar Wandsworth en later naar Battersea, waar ze twee buurthuizen opent
- woont zelf boven een van haar buurthuizen in een van de armste gebieden van Nine Elms, Battersea
- bekeert zich tot het Rooms Katholicisme
- wordt actief in de socialistische beweging
- wordt bevriend met Eleanor Marx en woonde het 4e congres van de Tweede Internationale bij in London in 1896
- wordt vanaf 1906 actief in de Britse suffragettebeweging, de beweging die streed voor vrouwenkiesrecht en belandt tijdens betogingen twee keer in de gevangenis van Holloway Castle
- verzet zich tegen het gewelddadige karakter van bepaalde suffragettes en richt in 1907 een eigen beweging op, de Women's Freedom League, die niet alleen ijvert voor vrouwenkiesrecht, maar ook voor gelijke arbeidsbeloning
- van 1912 tot 1921 werkt ze samen met Kate Harvey, eveneens een pacifistische feministe (schrijft hierover in haar dagboek dat "the anniversary of our love" begon op 12 January 1912, hoewel het onduidelijk blijft hoe dit moet geïnterpreteerd worden)
- blijft in WO I pacifistisch, in tegenstelling tot suffragettes die de regering steunden in de oorlogsvoering – dit bracht haar lijnrecht tegenover haar broer, John French, die in 1914 opperbevelhebber was van de Britse troepen
- verhuist in 1921 naar Ierland omdat ze zich meer Iers dan Engels voelt en wordt lid van lid van Sinn Féin, een nationalistische linksgeoriënteerde politieke partij
- bezoekt in 1930 de Sovjet Unie en wordt lid van the Communist Party of Great Britain.

107 Pall Mall – Athenaeum Club

De Athenaeum Club is een privé club opgericht in 1824 voor mannen (en sinds 2002 ook vrouwen) die iets bereikt hebben in de intellectuele (wetenschappelijke of artistieke) wereld.

Eén van de stichters was Michael Faraday (1791-1867), bekend door zijn werk over elektromagnetisme.

Het gebouw werd opgetrokken vanaf 1827.
Boven de ingang is een beeld van Athene, de godin van wijsheid. De fries bovenaan is een kopie van de fries van het Atheense Parthenon.

Tot de leden behoorden:

- filosofen: Carlyle, Ruskin, John Stuart Mill (zie elders) en Herbert Spencer
- wetenschappers: Charles Darwin, Maxwell
- schrijvers: Charles Dickens, William Thackeray, Conan Doyle (Sherloch Holmes), Thomas Hardy, Gore Vidal
- schilders William Turner, de pre-rafaëlieten John Waterhouse, Alma-Tadema, Burne-Jones.

52 van de leden hebben een Nobelprijs gewonnen.

Herbert Spencer (1820-1903)

Met Spencer hebben we een vertegenwoordiger van het anti-modernisme, dat wel op kennistheoretisch-metafysisch vlak modern is en vertrekt van de moderne wetenschappen, maar op vlak van samenlevingsethiek zich expliciet afzet tegen het ideaal van de gelijkheid.
Meestal willen ze de situatie beperkt terugschroeven om nieuwe vooruitgang te blokkeren en spreken we over conservatieven, soms pleiten ze radicaal voor ongelijkheid en past de term reactionair.

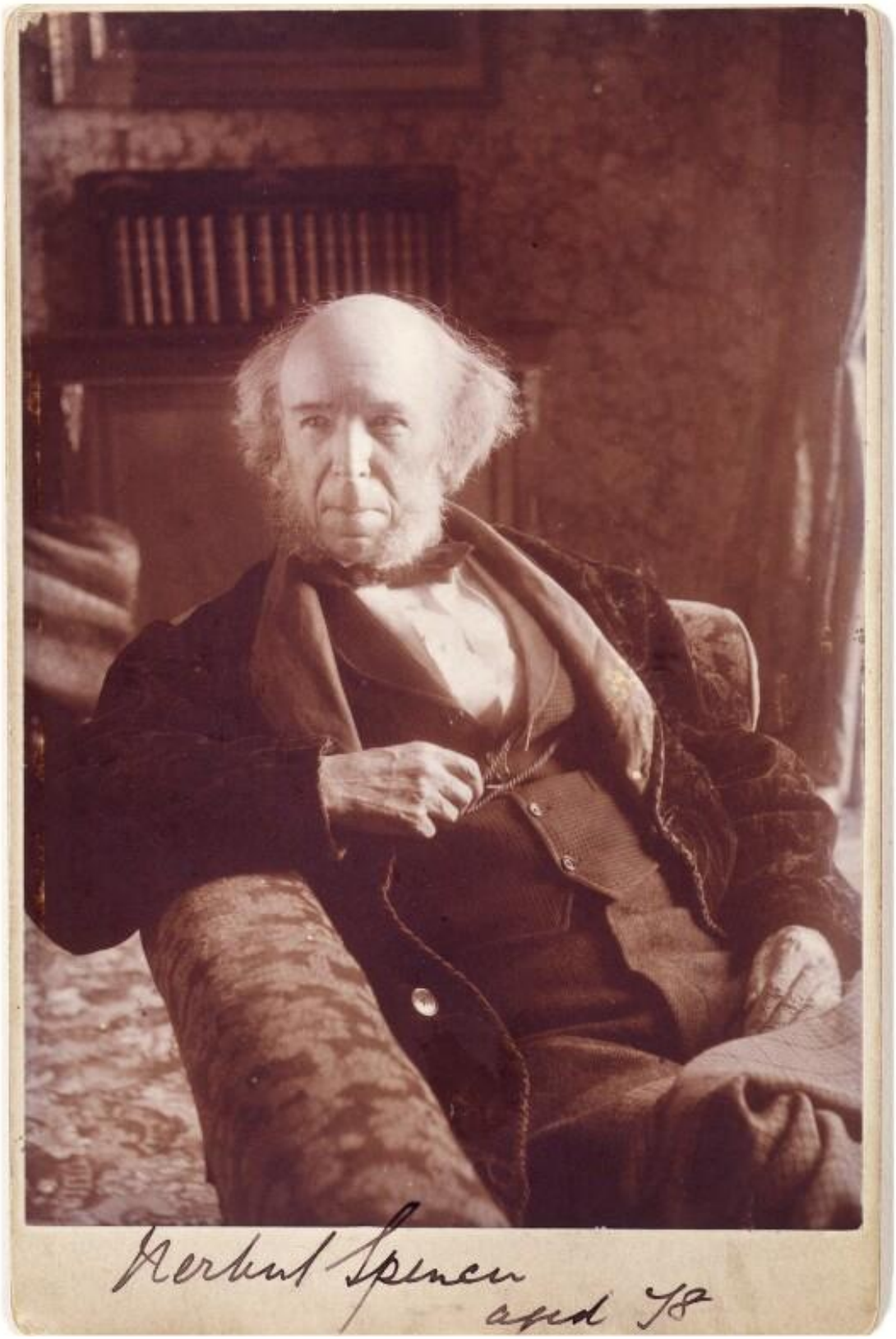
Het lijkt erop dat het conservatieve denken in de Engelse filosofie meer vertegenwoordigd is dan in de continentale filosofie.

Herbert Spencer kan als een van die denkers beschouwd worden.

Herbert Spencer:

- eerst werkzaam als ingenieur en journalist
- komt in contact met progressieve kring waarin ook John Stuart Mill vertoeft
- verwerft zeer grote populariteit en kan uitsluitend van zijn publicaties leven, die in vele talen vertaald worden
- evolueert tot een conservatief denker
- zijn as ligt in een tombe in de nabijheid van het graf van Karl Marx.

- verwerpt religie en leunt aan bij het positivisme: we moeten ons wereldbeeld en onze levensbeschouwing opbouwen vanuit de exacte wetenschappen, met als centraal gegeven het feit dat er evolutie en dus vooruitgang is
- verdedigt de evolutieleer, maar sluit evenzeer aan bij Lamarck als bij Darwin
- vormt voor de “natuurlijke selectie” het begrip “survival of the fittest”, dat Darwin overneemt
- past het principe van de evolutie ook toe op de menselijke maatschappij
- dat geeft het sociaal darwinisme: in de concurrentiestrijd overleven de beste individuen of de beste firma’s en dat leidt tot vooruitgang in de zin van toenemende complexiteit; zo evolueert een strijderssamenleving naar een industriële samenleving
- de mens moet in dat proces zo weinig mogelijk tussenkomen; sukkelaars in de strijd moeten wel geholpen worden, maar niet door de staat, maar door liefdadigheid
- in de kern is Spencer een conservatieve liberaal die de vrijheid van de kapitalisten verdedigt in een tijd van opkomend socialisme en die zich daarom heftig afzet tegen de staat (met als progressief bijproduct Spencers verzet tegen imperialisme en oorlogsvoering) – hij zal dan ook bejubeld worden door neoliberale denkers zoals Hayek
- concreet gezien is hij (hoewel in het begin een progressief die opkomt voor vrouwenstemrecht en voor de nationalisatie van land om de macht van de aristocratie te breken) tegen vrouwenstemrecht, tegen landhervormingen, tegen de eerste vormen van sociale maatregelen en zeker tegen “de slavernij van het socialisme”.

Spencer in 1898

Bacons programma uitgevoerd: ontstaan exacte wetenschappen (o.a. Boyle, Newton)

Bacon had begin 17e eeuw gepleit voor een nieuwe methode in de filosofie.

Deze methode werd in de praktijk ontwikkeld door grote natuurfilosofen zoals Galileï (1564–1642) in Italië, Descartes (1596-1650) en Blaise Pascal (1623-1662) in Frankrijk, Christian Huyghens (1629-1695) en van Leeuwenhoek (1632-1723) in Nederland.

In Engeland waren er o.a.

- Robert Boyle (1627-1691)
- Robert Hooke (1635-1703)
- Isaac Newton (1643-1727).

Pas later is duidelijk geworden wat de kenmerken zijn van deze methode, nl.

- het gebruik van een heldere taal waarbij alles goed gedefinieerd wordt en woorden altijd in dezelfde betekenis gebruikt worden (in zover mogelijk, een wiskundige taal)
- het systematisch verbinden van stellingen in een overkoepelende theorie
- het toetsen van theorieën aan de ervaring door experimenten – bij een experiment worden alle mogelijke relevante factoren één voor één gevarieerd om hun invloed te achterhalen.

Essentieel voor de wetenschappelijke methode is het experiment, waarmee men theorieën kan controleren in een omgeving die men zelf volledig kan controleren. Om tot een juiste theorie te bekomen, zal men bij het experimenteren zo veel mogelijk variaties aanbrengen: alle factoren van een situatie worden gelijk gehouden, behalve 1 factor die men wijzigt en vervolgens kijkt men wat die wijziging voor gevolgen heeft.
Experimenten uitvoeren houdt steeds variëren in. Iets wat aanvankelijk juist lijkt (bv. een loden bal zal vlugger op de aarde vallen dan een blad papier met dezelfde massa), blijkt niet meer waar te zijn als je de omstandigheden in een bepaald opzicht gewijzigd hebt (bv. in het luchtledige zullen de bal en het papier even vlug vallen). Door zoveel mogelijk variaties uit te testen, hopen de wetenschapslui toch tot een waarheid te komen die steeds blijkt te kloppen, welke variatie verder nog aangebracht wordt.

Op het vlak van natuurverschijnselen (de “onbezielde natuur”) waren de resultaten indrukwekkend: er waren niet langer rivaliserende theorieën, zoals voorheen in de filosofie, maar de bevindingen werden, eventueel na enkele decennia van discussie, door alle experten aanvaard. De natuurfilosofie werd de exacte natuurwetenschap.
De meeste van deze natuurwetenschappers filosofeerden ook op andere terreinen (metafysica, theologie, ethiek), maar daar bleven de meningsverschillen. De meeste filosofen geloofden wel dat ook op deze terreinen de meningsverschillen zouden verdwijnen. Dat is een illusie gebleken: de experimentele methode kan enkel voor relatief eenvoudige fenomenen toegepast worden, niet voor complexe fenomenen als de mens (als psychisch wezen), een cultuur of een samenleving.

Probleem van de wetenschappelijke methode

Het grote probleem met de wetenschappelijke methode is dat ze enkel voor eenvoudige zaken kan toegepast worden, nl. vragen over de niet-menselijke natuur.

Bij complexere verschijnselen is de wetenschappelijke methode moeilijk, in beperkte mate of zelfs helemaal niet toe te passen, omdat er slechts een beperkt aantal of zelfs helemaal geen experimenten kunnen gebeuren.

Bij vragen over de mens kunnen soms experimenten bedacht worden, die echter om ethische redenen niet uitgevoerd worden.
Bij vragen over samenlevingen of over de wereld in zijn geheel zijn experimenten helemaal niet mogelijk.

Voorbeeld van een – praktisch niet uit te voeren – experiment:
In een voorstad

- *wonen bijna uitsluitend allochtonen*
- *wonen de mensen dicht opeen in hoge woonblokken*
- *is er zeer veel werkloosheid.*

Er blijkt zeer veel agressie te zijn in deze voorstad.
Welke van de 3 genoemde factoren is de oorzaak?

Om dit uit te zoeken kan men het volgende experimenten uitvoeren:

- *men bouwt een soortgelijke stad (veel werklozen, mensen dicht opeen), maar nu enkel met autochtonen*
- *men bouwt een soortgelijke stad (uitsluitend allochtonen, veel werklozen), maar nu hebben de mensen veel ruimte*
- *men bouwt een soortgelijke stad (uitsluitend allochtonen, mensen dicht opeen), maar nu heeft iedereen werk*

en gaat telkens na of de agressie toeneemt of afneemt.

Als in de eerste en tweede stad de agressie gelijk blijft, weet men dat de oorzaak niet ligt bij de aanwezigheid van allochtonen of het gebrek aan ruimte.
Als in de derde stad er minder agressie is, heeft men ontdekt dat de oorzaak ligt bij de werkloosheid.

Stilaan werden de nieuwe ontdekte wetenschappelijke zaken ook gebruikt door technici om nieuwe apparaten te ontwikkelingen om de natuur te beheersen.
De klassieke techniek werd technologie. Aanvankelijk waren technici ambachtslui die, vertrekkend van hun doelstelling, via trial en error verbeteringen aanbrachten aan hun hulpmiddelen.
Later ontwikkeld zich de technologie: men zoekt nieuwe wetenschappelijke theorieën los van enig praktisch doelen en nadien kijkt men hoe men die kan aanwenden voor nieuwe praktische toepassingen. Vaak worden zo, vertrekkend van de beschikbare middelen, nieuwe doelstellingen gecreëerd – er vanuit gaand dat die het leven zullen verrijken, wat tegenwoordig herleid wordt tot het doen groeien van de economie. Of de nieuwe doelstellingen ook effectief een verrijking van het leven inhouden, wordt niet ter discussie gesteld.
Dit alles hing natuurlijk samen met de ontwikkeling van het kapitalisme. Men gelooft dat groei altijd goed is (het kapitalistisch geloof) en dat deze groei gegarandeerd wordt door de wetenschap die zorgt voor nieuwe technologieën (techno-wetenschapsgeloof). Etienne Vermeersch spreekt terecht van het WTK-complex (dat door de socialisten wordt overgenomen: men moet ook spreken van een WTS-complex).

6-9 Carlton House Terrace - *Royal Society*

Hier is de huidige hoofdzetel van de *Royal Society for Improving Natural Knowledge*.

achterkant zetel Royal Society, 6–9 Carlton House Terrace, London (first four properties only)

Royal society

- de Britse academie voor wetenschappen, voluit “Royal Society of London for the Improvement of Natural Knowledge”
- opgericht in 1660, na een voordracht van architect Christopher Wren tijdens een bijeenkomst in Gresham College (zie elders)
- doel was om experimenten uit te voeren en discussies te houden over de "nieuwe wetenschappen"
- onder de eerste leden beroemde wetenschappers zoals Robert Boyle, Isaac Newton, Gabriel Fahrenheit, Christiaan Huygens, Antoni van Leeuwenhoek
- de eerste curator van de experimenten was Robert Hooke, minder gekend, maar een belangrijk figuur in de natuurkunde en rivaal van Newton
- de eerste secretaris van Henry Oldenburg
- vanaf 1665 publicatie van de *Philosophical Transactions*, het oudste nog bestaande wetenschappelijk tijdschrift dat zonder onderbrekingen verschijnt sinds zijn ontstaan.

- eerste bijeenkomsten meestal in Gresham College
- in 1710 gevestigd Crane Court, Fleet Street
- In 1780 verhuis naar to Somerset House (aan The Strand, nu voor een deel een campus van King’s College)
- tussen 1873 en 1967 gehuisvest in Burlington House
- in 1967 verhuis naar 6–9 Carlton House Terrace.

- de stichting is de uiting van de nieuwe, experimentele manier om te filosoferen, zoals verdedigd was door Francis Bacon
- dit leverde resultaten op voor de natuurfilosofie, maar niet voor de andere branches
- de Society loste dit op door zich enkel met de natuurfilosofie bezig te houden en uitdrukkelijk niet met andere filosofische onderwerpen, zoals blijkt uit deze omschrijving van het doel door Robert Hooke:

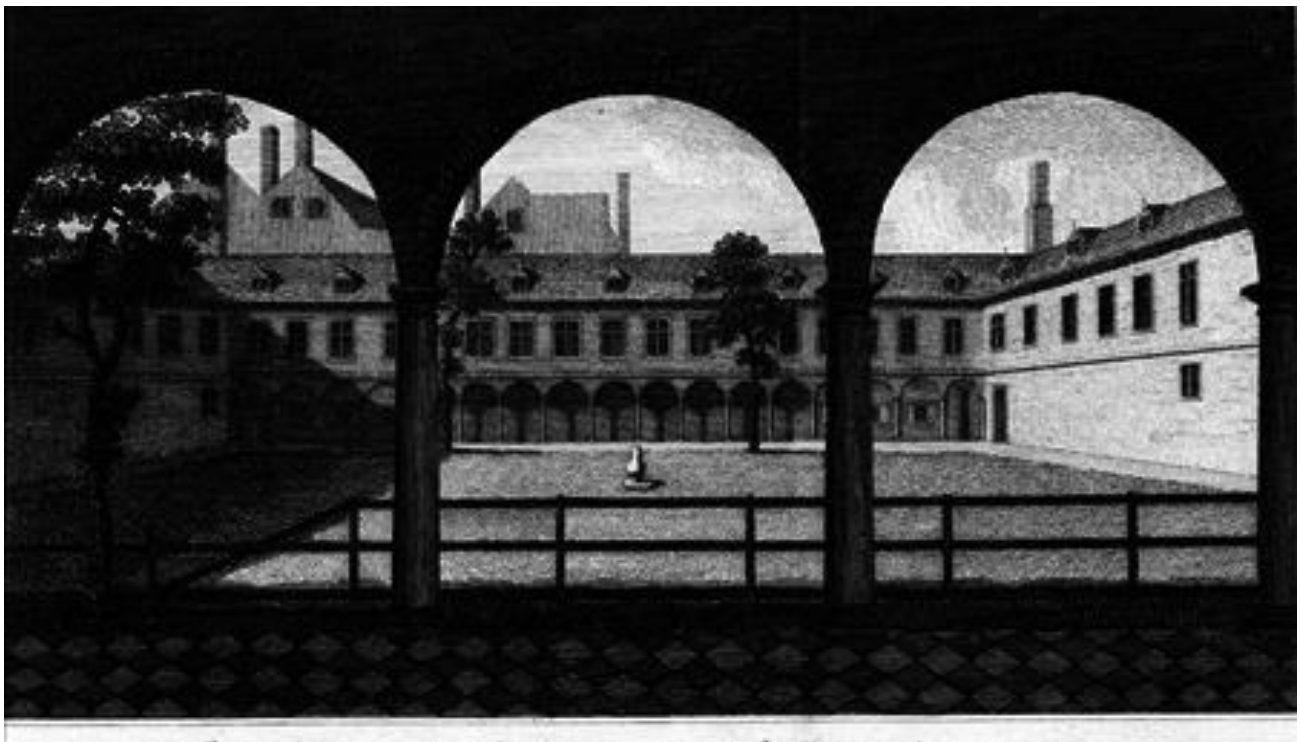
> om de kennis van natuurlijke zaken te verbeteren, en van alle nuttige kunsten, ambachten, mechanische praktijken, machines en uitvindingen op basis van experimenten (en zich niet te bemoeien met het goddelijke, metafysica, moraal, politiek, grammatica, retoriek of logica).

- in dit fragment komen de 2 kenmerken van onze techno-wetenschappelijke cultuur tot uitdrukking: enerzijds wordt de wetenschap beoefend met het oog op technische toepassingen, anderzijds wordt de techno-wetenschap volledig los gemaakt van religie, moraal en politiek.

Henry Oldenburg (1619-1677)

- geboren in Bremen
- studeert theologie
- werkt in de jaren 1640 in Engeland als privéleraar
- diplomatieke missie naar Engeland in 1653, waar hij zich vestigt
- bevriend met Robert Boyle
- bouwt een grote kennissenkring uit van geleerden
- wordt eerste secretaris van de Royal Society
- richt de *Philosophical Transactions of the Royal Society* op: het eerste wetenschappelijk tijdschrift met peer review
- wordt kort opgesloten in de Tower in 1667, verdacht van spionage tijdens 2e Engels-Duitse oorlog.

Gresham College, where the first Meetings of the Royal Society were held.

THE ROYAL SOCIETY'S HOUSE IN CRANE COURT (*see page* 104).

The Royal Society

The Royal Society is a self-governing Fellowship of many of the world's most distinguished scientists drawn from all areas of science, engineering, and medicine. The Society's fundamental purpose, reflected in its founding Charters of the 1660s, is to recognise, promote, and support excellence in science and to encourage the development and use of science for the benefit of humanity.

The Society's strategic priorities are:

- Promoting science and its benefits
- Recognising excellence in science
- Supporting outstanding science
- Providing scientific advice for policy
- Fostering international and global cooperation
- Education and public engagement

For further information
The Royal Society
6 – 9 Carlton House Terrace
London, SW1Y 5AG
T +44 20 7451 2683
E events@royalsociety.org
W royalsociety.org

Front cover
Interior designs for Charles Sanford by Ernest George and Peto, 1890.

Founded in 1660, the Royal Society is the independent scientific academy of the UK, dedicated to promoting excellence in science

Registered Charity No 207043
Issued: September 2014 DES3446

History of the Royal Society

The Society was officially founded on 28 November 1660, when a group of 12 scientists met at Gresham College, agreeing to form "a Colledge for the Promoting of Physico-Mathematicall Experimentall Learning". This group included Sir Christopher Wren, Robert Boyle, John Wilkins, Sir Robert Moray, and William, Viscount Brouncker, the first Society president. The Society met weekly to witness experiments and discuss scientific topics. Moray told the King, Charles II, of this venture and secured his approval and encouragement.

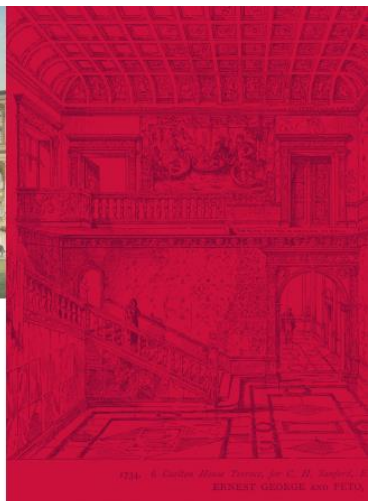
The name 'The Royal Society' first appears in print in 1661, and in the second Royal Charter of 1663 as 'The Royal Society of London for Improving Natural Knowledge'.

The Society was first housed at Gresham College and rapidly began to acquire a library and a repository of specimens of scientific interest. After the Great Fire of London in 1666 it moved to Arundel House, the London home of the Dukes of Norfolk. It was not until 1710, under the Presidency of Sir Isaac Newton, that the Society acquired its own home; two houses in Crane Court, off the Strand.

In 1662 the Society was permitted by Royal Charter to publish and the first two books it produced were *Sylva* by John Evelyn and *Micrographia* by Robert Hooke. The first issue of *Philosophical Transactions* was edited in 1665; making it now the oldest scientific journal in continuous publication.

In 1857 the Society moved to Burlington House in Piccadilly, with its staff of two. Over the next century the work and staff of the Society increased rapidly and soon outgrew the site. The Society moved to its present location on Carlton House Terrace in 1967. It now houses a staff of over 140, all working to further the Royal Society's role as an independent scientific academy.

Above
A suggested scheme for Carlton House Terrace, by Cyril Farey and John Joseph Adams, 1947 © Crown copyright: UK Government Art Collection.

6 – 9 Carlton House Terrace
Self-guided tour

THE ROYAL SOCIETY

Self-guided tour

1. **The Marble hall** is the entrance of the former home of American, Charles Henry Sanford, of somewhat ambiguous wealth. He had the house opulently decorated in the style of an Italian Palazzo. Note the Royal Society motto emblazoned on the marble above the doorway to Reception.
2. **The President's staircase** is decorated with carved timber ceilings with mother-of-pearl inlay, marble carvings and alabaster surrounds.
3. **Wolfson Library room 1** was once used for lavish parties at the turn of the 20th Century – note the painted ceiling and gold leaf detail. There is also a section of the preserved timber floor to view.
4. **Wolfson Library room 2** was once a grand reception room. Now it houses a collection of the Society's books in custom-made book cases.
5. **The Council room** shows evidence of the buildings previous use as the German Embassy – note the original Third Reich doorknobs.
6. **The Conference room** houses a head table of which was said to belong to Robert Hooke.
7. **The main staircase** has arched supporting walls and German Travertine marble facings all of which remain from Speer's renovation of the German Embassy though the block-like National Socialist balustrade was replaced with lighter banisters. The large painting above the staircase is of Burlington House, the former residence of the Royal Society.
8. **The Lower mezzanine** accommodates the stained glass window carrying the crest of the Society, brought from Burlington House to commemorate the Tercentenary.
9. **The Reception** display case contains the Royal Society mace, a gift from King Charles II in 1663, seen in the Bank's portrait on the first floor.
10. **The City of London rooms** hold the beautiful preserved 19th century timber flooring.
11. **The Wellcome Trust lecture hall** was the most ambitious of the modern renovations, requiring the removal of a staircase and a central spine wall.
12. **The Nash staircase** is one of few traces of Nash's original interior design features to be found in the building today.

President's staircase
Ceiling detail.

Lower mezzanine
Stained glass window showing the Society's motto.

Floorplan

Ground floor

3 Carlton House Terrace - Royal Academy of Engineering

Naast de *Royal Society* bevindt zich de *Royal Academy of Engineering*.

Deze nabijheid kan gezien worden als een symbolische uiting van het nauwe verband dat vanaf de 17e eeuw ontstaat tussen theoretische natuurwetenschap en de technische toepassingen (zie hierboven).

83 Pall Mall - *Robert Boyle*

In een huis op deze plaats leefde Robert Boyle vanaf 1668.

Boyle, niet zo gekend als filosoof, duidt wel op een belangrijke ontwikkeling in de moderne filosofie.
Enerzijds voert hij het programma van Bacon uit, om te komen tot een exacte natuurwetenschap. Filosofisch gezien veronderstelt de nieuwe wetenschap het materialistisch, atomistisch wereldbeeld van Epicurus (wiens leer was herontdekt begin 15e eeuw). Boyle maakt een variant, dat hij corpuscularisme noemt.
Anderzijds wil hij zich, zoals de meeste filosofen afzetten tegen de radicaliteit van Hobbes' materialistisch denken en strijdt hij tegen diens atheïsme.

Robert William Boyle (1627 1691)

- geboren in Ierland
- kon leven van de erfenis van zijn rijke vader
- tussen 1656 en 1668 verbleef Boyle aan de Universiteit van Oxford
- vanaf 1668 verblijft hij in het huis van één van zijn zussen in London
- werd begraven in de kerk St Martin's-in-the-Field
- een deel van zijn erfenis bestemde hij om lezingen te geven die aantonen dat de nieuwe filosofie en het christendom te verzoenen zijn.

Robert Boyle, Johann Kerseboom, 1689-1690, NPG

- wordt nu vooral herinnerd als één van de grondleggers van de exacte natuurwetenschappen:
  - één van zijn werken, *The Sceptical Chymist* uit 1661, wordt gezien als het werk dat de scheikunde vestigde als aparte tak van de natuurwetenschappen, los van de alchemie en de biologie

  - er is een wet uit de scheikunde naar hem genoemd, de Wet van Boyle: *Het product druk en volume van een bepaalde massa van een bepaald gas is constant als de temperatuur constant is*
  - sommigen van zijn chemische theorieën worden nu verworpen, bv. dat de neerslag van zilverchloride komt door de inwerking van de lucht en van vochtigheid.

- filosofisch gezien is hij belangrijk omdat hij de methode van de nieuwe natuurfilosofie, steunend op experimenten, heeft verduidelijkt en geprobeerd heeft ze te omschrijven
- daarbij denkt hij na over de vooronderstelling van deze nieuwe "objectieve" benadering, nl. dat de werkelijkheid mathematisch moet gezien worden en de inbreng van de mens moet uitgeschakeld worden;
  cfr. het onderscheid tussen de primaire kwaliteiten (uitgebreidheid, vorm, beweging of rust) van een object en de secundaire kwaliteiten, sensaties die de primaire kwaliteiten bij ons oproepen (bv. smaak, kleur) ; dit onderscheid zal door Boyles vriend Locke verder worden uitgewerkt.

- daarnaast heeft hij veel metafysische en theologische werken geschreven: hij wil het christendom verdedigen tegen het atheïsme van Hobbes in:
  - hij beseft dat de nieuwe natuurfilosofie steunt op een variant van het atomisme van Democritus en Epicurus, nl. in de 17e eeuw aangeduid als corpuscularianism (alle materie bestaat uit kleine partikels, die wel nog kunnen gesplitst worden)
  - hij beweert dat deze leer te combineren valt met een geloof in God
  - in *Some Physico-Theological Considerations about the Possibility of the Resurrection* (1675) probeerde hij de mogelijkheid van verrijzenis te bewijzen.

25 King Str, pub the Golden Lion – *Oscar Wilde*

De Golden Lion werd bezocht door theaterfiguren verbonden aan het in 1957 afgebroken St James's Theatre (onmiddellijk naast de pub), waaronder Oscar Wilde, wiens stukken *Lady Windermere's Fan* en *The Importance of Being Earnest* in dat theater hun première kenden.

14 St. James's Square - *London Library*

London Library

Dit is een onafhankelijke, zelf bedruipende bibliotheek.
In 2019 bedraagt het jaarlijks lidgeld 525 pond. Young Person's membership kost “maar” 262.50 pond.
Er zijn ongeveer 7.000 leden.
De bibliotheek werd opgericht in 1841, op suggestie van **Thomas Carlyle**, die niet tevreden was over de British Library (hij vond niet altijd een zitplaats, sommige boeken waren uitgeleend, de catalogen waren volgens hem niet in orde).

10 St James's Square, Chatham House (The Royal Institute of International Affairs) – *Philippa Foot*

Chatham House, officieel het Royal Institute of International Affairs, is een niet-gouvernementele non-profitorganisatie met als missie het bestuderen van belangrijke internationale vraagstukken. Het wordt gezien als een van 's werelds meest prominente denktanks op dit gebied.

Philippa Foot (1920-2010)

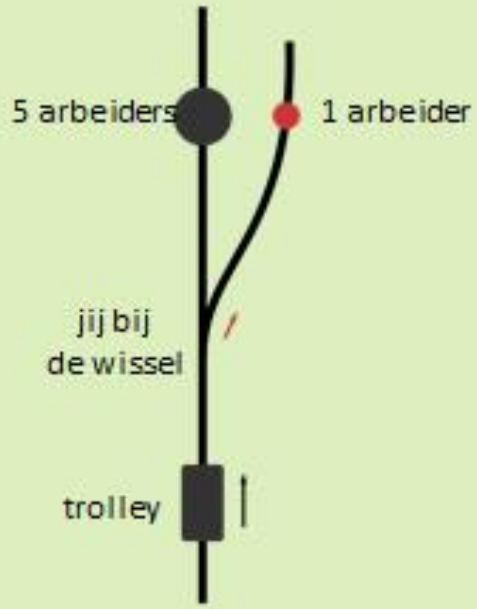

- studies en carrière aan Oxford
- van 1942 to 1947 werkzaam als economiste bij de Royal Institute of International Affairs, gevestigd in Chatham House
- deelt in die periode 2 jaar een flat met Iris Murdoch.

- had (onder invloed van Elizabeth Anscombe) kritiek op het non-cognitivisme en heeft zo binnen de analytische traditie de ethiek weer naar het normatieve terrein gestuurd: normele normen zijn meer dan uitingen van emoties of meer dan prescripties, maar hebben een zekere objectiviteit
- bekend van het trolley-probleem
- leunt op het einde aan bij een deugdenethiek.

Het basis trolley-probleem

the switch
Foot, 1967

Het trolley-probleem: dikke man

Een trolley zal 5 spoorarbeiders doden, tenzij jij een dikke man op de sporen duwt en zo de trolley stopt.

Duw jij de dikke man van de brug?

the fat man
Thomson, 1976

Het trolley-probleem: dikke man

Dilemma van de transplantatiechirurg

(gesteld door filosoof Judith Jarvis Thomson)

Een briljante transplantatiechirurg heeft 5 patiënten en elk heeft een ander orgaan nodig en zal sterven als hij het niet krijgt. Helaas zijn er geen organen beschikbaar om deze vijf transplantaties te verrichten.

Een gezonde jonge wandelaar die toevallig in de stad van de arts verblijft, komt langs voor een routine-onderzoek. Tijdens dit onderzoek ontdekt de arts dat zijn organen compatibel zijn met al zijn 5 stervende patiënten. Stel verder dat als de jonge man verdwijnt, niemand het zou ontdekken.

Moet de arts de ene persoon doden om vijf anderen te redden?

in de buurt: 87 Jermyn Str. – *Isaac Newton*

Newton leefde in deze straat, eerst tussen 1696 en 1700 op nr. 88 en nadien van 1700 tot 1709 op nr. 87.

Newton (1642-1727)

- studies in Cambridge
- vanaf 1669 hoogleraar wiskunde in Cambridge
- in 1672 verkozen tot Fellow van de Royal Society
- verhuisde in 1696 naar Londen om muntmeester te worden
- in 1703 verkozen tot president van de Royal Society
- leeft op het einde bij zijn nicht en haar man in Cranbury Park nabij Winchester
- bij zijn begrafenis was Voltaire in London

- in de wiskunde ontdekte hij onder meer de differentiaalrekening en de integraalrekening (gelijktijdig met, maar onafhankelijk van Leibniz)
- in de *Philosophiæ Naturalis Principia Mathematica* ("Mathematical Principles of Natural Philosophy") uit 1687 combineert hij vindingen van Galileï en Kepler in een theorie over zwaartekracht

- op het gebied van optica schreef hij het standaardwerk *Opticks* uit 1704, vond hij de Newtontelescoop uit en ontwikkelde hij een theorie over kleuren, gebaseerd op het prisma, dat van wit licht een zichtbaar spectrum maakt
- was een groot deel van zijn leven meer bezig met theologie en schreef veel over onder meer Bijbelse chronologie en tekstkritiek:

  > "Ik heb een fundamenteel geloof in de Bijbel als Gods Woord, geschreven door hen die geïnspireerd waren. Ik studeer de Bijbel dagelijks. Al mijn ontdekkingen zijn gedaan als antwoorden op mijn gebed. … Zwaartekracht verklaart de bewegingen van de planeten, maar het kan niet uitleggen wie de planeten in beweging heeft gezet. God regeert alle dingen en weet wat wordt of kan worden gedaan."
- deze tekst kan geïnterpreteerd worden als deïsme (God is uitsluitend de horlogemaker, die zich na het maken, niet meer bezig houdt met zijn maakwerk), dat door meerdere Verlichtingsfilosofen overgenomen zal worden –
  er wordt vermoed dat Newton aanleunde bij het Unitarisme, een christelijke stroming die de leer van de goddelijke drie-eenheid verwerpt en het wezen van het christendom vooral legt in de leringen en de ethiek van de niet als god beschouwde Jezus van Nazareth
- essentieel is dat Newton gezien werd als het bewijs dat we de wereld rationeel kunnen verklaren, door vaste wetten ervan te beschrijven – deze idee bracht Voltaire naar Frankrijk in zijn werk Letters Anglaises uit 1733, dat een hoofdstuk over Newton had.

Sir Isaac Newton, door Sir Godfrey Kneller, (NPG)

St James' Church – *Samuel Clarke / William Blake*

De kerk werd ingehuldigd in 1984, naar plannen van de gekende architect en geleerde Christopher Wren (mede oprichter van de Royal Society).

Nu is het een centrum van progressief christendom en een toeristisch trekpleister met een groentenmarkt en kunstmarkt.

Van 1709 tot 1729 was de priester Samuel Clarke.
William Blake werd er gedoopt.

Samuel Clarke (1675-1729)

- studies in Cambridge
- komt onder invloed van volgelingen van Newton
- geeft in 1704 de Boyle-lezingen
- ontmoet Newton persoonlijk nadat hij rector van de St James' Church wordt: Newton woonde in dezelfde straat
- voert vele discussies met andere Engelse intellectuelen (die meer aanleunden bij het deïsme) en ook met de Duitse wijsgeer Leibniz.

- verdedigt de natuurfilosofie van Newton
- denkt het bestaan van een persoonlijke god te kunnen bewijzen vanuit het bestaan van de natuur.

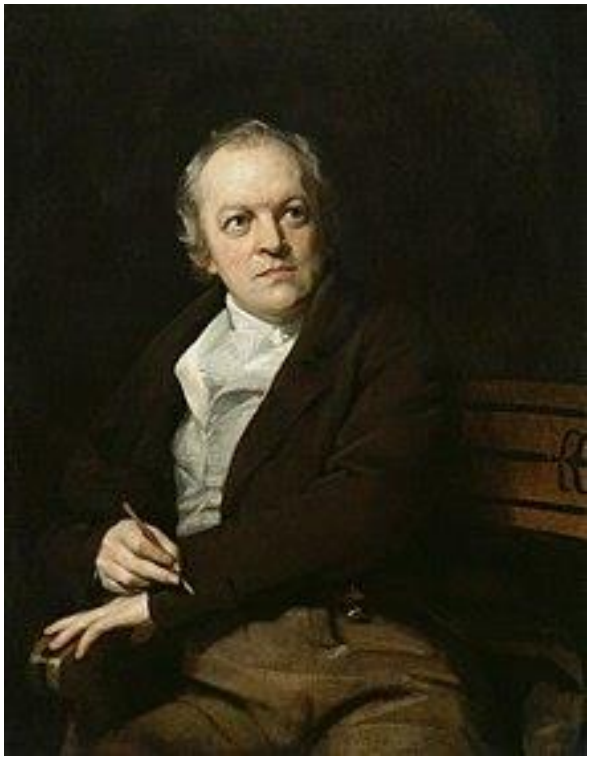
Samuel Clarke rond 1720 (NPG)

William Blake (1757-1827)

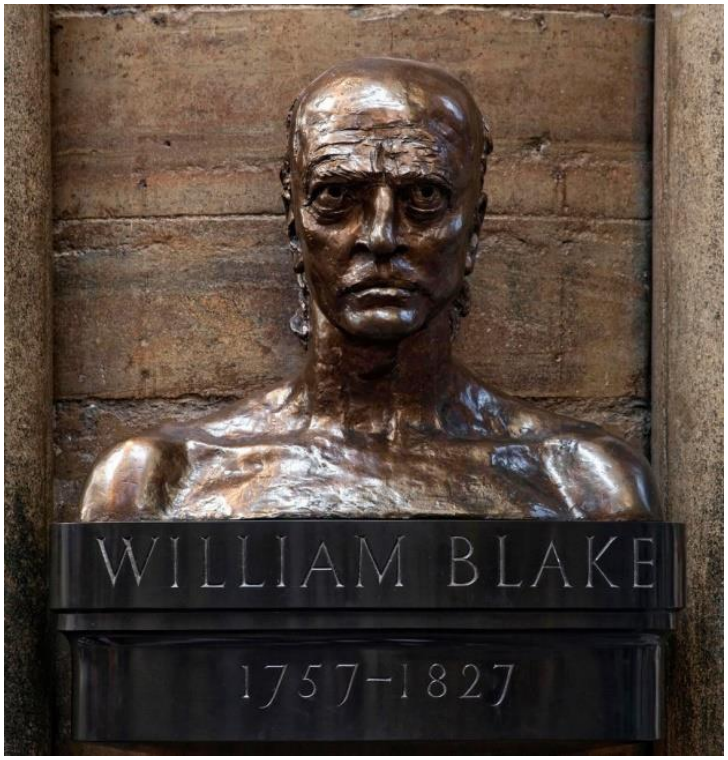
- geboren in 28 Broad Street (nu Broadwick St.) in Soho, in onconventioneel middenstandsgezin
- gedoopt in St James's Church, Piccadilly
- gaat op veertienjarige leeftijd in de leer bij de graficus James Basire (Great Queen Street)
- wordt op zijn 21ste toegelaten tot de Royal Academy
- trouwt in 1782 in St Mary's Church, Battersea
- opent een print shop en gaat in zee met uitgever Joseph Johnson (vriend van Joseph Priestley en uitgever van radicalen als Mary Wollstonecraft, William Godwin, Thomas Malthus, Joseph Priestley)
- woont van 1790 to 1800 in North Lambeth, London, at 13 Hercules Buildings, Hercules Road
- leeft van 1800 tot 1803 in een cottage in Felpham beïnvloed door Emmanuel Swedenborg
- keert in 1804 terug naar London
- in 1818 wordt hij bevriend met de jonge kunstenaars John Linnell (cfr. een Blue Plaque at Old Wyldes' at North End, Hampstead)
- leefde zijn laatste jaren in Fountain Court, nabij the Strand (huis vernield toen in de jaren 1800 het Savoy Hotel werd gebouwd)
- ligt begraven op Bunhill Fields in Londen, een begraafplaats in Islington, iets boven Barbican Center).

- is naast schilder ook schrijver van proza en vooral gedichten met mystieke inslag, met veel duistere symboliek; verbeelding is belangrijker dan rede; hij is hierbij beïnvloed door Emmanuel Swedenborg
- ontwikkelt een eigen visie op het religieuze, cfr. deze citaten uit Wikipedia:
  - Blake does not subscribe to the notion of a body distinct from the soul that must submit to the rule of the soul, but sees the body as an extension of the soul, derived from the "discernment" of the senses.
  - For Blake, Jesus symbolises the vital relationship and unity between divinity and humanity
  - in zijn latere werken als *Milton* (1804-1808) en *Jerusalem* (1804-1820) “maakt zijn wanhoop plaats voor een filosofie waarin de redding wordt gezien in liefde en vergeving”
- sympathiseerde met de Franse en Amerikaanse revolutie, en was bevriend met Thomas Paine
- volgens sommigen kan hij beschouwd worden als een voorstander van “free love”.

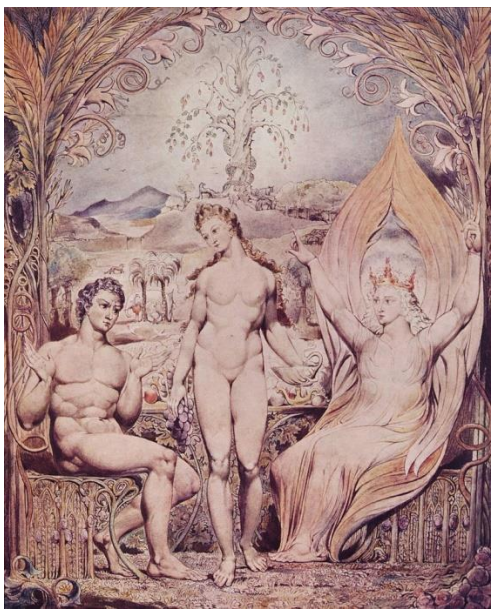
portet in NPG

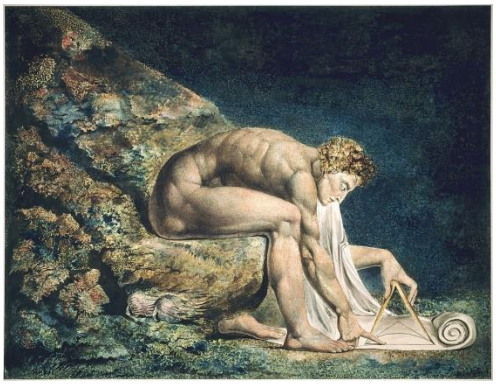
buste in Poets' Corner, Westminster Abbey

Enkele tekeningen en schilderijen van Blake:

The Albany (Picadilly) – *I. Berlin, R. Scruton*

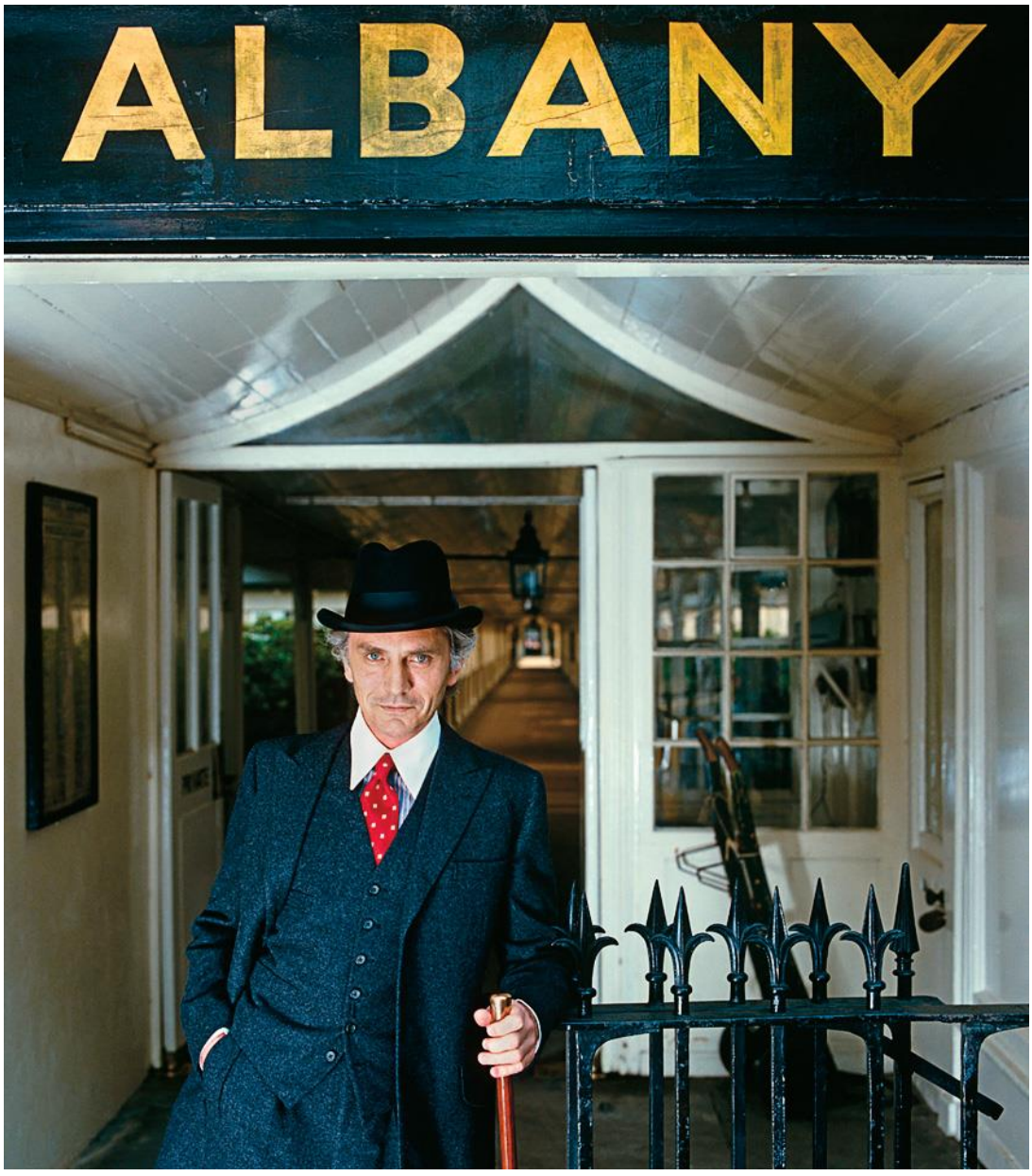
Het huis werd gebouwd in de jaren 1770 voor Viscount Melbourne en in 1802 opgedeeld in appartementen voor vrijgezellen.
Huidige huurprijzen kunnen oplopen tot 50.000 pond per jaar.
Een hele reeks beroemdheden hebben hier een tijdje gewoond, o.a. lord Byron, Aldous Huxley, acteurs Bill Nighy en Terence Stamp, architect Norman Foster, kunsthistoricus Kenneth Clark, politicus Edward Heath.

Wat filosofen betreft, hebben hier Isaiah Berlin en Roger Scruton gewoond.

ALBANY

Roger Scruton (°1944)

- studies filosofie in Cambridge
- van 1971 tot 1992 “lecturer” en professor esthetica aan Birkbeck College
- later andere posities aan o.a. Universiteit van Oxford en de Universiteit van St Andrews
- verkocht zijn appartment in Notting Hill Gate en huurde een cottage in Stanton Fitzwarren, Swindon, en voor zij verblijven in London huurde hij kamers in The Albany, een appartementen complex in Piccadilly
- kocht in 1993 Sunday Hill Farm in Brinkworth, Wiltshire

- conservatief filosoof: moderne tijd geeft nog te weinig aandacht aan traditionele elementen, zoals de eigen cultuur, het gezin, het plaatselijke;
  anders gezegd: moderne tijd kent een *oikofobie*, een ziekelijke afkeer van het eigen nest, de eigen cultuur; oikofobie wordt dan gezien als een extreme vorm van xenofilie en tegenhanger van xenofobie
- meer aandacht aan het plaatselijke, landelijke leven is ook een oplossing voor de milieuproblematiek: *Groene filosofie, verstandig nadenken over onze planeet*

- In the essay, "Sexual morality and the liberal consensus" (1989), Scruton argues that homosexuality is a perversion because the body of the homosexual's lover belongs to the same category as his own. Scruton argued further that gays have no children and consequently no interest in creating a socially stable future. He therefore considered it justified to "instil in our children feelings of revulsion" towards homosexuality, and in 2007 he challenged the idea that gays should have the right to adopt. Scruton told *The Guardian* in 2010 that he would no longer defend the view that revulsion against homosexuality can be justified.

- wat dierenrechten verdedigt hij de “gewetensvolle omnivoor”:

“Conscientious Omnivorism”

- Domestic animals depend on humans and would not exist without humans.
- Killing them painlessly is not in itself tragic.
- Hence eating animals is justified when "animals raised for meat are properly looked after, when all duties of care are fulfilled, and when the demands of sympathy and piety are respected..."

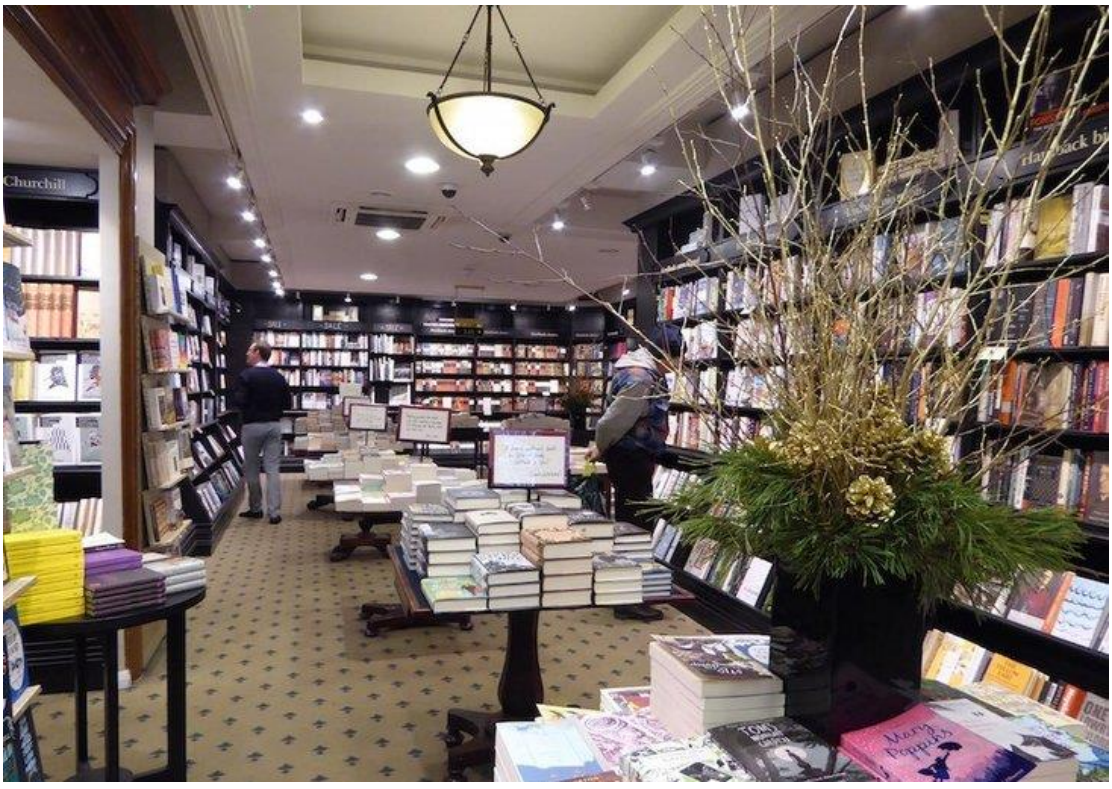
From Roger Scruton, "The Conscientious Carnivore" in Steve Sapontzis, ed, *Food for Thought*; See also Michael Pollan, *The Omnivore's Dilemma*

boekwinkel Hatchards, 187 Picadilly Street

Hatchards is de oudste boekwinkel van Engeland, actief sinds 1797. Ze zijn hofleverancier.

Onder meer Oscar Wilde was hier klant.

6 Burlington Gardens

Het gebouw dateert van 1866-69 als zetel van de University of London en huisvest nu de Royal Academy of Arts en een aantal wetenschappelijke academies.
Langs Piccadilly is er toegang tot de tentoonstellingsruimtes.

Langs de zijde aan de Burlington Gardens bevinden zich 22 standbeelden:

- vrijstaand: Galileo, Goethe, La Place, Galen, Cicero, Aristoteles, Plato, Archimedes, Justinianus, Hunter, Hume, Davy
- in een nis: Leibniz, Cuvier, Linnaeus, Newton, Bentham, Milton, Harvey, Adam Smith, Locke, Bacon.

Moderne wetenschappers: Newton, Harvey, Linnaeus, Cuvier

Antieke filosofen: Cicero, Aristoteles, Plato

Moderne filosofen: Bentham, Leibniz, Bacon, Locke, Smith en Hume

David Hume

Francis Bacon is reeds besproken geweest, Bentham wordt verderop besproken.

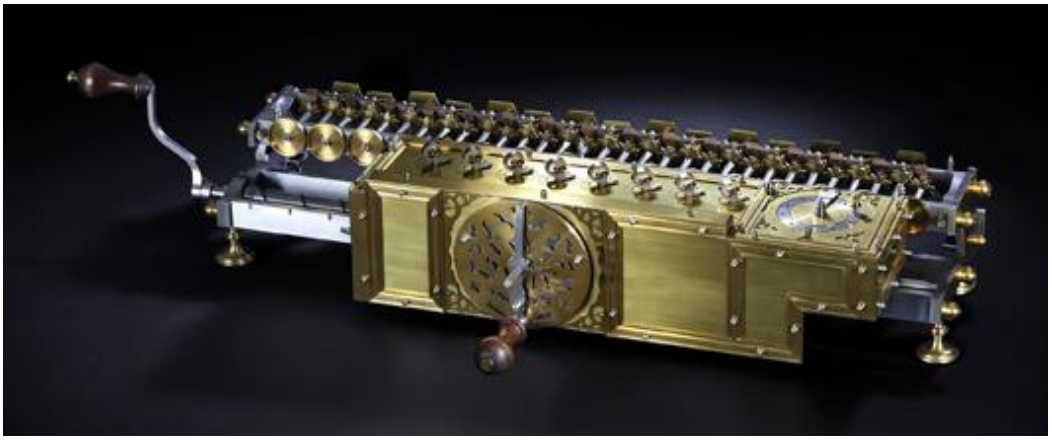
Voor ons verhaal zijn vooral Locke, Smith en Hume van belang. Dat komt zo dadelijk aan bod.

Vooraf kan aan de hand van de filosofie van Leibniz getoond worden hoe een moderne wetenschapsfilosoof in zijn metafysica en ethica grotendeels kan blijven hangen in het oude, middeleeuwse denken.
Vele Duitse denkers zullen fundamenteel christelijk blijven denken, met de basisidee dat de wereld in de grond goed is (bv. Kant en Hegel).

Leibniz (1646-1716)

- Duits denker, actief op vele vlakken
- wordt geschoold in het oude scholastieke denken
- kiest voor carrière als diplomaat en raadgever
- wordt in 1672 naar Parijs gestuurd, waar hij met het nieuwe denken in contact komt
- wordt in 1673 op missie gestuurd naar London; daar kwam Leibniz in contact met Henry Oldenburg. Nadat hij zijn rekenmachine, de eerste rekenmachine die alle vier de elementaire rekenkundige bewerkingen aankon, aan de Royal Society had gedemonstreerd, werd hij tot extern lid van de Royal Society gemaakt
- verblijft ook in oktober 1676 een week in London

- tussen 1695 and 1705 schreef hij *New Essays on Human Understanding*, een commentaar op John Lockes 1690 *An Essay Concerning Human Understanding*, maar na de dood van Locke in 1704 besloot hij dit werk niet te publiceren
- ontwikkelt in de wiskunde de integraalrekening, in dezelfde periode als Newton - wie van de twee het eerst was met deze belangrijke bijdrage aan de wiskunde, heeft tot een geweldige ruzie geleid tussen beide heren
- zijn bijdragen zijn gespreid over veel publicaties, niet-gepubliceerde manuscripten en vooral tienduizenden brieven (tot vandaag, driehonderd jaar na zijn dood, bestaat er geen complete editie van Leibniz' geschriften)

Metafysica

- Leibniz verdedigt, net zoals Boyle en Newton, het geloof in de tijd van sterk groeiende wetenschap, maar blijft traditioneler
- ziet in dat moderne wetenschap een atomisme veronderstelt, maar wil zich afzetten tegen het materialisme van Hobbes: de materie is wel noodzakelijk en de geest berust daarop, maar juist dat toont aan dat geest geen materie kan zijn, want een zaak kan maar op iets berusten als het daar niet mee samenvalt
- ontwikkelt daarom een eigen metafysica, de *Monadologie*, een soort “idealistisch” atomisme: de wereld is opgebouwd uit monaden, die je kan omschrijven als atomen, maar met een geestelijke lading (krachtpunten van verschillende bewustzijnsgraad, die op een voorspelbare wijze met elkaar interageren)
- blijft naast de werkingsoorzaken, die de moderne wetenschap opspoort, geloven in doeloorzaken (die parallel met elkaar lopen)
- stelt het principe van “voldoende grond” voorop: "Alle handelingen zijn gedetermineerd en in geen geval toevallig, omdat er altijd een reden te vinden is die, ook al dwingt zij ons niet, ons aanzet om zó en niet anders te handelen".
- op basis van dat principe bewijst hij het bestaan van God: vermits de wereld contingent is (de dingen kunnen zijn, maar ook niet, ze zijn niet noodzakelijk, maar toevallig), moet er buiten de wereld (als je de oorzaken van de dingen binnen de wereld blijft situeren, kom je in een oneindige regressie terecht), iets noodzakelijks zijn (iets wiens essentie zijn existentie inhoudt) en dat is God
- blijft daarbij een christelijk theïst, die gelooft dat God oneindig goed en oneindig machtig is
- dat brengt hem bij het theodiceeprobleem: als God oneindig goed en oneindig machtig is, waarom is er kwaad in de wereld? de oplossing van Leinbiz: de wereld die God geschapen heeft, bevat wel kwaad, maar is toch “de best mogelijke” en het resultaat van een

harmonia praestabilita vastgelegd door God; we moeten beseffen dat wij maar een heel klein stukje van de wereld en haar geschiedenis zien (het is alsof wij van een schilderij van Rubens, maar een cm² zouden zien: we zien niet wat het voorstelt en zien dan ook de schoonheid van een Rubens niet) – deze visie van "de beste van alle mogelijke werelden" zal belachelijk gemaakt worden door Voltaire in zijn filosofische vertelling *Candide*

Samenlevingsethiek

- zet zich af tegen Hobbes
- definieert rechtvaardigheid niet als het hebben van rechten en ermee samenhangende plichten, want universele rechtvaardigheid moet zowel gelden voor mens als God, maar god kan geen plichten hebben
- komt zo tot een definitie van rechtvaardigheid als liefdadigheid van de wijzen, dat wil zeggen zij die hun liefdadigheid baseren op de verdiensten van de begunstigden
- dat leidt tot de verdediging van een soort Verlicht Despotisme
- heeft een voorstel om een soort Europese unie te vormen, maar dat is vooral met de bedoeling om de "Republiek van het Christendom" te herstellen en de splitsing tussen katholieken en protestanten ongedaan te maken .

Gottfried Wilhelm Leibniz door Bernhard Christoph Francke

De liberale, economistische wending: Locke, Smith en Hume

Het moderne denken wordt in een definitieve plooi gelegd tussen de jaren 1680 en 1780.
Het afwijzen van de religie als basis van kennis en van ethiek (bv. het goddelijk verkregen koningschap) wordt geleidelijk aan definitief verworven.

Op vlak van kennis en wereldbeeld nemen de exacte wetenschappen een hoge vlucht. Men wil alle vragen wetenschappelijk op te lossen (en vanaf de 19e eeuw denken de meesten dat dit ook kan met dezelfde zekerheid als bij de exacte wetenschappen).

In de samenlevingsethiek blijft "gelijkheid" een belangrijke waarde, maar er is een voortdurende discussie in welke mate de ongelijkheid moet afgebouwd worden. Slechts weinigen pleiten echt voor gelijkheid. De hoofdstroom wordt en blijft de liberale, kapitalistische, half-democratische richting waarin bepaalde klassen hun hogere positie willen behouden.
Centraal komt een verdediging van het eigendomsrecht en dus een aanval op de filosofie van Hobbes.
Locke steunt daarvoor op een soort pre-modern natuurrecht dat niet zonder god kan.
De Schotse Verlichtingsfilosofen (Hutcheson, Hume en Smith, allen steunend op Shaftesbury) gebruiken een andere manier om Hobbes aan te vallen: een nieuwe fundering van moraal op basis van de "moral sense", op basis van een moreel gevoel.
Morele gevoelens bestaan uiteraard en zijn onbewuste processen die getuigen van dezelfde logica als die van een rationeel doordacht sociaal contract. Doordat ze echter onbewuste processen zijn, missen ze de consistentie van een logische redenering die tot onpartijdigheid moet besluiten. Een moreel gevoel is willekeurig, kan sterker of zwakker zijn en kan zich wijd of juist niet wijd uitspreiden. Het grote nadeel van een moraal op basis van gevoelens is de partijdigheid en dus het feit dat het maar een gedeeltelijke moraal is – wat juist echter de bedoeling was van de moral-sentiments-filosofen, die bepaalde immorele ongelijkheden van de samenleving wouden verdedigen.

Op vlak van de goedlevensethiek wordt het aardse geluk als voornaamste doel verengd tot het steeds vergroten van de materiële rijkdom, mogelijk gemaakt door de technische toepassing van de natuurwetenschappen.
De economie wordt de belangrijkste maatschappelijke sector (en vervangt daarbij de religie) en is gericht op nooit eindigende groei. Economie wordt een aparte intellectuele discipline.

Londen op het einde van de 17e eeuw

John Locke (1632-1704)

John Locke, door Michael Dahl, circa 1693 (NPG) / beeld door by Richard Westmacott in University College

Locke werkt de Baconiaanse filosofie uit (belang van ervaring voor de kennis), maar zet zich af tegen de politieke filosofie van Hobbes: Locke probeert de hiërarchische verhoudingen van het opkomend kapitalisme (de ongelijkheid) te redden, door een justificatie van eigendom te geven.

John Locke is in feite een zwak denker met vele tegenstellingen in zijn filosofie (zie bv. de bespreking door Bertrand Russell in zijn *Geschiedenis van de westerse filosofie*). Toch krijgt hij in overzichten steevast meer ruimte dan Hobbes. De populariteit van Locke (zo zijn er meerdere beelden van Locke in London, tegen geen enkel van Hobbes) moet politiek verklaard worden.

Locke heeft ongetwijfeld moderne kanten.
Zo sluit zijn visie over het menselijk kennisvermogen (één van de onderwerpen in *An Essay Concerning Human Understanding*), met de nadruk op het belang van de ervaring (empirisme), aan bij de moderne exacte wetenschappen die tot ontwikkeling komen.
Zo verzet hij zich in zijn eerste *Treatise on Government* tegen de visie dat de koning het gezag heeft gekregen van god (wat betekent dat de opkomende burgerij politieke macht moet krijgen).

Locke behoudt echter heel wat elementen uit de middeleeuwen, en betekent zo een stap terug in vergelijking met Hobbes:

- hij neemt het bestaan aan van god en engelen (in tegenstelling tot Hobbes' materialisme)
- hij gelooft in het bestaan van natuurrechten, die op niets anders dan god kunnen gefundeerd worden (waar Hobbes stelt dat rechten pas ontstaan door de wet ingesteld door het sociale contract, waarbij er wel bepaalde rechten onaantastbaar zijn als de wetten redelijk worden opgesteld).

Locke moet vooral gezien worden als een poging om de Hobbesiaanse samenlevingsethiek, die leidt tot gelijkheid en geen eigendomsrecht erkent (tenzij in zover toegekend door de soeverein), te bekampen.
Centraal bij Locke staat een fundering van het eigendomsrecht, op basis van de idee dat iedereen recht heeft de vruchten van zijn arbeid te behouden, waarna dit recht – tegen de logica van de redenering in - uitgebreid wordt tot alles wat iemand bezit.
De politieke structuur is voor Locke een sociaal verdrag, maar met als voornaamste doelstelling de bescherming van het privébezit (de erfelijkheid, afgewezen m.b.t. de politieke macht, blijft behouden voor bezit en dus m.b.t. de economische macht). Locke pleit voor representatieve democratie op basis van het meerderheidsprincipe en met een scheiding van wetgevende en uitvoerende macht.

In tegenstrijd met zijn rechtenbenadering ontwikkelt Locke ook een soort utilitarisme, waarbij iedereen veronderstelt wordt te streven naar de realisatie van zijn doelstellingen, waarbij deze inhoudelijk echter niet ingevuld worden. Thomas More en Thomas Hobbes hadden nog een inhoudelijke invulling gegeven aan de menselijke strevingen, waarbij eens die basisdoelstellingen gerealiseerd, het verlangen stopt en er dus een matiging in het goede leven was ingebouwd. Deze idee verdwijnt bij Locke naar de achtergrond. In feite schemert er bij Locke toch een nieuwe inhoudelijke invulling door, het verwerven bezit, wat geen eindpunt kent. Locke is de eerste kapitalistische denker.
Locke was zelf actief als investeerder, o.a. in de slavenhandel. Hij meende dat slavernij gerechtvaardigd was, maar enkel in het geval dat men krijgsgevangen was gemaakt in een rechtvaardige oorlog.

Het grote verschil tussen Hobes en Locke kan geïllustreerd worden aan de hand van hun visie op armen die geen werk hebben.
Waar Hobbes pleit voor liefdadigheid van staatswege, pleit voor Locke voor maatregelen die wij vandaag barbaars noemen:

De methoden die Locke in *An Essay on the Poor Law* (1697) voorstelt om armen – vanaf 3 jaar – aan het werk te zetten zijn niets minder dan barbaars. Ze bestaan voor het grootste deel uit een combinatie van lijfstraffen (het *soundly whipping* van kinderen onder de 14 jaar, het afsnijden van de oren bij een eerste vervalsing van een pas waarmee men de eigen *parisch* mag verlaten enzovoort) en bewust zware werkstraffen (*hard labour* vanaf 14 jaar (waarmee het stenen kappen voor de wegenbouw bedoeld wordt), het weggestuurd worden naar een *plantation* bij een tweede pasvervalsing, het verplicht voor 3 jaar op een schip tewerkgesteld worden voor het eenmaal bedelen zonder pas enzovoort). Een bedelaar die aan de deur aanklopt mag door de bewoner opgepakt worden.

Mocht Locke het voor het zeggen hebben, dan kreeg een onschuldig kind van een aalmoesontvanger het hard te verduren: '*Alle kinderen van 5 jaar of jonger van ouders die een aalmoes ontvangen of die géén belastingen betalen moeten naar een* spinning school *gestuurd worden om daar wol of kamgaren te leren spinnen (...), en moeten dit doen van zonsopgang tot zonsondergang met 1 uur om te eten, totdat ze 14 jaar en niet ouder zijn, en de jongens in de leer en de meisjes in dienst gaan*' (Locke, 2007, p. 192).

De brutaliteit van de voorstellen is evenredig aan de scherpzinnigheid van zijn analyse van de oorzaak van het armoedeprobleem. De oorzaak van '*the multiplying of the poor*' (Locke, 2007, p. 183), van het feit dat '*de straten krioelen van bedelaars*', met als gevolg '*the increase of idleness, poverty, and villany, and to the shame of Christianity*' (Locke, 2007, p. 190), is niet economisch van aard. Er is géén gebrek aan voorzieningen noch aan werk voor de armen, '*gezien de goedheid van God die deze tijden met overvloed heeft gezegend*'; handel is er in de periode waarin hij schrijft niet minder dan voorheen. De oorzaak van de groei van de armoede moet elders liggen. Locke ontdekt ze in '*the relaxation of discipline and corruption of manners*' (Locke, 2007, p. 184).

Dat er géén gebrek aan werk was, mag zijn. Maar dat er af en toe géén geld was om de arbeid te betalen, vergeet Locke te vermelden (zie Locke, 1824a, p. 23-25). Maar voor de kinderen in '*working schools*' was dit géén probleem. ('*Working schools*' zijn winstmakende manufacturen waarin kinderen tot arbeid veroordeeld werden – en zondags hun portie christendom ingelepeld kregen –, en waarvoor ze entreegeld moesten betalen.) De kinderen werden voor hun arbeid niet betaald. Naast de opleiding zouden brood en water volstaan, en '*bij koud weer, indien nodig geacht,* a little warm water-gruel', dat is gekookt water met wat meel of iets meelachtigs in. Dat moest als loon volstaan. Bovendien zouden de vaders het geld van hun kinderen toch maar opdrinken. Daarom stelde Locke trouwens als allereerste maatregel tegen de armoede voor om de drankgelegenheden op strategische plaatsen te sluiten.

John Locke:

- geboren in een familie van ambachtslui
- mag in 1647 naar de prestigieuze Westminster-school gaan
- studeert in Oxford, waar de nieuwe niet-aristotelische filosofie begon door te sijpelen
- maakt carrière in Oxford waar hij ook geneeskunde studeert
- gaat in 1667 naar London als lijfarts van Lord Shaftesbury (de 1e Earl, grotvader van de filosoof Shaftesbury), maar ook zijn secretaris, onderzoeker, politiek adviseur en vriend.
- tussen 1675 en 1679 verbleef Locke in Frankrijk, waar hij o.a. volgelingen van Gassendi ontmoet (Gassendi verdedigde het epicurisme)
- in 1681 werd de graaf van Shaftesbury vrijgesproken na een beschuldiging van verraad, maar hij vluchtte toch uit vrees voor zijn veiligheid naar Holland, waar ook Locke naar toe gaat in 1683
- *An essay concerning human understanding*, waar hij al vanaf 1671 aan gewerkt had, wordt in 1689 gepubliceerd
- keert terug naar Engeland, met Willem van Oranje.
- in december 1689 verschijnen *Two treatises of government*
- verblijft vanaf 1691 op het landgoed Oates in Essex bij Sir Francis and Lady Masham.
- sterft in 1704.

Kennisleer en metafysica

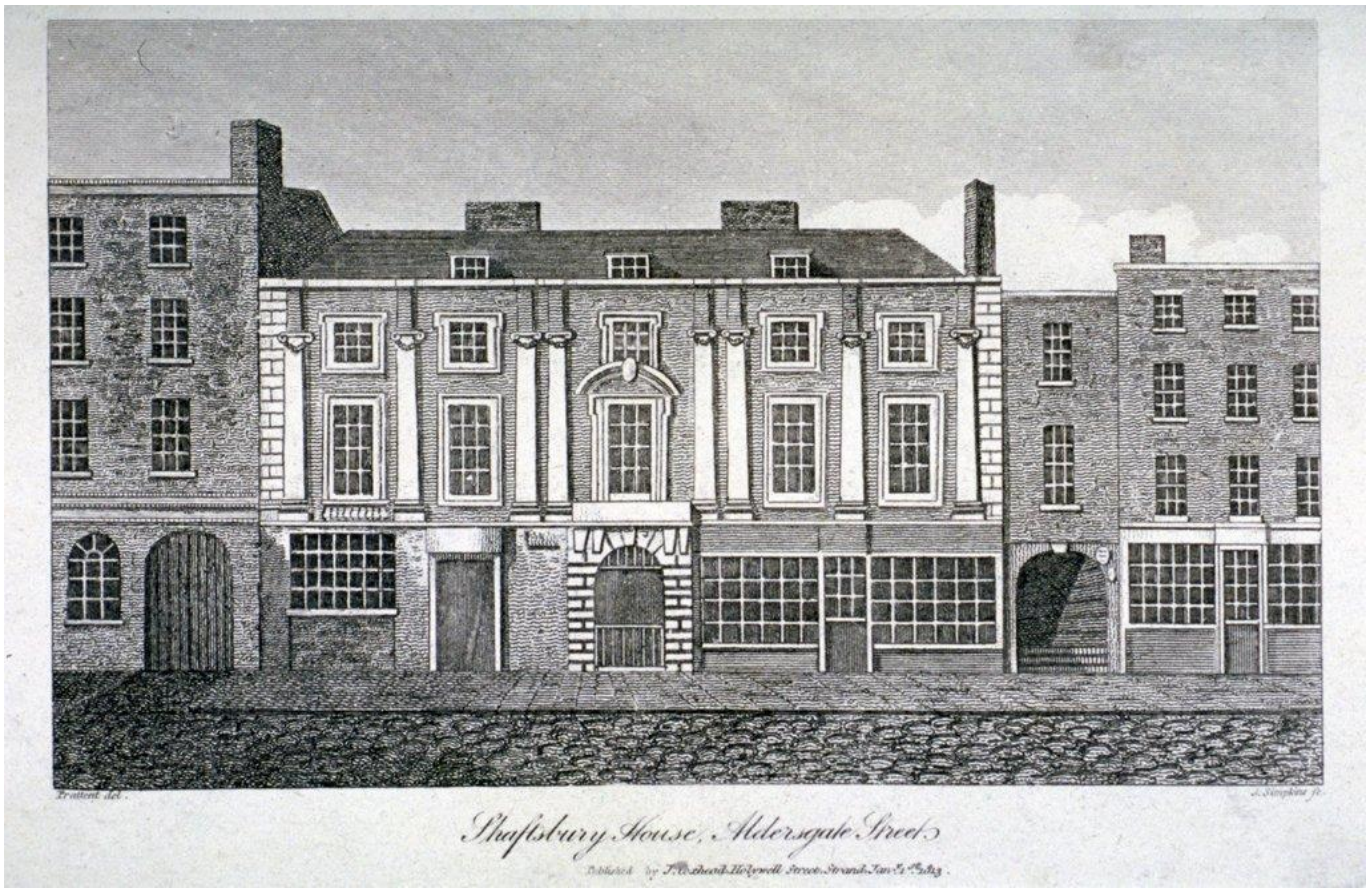
- één van de belangrijkste empiristen: kennis komt niet voort uit aangeboren ideeën (zoals Descartes had verdedigd), maar uit onze ervaringen
- de menselijke geest is een leeg blad dat via sensaties en associaties ertussen ideeën ontwikkeld
- primaire en secundaire kwaliteiten

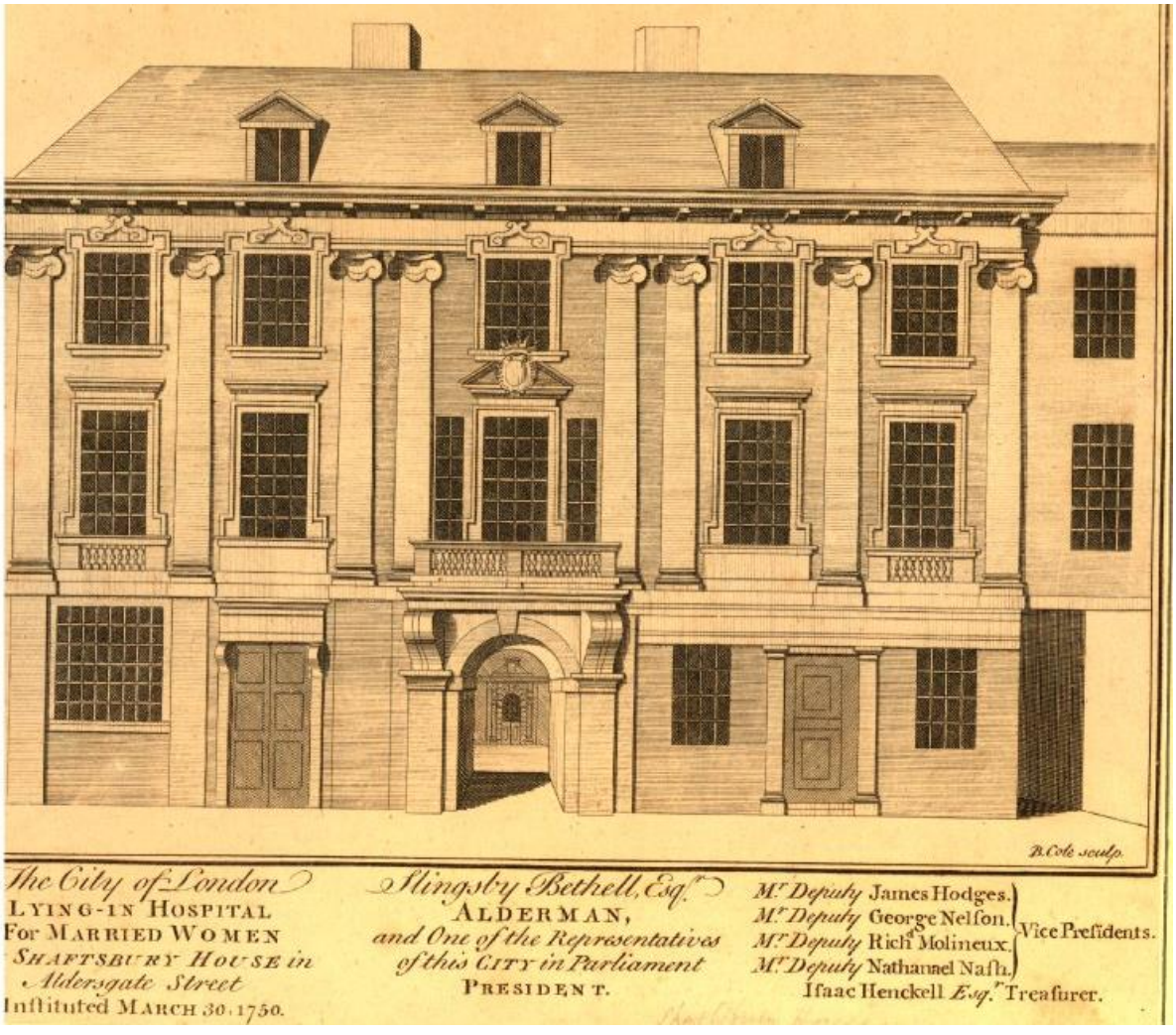
Samenlevingsethiek

- fundering van eigendom
- sociaal contract
- concreet: pleit voor erfelijk lijfeigenschap in zijn ontwerp grondwet Carolina, rechtvaardigt het afnemen grond van de Indianen, ziet losbandigheid als de oorzaak van armoede en wil die tegengaan door het sluiten van de bierhuizen

John Locke
by Michael Dahl
oil on canvas, circa 1693
29 1/2 in. x 24 in. (749 mm x 610 mm) oval

Inigo jones, nr 36

David Hume (1711-1776)

Hume wil de genadeslag toebrengen aan het oude, scholastieke denken, dat ervan uitging dat er eeuwige waarheden bestonden (een visie nog enigszins aanwezig bij Hobbes en Locke, die hun morele regels beschouwden als natuurwetten).
Daartoe verdedigt hij een vorm van scepticisme, dat stelt dat de exacte wetenschap steunt op inductie, maar inductie nooit leidt tot zekerheid en verder dat uit feiten logisch gezien nooit normen kunnen afgeleid worden.
Hij relativeert verder de kracht van de rede bij de mens, wat de theorie van Hobbes ondergraaft, en sluit aan bij de school van het “moreel gevoel” (Shaftesbury en zijn volgeling Hutcheson).
Dit leidt tot een conservatieve moraal, die de bestaande maatschappelijke positie van de kapitalistische handelaars bevestigt.
Ondertussen schrijft hij, in een tijd van beginnende industrialisatie, meer over economie dan Hobbes en Locke deden. Hij bestrijdt daarbij de klassieke idee dat luxe iets slecht zou zijn. Hume is samen met zijn vriend Adam Smith een auteur die het nieuwe goedlevensideaal van altijd meer willen filosofisch wil funderen.

David Hume, prent naar schilderij van Allan Ramsay, 1767, NPG

David Hume:

- Schotse filosoof, geboren in Edinburgh
- haalt geen diploma en gaat in dienst bij een handelaar
- wordt naar Frankrijk gestuurd en schrijft daar zijn voornaamste filosofisch werk, *A Treatise of Human Nature*, gepubliceerd in 1739
- schrijft vanaf de jaren 1740 ook *Essays*
- geen academische carrière en ook geen groot succes als filosoof (meer bekend in zijn tijd als historicus)
- van 1763 tot 1765 in Parijs, uitgenodigd door Lord Hertford, als secretaris van de Britse ambassade
- in Parijs wordt hij wel zeer gewaardeerd door de philosophes
- na terugkeer in Engeland, nodigt hij Rousseau, in onmin met zijn Franse vrienden, uit naar Engeland, wat uitloopt op een ruzie tussen Rousseau en Hume.

Kennisleer en metafysica:

- Hume is vooral geïnteresseerd in moraal. Zijn hoofdwerk *Een verhandeling over de menselijke natuur* heeft als ondertitel "een poging om de experimentele methode van argumentatie in morele onderwerpen te introduceren".
  Ook Hobbes had al die bedoeling, maar daar ligt juist het punt: Hume suggereert dat Hobbes daar niet in geslaagd is, want Humes bedoeling is juist om Hobbes' moraalfilosofie onderuit te halen. Hume gebruikt als wapen een vorm van scepticisme.
- in boek I van de *Verhandeling* geeft Hume een kennisleer, met als boodschap dat rationeel denken niet veel oplevert: de mens kan geen zekere kennis bekomen (wat tot een spanning leidt met zijn bedoeling om "de experimentele methode van argumentatie" toe te passen op vlak van morele onderwerpen).
- kern van het betoog is dat wetenschap steunt op inductie, maar dit kan niet leiden tot absolute waarheden (uit "tot nu komt elke ochtend de zon op" kan je niet logisch afleiden dat ook morgen de zon zal opkomen)
- in een later werk (*Dialogues concerning Natural Religion*, postuum gepubliceerd in 1779) benadrukt Hume dat mirakelen geen bewijs vormen van de geldigheid van religie. Hume verdedigt een "natuurlijke religie", een deïsme.

- in boek II van de *Verhandeling* geeft Hume een antropologie, met als boodschap dat rationeel denken bij de mens niet veel voorstelt, omdat vooral de hartstochten bepalend zijn
- kern van het betoog is deze uitspraak: "Reason is and ought only to be the slave of the passions".
- Hiermee verwerpt Hume – terecht, maar slechts in navolging van Hobbes en Spinoza – een oude manier van denken waarbij de "geestelijke" rede als zelfstandig en superieur deel tegenover de "stoffelijke" passies gesteld wordt, waarbij de rede objectieve regels los van passies zou kunnen bepalen.
- Hume erkent wel dat we soms de rede gebruiken om te delibereren en dan speelt de rede toch meester over bepaalde passies, zij het wel als slaaf in dienst van andere passies (de passies die door de rede als de belangrijkste worden beoordeeld). Juist dit gegeven gebruikte Hobbes om zijn (weliswaar hypothetische) moraal uit te werken (de rede verwerpt de passie om steeds meer macht te willen, in dienst van de belangrijkere passie

om te overleven en dus geen oorlog van allen tegen allen te voeren). Hume ziet de deliberatie echter niet als een solide basis om regels te funderen.

- in boek III van de *Verhandeling* stelt Hume dat morele regels niet op de rede kunnen gevestigd worden.
  Hij beklemtoont dat uit feiten ("is") geen verplichting ("ought") kan afgeleid worden (terwijl hij dat zelf wel doet i.v.m. het slavenkarakter van de rede t.o.v. de passies - Hume zit even vol van inconsequenties als Locke).
  Hume heeft gelijk als de verplichtingen onvoorwaardelijke regels zouden betreffen, maar die bestaan juist niet. Er bestaan enkel voorwaardelijke verplichtingen en die kunnen wel uit feiten afgeleid worden, maar één van die feiten is altijd een feit over wat iemands passies zijn (welk doel hij belangrijker vindt dan andere doelen). De regel "je mag niet drinken" kan je niet afleiden uit het feit dat alcohol leverproblemen geeft. De regel "je mag niet drinken" kan je wel afleiden uit het feit dat alcohol leverproblemen geeft, samen met het feit dat het niet krijgen van leverproblemen voor jou een grotere passie is dan de passie om te drinken.
- dan komt hij met zijn alternatief (reeds uitgewerkt door Shaftesbury rond 1710 en Francis Hutcheson rond 1725): moraal is een kwestie van gevoel. De mens bezit een "moral sense", een innerlijk moreel zintuig, dat ervoor zorgt dat we deugd als lustvol ervaren en ondeugd als pijnlijk.
- Hume ziet wel in dat de welwillendheid op basis van zo'n gevoel leidt tot partijdigheid en dat er dus meer nodig is om tot goed functionerende samenleving te komen. Daarom stelt hij dat rechtvaardigheid een afspraak is om elkaars eigendom te respecteren.
  In feite herhaalt hij dus de (wel tot eigendom beperkte) hobbesiaanse redenering, maar hij probeert de consequenties daarvan te ontlopen door volgende spitsvondigheid: het morele karakter is kwestie van gevoel.

Samenlevingsethiek:

- gegeven zijn sceptische kennisleer (zie hierboven) pleit Hume voor een pragmatische houding
- je moet een voorlopige moraal aannemen, nl. volgen wat de gewoonte is
- dit komt neer op een conservatisme, dat grote partijdigheid en ongelijkheid aanvaardt
- de ongelijkheid van eigendom is verder nodig omdat anders de industrie, dat is het ijverig zijn, zou verdwijnen; gelijkheid leidt tot maatschappelijke verarming
  - dit is de klassieker van auteurs die wel zogezegd voor de gelijkheid zijn (en zeker willen dat kapitalisten gelijk zijn aan de adel), maar toch ongelijkheid willen handhaven: de ongelijkheid komt uiteindelijk de minst bedelden ten goede

Goedlevensethiek:

- Hume verwerpt de klassieke godsdienst en het bestaan van het hiernamaals (waar Hobbes nog de mogelijkheid erkent van een verrijzenis van het lichaam, en waar Locke nog God en groet plaats geeft)
- het goede leven wordt dan ook een gelukkig leven hebben hier op aarde
- waar Hobbes nog spreekt over "overleven, als het kan comfortabel", komt bij Hume het genieten meer op de voorgrond; ascese wordt ten zeerste afgewezen
- Hume gaat nog verder en verwerpt de klassieke morele veroordeling van luxe
- bijkomend argument daarvoor is zijn kapitalistische visie op economie: luxe van rijken is goed, want daardoor hebben de armen werk.

Adam Smith (1723-1790)

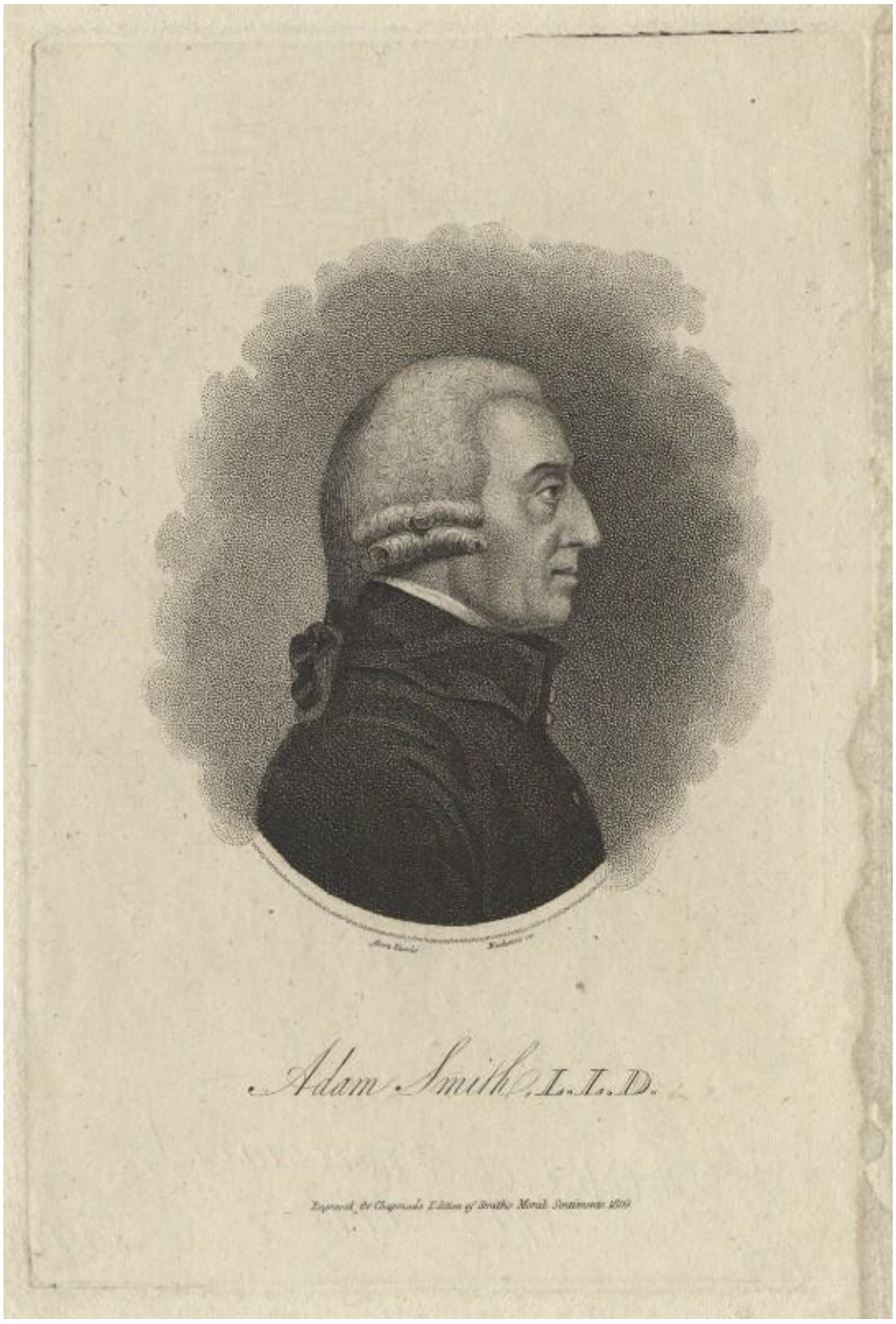
- Schotse filosoof
- studie en academische carrière in universiteiten van Glasgow en Edinburg
- publiceert in 1759 *The Theory of Moral Sentiments*
- neemt ontslag in 1763 om leraar te worden van de jonge Duke of Buccleuch
- dit brengt hem naar Genève, waar hij Voltaire ontmoet, en naar Parijs
- daar ontmoet hij de grote Parijse intellectuelen, onder wie ook de econoom François Quesnay
- na terugkeer uit Parijs in 1766 gaat Smith, die nooit trouwde, bij zijn moeder wonen in Kirkcaldy
- ontfermt zich over Henry Moyes, een arme, blinde 16jarige jongen, die een befaamd spreker over natuurfilosofie zal worden
- wordt in 1773 lid van Royal Society
- wordt in 1775 lid van The Club (zie elders)
- publiceert in 1776 zijn *Wealth of Nations*
- sterft in 1790.

Samenlevingsethiek

- eerste werk (1759): *Theorie van morele gevoelens*: basis van moraal is een gevoel van welwillendheid dat mensen hebben;
  is een manier om gelijkheid af te houden: de welwillendheid gaat nooit zo ver dat iemand gelijkheid wil, enkel dat hij als rijkere af en toe aan liefdadigheid doet
- vooral bekend van zijn economisch werk (1776):
  An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations -
  is verdediging van het kapitalisme, met als basisidee dat ongelijke verdeling van productiemiddelen het algemeen belang dient en dus goed is voor iedereen (door de geldzucht van de bakker hebben we allemaal brood);
  een “onzichtbare hand” zorgt voor een harmonie van de verschillende belangen in de samenleving

Zingevingsethiek

- de facto ondersteunt dit werk de nieuwe zingeving die sterk opkwam in de 18^{e} eeuw, nl. voornaamste doel is om “weelde” te bekomen
- waar vroeger de theologie de belangrijkste zingevingsleer was (hoe bereik ik de hemel), wordt dat vanaf de tijd van Smith de economie (hoe wordt ik rijk).

Adam Smith, door Mackenzie, naar James Tassie, 1809, NPG

19e eeuw: 4 houdingen t.o.v. het liberale denken

Met Hume en Smith had zich het liberale denken gevormd: godsdienst speelt bijna geen rol meer, bepaalde ongelijkheden zijn weggewerkt, maar andere worden behouden (o.a. de ongelijkheid van privé eigendom) en het goede leven wordt gelegd in economische groei.

In de 19e eeuw zijn er vier reacties op dit denken:

1) sommigen stemmen in met het liberale denken, maar stellen meestal wel verbeteringen voor, in hoofdzaak kleine aanpassingen om de kernideeën veilig te stellen.
   Een voorbeeld is Alexis de Tocqueville; de belangrijkste Engelse figuren zijn Jeremy Bentham en John Stuart Mill (zie elders). In de economische "wetenschap" is er David Ricardo.
   In de 20e eeuw zijn er de sociaal democraten, zoals Keynes (zie elders). Karl Popper bevindt zich langs de rechtervleugel van deze strekking (zie elders).
2) sommigen vinden dat het liberale denken bepaalde waarden ten onrechte heeft opgegeven en pleiten voor een terugkeer naar vroeger denken dat een grote hiërarchie verdedigt.
   De belangrijkste Engelse figuur is Edmund Burke, en ook Carlyle op het einde van zijn leven.
   In de 20e eeuw zijn er de neoliberalen.
3) sommigen vinden dat het liberale denken in zijn streven naar gelijkheid niet ver genoeg is gegaan en komen tot het socialisme.
   Een van de gekendste socialisten, Karl Marx, heeft het grootste deel van zijn leven in London doorgebracht. Ook Lenin verbleef enige tijd in London. Engelse socialisten zijn William Godwin, Robert Owen, Bernard Shaw (zie elders).
   In de 20e eeuw is er George Orwell en (minder gekend) Jerry Cohen (zie elders).
4) sommigen stemmen wel in met het klassieke socialisme wat betreft het streven naar gelijkheid, maar wijzen de idee van economische groei af.
   De belangrijkste figuur is William Morris (zie elders), maar ook Oscar Wilde sloot zich op zijn manier hierbij aan.
   In de 20e eeuw is Bertrand Russell een belangrijke vertegenwoordiger (zie elders).

Regent Street – *Alexis de Tocqueville*

Tijdens zijn reis naar Engeland in 1835 verbleef Tocqueville in Regent's Street (juist adres mij onbekend).

Alexis de Tocqueville (1805-1859)

- afkomstig uit adellijke, katholieke familie die sterk heeft geleden onder de Franse Revolutie
- studeert rechten en wordt onderzoeksrechter
- leunt aan bij de monarchisten die inzien dat democratie blijvend is en daarom monarchie en Franse Revolutie willen verzoenen
- wil aard van de democratie beter leren kennen en daarom naar Amerika reizen
- biedt zich samen met zijn vriend Gustave de Beaumont aan om in Amerika het gevangenissysteem te gaan bestuderen, met oog op een hervorming in Frankrijk
- ministerie van Binnenlandse zaken geeft hen toelating, maar geen budget
- ze verblijven in 1831 negen maanden in USA
- publiceren in 1833 hun rapport, dat lovend ontvangen wordt
- John Stuart Mill maakt reclame voor het rapport
- Tocqueville maakt eerste reis naar Engeland tussen 3 augustus en 7 september 1833
- tweede reis met de Beaumont naar Engeland in 1835, met ontmoeting met John Stuart Mill
- Tocqueville publiceert in 1835 zijn *Over de democratie in USA*, met een tweede deel in 1840
- in 1841 lid van de Académie Française
- na de revolutie van 1848 kort minister van Buitenlandse zaken
- werkt nadien aan een boek over de Franse Revolutie

- (zogezegd) voorstander van democratie, gezien als systeem van gelijkheid
- wijst op de schaduwzijden van de democratie:
  - vrijheid en gelijkheid staan op gespannen voet met elkaar; een te grote vrijheid gaat ten koste van de gelijkheid en andersom
  - de tirannie van de meerderheid kan minderheden verdrukken waardoor die hun toevlucht zoeken in geweld
  - de meerderheid kan hier eveneens het slachtoffer van worden door de neiging tot conformisme, centralisatie en individualisme
- voorstander van vrijlaten slaven, maar die mochten geen grond kopen opdat ze zo voor hun vroegere meester zouden blijven werken
- bepleit m.b.t. Algerije een imperialistisch beleid: Algerije moet kolonie blijven.

de Tocqueville, van adellijke afkomst, is iemand die in wezen conservatief is en de komst van de democratie betreurt, niet door het basisprincipe aan te vallen, maar door de vermeende nadelen van de democratische geest op te lijsten, waarbij sommige nadelen echter geen nadelen zijn (bv. verdwijnen belang godsdienst) en waarbij meestal niet aangetoond wordt dat die nadelen, die misschien wel aanwezig zijn in Amerika, noodzakelijk samenhangen met de democratie.

Op zijn best is de Tocquevile kritisch door te wijzen op potentiële gevaren, waarvoor dan een oplossing moet gezocht worden (wat de Tocqueville niet echt doet)..

Café Royal (Regent Street) – *Oscar Wilde*

Het Café Royal dateert van 1865.

Regelmatige bezoekers waren, naast Oscar Wilde, Virginia Woolf, D. H. Lawrence, Winston Churchill, Noël Coward, Brigitte Bardot, George Bernard Shaw, Mick Jagger, Elizabeth Taylor, and Diana, Princess of Wales.

Tussen 2008 en 2012 werd het Café gerenoveerd tot een luxehotel.

Oscar Wilde (1854-1900)

- geboren in Ierland
- vooral bekend als schrijver van gedichten, romans en toneelstukken
- zijn toneelstukken gingen in première in het Theatre Haymarket
- in 1895 veroordeeld wegens homoseksuele geaardheid
- gaat na zijn vrijlating in 1897 naar Frankrijk en brengt zijn laatste jaren door in Parijs, onderbroken door reizen naar Zuid-Frankrijk en Italië
- begraven op Père Lachaise
- ook auteur van het essay *The soul of man under socialism* (1891).

- eigen vorm van socialisme, met
  - christelijke inspiratie (Christus als na te volgen voorbeeld)
  - meer nadruk op esthetische beleving, eerder dan op materiële welvaart
  - individualistisch gericht, met nadruk op autonomie van de personen: “het socialisme als zodanig zal zijn waarde hebben om de eenvoudige reden dat het voeren zal tot een hoger individualisme”.

Oscar Wilde als moralist

Oscar Wilde staat bekend als een estheticist, iemand die het schone belangrijker vindt dan het goede, wat hij ook uitdrukt in het Voorwoord van *The Picture of Dorian Gray*: “Er bestaat niet zoiets als een moreel of immoreel boek. Boeken zijn goed geschreven of slecht geschreven, dat is het enige.”
Veel van zijn aforismen zijn ronduit cynisch (een cynicus ontkent het bestaan van het goede en van oprecht geluk) – ze zijn te talrijk om te citeren. De meeste van deze aforismen komen echter uit de mond van een van zijn personages, en meestal is er een personage dat protesteert. En vooral: het einde van de meeste verhalen is moralistisch.
Earnest leert in het toneelstuk *The Importance of Being Earnest* dat de aandacht voor zichzelf (de persoon Earnest) minder bevredigend is dan het zich correct en ernstig (earnest) gedragen tegenover de anderen. Dorian leert in de roman *The Picture of Dorian Gray* dat de stem van het geweten niet het zwijgen kan opgelegd worden: uiterlijke schoonheid wordt lelijkheid door egoïsme en morele verdorvenheid.

Oscar Wilde als socialist

> *The past is of no importance. The present is of no importance. It is with the future we have to deal. For the past is what men should not have been. The present is what man ought not to be. The future is what artists are.*
>
> *(uit "The Soul of Man under Socialism")*

Klassiek blijft de doelstelling om, negatief uitgedrukt, armoede en ellende tegen te gaan en om, positief uitgedrukt, iedereen een menswaardig bestaan te geven.
Klassiek blijft ook het voornaamste middel: de technische productiemiddelen moeten het bezit worden van de hele gemeenschap (dat is niets anders dan de definitie van socialisme, wat de meesten communisme noemen).
Als het systeem van privé-eigendom en concurrentie verdwijnt, zullen de machines niet langer een concurrent zijn van de "gewone man", maar zullen ze het afstompende, oninteressante werk voor de noodzakelijke goederen verrichten, zodat de gewone man al het noodzakelijke bezit en bovendien vrije tijd heeft om zijn ware doel te bereiken: "*zich amuseren, mooie dingen maken of mooie dingen lezen of eenvoudigweg de wereld beschouwen met bewondering en verrukking".*
Hier ligt het verschil met het klassieke (in de communistische staten uitgeprobeerde) socialisme dat de gemeenschappelijke productiemiddelen maximaal wil ontwikkelen om iedereen een overvloed aan materiële consumptiegoederen te bezorgen. Wilde noemt dit het "*verspillen van zijn leven door materiële zaken te accumuleren",* terwijl het doel moet zijn "*echt te leven"*.
De schrijver verwijst daarbij naar Christus, wiens boodschap hij als volgt parafraseert: *"Je hebt een wonderlijke persoonlijkheid. Ontwikkel ze. Wees jezelf. Beeld je niet in dat jouw perfectie bestaat in het accumuleren of bezitten van uitwendige zaken. Jouw affectie zit binnen in jou. Als je dat maar zou kunnen beseffen, zou je niet rijk willen zijn".*
Wilde noemt dit het *ware individualisme.* Privébezit heeft ertoe geleid "*dat de mens dacht dat het belangrijkste is om te hebben en zo niet wist dat het belangrijkste is om te zijn".* Wilde daarentegen stelt: "*de ware perfectie van de mens ligt niet in wat hij heeft, maar in wat hij is"* (85 jaar vóór Erich Fromm in 1976 deze boodschap herneemt in zijn werk *Hebben of zijn?*).
Een centrale plaats in dit ideaal van zelfontwikkeling is weggelegd voor de kunst, want "*de ware kunstenaar is iemand die absoluut in zichzelf gelooft, omdat hij absoluut zichzelf is".* Daarom moet niet de kunst *populair* gemaakt worden, maar omgekeerd, het publiek moet zichzelf artistiek maken.
Deze originele vorm van socialisme is meer dan ooit actueel.

> *Is this Utopian? A map of the World that does not include Utopia is not worth even glancing at, for it leaves out the one country at witch Humanity is always landing. And when Humanity lands there, it looks out, and, seeing a better country, sets sail. Progress is the realization of Utopias.*

37 en 9 Gerrard Street - *Edmund Burke*

Op 37 Gerard Street leefde Edmund Burke.

Een paar huizen verder was de pub The Turk's Head. Daar stichtte Edmund Burke, samen met essayist Dr. Johnson en de schilder Joshua Reynolds, in 1764 de discussie- en eetclub "The Club", die later verhuisde naar St James's Street en tot in de jaren 1960 bleef bestaan.

金鳳凰
Golden Phoenix
OPEN
雅姿
ELEGANT
Hair Salon • Beauty Studio • Massage Parlour
37
美容按摩

Edmund Burke (1729-1797)

- geboren in Ierland
- komt in 1751 naar London om rechten te studeren, maar dat lag hem niet
- start politieke carrière

- eerste belangrijke filosofische bijdrage ligt op vlak van esthetica, met zijn *Een filosofisch onderzoek naar de oorsprong van onze denkbeelden over het sublieme en het schone (1757):*
  in dit onderzoek stelt hij dat schoonheid en overweldiging elkaars tegenpolen zijn. Hij geeft formele kenmerken van wat mensen als schoon ervaren (bv. relatief kleine, geleidelijke en harmonieuze, niet plotse overgangen, glad oppervlak). Het sublieme wordt gekenmerkt door het vermogen om sterke emoties op te wekken als gevolg van blootstelling aan beelden of ideeën van pijn, dood, gevaar en verschrikking (bijvoorbeeld natuurrampen) die op een vreemde manier ook aangenaam en zelfs genotvol kunnen zijn.

- tweede belangrijke filosofische bijdrage ligt op vlak van politieke filosofie, met zijn afwijzing van de Franse Revolutie
  Vanuit een nadruk op het belang van geschiedenis en traditie, pleitte hij voor gematigde en behoedzame hervormingen. Progressieven en revolutionairen zag Burke als bouwkundigen die de boel voortdurend aan de hand van blauwdrukken en utopieën wilden veranderen. Burke wees het utopisch radicalisme resoluut van de hand. Hij voorspelde in zijn *Reflections on the Revolution in France* (1790) dat de Franse Revolutie op een dictatoriaal schrikbewind uit zou lopen.

portret van Burke in de NPG

28 Dean Street – *Karl Marx*

Hier stond een bordeel, waarboven Karl Marx verbleef tussen 1851 en 1856, in 2 kamers op de 2e verdieping, met later een 3er kamer als werkkamer. (voorheen leefden ze op nr. 64, huis nu vernietigd).
Hier stierven 2 dochtertjes en werd zijn dochter Eleanor geboren.

Het huidig restaurant, Quop Vadis, heeft een Karl Marx-zaal.

Voor de liefhebbers:

Marx woonde eerst in Dean Street nr. 64.

In May 1850 Karl, Jenny, Lenchen and the four children moved into two rooms at 64 Dean Street, owned by a Jewish lace dealer.

The rent here was much lower than in Chelsea, but money was still short. As Karl focused on his writing and political work, Jenny took the lead in fund-raising. She wrote to friends in Germany asking them to send any money raised from sales of Karl's paper, the *Neue Rheinische Zeitung* – but there been few sales. She even travelled to Holland to ask – unsuccessfully – for a gift or loan from Karl's rich uncle.

It was probably while Jenny was away that Karl was unfaithful. He slept with Lenchen, Jenny's close friend and helper, and made her pregnant.

Nadien verhuisde de familie naar nr. 28.

The Marx family moved into no. 28 in December 1850, taking two rooms on the top floor. Their life there did not start easily.

In January 1851 Jenny gave birth to a sickly daughter, Franziska. Three months later Lenchen gave birth to a healthy boy, Freddie. Karl was the father of both children. Franziska died after just a few weeks, leaving an emotional atmosphere which can hardly be imagined: packed into two attic rooms were a bereaved and betrayed mother, a nursing mother, a baby, three children, and an unfaithful father.

As ever, Frederick Engels came to the rescue. He saved Karl's face by formally accepting paternity of Freddie, who went to live with foster parents while his mother Lenchen stayed with the Marxes. Somehow the family held together.

After 1851 things improved for a while. Karl was commissioned to write regular articles on international affairs for the *New York Daily Tribune* and this brought in a regular income. Suddenly there was a bit of money for family treats, and holidays, and genuinely happy Christmases.

In 1855 Jenny gave birth to another daughter, Eleanor, nick-named 'Tussy'. But this joy was quickly over-shadowed by the death of their son Musch, little Edgar, aged 8. He was the life and soul of the household, a clever, funny boy. Both Karl and Jenny were distraught. Musch was buried in a cheap coffin, paid for by a loan from a neighbour, at Whitefield's Tabernacle on Tottenham Court Road (Location 9). Jenny later described losing him as "a pain that never heals".

Karl's health was also getting worse. He had a lifelong liver complaint which made him irritable and deprived him of sleep. He drank enthusiastically – wine where possible, beer where necessary – and chain-smoked cheap cigars. These habits, together with the damp rooms in which poverty forced him to live, may have contributed to the respiratory problems, catarrh and bronchitis, which started to plague him.

In 1856 Jenny came into money when first an uncle, and then her mother, died. Dean Street by now was full of unhappy memories. Jenny's inheritance was hardly a fortune, but having any sort of lump sum was a new experience. The family moved out of their pokey rooms in Soho and into a house – a small one but still a house – in Kentish Town.

(bron: https://marxonanoyster.wordpress.com/)

In de nabijheid: Archer Street - pub The Red Lion

De huidige pub/bar *Be at One* noemde vroeger *The Red Lion*.
Hier werd de 2e bijeenkomst van de Communist league gehouden, bijgewoond door Karl Marx.

Zie ook: 49 Tottenham Str.

Karl Marx (1818-1883)

- Duits filosoof die enkele keren in ballingschap moest gaan omwille van zijn ideeën: in 1843 naar Parijs, in 1845 naar Brussel, in 1849 naar London, waar hij definitief zal verblijven
- verblijfplaatsen:
  - vanaf 1849: 4 Anderson Street, Chelsea
  - in de jaren 1850: 28 Dean Street
  - 1856 - 1864: 46 Grafton Terrace, Belsize Park (vrijwel onveranderd)
  - 1864 - 1875: 1 Modena Villas, Maitland Park Road, Belsize Park (vernield in WO II)
  - 1875 – dood: 41 Maitland Park Road, Belsize Park

Karl Marx in London, 1864
- Marx and Engels with Marx's daughters Laura, Eleanor, and Jenny

Kennisleer en metafysica

- Marx is leerling van Hegel
- Hegel heeft het over een Absolute geest, die eerst in de loop van de geschiedenis van zichzelf "vervreemdt" om dan terug te keren naar zichzelf met een volledig zelfbewustzijn – wat een dialectisch proces is: eerst zich stellen (these), dan zich ontkennen (antithese) om dan die 2 elementen samen te brengen (synthese); dit is proces dat noodzakelijk zo moet verlopen: de geschiedenis kent een ontwikkeling die vast ligt
- Marx behoudt de Hegeliaanse geschiedenisfilosofie, maar past dit schema toe op de materiële wereld: er is een noodzakelijke ontwikkeling van de geschiedenis
  - historisch materialisme: de bestaande technieken (deel van de productiemiddelen) bepalen de samenlevingsvormen (de productieverhoudingen), die op hun beurt het bewustzijn (cultuur: recht, wetenschap, religie) bepalen
  - dialectisch materialisme: er is een ontwikkeling die dialectisch verloopt, nl. als er een nieuwe techniek komt, komt die in tegenstelling tot de oude samenlevingsvorm (die nog past bij de oude techniek); deze tegenstelling wordt opgeheven doordat er een nieuwe samenlevingsvorm tot stand komt; zo gaat de geschiedenis vooruit, van slavernij over feodaal systeem en handelskapitalisme naar industrieel kapitalisme
  - elke samenlevingsvorm kent een klasse die dominant is en de andere klassen domineert (de meester domineert de slaaf, de heer de lijfeigenen, de kapitalist de arbeider); de dialectische tegenstelling komt dus tot uiting in een klassenstrijd
- er zal nog 1 stap gezet worden in dit dialectisch proces: de industriële productiewijze waarbij iedereen samenwerkt in een fabriek (met de techniek van stoommachine enz.) is in tegenstelling tot de kapitalistische samenlevingsvorm met het privébezit van de

productiemiddelen), een tegenstelling die zal opgeheven worden door het tot stand komen van de communistische samenlevingsvorm zonder privébezit
- die tegenstelling in het kapitalisme die noodzakelijk moet leiden tot het verdwijnen van het kapitalisme, bewijst Marx door economische analyses (vertrekkend van de economische theorie van Riccardo, met zijn arbeidswaardeleer: waarde wordt vooral gecreëerd door de arbeid); zo is er in het kapitalisme noodzakelijk een dalende winstvoet, waardoor er overproductie volgt en er een crisis komt

Samenlevingsethiek
- de kapitalistische samenleving is een slecht systeem, want het leidt tot vervreemding;
  cfr. de Parijse manuscripten: notities die hij schrijft in Parijs in 1844, maar niet publiceert (zal pas gebeuren in 1932): in kapitalisme is er 4 keer vervreemding bij de arbeider:
  - vervreemding van zijn product, dat hem door de kapitaalbezitter wordt afgenomen
  - vervreemding van zijn arbeid, die niet hemzelf toebehoort omdat hij deze verkocht heeft. Hij heeft geen inspraak in het productieproces, en lijdt onder het monotone fabriekswerk
  - vervreemding van zijn menszijn, omdat de arbeid, de beheersing over de natuur die mensen kenmerkt, tot slechts een middel van bestaan gereduceerd wordt
  - vervreemding van zijn medemens; de concurrentie zet mensen als vijanden tegenover elkaar
- in *Het kapitaal* (gepubliceerd in 1867) ligt de nadruk op de uitbuiting: de arbeider werkt 8 uur en maakt dus voor 8 uur waarde, maar die moet hij afgeven aan de kapitalist, die in ruil voor de arbeidskracht aan de arbeider een loon geeft van maar 2 uur waarde, zodat de kapitalist 6 uur waarde steelt van de arbeider (hem voor 6 uur waarde uitbuit); de arbeider moet deze uitbuiting aanvaarden, omdat hij geen productiemiddelen (kapitaal) heeft en dus verplicht is zijn arbeidskracht te verkopen aan diegene die wel de productiemiddelen (= het kapitaal) bezit; de oorzaak van de uitbuiting is dus het privé bezit (de eigendom leidt tot de diefstal – cfr. Proudhons uitdrukking: eigendom is diefstal)
- Marx komt echter niet tot een klassieke ethiek in de zin van "wij <u>moeten</u> dus het kapitalisme vernietigen"; hij voorspelt alleen, op basis van de hierboven geschetste geschiedenisfilosofie, dat het kapitalisme zichzelf <u>zal</u> vernietigen en dat er onvermijdelijk een socialisme zal volgen; de ethische handelingen (bv. revolutie voeren) zijn gewoon het middel dat de geschiedenis gebruikt om zich te voltrekken (de mensen zijn een instrument van de geschiedenis)

Goedlevensethiek
- de mens wil zijn behoeften bevredigen en moet daarvoor werken: de mens is (zoals Hegel al stelde) in de eerste plats een homo faber
- het kapitalisme bouwt echter een gigantisch productie-apparaat uit (dat is de historische zin van het kapitalisme; de kapitalistische fase van de geschiedenis is dus in feite niet slecht, maar goed)
- gevolg is dat er na het kapitalisme een situatie volgt waarin er overvloed is en de mens bijna niet meer moet werken; in het communisme wordt dus niet alleen alles gelijk verdeeld (er bestaan geen klassen meer), maar er is ook overvloed (en juist daarom moet er niet meer door klassen gevochten worden over de verdeling van de rijkdom): alle behoeften zijn voor iedereen bevredigd en de mens kan zich bezighouden met wat hij graag doet (met zijn hobby's, zoals vissen, echter niet om vis te hebben, maar voor het plezier van het vissen).

Karl Marx over de behuizing in London

Wat betreft de overvolle en ook voor menselijke behuizing absoluut onmogelijke woonruimten neemt Londen de eerste plaats in. 'Twee dingen,' schrijft dr. Hunter, 'zijn zeker; in de eerste plaats telt Londen ongeveer twintig grote kolonies van ieder ongeveer 10.000 personen, wier jammerlijke situatie alles overtreft wat ooit elders in Engeland is aanschouwd en de oorzaak hiervan is vrijwel uitsluitend de slechte behuizing; in de tweede plaats is de overvolle en vervallen toestand van de huizen in deze kolonies veel slechter dan twintig jaar geleden.'[117] 'Het is niet te veel gezegd wanneer men beweert dat het leven in vele delen van Londen en Newcastle een hel is.'[118]

Ook het beter gesitueerde deel van de arbeidersklasse ondergaat, samen met de kleine winkeliers en anderen uit de lage middenstand, in Londen steeds meer de vloek van deze onwaardige woningtoestanden naarmate de 'verbeteringen' en daarmee het slopen van oude straten en huizen voortgang vinden, naarmate het aantal fabrieken toeneemt en daardoor de toevoer van mensen groter wordt en, ten slotte, naarmate de huishuren mét de stedelijke grondrente stijgen. 'De huishuren zijn zo hoog geworden, dat weinig arbeiders meer dan één kamer kunnen betalen.'[119] Er is bijna geen huizenbezit in Londen, dat niet belast is met een groot aantal *middlemen* (tussenpersonen). In verhouding tot de jaarlijkse opbrengsten is de prijs van de grond in Londen namelijk altijd zeer hoog, omdat iedere koper er op speculeert vroeger of later de grond weer te kunnen verkopen tegen een *jury price* (een door een jury vastgestelde prijs bij onteigening) of er op speculeert een buitengewone waardeverhoging bijeen te kunnen zwendelen dank zij de omstandigheid dat een of andere onderneming wordt gevestigd in de nabijheid van zijn grond. Het gevolg hiervan is een geregelde handel in de aankoop van huurcontracten, die hun vervaldatum naderen. 'Van de heren in dit soort zaken kan men verwachten dat zij op hun eigen manier te werk gaan: zoveel mogelijk uit de bewoners van het huis halen en het huis zelf in een zo jammerlijk mogelijke toestand aan hun opvolgers overdragen.'[120] De huren worden per week geïnd en de heren lopen geen risico. Ten gevolge van de aanleg van spoorwegen binnen de stad 'zag men onlangs in het oosten van Londen een aantal gezinnen, die uit hun oude woningen waren verjaagd, op een zaterdagavond rondzwerven met hun weinige wereldse bezittingen op de rug en

116. *Public Health, Eighth Report*, London, 1865, p. 14, noot.

117. *T.a.p.*, p. 89. Met betrekking tot de kinderen schrijft dr. Hunter: 'We weten niet hoe kinderen vóór de huidige periode van dichte agglomeraties van armen werden opgevoed en het zou gewaagd zijn te voorspellen welk gedrag men kan verwachten van kinderen, die onder toestanden zonder weerga in dit land nu hun opvoeding krijgen voor hun toekomstig leven als "gevaarlijke klasse" door halve nachten op te blijven met lieden van uiteenlopende leeftijd, dronken, obsceen en twistziek.' *T.a.p.*, p. 56.

118. *T.a.p.*, p. 62.

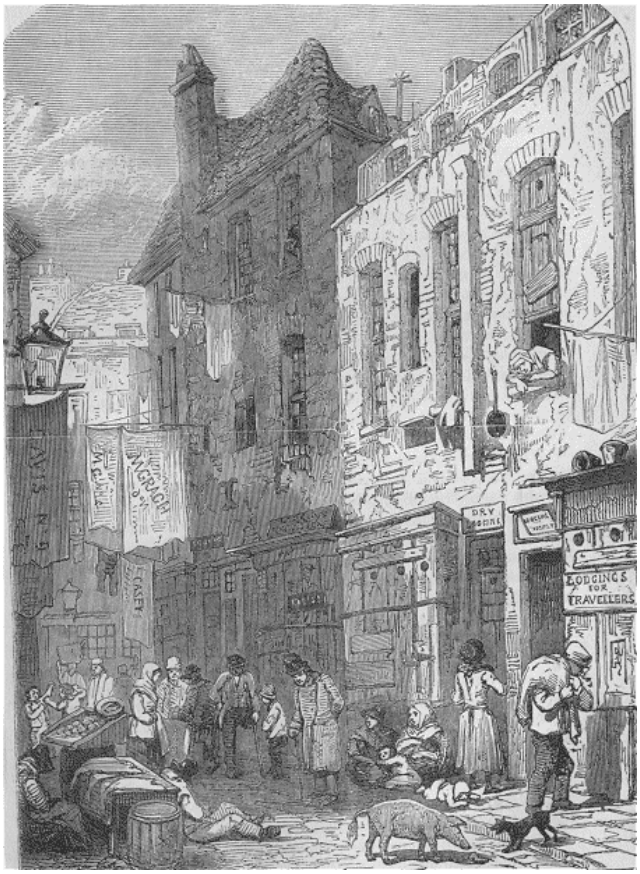
119. *Report of the Officer of Health of St. Martin's-in-the-Fields*, 1865.

120. *Public Health, Eighth Report*, London, 1865.

512

verjaagd. De helft van de arbeiders in de Strand moet reeds een afstand van twee mijl afleggen om bij de werkplaats te komen.' Dezelfde Strand – een hoofdstraat, die op de vreemdeling een imposante indruk van de rijkdom van Londen maakt – kan dienen als voorbeeld van de wijze waarop in Londen de mensen opeen worden gepakt. In een parochie van deze buurt telde de dienst voor de volksgezondheid 581 personen per *acre*, ofschoon men de halve breedte van de Theems erbij opgemeten had. Het spreekt vanzelf dat iedere sanitaire maatregel, die – zoals tot nu toe in Londen het geval is – door het slopen van ondeugdelijke huizen de arbeiders uit de ene wijk verjaagt, er slechts toe dient om hen in een andere wijk nog dichter op elkaar te dringen. Dr. Hunter schrijft: 'Of aan deze handelwijze moet noodzakelijk

Uit *Het kapitaal*, deel 1, hoofdstuk 23, paragraaf 5, b

straat in krottenwijk *The Rookery*, St-Gilles (New Oxford St, Tottenham Court Rd)

the Strand, jaren 1860

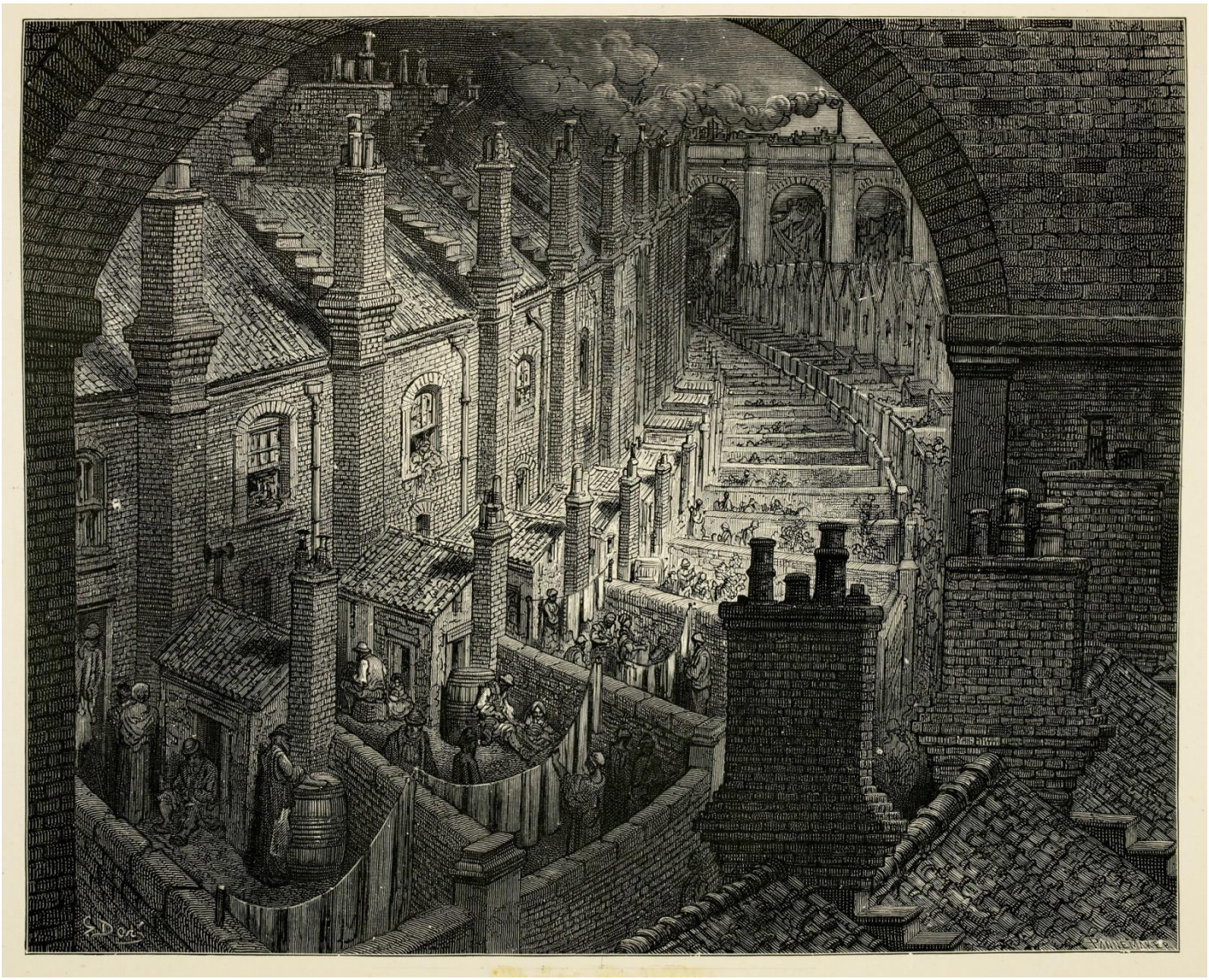
A London slum family stood in a street with all their possessions following eviction, c1901

Gustave Doré’s prenten van London

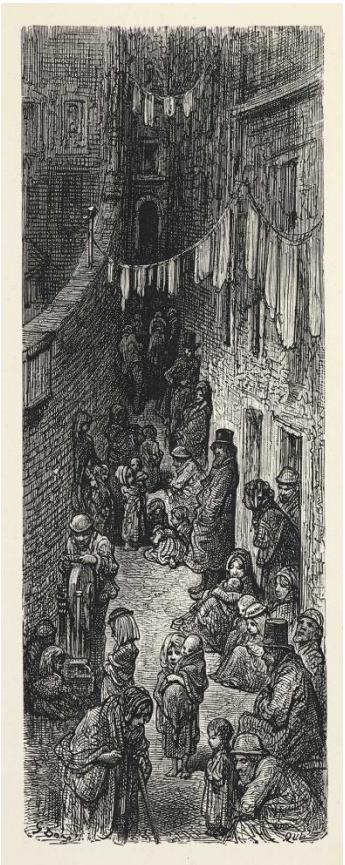
In 1872 publiceerde de Franse kunstenaar Gustave Doré (1832-1883), bekend van zijn illustraties voor Don Quixote, *London: A Pilgrimage*, met 180 etsen. Hij legde de nadruk op de armoede.

"*Wentworth Street, Whitechapel*"

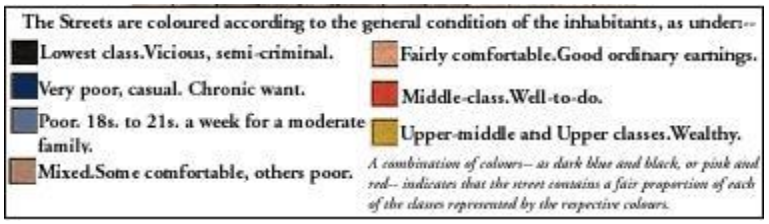

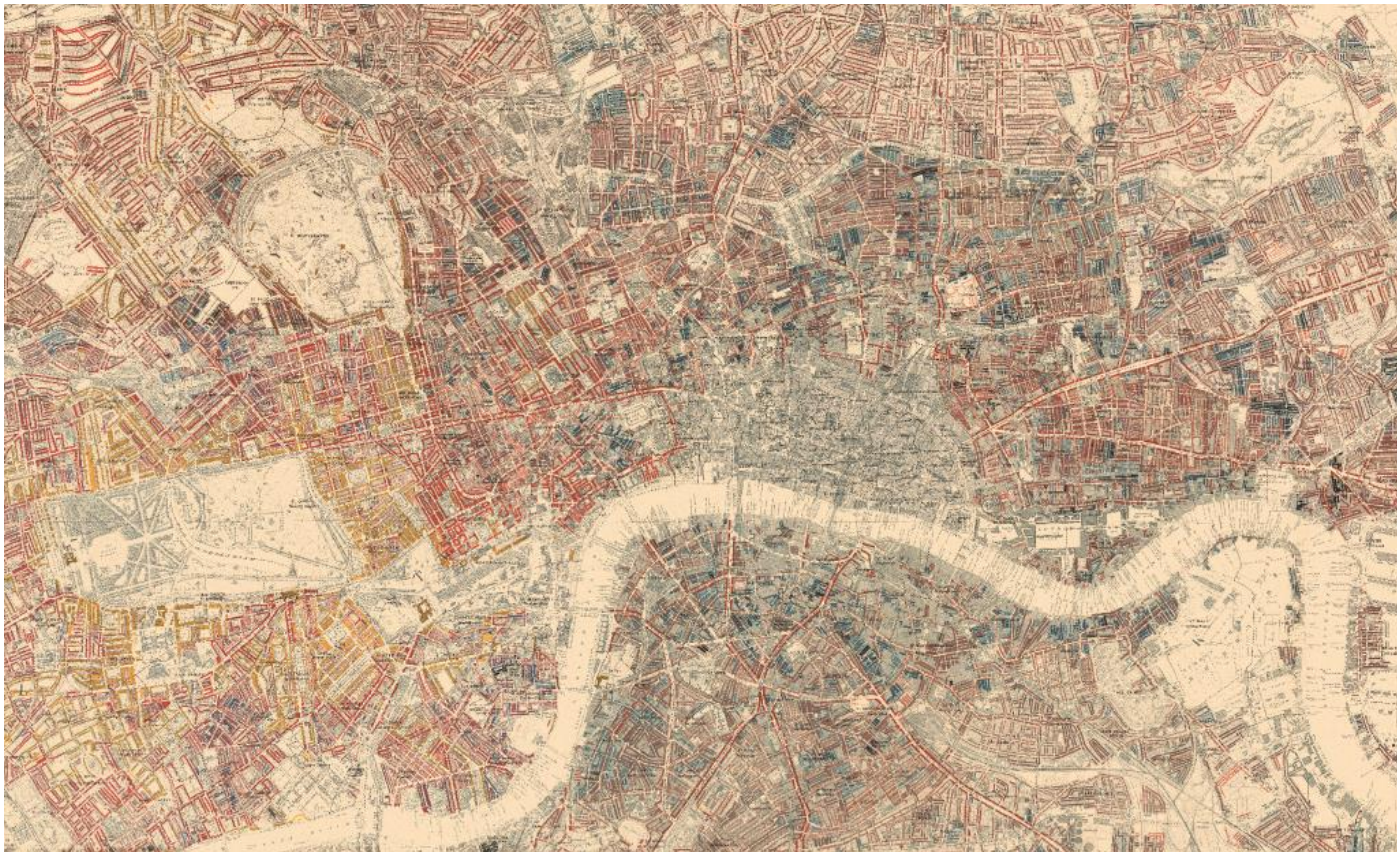

Charles Booth's poverty map

(published 1889 in Life and Labour of the People in London)

Charles James Booth (1840 –1916) was an English social researcher and reformer known for his innovative work in documenting working class life in London at the end of the 19th century. His work influenced government intervention against poverty in the early 20th century and contributed to the creation of Old Age pensions and free school meals for the poorest children.

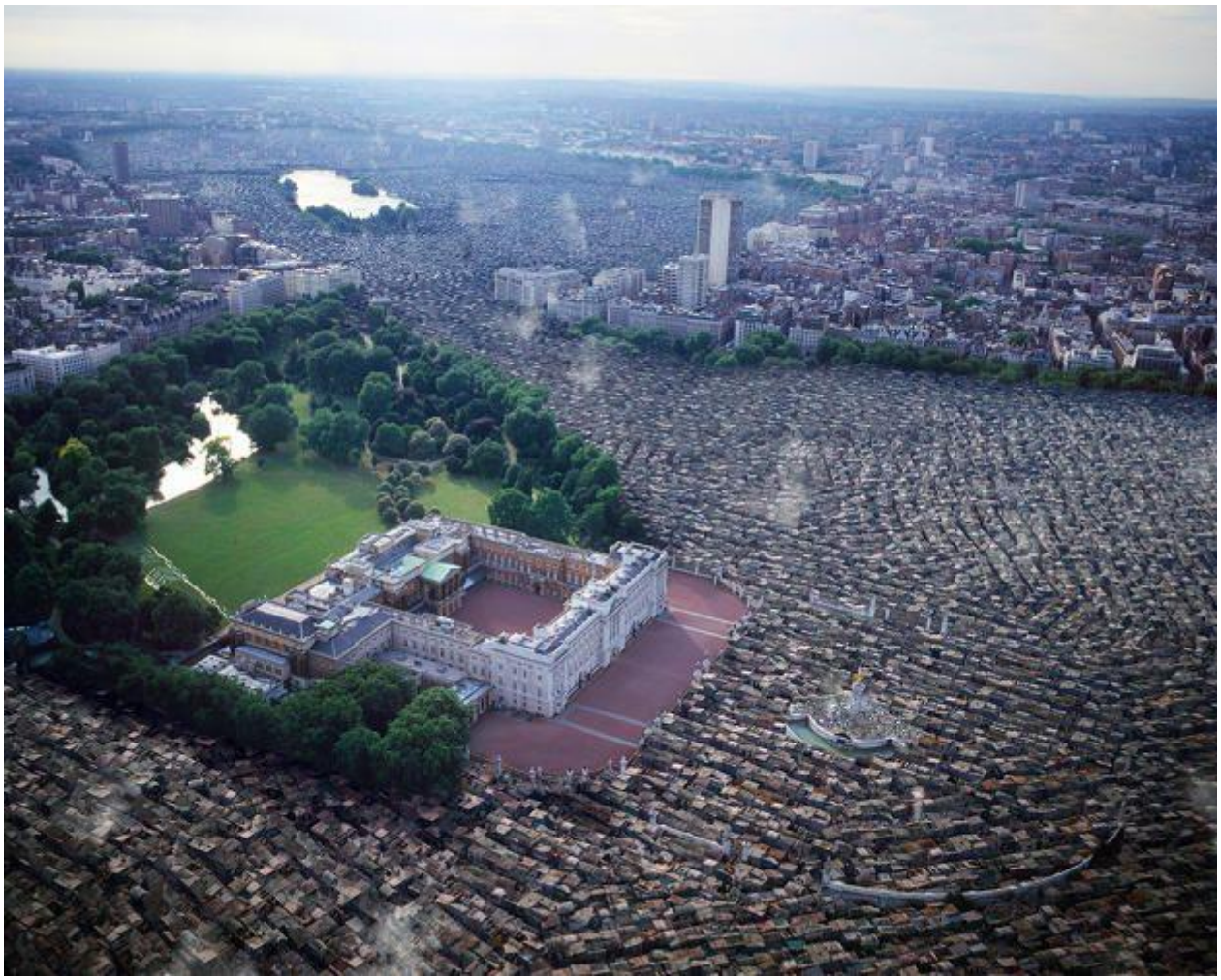
18 Bateman Str, pub Dog and Duck – Orwell

Hier kwam o.a. de socialistische schrijver George Orwell.

Marx en Engels in London, schilderij van Michaiła Dżanaszwili

The Future Show What London Will Look Like After Climate Change

A UK charity has set images of iconic landmarks like Buckingham Palace in typical South Asian slums for its latest campaign to tackle urban poverty. Practical Action's Safer Cities Christmas appeal aims to provide clean water, sanitation and safe housing to over 4,000 poor people in Nepal and Bangladesh.

George Orwell (1903-1950)

- geboren in India
- liep school in Eton, waar hij een afkeer van de hogere klasse krijgt
- omdat zijn familie geen universiteit kon betalen, ging hij werken voor de Indian Imperial Service in Birma
- wordt journalist
- leeft in 1928 een jaar in Parijs, in armoedige omstandigheden
- debuteert in 1933 als schrijver met *Down and Out in Paris and London* (vertaald als *Aan de grond in Londen en Parijs*), waar hij opneemt voor de armen, de bordenwassers en de bedelaars
- schrijft in 1936 in opdracht van de Left Book Club een verslag over de armoede van de werkende klasse in het noorden van Engeland
- vecht in de Spaanse burgeroorlog mee met een marxistische groep, die in aanvaring komt met de Spaanse communisten, die zich plooiden naar de internationale belangen van de Sovjet-Unie

- klaagde de standenmaatschappij van Engeland aan: omschreef zijn eigen familie als lower-upper-middle-class
- zijn 2 gekende werken, *Animal Farm* (1945) en *1984* (1949) zijn scherpe aanklachten tegen de stalinistische vorm van socialisme.

Orwell wordt op vele plaatsen in London herdacht:

N1, Canonbury Square, 27

NW6, Mortimer Crescent, Kingston House

NW5, Lawford Road, 50

W11, Portobello Road, 22

W1, Rathbone Place, 25, The Wheatsheaf Public House

UB3, Church Road, 116 - 118, Fountain House Hotel

uitbreiding: 15 Garrick Street – *The Garrick Club*

Op hun website wordt de club omschreven als volgt:

> *The Garrick Club is instituted for the general patronage of drama; for the purpose of combining the use of a Club, on economic principles, with the advantages of a literary society; for bringing together supporters of drama; and for the formation of a theatrical library, with works on costume.*

De club werd gesticht in 1831.

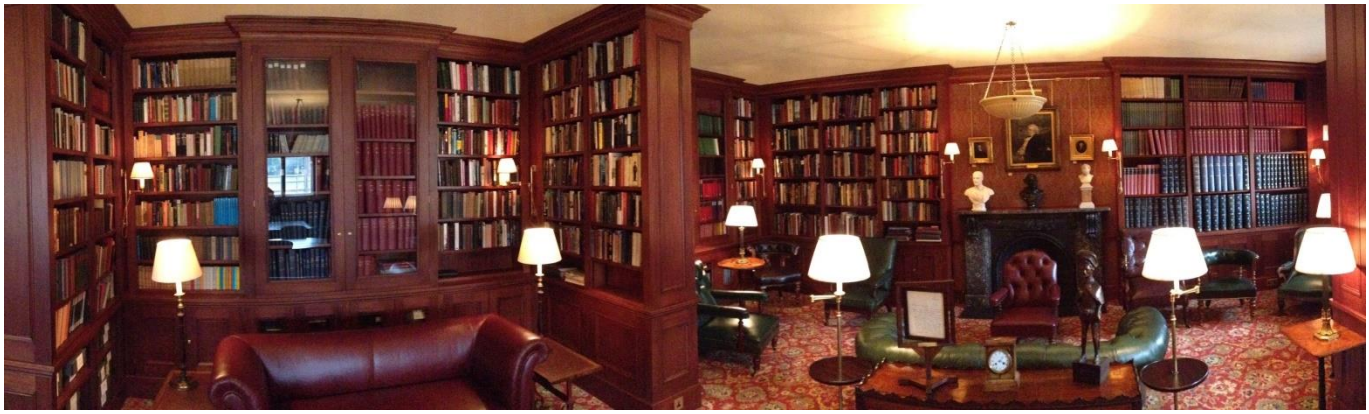
> De dresscode: *Members, reciprocal members and male guests are required to wear jackets and collared shirts at all times and ties if they are lunching or dining in the Coffee Room. Ties need not be worn in the Coffee Room by members, reciprocal members or male guests who arrive after 9.30 pm for After-Theatre Supper. Ladies may wear trousers but not jeans. No denim, trainers or gym shoes are allowed.*

Vandaag telt de club 1.300 leden, waar onder belangrijke acteurs en schrijvers, ook filosofische schrijvers, o.a.:

- Isaiah Berlin
- Alfred Ayer (zie bij UCL)
- Ted Honderich, geïntroduceerd door Isaiah Berlin – hij stemde tegen de toelating van vrouwen in de club (zie bij UCL).

Isaiah Berlin (1909-1997)

- geboren in Riga
- familie vlucht in 1923 voor Russische revolutie naar London
- vooral actief in Oxford

- actief op vlak van ideeëngeschiedenis en politiek denken
- onderscheidt 2 vormen van vrijheid
  - negatieve vrijheid: mensen worden geen hindernissen in de weg gelegd
  - positieve vrijheid: wil mensen macht geven om een specifieke manier van leven te leiden

  Berlin pleit voor negatieve vrijheid, maar keurt positieve vrijheid af, omdat die in feite de mens beperkingen oplegt en in 1 richting duwt (Berlin denkt hierbij aan vormen van socialisme – cfr. vrijheidsbegrip van Rousseau).

Sir Isaiah Berlin at Burlington House London in 1978

8 John Adam St. – Royal Society of Arts

In dit gebouw bevindt zich de Royal Society of Arts.

De eerste bijeenkomsten waren in Rawthmell's Coffee House en andere koffiehuizen.
In 1756 hadden ze een huis in Castle Court, Strand, in 1759 in Denmark Court, north of the Strand.
Vanaf 1774 betrokken ze dit gebouw.

In hun grote lezingszaal, de Great Room, is er het zesdelig schilderij *The Progress of Human Culture* van de Ierse artiest James Barry (1741-1806).

The Distribution of Premiums in the Society of Arts

Recent openden ze “a 21st century enlightenment coffeehouse called *Rawthmells”*:

Royal Society of Arts

De **Royal Society for the encouragement of Arts, Manufactures & Commerce** is een organisatie “committed to finding practical solutions to social challenges.”

RSA
21st century enlightenment

Ze werd gesticht in 1754 door **William Shipley** (1715–1803), een kunstenaars en uitvinder, die eerst een kunstschool oprichtte en nadien de Society (pas Royal vanaf 1847), met als doel “to embolden enterprise, enlarge science, refine art, improve our manufacturers and extend our commerce".
Ze geven lezingen en organiseren debatten.
Ze hebben in total al 29.000 leden gehad, van over heel de wereld, “who support the RSA's mission to enrich society through ideas and action”: “Fellows are social entrepreneurs to scientists, community leaders to commercial innovators, artists and journalists to architects and engineers, and many more."

Tot de leden behoorden:
Charles Dickens, Benjamin Franklin, Stephen Hawking, Karl Marx, Adam Smith, Nelson Mandela, David Attenborough, William Hogarth, Tim Berners-Lee (uitvinder van het internet).

Filosofen die recent een lezing gaven zijn o.a.: Alain de Botton, Michael Sandel, Nassim Nicholas Taleb, Martha Nussbaum, Steven Pinker, Slavoj Zizek.

Een aantal leden van de Society, onder wie Prins Albert (echtgenoot van Queen Victoria), nam het initiatief voor de Eerste Wereldtentoonstelling, de **Great Exhibition**, in Hyde park.

The Great Exhibition en Crystal Palace

De **Great Exhibition** was een internationale tentoonstelling die werd gehouden in Hyde Park, 1 mei tot en met 15 oktober 1851.
Het was de eerste in een serie van wereldtentoonstellingen over cultuur en industrie.

Er is een plakkaat aangebracht in het wandelpad van Huyde park nabij de locatie.

Het tentoonstellingsgebouw, **Crystal Palace,** van kassenbouwer Joseph Paxton, bestond uit hout, gietijzer en glassegmenten (84.000 m²). Het Crystal Palace was hierdoor vrijwel doorzichtig. De constructie was mogelijk gemaakt door de industriële revolutie en de vooruitgang in de metaalproductie.
Na de wereldtentoonstelling werd het gehele gebouw verplaatst naar Sydenham Hill en uitgebreid (615 bij 150 m). In 1860 brandde een deel van het gebouw af en in 1936 brandde het volledig uit. Crystal Palace is daarna nooit meer herbouwd.

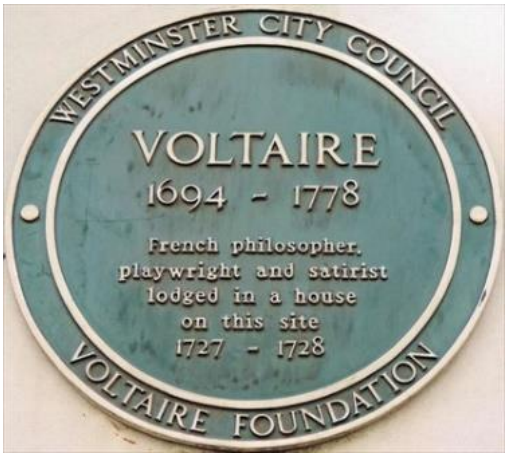

het uitgebreide Crystal Palace, in 1854

uitbreiding: 10 Maiden Lane – Voltaire

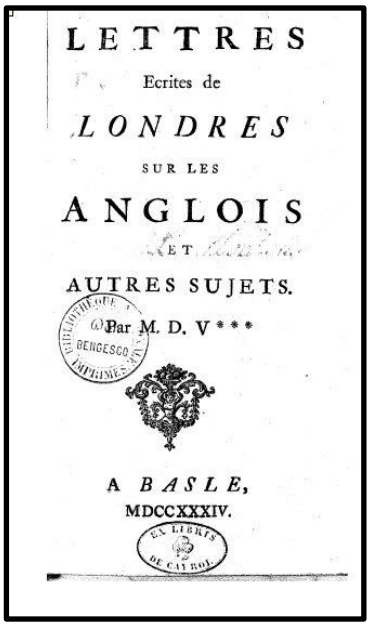
Hier verbleef Voltaire in de jaren 1727 en 1728, toen hij na zijn arrestatie en verblijf van 2 weken in de Bastille (wegens een conflict met een adellijk persoon) verplicht was in ballingschap te gaan.
Hij ontmoet er intellectuelen en leert er de filosofie van Newton kennen. Dit doet hem van louter schrijver veranderen in filosoof.
In 1733 publiceert hij in het Engels zijn *Letters Concerning the English Nation,* een jaar later vertaald als *Lettres philosophiques*.

Voltaire (1694-1778)

- aanvankelijk was Voltaire vooral een literatuurschrijver, die door zijn scherpe pen met anderen in conflict kwam, wat in 1726 leidde tot een veroordeling tot een gevangenisstraf in de Bastille, die op vraag van Voltaire werd omgezet in verbanning naar Engeland
- leefde in England vooral in dorpje Wandsworth (zw London), maar van december 1727 tot juni 1728 verbleef hij in Maiden Lane in het centrum van London
- komt onder de indruk van het wetenschappelijk denken van o.a. Newton en het politieke denken van Locke, met de nadruk op gematigde hervormingen en tolerantie
- keert in 1728 terug naar Parijs en zet zich in voor de verspreiding van het Engelse denken:
  - *Lettres philosophiques sur les Anglais*, 1734
  - *Elements of the Philosophy of Newton* (1745)

LETTRES
Ecrites de
LONDRES
SUR LES
ANGLOIS
ET
AUTRES SUJETS.
Par M. D. V***
A BASLE,
MDCCXXXIV.

- zal steeds een gematigd denker blijven, die zich afzet tegen de radicalere Verlichtingsfilosofen na 1750.

Mons.r De Voltaire

2 prenten uit de NPG

uitbreiding: Strand Palace Hotel - *Shaftesbury*

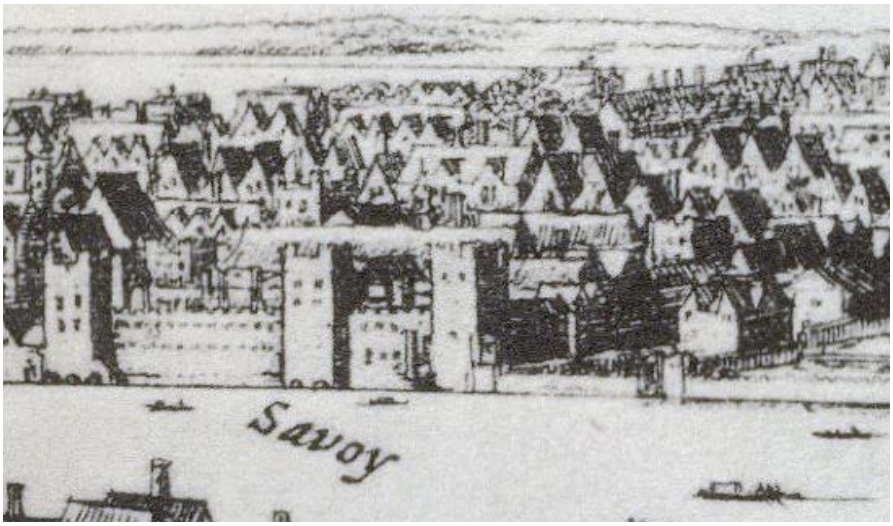
Hier stond het Exeter House, gebouwd in de 15e eeuw en vanaf 1560 een verblijfplaats van William Cecil, de voornaamste adviseur van Queen Elisabeth.

Het werd in 1676 vervangen door een ander gebouw (Exeter Exchange, dat een dierentuin omvatte), dat in 1829 werd afgebroken, dat op zijn beurt in 1909 vervangen werd door het huidige Strand palace hotel..

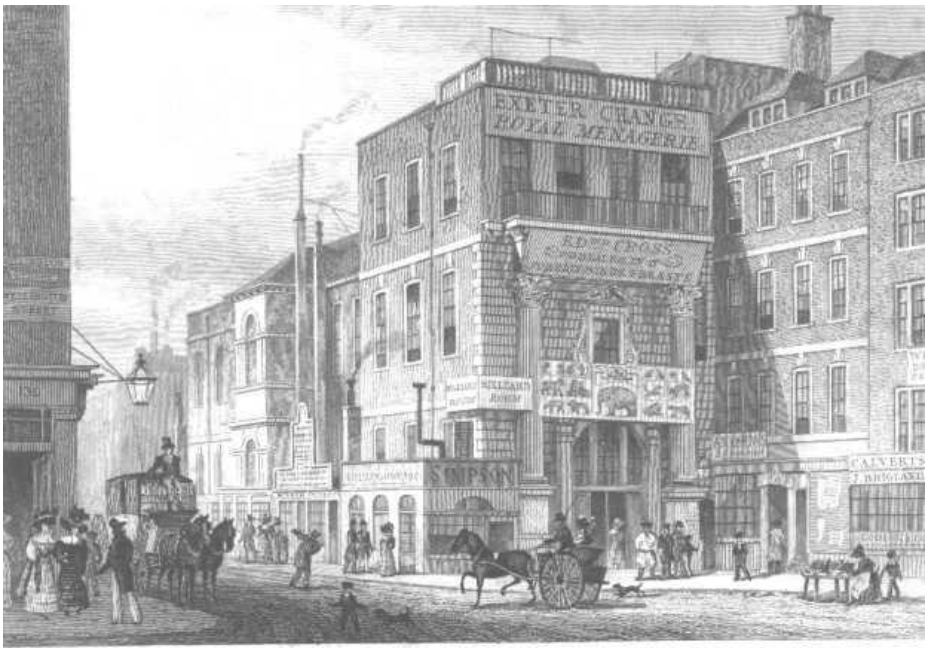
Locke verbleef hier, toen hier Anthony Ashley Cooper, de 1e Earl of Shaftesbury woonde.

De 3e Earl of Shaftesbury, eveneens met de naam Anthony Ashley Cooper en later bekend als de filosoof Shaftesbury, werd hier geboren.

kaart van 1647

tussen 1676-1829

1830-1909

Shaftesbury, 3th earl (1671-1713)

- geboren als Anthony Ashley Cooper, de naam die alle eerstgeborenen in de familie krijgen
- ging naar school in Winchester en maakte nadien een Europese reis
- was als man van adel politiek actief
- leed aan astma, de reden waarom hij in 1699 London verliet voor een huis in Little Chelsea, waar hij bomen plantte in de tuin
- wordt in 1671 de 3e Earl
- verblijft periodes in Nederland
- “Like Locke he had a peculiar pleasure in bringing forward young men” – uit de Wiki
- trouwt in 1709 om een erfgenaam te produceren
- verhuist naar Napels en sterft daar.

- wijst de morele fundering af die Hobbes en Locke hadden gegeven, waarbij vertrekkend van een visie op mensen als egoïstische individuen morele regels worden gezien als afspraken tussen mensen
- verdedigt de visie dat morele regels een objectieve waarde hebben
- voor de fundering hiervan steunt hij op een stoïcijns wereldbeeld met een natuurlijke en morele orde, waarbij mensen sociaal van aard zijn (waar Hobbes en Locke een epicuristisch wereldbeeld hebben)
- sluit hierbij aan bij de neoplatonisten van Cambridge uit zijn tijd
- om te verklaren hoe de mensen kennis kunnen krijgen van de morele orde veronderstelt hij dat mensen beschikken over een “moral sense”, een moreel zintuig dat de juiste morele regels kan waarnemen (net zoals ze door een artistiek zintuig schoonheid kunnen waarnemen).

Shaftesbury’s huis in Little Chelsea (waar nu het Chelsea and Westminster ziekenhuis staat aan Fulham Road)

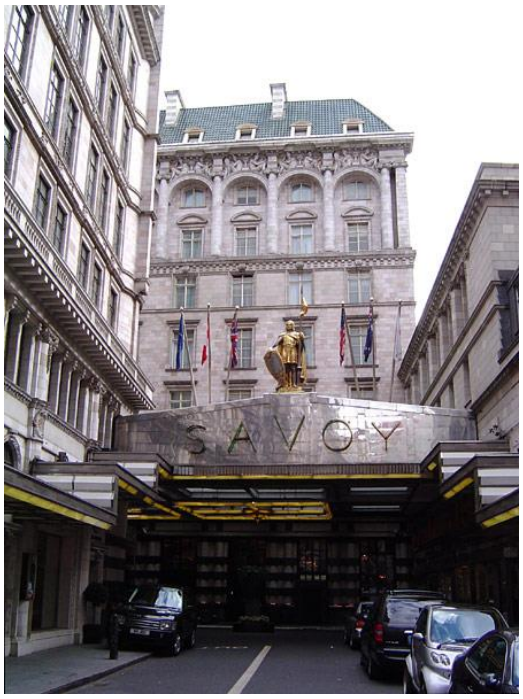
Anthony Ashley-Cooper with his brother Maurice, in a 1702 painting by John Closterman, designed to illustrate his Neo-Platonist beliefs

The Right Honorable Anthony Ashley Cooper Earl of Shaftesbury, Baron Ashley of Winbourn S.t Giles, & Lord Cooper of Pawlett.

J. Closterman Pinx. Sim: Gribelin Sculp.

uitbreiding: Strand, Savoy Hotel – *Oscar Wilde, Albert Einstein*

Oorspronkelijk stond hier het Savoy paleis, het domein in 1263 geschonken aan een Engelse tak van het Franse koninklijk huis Savoy. Later deed het dienst als hospitaal. In 1864 brandde alles af.
In 1881 werd het Savoy Theater gebouwd, speciaal voor de opera's van Gilbert en Sullivan. Ernaast werd in 1889 het hotel gebouwd. Het hotel was toen al zeer luxueus, het had elektrisch licht en een elektrische lift, bijna alle kamers hadden een eigen badkamer, en alle badkamers hadden warm en koud stromend water. De eerste manager was de Zwitserse hotelier César Ritz, die later de Ritz hotels oprichtte, de eerste chef-kok was de beroemde Auguste Escoffier.
Een hele rits kunstenaars en entertainers hebben er gelogeerd, van Nellie Melba tot Bob Dylan.

Oscar Wilde ontving er jongens.

Voor Wilde: zie bij Café Royal, Regent's Street.

Einstein kreeg er een erebanket aangeboren in 1921, het jaar dat hij de Nobelprijs ontving.

Voor Einstein: zie Wandeling West, bij Royal Albert Hall.

uitbreiding: Long Acre/Endell St, voormalig Queen's Theatre - *Eerste Internationale*

Hier stond vanaf 1867 Queen's Theatre, tot het sloot in 1878.

Voordien was hier St Martin's Hall, een concertzaal geopend in 1850, met een grote zaal voor 3000 personen en een lezingszaal voor 500 personen.
In deze Hall werd in 1864 *De Eerste Internationale* opgericht (daar wordt echter geen melding van gemaakt).

INTERIOR OF ST. MARTIN'S HALL.

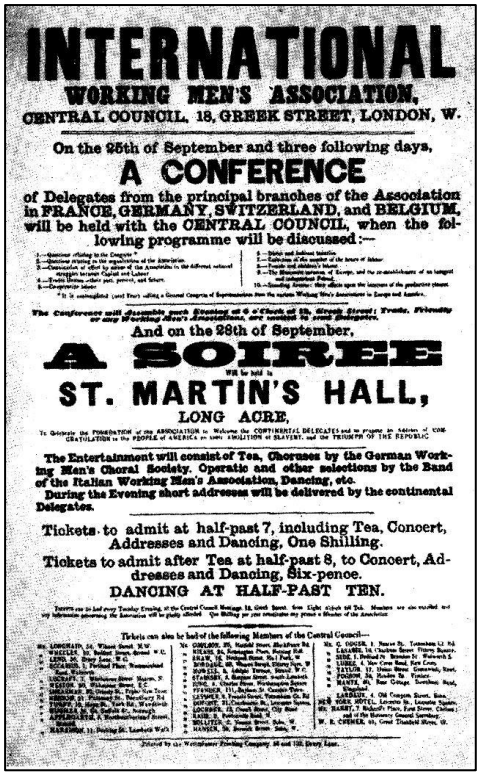

De Eerste Internationale

- de "Internationale Arbeidersassociatie" werd in 1864 opgericht door Britse en Franse vakbondslieden met Duitse, Poolse en Italiaanse ballingen die in Londen woonden.
  Ook België en Zwitserland stuurden ieder één afgevaardigde. Voor België was César De Paepe de afgevaardigde.
  De Britse vakbondslieden waren voornamelijk aanhangers van Robert Owen. De Franse afgevaardigden waren merendeel anarchistische en mutualistische aanhangers van

Pierre-Joseph Proudhon. De Duitsers waren leden van de kleine organisatie van Karl Marx. Daarnaast was er ook een Duitse aanhanger van Ferdinand Lassalle.

- het volgende congres had plaats in Genève. Bij dit congres werden de statuten en beginselverklaring opgesteld door Marx aangenomen. De Algemene Raad van de Internationale werd gevestigd in Londen.
  De Britse vakbondsleiders waren vaak afwezig bij de vergaderingen van de Algemene Raad van de Internationale, waardoor Marx steeds meer macht kon toe-eigenen.
- bij het congres van 1867 in Lausanne werd vastgesteld dat de Internationale streefde om alle productiemiddelen te veranderen in collectieve eigendom. De overheid werd niet genoemd als beheerder van collectieve productiemiddelen, waardoor zowel de anarchisten als de staatssocialisten tevreden waren.
- tijdens het Brusselse Congres in 1868 werd vastgelegd dat de Internationale streefde naar het collectieve eigendom van grond. Michail Bakoenin maakte een resolutie waarin vastgelegd werd om grote algemene stakingen te organiseren via de Internationale in geval van een oorlog tussen Europese landen om oorlogen te stoppen. Het voorstel van Bakoenin werd aangenomen.
- na de Commune van Parijs organiseert Marx in 1871 een conferentie in Londen waar de anarchisten niet voor uitgenodigd waren. Op de conferentie van 1871 wist Marx de steun te verkrijgen van de Franse blanquisten om politieke actie verplicht te stellen (het meedoen aan verkiezingen en zitting nemen in het parlement). De aanhangers van Bakoenin waren tegen het verplicht stellen van politieke actie, want zij vonden dat iedere afdeling vrij en zelfstandig hierover moest beslissen.
- in 1872 wordt het laatste congres gehouden in Den Haag, waarin Marx het laken naar zich wil toetrekken door de macht van de Algemene Raad te vergroten, waarop de beweging uiteenvalt. Marx schreef hierover: "*In elk geval is voorkomen, dat de Internationale in handen van idioten valt.*"
- het marxistische overblijfsel van de Internationale organiseerde geen congressen na 1872 en werd opgeheven in 1876.

INTERNATIONAL

WORKING MEN'S ASSOCIATION,

CENTRAL COUNCIL, 18, GREEK STREET, LONDON, W.

On the 25th of September and three following days,

A CONFERENCE

of Delegates from the principal branches of the Association in FRANCE, GERMANY, SWITZERLAND, and BELGIUM, will be held with the CENTRAL COUNCIL, when the following programme will be discussed:—

And on the 28th of September,

A SOIREE

ST. MARTIN'S HALL,

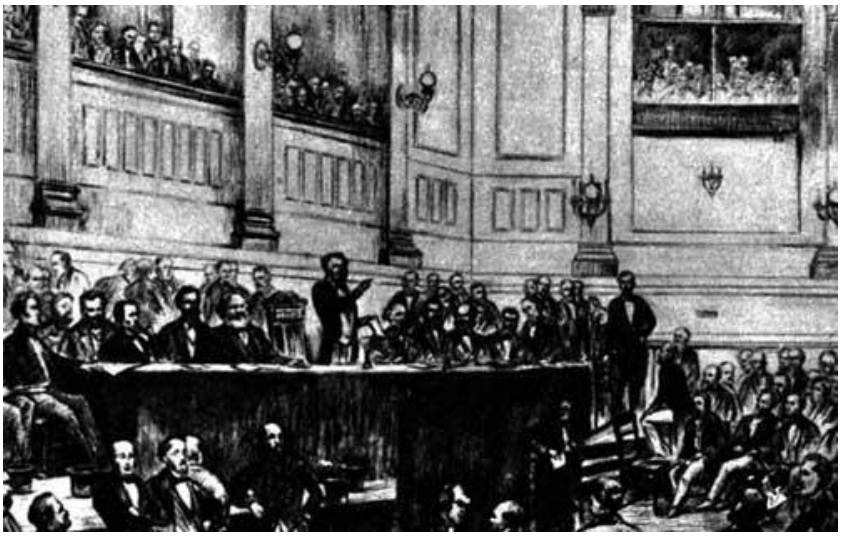
LONG ACRE,

The Entertainment will consist of Tea, Choruses by the German Working Men's Choral Society. Operatic and other selections by the Band of the Italian Working Men's Association, Dancing, etc.
During the Evening short addresses will be delivered by the continental Delegates.

Tickets to admit at half-past 7, including Tea, Concert, Addresses and Dancing, One Shilling.

Tickets to admit after Tea at half-past 8, to Concert, Addresses and Dancing, Six-pence.

DANCING AT HALF-PAST TEN.

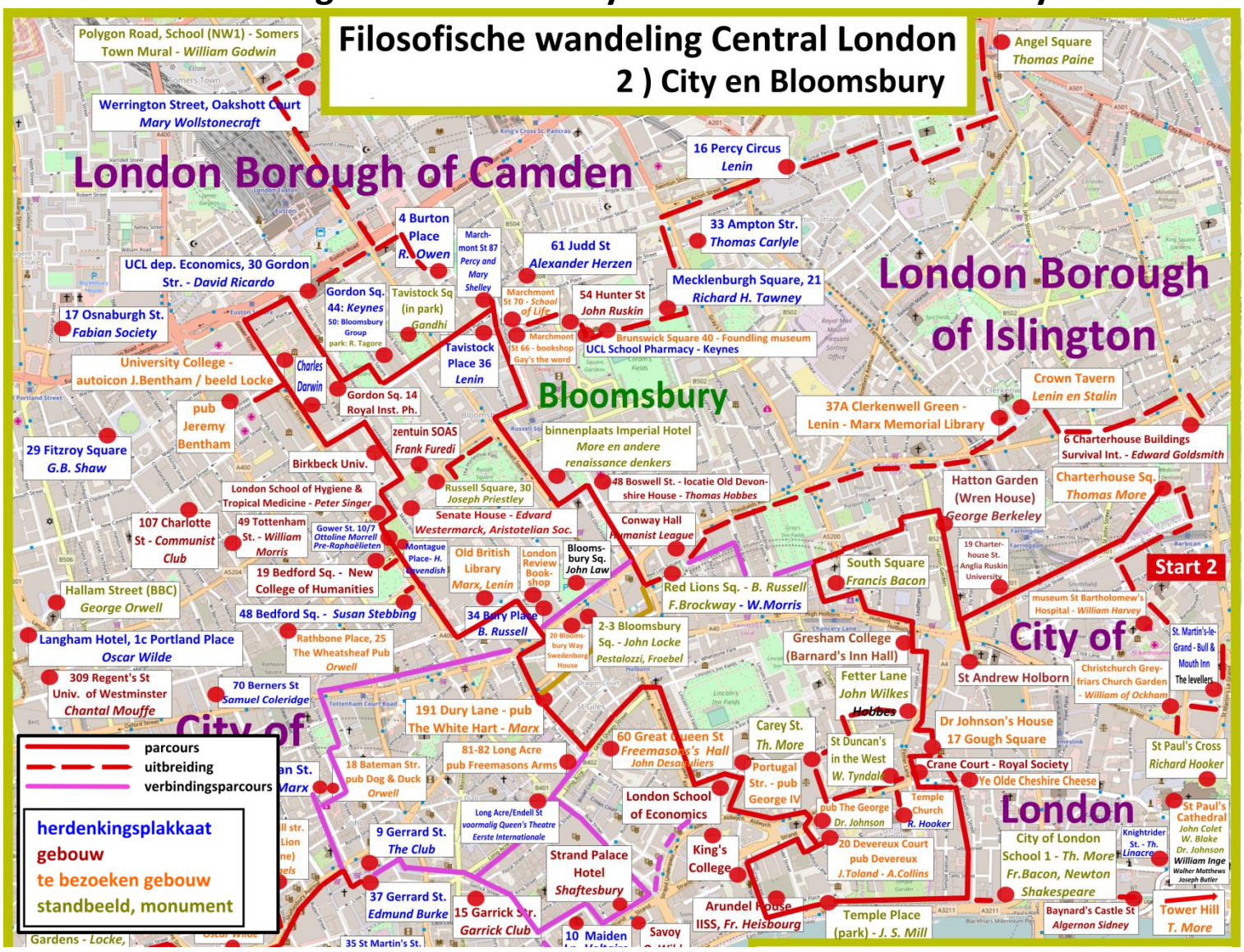
Wandeling 2 – the City en Bloomsbury: het moderne denken en de kritiek erop (15e - 21e eeuw)

In het eerste deel van deze wandeling 2, voornamelijk in de City of London (en enkele stukjes die deel uitmaken van The London Borough of Camden of van the City of Westminster), is de inhoud grotendeels dezelfde als bij wandeling 1: het ontstaan van het moderne denken tussen 1500 en eind 19e eeuw.

In het tweede deel, voornamelijk in de wijk Bloomsbury, komen vooral filosofen uit de 20e en 21e eeuw aan bod, die meestal een of ander aspect van de moderne filosofie verder uitwerken of bekritiseren.

Er kan gestart worden bij de Tower (zie begin wandeling oost), die opnieuw verwijst naar het beginpunt van het moderne denken met Thomas More.
Van daaruit kan, via Sint Paul's Cathedral, gewandeld worden naar Charterhouse Square, dat eveneens verwijst naar More en als tweede startpunt kan gekozen worden.

Kaart wandeling 2 – centrum: City of London en Bloomsbury

De moderne filosofen geëerd in 19e eeuw

Veel van de grote moderne filosofen werden in de 19e en 20e eeuw herdacht.

Knightrider Street – *Thomas Linacre*

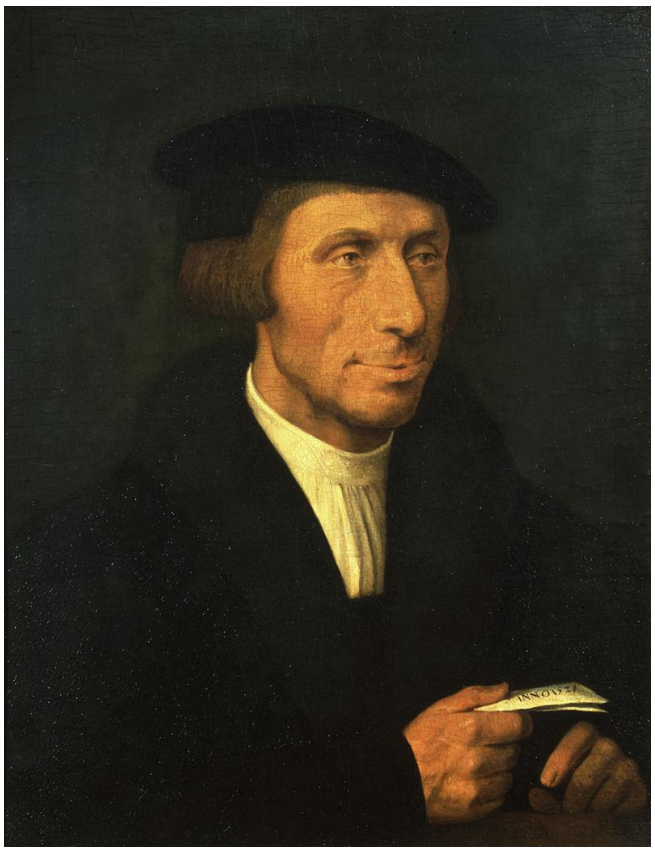
In deze straat bevindt zich een herdenkingsplakkaat voor Thomas Linacre, een van de humanisten die in de kring van Thomas More en John Colet vertoefde.

Thomas Linacre (1460-1524)

- geboren in Brampton, Chesterfield, in Derbyshire
- studies aan Canterbury Cathedral School en Oxford
- wordt doctor in de medicijnen aan universiteit van Padua in Italië
- studeerde ook Grieks in Italië
- keert terug naar Oxford en vormt er een kring van humanisten, met o.a. John Colet, William Grocyn en William Latimer
- wordt dokter aan het hof van Hendrik VIII en beoefent de geneeskust in London
- sticht in 1518 the College of Physicians in London
- gaat theologie studeren en maakt een kerkelijke carrière.

- heeft weinig origineel werk geproduceerd, maar was een belangrijke figuur in humanistische kringen, waartoe ook zijn bewonderaar Erasmus hoorde.

(vermoedelijk) portret van Linacre in Windsor Castel

St Paul's Cathedral – *John Colet, William Blake, Dr. Johnson, John Wyclif, Thomas Linacre*

De kathedraal is de zetel van de Anglicaanse bisschop van London.
Na de brand van 1666 werd de gotische kerk vervangen door een ontwerp van Christopher Wren.

In de crypte van de kathedraal bevindt zich een plakkaat dat de personen vermeldt wiens graf in het gebouw verloren is gegaan door de Grote Brand van 1666.
Onder meer de humanist **Thomas Linacre** (zie hierboven) wordt vermeld.
Verder: **William Lily** (1468 –1522), een humanist die de high master werd van de St Paul's School, heropgericht door John Colet.

John Colet, een christelijk humanist en vriend van Erasmus, was er deken en werd er begraven. Hij wordt herdacht met een basreliëf.

Ook **William Blake** wordt herdacht met een basreliëf.

Samuel Johnson heeft er een standbeeld.

John Wyclif (1330-1384), een voorloper van de reformatie en de eerste die de bijbel in het Engels vertaalde, wordt er herdacht met een plakkaat.

Ook andere dekens dan Colet waren actief op theologisch en filosofisch vlak:

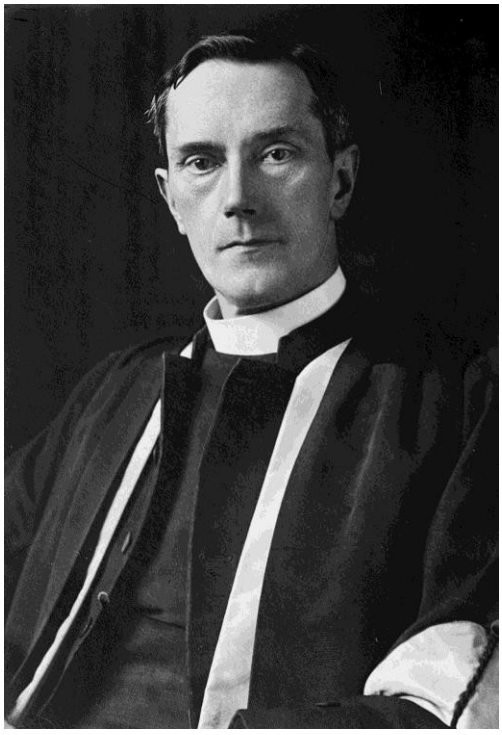
- **Joseph Butler** (1692-1752), bisschop en een religieus denker die argumenteerde tegen Hobbes, Locke en de deïsten.
- **William Inge** (1860-1954), die schreef over de neoplatonisten, maar ook voorstander was van eugenetica.
- **Walter Matthews** (1881-1973).

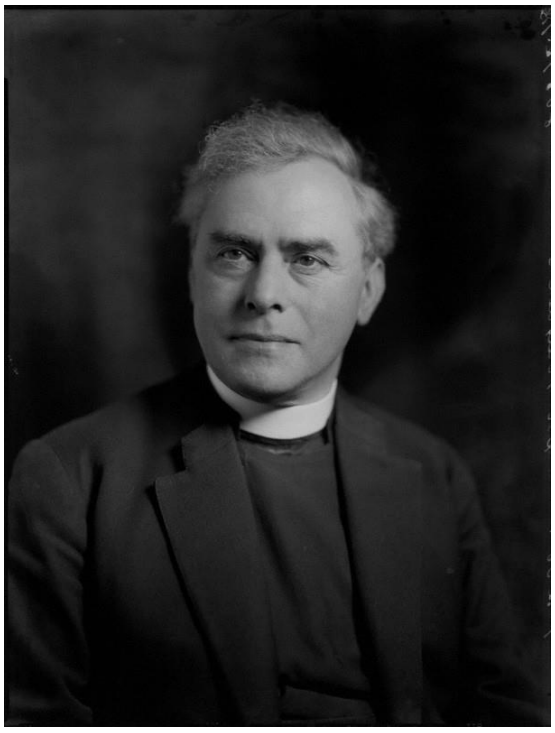
Joseph Butler

Samuel Johnson

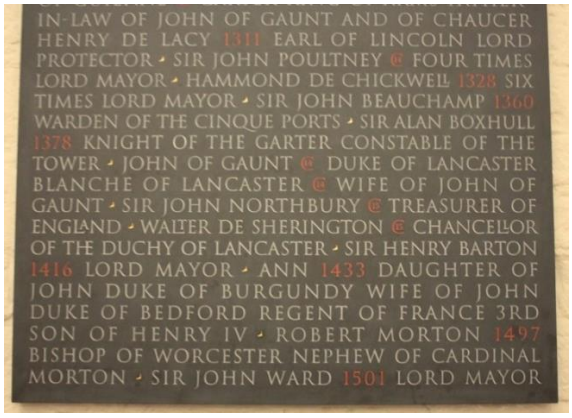
William Inge

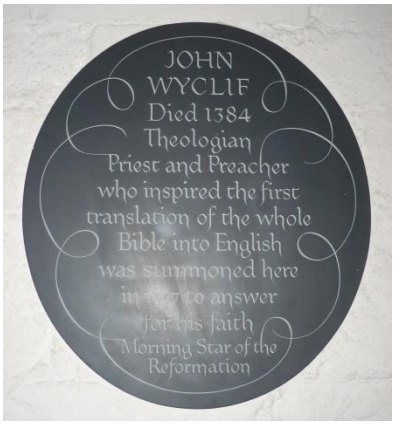
Walter Matthews

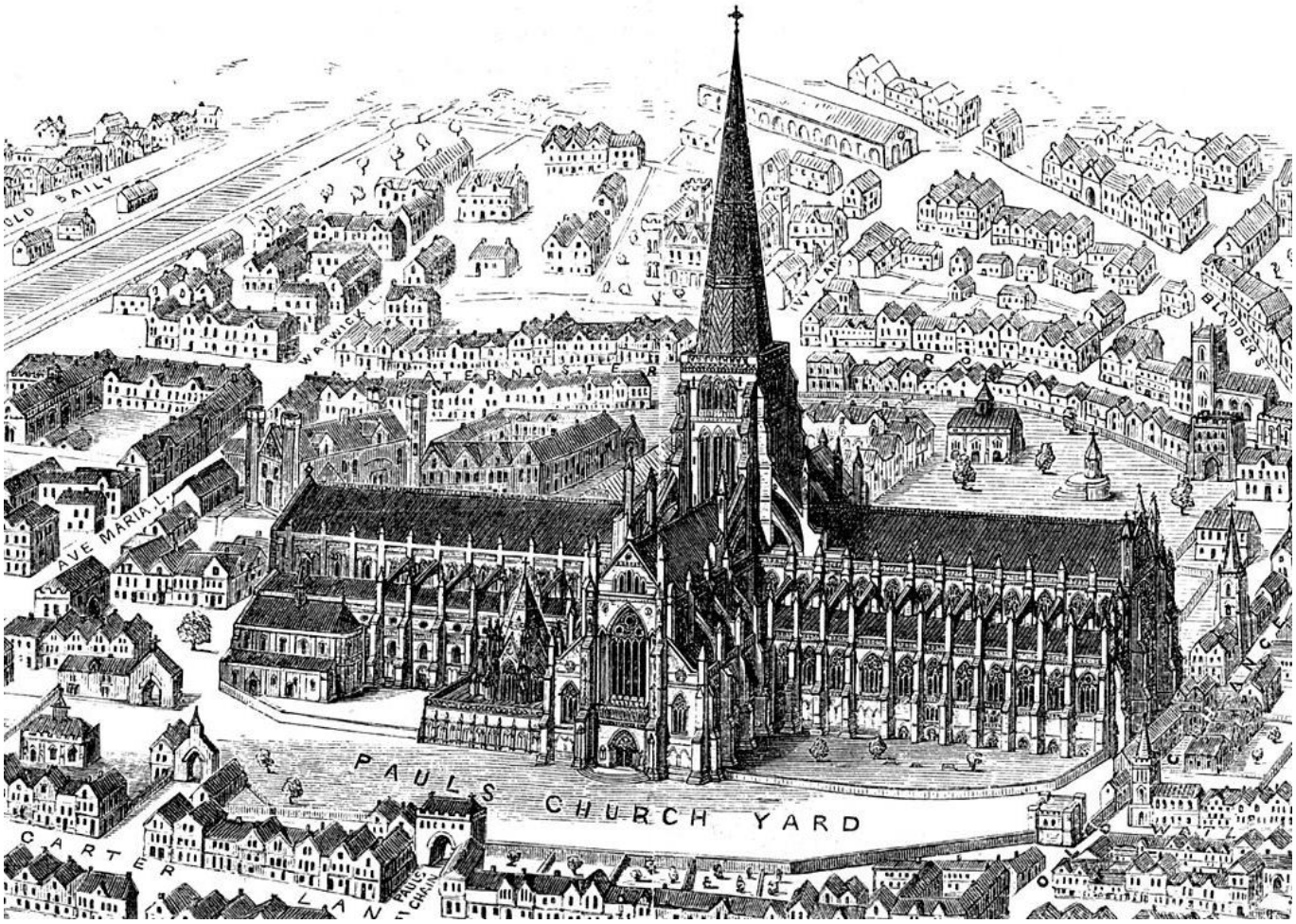

Aan de achterkant van de St Paul's Cathedral (New Change) is een blue plaque die eraan herinnert dat daar vroeger **de St Paul's School** was.
Er was reeds een kathedraalschool vanaf de jaren 1100, maar die raakte in verval en in 1512 herstichtte John Colet de school (zie verder bij de Wandeling Zuid).

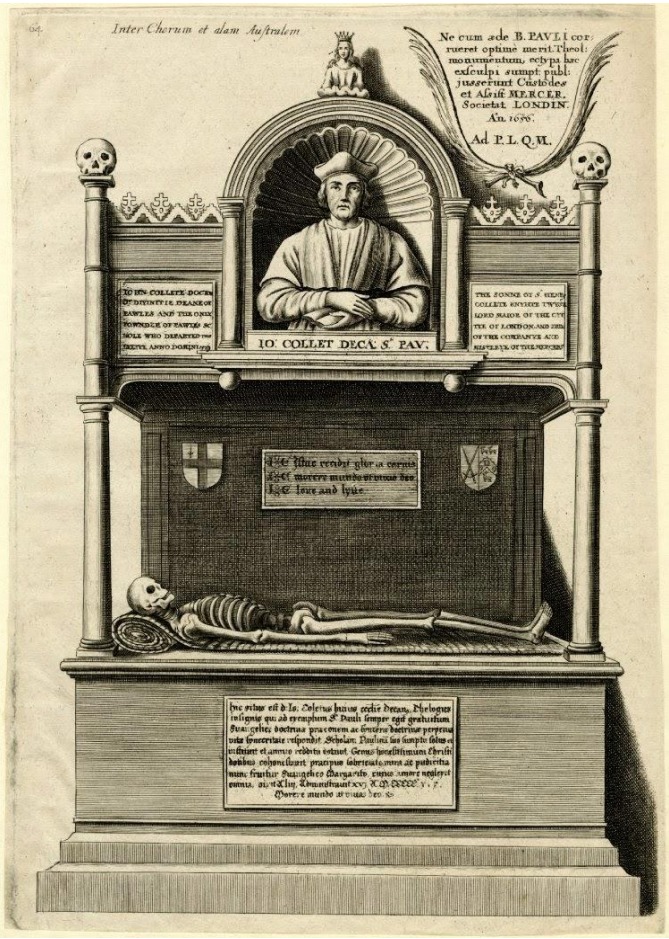

St Paul's vóór 1560 en nu

Wenceslaus Hollar (Wenzel Vaclav) (1607–1677)
The monument of John Colet in Old St Paul's Cathedral, with bust of Colet, and skeleton below

Portret van John Colet door Hans Holbein de jongere

St Paul's Cross, Paternoster Row – *Richard Hooker*

St Paul's Cross was een kruis en preekstoel in openlucht, in het kerkhof van St Paul's Cathedral (noord-oosten van de kerk).

Hier kwam het volk bijeen voor bijzondere aankondigingen of voor boekverbrandingen.
Eind 15e eeuw werd het kruis herbouwd als een openluchtpreekstoel.
In de 16e en 17e eeuw werd er wekelijks gepreekt door sprekers aangesteld door de bisschop van London.
In 1581 werd **Richard Hooker** aangesteld als prediker.
Politiek beladen preken leidden soms tot rellen.

De Puriteinen vernietigden het kruis met preekstoel tijdens de burgeroorlog in 1643.

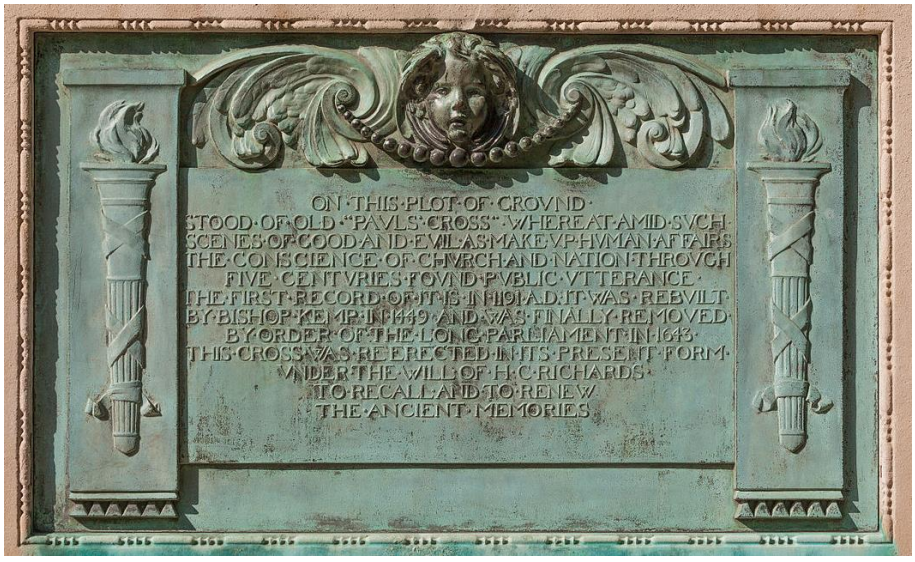
Begin 20e eeuw werd op de plaats een zuil met standbeeld van Sint Paul geplaatst. Een plakkaat aan de voet herinnert aan de preekstoel.

Paules Crosse.

Richard Hooker (1554-1600)

- studies aan Oxford
- priesterwijding in 1579
- in 1581 aangesteld als prediker op St Paul's Cross
- wordt in 1582 aangesteld aan de Temple Church
- verlaat in 1591 de Temple en krijgt andere aanstellingen die hem tijd lieten om zijn werken te schrijven.

- een van de toonaangevende theologen in de 16e eeuw die probeerde geloof en rede te verzoenen en die een middenweg tussen katholicisme en protestantisme voorstond, en als dusdanig kritiek gaf op de Puriteinen (het **puritanisme** is een protestantse stroming die ontstond als reactie op de Anglicaanse Kerk, die volgens de aanhangers te Rooms was)
- vooral bekend omdat hij enkele keren geciteerd wordt door Locke in diens *Second Treatise of Civil Government,* vooral wat betreft Hookers visie op natuurrecht, volgens hetwelk mensen in principe gelijk zijn.

Christchurch Greyfriars Church Garden

Hier stond het klooster van de franscicanen (Greyfriars) tussen 1225 en 1538.

Dit was in de 14e eeuw het belangrijkste intellectueel studiecentrum in Engeland na Oxford.
William of Ockham studeerde er vóór hij naar Oxford ging.

Na de brand van 1666 werd de kerk Christ Church gebouwd.
Nu is het terrein de zetel van Merrill Lynch International, vermogensbeheerder van de Bank of America.

View of the Greyfriars: tekening van H.W. Brewer in 1895 / huidige situatie

William of Ockham (1288 – 1347)

- studeerde eerst aan school van franciscanen in London, dan aan Oxford, maar behaalde geen titel
- moet zich verantwoorden bij de paus in Avignon en wordt er gevangen gezet
- kan vluchten en zoekt bescherming in München bij Duitse keizer, die in conflict lag met de paus, die gedomineerd werd door Franse koning

- kiest in de universaliastrijd de kant van de nominalisten: algemene begrippen (bv. “het paard”) bestaan niet echt (noch als idee in een platonische ideeënwereld, noch als aristotelische vorm in de concrete objecten), maar zijn slecht namen die de mens gebruikt om de wereld te ordenen
- god is volkomen transcendent met een volkomen eigen wil en kan elke wereld scheppen; de wereld is dus contigent en de mens kan slechts zeer beperkt kennis verwerven
- om de wereld te ordenen en te kennen, moet de mens niet meer begrippen vormen dan nodig is: het scheermes van Ockham
- de rede kan zeker over god bijna niets te weten komen en dus moeten geloof en rede gescheiden worden; scholastiek verbond geloof en rede; filosofie stond ten dienste van theologie; dat verbond wordt door Ockham verbroken, zodat er ruimte komt voor een filosofie los van de theologie.

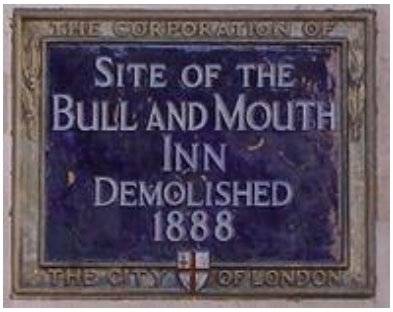

Schets getiteld “frater Occham iste”
(dit is broeder Ockham),uit een manuscript van Ockhams “Summa Logicae”, 1341

St Martin’s-le-Grand - The Bull and Mouth Inn

Hier stond al van vóór The Great Fire de Bull & Mouth Inn, een beroemde herberg, vertrekpunt van koetsen. Het gebouw werd afgebroken in 1888 voor de bouw van een postgebouw.

Het was een bekende verzamelplaats voor **The Levellers** (uitleg: zie 2 Shepperton Road, Islington, Rosemary Branch Tavern).

St Bartholomew's Hospital – *William Harvey*

Het hospitaal werd hier opgericht in 1123. De huidige gebouwen dateren vooral uit de 18e eeuw.
Boven de hoofdingang is er een standbeeld van koning Hendrik VIII, het enig overgebleven standbeeld van hem in London.
Er is een museum over de geschiedenis van de geneeskunde en van de instelling.

Aan dit hospitaal verrichte **William Harvey (1578-1657)** zijn onderzoek naar de bloedomloop.
Het betreft één van de eerste onderzoekingen op basis van de empirische en experimentele methode (zie Francis Bacon), met o.a. vivisectie van levende dieren.

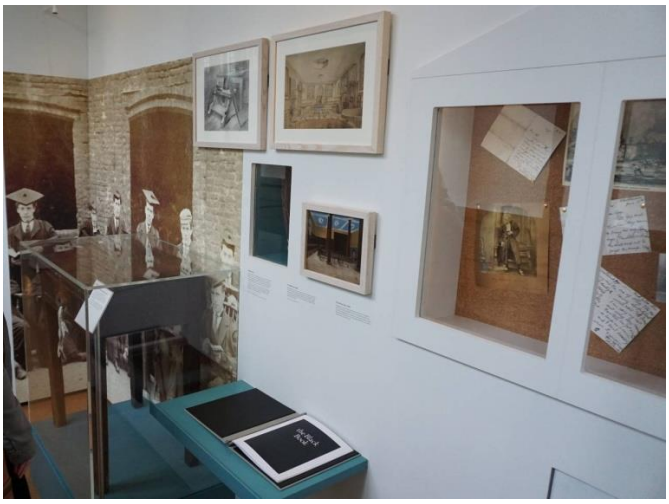
Charterhouse Square – *Thomas More*

Dit was een klooster van de Kartuizers, van 1371 tot de opheffing in 1537.
Nu is het een "armenhuis" en school.

In 1503 en 1504 woonde Thomas More nabij het klooster en woonde de spirituele oefeningen van de monniken bij.

Vanaf 2017 is er een museum die de geschiedenis van de plaats vertelt. De oude gebouwen kunnen bezocht worden bij een rondleiding.

Charterhouse in 1770

19 Charterhouse St. – Anglia Ruskin University

De Anlgia Ruskin University is ontstaan in 1992 uit een fusie van verschillende oudere instellingen en hogescholen (zoals de 19e-eeuwse Cambridge School of Art en de Anglia Polytehnic).

De hoofdcampussen zijn gelegen in Cambridge en Chelmsford (in Essex).

De instelling is vernoemd naar John Ruskin. Het belang van deze figuur wordt verderop behandeld.

St Andrew Holborn - *Berkeley*

De oudste vermelding van een kerk dateert uit 951.
De kerk bleef gespaard van de brand van 1666, maar toch vervangen door een nieuwe gebouw ontworpen door Wren.

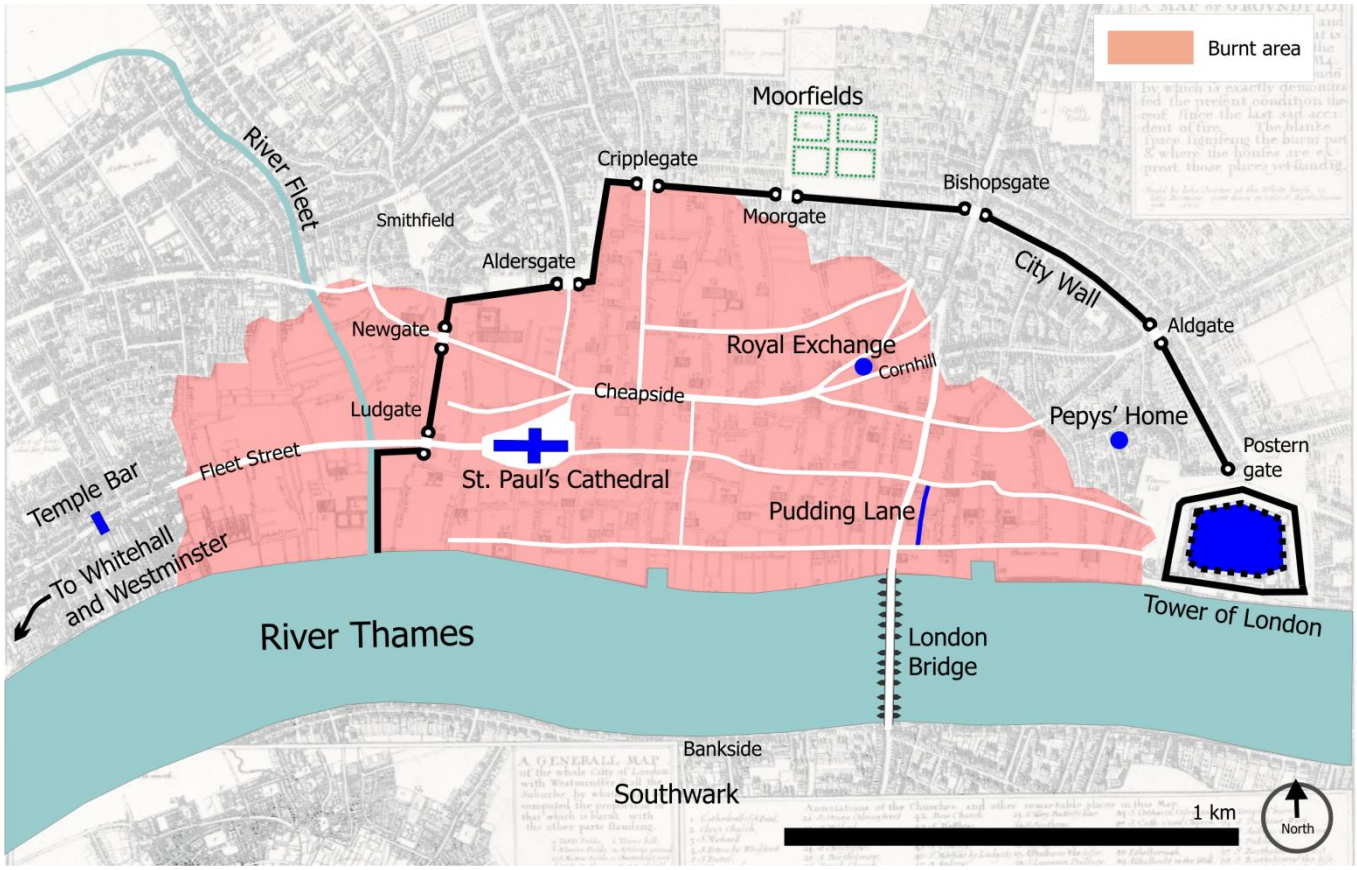
Hier werd Thomas Coram begraven, de stichter van The Foundling Hospital: zie volgende stop.
Let op de 2 beeldjes boven de hoofdingang.

vernield gebied bij Great Fire (1666)

Holborn

Holborn Street bevond zich net buiten de middeleeuwse muren van London.

Onder andere de bisschoppen van Ely hadden er een paleis. Nu is er nog de Ye Old Mirte, een pub (in een smal steegje tussen Hatton Garden en Ely Place) die gebouwd zou zijn in 1546 door de bisschop voor het personeel van zijn paleis.

William Morris beschrijft in zijn *New from Nowhere* (hoofdstuk 7) hoe Holborn een rustige straat is geworden met de down sizing van London in Nowhere:

down a gentle slope through some
on what I took to be the site of Endell Street. We passed on, and
Dick drew rein an instant as we came across a long straightish road
with houses scantily scattered up and down it. He waved his hand
right and left, and said, 'Holborn that side, Oxford Road that. This
was once a very important part of the crowded city outside the
ancient walls of the Roman and Mediaeval burg: many of the feudal
nobles of the Middle Ages, we are told, had big houses on either side
of Holborn. I daresay you remember that the Bishop of Ely's house
is mentioned in Shakespeare's play of King Richard III; and there
are some remains of that still left. However, this road is not of the
same importance, now that the ancient city is gone, walls and all.'

43 Hatton Garden, Wren House – George Berkeley

Hier was het weeshuis, The Foundling Hospital, in 1739 gesticht door de filantroop Thomas Coram.

De 2 beeldjes aan de ingang zijn ook terug te vinden bij de St Andrews kerk.

Het doen van goede werken (liefdadigheid) kan gesteld worden tegenover het instellen van rechtvaardige instellingen, wat de utopisten nastreven.

Eén van de medestichters van The Foundling Hospital was de filosoof George Berkeley.

George Berkeley (1685-1753)

- een Iers filosoof en Anglicaans bisschop
- hij kwam in 1731 naar London en werd drie jaar later tot bisschop van Cloyne benoemd
- hij wordt altijd vermeld bij de grote Engelse filosofen uit de 18e eeuw, maar neemt wel een bijzondere positie in, omdat hij idealist was.

- het fundament van Berkeley's filosofie ligt in de stelling dat er geen object zonder subject kan zijn. Het object bestaat altijd uitsluitend in relatie tot een subject en is dus ook afhankelijk van het subject, waardoor het wordt bepaald door het subject en als loutere verschijning op zichzelf, niet onvoorwaardelijk bestaat.
  De natuur zoals we die met de zintuigen kunnen waarnemen kan slechts opgevat worden als een stel tekens of symbolen die door de Schepper aan de mens ter ontcijfering wordt aangeboden.

Een bekende vraag die Berkeley stelde is: "Als in een verlaten bos een boom omvalt, en niemand hoort het, heeft de boom dan wel geluid gemaakt?" Hij vindt van niet, omdat alleen materiële dingen die ervaren worden ook echt bestaan (in gedachten). Spirituele dingen hebben daarentegen een eigen bestaan; de ziel van de mens bestaat zonder meer.

South Square – Francis Bacon

Standbeeld van Francis Bacon, 1908, door Frederick W Pomeroy
(to mark the tercentenary of Bacon's election as Treasurer)

Holborn, *Barnard's Inn Hall* - Gresham College

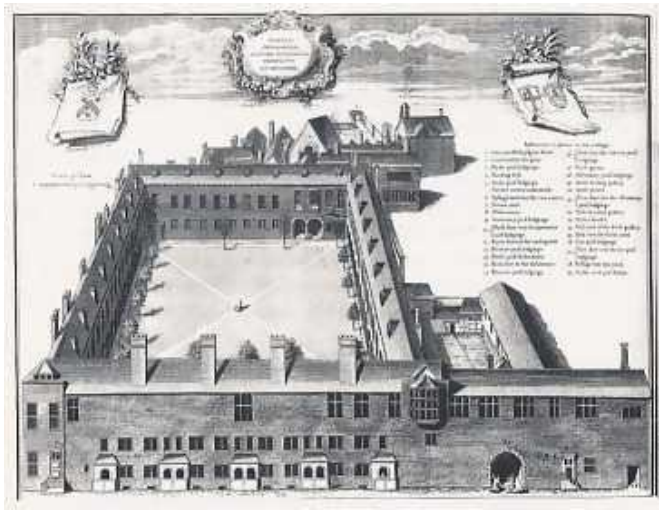
In de Barnard's Inn Hall worden de openbare lessen gegeven van het Gresham College, een soort open universiteit, zonder studenten of diploma's.

Het Gresham College werd in 1597 opgericht door handelaar sir Thomas Gresham (oprichter van de Royal Exchange), in zijn woonhuis aan de Bishopsgate, waar nu de Tower 42 staat, het 3e hoogste gebouw van de City.
De 7 oorspronkelijke domeinen:

- Astronomy
- Divinity
- Geometry
- Law
- Music
- Physic
- Rhetoric.

Dit weerspiegelt de middeleeuwse universiteit, maar men wou nieuwe ideeën lanceren.
Tot de eerste sprekers horen Christopher Wren (de architect, maar ook astronoom) en Robert Hooke.
Het is in deze oorspronkelijke zetel van het Gresham College dat de befaamde Royal Society werd opgericht.

In 1991 verhuist het College naar de 14e eeuwse hall in Holborn. De meeste lezingen worden echter omwille van de grote opkomst nu gegeven in een ruimte van het Museum of London.

Gresham Hall

Tower 42

Fetter Lane – *John Wilkes , Thomas Hobbes*

In deze straat woonde **Thomas Hobbes** in 1651, maar er zijn geen overblijfselen daarvan te zien.

Er staat een standbeeld van **John Wilkes** (1725-1797), een journalist en politicus, die eerder radicale ideeën uit de Verlichting aanhing (d.w.z. pleitte voor sociale hervormingen en de Amerikaanse onafhankelijkheid verdedigde) en bekend stond als een libertijn.

Fetter Lane rond 1875 en rond 2019

Ius: Carey Str/Serle St. – *Thomas More*

Op de hoek van het *More* House, tegenover the Royal Courts of Justice, is er een standbeeld van Thomas More, door een zekere George Sherrin, c. 1889.

Ius: St Duncan in the West – *William Tyndale*

St Dunstan-in-the-West is een kerk Fleet Street, van middeleeuwse oorsprong, met een huidig gebouw uit de jaren 1830.

William Tyndale was een tijd als predikant aan de kerk verbonden.

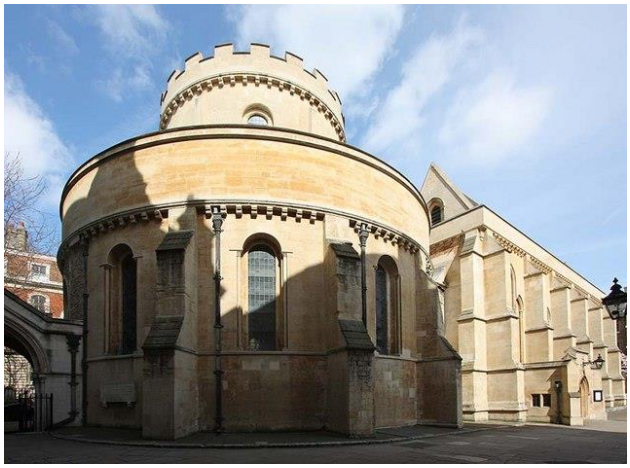

Ius: Temple Church – *Richard Hooker*

De Temple Church werd in 1185 gebouwd door de Tempelridders, wier orde in 1307 werd opgeheven door de paus.
Nadien werd ze verhuurd aan 2 groepen advocaten, de Inner en Middle Temple.

Koning John hield er hof tijdens de onderhandelingen over de Magna Carta, een document uit 1215, dat bepaalde rechten van de adel vastlegde en daarom soms als een voorloper wordt gezien van mensenrechtenverklaringen.

Richard Hooker (zie bij St Paul's Cross) was de "master" van de Temple tussen 1582 en 1591. Er is een herdenkingsplakkaat.

17 Gough Square - *Dr Samuel Johnson's House*

In dit huis leefde van tot Dr. Samuel Johnson (1709-1784).
Nu is het een museum aan hem gewijd.

Samuel Johnson (1709-1784)

- begon studies aan Oxford, maar las liever dan te studeren
- werd lexicograaf, dichter, essayist en literatuurcriticus
- in zijn tijd een van de belangrijkste figuren van het Londense literaire en intellectuele milieu.

- schreef een aantal lange gedichten, essays en boeken, de meeste van nogal morele, stichtelijke strekking
- belangrijkste werken:
  - zijn woordenboek
  - een verzameling essays, *The Idler*.

Johnson hield van katten. James Boswell noemt in zijn *Life of Johnson* de naam van **Hodge, die een standbeeld heeft op het plein vóór Johnsons' house.**
Johnson ging zelf het eten kopen voor zijn kat, o.a. oesters die toen arme-mensen-eten was.
Hodge komt voor in Samuel Becketts onafgewerkt *Human Wishes*.

Samuel Johnson, by James Barry, circa 1778-1780 – NPG / Hodge

3 essays uit “The Idler”

No 73. *Tranquil's use of riches* (Johnson)
Published: Saturday, 8 September 1759
Johnson says that although wealth is now a universal goal, it cannot buy any more happiness than it did when poverty was thought to be virtuous. He illustrates this point with the story of Tom Tranquil. Tom inherited a huge fortune when he came of age, and his friends set about spending it for him. He is, however, utterly indifferent to their choices.

> "A companion, who had just learned the names of the Italian masters, runs from sale to sale, and buys pictures, for which Mr Tranquil pays, without inquiring where they shall be hung. Another fills his garden with statues, which Tranquil wishes away, but dares not remove. One of his friends is learning architecture by building him a house, which he passed by, and inquired to whom it belonged; another has been for three years digging canals and raising mounts, cutting trees down in one place, and planting them in another, on which Tranquil looks with a serene indifference, without asking what will be the cost. Another projector tells him that a waterwork, like that of Versailles, will complete the beauties of his seat, and lays his draughts before him: Tranquil turns his eyes upon them, and the artist begins his explanations; Tranquil raises no objections, but orders him to begin the work, that he may escape from talk which he does not understand."

No 23. *Uncertainty of friendship* (Johnson)
Published: Saturday, 23 September 1758
Johnson considers the many ways in which a friendship can end, such as envy, suspicion, sudden disagreements or casual decay. Meeting an old friend after a long separation is usually disappointing: "no man considers how much alteration time has made in himself, and very few inquire what effect it has had upon others."

> "Friendship is often destroyed by opposition of interest, not only by the ponderous and visible interest which the desire of wealth and greatness forms and maintains, but by a thousand secret and slight competitions, scarcely known to the mind upon which they operate. There is scarcely any man without some favourite trifle which he values above greater attainments, some desire of petty praise which he cannot patiently suffer to be frustrated. This minute ambition is sometimes crossed before it is known, and sometimes defeated by wanton petulance; but such attacks are seldom made without the loss of friendship; for whoever has once found the vulnerable part will always be feared, and the resentment will burn on in secret, of which shame hinders the discovery."

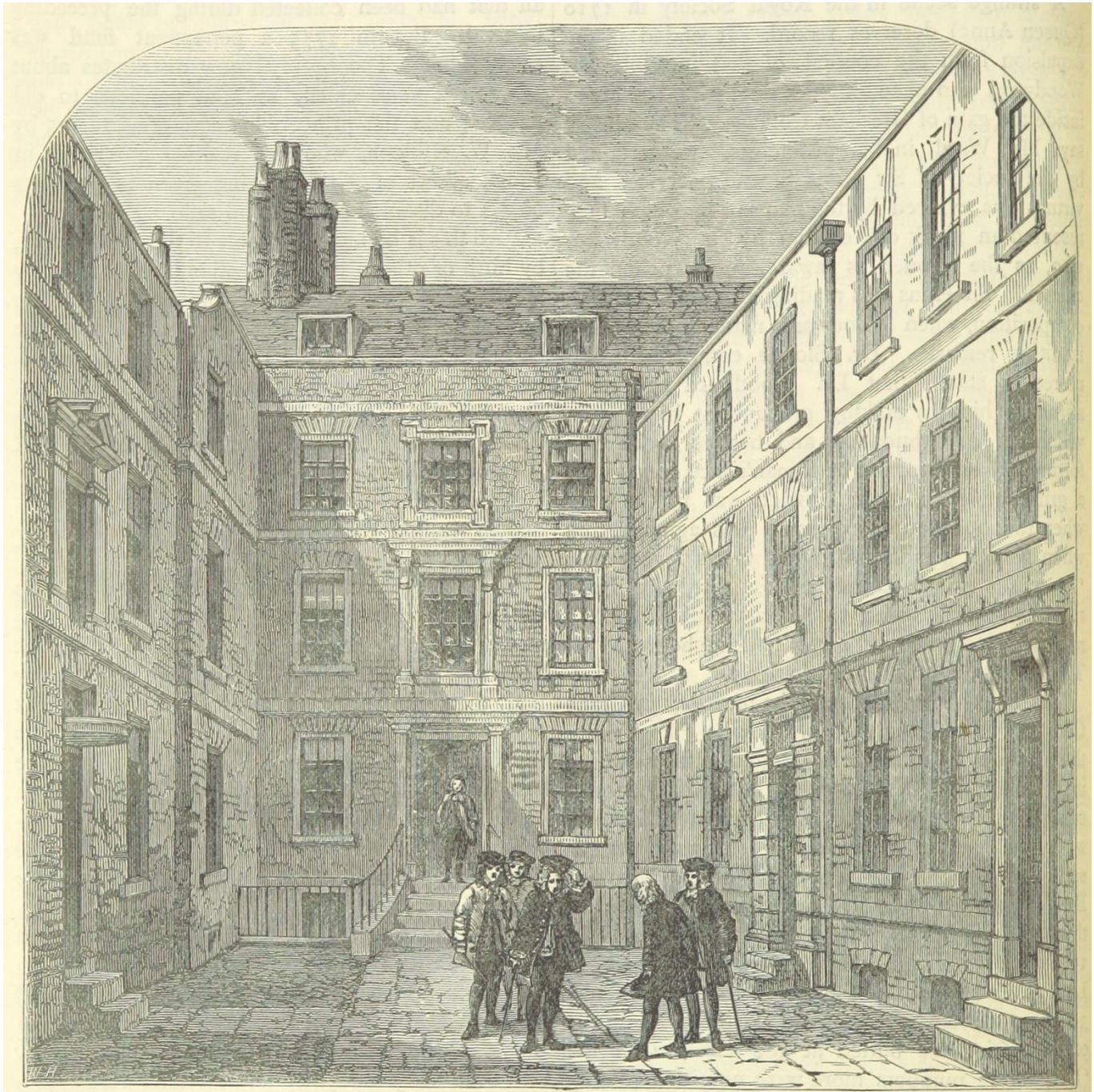
No 4. *Charities and hospitals* (Johnson)
Published: Saturday, 6 May 1758
Johnson says that charity is "known only to those who enjoy, either immediately or by transmission, the light of revelation." He claims that it was unheard of in ancient Rome, and that Islam and Zoroastrianism imported the idea from Judaism or Christianity. He notes that hospitals in Britain are sustained solely by charitable donations, and calls upon them to stop feuding with one another lest such donations be discouraged.

> "Compassion is by some reasoners, on whom the name of philosophers has been too easily conferred, resolved into an affection merely selfish, an involuntary perception of pain at the involuntary sight of a being like ourselves languishing in misery. But this sensation, if ever it be felt at all from the brute instinct of uninstructed nature, will only produce effects desultory and transient; it will never settle into a principle of action, or extend relief to calamities unseen, in generations not yet in being."

Crane Court – *Royal Society*

Hier was Royal Society gevestigd tussen 1710 en 1780.

THE ROYAL SOCIETY'S HOUSE IN CRANE COURT (*see page* 104).

Wine Office Court (gangetje 145 Fleet St) - pub Ye Olde Cheshire Cheese

Deze zeer oude pub werd herbouwd na de grote brand van 1666.

Agatha Christie schrijft in haar verhaal *The Million Dollar Bond Robbery* (1924) dat Hercule Poirot hier een “excellent steak and kidney pudding of the establishment" at.

Volgens de traditie kwamen hier een hele reeks schrijvers en **denkers** over de vloer:

*"Sir" said **Dr Johnson** "if you wish to have a just notion of the magnitude of this great City you must not be satisfied with seeing its great streets and squares but must survey the innumerable little lames and courts."*
*This Court takes its name from the Excise Office which was here up to 1665. **Voltaire** came and, says tradition, Congreve and Pope, Dr Johnson lived in Gough Square (end of the Court on the left), and finished his Great Dictionary there in 1755. Oliver Goldsmith lived at No.6 where he wrote "The Vicar of Wakefield" and Johnson saved him from eviction by selling the book for him.*
Here came Johnson's friends, Reynolds, Gibbon, Garrick, Dr Burney, Boswell and others of his circle.
*In the 19th C. Came **Carlyle**, MacAulay, Tennyson, Dickens, (who mentions the Court in "A Tale of Two Cities") Forster, Hood, Thackeray, Cruikshank, Leech and Wilkie Collins. More recently came Mark Twain, Theodore Roosevelt, Conan Doyle, Beerbohm, **Chesterton**, Dowson, Le Gallienne, Symons, Yeats - and a host of others in search of Dr Johnson, or "The Cheese".*

City of London School – *More, Bacon, Newton*

In de gevel van het oude gebouw van deze middelbare school (Victoria Embankment) uit 1882 zijn 4 standbeelden aangebracht, van Bacon, Shakespeare, Milton, and Newton.
Op de zijgevel kan je Thomas More zien.

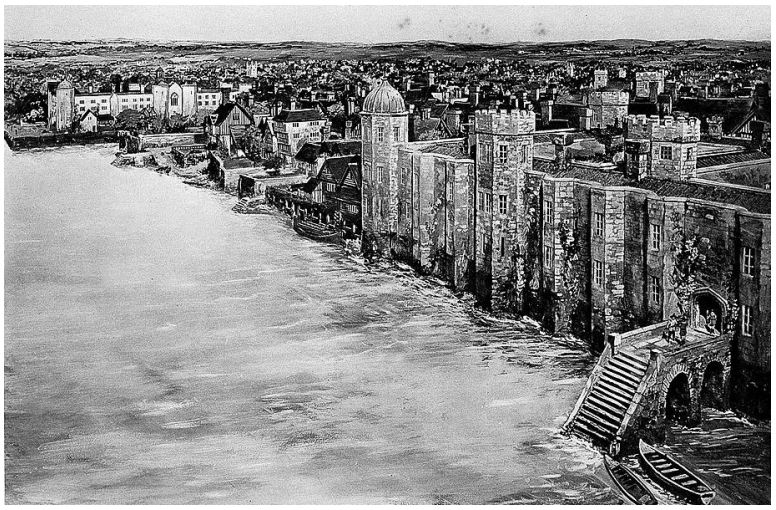

Baynard's Castle St. - *Algernon Sidney*

Op deze locatie stond vroeger Baynard's Castle, een middeleeuws paleis, verwoest door de grote brand van 1666.
Het was het hoofdkwartier van het House of York gedurende de Rozenoorlog. King Edward IV and Queen Mary I of England werden in dit kasteel gekroond.
Nu staat hier een kantoor van BT office, Baynard House genoemd.

Algernon Sidney werd er geboren.

Algernon Sidney (1623-1683)

- geboren als zoon van de 2e graaf Leicester
- maakt militaire carrière
- komt in 1645 in het Long Parliament en kiest partij tegen de koning
- na het herstel van het koningschap in 1660 verblijft hij in ballingschap op het vasteland
- keert in 1677 terug naar London
- is in 1683 betrokken in het Rye House Complot, met als doel het vermoorden van de koning
- wordt onthoofd in december 1683
- heeft evenveel of misschien meer invloed gehad dan Locke met zijn *Two Treasures of Government*, die min of meer dezelfde boodschap bevatten als Sidney's *Discourses Concerning Government*; beide denkers schreven tegen Robert Filmer's *Patriarcha* (zie hiervoor wandeling Noord, St Leonard's Church, Shoreditch)

- er bestaat geen goddelijk recht van koningen; het volk moet toestemming geven voor een regering en mag een corrupte regering afzetten
- een regering moet ook beperkte macht hebben: "the only ends for which governments are constituted and obedience rendered to them, are the obtaining of justice and protection."

Temple Place - *J. S. Mill*

In het parkje tussen de Victoria Embankment en the Temple staat een standbeeld van John Stuart Mill, opgericht door één van zijn bewonderaars, Henry Fawcett (1833-1884), een politicus die zich inzette voor de armen.

ill is een van de boegbeelden van het utilitarisme.

Hoofdstroom 19e eeuw: voortzetting liberaal modernisme door utilitarisme

Utilitarisme is de ethische theorie dat iets moreel goed is als het zorgt voor meer geluk.

De visie gaat terug op het epicurisme en werd in de moderne tijd voor het eerst weer uitgebreid geformuleerd door Hobbes.
De theorie werd overgenomen door de Franse materialistische, deterministische philosophes, zoals Helvetius en d' Holbach.
In Engeland kwam de idee terug boven met Jeremy Bentham en werd verder uitgewerkt door John Stuart Mill en Henry Sidgswick (vooral werkzaam in Cambridge). Zij geven er echter een bijzondere draai: de goedlevenethiek leidt tot een samenlervingsethiek.

Kennisleer en metafysica
Het utilitarisme situeert zich in het moderne denken dat atheïstisch is en aanleunt bij het moderne wetenschappelijk denken. Vooral hun mensbeeld is belangrijk.
De mens is een wezen dat streeft naar het verwerven van lust en het vermijden van pijn. Wat lust geeft is goed, wat pijn geeft is slecht. Dat is niet alleen de basis van psychologie, maar ook van moraal. Een andere, objectieve betekenis van de begrippen goed en slecht bestaat niet. Er zijn bv. geen platonische ideeën.

Zingevingsethiek
De zingevingsethiek stelt weinig problemen: de zin van het bestaan is streven naar geluk.

Samenlevingsethiek
Hier stelt zich wel een groot probleem: wat met iets dat mij lust geeft, maar jou pijn?
Utilitaristen leggen de nadruk op sancties (vooral geven van pijn in de vorm van straf) om de daden van mensen in de gewenste richting te sturen, in een "deugdzame" richting. Als mijn lust jou pijn geeft, maar gevolgd wordt door een straf, zal ik afzien van de lust die jou pijn doet. Dit kan een gewoonte worden door opvoeding. Daarmee is het basisprobleem echter niet opgelost: hoe beslissen wanneer we sancties toedienen? wie bepaalt wat de deugd is die door de sancties gestimuleerd wordt, en op basis waarvan wordt dat beslist?
Hobbes erkent dat dit tot strijd leidt, maar dat dit opgelost kan worden door een sociaal contract, dat in essentie neerkomt op het rechtvaardig verdelen van de goede zaken, en dit vanuit het inzicht dat een persoon het meest goed (geluk) zal verwerven als hij afspreekt ook met het goed (geluk) van anderen rekening te houden. Ook de Franse "utilitaristen" nemen deze contractidee over.

Bentham, de eerste Engelse utilitarist, daarentegen neemt de idee van contract niet over en gaat van de goedlevensethiek "iedereen moet streven naar geluk" over tot de samenlevingsethiek dat "iedereen moet streven naar het grootste geluk voor het grootste aantal". Er wordt dus een element van objectiviteit (onpartijdigheid) ingevoerd, maar zonder dat dit gefundeerd wordt. Het utilitaristisch samenlevingsprincipe wordt als een absolute norm aangenomen.
Er is nog een ander element bij deze norm: individuele rechten zijn van geen belang, alleen het algemeen belang van het grootste geluk telt. Het vermoorden van een onschuldige kan dus moreel verantwoord zijn, als het het totale geluk doet toenemen – een gedachte die door de aanhangers van een rechtenmoraal (deontologische aanpak) wordt verworpen. Een utilitarist kijkt naar de totale hoeveelheid geluk (of welvaart) en bekommert zich niet om de verdeling ervan (cfr. kritiek van Marx op Bentham in Kapitaal, band 1, boek 1 , 623?).
Hierbij sluit een andere kritiek aan: het doel lijkt in de praktijk van het 19e eeuwse Engeland neer te komen op het nut van de burgerman, nl. economisch nut, winst. Er is inderdaad een nauwe band tussen utilitaristen en klassieke economen: welvaart als doel. Reeds Mill, maar zeker latere utilitaristen (zoals Peter Singer), trekken dit echter open en kijken naar de behoeftenbevrediging van lagere klassen, of van mensen uit arme landen.

James Mill (1773-1836)

- studie aan University of Edinburgh
- wegens de kleine kans om een baan te vinden in Schotland verhuist hij naar Londen in 1802
- schrijft aanvankelijk vooral over literatuur en geschiedenis
- in 1808 leert hij Jeremy Bentham kennen, die jarenlang een goede vriend zal zijn
- wordt aanhanger van Ricardo's economische leer (zijn E*lements of Political Economy* uit 1821 was al snel de leidraad voor aanhangers van Ricardo's werk)
- neemt deel aan de discussies die leiden tot de oprichting van de University of London in 1825
- geeft zijn zoon John Stuart een doorgedreven scholing
- begraven in St Mary Abbots Church, Kensington.

John Stuart Mill (1806-1873)

- geboren in Londen, zoon van de filosoof, James Mill, die secretaris was van Bentham
- krijgt een enorm zware opvoeding door zijn vader, die zijn zoon wil trainen tot de opvolger van Bentham, als "hoofd" van de utilitaristische school
- eerste reis naar Frankrijk op zijn veertiende
- verbleef hierbij o.a. in het huis van de econoom Say, een vriend van zijn vader
- bestudeerde in Frankrijk de revolutie van 1830 (revolutie van de burgerij tegen de koning)
- kon geen academische carrière opbouwen omdat hij de daarvoor vereiste trouw aan Anglicaans religie niet wou afleggen
- is actief als ambtenaar op het "India Office"
- ontmoet op 24e de gehuwde Harriet Taylor, met wie hij een platonische relatie begint; zal na de dood van haar man met haar trouwen
- is korte tijd parlementslid
- belandt een dag in de gevangenis omdat hij pamfletten uitdeelt aan arbeidersvrouwen over anticonceptie
- als zijn vrouw sterft en begraven wordt in Avignon, blijft hij daar wonen en bezoekt elke dag het graf van zijn vrouw
- is zelf ook begraven in Avignon.

- 1843: *System of Logic*: eerste filosofisch succes
- 1848: *Principles of Political Economy*
- 1859: *On liberty*
- 1861: *Considerations on Representative Government*
- 1863: *Utilitarianism*
- 1869*: The Subjection of Women*
- 1879*: Socialism*

- verdedigt het utilitarisme: goed is wat nuttig is
- verfijnt echter het utilitarisme van Bentham: er moet rekening gehouden worden met de verschillen in kwaliteit van genoegens – het geestelijke is meer waard dan het materiële
- is op politiek vlak een voorvechter van het liberalisme, met nadruk op de vrijheid
- erkent in zijn economisch hoofdwerk, tegen de "oude school in", als ongeveer laatste denker, dat groei ooit moet stoppen en de economie stationair moet worden: de *steady state*, dat is een economie die, als het land voldoende ontwikkeld is, niet langer groeit – het is voor Mill een evidentie dat er op een bepaald ogenblik zo'n stationaire economie moet komen: de materiële behoeften kennen een grens; dat er toch groei blijft, wijt Mill aan het oneigenlijk gebruik van materiële goederen, nl. als middelen in een statussysteem
- evolueert later naar links, met
  - verdediging van vrouwenrechten (wil hen kiesrecht geven)
  - op einde richting sociaal democratie.
- keurt wel homoseksualiteit af.

THE NATURE AND NECESSITY OF THE STATIONARY STATE

The term *stationary state* (steady state) is used here in its classical sense.[14] Over a century ago John Stuart Mill, the great synthesizer of classical economics, spoke of the stationary state in words that could hardly be more relevant today, and will serve as the starting point in our discussion.

> But in contemplating any progressive movement, not in its nature unlimited, the mind is not satisfied with merely tracing the laws of its movement; it cannot but ask the further question, to what goal? . . .
>
> It must always have been seen, more or less distinctly, by political economists, that the increase in wealth is not boundless: that at the end of what they term the progressive state lies the stationary state, that all progress in wealth is but a postponement of this, and that each step in advance is an approach to it . . . if we have not reached it long ago, it is because the goal itself flies before us [as a result of technical progress].
>
> I cannot . . . regard the stationary state of capital and wealth with the unaffected aversion so generally manifested towards it by political economists of the old school. I am inclined to believe that it would be, on the whole, a very considerable improvement on our present condition. I confess I am not charmed with the ideal of life held out by those who think that the normal state of human beings is that of struggling to get on; that the trampling, crushing, elbowing, and treading on each other's heels which form the existing type of social life, are the most desirable lot of human kind, or anything but the disagreeable symptoms of one of the phases of industrial progress. The northern and middle states of America are a specimen of this stage of civilization in very favorable circumstances; . . . and all that these advantages seem to have yet done for them (notwithstanding some incipient signs of a better tendency) is that the life of the whole of one sex is devoted to dollar-hunting, and of the other to breeding dollar-hunters.
>
> . . . Those who do not accept the present very early stage of human improvement as its ultimate type may be excused for being comparatively indifferent to the kind of economical progress which excites the congratulations of ordinary politicians; the mere increase of production and accumulation. . . . I know not why it should be a matter of congratulation that persons who are already richer than anyone needs to be, should have doubled their means of consuming things which give little or no pleasure except as representative of wealth. . . . It is only in the backward countries of the world that increased production is still an important object: in those most advanced, what is economically needed is a better distribution, of which one indispensable means is a stricter restraint on population.

There is room in the world, no doubt, and even in old countries, for a great increase in population, supposing the arts of life to go on improving, and capital to increase. But even if innocuous, I confess I see very little reason for desiring it. The density of population necessary to enable mankind to obtain, in the greatest degree, all the advantages both of cooperation and of social intercourse, has, in all the most populous countries, been attained. A population may be too crowded, though all be amply supplied with food and raiment. It is not good for a man to be kept perforce at all times in the presence of his species. . . . Nor is there much satisfaction in contemplating the world with nothing left to the spontaneous activity of nature; with every rood of land brought into cultivation, which is capable of growing food for human beings; every flowery waste or natural pasture plowed up, all quadrupeds or birds which are not domesticated for man's use exterminated as his rivals for food, every hedgerow or superfluous tree rooted out, and scarcely a place left where a wild shrub or flower could grow without being eradicated as a weed in the name of improved agriculture. If the earth must lose that great portion of its pleasantness which it owes to things that the unlimited increase of wealth and population would extirpate from it, for the mere purpose of enabling it to support a larger, but not a happier or a better population, I sincerely hope, for the sake of posterity, that they will be content to be stationary, long before necessity compels them to it.

It is scarcely necessary to remark that a stationary condition of capital and population implies no stationary state of human improvement. There would be as much scope as ever for all kinds of mental culture, and moral and social progress; as much room for improving the Art of Living and much more likelihood of its being improved, when minds cease to be engrossed by the art of getting on. Even the industrial arts might be as earnestly and as successfully cultivated, with this sole difference, that instead of serving no purpose but the increase of wealth, industrial improvements would produce their legitimate effect, that of abridging labor.[15]

Utilitaristen over homoseksualiteit

Bentham

The essay *Offences Against One's Self,* argued for the liberalisation of laws prohibiting homosexual sex. The essay remained unpublished during his lifetime for fear of offending public morality. It was published for the first time in 1931. Bentham does not believe homosexual acts to be unnatural, describing them merely as "irregularities of the venereal appetite".

John Stuart Mill

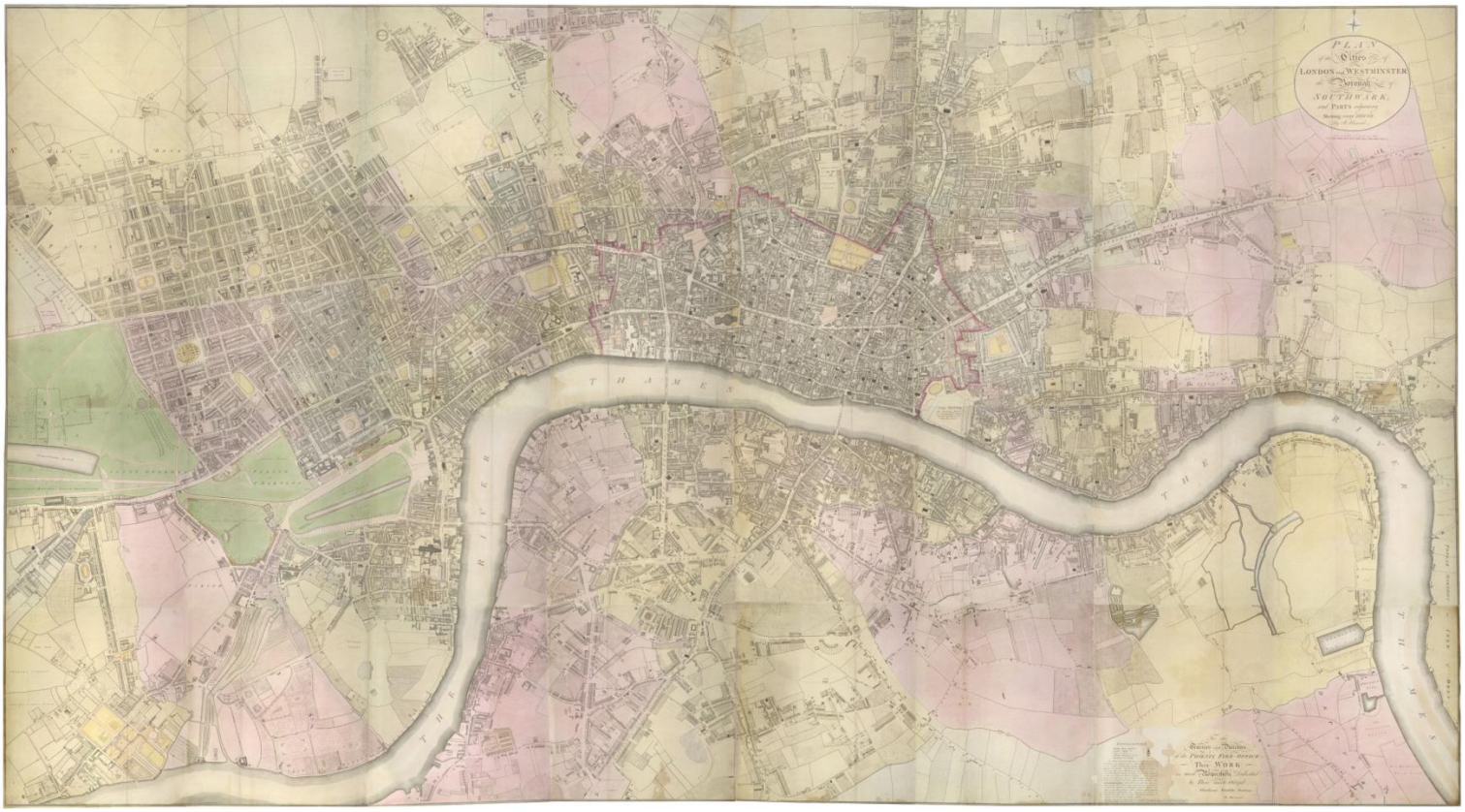
First, the homosexual blames the law for his misery, and campaigns to have his vice decriminalized. When this is done and he is still miserable, he blames the stigma against homosexuality. When this is reversed, he blames the lack of recognition (or equality) given to homosexual relationships. Finally, when given this recognition and he still finds himself miserable, he blames society for failing to praise and participate in his vice. Even when this is done, the homosexual is still miserable, but has shared his misery with others. Nothing is capable of removing the miserable character of homosexuals except abstaining from the vice.

21e eeuw: Peter Singer

John Stuart Mill was writing his celebrated essay On Liberty , in which he put forward the following principle:
...the only purpose for which power can be rightfully exercised over any member of a civilized community, against his will, is to prevent harm to others. His own good, either physical or moral, is not sufficient warrant....Over himself, over his own body and mind, the individual is sovereign.

The stronger objection to the prohibition of homosexuality is to deny the claim that lies at its core: that sexual acts between consenting people of the same sex are immoral. Sometimes it is claimed that homosexuality is wrong because it is “unnatural,” and even a “perversion of our sexual capacity,” which supposedly exists for the purpose of reproduction. But we might just as well say that using artificial sweeteners is a “perversion of our sense of taste,” which exists so that we can detect nourishing food. We should beware of equating “natural” with “good.”
Does the fact that homosexual acts cannot lead to reproduction make them immoral? That would be a particularly bizarre ground for prohibiting sodomy in a densely populated country like India, which encourages contraception and sterilization. If a form of sexual activity brings satisfaction to those who take part in it, and harms no one, what can be immoral about it?
The underlying problem with prohibiting homosexual acts, then, is not that the state is using the law to enforce private morality. It is that the law is based on the mistaken view that homosexuality is immoral.

Ontwikkeling London in industriële tijd

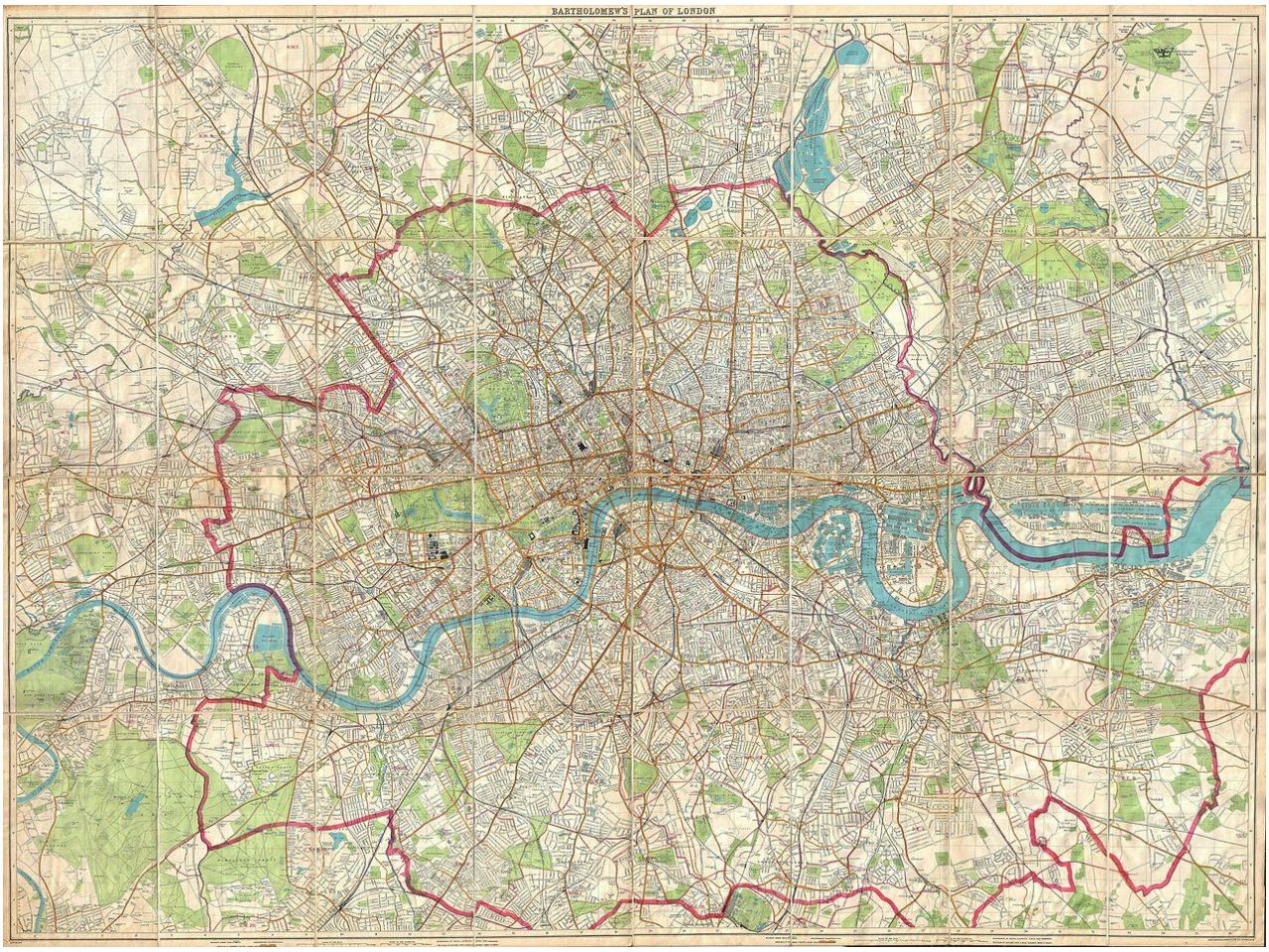
Horwood's map of London, 1795

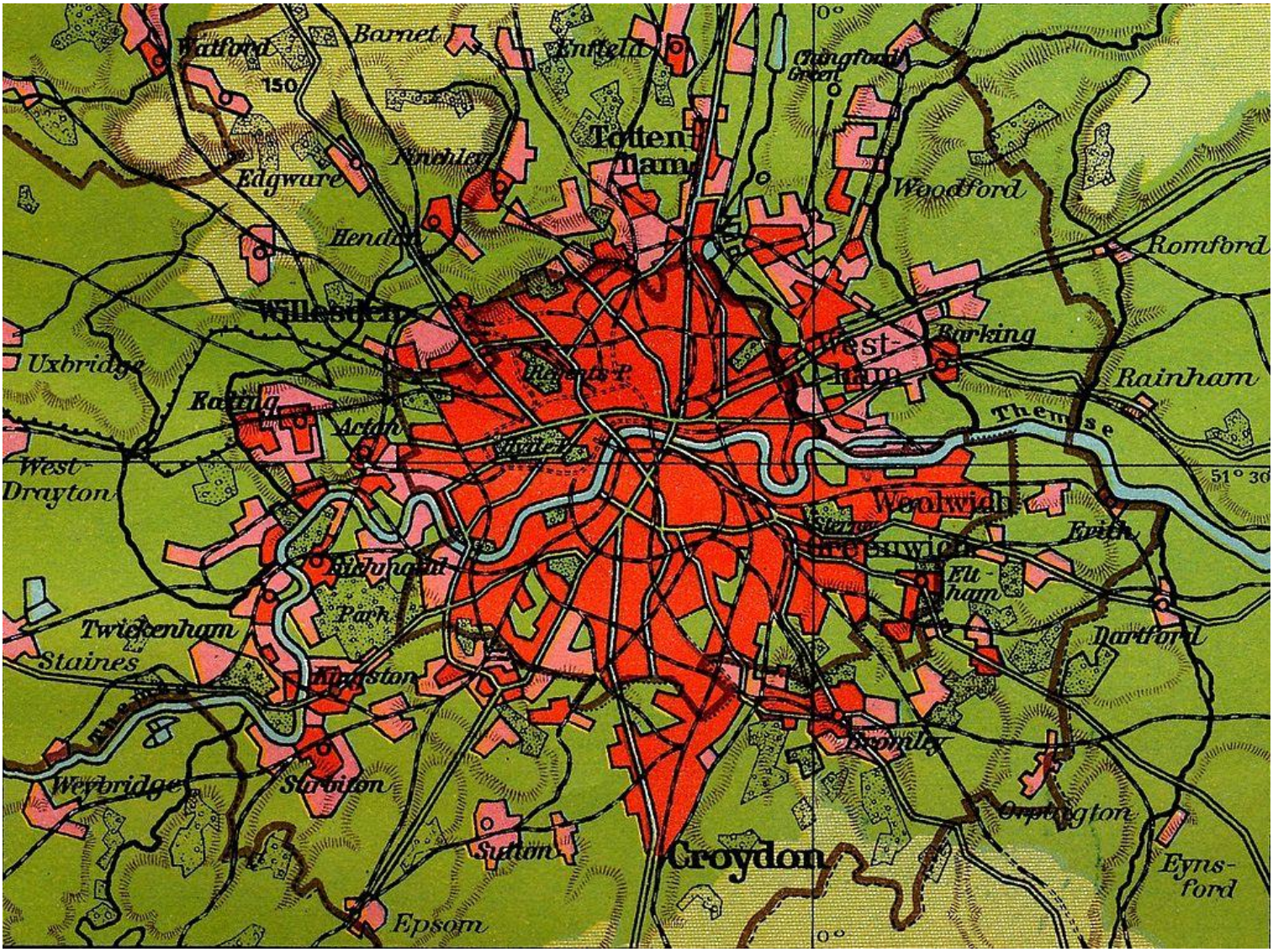
London in 1806

London in 1862: de stad heeft enorme uitbreiding genomen; de spoorlijnen dringen tot in de stad door

London in 1900

London in 1930

Arundell House

Arundel House was oorspronkelijk het verblijf van de bisschop van Bath en kwam later in het bezit van Henry Fitz Alan, 19th Earl of Arundel.

Sinds 1997 is het de zetel van de denktank The **International Institute for Strategic Studies** (**IISS**), opgericht in 1958, met oorspronkelijk vooral aandacht voor de nucleaiere dreiging en ontwapening.
Voormalig directeur en nu voorzitter van de raad van bestuur is **Francois Heisbourg**.

Engraving of the west range of the stableyard (*"aula"*) of Arundel House by Adam Bierling, 1646, after a drawing by its tenant Wenceslas Hollar

Francois Heisbourg

- geboren in London in 1949
- studies aan École nationale d'administration (France)
- diplomatie-politieke carrière

- auteur van *De verdichting van de wereld : veranderende machtsverhoudingen, nieuwe actoren, meervoudige uitdagingen:*
  De wereldwijde uitdagingen - energieproblematiek, opwarming van de aarde, grootschalig terrorisme, pandemieën, nucleaire proliferatie, de opkomst van nieuwe grootmachten in Azië, het verschijnen van allerhande niet-statelijke actoren; dit alles leidt tot een gecompliceerder wereld, waarin macht gefragmenteerd is en invloed via velerlei kanalen wordt uitgeoefend. Wie of wat zal in zo'n wereld het overwicht hebben? Hoe zullen beslissingen tot stand komen? Is, zoals vaak wordt gedacht, na de suprematie van de VS een 'Aziatisch' tijdperk in aantocht? En wat voor rol is nog voor de EU en haar lidstaten weggelegd? Volgens Heisbourg zal de wereld van morgen in elk geval niet 'plat' zijn. En niet per se minder bruut dan de daaraan voorafgaande, maar wel één waar brute kracht minder gemakkelijk doorslaggevend zal blijken, omdat zelfs de machtigste staten beperkt zullen zijn door schaal en aard van de uitdagingen en de spelers op het wereldtoneel.

King’s College

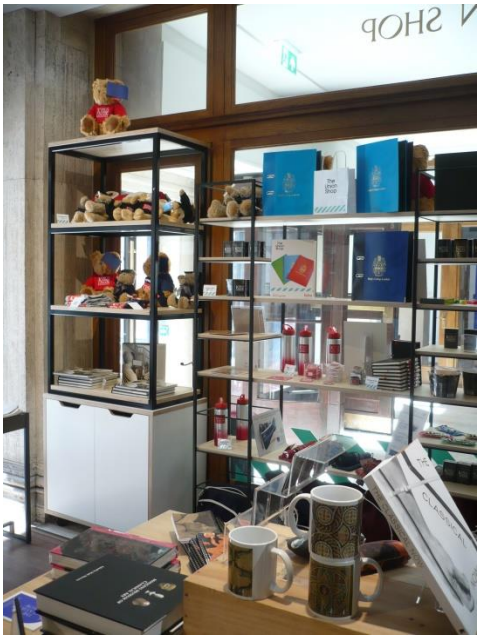
King’s College is de grootste universiteit van London (25.000 studenten) en wordt tot de top 10 van Europese universiteiten gerekend.

John Ruskin, Keynes, Alain de Botton en Nick Bostrom zijn oud-studenten.

gebouw van King’s College aan The Strand

de oude en nieuwe shop van King’s College; op de eerste foto wordt verwezen naar Francis Bacon: kennis dient om de natuur te beheersen

Overzicht universiteiten in London

De eerste universiteit in London was **University College London (UCL)**, opgericht in 1826 door vrijzinnigen omdat Oxford en Cambridge enkel openstond voor Anglicanen. Inspiratie kwam van de idealen van filosoof Jeremy Bentham.

Als tegenreactie richtten de Anglicanen **King's College** op in 1829.
King's College moest zich positioneren als een 'moderne' universiteit, de nadruk lag daarom op de natuurwetenschappen en techniek, het was daarmee de eerste universiteit in het Verenigd Koninkrijk met technische opleidingen.
Om het Anglicaanse karakter te benadrukken werd de instelling echter ook een belangrijk centrum voor theologie en is dat nog steeds.

Het **Imperial College** gaat terug tot 1845 met de stichting van The Royal College of Chemistry.
In 1851 was er de Great Exhibition in South Kensington, georganiseerd door de *Royal Society for the Encouragement of Arts, Manufactures and Commerce*. Hiermee hing de stichting samen van het *Victoria and Albert Museum, Science Museum, Natural History Museum, Geological Museum* en de *Royal Albert Hall.* Het Imperial Institute werd gesticht in 1877.
Imperial College heeft 4 faculteiten: science, engineering, medicine and business.

The **London School of Economics** (officieel *The London School of Economics and Political Science*, LSE) werd gesticht in 1895 door leden van de progressieve *Fabian Society*, onder wie George Bernard Shaw, met als doel "de verbetering van de samenleving".
Studiegebieden zijn wiskunde, filosofie, psychologie, sociologie, geschiedenis, economie, recht en politiek.

Samenvattend: de Londonse universiteiten zijn een uiting van het moderne denken dat op kruissnelheid komt, nl. dat er vooruitgang komt door techniek, maar dat dit niet meer mag overgelaten worden aan ambachtslui (zoals James Watt, uitvinder van de stoommachine, er nog een was), maar een zaak van denkers ("wetenschapslui") is.

University London is een overkoepelende structuur, opgericht in 1836 door UCL en King's College. Het heeft sindsdien een ingewikkelde geschiedenis van steeds meer instellingen die aansluiten, of soms weer vertrekken .

Vele van de Londonse universiteiten zijn topinstellingen.
Voorbeeld: Sanghai Ranking van 2017:

16	University College London
27	Imperial College London
46	King's College London
69	Ghent University

In de afdeling "social sciences" staat LSE op plaats 8 (vóór Oxford en Cambridge).

Naast deze grote 4 zijn er nog **talrijke andere universiteiten in (Groot) London** die soms amper moeten onderdoen en vaak voortkomen uit polytechnische hogescholen of instituten voor kustopleiding of lerarenopleiding, bv. Westminster University, Brunel University, London Metropolitan University, Roehampton University, Goldsmiths University, Queen Mary University Anglia Ruskin University. **Birkbeck University** is voor avondonderwijs.

Een eerste kritiek op het modernisme: is groei wel goed?

In de 19e eeuw komt de industrialisatie, die moet zorgen voor steeds groeiende welvaart, op gang.
Op het einde van die eeuw komen er een beperkt aantal denkers die de groei van materiële welvaart in vraag stellen.
De groei van de materiële welvaart is het verkeerde ideaal. De spirituele dimensie van het leven is immers belangrijker dan de materiële. Er is geen andere rijkdom dan het leven.
Zo is schoonheid een belangrijke waarde, terwijl de industrialisatie met zijn stinkende walmen de omgeving lelijk maakt. Het belang van de ongeschonden natuur wordt onderstreept. Vaak wordt gekoppeld aan een sociale kritiek.

De eerste vertegenwoordiger is John Ruskin, die vooral terugkijkt en de middeleeuwen verheerlijkt. Je zou kunnen zeggen dat Ruskin terugkeert naar Thomas More, met zijn eenvoudig geluk voor de Utopiërs (de gelijkheid wordt minder beklemtoond door bij Ruskin).
De belangrijkste figuur is William Morris, die vooral vooruitkijkt en een socialistische utopie ontwikkelt, waar het leven eenvoudig is, maar waar het geluk voor iedereen gerealiseerd wordt.

Vanaf 1960 zal er een tweede kritiek op de groei geuit worden: de groei van de materiële welvaart is, zelfs als het al het goede ideaal zou zijn, niet haalbaar. De groei vernietigt de wereld en dus het leven.

De kritiek op de groei zal steeds een minderheidstandpunt blijven en genegeerd worden vanuit het techno-wetenschapsgeloof.
Hoe meer het gelijk van de milieu-kritiek duidelijk wordt, hoe geloviger sommige techno-wetenschapsgelovigen worden.
Een voorbeeld is Nick Bostrom.
Wie wel aansluit bij Ruskin en Morris, is de Belgische onderzoekster Annellen Kenis, die sinds 2017 verbonden is aan King's College.

John Ruskin (1819-1900)

- geboren in 54 Hunter Street, Brunswick Square, London (vernietigd in 1969), ten zuiden van St Pancras railway station
- brengt zijn jeugd door in Zuid-London, in een woning (vernietigd in 1912) at 28 Herne Hill nabij the village of Camberwell in South London
- krijgt eerst thuisonderwijs en gaat nadien (1834-1835) naar een school in Peckham, gehouden door de progressieve Evangelical, Thomas Dale (1797–1870), ook professor aan King's College
- voltooit studies aan King's College en nadien aan Oxford
- later prof in Oxford, en eerste prof aan de Slade School of Fine Art Oxford
- werkzaam als criticus, eerst vooral kunstcriticus (verdediger van William Turner; Stones of Venice, boek over Venetië)
- later ook sociale criticus (vanaf 1862, met *Unto This Last*)

- wil, weg van het industrialisme, terug keren naar het positieve van de middeleeuwen

- in de kunst uit dit zich als verdediging van de prerafaëlistische schilders, die terug pre-renaissancistisch, “middeleeuws” schilderen
- op sociaal vlak heeft hij kritiek op de klassieke liberale economie:
    - kritiek op industrieel kapitalisme dat schoonheid teniet doet:

        Whenever I look or travel in England or abroad, I see that men, wherever they can reach, destroy all beauty.
    - kritiek op sociale mistoestanden: kapitalisme vernietigt gemeenschappen en tast sociale rechtvaardigheid aan
    - kritiek op arbeidsverdeling als dehumaniserend: relatie tussen producent en zijn product gaat verloren
    - kritiek op streven naar steeds meer welvaart:

        There is no wealth but life. Life, including all its powers of love, of joy, and of admiration. That country is the richest which nourishes the greatest number of noble and happy human beings; that man is richest who, having perfected the function of his own life to the utmost, has always the widest helpful influence, both personal, and by means of his possessions, over the lives of others.
- wil echter sociale hiërarchie behouden; Ruskin pleit om de armen meer te ondersteunen, maar is geen socialist:

    If there be any one point insisted on throughout my works more frequently than another, that one point is the impossibility of Equality. My continual aim has been to show the eternal superiority of some men to others, sometimes even of one man to all others; and to show also the advisability of appointing such persons or person to guide, to lead, or on occasion even to compel and subdue, their inferiors, according to their own better knowledge and wiser will.

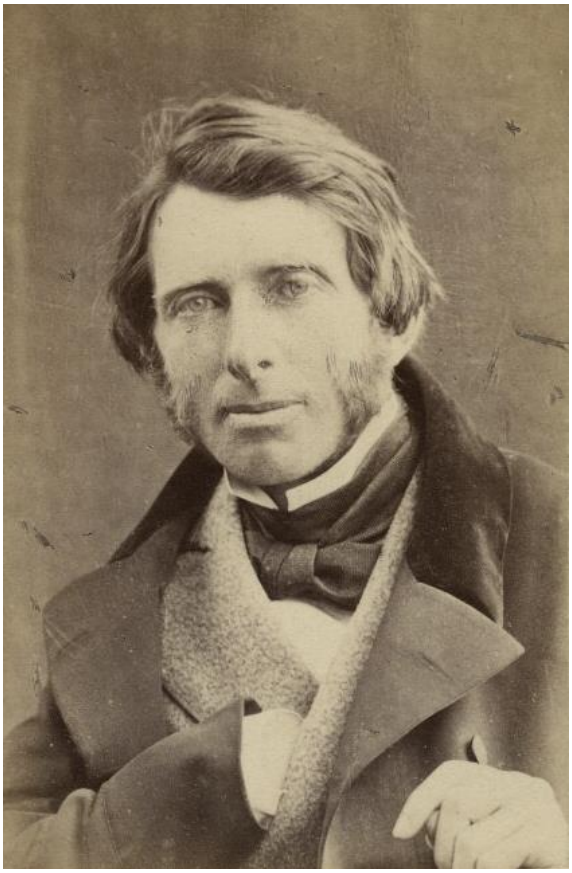

foto Ruskin (NPG)

John Everett Millais, Portrait of John Ruskin*, 1853-4*

Nick Bostrom

- geboren in 1973 in Zweden
- diploma's aan King's College en LSE
- nu verbonden aan Oxford.

- is een van de grondleggers van het transhumanisme, dat stelt dat de mens als biologisch wezen kan evolueren tot een superwezen door technologische toepassingen ("zelf-verbetering en menselijke vervolmaking door middel van de ethische toepassing van de natuurwetenschappen")
- meent ook dat artificiële intelligentie verbonden met robotten kan evolueren tot een superintelligentie die de mensheid zal uitschakelen (boek: *Superintelligentie : kansen, gevaren, strategieën*)
- stelt dat de wereld waarin we leven wellicht een zeer geavanceerde computersimulatie is (als het mogelijk is om gehele bewoonde planeten of zelfs gehele universa in een computer te simuleren, en dat dergelijke gesimuleerde mensen volledig bij bewustzijn zijn, dat dan het grote aantal van zulke simulaties, dat door een voldoende geavanceerde beschaving kan worden geproduceerd, het zeer waarschijnlijk maakt dat wij als mensheid in feite in zo'n simulatie leven).

Anneleen Kenis

- studeert af in de psychologie in Leuven in 2003
- behaalt dan master aan VUB in de "Duurzame ontwikkeling en menselijke ecologie"
- doctoreert aan afdeling geografie KULeuven
- wordt ontslagen omwille van haar betrokkenheid bij de vernieling van een aardappelveld in Wetteren waar geëxperimenteerd werd met ggo's
- vanaf september 2017 verbonden aan faculteit geografie King's College
- schrijft vaak samen met haar partner Matthias Lievens, politiek filosoof KULeuven.

- is een ecosocialiste
- bekritiseert de recuperatie van het groene denken door de gevestigde economische machten:
  - boek *De mythe van de groene economie*
  - kritiek op "Sign for my future", een klimaatinitiatief met tientallen ceo's.

Bryan Magee (°1930)

- geboren in arbeidersgezin in Hoxton (Oost London)
- studeert filosofie in Oxford en Yale
- enkele lesopdrachten, o.a. aan Queen Mary College (Oost-London, vooral gerenomeerd voor geneeskunde) en visiting professor aan King's College
- werkzaam bij BBC, waar hij programma's over filosofie maakt
- enkele jaren parlementslid voor Labor, horend bij de gematigde vleugel

- vooral belangrijk als popularisator
- in "Bekentenissen van een filosoof" beschrijft hij op basis van zijn eigen intellectuele ontwikkeling een aantal belangrijke filosofen, waarbij hij Kant en Russell hoog aanslaat en stelt dat Schopenhauer het dichts de juiste visie benadert
- in zijn laatste werk, geschreven op zijn 86ste (levens in een rusthuis in Oxford), *Ultimate questions,* legt hij er nogmaals de nadruk hoe weinig we weten over leven en wereld; de belangrijkste dingen (waarnemen, bewustzijn, ..) blijven mysterieus.

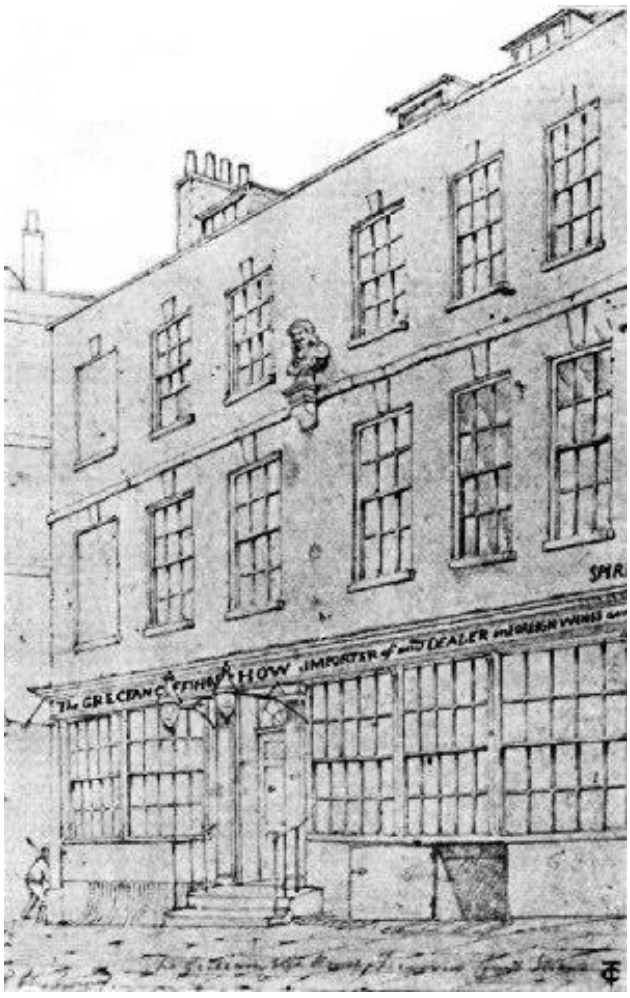
at home in London in 1978

Bryan Magee (right) interviews Isaiah Berlin for the 1978 BBC series Men of Ideas

20 Devereux Court, pub Devereux – *John Toland, Anthony Collins, Pierre des Maizeaux*

Engeland kende rond 1700, nog eerder dan Frankrijk, materialistische deïsten of zelfs atheïsten. Naast de anglicaanse lijn met Locke en Boyle, ontwikkelde zich ook een hobbesiaanse (spinozistische) lijn, met figuren als Toland en Collins.
Deze laatste stroming was echter minder sterk en zette zich in de 2e helft van de 18e eeuw niet door in Engeland, in tegenstelling tot Frankrijk met zijn radicale atheïsten als Diderot en d'Holbach.
Deze vrijdenkersbeweging was verbonden met de koffiehuiscultuur. Belangrijk waren het **Rainbow Coffee House** (15 Fleet street) en het **Grecian Coffee House**, nu de pub The Devereux.

The Devereux is een pub, gelegen op 20 Devereux Court, off Essex Street.
Het gebouw werd oorspronkelijk gebouwd omstreeks 1676 als the Grecian Coffee House, dat in 1843 in een pub werd veranderd.
Begin 18e eeuw was het koffiehuis een ontmoetingsplaats voor leden van de Royal Society, zoals Isaac Newton, Sir Hans Sloane, en Joseph Addison.
Ook meer radicale figuren, vrijdenkers die twijfelden aan het bestaan van een persoonlijke god, kwamen er samen.
Onder hen **John Toland** en **Anthony Collins**.
Tot deze kring behoorde ook **Pierre des Maizeaux.**

The earliest known image of a coffeehouse dated to 1674

drawing of the interior of a London coffeehouse from c. 1705

interieur van de Rainbow Tavern, rond 1800

John Toland (1670-1722)

- geboren in Ierland
- gedoopt als rooms-katholiek, maar bekeert zich op 16-jarige leeftijd tot het protestantisme
- studies aan universiteiten van Glasgow, Edinburgh, Leiden en Oxford
- schrijft in 1696 *Christianity not Mysterious*
- verblijft vanaf 1696 hoofdzakelijk in London, met reizen naar het vasteland
- schrijft honderden boeken waarvan het merendeel is gewijd aan kritiek op kerkelijke instituten
- sterft in Putney: "he died... as he had lived, in great poverty, in the midst of his books, with his pen in his hand." (The *1911 Encyclopædia Britannica*)
- schreef zelf zijn grafschrift: "He was an assertor of liberty, a lover of all sorts of learning ... but no man's follower or dependent. Nor could frowns or fortune bend him to decline from the ways he had chosen."

Metafysica

- betoogt dat er geen feiten of doctrines in de Bijbel staan die niet helemaal duidelijk, redelijk of begrijpelijk zijn, noch tegenovergesteld aan de rede noch onbegrijpelijk voor de rede

- alle openbaringen zijn menselijk; wat niet begrijpbaar is dient afgewezen te worden als onzin
- bedacht de term "pantheïsme" om de filosofie van Spinoza te beschrijven en verdedigt een dergelijk mechanistisch wereldbeeld
- sommige auteurs stellen dat Toland in feite atheïstisch was, maar dat nog niet ondubbelzinnig durfde uiten.

Samenlevingsethiek

- heeft kritiek op hiërarchische structuren, zowel in de kerk als in de staat
- verzorgt edities van republikeinse denkers van rond 1650, zoals James Harrington, Algernon Sidney and John Milton
- stelt dat staat niet alleen moet zorgen voor orde, maar ook de vrijheid moet waarborgen, aangezien vrijheid de kern uitmaakt van de menselijke waardigheid
- tussen de vrijgeboren burgers moet er gelijkheid zijn, wat o.a. betekent dat ook joden volwaardig burgerschap moeten krijgen (*Reasons for Naturalising the Jews, 1714).*

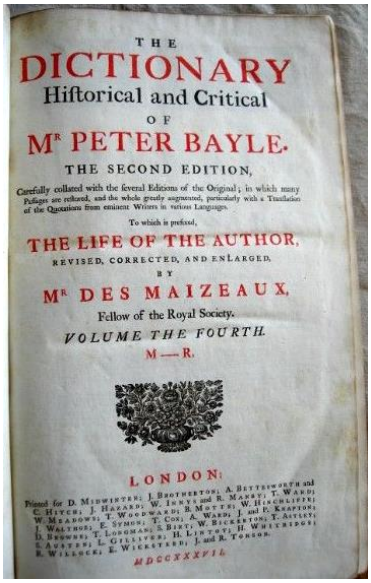
Anthony Collins (1676 - 1729)

- geboren in Heston, nabij Hounslow in Middlesex
- studies aan Eton College, King's College, Cambridge en de Middle Temple
- bevriend met John Locke, maar vooral beïnvloed door Hobbes en Bayle
- bekleedt vanaf 1715 “the offices of justice of the peace and deputy-lieutenant” in Essex
- sterft in zijn huis in Harley Street, London.

- verdedigt een deïsme, materialisme en determinisme (*Inquiry Concerning Human Liberty*, 1717)

Pierre des Maizeaux (1666 of 1673 – 1745)

THE
DICTIONARY
Historical and Critical
OF
Mr PETER BAYLE.
THE SECOND EDITION,
Carefully collated with the several Editions of the Original; in which many Passages are restored, and the whole greatly augmented, particularly with a Translation of the Quotations from eminent Writers in various Languages.
To which is prefixed,
THE LIFE OF THE AUTHOR,
REVISED, CORRECTED, AND ENLARGED
BY
Mr DES MAIZEAUX,
Fellow of the Royal Society.
VOLUME THE FOURTH
M — R.
LONDON:

- geboren in Pailhat, Auvergne, Frankrijk in protestantse familie
- loopt school in Genève
- krijgt van Pierre Bayle een aanbeveling voor Anthony Ashley-Cooper, 3rd Earl of Shaftesbury, met wie hij in 1689 naar London gaat
- contacten met vrijdenkers / vrijmetselaars die samenkwamen in het Rainbow Coffee House, een koffiehuis dat zich sinds 1657 bevond op 15 Fleet Street
- wordt in 1720 fellow of the Royal Society

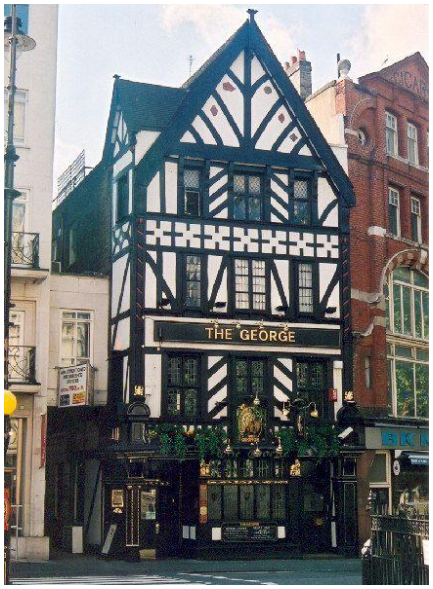
- is belangrijk als editeur en als biograaf:
  - editie van de werken van John Locke
  - vertalingen van Pierre Bayle, Leinbiz en Charles de Saint-Évremond (zie bij westminster Abbey)
  - biografieën van Bayle, Saint-Evremond en ook van van John Toland.

The Strand - pub The George

Deze pub dateert van 1723. Het laat-Victoriaanse interieur imiteert de 18e eeuw.

Een van stamgasten was Dr. Johnson, die een tijdje de pub als postadres gebruikte.

Op het plein achter de kerk St Clement Dane's staat een standbeeld van Dr. Johnson.

Standbeeld aan achterzijde kerk St Clement Dane's

Portugal Street - London School of Economics - Pub George IV

De LSE werd opgericht in 1895 door leden van de Fabian Society, waaronder de toneelschrijver George Bernard Shaw, met geld uit liefdadigheid. De intellectuele beweging van de Fabians geloven in het naar voren brengen van socialistische ideeën door middel van hervormingen in plaats van revolutie.
Een van de geldschieters was Bertrand Russell. Hij doceerde in het jaar 1895-1896 over het onderwerp van zijn eerste boek “Duitse sociale democratie”.
Waar de LSE eerst een reputatie had als een socialistisch instituut, veranderde dit met de tijd.
Het is één van de hoogst gerangschikte universiteiten voor economische, sociale en politieke studies. Ook m.b.t. de wetenschapsfilosofie heeft de LSE een grote rol gepeeld.

De pub George IV is een verzamelpunt voor personen verbonden aan de LSE.

afdeling LSE filosofie in Portugal Street

THE LONDON SCHOOL OF ECONOMICS AND POLITICAL SCIENCE

pub George IV

Een tweede kritiek op het modern denken: de gelijkheid wordt steeds weer in vraag gesteld

Met de socialisten (communisten en anarchisten) bereikte het moderne politieke denken haar volledige consequentie: een moraal zonder god vraagt om gelijkheid.
De socialistische filosofie werd voor een groot deel in London ontwikkeld (met Lenin, Marx, Kropotkin: zie verder).
Telkens weer wordt de gelijkheid echter in vraag gesteld. Deze strijd kan goed gevolgd worden door de rijke traditie van politieke filosofie aan de LSE.

In een eerste fase domineert nog het socialistische denken, dat echter – in navolging van de Fabian Society – evolueert naar het reformisme: de gelijkheid moet niet door een revolutie gerealiseerd worden, maar door geleidelijke hervormingen.
Vertegenwoordigers zijn Laski en Tawney.
Betrand Russell (die zelf maar weinig les heeft gegeven aan de LSE) blijft volledig socialistisch, maar pleit voor een democratische variant.

Er komt vanaf WO II een tegenreactie die zich sterk afzet tegen het socialisme. De 2 grote figuren zijn Karl Popper en Friedrich Hayek.
Waar Popper nog ruimte ziet voor stapsgewijze sociale veranderingen, is de tweede één van de vaders van het neoliberalisme: de kapitalisme moet zijn gang kunnen gaan zonder enige staatstussenkomst, wat ook de gevolgen op vlak van ongelijkheid zijn.
Ook de conservatief Oakeshott en de cynicus John Gray kanten zich tegen politieke hervormingen.
De socioloog A. Giddens (de ideoloog van Tony Blair) heeft de Britse Labouparty in het vaarwater van het neoliberalisme gebracht.

Tegelijkertijd ontwikkelt zich de sociaal-democratische, anti-neoliberale strekking, met figuren als J.K. Galbraith, Z. Bauman, A. Sen, R. Wilkinson, T. Atkinson.
Deze denkers aanvaarden het kapitalisme, maar geven – de ene meer dan de andere – kritiek op de huidige neoliberale vorm van het kapitalisme: de ongelijkheid is veel te groot en moet verminderd worden.

Met de toenemende globalisering stelt zich ook de vraag of de natiestaat behouden moet blijven en of het nationalisme niet een groot obstakel is voor wereldwijde vermindering van ongelijkheid.
E. Gellner analyseert het nationalisme als antwoord op de ongelijkheid die sinds de Verlichting onacceptabel is en dus gecamoufleerd moet worden.

Al deze denkers hebben de eerste kritiek die reeds besproken werd, de kritiek op de groei-idee, niet ter harte genomen.
Een econoom die reeds in de jaren 1960 deze kritiek terug opnam was – de vrijwel onbekend gebleven - Ezra J. Mishan.

Links in eerste helft 20e eeuw

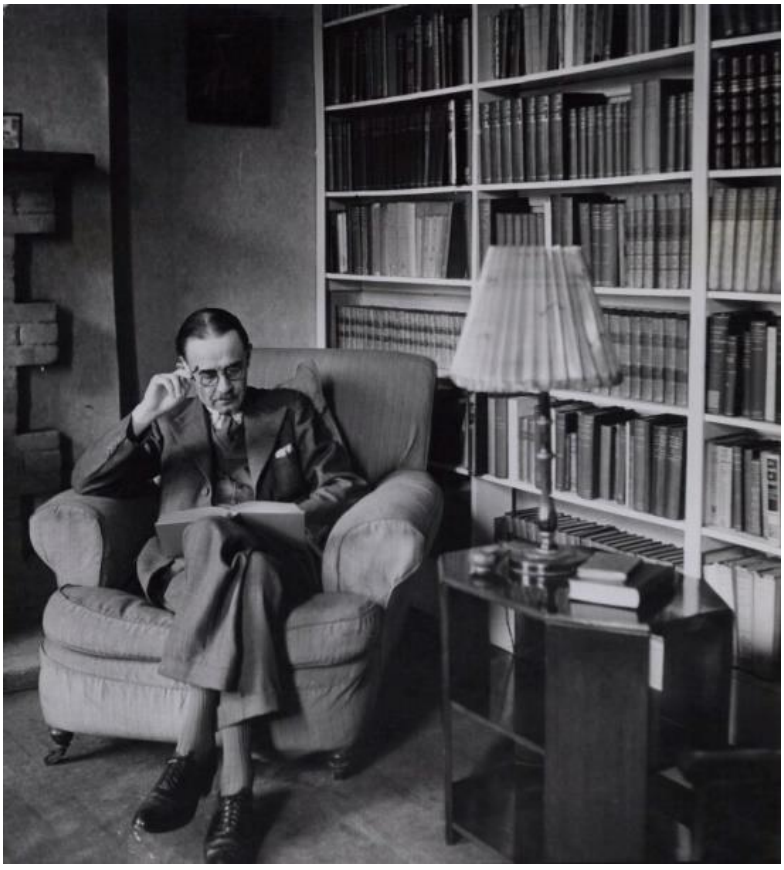
Richard H. Tawney (1880-1962)

- studeert aan Rugby en geschiedenis aan Oxford
- economisch historicus en socialist, met christelijke inslag
- vanaf 1906 lid van de Fabian Society
- vanaf 1909 lid van labour party
- van 1917 to 1931 lecturer at the London School of Economics
- begraven op Highgate Cemetery

- bekritiseert modern individualisme
- kapitalisme legt nadruk op verwerven bezit en corrumpeert daardoor de samenleving
- pleit voor een egalitaire samenleving.

Harold Laski (1883-1950)

- geboren in Manchester
- studeert geschiedenis
- geeft les in Amerika (Harvard, Yale)
- keert in 1920 terug naar Engeland en doceert als professor aan LSE politieke filosofie tussen 1926 en 1950
- kort voorzitter Labour Party, maar wordt gedwongen af te treden wegens te radicaal
- telt onder zijn leerlingen latere leiders van ex-kolonies, die een socialistische koers varen, o.a. Nehru (eerste minister van India)

- socialist, die eerst benadrukt dat staat niet allesoverheersend mag zijn, omdat mensen loyaliteiten hebben tegenover lokale gemeenschappen, vakbonden en dergelijke
- evolueert naar het marxisme en erkent dat er misschien een gewelddadige revolutie nodig zal zijn
- hoopt dat de Volkerenbond zal leiden tot een internationale democratische staat.

De rechtse stroming vanaf interbellum

Friedrich Hayek (1899-1992)

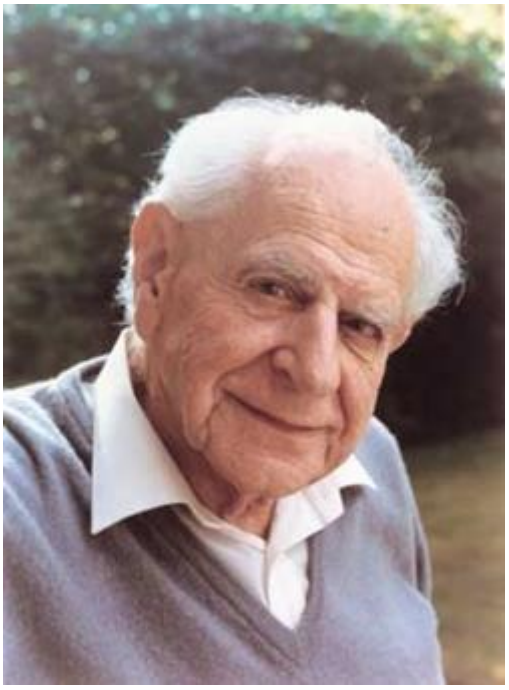
- geboren in Wenen
- studies rechten, politiek, filosofie, economie aan universiteit van Wenen
- verbonden aan London School of Economics (LSE) in 1931
- gaat in 1950 naar University of Chicago
- vanaf 1962 prof aan universiteit van Freiburg
- nobelprijs in 1974.

- werkt theorie uit over geld en prijsfluctuaties, aansluitend bij Oostenrijkse econoom Ludwig von Mises
- pleit voor zeer verregaande vrijheid op economisch vlak: de markt moet ongestoord haar gang kunnen gaan (cfr. neoliberalisme)
- valt heftig centrale planning van economie aan: *Road to Serfdom* uit 1944
- ziet ook de democratie als mogelijk obstakel voor goed draaiende economie: hij verkoos een "liberale dictatuur" boven een democratie met onvoldoende liberalisme
  specifiek bewonderde Hayek het bewind van Salazar in Portugal en de Chileense militaire dictator Augusto Pinochet, omdat die economische vrijheid boven politieke vrijheid stelde

Freidrich Hayek teaching at the L.S.E. in 1948

Karl Popper (1902-1994)

- geboren in een joods gezin
- studeerde aan de universiteit van Wenen en gaf les op een middelbare school van 1930 tot 1936
- emigreerde in 1937 hij naar Nieuw-Zeeland uit zorg om het opkomende nazisme
- werd daar lector in de filosofie aan Canterbury University College in Christchurch
- verhuist in 1946 naar Engeland om lector en later hoogleraar te worden in de logica en de wetenschappelijke methode aan de London School of Economics
- begraven in Wenen
- wordt beschouwd als één van de belangrijkste filosofen van 20e eeuw.

- eerste belangrijk thema is politiek
- Popper wijst de idee af dat de geschiedenis een vaste loop zou hebben, zoals o.a. Hegel en Marx stellen (= “armoede van het historicisme”):
  omdat de toename van de menselijke kennis een oorzakelijke factor in de ontwikkeling van de menselijke geschiedenis is, en omdat *geen enkele maatschappij wetenschappelijk de toekomstige toestand van zijn kennis kan voorspellen*, is het daarom dus volgens Popper niet mogelijk om een voorspellende wetenschap van de menselijke geschiedenis op te stellen
- zoekt in zijn boek *De open samenleving en haar vijanden* naar het waarom van de sympathie van veel intellectuelen voor allerhande totalitaire vormen van politiek, en naar de historische wortels van hun twijfel aan de haalbaarheid van een duurzame democratie (deel I van zijn boek gaat voornamelijk over de filosofie van Plato, deel II over de filosofie van Hegel en Marx).
- wijst in het bijzonder het utopisch denken af: samenleving te complex om gevolgen van grote verandering te kunnen voorspellen
- pleit voor een “open samenleving”: de liberale democratie, dat hij stelt tegenover een gesloten of totalitaire samenleving, van linkse of rechtse strekking
- aanvaardt wel dat sociale verbeteringen wenselijk zijn, maar dat moet gebeuren met kleine stapjes (“piecemeal engineering”), zodat het mogelijk is terug te keren als een verandering negatieve gevolgen zou hebben.

- tweede belangrijk thema is wetenschapsfilosofisch
- Popper stelt dat de wetenschappelijke vooruitgang niet gerealiseerd wordt door "verificatie" (dat is zoveel mogelijk bewijzen zoeken voor een hypothese), maar door "falsificatie": de wetenschappers proberen zoveel mogelijk tegenbewijzen voor een hypothese te vinden. Hoe meer een theorie weerstand biedt aan zo'n falsificatie, hoe dichter de theorie de waarheid benadert.
- concreet wijst hij theorieën zoals die van Freud en van Marx af als onwetenschappelijk: telkens er een feit komt dat hun theorie ontkracht, vinden ze een uitleg om toch hun theorie te kunnen behouden.

Michael Oakeshott (1901-1990)

- zijn vader, een ambtenaar, was lid van de Fabian Soocierty en bevriend met George Bernad Shaw
- studeert en doceert geschiedenis aan Cambridge
- gaat in 1947 voor een jaar naar Oxford
- volgt een jaar later Harold Laski op als professor Politieke Wetenschap aan LSE
- krijgt vooral erkenning na zijn dood.

- conservatief politiek denker, die socialisme afwijst en sceptisch is aangaande rationaliteit – m.a.w. mens blijft beter bij wat er al is
- onderscheidt 2 vormen van samenlevingen:
  - "enterprise association" (or *universitas*): legt een doel op aan zijn burgers, bv. winst, vooruitgang, heerschappij over andere rassen – m.a.w. gelooft in een bepaald “goed”
  - "civil association" (or *societas*): geeft wetten die handelingen van de leden beperkt, maar toont geen voorkeur voor enig doel van handelingen
- dus afwijzing utopisch denken

Professor Michael Oakeshott aan LSE, 1964

Anthony Giddens (°1938)

- studeert sociologie en psychologie aan University of Hull in 1959
- haalt masterdiploma aan London School of Economics
- doctoraat aan Cambridge
- docent aan University of Leicester en aan Cambridge
- tussen 1997 en 2003 directeur van London School of Economics
- adviseur van Britse premier Tony Blair
- sinds 2001 baron, met zetel in Hogerhuis voor Labour Party.

- heeft belangrijk werk geleverd i.v.m. methodologie van sociologie
- stelt dat zowel “de handelende personen” als de “structuren” aan bod moeten komen bij sociologische analyses
- pleitte voor de zogenaamde “derde weg” (1998, *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*), tussen conservatieven en traditioneel labour-links in: de sociaal-democratie moet moderniseren door een nieuw evenwicht te vinden tussen de liberale

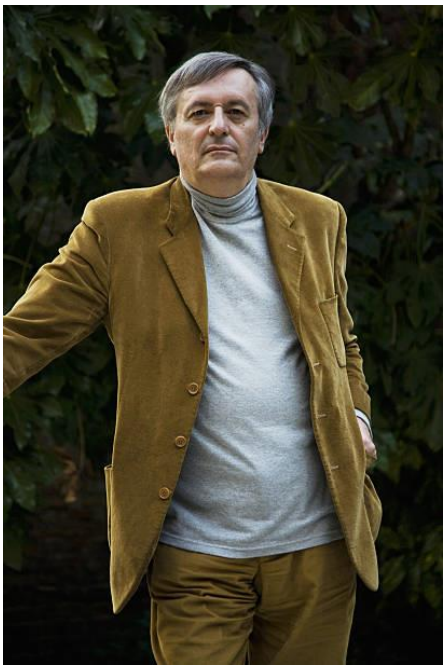
markteconomie en de verzorgingsstaat, wat neerkomt op het overnemen van zaken uit het neoliberalisme (m.a.w. het verrechtsen van links)
cfr. Curtis Atkins omschrijft de derde weg als een rechtvaardiging achteraf voor de al eerder ingezette aanpassing van de sociaaldemocratie aan het neoliberalisme, en als "slotoffensief" van sociaaldemocratische centrumpolitici tegen de linkervleugels in eigen partijen.

John Gray (°1948)

- studeerde 'Filosofie, Politiek en Economie' (PPE) aan Exeter College in Oxford, waar hij tevens promoveerde
- begon zijn universitaire loopbaan als docent *Political theory* aan de University of Essex, hij werd *fellow* van het Jesus College Oxford, en werd uiteindelijk hoogleraar politicologie aan de University of Oxford
- werd in 1998 hoogleraar *European Thought* (Europees Denken) aan de London School of Economics
- ging in 2008 ging hij met emeritaat.

- levert kritiek op bestaande denkrichtingen, enerzijds op het neoliberalisme, anderzijds op het humanisme dat hij beschouwt als een wereldbeeld dat afgeleid is van religieuze ideologieën
- verwerpt het geloof in vooruitgang: het utopische denken dat in de Verlichting de gedaante aannam van het vooruitgangsgeloof is een modificatie van de verlossingsgedachte die door het christendom werd geïntroduceerd
- ziet politieke geschiedenis als een cyclische beweging
- zijn eigen politieke positie heeft een paar keer een bocht genomen: van links naar “nieuw rechts” naar “nieuw labour” (cfr. Anthony Giddens) naar de visie dat het onderscheid links/rechts voorbijgestreefd is (wat dus opnieuw neerkomt op een rechtse positie)
- neemt een cynisch standpunt: de wil, en daarmee de moraal, is een illusie; de mensheid is als een roofzuchtige soort die andere levensvormen uitroeit en zijn natuurlijke omgeving vernietigt
- is dan ook pessimistisch over de mogelijke verandering van menselijk gedrag en voorspelt dat de eenentwintigste eeuw geteisterd zal worden door oorlogen door de toenemende schaarste van natuurlijke bronnen.

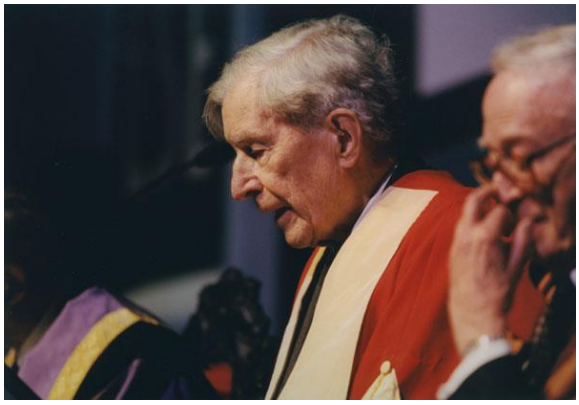

Reformistisch links na WO II

J.K. Gallbraith (1908-2006)

- geboren in Canada en eerste studies in Ontario
- doctoraat in de filosofie aan Berkeley (Californië)
- vanaf 1949 prof economie aan Harvard
- schrijft in 1958 de bestseller *The Affluent Society*
- krijgt in 1999 eredoctoraat aan LSE

- een progressieve Keynesiaan
- stelt dat Amerika na de Tweede Wereldoorlog wel rijk was geworden wat de private sector aangaat, maar arm was gebleven vanwege het gebrek aan een solide sociaal-economische infrastructuur in de publieke sector, en voorts dat de Verenigde Staten maar door zouden blijven gaan om de inkomensongelijkheid in het land in stand te houden
- bekritiseert ook de veronderstelling dat door continu de materiële productie te verhogen dit een teken zou zijn van economische en maatschappelijke gezondheid.

John Kenneth Galbraith krijgt erdedoctoraat aan LSE in 1999

Zygmunt Bauman (1925-2017)

- een Pools-Britse socioloog en filosoof van Joodse afkomst
- vanaf 1654 prof aan de Universiteit van Warschau
- tijdens een verblijf aan de London School of Economics bereidt hij zijn dissertatie voor, met als onderwerp het Brits socialisme, gepubliceerd in 1959 gepubliceerd.
- verliest door het antisemitisme zijn leerstoel aan de universiteit
- vertrekt naar Israël waar hij les gaat geven aan de Universiteit van Tel Aviv
- wordt in 1971 wordt hij gevraagd door de Universiteit van Leeds, waar hij tot 1990 zal blijven.

- aanvankelijk communist, geïnteresseerd in het ontstaan en de werking van klassen in de samenleving
- in 1989 verschijnt *De moderne tijd en de Holocaust* (*Modernity and the Holocaust*):
  - hoe komt het dat mensen zo weinig leerden van de Holocaust: omdat we de Holocaust buiten de normale gang van de geschiedenis hebben geplaatst, het zien als een abnormaliteit, iets wat niet bij de mens past
  - daarmee sust de westerse mens zijn geweten: 'Het was een eenmalige gekte, die nooit meer zal voorkomen'.
  - Bauman bestrijdt deze visie en wijst op huidige genocides elders in de wereld. Wat de Holocaust onderscheidt van andere genocides is de bureaucratie waarmee de Holocaust gepaard ging. Maar dat betekent niet dat de Holocaust uniek was. De drang om afwijkende mensen onschadelijk te maken is inherent aan de mens zelf. Juist daarom hadden we meer moeten leren van de Holocaust.
- later kritiek op moderne samenleving, in het bijzonder het huidig neoliberale, globaliserend stadium, aan de hand van begrip "vloeibaarheid"
  - flexibilteit op arbeidsmarkt geeft grote onzekerheid
  - relaties zijn vloeibaar geworden: menselijke relaties zijn zeer broos en vergankelijk geworden. Zelfs familiale banden lijken binnen de modern vloeibare samenleving niet meer te kunnen rekenen op de stabiliteit van vroeger. Huwelijken lopen massaal op de klippen en relaties worden gemakkelijker verbroken dan aangemaakt. Mensen worden als het ware als wegwerpproducten bij het huisvuil gezet bij de minste relatieproblemen die zich voordoen. Er wordt amper nog moeite gedaan om relaties te redden in het geval van problemen.
  - problemen door de enorme groei van consumptiemaatschappij.

Amartya Sen (°1933)

- geboren in India
- eerst studies economie, later filosofie, o.a. aan Cambridge
- van 1971 tot 1977 professor economie aan London School of Economics
- later prof. aan Oxford en Havard
- Nobelprijs economie in 1998

- op vlak van economie:
  - o.a. studie over hongersnood: oorzaken liggen bijna nooit in voedseltekort, maar op politiek vlak
  - mede-ontwerper Human Development Index

- op vlak van samenlevingsethiek: bekend van zijn benadering van rechtvaardigheid
  - i.v.m. waarop rechtvaardigheid moet slaan:
    capabiliteiten van mensen (wat mensen kunnen doen, niet wat ze krijgen – cfr. een persoon met een handicap heeft meer nodig om hetzelfde te kunnen)
  - wat rechtvaardigheid inhoudt:
    geen eenduidige theorie op te stellen, maar dat is ook niet nodig: waar duidelijke onrechtvaardigheid is, is dit duidelijk en kan er iets aan gedaan worden, zonder dat je een theorie nodig hebt over volledige rechtvaardigheid.

Anthony Atkinson (1944-2017)

- studies economie in Cambridge
- van 1976 tot 1979 was hij hoogleraar politieke economie aan het University College London en decaan van de faculteit
- van 1980 tot 1992 was hij hoogleraar economie en statistiek aan de London School of Economics
- later verbonden aan Cambridge en Oxford
- was mentor van Thomas Piketty, auteur van *Kapitaal in de 21ste eeuw*. Zij werkten samen aan de bouw van een historische databank over topinkomens.

- bestudeerde vooral inkomensverdeling, met o.a. de bevinding dat de rijken het overheidsbeleid onevenredig beïnvloeden en regeringen ertoe aanzetten een beleid te voeren dat rijkdom beschermt
- stelde een hele reeks maatregelen voor om de ongelijkheid te verminderen, in feite klassieke sociaal-democratische maatregelen, bv.:
  - technologische vernieuwingen in goede banen leiden opdat er meer werknemers beter van worden
  - de overheid dient zich ondubbelzinnige doelen te stellen om werkloosheid tegen te gaan en te verminderen en dat te ondersteunen door gegarandeerde tewerkstelling aan de overheid aan een minimumloon voor diegenen die dat wensen
  - er moet een publieke investeringsinstantie worden opgericht die een soeverein vermogensfonds beheert met het doel de rijkdom van de staat te vergoten door investeringen in bedrijven en eigendommen
  - rijke landen moeten hun budget voor ontwikkelingssamenwerking optrekken naar 1% van het BNP.

Richard Wilkinson (°1943)

- studeerde economische geschiedenis aan de London School of Economics
- verdere studies aan de Universiteit van Pennsylvania en aan de Universiteit van Nottingham
- maakte een proefschrift over de sociaaleconomische factoren die het sterftecijfer in samenlevingen beïnvloeden
- onderzoeker van de maatschappelijke effecten van sociale ongelijkheid
- grote bekendheid verwierf hij met het boek *The Spirit Level, Why Greater Equality Makes Societies Stronger*, dat hij in 2009 publiceerde

- samenlevingen met een meer gelijke verdeling van inkomens hebben een beter gezondheidspeil en minder sociale problemen, zoals geweld, drugsgebruik, tienerzwangerschappen, geestesziekten, obesitas, enz.

Chandran Kukathas (°1957)

- geboren in 1957 in Maleisië
- studies aan Australian National University, University of New South Wales en aan Oxford
- nu hoogleraar politieke theorie en Head of the Department of Government at the London School of Economics

- stelt dat het zelfbeschikkingsrecht van de natiestaat ondergeschikt is aan het individuele recht op vrije verplaatsing
- pleit daarom voor een vorm van open grenzen.

Richard Sennett (°1943)

- Amerikaans socioloog
- ook studies in London
- carrière aan Harvard en Yale
- vanaf jaren 1990 zowel New York university als LSE

- onderzoekt de kenmerken van onze moderne tijd, o.a. in verband met openbaar leven, het sociaal leven in steden, arbeid
- wijst op de negatieve effecten van het nieuwe, flexibele kapitalisme
- negatieve aspecten van onze tijd zijn o.a.
  - moderne individu heeft gebrek aan oriëntatie en voelt machteloosheid
  - er is een oppervlakkigheid en instabiliteit van relaties
  - ambachtelijkheid wordt teveel verwaarloosd (De ambachtsman)
  - het leven in steden moet veranderen (*Building and Dwelling: Ethics for the City* (2018)

David Held (°1951)

- studies aan MIT (USA) en Cambridge
- was aan LSE prof. Political Science en co-director of the Centre for the Study of Global Governance
- nu prof aan Universiteit van Durham

- bestudeert democratie en globalisering, waarbij hij voorstander is van een kosmopolitische democratie

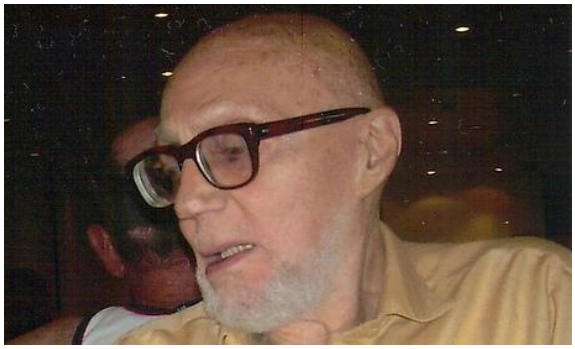

Een vreemde eend in de bijt, tegen groei

Ezra J. Mishan (1917-2014)

- studies economie aan de Manchester University (1946), dan 2 jaar aan London School of Economics (LSE)
- haalde doctoraat in 1951 aan Universiteit van Chicago bij de neoliberaal Milton Friedman (terwijl hij later tegen het neoliberalisme schreef)
- werkte tussen 1956 en 1977 aan de London School of Economic
- schreef in 1965 *The Costs of Economic Growth*
- had later functies aan een aantal Amerikaanse universiteiten, tot zijn pensionering in 1983.

- stelt dat *"precondition of sustained growth is sustained discontent"*, zodat *"the thorny path to industrialisation leads, after all, only to the waste land of Subtopia"*
- er zijn de materiële kosten (o.a. wat betreft milieu), maar ook morele kosten: groei leidt tot meer hedonisme en permissiviteit, wat tegengesteld is aan welzijn.

De nationalistische aanval op moderniteit

Met het verdwijnen van de godsdienst moest er gezocht worden naar een nieuwe goedlevensethiek en zingeving. De voornaamste werd het vooruitgangsgeloof, dat uitgroeide tot de groei-ideologie. Er ontwikkelde zich ook een alternatief: het nationalisme.

Het nationalisme is de stelling dat het behoren tot een bepaalde natie het belangrijkste element is voor een individu. Dit bevredigt zowel het streven naar erkenning (waarde) als naar zin.
Enerzijds maakt het lidmaatschap van een natie je vanzelf waardevol, in tegenstelling tot de minderwaardige leden van de andere naties. De natie geeft waarde en betekenis aan een persoon, omdat de natie iets is om trots op te zijn.
Anderzijds kan je zin krijgen door je in te zetten en je desnoods op te offeren voor de natie. De natie biedt iets transcendent, iets buiten jezelf dat groter en waardevoller is dan jezelf, iets dat kan blijven "leven" als jij sterft. De natie geeft zin aan je bestaan, als jij je inzet voor de bloei van je natie.[1]

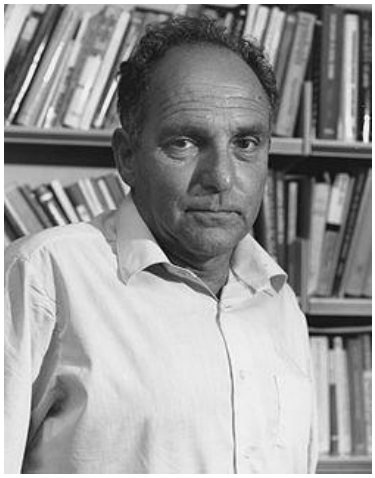
Net zoals de groei-ideologie niet alleen een goedleven belooft, maar ook een samenleven met ongelijkheid in stand kan houden ("we moeten de rijkdom niet herverdelen zolang we de totale rijkdom vergroten en iedereen dus wat meer kan krijgen"), biedt ook het nationalisme, naast een goedleven, een methode om ongelijkheid in stand te houden: of je nu arm of rijk ben, is onbelangrijk; het enige wat telt, is dat jij behoort tot jouw rijke natie. In deze vorm krijgt het nationalisme een tweede definitie: natie en staat moeten samenvallen.
Twee auteurs die benadrukken hoe de bourgeoisie gebruik maakt van het nationalisme om haar machtspositie te behouden, zijn Ernest Gellner (hieronder behandeld) en Eric Hobsbawm (zie bij Birkbeck University).

[1] Niemand maakt dit duidelijker dan Fichte, in de achtste van zijn *Toespraken tot de Duitse natie* (1808): *De hoop op het eeuwig bestaan van zijn volk en de bijzonderheid van dat volk zonder menging met of verderf door vreemde elementen is het enige middel van de edele mens om de korte tijd van zijn bestaan op aarde uit te breiden tot een eeuwigdurend bestaan op aarde. […] Alleen de hoop op een leven hier langer dan de duur van het aardse leven, kan mensen inspireren om te sterven voor het vaderland.*

Ernest Gellner (1925-1995)

- geboren in Parijs en opgegroeid in Praag
- familie vlucht voor nazi's naar Engeland
- studies aan Oxford
- vanaf 1949 werkzam aan LSE
- vanaf 1962 professor in de filosofie en wetenschappelijke methode aan de LSE voor 22 jaar
- nadien prof in Cambridge en uiteindelijk hoofd van het nieuwe centrum voor de studie van het nationalisme in Praag.

- verzet zich tegen "gesloten denksystemen", waartoe hij communisme, pragmatisme, psychoanalyse, structuralisme en Wittgensteiniaanse taalfilosofie rekent;
  voorbeeld: de *ordinary language philosophy*, die op geen enkele manier te falsifiëren valt en leidt tot relativisme ("elk taalspel is even goed") en conservatisme ("we moeten alles zo laten zoals het is")
- visie op geschiedenis:
  - in de geschiedenis is er een grote kloof (*Big Divide* of *Big Ditch*) is tussen primitieve samenlevingen en moderne industriële samenlevingen. De geschiedenis is dus geen geheel continu proces, maar er is daarentegen sprake van verschillende breuken tussen beide soorten samenlevingen.
  - voorbeeld: betekenis van "waar" verandert van "in overeenstemming met de autotiteiten" naar "in overeenstemming met de externe werkelijkheid"
  - wetenschap maakt de wereld koud, waardoor er een "hertovering-industrie" komt: filosofieën en ideologieën zoals marxisme en fenomenologie
- werk over nationalisme
  - definitie van nationalisme: politieke beslissingseenheid moet samenvallen met de natie
  - nationalisme verschijnt enkel als een sociologische noodzaak in de moderne wereld (in vroegere tijden hadden de heersers er weinig baat bij om een culturele homogeniteit op te leggen aan de bevolking): arbeid met machines vereist lange opleiding en dus een algemene opvoeding; daarom moet de staat en cultuur congruent zijn
  - door de mobiliteit in de moderne samenleving ontstaat de idee van gelijkheid, maar de machthebbers willen ongelijkheid behouden; hierdoor ontstaat dus het nationalisme om als antwoord te dienen op deze onacceptabele ongelijkheid en haar tegelijkertijd te camoufleren.

Relativistische aanval op wetenschappelijk denken

In de wetenschapsfilosofie bestaat een sterke stroming die enkel het exact wetenschappelijk denken als rationeel en dus waardevol aanvaardt. Vertegenwoordigers zijn de neo-positivisten, Karl Popper en Ernest Gellner (bede behandeld bij London School of Economics).
Deze visie is duidelijk te eng: rationaliteit is een kwestie van graad, ook sommige niet-exact wetenschappelijke, filosofische theorieën kunnen waardevol zijn. Dat betekent niet dat alle theorieën evenveel waarde hebben, zoals relativisten beweren.
Popper had met zijn stelling dat de exacte wetenschap nooit de waarheid kan bereiken (want ze niet kan bewijzen) wel een sceptisch element aangebracht, maar bleef de exact wetenschappelijke methode als de enig waardevolle beschouwen. Het klopt dat we waarheid slechts dichter kunnen benaderen, maar de waarheid bestaat wel degelijk en er bestaat ook een methode die ons ertoe kan leiden: het zoeken naar falsificatie van hypothesen.
Dit werd in twijfel getrokken door o.a. Thomas Kuhn in zijn boek *The Structure of Scientific Revolutions* (1962): wetenschap gaat niet vooruit door falsificatie. Ook bij falisficatie houden wetenschappers vast aan hun theorieën, aan hun zogenaam paradigma. Wetenschappelijke vooruitgang komt er maar als er jonge onderzoekers zijn die het oude paradigma in vraag durven stellen.
Popper en zijn medewerker aan LSE, Lakatos, bekampten Kuhn, maar Feyerabend, eveneens een leerling van Popper ging nog veel verder dan Kuhn: er zijn helemaal geen geldige regels voor het wetenschappelijk onderzoek.

De relativistische wetenschapsfilosofie ze beweging sluit aan bij de opkomst van het postmodernisme in andere filosofische terreinen en dit heeft op zijn beurt een verband met de politieke veranderingen: het rationalistische modernisme dat leidt tot een verwerpen van ongelijkheid, past moeilijk bij het neoliberalisme dat aan gelijkheid geen boodschap heeft.

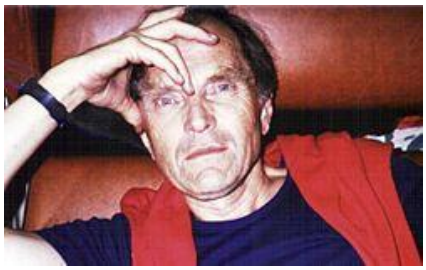
Imre Lakatos (1922-1974)

- Hongaarse jood
- studies in wiskunde, natuurkunde en filosofie
- ambtenaar in communistisch Hongarije, waar hij 3 jaar in gevangenis belandt wegens zijn kritiek op Rusland
- na inval Rusland (1956) vlucht hij naar Wenen
- doctoraat aan Cambridge
- vanaf 1960 verbonden aan LSE, tot aan zijn dood

- probeert de tegenstelling tussen Popper en Kuhn op te lossen door een theorie over “wetenschappelijke research programma’s”
- zocht een criterium om wetenschap van pseudo-wetenschap te onderscheiden, waarbij hij Darwin afwijst als onwetenschappelijk.

Paul Feyerabend (1924-1994)

- geboren in Wenen
- Duits soldaat in WO II
- krijgt in 1951 een Britse beurs om bij Wittegnstein te studeren, die echter spoedig overlijdt
- gaat dan studeren bij popper aan LSE
- vanaf 1955 academische carrière aan talrijke universiteiten
- publiceert in 1975 *Against Method*

- een universele wetenschappelijke methode bestaat niet
- wetenschappelijke vooruitgang kan soms alleen plaatsvinden omdat wetenschappers alle wetten braken: Galileo hield vast aan theorieën die al weerlegd waren, hij lapte de methode van inductie aan zijn laars en gebruikte meer propaganda dan rationele argumentatie.
- de enige wetenschappelijke methode die volgens Feyerabend de voortgang van de wetenschap niet zal belemmeren is de anarchistische methode: *anything goes*.

- Feyerabends anarchisme heeft ook een politieke component: de mens moet vrij zijn om te kiezen wat hij wil geloven; kinderen worden nu verplicht om te geloven in wat de wetenschap hen voorhoudt, en alternatieve beschouwingen worden verketterd of doodgezwegen; er moet daarom een scheiding tussen Staat en Wetenschap komen.

Nancy Cartwright (°1944)

- studies aan the University of Illinois
- posities aan the University of California in San Diego en de University of Durham
- professor Emeritus van de London School of Economics: co-founder of the Center for Philosophy of Natural and Social Science at the London School of Economics

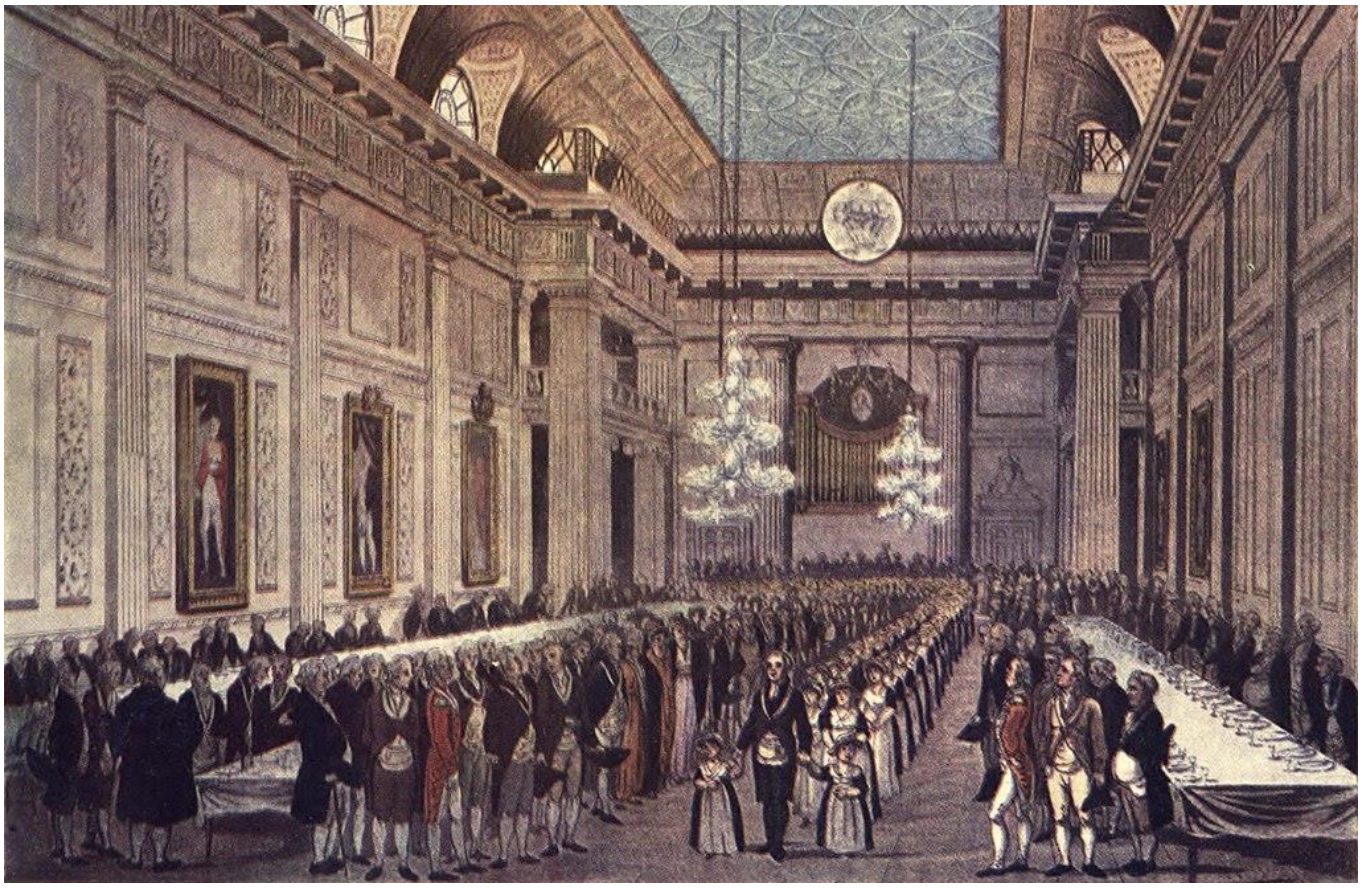
- werkt vooral op terrein van wetenschapsfilosofie
- legt focus op de feitelijke praktijk van wetenschap.

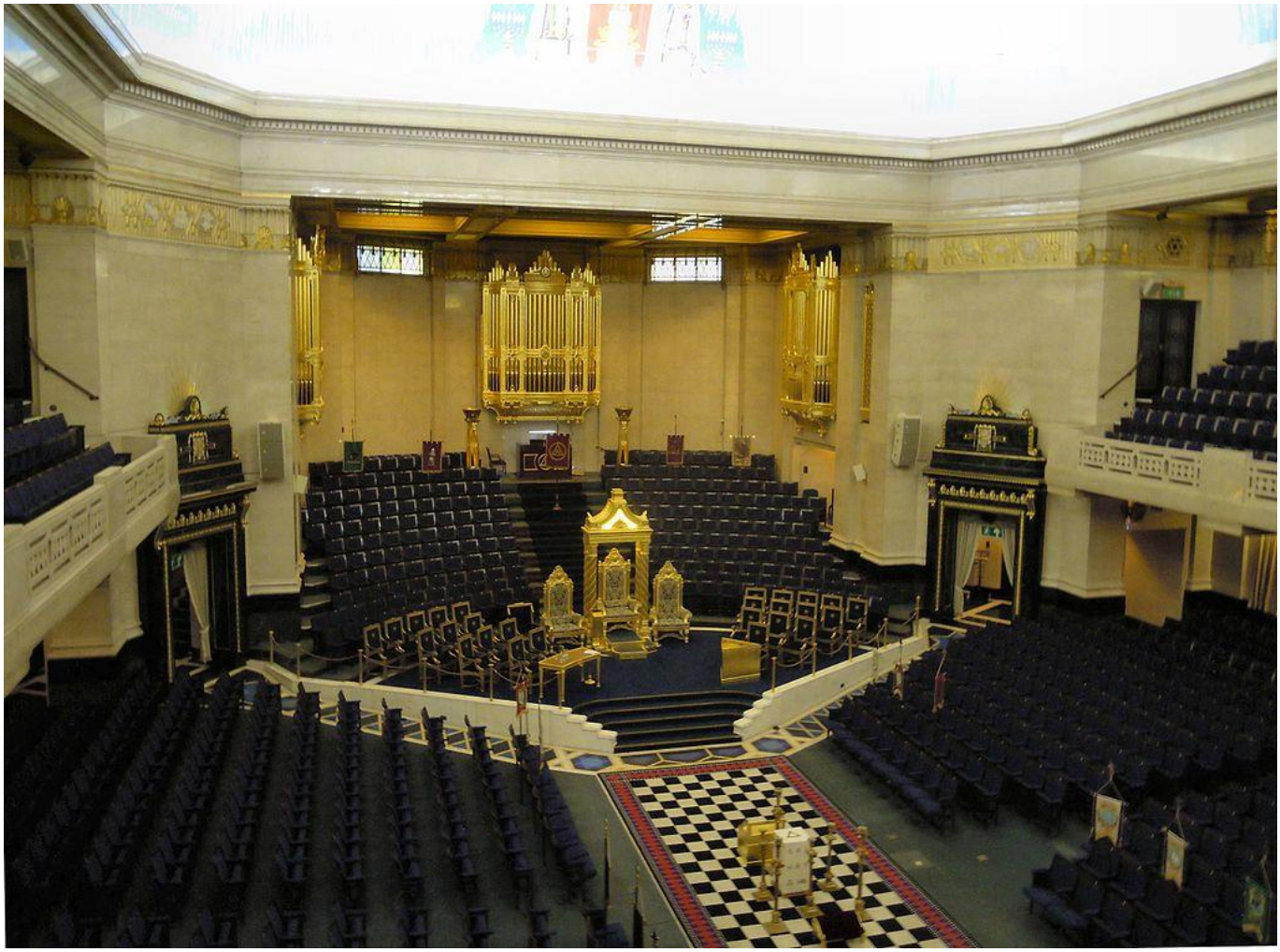
60 Great Queen Street - Freemasons's Hall

Dit gebouw is de plaats van bijeenkomst van meerdere Londense loges en de hoofdzetel van de koepel *United Grand Lodge of England*.
Er zijn reeds bijeenkomsten op deze plaats vanaf 1775. Sindsdien zijn er 3 gebouwen geweest. Het huidige gebouw dateert van 1933 en heeft een art deco interieur.

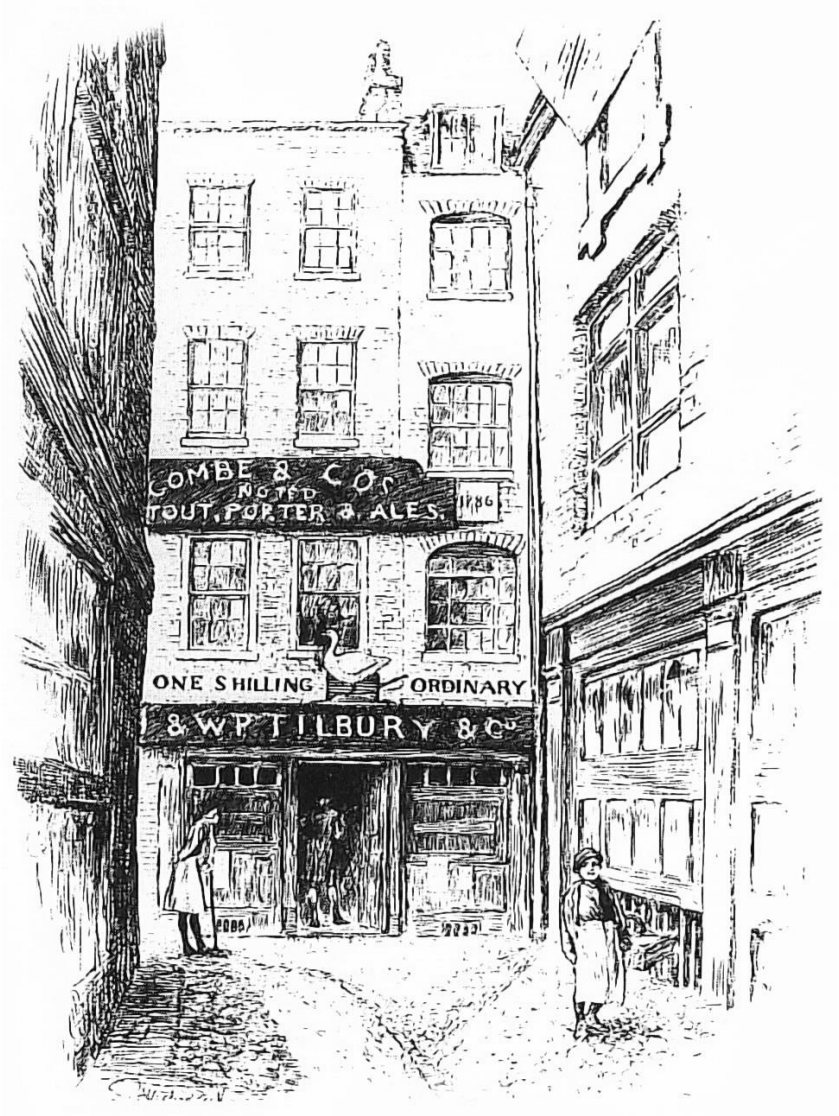

de Hall in 1809

de huidige Groottempel

Goose and Gridiron, where the Grand Lodge of England was founded

81-82 Long Acre – pub Freemasons Arms

Deze pub is het stamcafé van de vrijmetselaars.

Een belangrijke gebeurtenis: hier werden in 1863 de regels voor voetbal vastgelegd door de Football Association.

Vrijmetselaars arriveren in de Freemasons Arms

Vrijmetselaars:

- zijn personen die vrij willen zijn in de keuze van hun geloof of levensbeschouwing en dus ook aan niemand een levensbeschouwing willen opdringen (verdraagzaamheid)
- die ondanks de verschillen in hun overtuiging elkaar willen ontmoeten en daarom bijeenkomen in een werkplaats of loge, op een rituele wijze
- die uitgaan vanuit de idee dat alle mensen een gemeenschappelijke taak hebben, nl. het bouwen aan de morele en intellectuele vervolmaking van zichzelf en van de samenleving
- die in de eerste plaats de leden van de eigen groep, hun broeders (en soms zusters), steun verlenen.

Een groep van vrijmetselaars die regelmatig bijeenkomen wordt een loge genoemd.
De verschillende loges verenigen zich in een koepel of grootloge.

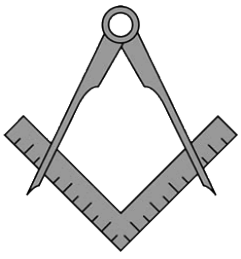
Over de eerste loges is zeer weinig geweten.
De eerste grootloge werd gevormd in 1717 in Engeland te Londen, toen op 24 juni in de pub The Goose & Gridiron Tavern vier vrijmetselaarsloges, die alle in Londen hun werkterrein hadden, zich verenigden in een overkoepelende organisatie, de *Grand Lodge of London* (nu: *United Grand Lodge of England*). Hierbij speelde de Franse Hugenoot John Theophilus Desaguliers een belangrijke rol.

De vrijmetselarij moet begrepen worden vanuit het intellectuele klimaat in de 18^{e} eeuw, waar een groot deel van de elite niet meer geloofde in de bestaande godsdiensten, maar een algemeen abstract godsbeeld had ontwikkeld (het zogenaamde deïsme). Velen wilden dit geloof ook ritueel beleven, waarbij ze terugvielen op rituele elementen uit meerdere godsdiensten:

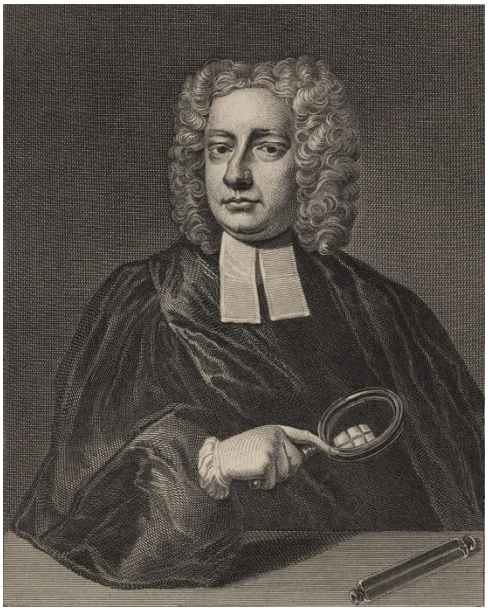
- jodendom: symboliek van de vrijmetselaarstijdstelling (+ 4000 jaar), symbool van het – weliswaar blanco – boek, de tempel van Salomon
- de Egyptische godsdienst
- nieuw was de symboliek die verwees naar de middeleeuwse metselaars en hun gilden: dragen van een schortje rond het middel bij de bijeenkomst; de symbolen van passer, winkelhaak en truweel; de verschillende graden van inwijding: leerling, gezel, meester. Zoals de metselaars grootste kathedralen bouwden, bouwen de vrijmetselaars aan een betere maatschappij. Bij de rituelen speelde de opperbouwmeester van het heelal, de abstracte godheid, een belangrijke rol.

In Frankrijk en België kwamen er vrijmetselaars die atheïstisch waren en niet langer geloofden in een opperbouwmeester van het heelal. Deze broeders schrappen de G uit het logo.
Vele loges scheurden zich af van de Engelse centrale koepel en sloten zich aaneen in andere koepels. In België is het Grootoosten de belangrijkste koepel.

John Theophilus Desaguliers (1683 –1744)

- geboren in Frankrijk als zoon van een Franse Hugenootse dominee
- gezin wijkt uit naar Engeland wegens vervolging protestanten
- studies en eerste lesactiviteit aan Oxford
- vestigt zich in 1712 in London als docent experimentele filosofie
- heeft onder zijn publiek ook George I, George II en de koninklijke familie
- zeer actief in Royal Society
- in 1717 in London gewijd als priester in de Church of England
- is als vrijmetselaar de 2e Grootmeester van de Grand Lodge of England.
- werkzaam als experimenteel natuurfilosoof
- propageert de theorie van Newton
- eigen verdiensten i.v.m. elektriciteit: de eerste wetenschapper, die de termen *geleider* en *isolator* gebruikte
- ook actief op praktisch vlak (ingenieurskunde): verbeterde de stoommachine van Thomas Savery door middel van de toevoeging van een veiligheidsventiel.

Desaguliers kreeg zijn eerste wijding in 1710 in Fulham Palace.

Fulham Palace was de verblijfplaats van de bisschoppen van London, van de 11e eeuw tot 1973.
Nu kan het gratis bezocht worden. Het heropende in mei 2019, met een tentoonstelling over de geschiedenis van het gebouw.
Er is een bijhorende botanische tuin.

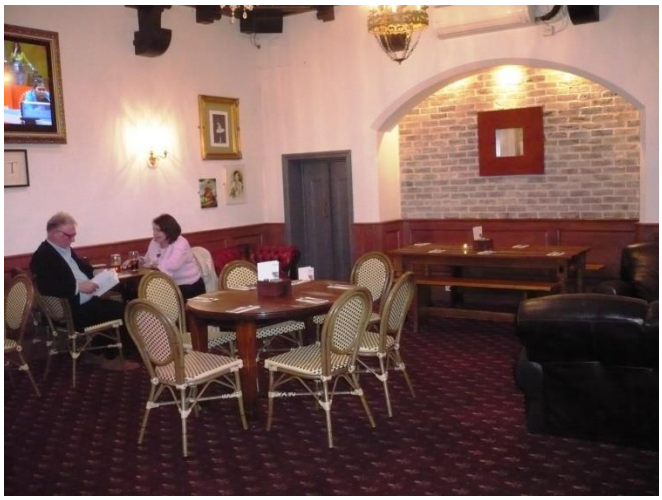

191 Dury Lane, pub The White Hart - *Marx*

In deze pub was sinds 1840 de *German Workers Educational Association* gevestigd, een club van Duitse linkse immigranten. Vanaf 1848 leunde organisatie aan bij de Communistische Liga van Marx.
Marx leerde hier als vrijwilliger zowel aan kind-eren als aan volwassenen één van de 15 talen aan die hij sprak.

in de buurt: 20 Bloomsbury Way – *Swedenborg*

Hier huist The Swedenborg Society.
Er is een bookshop met werk van Swedenborg.

Emanuel Swedenborg (1688-1772)

- geboren in Stockholm
- universitaire studies in Uppsala
- aanvankelijk wetenschappelijk werk (hij was de eerste die voorstelde het metriek stelsel in te voeren in heel Europa)
- vanaf 1741 vooral bezig met spiritualiteit en mystiek
- ging naar London om daar zijn werken te publiceren (vrijer klimaat dan in Zweden)
- vanaf 1745 verbleef hij tot aan zijn dood in Londen.

in de buurt: 2-3 Bloomsbury Square – Locke, Pestalozzi, Froebel

Bloomsbury House werd gebouwd in 1887 en was de zetel van het College of Teachers. Nu is het een evenementenplaats.

Onder de ramen zijn basreliëfs van 5 belangrijke pedagogische denkers (met de klok mee, startend bovenaan links):

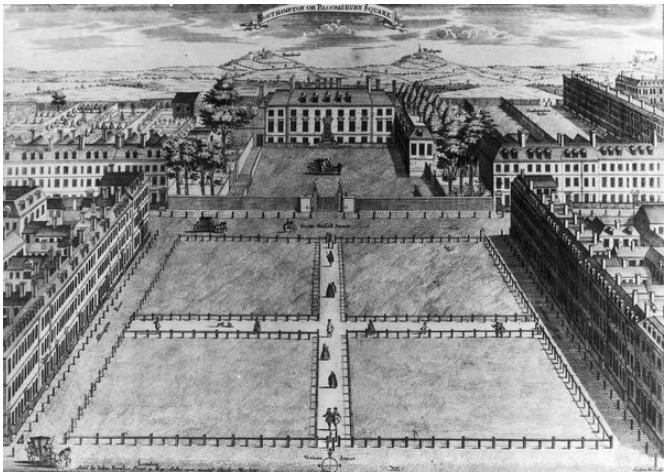
- Johann Pestalozzi
- John Milton
- Friedrich Froebel
- Thomas Arnold
- John Locke.

in de buurt: Bloomsbury Square – *John Law*

Bloomsbury Square was het eerste plein dat “ontwikkeld” werd in dit gebied, door de graaf Southampton, eind 17e eeuw. Het gebied kwam door huwelijk in bezit van de familie Russell, de hertogen van Bedford, die later nog Bedford, Russell en Tavistock Square ontwikkelden.
Aan de noordzijde was toen het Bedford House, waar nu Bedford Place is.

In 1694 doodde hier de econoom en bankier John Law zijn rivaal Edward 'Beau' Wilson tijdens een duel.

John Law (1671-1729)

- zoon van een bankier uit Edinburgh
- vestigt zich in Londen en bestudeert het kredietwezen
- na zijn veroordeling voor moord bij een duel (zie hierboven) vlucht hij naar de Nederlanden en woont tussen 1702-1713 in Den Haag en Amsterdam
- overtuigt de Franse regent (voogd van de minderjarige Louis XV) van zijn plannen voor de sanering van de Franse economie:

handel en industrie hadden meer kapitaal nodig dan de particuliere banken konden verstrekken, en de staat moest krediet verschaffen; grondbeginsel van zijn systeem was de uitgifte van papieren geld door een staatsbank

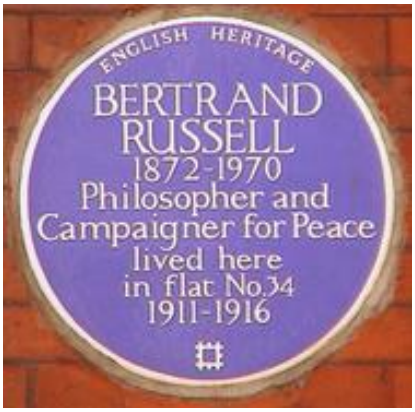
- sticht in 1717 een bedrijf dat in samenwerking met de staatsbank de Franse kolonie Louisiana exploiteerde, de *Compagnie d'Occident* – in de volksmond vaak Mississippi Compagnie genaamd, waarbij de - realistische - Franse staatsschuld omgezet in - onwaarschijnlijke - toekomstige winsten
- als in 1720 de koersen ineenzakken, moet hij vluchten
- mag terugkeren naar London en verhuist later naar Venetië.

- verwerpt mercantilisme: geld is enkel een ruilmiddel en geen eigenlijke rijkdom
- nationale rijkdom kan groeien door handel en die kan gestimuleerd worden door de creatie van geld
- dit leidt tot de verdediging van luxe als positief, in zover het de economie doet groeien – cfr. pleidooien van Jean-François Melon, Montesquieu en Voltaire ten voordele van luxe.

34 Bury Place – Bertrand Russell

Hier leefde de belangrijkste Britse filosoof uit de vorige eeuw, Bertrand Russell, tijdens een scharniermoment in zijn leven.
Tot aan WO I was hij filosoof van de wiskunde. Toen de oorlog uitbrak riep Russell vanuit zijn pacifistische overtuiging op tot dienstweigering, wat hem een gevangenisstraf en het verlies van zijn universitaire job kostte. Vanaf dat moment hield Russell zich ook bezig met mens en maatschappij, met moraal en politiek.

Bertrand Russell, blijvend voorbeeld

Russell blijft één van de na te volgen filosofen, om twee redenen:

- wat betreft de manier van filosoferen pleit hij voor een analytische aanpak, d.w.z. men moet ook bij het filosoferen de methode van de exacte natuurwetenschappen, zo veel als mogelijk, volgen, in de eerste plaats het gebruik van verstaanbare begrippen die men duidelijk definieert.
  Vele filosofen lijken zeer diepzinnige zaken uit te drukken, maar zijn niet te begrijpen en zijn dus pseudo-diepzinnig.
- wat ethiek betreft duidde hij de goede richting aan, met nadruk op de rechten en de emancipatie van het individu (zie bv. zijn boek over huwelijksmoraal, of zijn oproep tot holebirechten) én op de solidariteit tussen die individuen.
  Vooral zijn politieke visie blijft overeind: afwijzen van zowel nationalisme en fascisme, als van communisme, ten voordele van een democratisch socialisme.
  Uiterst relevant is zijn essay *Lofzang op het nietsdoen* (1935), waarin hij voor pleit dat toegenomen productiviteit moet gebruikt worden om eer vrije tijd te hebben en niet om economisch te groeien.
  Russell zet daarmee de lijn vort die van Thomas More loopt tot William Morris.

In zover filosofie kritiek (in het bijzonder maatschappijkritiek) betekent, is Bertrand Russell één van de belangrijkste filosofen uit de jaren 1930.

In de jaren 1930 waren volgende ideeën dominant:

- het *Nationalisme*, dat leidde tot fascisme.

- het *Kapitalisme*, dat er niet in slaagde de economische crisis op te lossen (ook niet met de sociaaldemocratische variant uitgewerkt door Keynes).

- het Socialisme, dat in de USSR als *Communisme* leidde tot dictatuur en vervolging.

- Alle 3 deze systemen wilden (en willen nog steeds) *groei*:
  - nationalisme: een groter volk (met meer land)
  - kapitalisme: meer winst voor kapitalisten
  - socialisme: meer productie (meer materiële rijkdom, maar wel gelijk verdeeld)

Al deze ideeën spelen nog altijd of opnieuw een grote rol.

Russell geeft kritiek op al deze systemen, in zijn werken *In Praise of Idleness* uit 1935 en *Power* uit 1938:

- Nationalisme is per definitie onderdrukkend: het kent slechts aan een beperkt deel van de mensheid (het eigen volk) waarde toe en het maakt het individu ondergeschikt aan dat volk. Vanuit deze logica leidt nationalisme tot oorlog, waarbij massa's individuen worden opgeofferd. Nationalisme moet *afgewezen worden*.

> The fever of nationalism which has been increasing ever since 1848 is one form of the cult of unreason. The idea of one universal truth has been abandoned: there is English truth, French truth, German truth, Montenegran truth, and truth for the principality of Monaco. Similarly there is truth for the wage-earner and truth for the capitalist. Between these different 'truths', if rational persuasion is despaired of, the only possible decision is by means of war and rivalry in propagandist insanity. Until the

- Kapitalistische democratieën zorgen wel (in principe) voor politieke gelijkheid, maar niet voor economische gelijkheid. Kapitalisme bekommert zich enkel om (de winst van) enkelen, maar niet om de belangen van de gemeenschap.
  Daarom moet het kapitalisme *vervangen worden door socialisme*: productiemiddelen moeten bezit worden van iedereen.

- Als de staat de productiemiddelen bezit, betekent dat echter nog niet dat iedereen die mee kan controleren.
  Het socialisme moet *democratisch georganiseerd worden*.

> Both old-fashioned democracy and new-fashioned Marxism have aimed at the taming of power. The former failed because it was only political, the latter because it was only economic. Without a combination of both, nothing approaching to a solution of the problem is possible.

- Russell *betwist de wenselijkheid van groei*: geluk ligt niet in het verwerven van steeds meer materiële goederen. Als machines de productiviteit verhogen, is het beter dat de mensen minder werken en hun vrije tijd gebruiken om gelukkig te worden door zinvolle (ook actieve) tijdsbestedingen.
  Wat Russell niet schrijft, maar nu wellicht zou benadrukken (het *Rapport van de Club van Rome* verscheen pas in 1972, 2 jaar na zijn dood): onophoudelijke groei is onmogelijk. De grenzen van de aarde overschrijden kan wel, maar enkel tijdelijk: ineenstorting volgt spoedig. *Vermindering is nodig* vóór het te laat is.

> The fact is that moving matter about, while a certain amount of it is necessary to our existence, is emphatically not one of the ends of human life. If it were, we should have to consider every navvy superior to Shakespeare. We have been misled in this mat-

Russell biedt nog steeds zijn alternatief aan:
een democratisch socialisme zonder groei.

In zover filosofie kritiek (in het bijzonder maatschappijkritiek) betekent, blijft Bertrand Russell één van de belangrijkste filosofen voor onze tijd: heeft hij gelijk of niet?

Bertrand Russell (1872-1970)

- geboren in het huis van zijn grootouders langs vaders kant, Pembroke Lodge in Richmond Park, nu te bezoeken als tearoom
- zijn afkomst was adellijk (titel 3e Earl Russell)
- studies en eerste post aan universiteit Cambridge
- in 1896 gaf hij een cursus German social democracy aan de London School of Economics
- wordt ontslagen aan Cambridge vanwege zijn pacifisme in WO I
- publiceert vele boeken
- keert in 1937 terug naar the London School of Economics voor een cursus "the science of power"
- ontvangt in 1950 Nobelprijs literatuur "in recognition of his varied and significant writings in which he championed humanitarian ideals and freedom of thought"
- is actief in de anti-nucleaire beweging en wordt in 1961 een 2e maal tot gevangenisstraf veroordeelt wegens zijn protest
- sterft als een wereldberoemdheid.

Kennisleer en metafysica

- aanvankelijk: filosofie van de wiskunde
- in 1914: pacifist
  → verlegt actieterrein naar ethische en maatschappelijk terreinen
- blijft "wetenschapper": de filosoof moet, net zoals de wetenschapper een zo helder mogelijke verwoording en argumentatie nastreven: duidelijkheid is belangrijker dan vermeende diepzinnigheid
  = begin van "analytische filosofie" (←→ continentale filosofie)
  dit zal vanaf Russells leerling Wittgenstein leiden tot filosofie die vooral taal wil analyseren om duidelijkheid te krijgen over filosofische problemen (logisch positivisme, taalfilosofie)
- vorm van scepticisme
- atheïsme

Samenlevingsethiek

- bundel essays "In praise of idleness" van 1935: het beste boek uit 20e eeuw
  - essay "The case for socialism": in 20 pagina's socialisme verdedigd, zodat je de bibliotheek over socialisme niet meer moet lezen
  - essay "Scylla or Charybdis, or Communism and Fascism": afwijzing leninisme en pleidooi voor democratisch socialisme
  - essay "In praise of idleness": afwijzing groei-ideologie en pleidooi voor het genoeg hebben aan materiële welvaart
- vanaf jaren 1950: acties tegen atoombewapening en voor wereldregering

- Russell steunde *Homosexual Law Reform Society* en ondertekende in 1958 een brief in The times om anti-homowet af te schaffen.

Goedlevensethiek

- reeds vermeld: niet steeds meer hebben; productiviteitsverhoging moet gebruikt worden voor meer vrije tijd

- “The conquest of happiness,” gepubliceerd in 1930 (vertaald in Nederlands)
  - worden afgewezen: competitieve zaken waaraan alles opgeofferd wordt, streven naar opwinding en vermijden van alle verveling, afgunst, schuldgevoel over positieve zaken zoals seks
  - positieve waarden zijn familie, zinvol werk, geestdrift (“zest”).

Russellalongside his wife Edith, leading a anti-nuclear march in London, 18 February 1961

Weinig filosofen schoppen het tot stripfiguur

-

London Review of Books

The London Review Bookshop opende in 2003 en the Cake Shop next door in 2007.
Er vinden regelmatig boekpresentaties en discussieavonden plaats.

Het tijdschrift werd gesticht in 1979, toen *The Times Literary Supplement* een jaar lang niet verscheen door de lock-out bij *The Times*.
Het verschijnt om de 14 dagen en bevat vooral lange essays, vaak over politieke en sociale onderwerpen.

Bij de lijst van auteurs op wikipedia staan, naast beroemde schrijvers, een hele reeks filosofen, o.a.

- Benedict Anderson: auteur van *Imagined Communities*, boek over nationalisme
- Stanley Cavell: Amerikaans filosoof
- Stephen Greenblatt: auteur van *De zwenking*, over de herontdekking van Lucretius' gedicht *De rerum natura*
- Christopher Hitchens: één van de zogrnaamde "nieuwe atheïsten"
- Eric Hobsbawm: marxistisch geschiedkundige (zie elders)
- Michael Ignatieff: Frans politiek denker
- Martha Nussbaum: Amerikaanse filosofe, veelvuldig in Nederlands vertaald
- Hilary Putnam: Amerikaans filosoof
- Richard Rorty: postmodern Amerikaans filosoof
- Thomas Nagel: Amerikaans filosoof
- Quentin Skinner: bestudeert filosofen uit het begin van de moderne tijd (o.a. Hobbes) in hun historische context
- Susan Sontag: essayiste van o.a. het beste boek over fotografie (zonder enige afgedrukte foto) *Over fotografie*
- Bernard Williams: zie hieronder
- Slavoj Žižek: postmodern links auteur

Bernard Williams (1929-2003)

- carrière vooral aan universiteit van Cambridge
- wordt beschouwd als de meest gereputeerde Britse filosoof van de jaren 1960-1990

- behoort tot de generatie filosofen die voortkomt uit de taalfilosofische richting, maar verder gaat dan taalanalyse en terug inhoudelijke discussies voert over het geest-lichaam-vraagstuk en over moraal (bv. de discussie tussen deontologen en utilitaristen): Williams werd internationaal bekend door zijn poging om terug te keren naar de studie van de fundamenten van de moraal (naar geschiedenis en cultuur, politiek en psychologie en, in het bijzonder, naar de Grieken)
- heeft vooral kritiek geleverd op het utilitarisme, maar ook op Kant
- introduceerde het begrip “moral luck”:

Burgerschap: filosoferen
Redeneren over rechtvaardigheid

A. rijdt na een fuif dronken met zijn wagen naar huis. De politie houdt hem tegen.
Welke straf moet A. krijgen?

B. rijdt na een fuif dronken met haar wagen naar huis. Plots steekt een kind de weg over en de vrouw rijdt het kind dood.
Welke straf moet B. krijgen?

Ter vergelijking de Belgische wet:
- onopzettelijke doodslag: steeds gevangenisstraf
van 3 maand tot maximum 5 jaar (kan met uitstel)
(geldboete van 400 tot 1.600 euro)
+ straf voor dronkenschap: vaak de maximumstraf

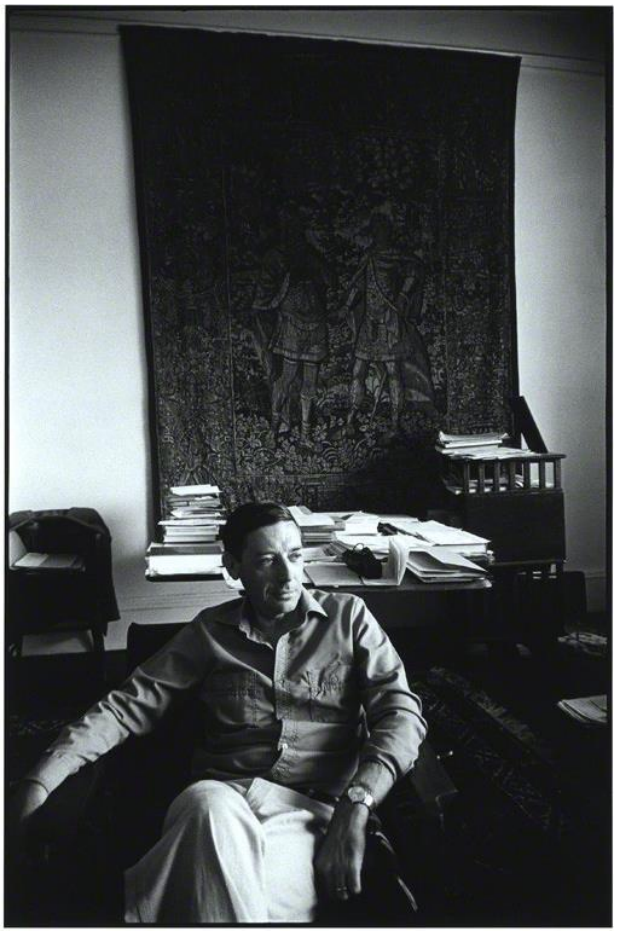
Burgerschap: filosoferen
Redeneren over rechtvaardigheid

Kan het moreel gezien verantwoord worden dat B. zwaarder gestraft wordt?

Beiden hebben net hetzelfde gedaan: dronken naar huis gereden; geen beiden wou een kind doodrijden.

Het enige verschil is dat **A. geluk** heeft gehad dat er geen kind overstak, terwijl **B. de pech** heeft gehad dat er wel een kind overstak.

Mogen we B extra straffen omdat ze pech heeft gehad? Zij kon er toch niet aan doen dat het kind overstak vóór haar wagen en niet vóór de andere wagen.

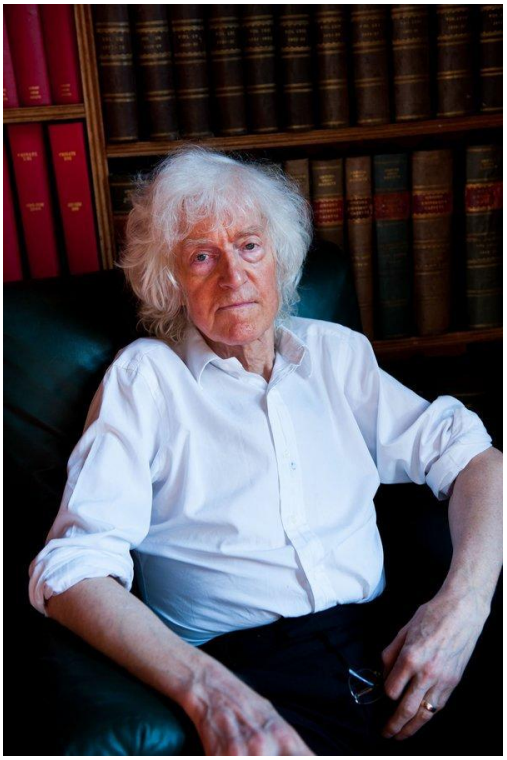

Bernard Arthur Owen Williams, door Geoff Howard, 1978

Derek Parfit (1942-2017)

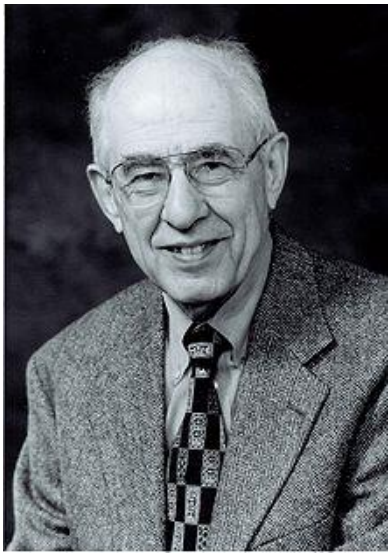
- studies en carrière hoofdzakelijk in Oxford
- maakte jarenlang een online manuscript van meer dan 650 pagina's over ethiek toegankelijk, oorspronkelijk getiteld *Climbing the Mountain*, maar gepubliceerd als *On What Matters* (2011)
- zeer invloedrijk in de analytische filosofie

- gespecialiseerd in problemen als die rond persoonsidentiteit, rationaliteit en ethiek en hun onderlinge relaties
- stelt dat het zelf niet bestaat: individuen zijn niets meer dan hersens en lichamen, en identiteit kan niet worden gereduceerd tot een van hen
- wil utilitarisme en deontologie combineren.

Hilary Putnam (1926-2016)

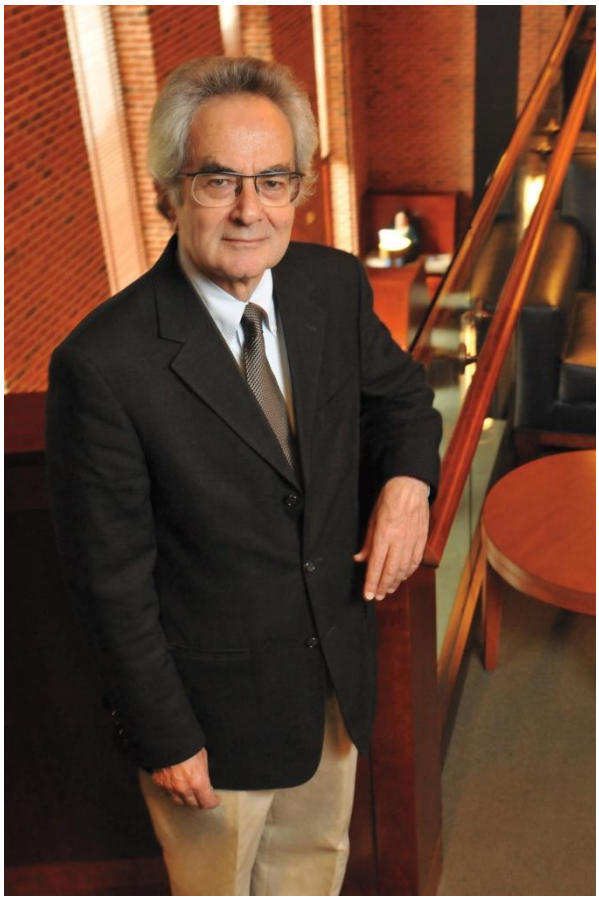
- Amerikaans filosoof, die vanaf de jaren zestig een centrale rol speelde in filosofie van de geest, de taalfilosofie en de wetenschapsfilosofie
- bleef steeds zijn eigen filosofische opstellingen kritisch analyseren, op zoek naar fouten, wat hem de reputatie opleverde nogal snel van gedachten te veranderen.
- Daar hij ook over veel verschillende onderwerpen geschreven heeft, zijn zijn standpunten soms moeilijk te bepalen.

Thomas Nagel (°1937)

- geboren in 1937 in Belgrado als kind van een Joodse familie
- studies aan Cornell Universiteit, Oxford University en Harvard (bij Joh Rawls)
- carrière aan de Universiteit van Californië - Berkeley (van 1963 tot 1966), de Princeton-universiteit (van 1966 tot 1980) en de New York University.

- houdt zich bezig met vele filosofische basisvragen:
  - kennisleer: bestaat waarheid?
  - samenlevingsethiek: bestaat altruïsme? bestaat er een objectieve ethiek?
  - goedlevensethiek: is er leven na de dood? heeft het leven zin?
- neemt daarbij meestal een middenpositie: de mens vertrekt meestal vanuit zichzelf (subjectief standpunt), maar kan ook “a view from nowhere” innemen, een objectief, onpartijdig standpunt innemen;
  beide perspectieven hebben hun belang en moeten gecombineerd worden;
  velen maken echter de fout te denken dat het objectieve standpunt volledig haalbaar is en doen daarvoor aan zelfbedrog
- bewustzijnsfilosofie: afwijzing van het reductionisme (dat het geestelijke volledig herleidt tot het materiële)
  - artikel “What it is like to be a bat”: we kunnen ons niet voorstellen wat het is een vleermuis te zijn, want die hebben zintuigelijke waarnemingen die wij niet hebben; de subjectieve ervaring of het bewustzijn kan niet worden gemeten door middel van de objectieve methoden van de moderne wetenschap.
  - boek “Waarom Darwin bijna zeker niet juist is”: afwijzing reductionisme; het feit dat er bewustzijn is, betekent dat dit vanaf het begin (als mogelijkheid) aanwezig moet zijn; er is meer dan enkel materie
  - blijft hierbij echter atheïst: er is geen leven na de dood
- samenlevingsethiek:
  - een mens kan enkel vanuit zijn persoonlijk standpunt kijken, en niet leven vanuit een perspectief van *sub specie aeternitatis*
  - altruïsme is echter wel mogelijk: er bestaat een sterke verwantschap tussen zelfinteresse en morele motivatie om anderen te helpen
  - gelijkheid: elke soort gelijkheid (politieke, sociale, ...) hangt onvermijdelijk samen met economische gelijkheid
- gordlevensethiek:
  - vindt het spijtig dat we moeten sterven, maar erkent dat sommigen zo’n spijt niet kennen
  - erkent de uiteindelijke zinloosheid van het bestaan (objectief standpunt), maar vindt dat niet spijtig: we kunnen wel degelijk zin geven aan het bestaan(subjectieve zin).

Martha Nussbaum (1947)

- Amerikaanse filosofe
- studies aan Harvard
- hoogleraar rechtsfilosofie en ethiek aan de Universiteit van Chicago.

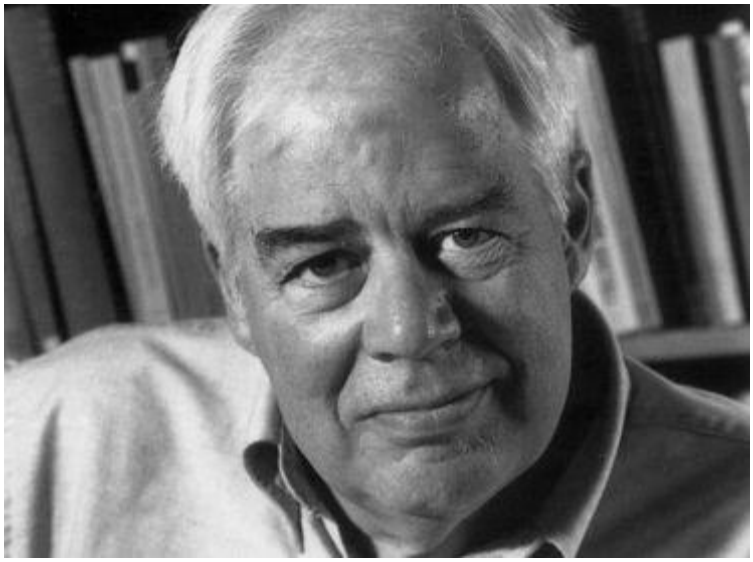
- wijst op de kenniswaarde van emoties
- wijst op 3 groepen die bij het klassieke rechtvaardigheidsdenken van het sociaal contract (bv. bij Rwals) uit de boot vallen: gehandicapten, derdewereldvolken en dieren
- pleit, samen met Amartya Sen, voor een opvatting van rechtvaardigheid waarbij “capabiliteiten” centraal staan, een benadering rond menselijke vermogens of mogelijkheden. Zo kan je de mogelijkheid hebben om oud te worden, om deel te nemen aan het economisch verkeer of aan de politiek. Dergelijke mogelijkheden beschouwen ze als de basisvoorwaarde voor ontwikkeling. In die zin krijgt het begrip armoede ineens een andere betekenis, namelijk het ontnomen zijn van deze (fundamentele) mogelijkheden. Dit staat in contrast met de algemenere definitie van ontwikkeling, waarbij enkel gekeken wordt naar de groei van het bruto nationaal product, en naar armoede als het ontberen van inkomen.
- heeft een pleidooi gehouden tegen de afbraak van de geesteswetenschappen (“humanities”).

Richard Rortry (1931-2007)

- Amerikaanse filosoof met een lange academische carrière, met aanstellingen aan de Princeton-universiteit, universiteit van Virginia en de Stanford University

- sluit aan bij het postmodernisme: hij stond sceptisch ten aanzien van de mogelijkheid om van de filosofie door middel van taalkundige analyses een exacte wetenschap te maken. Filosofie is volgens Rorty niet meer dan een van de vele taalspelen (een geheel van gewoonten, instituties en regels), zoals religie, wetenschap, kunst en politiek)
- onderscheidt twee betekenissen in de filosofie:
  - de particuliere betekenis van filosofie als middel voor het reflexieve individu om uiting te geven aan de worsteling met de contingentie van het bestaan; hier staat de ironie centraal, het besef van de onophefbare contingentie (toevalligheid) van het eigen bestaan.
  - de publieke betekenis van filosofie als één van de middelen waarmee de leden van een samenleving communiceren over hun hoop en verwachtingen; hier stelt Rorty het liberalisme en solidariteit centraal, wat echter op gespannen voet staat met de ironie.

Timothy Morton

January 2018: Timothy Morton was at the London Review Bookshop shop to discuss his latest work, *Being Ecological* (Pelican), which argues for a radically different approach to global warming. Rather than continually anticipating an extinction that is already upon us, being ecological and re-joining the biosphere can be liberating: if humans give up the delusion of controlling everything around us, we can refocus on pleasure.

- geen studies filosofie, maar wel Engelse literatuur, o.a. aan Oxford
- werkzaam aan Rice University, Houston, Texas
- in Nederland gepromoot door René Ten Bos, auteur van *Dwalen in het antropoceen*

- ecologisch denker, maar op postmoderne wijze
- verdedigt zogenaamde “dark ecology”
    - leunt aan bij de “object-oriented ontology”, een stroming die (in spoor van Heidegger) klassiek rationeel denken, tegenstelling natuur/cultuur en antropocentrisme verwerpt
    - het is een beweging die de bevoorrechting van het menselijk bestaan boven de natuur afwijst en van mening is dat alle objecten, menselijk en niet-menselijk, gelijkwaardig naast elkaar bestaan. Ons hele idee van natuur is volgens hem volstrekt scheef, die natuur bestaat namelijk niet uit objecten die naast ons leven. Integendeel, wij hanteren al eeuwenlang termen om alle andere levensvormen aan ons te onderwerpen. Volgens Morton is dat een onjuiste benadering
    - notie van “hyper-objecten”: objecten die zo massaal over de hele wereld gedistribueerd worden dat ze niet te beschrijven zijn met lokaal- en tijdsgebonden parameters; hyperobjecten bestaan uit relaties tussen meerdere objecten en zijn daarom niet te bestuderen volgens traditioneel-filosofische ideeën
    - fout ligt al bij “agrilogistiek” van de Mesopotamiërs die bossen hakten voor landbouw: dat introduceerde verkeerde manier van kijken naar natuur; stoommachine verschilt niet van de ploeg: het is een machine die de aarde of natuur aanvalt en lidtekens aanbrengt
    - het concept *dark ecology*: een manier om de ironie, lelijkheid en horror te tonen van ecologie, maar ook het plezier dat we hebben bij de ramptijdingen; ondanks het feit dat dat gitzwarte toekomstscenario niet direct tot vreugde zal stemmen, kan dat inzicht wel degelijk tot mooie dingen leiden.

British Museum (Old British Library) – *Marx*

Het British Museum is het nationale museum van het Verenigd Koninkrijk met een uitgebreide collectie oudheden en uitzonderlijke kunstvoorwerpen uit oude en hedendaagse beschavingen bezit. De verzameling overbrugt meer dan een miljoen jaar geschiedenis van de mensheid. Het huidige neoclassicistische museumgebouw werd gebouwd tussen 1823 en 1847.
Tot 1998 was hier ook de British Library gehuisvest. De ronde *Reading Room* van de bibliotheek werd in 1854gebouwd, met een van de grootste koepels ter wereld.
Na de verhuis van de British Library naar een gebouw naast St pancras Station, werd de leeszaal opgenomen in de renovatie van het museum en wordt nu gebruikt voor tijdelijke tentoonstellingen.

Talrijke beroemdheden brachten in die 140 jaar menig studie-uurtje door in de *Reading Room*. Meest in het oog sprongen daarbij namen als Karl Marx, Oscar Wilde, Mahatma Gandhi, George Bernard Shaw, Vladimir Lenin, Friedrich Hayek en H.G. Wells.

voormalig binnenzicht van de leeszaal van de British Library

Huidige Great Court, rond de leeszaal

48 Bedford Sq. – *Bedford College, S. Stebbing*

Hier is een herdenkingsplakkaat voor Bedford College dat hier haar eerste gebouw had, van 1849 tot 1874, toen de instelling verhuisde naar 8 and 9 York Place, nabij Baker Street.

Een van de lesgeefsters was Susan Stebbing.

Het Bedford College

Het Bedford College is in 1849 opgericht als opleidingsinstituut voor hoger onderwijs aan vrouwen. Stichtster Elizabeth Jesser Reid was een weduwe en filantroop die van het vermogen van haar overleden man sociale projecten opzette.
Het Bedford College werd in 1900 een onderdeel van de universiteit van Londen.
In 1965 werden er ook mannelijke studenten toegelaten.
In 1982 ontstond er een samenwerking tussen het Bedford College en het Royal Holloway College, dat aanvankelijk zich ook exclusief richtte op vrouwen. De nieuwe universitaire instelling, enkel nog aangeduid als Royal Holloway, heeft haar campus tussen Windsor en Heathrow.

Susan Stebbing

- studeerde filosofie aan Cambridge en Universiteit van Londen
- vooral beïnvloed door G.E. Moore
- vanaf 1920 verbonden Bedford College
- werd in 1933 de eerste hoogleraar filosofie in de UK
- van 1933 tot 1934 voorzitster van de *Aristotelian Society.*

- behoorde tot de analytische school
- was de eerste die Rudolf Carnap, spilfiguur van de Wiener kreis, uitnodigde om te spreken in het Verenigd Koninkrij
- populairste werk is *Thinking to some purpose* (1939), aangeprezen als "A manual of first-aid to clear thinking, showing how to detect illogicalities in other people's mental processes and how to avoid them in our own".
  "There is an urgent need to-day for the citizens of a democracy to think well. It is not enough to have freedom of the Press and parliamentary institutions. Our difficulties are due partly to our own stupidity, partly to the exploitation of that stupidity, and partly to our own prejudices and personal desires." We willen een eigen mening hebben over ingewikelde zaken, maar “few true statements about a complicated state of affairs can be expressed in a single sentence. … We easily fall into the habit of accepting compressed statements which save us from the trouble of thinking.”

Het nieuwe atheïsme heeft nood aan meer bescheidenheid

Het “nieuwe atheïsme” is een atheïstische vernieuwingsbeweging die vanaf 2004 op gang kwam met een stroom van antireligieuze boeken.
De 4 gekendste auteurs zijn Richard Dawkins, Sam Harris, Christopher Hitchens en Daniel Dennett. Bij ons leunt Maarten Boudry aan bij de beweging.
Het nieuwe atheïsme is een militant atheïsme, dat niet verzoenend staat tegenover het theïsme. Nieuwe atheïsten vinden dat religie niet alleen onwaar is, maar ook slecht en dus niet zomaar getolereerd mag worden, maar ook zo veel mogelijk moet worden tegengewerkt en bekritiseerd.
John Gray noemde in 2009 de verkoopsuccessen van de vertegenwoordigers van het nieuwe atheïsme een opleving die het gevolg is van de teloorgang van de atheïstische massabewegingen van de twintigste eeuw: "Het secularisme is op zijn retour, en het resultaat is een atheïsme van het evangeliserende soort dat we sinds de Victoriaanse tijd niet meer gezien hebben.”

Kritieken

Een eerste kritiek is dat het nieuwe atheïsme ongeveer niets nieuws brengt en dat het allemaal reeds, veel beter, is gezegd.
Volgens sommigen staat alles al te lezen in Bertrand Russells essay *Why I Am Not a Christian* uit 1927.
De gematigde atheïst Theodore Dalrymple verweet in 2007 de nieuwe atheïsten gebrek aan intellectuele zorgvuldigheid, slordigheid, schijnzekerheid, onverdraagzaamheid en de adolescente schelheid van hun stemmen.

Een tweede kritiek betreft het militante karakter. In principe is de scherpe kritiek op de meeste religies juist, maar een probleem is dat kritiek op een godsdienst (in het bijzonder de islam) verward kan worden met intolerantie tegenover een bepaalde bevolkingsgroep (in het bijzonder allochtonen).

Er is een derde kritiek nodig. Het nieuwe atheïsme maakt dezelfde fouten als vele religies: het is zelfvoldaan, arrogant en hoogmoedig.
Het stelt dat door het atheïsme alle levensvragen definitief opgelost worden, wat niet zo is. Wie het mysterie van het bestaan goed overdenkt, kan begrijpen waarom sommigen geloven, wat tot tolerantie leidt. Dat de religie als zingeving meestal ook als een onderdrukkende samenlevingsethiek wordt gebruikt, moet bekritiseerd worden, maar geldt ook voor andere zingevingsethieken (bv. het nationalisme, dat evenveel of meer schzde aanricht dan religie).
Het nieuwe atheïsme gaat verder meestal gepaard met een techno-wetenschapsgeloof, waarbij wetenschap en de erop gebaseerde technologie bijna goddelijke eigenschappen krijgt toegewezen, in het bijzonder onfeilbaarheid en principiële goedheid. Dit leidt dan vaak tot een onkritisch, overdreven optimisme dat stelt dat we het door de moderne, in wezen atheïstische cultuur, nog nooit zo goed hebben gehad: een groot gevaar voor onze aarde.
Het nieuwe atheïsme moet vervangen worden door een bescheiden, droefblij atheïsme, dat ook kritisch kijkt naar het atheïsme zelf.

19 Bedford Square - *New College of the Humanities*

New College of the Humanities (NCH) is een recent opgerichte private universiteit, die op kleinschalige basis onderwijs aanbiedt in filosofie, rechtsen, literatuur, economie, geschiedenis en daarvoor samenwerkt met University of London.
Het richt zich tot een elite, met een jaargeld tot 18.000 pond.
Het werd opgericht in 2010 door de filosoof A.C. Grayling, die kritiek heeft op het feit dat begaafde studenten van elitescholen niet meer binnen geraken op Oxford en Cambridge, omdat de overheid het aandeel van leerlingen uit de staatsscholen wil optrekken.
Het NCH en de andere recente private universiteiten (bv. Regent's University London en Richmond, The American International University in London**)** krijgen heel wat kritiek te verduren: het zou gaan om instellingen die winst willen maken.

Tot de (gast)professoren van NCH horen:

- Simon Blackburn
- Peter Singer
- Richard Dawkins
- Steven Pinker
- Ronald Dworkin
- Daniel C Dennett.

De professoren leunen bijna allen aan bij het vrijzinnig humanisme, maar vaak bij een onkritische, arrogante vorm, waarbij de godsdiensten als oorzaak van al het kwaad wordt gezien, terwijl het eigen atheïsme en techno-wetenschapsgeloof nergens in vraag gesteld wordt.

A.C. Grayling (°1949)

- studies aan University Of Sussex, University College London en Oxford
- tussen 1991 en 2011 prof aan Birkbeck College
- vanaf 2011 hoofd van het door hem gestichte New College of Humanities
- was ook a Fellow of the World Economic Forum
- is Vice-President of Humanists UK

- heeft een hele reeks boeken geschreven over de meest diverse onderwerpen, van geschiedenis van de filosofie (bv. Descartes, Berkeley) over kennisleer en metafysica (tegen godsgeloof) tot ethiek (boek over vriendschap, oorlog, terrorisme, drugs, …).

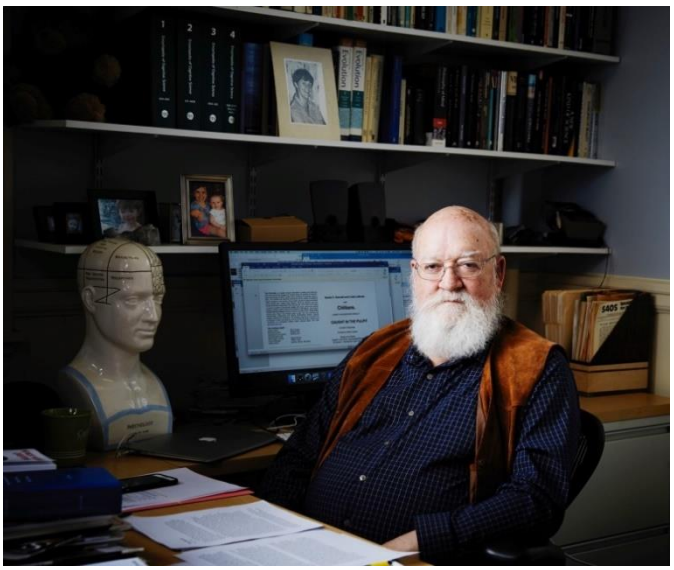
Simon Blackburn (°1944)

- academische carrière vooral in Cambridge
- als atheïst verbonden de *Humanists UK*

- verdedigt op meta-ethisch vlak een quasi-realisme: ethische uitspraken zijn geen zinnen over de werkelijkheid, maar zijn uitdrukking van emotionele attitudes die men echter voorstelt als ware uitspraken over de realiteit
- heeft veel populariserende en inleidende werken geschreven.

Daniel Dennett (°1942)

- Amerikaans filosoof
- studies in Harvard bij analytisch filosoof William Quine en in Oxford bij taalfilosoof Gilbert Ryle.

- werkt vooral rond bewustzijn
- bewustzijn is volledig afhankelijk van brein: *het determinisme, op fysisch niveau, klopt. Strikt vrije wil bestaat niet.*
- toch is *vrije wil is verenigbaar met het determinisme (compatibilism): we hebben genoeg vermogen om vrije keuzes te kunnen maken. Vrije wil is de mogelijkheid keuzes te maken zonder opgelegde druk.*
- uitgesproken atheïst, één van the *Four Horsemen* van het nieuwe atheïsme (samen met Richard Dawkins, Sam Harris en Christopher Hitchens.

Richard Dawkins (°1941)

- Brits evolutiebioloog
- studies en carrière in Oxford
- lanceerde als atheïst mee de campagne “There’s probably no God”, met affiches op de Londonse dubbeldekbussen

- auteur van *The Selfish Gene* (1976): evolutie gebeurt op niveau van genen (niet zo dat een kip het ei gebruikt om zich voor te planten, maar wel zo dat het ei de kip gebruikt om een volgend ei te kunnen produceren)
- introduceerde mee het begrip “meme”: de kleinste culturele eenheid die de evolutie van culturen bepaalt (vergelijkbaar met een gen in de biologische evolutie)

– volgens John Gray is Dawkins' mementheorie van de religie een klassiek voorbeeld van de onzin die ontstaat als je het gedachtegoed van Darwin toepast buiten het gebied waarvoor het bedoeld is

- evolutie verklaart wereld voldoende, zodat de hypothese van god overbodig is – cfr. boek *The God Delusion*
  - de atheïstische filosoof Thomas Nagel verweet Dawkins in 2006 een reductionistische benadering bij zijn poging om in het boek *The God Delusion* het *Argument from Design* te weerleggen. Angst voor de godsdienst dreef, volgens Nagel, Dawkins tot deze reductionistische benadering, maar Nagel acht deze onhoudbaar: ze maakt het wereldbeeld nodeloos vlak en dwingt ertoe om bewustzijn, denken, waarden, zin en doel als belangrijke en zelfstandige onderwerpen uit onze beschouwingen te weren.

Ronald Dworkin (1931-2013)

- Amerikaanse filosoof
- studies aan Harvard en Oxford
- carrière aan Yale, Oxford, University College en New College of Humanities.

- werkte vooral op gebied van recht en rechtvaardigheid
- werkt in de traditie van John Rawls
- pleit voor 'equality of resources': intelligentie en talenten zijn een kwestie van geluk hebben en mogen dus geen rol spelen in de verdeling binnen een maatschappij.

Steven Pinker (°1953)

- Amerikaans taalkundige en psycholoog
- 2e carrière met de verdediging van het onkritische vooruitgangsgeloof: *We hebben het nog nooit zo goed gehad*
  - door statistieken worden negatieve elementen weggezuiverd; schaduwzijden (bv. verhoogde stress) worden genegeerd
  - geen nieuwe idee cfr. werk van socioloog Norbert Elias, die beschrijft hoe de moderne tijd een proces van civilisatie is, samenhangend met de schaalvergroting
  - vooral geen besef waarmee de vermindering van geweld en de andere vormen van vooruitgang bereikt zijn, nl. een groei van de materiële welvaart voorbij de draagkracht van de aarde: het klopt, weliswaar maar voor een deel, dat we het nog nooit zo goed hebben gehad, maar evenzeer dat we nog nooit zo slecht (en gevaarlijk onverstandig) bezig zijn geweest.

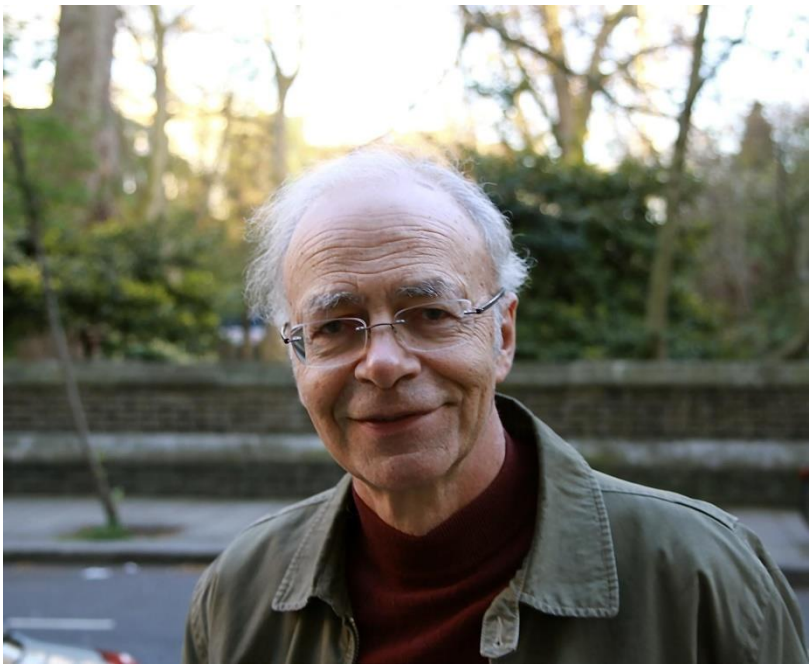

Peter Singer (°1946)

- Australisch filosoof, werkzaam in USA
- een van de gekendste hedendaagse filosofen op vlak van ethiek.

- is utilitarist: doel is “het grootste geluk voor het grootste aantal”
  - baseert zich op het utilitarisme van Sidgwick
  - denkt dat het utilitaristisch principe een objectieve geldigheid heeft
- betrekt bij de calculus van het totale geluk ook niet-menselijke dieren:
  - verdediger van dierenrechten (cfr. boek *Animal Liberation* uit 1972)
  - de houding van mensen om met andere soorten dieren geen rekening te houden noemt hij speciesisme en vindt hij even verwerpelijk als seksisme en racisme
- pleit voor recht op euthanasie en voor het elimineren van gehandicapte kinderen die enorm veel zullen lijden (wat in Amerika heftige reacties en doodsbedreigingen teweeg bracht)
- keurt de enorme ongelijkheid in rijkdom af:
  - welgestelden moeten een deel van hun rijkdom afstaan: wie een boek leest en naast zich een plastic flesjes spuitwater heeft staan, is niet goed bezig; je kan dat flesjes missen en voor mensen in derde wereld zal het bedrag veel meer geluk teweeg brengen
  - cfr. als je langs een vijver passeert waar een kind aan het verdrinken is, dan moet je het kind redden, ook al heb je een duur Italiaans kostuum aan dat naar de vaantjes zal zijn

- het altruïsme moet “effectief zijn” (cfr. *The Most Good You Can Do: How Effective Altruism Is Changing Ideas About Living Ethically,* 2015): het geld dat je aan liefdadigheid spendeert, moet je zo spenderen dat het maximaal effect heeft, dus niet een droom van een terminaal kind waar maken (dat brengt maar geluk voor 1 kind mee en dat geluk zal niet zo lang duren), maar een vereniging steunen die muskietenetten koopt en zo massa’s kinderen behoedt tegen malaria.

Hoek Montaque Place / Gower street – Henry Cavendish

Henry Cavendish (1731 –1810)

- uit de adellijke Cavendish familie
- studies aan Cambridge
- leefde vooral in London, teruggetrokken; hij wijdde zich bijna uitsluitend aan zijn wetenschappelijk werk.

- was een Brits natuurkundige en scheikundige, o.a. ontdekking stikstof en neon.

Gower St. 10 – *Ottoline Morell*

Ottoline Morell (1873-1938) was een Britse aristocrate en mecenas.
In haar huis in Bloomsbury ontving ze tal van wetenschappers en kunstenaars (de Bloomsbury groep).
Ze had een relatie met Bertrand Russell, maar ook met de schilderes Dora Carrington.

Gower St. 7 – Pre-Rafaëlitische schilders

In 1848 richtten de jonge kunstenaars William Holman Hunt, John Everett Millais en Dante Gabriel Rossetti in het ouderlijk huis van Millais het genootschap de 'Pre-Raphaelite Brotherhood' op. Ze wilden terugkeren naar de middeleeuwse kunst, van vóór Rafaël.

De grote promotor was John Ruskin, een criticus van de moderne tijd (zie bij King's College).

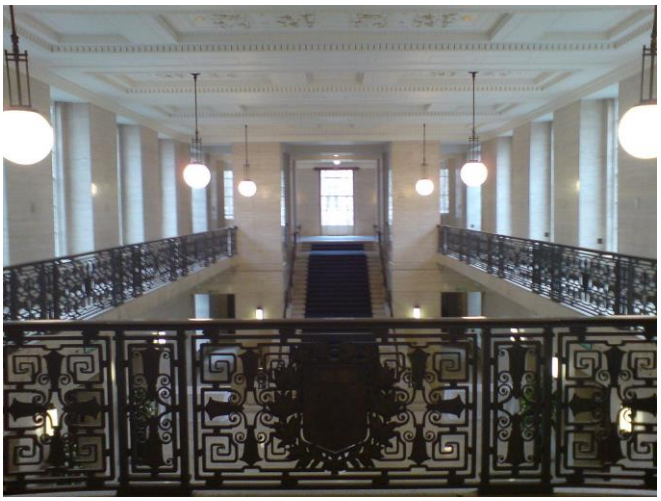
Senate House – *Edvard Westermarck*

Senate House huisvest de administratieve diensten van de University of London.
Het art deco gebouw werd gebouwd tussen 1932 en 1937.

Er is een Blue Plaque voor Edvard Westermarck.

Sinds 1995 gaan hier de vergaderingen door van de Aristotelian Society.

Edvard Westermarck (1862-1939)

- Finse filosoof en socioloog
- werd in 1907 de eerste prof sociologie aan de University of London

- bestudeerde incesttaboe en huwelijkssystemen
- publiceert in 1932 *Ethical Relativity*: er is geen empitische basis voor objectieve ethische normen:
  - "I am not aware of any moral principle which can be said to be self-evident,"
  - "moral statements are anything more than the opinions of those who express them."
- wordt beschouwd als de eerste Darwinistisch geïnspireerde socioloog.

The Aristotelian Society

- gesticht in 1880 “for the Systematic Study of Philosophy”, at 17 Bloomsbury Square
- organiseert tweewekelijkse bijeenkomsten waar geluisterd wordt naar en gediscussieerd over filosofische papers
- publiceert de *Proceedings of the Aristotelian Society*
- de voorzitter wisselt meestal elk jaar; er is dus een indrukwekkend lijst van voorzitters, onder wie Bertrand Russell, G.E. Moore, A.N. Whitehead, C.D. Broad, Susan Stebbing, Gilbert Ryle, A.J. Ayer, J.L. Austin, Karl Popper and R.M. Hare.

AS
THE ARISTOTELIAN SOCIETY

London School of Hygiene & Tropical Medicine – *Peter Singer*

Universiteit gespecialiseerd in openbare gezondheid en tropische geneeskunde.

Het gebouw aan Gower Street dateert van 1929. Peter Singer gaf er ooit een lezing.

leeszaal in 1929

ziekteverspreider als balconversiering

SOAS – *Frank Furedi*

Het Instituut, dat behoort tot de University of London, werd gesticht in 1916, met als doel om beter het Britse Rijk te kunnen besturen.
Spreuk op wapenschild is “Knowledge is power”, de uitspraak van Francis Bacon, hier niet toe te passen op kennis over natuur die technische macht geeft, maar op kennis over vreemde culturen die macht geeft om beter over andere volkeren te heersen.
Tot de instelling behoort sinds 1995 een tentoonstellingsruimte, de Brunei Gallery;
Op het dak van het nieuwe gebouw werd in 2001 een Japanse tuin aangelegd. De tuin is gewijd aan Forgiveness (zie kanji character op het waterbasin).

Frank Furedi (°1947)

- geboren in Hongarije
- emigreerde samen met zijn ouders naar Canada na de mislukte Hongaarse opstand van 1956 tegen het communistische regime
- studeerde geschiedenis en kwam in aanraking met de radicale studentenbeweging. Hij belandde op een zwarte lijst en kwam geen Canadese universiteit meer binnen
- vond een promotieplaats aan de SOAS: M.A. (on African politics) en Ph.D. (on the Mau Mau Uprising in Kenya)
- richtte de Revolutionaire Communistische Partij (RCP) op (aanvankelijk trotskistisch georiënteerd)
- evolueerde naar een radicaal-rechts libertarisme
- nu hoogleraar aan de Universiteit van Kent

- een eerste thema is angst:

  studie *Culture of Fear* over de repercussies van angst en onzekerheid in de Westerse samenleving. Het Westen cultiveert de angst voor risico's: voedsel is onbetrouwbaar, het milieu gaat naar de knoppen, technologie maakt van mensen slaven, pedofielen azen op kinderen en sinds 9/11 ziet men overal terroristen.

  Furedi maakt daarbij geen onderscheid tussen diverse domeinen: angst voor het feit dat onze kinderen per fiets rijden, of angst voor terroristen, angst voor gevaar bij onze voeding, angst voor milieuproblemen, alles wordt op één hoop gesmeten en afgekeurd – er ontstaat zo een mengeling van progressieve en conservatieve visies.
- een tweede thema is de achteruitgang van de opvoeding
  - P*aranoid Parenting*
  - belicht de paradox van mensen die nooit zo lang studeerden als vandaag en tegelijkertijd leven in één van de oppervlakkigste culturen aller tijden
  - klaagt het onderwijssysteem aan dat doordrongen wordt van amusement, socialisatie en therapie.

Birkbeck University

Birkbeck University werd opgericht in 1823 als the London Mechanics' Institute, door de chemicus George Birkbeck.
De instelling is gespecialiseerd in hoger onderwijs dat ‘s avonds wordt gegeven voor volwassenen.
Vanaf 2002 tot 2012 was Eric Hobsbawm de voorzitter van Birkbeck.
In 2004 werd The Birkbeck Institute for the Humanities opgericht, met als International Director de Sloveense, veelvuldig in de media verschijnende filosoof Slavoj Žižek.

Eric Hobsbawm (1917-2012)

- marxistische historicus
- studies in Cambridge
- docent aan Birkbeck vanaf 1947
- voorzitter van Birkbeck van 2002 tot aan zijn dood
- is begraven op Highgate Cemetery, zeer dicht bij het graf van Karl Marx
- auteur van de vertaalde werken *The Age of Empire, 1875-1914* en *The Age of Extremes: the short twentieth century, 1914-1991*
- heeft ook gewerkt rond nationalisme

- wijst op de politieke aspecten bij het ontstaan van het nationalisme (en dus op de rol van nationalisme als samenlevingsethiek): het nationalisme was als Frans staatsnationalisme ten tijde van de Franse Revolutie gericht tegen het Ancien Regime en was voor de liberale bourgeoisie een middel om hun macht te consolideren.
  In de 19e en de 20e eeuw gebruikte de kapitalistische burgerij het nationalisme als motiverende kracht om het gewone volk mee te trekken in oorlogen die het gewone volk geen baat brachten, maar enkel gevoerd werden om de economische belangen van de burgerij veilig te stellen, enerzijds het veroveren of bewaren van koloniale gebieden, anderzijds het voorkomen van een revolutie door de arbeiders.[2]

Eric Hobsbawm, in his Hampstead home, London

[2] In feite ligt het ingewikkelder: het veroveren van kolonies kwam niet allen de burgerij, maar ook, zij het in mindere mate, de Europese arbeiders ten goede. De Belgische Werklieden Partij verzette zich bv. niet tegen het feit dat België Congo kocht van Leopold II.

Slavoj Zizek (°1949)

- geboren in het toenmalige Joegoslavië
- studeerde filosofie in Ljubljana en psychoanalyse in Parijs
- hoogleraar aan de European Graduate School en sociologisch onderzoeker in Ljubljana.

- wil een radicale kritiek leveren op het kapitalisme, vanuit zijn marxistische achtergrond
- maakt daarbij gebruik van de Lacaniaanse psycho-analyse, die volgens hem een analyse mogelijk maakt van ideologie en populaire cultuur
- neemt naast de consumentencultuur ook de links-liberale academische consensus en politieke correctheid op de hak.

David Pearce

- stichter van humanity+, de World Transhumanist Association
- aanwezig op congress in Birkbeck over transhumanisme (maart 2014)

- vertrekt van de "hedonistische imperatief”: alle lijden door gevoelige wezens moet verdwijnen
- bij de mens moet dat gebeuren door het transhumanisme: door nieuwe technologische uitvindingen toegepast op de mens, zal er een nieuw soort, beter, mens ontstaan met veel meer capaciteiten (vergaand voorbeeld: we gaan ons geheugen op computer kunnen zetten).

Judith Butler (°1956)

- Amerikaanse, lesbische, postmoderne, feministische filosofe
- hoogleraar aan Berkeley
- heeft sinds 2009 “visiting appointment” aan Birkbeck, University of London

- wil verduidelijken hoe onze (ideeën en gevoelens over) lichamen geregeerd worden door gender als maatschappij-ordenend principe (maar niet erg duidelijk wegens het extreem ondoorzichtige taalgebruik
- kernidee is "performativiteit": gender leer je door te "doen" en door continue herhaling, hetgeen leidt tot inprenting, maar zodaning dat niet alle lichamen en genderexpressies tellen.

Gower Street, Darwin Building - *Charles Darwin*

Hier stond een huis waar Charles Darwin heeft in gewoond.
Het huidige gebouw van de UCL is naar hem genoemd.

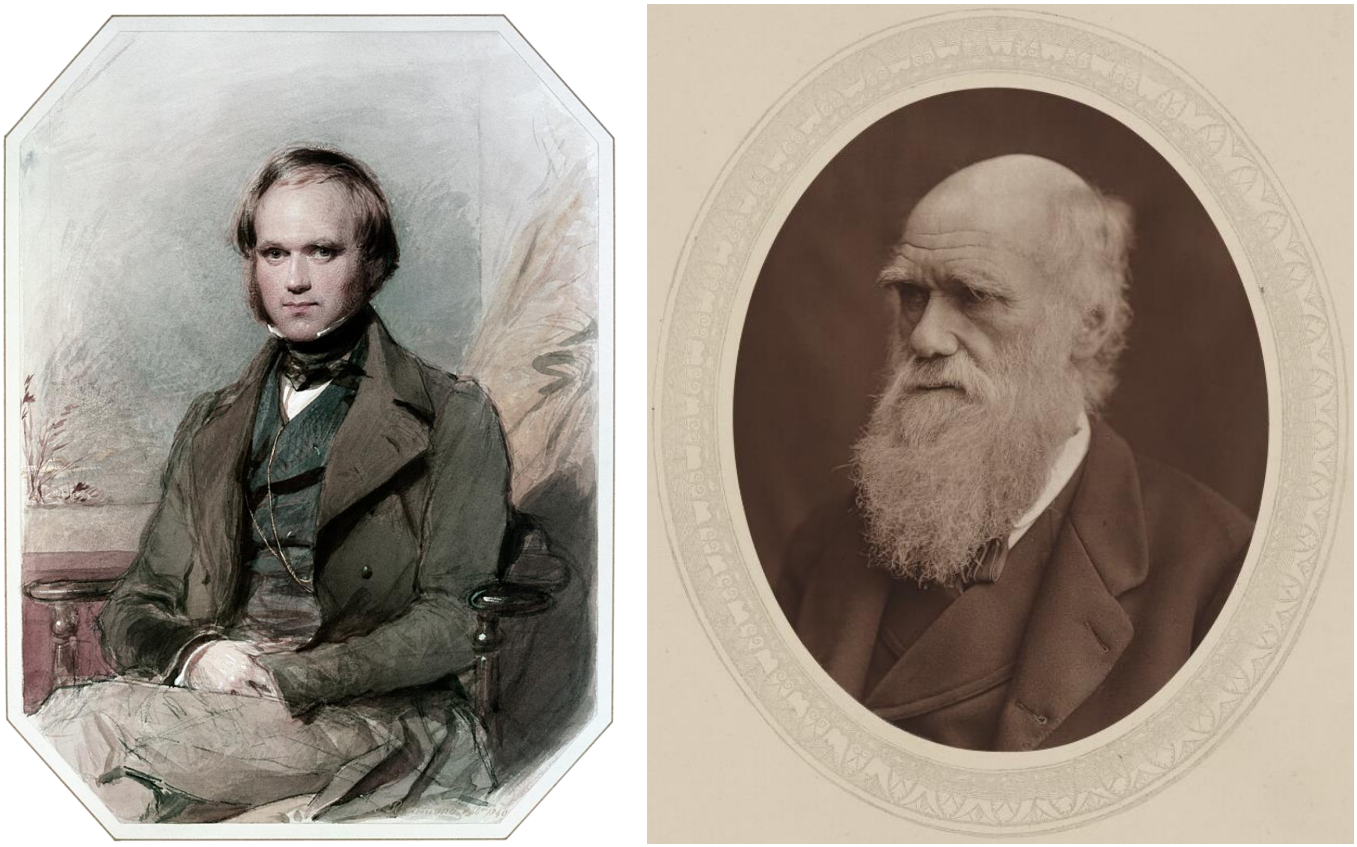

Charles Darwin (1809-1882)

- geboren in Shrewsbury, Shropshire als zoon van een rijke arts
- zijn grootvader aan vaders zijde was de arts, dichter en filosoof Erasmus Darwin (1731-1802)
- doet studies in theologie aan Cambridge, maar is meer geïnteresseerd in natuuronderzoek
- vaart van 1831 tot 1836 mee met het schip de Beagle
- verhuist in 1836 naar Cambridge en in 1837 naar London
- verhuist in 1842 naar het landelijke Down House
- publiceert in 1859 zijn *On the Origin of Species*
- sterft in zijn huis te Downe in 1882.
  Hij had aangegeven op het kerkhof in Downe te willen worden begraven, maar in plaats daarvan kreeg hij een staatsbegrafenis in Westminster Abbey.
  Zijn graf bevindt zich naast graven van andere bekende Britse wetenschappers als John Herschel en Isaac Newton.

- ontwikkelde de theorie van “evolutie door natuurlijke selectie” met als principe “het overleven van de meest aangepaste”; deze evolutie is afhankelijk van toeval (toevallige variaties in genen)
- filosofische betekenis hiervan:
  - aantasting van religieuze theorieën: aantasting van het idee dat er een doel is van de schepping en dus aantasting van de idee van een “intelligent ontwerper” en de idee van “de mens als doel van de schepping”;
    Darwin zelf neigde naar atheïsme, maar was terughoudend om dat te formuleren
  - op het mensbeeld: ook de mens is een dier
    ➔ blijvende discussie over verschil mens/dier en het relatief belang van genen en culturele aspecten;
    cfr. huidige evolutionaire psychologie die al het menselijke verklaart vanuit het streven naar overleven en voortplanting en zo het menselijke enorm reduceert, wat een foutieve visie is (mensen offeren zich soms op om zin te krijgen; het kan

zijn dat dit streven ontstaan is als adaptieve overlevingsstrategie, maar ondertussen kan dit streven ingaan tegen het overlevingsstreven).

de jonge Charles Darwin (rond 1836) en de oude (1878)

ingang Darwin Building

University Street - pub Jeremy Bentham

Voor zover mij bekend is Bentham, naast William Morris, de enige filosoof naar wie een pub is genoemd.

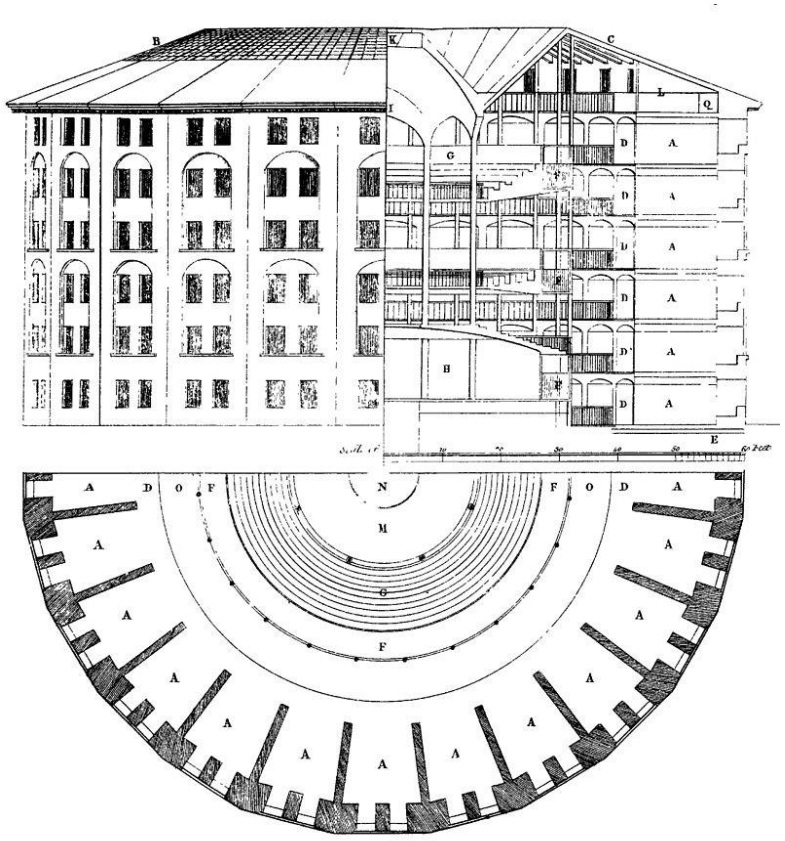

JEREMY BENTHAM
Known for many years as the 'Lord Wellington' it is still frequently referred to as the 'Welly Bar' by many of the academics and local residents. Renamed in October 1982 to commemorate the 150th anniversary of the death of Jeremy Bentham who is recognised as the spiritual founder of University College London. The myth that he was the founder is sustained in a bizarre manner by the college.
His 'Auto-Icon' as he called it, is in fact his skeleton, dressed in his own clothes and topped with a wax model of his head.
His actual head is mummified and kept in the college vaults. It is brought out for meetings of the college council and he is recorded as being present but not voting. Above the bar can be seen a copy of the wax head, made by students at the college In renaming the pub after him we are reminded of his greatest ideal, "The greatest happiness of the greatest numbers."
"A GREAT MAN HAS GONE FROM AMONG US, FULL OF YEARS OF GOOD WORKS AND OF DESERVED HONOURS IN THE HIGHEST DEPARTMENTS IN WHICH THE HUMAN INTELLECT CAN EXERT ITSELF. HE HAS NOT LEFT HIS EQUAL OR HIS SECOND BEHIND HIM."

Jeremy Bentham (1748-1932)

- geboren geboren in Houndsditch, Londen, in een rijke Tory-familie
- ging naar de Westminster School
- rechtenstudies aan Oxford
- gaat niet akkoord met het bestaande rechtssysteem en wijdt zich aan de hervorming ervan
- heeft succes met zijn boeken
- in 1792 sterft zijn vader en kan hij leven van de erfenis
- in 1823 was hij met James Mill een van oprichters van de *Westminster Review*; dit was een blad voor de "Filosofische radicalen", een groep van jongere volgelingen, door wie Bentham een aanzienlijke invloed uitoefende op het Britse publieke leven
- na zijn dood wordt hij op zijn verzoek gedissecteerd en gebalsemd, met de wens dat zijn lichaam ten toon wordt gesteld; het auto-icon is nu te zien het University College.

- stichter van de utilitaristische school
- vertrekt van een idee van Franse Verlichtingsfilosofen (zoals Helvetius): doel van leven ligt in geluk en een handeling is “goed” is als ze voordelige gevolgen heeft
- er is dus een calculus nodig van de gevolgen van een handeling, waarbij de voornaamste factoren de intensiteit en de duur van het geluk is
- op politiek vlak was hij voor een soort basisinkomen en een progressieve belasting op erfenissen
- pleitte voor economische groei als verhoging van het collectieve geluk: de utilitaristen hebben bijna steeds zich aangesloten bij de (progressieve) liberalen
- werkte allerlei praktische toepassingen uit, bv. het panopticum, een gevangenis rond een centrale toren van waaruit 1 opzichter alles in de gaten kan houden (de gevangen weten niet of ze bekeken worden, maar ze weten dat ze elk moment kunnen gezien worden).

rawn by H H Pickersgill.
JEREMY BENTHAM.
Born 15th Febr 1747.
Died 6th June, 1832.
On Stone by Weld Taylor.
Printed by Maguire & Co. 24 Leic. Sq.

JEREMY BENTHAM

University College

University College London (UCL)

- de eerst opgerichte universiteit in London, als progressief, liberaal, seculier project, tegen de ouderwetse universiteiten van Oxford en Cambridge in
- is steeds de belangrijkste en grootste universiteit in London gebleven
- meer dan 200 opleidingen
- zeer hoge toelatingsvoorwaarden, vergelijkbaar met Oxford en Cambridge, met name voor zeer populaire opleidingen zoals economie en Europese sociale en politieke wetenschappen
- bevindt zich consequent in de top vijf van universitaire instellingen in het Verenigd Koninkrijk
- in 2016 waren er ten minste 29 Nobelprijswinnaars onder de alumni In 2008 had UCL een jaarlijkse omzet van 635 miljoen pond en vaste activa ter waarde van 581 miljoen pond.

De Slade School of Fine Art, een gerenommeerde kunstacademie, maakt deel uit van het University College London en is gehuisvest in de North Wing of the UCL Wilkins Building:

- gesticht in 1871 gesticht
- de school dankt haar oprichting en haar naam aan de filantroop Felix Slade
- biedt verschillende programma's op alle terreinen van de moderne kunst en de kunstgeschiedenis
- in 1869 werd John Ruskin professor aan deze instelling
- Derek Jarman studeerde hier.

In het gebouw is er de zogenaamde Tonks Mural, gemaakt voor het honderdjarig bestaan van UCL, die een fictieve ontmoeting voorstelt tussen Jeremy Bentham en 3 andere stichters van UCL met William Wilkins, de architect van de UCL.

De vereiste kritiek op het modernisme is meer dan ooit nodig, maar wordt bijna niet geuit

De kritieken op het modernisme verwoord door William Morris en Bertrand Russell hebben weinig bijval gekregen. Toch zijn ze meer dan nodig.
Enerzijds bedreigt de blijvende ongelijkheid in de wereld bedreigt de globale stabiliteit. Het toenemend aantal vluchtelingen is daar een uiting van, dreigend oorlogsgevaar nog meer.
Anderzijds heeft de niet gestopte economische groei gezorgd voor milieuproblemen die weldra dramatische gevolgen zullen hebben. Dat het te laat is om deze gevolgen nog te voorkomen, doet niets af aan de eis dat we anders moeten gaan leven: een andere levenswijze, passend bij een ingekrompen en nadien stationaire economie die binnen de ecologische draagkracht van de aarde blijft, zal ons hoe dan ook opgedrongen worden, maar het nu vrijwillig reeds zo gaan leven kan de overgang vlotter en minder dramatisch maken.

De bespreking van de filosofen verbonden aan de LSE heeft getoond hoe de eis van gelijkheid door de meeste 20eeuwe denkers verworpen is geweest.
Een zeldzame figuur in de angelsaksische wereld die het socialisme is blijven verdedigen, is Gerald Cohen, die 20 jaar lang werkte aan het UCL.

De idee van de nood aan een stationaire economie kreeg, na het zichtbaar worden van de eerste milieuproblemen in de jaren 1960, enige aandacht in de jaren 1970, met o.a. de publicatie van het eerste rapport van de Club van Rome, die expliciet stelde dat er (zoals de titel luidt) “grenzen aan de groei” zijn.
De Roemeense economist Nicholas Georgescu-Roegen, die enige jaren studeerde aan het UCL, legde met zijn *The Entropy Law and the Economic Process,* de theoretische basis voor een stationaire economie. Zijn werk werd echter genegeerd en nobelprijzen voor economie bleven bestemd voor groei-profeten zoals Robert Solow (prijs in 1987).
Ondertussen heeft de economie de (relatieve) grenzen van de aarde overschreden, zodat er vóór we de economie stationair laten draaien, eerste een inkrimping moet (en ook zal) komen. In de angelsaksische wereld is dit geluid bijna niet te horen.
Totaal afwezig is het pleidooi dat deze inkrimping gekoppeld moet worden aan een socialistische wereldorde.
Wanneer krijgen Thomas More, William Morris en Bertrand Russell hun opvolger?

William Kingdon Clifford (1845-1879)

- studies aan King's College London en Cambridge
- in 1871 prof wiskunde aan University College
- ligt begraven op Highgate Cemetery, ten noorden van Marx.

- idee van mind-stuf: een materieel partikel heeft geen bewustzijn, maar wel die mind-stuff, die bij complexe materiële structuren geest doen ontstaan
- essay "The Ethics of Belief": "it is wrong always, everywhere, and for anyone, to believe anything upon insufficient evidence."

Nicholas Georgescu-Roegen (1906-1994)

- Roemeens econoom
- wint beurs voor studie in Parijs en studeert aan het *Institut de statistique de Université de Paris* (1927-1930)
- gaat in 1931 naar London voor studies aan University College
- verdere studies aan Harvard
- geeft les in Roemenië, USA en Straatsburg
- belangrijkste werk *The Entropy Law and the Economic Process* (1971)

- economie moet uitgaan van de beperkingen van de natuur, nl. de wet van de entropie (= 2^{e} wet van de thermodynamica: een systeem waar geen energie wordt aan toegevoegd, sterft de warmtedood; m.a.w. er zijn processen die niet ongedaan kunnen gemaakt worden, bv. verbranden van olie
- ook materialen degraderen, dus recyclage is geen blijvend antwoord
- gevolg is dat blijven groeien niet kan; een stationaire economie is nodig.

- een belangrijke leerling was Herman Daly (°1939), die in 1973 een bundel samenstelde *Toward a Steady-state Economy:* het ideaal van de groei moet verworpen worden. in de bundel was o.a; opgenomen:
  - Garrett Hardins artikel *The Tragedy of the Commons*
  - een artikel van E.F. Schumacher over zijn boek *Small is Beautiful* (eveneens gepubliceerd in 1973) "

Alfred Ayer (1910-1989)

- geboren in London
- studies in Eton en Oxford
- bestudeert in Wenen een jaar het logisch positivisme bestudeert en dat in Engeland zal populariseren, waar men zal spreken over analytische filosofie
- connectie met Parijs:
    - vanaf zijn jeugd regelmatig reisjes naar Parijs
    - in WO II als politiek analist in Parijs om verzetsbewegingen te helpen
    - na einde oorlog nog een tijdje in Parijs als geheim agent: Engeland vreesde een communistische revolutie (dus groot verschil tussen Ayer en de socialist Russell)
    - sloot vriendschap met Parijse continentale filosofen zoals Camus, Bataille, Wahl en Merleau-Ponty (niet met Sartre die gezegd zou hebben “Ayer est un con”)
- carrière aan universiteit Oxford
- van 1946 tot 1959 professor *Philosophy of Mind and Logic* aan University College London
- eerste directeur van the British Humanist Association (now known as Humanists UK)
- adellijke titel in 1970.

- Ayer gaat veel verder dan Russell in zijn eis van wetenschappelijkheid: waarheid vereist methode van de positieve (exacte) wetenschappen: alles moet geverifieerd kunnen worden
- filosofische problemen benaderd als taalproblemen en meestal als schijnproblemen bestempeld
    - metafysische uitspraken zijn zinloos
    - ethische uitspraken zijn nooit objectief en hebben nooit een waarheidsgehalte; Ayer zelf ziet hier een gelijkenis met de existentialisten: *het is één van Sartres verdiensten dat hij ziet dat een waardensysteem maar iemand kan binden als hij daarvoor kiest.*

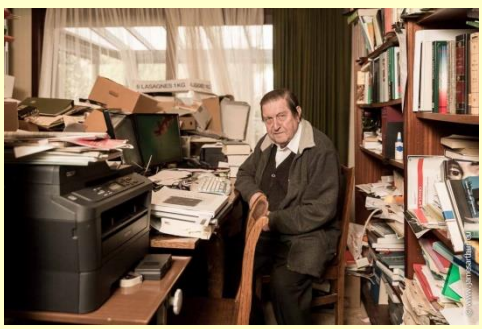
Alfred Ayer versus Etienne Vermeersch

Een basisidee van Ayer en de neopositivisten is dat enkel de natuurwetenschappen en dus de natuurwetenschappelijke methode goede kennis opleveren. Met problemen die niet op die manier kunnen benaderd worden moeten we ons niet bezighouden, daarover moeten we zwijgen, omdat we er niet (op zinnige wijze) kunnen over spreken (zoals Wittgenstein het formuleerde).
Deze idee is reeds bij Descartes te vinden: *Alleen met zulke zaken moet men zich bezighouden, waarvan onze geest zekere en onbetwijfelbare kennis lijkt te kunnen verwerven.* (*Regulae ad directionem ingenii*).
De aanvulling van de neo-positivisten (de Wiener kreis) is dat de vragen die niet zo kunnen benaderd worden, ook geen echte vragen zijn, dat ze vol zinloze begrippen zitten.
Waar de positivisten (vanaf Descartes tot Auguste Comte) dachten dat we de levensvragen (ethiek, zin van het leven, bestaan van god, ...) ooit met natuurwetenschappelijke zekerheid zouden kunnen oplossen, zien de neopositivisten terecht in dat dit niet mogelijk is.
Hun reactie is dan deze vragen niet rationeel te benaderen. De zin van het leven wordt dan een kwestie van mystiek, en ethische uitspraken worden dan als uitingen van persoonlijke voorkeuren gezien.
Etienne Vermeersch, geïnspireerd door de neopositivistische wijsbegeerte en afkerig van de schijnbaar diepzinnige, maar meestal zinloze beschouwingen à la Heidegger, verwerpt dit alles of niets standpunt (zie bv. het artikel *Weg van het WTK-complex: onze toekomstige samenleving,* in: Etienne Vermeersch, *Van Antigone tot Dolly,* uitgeverij Hadewijch, 1997, p. 140-141).

De beste vorm van rationaliteit om kennis te verwerven (wat Vermeersch k-rationaliteit noemt) is inderdaad de exact-wetenschappelijke methode, met als 3 essentiële kenmerken:

- het gebruik van een nauwkeurige taal
- de toetsing van gegevens via streng gecontroleerde ervaring
- en de poging tot systematisering van de bekomen resultaten.

Essentieel is dat Vermeersch wijst op het gradueel karakter van deze rationaliteit.
Het alles-of-niets-standpunt (hoogmoed-nederigheid) moet afgewezen worden ten voordele van deze bescheiden positie: soms is het aangewezen de 3 eisen (precisie, controle, systematisering) te verzwakken, omdat men daardoor meer kennisgebieden kan bestuderen met een zekere (zij het wel verminderde) betrouwbaarheid.
Wijsbegeerte is dan “de studie van die problemen waarvoor we nog geen wetenschappelijke oplossingsmethode hebben.” De opdracht blijft altijd wel om de k-rationaliteit zoveel als mogelijk toe te passen.
Vermeersch neemt dus een bescheiden standpunt in aangaande de wijze van filosoferen (de gestelde eisen) en aangaande de probleemgebieden die kunnen bestudeerd worden (het bereik van de resultaten): enerzijds wijst hij de hoogmoedige visie af dat enkel “de helderheid en strenge bewijsvoering die de rationalistische en de positivistische traditie kenmerkt” zinvol is (hoogmoedig wat betreft de gestelde eisen en daarom nederig wat betreft het bereik van de resultaten), anderzijds wil hij weerstand bieden tegen de nederige “verzoeking de eisen van wetenschappelijkheid als beperkend en eenzijdig achter zich te laten” (nederig wat de eisen betreft en dus hoogmoedig wat het bereik betreft – citaten uit *De ogen van de panda*, begin van punt 4, besluit).

Ted Honderich (°1933)

- Canadees, die naar London kwam studeren (bij Ayer) en later Engelsman werd
- filosoof verbonden aan University College
- voorzitter raad van bestuur *Royal Institute of Philosophy*

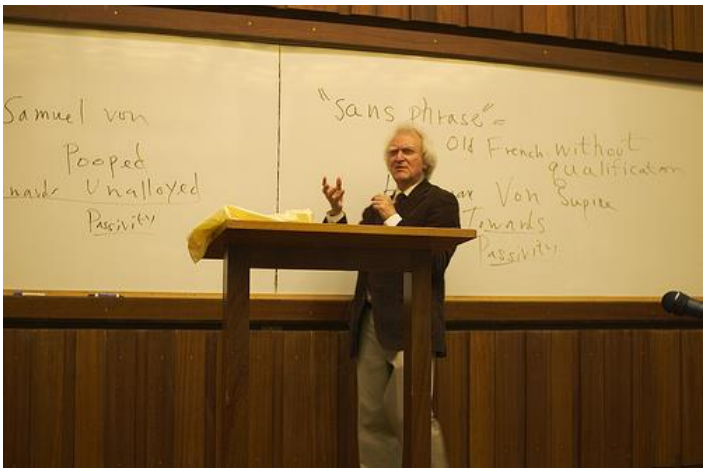
- actief m.b.t. een hele reeks filosofische onderwerpen, van mind-body-probleem (bewustzijn, vrije wil versus determinisme) over moraal tot politiek (oorlog, terrorisme)
- stelt een *Priciple of Humanity* als basis van moraal voor: we moeten zo pragmatisch mogelijk er voor zorgen dat er zo veel mogelijk mensen "een goed leven" krijgen, d.w.z. met volgende 6 goederen:
  - behoorlijke levensduur
  - lichamelijk welzijn
  - vrijheid en macht
  - respect en zelfrespect
  - goede relaties
  - toegang tot cultuur
- publiceerde een boek over de fundering van straf: zouden moeten leiden tot humanisering van de samenleving, wat bij de meeste straffen echter niet het geval is
- publiceerde een boek over conservatisme, dat gekenmerkt zou zijn door zelfbelang dat echter niet gefundeerd wordt (er is dus amoraliteit)
- publiceerde in 2002 *After the Terror,* dat nogal ophef maakte:
  - westen is verantwoordelijk voor een hele reeks ellendige levens in de wereld (honger, ellende Palestijnen) en dat moet ook als geweld gezien worden
  - tegenover de bijna drieduizend doden op 11 september staan vierentwintigduizend mensen die op diezelfde dag stierven aan de honger; is het laatste niet minstens zo onrechtvaardig als het eerste?
  - verdedigde Palestijns politiek geweld
  - er zou in de democratieën meer burgerlijke ongehoorzaamheid moeten komen.

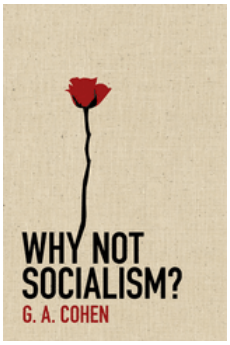
Gerald Cohen (1941-2009)

- geboren in een communistische joodse familie in Montreal
- studies in Montréal en Oxford
- van 1963 tot 1985 diverse functies aan UCL
- nadien in Oxford.

- aanvankelijk spilfiguur van het analytisch marxisme (die het marxisme willen ontdoen van speculatieve elementen, zoals de hegeliaanse geschiedenisfilosofie)
- verdedigt aanvankelijk toch de geschiedenisopvatting van Marx (*Karl Marx's Theory of History: A Defence, 1978)*
- blijft binnen de analytische ethiek de gelijkheid en het socialisme consequent verdedigen, waar de meesten wel redenen vinden om een of andere vorm van ongelijkheid toe te laten (bv. anders zullen de getalenteerden niet bereid zijn hun talenten in te zetten – zie bv. Rawls)
- *Why not socialism*: een klein boekje dat erop wijst dat op een weekend onder vrienden er een socialisme heerst (het is niet omdat John de vis heeft gevangen dat hij die voor zich houdt), en stelt 1) dat dat ook best toegepast zou worden op de gehele gemeenschap en 2) dat dat ook mogelijk is.

Waarom geen socialisme? Op kampeertocht met de Britse filosoof G.A. Cohen

1.
Een kampeeruitstap is socialistisch:

1) doel is dat iedereen zich even goed amuseert, voor een deel in gezamenlijke activiteiten, voor een deel in individuele activiteiten (er kan verschil zijn in de activiteiten, maar er is gelijkheid in resultaat van bevrediging)
2) om dat te bereiken
   - wordt de meegebrachte infrastructuur gezamenlijk gebruikt (ze wordt niet beschouwd als privé-eigendom)
   - en worden taken na overleg verdeeld, zo veel als mogelijk op basis van de verschillende voorkeuren en rekening houdend met de verschillende mogelijkheden (er is een gezamenlijke planning, geen marktwerking).

Dus de persoon die meer vislijnen heeft meegekregen van zijn vader, of die meer talent heeft voor vissen, of die meer viscapaciteiten heeft geleerd of die eenvoudigweg geluk heeft bij het vissen, krijgt daarom niet het recht om meer vis te eten.

2.
Technische uitwerking van het gelijkheidsprincipe door Cohen is geen gelijkheid van resultaat, wel een "socialistische gelijkheid van kansen": alle kenmerken van een persoon die zijn aandeel in het resultaat verminderen, maar die hij niet gekozen heeft, mogen geen rol spelen bij de verdeling van de resultaten.
Bij dit principe blijven ongelijkhedenmogelijk, op basis van eigen keuzes.
Die ongelijkheden moeten verzacht worden door een tweede principe, nl. het gemeenschapsgevoel (elkaar wederzijds helpen, niet uit louter eigenbelang, maar ook om bekommernis om de anderen).

3.
Centrale idee van Cohen: waarom niet de samenleving in zijn geheel organiseren als een kampeertrip?

Twee bezwaren:

1) dat is niet wenselijk. Maar, waarom niet?
   Mogelijk antwoord: we hebben onvoldoende keuzevrijheid. Tegenantwoord: ook op een kampeeruitstap blijven er mogelijkheden om te kiezen, terwijl in een kapitalistisch systeem de facto ook zeer vaak geen vrije keuze mogelijk is.
2) dat is, voor een grote groep en een lange duur, niet mogelijk.
   Twee mogelijke reden:
   - de menselijke natuur is egoïstisch. Tegenantwoord: reeds nu is er naast egoïsme ook altruïsme en er is geen reden dat een goede aanpak (bv. de juiste structuren, de passende opvoeding) het altruïsme niet het sterkst maakt.
   - de vereiste sociale organisatie (bv. centrale planning) is niet efficiënt: het is niet mogelijk uit te maken wat er juist geproduceerd moet worden. Om dat efficiënt uit te maken is er het prijsmechanisme van de markt nodig.
     Volgens Cohen klopt dit niet voor zaken die mensen echt nodig hebben, zoals gezondheidzorg of opvoeding: daar is het duidelijk wat mensen willen (en bij gezondheidswerkers en opvoeders zien we dan ook zeer vaak dat het verdiende geld niet de hoofdmotivatie is).
     Het klopt volgens Cohen wel wat betreft de bijkomende extra comfortgoederen. Maar hij geeft twee tegenantwoorden:
     - misschien zullen we nog een ander mechanisme dan de markt vinden om dat efficiënt uit te kunnen maken (Cohen bespreekt daarbij het voorstel van "marktsocialisme", maar verwerpt dat)
     - zelfs al is het marktmechanisme efficiënter, dan blijft er het feit dat het ongelijkheden meebrengt en dat er ons niets verplicht de efficiëntie boven de gelijkheid te stellen. Een kampeeruitstap met exclusieve vis voor enkelen, is niet te verkiezen boven een kampeeruitstap met ordinaire vis, waarvan iedereen evenveel kan eten.

Bijkomend probleem is dat het, gegeven de sterkte van het kapitalisme, het niet gemakkelijk zal zijn het socialisme tot stand te brengen, maar dat doet niets af van de waarde (de wensbaarheid) van het socialisme.

Jonathan Israel (°1946)

- studeerde geschiedenis in Cambridge
- nadien werkzaam in Oxford
- vanaf 1974 verbonden aan University College, waar hij hoogleraar Nederlandse geschiedenis en instituties wordt
- vanaf 2001 hoogleraar in Princeton

- specialiseerde zich in de Verlichting
- in 1995 verscheen zijn monumentale geschiedenis van de Nederlands Republiek: *The Dutch Republic: Its Rise, Greatness, and Fall, 1477-1806*
- bekend omwille van zijn studie over “de radicale Verlichting”, waarin hij de bronnen van het denken van Spinoza onderzoekt en betoogt dat het spinozisme veel meer invloed heeft gehad dan normaal erkend wordt.

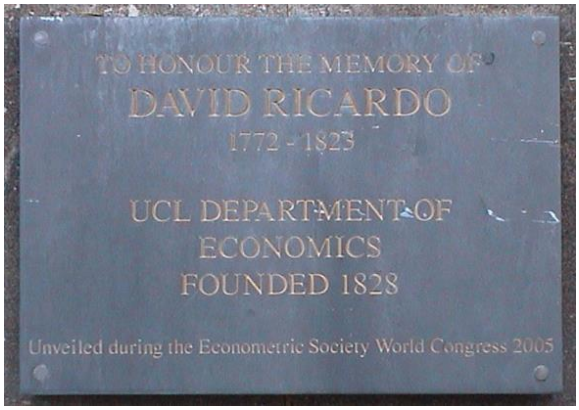
Julian Baggini (°1968)

- doctoraat in 1996 aan UCL
- medestichter van *The Philosophers' Magazine*
- schrijft boeken voor groot publiek.

UCL dep. Economics, 30 Gordon Street - David Ricardo

Hier werd in 2005 een herdenkingsplakkaat aangebracht voor David Ricardo, een belangrijke econoom, op wiens theorie Marx voortbouwde voor zijn economische theorie.

David Ricardo (1772-1823)

- geboren in London
- werkt vanaf zijn 14e in het beursbedrijf van zijn vader
- geraakt geïnteresseerd in economische theorie en begint te publiceren vanaf 1809
- bevriend met Jeremy Bentham en James Mill
- gaat in 1814 in vervroegd pensioen
- bouwt de klassieke kapitalistische economische theorie, begonnen bij Adam Smith, verder uit.

- verdedigt vrije loonvorming:
  het loon is de prijs voor de arbeid. De natuurlijke prijs van arbeid is in Ricardo's waardetheorie gelijk aan de kosten van de productie van een nieuwe arbeider, het

minimale loon, waarbij een arbeider zich nog kan voortplanten. Dit bestaansminimumniveau (Engels: subsistence level) lag in Ricardo's tijd overigens zeer laag en is niet vergelijkbaar met het huidige bestaansminimum. Als de lonen dus de natuurlijke prijs van arbeid weergeven, zullen de lonen op het bestaansminimumniveau liggen. Ricardo stelt echter ook dat in tijden van een langdurig aantrekkende economie de lonen voor onbepaalde tijd boven dit bestaansminimum kunnen liggen

- verdedigt internationale handel:
  de wet van het comparatieve voordeel, een fundamenteel argument ten gunste van vrijhandel tussen landen: Ricardo voerde aan dat handel voor beide betrokken partijen voordelig was, zelfs als de ene partij (bijvoorbeeld een grondstofrijk land) op elk gebied productiever was dan zijn handelspartner (bijvoorbeeld een grondstofarm land), zolang beide partijen zich maar concentreerden op die activiteiten waar zij een *relatief* productiviteitsvoordeel bezaten; volgens Ricardo's theorie kan een land altijd voordeel plukken uit specialisatie.

David Ricardo, by Thomas Phillips, oil on canvas, circa 1821 (NPG)

uitbreiding: Werrington Street, Oakshott Court - *Mary Wollstonecraft*

Hier stond de laatste verblijfplaats van Mary Wollstonecraft, waar ze woonde met haar man William Godwin.

Mary Wollstonecraft (1759-1797)

- geboren in London, in Spitalfields – om financiële redenen verhuisde de familie regelmatig
- stichtte om geld te verdienen een school voor meisjes in Islington, die ze in 1784 verhuisde naar Newington Green (waar ze invloed onderging van de plaatselijke dominee Richard Price)
- besluit zelfstandig auteur te worden
- ontmoet op de diners bij haar uitgever o.a. Thomas Paine en William Godwin
- in 1789 wordt ze gegrepen door de revolutionaire ontwikkelingen in Frankrijk en ze schrijft er een verdediging van (*A Vindication of the Rights of Men*, 1790), in antwoord op Burkes afwijzing van de revolutie
- vertrekt in 1792 naar Parijs om de Franse Revolutie van nabij mee te maken
- schrijft in dat jaar *A Vindication of the Rights of Woman*, het eerste grote feministische werk
- keerde terug naar London in 1795 (cfr. vijandigheid naar Engelsen toe, sinds uitbreken oorlog tussen Engeland en Frankrijk)
- ging een relatie aan met de linkse auteur William Godwin
- stierf een paar dagen na de geboorte van haar 2e dochter Mary (die zal huwen met Shelley en de roman over Frankenstein zal schrijven).

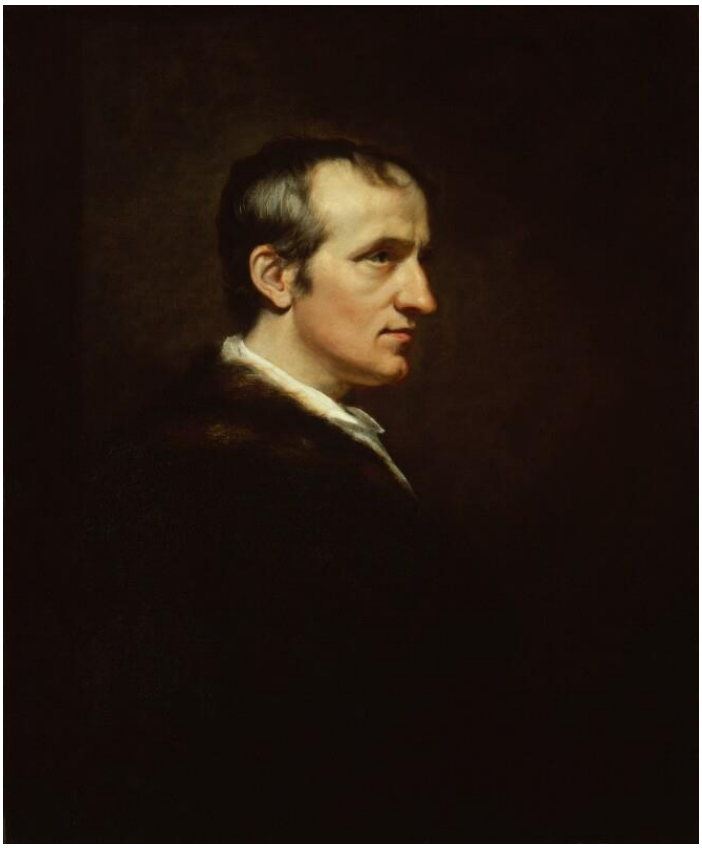

Mary Wollstonecraft, by John Opie, circa 1797 (NPG°

William Godwin (1756-1836)

- zoon van een dominee
- wordt in 1778 predikant in de buurt van Londen
- verliest zijn geloof en probeert vanaf 1783 in London als schrijver de kost te winnen
- ontmoet Mary Wollstonecraft bij uitgever Joseph Johnson, maar Godwin vindt dat zij teveel praat, zodat de eveneens aanwezige Thomas Paine te weinig kan praten
- publiceert in 1793 *Enquiry concerning Political Justice, and its Influence on General Virtue and Happiness*
- publiceert in 1794 zijn gekendste roman, *Things as They Are, or The Adventures of William Caleb*
- ontmoet Wollstonecraft opnieuw en huwt met haar in St Pancras Old Church in 1797
- vader van Mary Shelley, die het boek *Frankenstein* schreef; Mary sterft door de geboorte
- zijn visie op de "perfectibility of society" wordt in 1798 bekritiseerd door Thomas Malthus in diens essay *An Essay on the Principle of Population*
- huwt na de dood van Mary een tweede keer in 1803
- opent een kinderboekenwinkel, die in 1825 failliet zal gaan
- wordt naast Mary begraven op kerkhof van St Pancras Old Church, maar later worden hun overblijfselen overgebracht naar Bournemouth, naar het familiegraf van de Shelleys.

- is een voorloper van het anarchisme
- erkent dat verhoging van levenstandaard druk kan geven, maar pleit voor "een project om de structuur van het menselijk handelen, zo mogelijk zelfs de menselijke natuur, te veranderen, met name door de vervanging van het verlangen naar seks door het nastreven van intellectuele genoegens”
- spreekt in de 1e editie van *Political Justice* over de mogelijkheid van "earthly immortality" (cfr. Descartes en Condorcet), maar schrapte deze passages in latere edities.

William Godwin, by James Northcote, 1802 (RPG)

uitbreiding: Polygon Road, School (NW1) - Somers Town Mural - William Godwin

In deze straat bevond zich The Polygon, 32 huizen rond een tuin.
William Godwin and Mary Wollstonecraft woonden er. Hun dochter Mary werd er geboren.
Het gebouw werd later afgebroken om spoorwegen te kunnen aanleggen.

Deze muurschildering van Karen Gregory bevindt zich in de St Mary & St Pancras Church of England Primary School. De opdracht ervoor werd gegeven in 1980 door de Greater *London* Council.
Godwin en Wollstonecraft zijn erop afgebeeld, en ook Mary Shelley en de kop van Frankenstein.

uitbreiding: 4 Burton place – Robert Owen

Hier leefde Robert Owen, een sociaal hervormer en verdediger van coöperatief socialisme.

Er werd voor hem een herdenkingsmonument opgericht op het kerkhof Kensal Green (zie Wandeling West).

Robert Owen (1771–1858)

- geboren in Newtown, een dorpje in Wales, als zoon van een zadelmaker
- toen hij veertien was ging hij naar Londen om als bediende in een magazijn te werken
- in 1786 ging hij werken in een lakenwinkel te Manchester
- kocht samen met een compagnon in 1789 een werktuig voor het spinnen van katoen
- werd in 1793 lid van de *Manchester Literary and Philosophical Society*, waar de Verlichtingsfilosofen werden besproken
- huwde de dochter van een industrieel
- werd zelf een belangrijk industrieel, met een fabriek te New Lanark, waar hij de arbeids- en leefomstandigheden van zijn arbeiders verbeterde (10 en later 8 uren werk, geen kinderen onder de 10 jaar die werken, oprichting sociaal fonds, stichting van een bewaarschool)
- vertrok in 1824 naar USA waar hij New Harmony oprichtte en zijn coöperatieve ideeën uitprobeerde; na 2 jaar bleek het experiment mislukt
- keerde in 1828 terug en vestigde zich in London

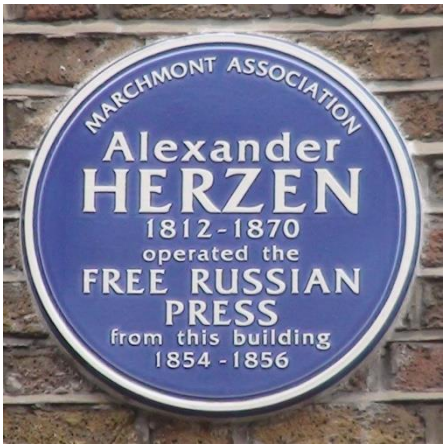
- bleef ijveren voor sociale hervormingen, bv. de achturige werkdag (Eight hours labour, Eight hours recreation, Eight hours rest"
- keerde op het einde terug naar zijn geboortedorp, waar hij werd begraven.

- pleitte vorm een vorm van coöperatief socialisme (de eerste keer dat het woord socialist gebruikt werd is in de owenistische krant *The Co-operative Magazine* uit 1827):
  elk coöperatiedorp zou bestaan uit 500 tot 3000 leden die zouden samenwerken op een terrein van 240 tot 720 hectare. De vorm van het dorp zou een groot vierkant of parallellogram zijn met een groot plein in het midden. Op het binnenplein zou een eetzaal, een school en een kerk komen. De vier zijdes van het vierkant of parallellogram zouden bestaan uit woningen met in het midden van iedere zijde een groot gebouw voor respectievelijk een artsenpraktijk, administratiegebouw, ziekenhuis en magazijn. Buiten het vierkant of parallellogram zouden de akkers, stallen en fabrieken liggen. Het hele dorp zou een democratische coöperatie vormen. Ieder lid kan producten kopen uit het magazijn.

model voor een coöperatie

uitbreiding: Judd Street, 61 - *Alexander Herzen*

Alexander Herzen (1812-1870)

- zoon van een rijke Russische landeigenaar
- studeert aan de universiteit van Moskou
- emigreert in 1847 uit Rusland en is in Parijs bij de revolutie van 1848
- verhuist in 1852 van Genève naar London
- richt in 1853 de Vrije Russische Pers op, waar Russische geschriften ongecensureerd gedrukt konden;
  voor de liefhebbers:
  Herzen started his press at nearby 38 Regent Square (where Rodmell House now stands) in spring or early summer 1853. In December 1854 Herzen moved into what was at the time 82 Judd Street, but is now 61. By the end of 1856 the press had moved across the street to number 2, which is now an open space. In 1860 it moved out of Bloomsbury to 5 Thornhill Place, Caledonian Road, from where Herzen moved to Teddington

- vertoeft in de revolutionaire kringen rond Bakunin en Marx en was betrokken bij de oprichting van de Eerste Internationale
- gaat in 1864 naar Genève en later naar Parijs, waar hij sterft.

- verdedigt het socialisme, maar gericht op kleine gemeenschappen waarin individuele vrijheid gewaarborgd is zonder overheidsingrijpen
- wil voor Rusland een decentralisatie met de “mir” (Russische boerengemeenschap) als basiseenheid op het platteland. In de mir was de landbouwgrond het gemeenschappelijke eigendom van het gehele dorp, waarbij het gebruikelijk was om de akkers op gemeenschappelijke wijze te bewerken of om iedere boerenfamilie een stuk grond toe te wijzen die zij bewerkten. In het laatste geval werd de grond om de paar jaar herverdeeld.

Gordon Sq. 14 - Royal Institute of Philosophy

In dit gebouw gaf Bertrand Russell 'Lectures on Logical Atomism', in 1916, terwijl hij wachtte op zijn ingevangenneming, na zijn veroordeling omdat hij dienstweigeraars had gesteund.

Het is nu de zetel van de Royal Institute of Philosophy.

The *Royal Institute of Philosophy*

De instelling, opgericht in 1925, is "dedicated to the advancement of philosophy in all its forms, in order to access the widest possible audience."

Tot de stichters horen Bertrand Russell en Harold Laski.
Het Instituut heeft zijn zetel hier sinds 1930.
Een van de voorzitters was John Haldane.

Het instituut geeft lezingen en geeft 2 tijdschriften uit: *Philosophy* en *Think.*

- *The journal* Philosophy *is published quarterly by the Cambridge University Press and sent to all members of the Institute. It includes articles, discussions and book reviews by contributors who take care to make themselves understood to the serious non-specialist reader. For more than 85 years* Philosophy *has featured the work of both established scholars and rising stars.* Philosophy*'s international standing enables it to attract articles of the highest quality from around the world.*
- *Think is published three times each year. The central aim of Think is to provide to a very wide audience – including schools, colleges and the general public – highly accessible and engaging writing by philosophers pre-eminent in their fields. Think also aims to undermine the popular impression that philosophy is wholly detached from everyday life. It tries to expose some of the bad philosophy that currently passes as accepted wisdom. Perhaps most importantly, Think offers contemporary philosophers the chance to help nurture and encourage philosophers of the next generation.*

Andere vereniging die een brug willen leggen tussen filosofie en het brede publiek: Philosophy For All (met hun lezingen meestal in een pub)
Ander tijdschrift met dat doel: *Philosophy Now.*

John Haldane (°1954)

- studies aan Wimbledon School of Art in London en aan Birkbeck university
- prof aan St Andrews University (Schotland)

- analytisch filosoof
- als katholiek is hij adviseur bij het Vaticaan
- specialist van Thomas van Aquino: ontwikelde het "Analytical Thomism".

Gordon Square 44 – Keynes

Hier was Keynes Londens verblijf tussen 1916 en 1946.

John Maynard Keynes (1883-1946)

- studies aan Eton en Cambridge (wiskunde en filosofie, later economie)
- heeft meerdere homoseksuele relaties, bv. vanaf 1908 met de schilder Duncan Grant (cfr. vriendenkring Bloomsbury Group, waar Lytton Strachey naast minnaar van Keynes vooral zijn rivaal was)
- vanaf 1921 relatie en later huwelijk met de Russische ballerina Lydia Lopokova, een van de sterren van de Sergei Diaghilevs *Ballets Russes*
- in jaren 1920 ook een relatie met een jongere man, Sebastian Sprott, die later nog filosofie zou doceren aan de Universiteit van Nottingham
- actief als docent, journalist (schrijver voor economische publicaties), consultant en belegger; bekleedt vooral meerdere posities voor de staat, o.a. topambtenaar bij de vredesconferentie van Versailles (waar hij niet akkoord gaat met de hoge herstelbetalingen opgelegd aan de Duitsers), later voorzitter nationale bank.
- publiceert in 1936 zijn hoofdwerk, *The General Theory of Employment, Interest and Money*

- onderhandelt na WO II mee de akkoorden van Bretton Woods.

- wil het grote probleem van het kapitalisme oplossen, nl. dat er om de zoveel tijd overproductie is en dus crisissen met veel werkloosheid (een probleem dat volgens Marx onlosmakelijk verbonden is met het kapitalisme)
- ziet de vraagkant als het belangrijkste in de economische cyclus – de vraag moet op peil gehouden worden om de economie te laten draaien

- stelt dat economie kapitalistisch kan en moet blijven, maar dat de staat toch een rol moet spelen als de kapitalistische marktwerking faalt (zoals het geval was na de beurscrash van 1929), bv. door openbare investeringen om mensen werk te geven, zodat die meer loon hebben en de vraag kunnen verhogen, zodat de machine weer op volle toeren kan gaan draaien
- de staat mag daarbij geld uitgeven dat ze niet heeft; besparingen door staat zijn geen goed idee, want daardoor vermindert de vraag – het bestrijden van inflatie (waarop neoliberalen de nadruk leggen) mag niet de prioriteit krijgen (uitzondering in oorlogstijden, waar verplichte besparingen en dus verminderde binnenlandse vraag de ruimte creëert om de oorlogsproductie te vergroten)

- Keynes' nadruk op de rol van de staat kadert in de beweging waarbij de groei-idee vervat in het winststreven van de individuele kapitalist gekoppeld wordt aan de groei van de totale economie (van het bruto nationaal product, een concept ontwikkeld in 1937 Simon Kuznets), m.a.w. situeert zich in de nieuwe fase in het kapitalisme, nl. het consumentisme: iedereen moet rijk worden, ook de vroegere arbeiders.

Duncan Grant and Maynard Keynes

Gordon Square 50 – Bloomsbury Group

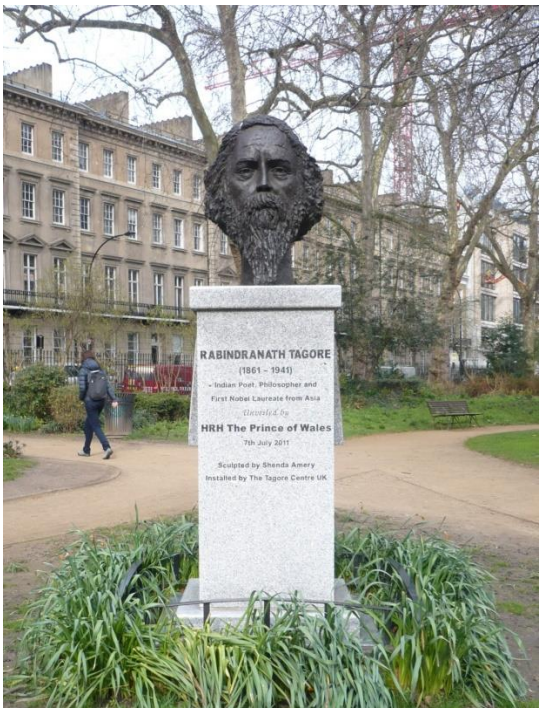
Gordon Sq. park – Rabindranath Tagore

In het park staat een borstbeeld van Tagore.

Rabindranath Tagore (1861-1941)

- was een Bengaals dichter, wijsgeer, toneelschrijver, romanschrijver en mysticus, die zijn faam vooral te danken heeft aan zijn gedichten
- studeerde kort rechten aan University of London
- kreeg Nobelprijs Literatuur in 1913

- probeert oosterse en westerse wijze van denken met elkaar te verbinden
- predikte ascese noch yoga, maar een vreugde- en liefdevol opgaan in God in het dagelijks leven.

Tavistock Square (park) - Gandhi

In het park bevindt zich een standbeeld van Gandhi.

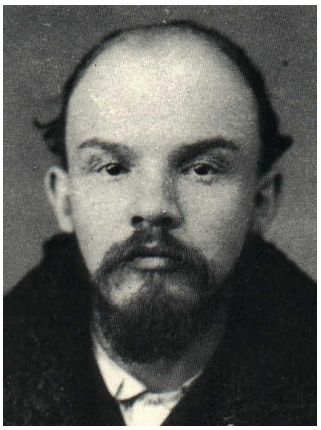
Mahatma Gandhi (1869-1948)

- kreeg in 1888 de mogelijkheid rechten te studeren aan het University College London.
- Engeland viel hem erg tegen, want hij kon er bijna niet vegetarisch eten en er werd ook veel alcohol gebruikt in zijn omgeving. Gandhi sloot zich aan bij de *Vegetarian Society* en begon een regionale afdeling.
- keert in 1891 terug naar India
- behartigt vanaf 1893 in Zuid-Afrika de belangen van Indiase migranten
- vanaf 1915 terug in India, waar hij een grote rol zal spelen in de onafhankelijkheids-beweging
- vermoord in 1948.

- zijn belang ligt in het verdedigen van geweldloosheid bij verzet tegen onrecht; alternatieven zijn burgerlijke ongehoorzaamheid en acties zoals marsen en hongerstakingen
- verdediger van vegetarisme.

Tavistock Place 36 – *Lenin*

Hier woonde Lenin in 1908.

Vladimir Lenin (1870-1924)

- studeert rechten aan Universiteit van St-Petersburg
- politiek actief ter linkerzijde, waardoor hij verbannen wordt naar Siberië
- migreert in 1900 uit Rusland en komt in naar London terecht
- belangrijke rol bij het congres van de Russische Sociaaldemocratische Arbeiderspartij van 1903 in Londen: scheuring tussen mensjevieken en bolsjevieken
- keert na revolutie in 1905 terug naar Rusland
- gaat in 1907 naar Zwitserland
- is in mei 1908 korte tijd terug in London, waar hij onderzoek doet in de British Museum Reading Room
- keert in 1917 terug naar Rusland en wordt er de communistische leider.

- heeft het marxisme, dat is een morele, economische en geschiedfilosofische leer, aangevuld met een politieke leer: hoe moet het proletariaat de macht veroveren en hoe moet nadien de proletarische staat georganiseerd worden?
- proletariaat moet geleid worden door een revolutionaire voorhoede, dat is een hiërarchische partij van beroepsrevolutionairen (in Rusland de bolsjevieken)
- na het grijpen van de macht moet er een “dictatuur van het proletariaat” komen (die pas later kan opgeheven worden om tort een klassenloze maatschappij te komen)
- economisch moeten de bedrijven genationaliseerd worden en centraal geleid; Lenin paste dit toe, wat leidde tot groot productieverlies en hongersnood, zodat hij in 1921 zich verplicht zag overgaan te gaan tot een gemende economie, waar sommige bedrijven weer privé werden (de Nieuwe Economische Politiek) (NEP).

87 Marchmont Street – *Percy and Mary Shelley*

Mary Shelley (1797-1851)

- geboren in Somers Town als *Mary Wollstonecraft Godwin,* de dochter van Mary Wollstonecraft en William Godwin
- wordt de tweede vrouw van dichter Percy Shelley
- schrijft op 19-jarige leeftijd haar bekendste werk*, Frankenstein (de moderne Prometheus)*, gepubliceerd in 1818
- gaat met haar echtgenoot naar Italië, waar die sterft in 1822
- keert in 1823 terug naar Engeland en probeert te leven van haar pen
- gaat in 1824 wonen in Kentish Town (north London) om dicht Jane Williams te zijn, een vroegere minnares van haar man; volgens haar biograaf Muriel Spark, was Mary "a little in love with Jane”
- sterft in haar huis op Chester Square, waarschijnlijk als gevolg van een hersentumor.

- haar boek *Frankenstein* is één van die romans met grote filosofische inhoud, waarover – nog meer dan bij zuiver filosofische werken – veel gefilosofeerd kan worden, o.a. m.b.t. deze thema’s:
  - de beperkingen van het menselijk technisch kunnen: is het uiteindelijk goed dat de mens een Prometheus is?
    zullen de uitvindingen van de mens uiteindelijk niet de mens niet vernietigen zoals Frankensteins monster zijn schepper dr. Frankenstein vernietigt?
  - het belang van graag gezien worden: de creatie van dr. Frankenstein is aanvankelijk een goed creatuur, maar wordt monsterachtig omdat iedereen hem afwijst.

Percy Shelley (1792-1822)

- afkomstig uit een rijke aristocratische familie
- studeert aan Oxford, maar wordt weggestuurd in 1811 omdat hij een pamflet had geschreven waarin hij betoogde dat er geen afdoende bewijs bestond voor het bestaan van God
- vlucht naar Schotland met de 16-jarige Harriet Westbrook, de dochter van een caféhouder, die hem een dochter geeft
- verhuist naar Lake District om er te schrijven
- vertrekt naar Ierland om zich daar bezig te houden met politieke pamfletten
- laat zijn zwangere vrouw in de steek voor Mary Godwin, met wie hij trouwt na de zelfmoord van zijn eerste vrouw, wat een groot schandaal veroorzaakt
- verlaat Engeland en keert er niet meer terug
- gaat wonen in Pisa
- verdrinkt tijdens een boottocht op zee.

- Shelley's *The Masque of Anarchy* wordt beschouwd als "perhaps the first modern statement of the principle of nonviolent resistance" en heeft invloed gehad op Henry David Thoreau, Leo Tolstoy en Gandhi;
  Jeremy Corbyn citeert vaak het slotvers:
  "Rise like lions after slumber, in unvanquishable number! "
- zijn economische opvbattingen zouden sterk Marx beïnvloed hebben
- schreef meerdere essays ter verdediging van vegetarisme:
  “If the use of animal food be, in consequence, subversive to the peace of human society, how unwarrantable is the injustice and the barbarity which is exercised toward these miserable victims. They are called into existence by human artifice that they may drag out a short and miserable existence of slavery and disease, that their bodies may be mutilated, their social feelings outraged. It were much better that a sentient being should never have existed, than that it should have existed only to endure unmitigated misery.”

70 Marchmont St - *School of Life - Alain de Botton*

De School of Life is gesticht door Alain de Botton.
De boekwinkel verkoopt bijna uitsluitend werken van hem, naast gadgets, de meeste ook speciaal ontworpen voor de School of Life. In het gebouw hebben ook cursussen rond praktische filosofie plaats (vooral rond werk en relaties).
Er zijn ondertussen filialen in meer dan 10 steden, o.a. Antwerpen.

Alain de Boton (°1969)

- geboren in Zwitserland als zoon van een rijk bankier, met wie hij een slevhte relatie had
- op kostschool in Oxford en universitaire studies geschiedenis aan Cambridge
- studeert in 1991-92 filosofie aan King's College in London
- woont in Noord-London in een vrijstaand, nieuw gebouwd huis in modernistische stijl (met veel glas en staal), tussen de Victoriaanse villa's van de buren
- schrijver van populaire, vlot leesbare boeken over de liefde, werk, godsdienst en zelfvertrouwen; de boeken volgen meestal een strikt format (bv. om de zoveel zinnen een illustratie) en zijn zeer succesrijk.

- filosofie wordt gebruikt als therapeutisch middel dat verduidelijkt hoe bepaalde filosofische beschouwingen kunnen helpen om een beter leven te leiden
- dit gebruik primeert op een objectieve weergave van het denken van de filosofen (vaak zeer eenzijdige voorstelling van een filosoof).
- enkele boeken: *De Troost van Filosofie* (2000), *De Kunst van het Reizen* (2002), *Status angst* (2004) en *De Architectuur van het Geluk* (2006)
- meestal worden oude ideeën op een originele manier vertaald voor onze tijd, bv. in *Religie voor atheïsten* wil de Botton de *14 lijdensstaties van de Kruisweg* van Christus vervangen door een cyclus over de *Twaalf Smarten van de Adolescentie* of de *Eenentwintig Smarten van de Echtscheiding*.

London, 2009

66 Marchmont St - bookshop *Gay's the word*

De homo-en lesbienne-boekhandel (nu: LGBTQ bookshop) werd gesticht in 1979 door een socialistische gay group, met de steun van “rode Ken” Livingstone, later burgemeester van London.
Ook filosofische werken rond de problematiek kunnen er gekocht worden.

De bue plaque aangebracht op 1e verdieping is voor Mark Ashton (1960 - 1987), de communistische gay rights activist en medestichter van de LGSM (gay’s die de stakende mijnwerkers steunden in de jaren 1980 – zie film *Pride*).

30 Russell Square, Royal Institute of Chemistry – *Joseph Priestley*

De Royal Institute of Chemistry was een wetenschappelijke instelling, gesticht in 1877 en wou toezien op de degelijke vorming van scheikundigen.
In 1980 fusioneerde het met gelijkaardige instellingen tot de Royal Society of Chemistry, nu gevestigd in Burlington House aan Picadilly.

Het gebouw op Russell Squarebuilding dateert uit 1915 en behoort nu toe aan de University of London.
Boven de ingang is een standbeeld van Joseph Priestley.

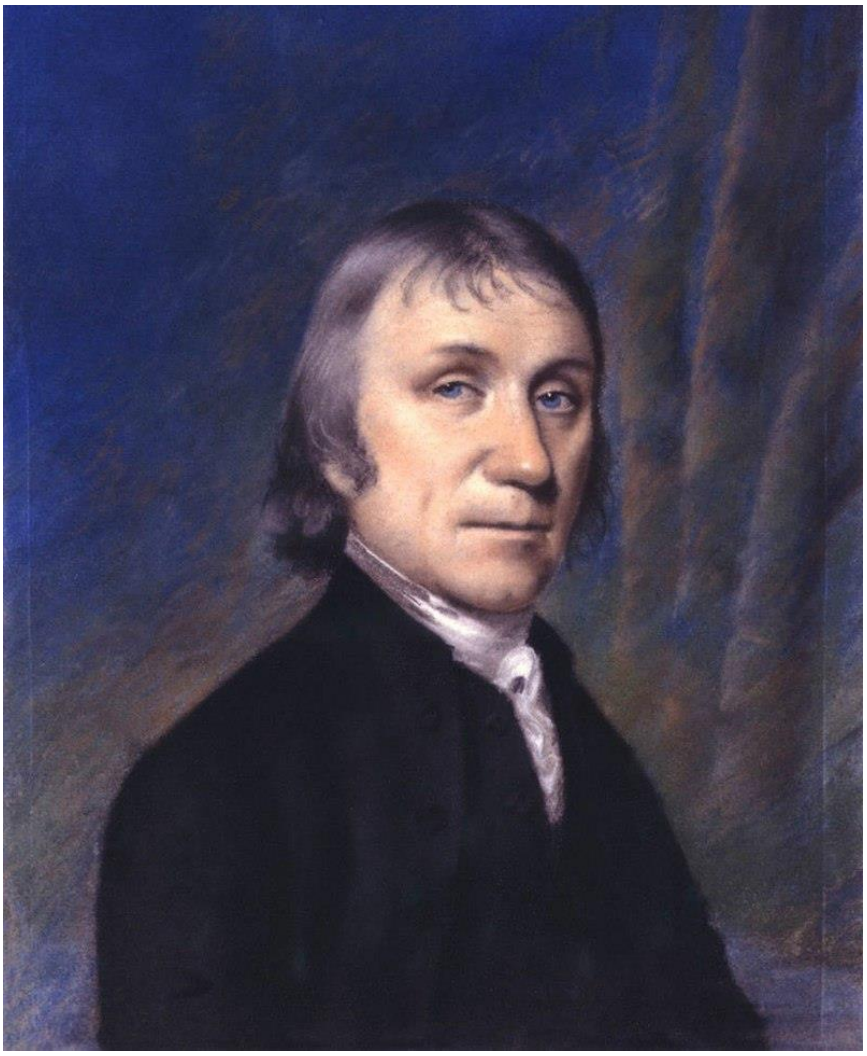

Joseph Priestley (1733-1804)

- geboren in Yorhshire in een Dissenterfamilie (= protestanten die niet Anglicaanse kerk volgen)
- werkt in Warrington, Leeds, Calne en Birmingham, hoofdzakelijk als leraar en dominee
- elk jaar reist Priestley naar Londen om daar met zijn goede vriend en uitgever, Joseph Johnson, te overleggen en er vergaderingen van de Royal Society bij te wonen
- is in Birmingham lid van de Lunar Society, een groep fabrikanten, uitvinders, en natuurfilosofen die maandelijks bijeenkwamen om hun werk te bespreken, met ook James Watt als lid
- steunt de Franse Revolutie en krijgt daarvoor veel tegenstand
- in 1791 wordt zijn huis en kerk in brand gestoken en moet hij vluchten naar London
- gaat wonen in Lower Clapton in Hackney, waar nu een Blue plaque hem herdenkt
- is tussen 1793 en 1794 dominee van de Gravel Pit-gemeente
- de vijandigheid tegen hem blijft aanhouden en de vrienden van de Royal society distanciëren zich van hem
- moet in 1794 vluchten naar USA
- brengt de laatste jaren van zijn leven door in de Verenigde Staten, op een hoeve in Northumberland County in Pennsylvania.

- is vooral bekend als scheikundige die het element zuurstof ontdekte (hoewel hij geen inzicht had in verbranding als verbinding met zuurstof; hij verdedigde de theorie dat verbranding bestond uit de verwijdering uit een stof van het - fictief gebleken - element flogiston)
- was echter, net zoals Robert Boyle en Newton een eeuw vóór hem, actief op talrijke filosofische terreinen (theologie, politieke filosofie, pedagogie)
- wou materialisme en determinisme combineren met het theïsme, en gaat daarbij in discussie met filosofen zoals Hartley en Reid
  - *An Examination of Dr. Reid's Inquiry into the Human Mind* (1774)
  - *Hartley's Theory of the Human Mind on the Principle of the Association of Ideas* (1775),
- was een voorloper van het utilitarisme
- pleitte voor tolerantie – hij was een van de stichters van het unitarisme (een christelijke stroming die de leer van de goddelijke drie-eenheid verwerpt)
- steunde de Franse Revolutie
- beklemtoonde dat wetenschappelijk inzicht zou leiden tot grote vooruitgang;
  Condorcet noemt hem, samen met Turgot en Price, als een van "de eerste en beroemdste apostelen van de leer van de onbegrensde perfectioneerbaarheid van de menselijke soort" (Esquisse, tijdperk 9);
  dit vooruitgangsgeloof was wel christelijk geïnspireerd, als een vorm van millennialisme (het geloof dat er voor of na de wederkomst van Christus een duizendjarig paradijs op aarde zal worden gevestigd).

Russell Square – beelden Imperial Hotel

Het plein is genoemd naar de adellijke familie Russell, de graven en hertogen van Bedford, waartoe ook de filosoof Bertrand Russell hoorde.
Russell Square en Bedford Square werden aangelegd in 1804, na de afbraak van het Bedford paleis. De familie is nog steeds eigenaar van het plein, dat wel door het bestuur van Camden beheerd wordt.

Op de inkomkoer van het Imperial Hotel staan een hele reeks beelden van figuren uit de Renaissance, waaronder Thomas More zelfs tweemaal (in het restaurant in Elisabeth-stijl staan dezelfde beelden).
De beelden zijn afkomstig van de Turkse baden die hier in een vroeger hotel, dat werd afgebroken in 1966.

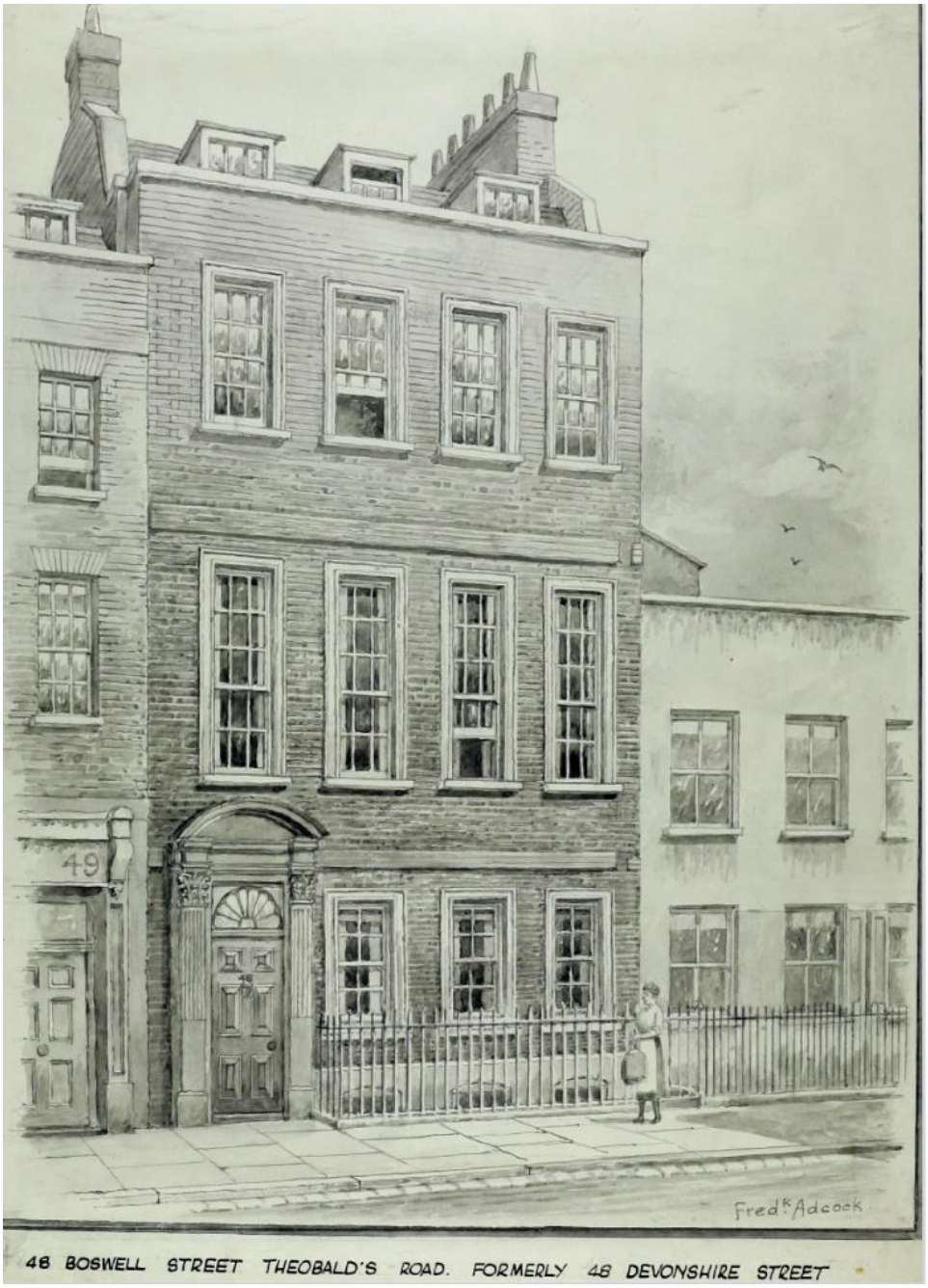

48 Boswell St. - locatie Old Devonshire House - *Thomas Hobbes*

Hier stond het Old Devonshire House, gebouwd in 1668 door William Cavendish, 3rd Earl of Devonshire (1617-1684), voor zijn zoon, eveneens William Cavendish, die als eerste van de familie de titel van hertog (duke) zou krijgen (omdat hij de Glorious Revolution had gesteund) en in het huis zou wonen tussen 1668 en 1683. Het huis werd vernield door een bombardement in 1941.

Thomas Hobbes was de leraar van de 3e graaf, nadat hij eerder leraar was geweest van diens vader, de 2e graaf.

The facade of Old Devonshire House, 48 Boswell Street Theobald's Road

Red Lion Sq. – *Bertrand Russell, Fenner Brockway*

In het parkje staat een buste van Bertrand Russell.

Daarnaast is er een standbeeld van Fenner Brockway (1888-1988), een links politicus die zich, net zoals Russell, actief inzette voor de vrede en daardoor in 1916 ook de gevangenis invloog. Net zoals Russell stelde hij dat het fascisme wel met wapens moet bekampt worden.

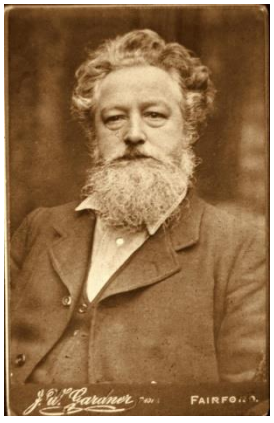
17 en 6 Red Lion Square – *William Morris*

Op nr. 17 deelde Morris een flat met schilder Edward Burne-Jones tussen 1856 en 1859.

Op nr. 6 had Morris later een atelier.

DANTE GABRIEL ROSSETTI AND WILLIAM MORRIS

Perhaps the most famous residents of Red Lion Square are those recorded by their plaque at No. 17. Chancellor was particularly enamoured by this piece of history: "Not only did Rossetti and Walter Henry [Howell] Deverell once live here; but later Burne-Jones and William Morris came to reside in the same house; such a constellation, indeed, as can be matched by no other residence, it is probable, in all London."

In 1848, seven artists and critics formed the Pre-Raphaelite Brotherhood. On Dante Gabriel Rosetti's behalf, Thomas Woolner, the only sculptor of the Pre-Raphaelite Brothers, enquired about lodgings at No. 17 on the first floor. The three rooms were available at 20 shillings per week (roughly £70 today). There was a stipulation from the landlord, however, when he understood that artists were interested in his rooms, that the models were to be kept under "gentlemanly restraint" because in his opinion "some artists sacrifice the dignity of art to the baseness of passion". Stipulations considered, Rossetti and Deverell took up residency in 1851, and lived there for a brief spell of six months.

In 1856, Rossetti suggested to Edward Burne-Jones and William Morris, two of his fellow Mediaevalists and Arthurian Romanticists within the widening circle of the PRB, that they take his former lodgings at No. 17. For three years the two artists resided in Red Lion Square. During this time their maidservant, Mrs Mary Nicholson, became known as 'Red Lion Mary', and by all accounts put up with the bizarre and sometimes demanding behaviour of the two and their friends with great humour and loyalty.

In 1916, Max Beerbohm created a series of drawings and watercolours called Rossetti and His Friends and illustrated how he imagined William Morris, 'Topsy', and Edward, 'Ned', Burne-Jones amidst their own medieval themed designed furniture, in an otherwise sparsely decorated space.

After leaving the Square in 1859, William Morris returned in 1861, to No. 8 Red Lion Square, with some of the other Pre-Raphaelite Brotherhood members to establish the headquarters of what would eventually be known as Morris and Co, the hand crafted decorative arts movement.

IN THIS HOUSE LIVED IN 1851 DANTE GABRIEL ROSSETTI Poet and Painter and from 1856 to 1859 WILLIAM MORRIS Poet and Artist and SIR EDWARD C. BURNE-JONES Painter

Dante Gabriel Rossetti by William Holman Hunt, 1853

Topsy and Ned Jones Settled on the Settle in Red Lion Square" by Sir Max Beerbohm, 1916.

Red Lion Mary by Dante Gabriel Rossetti, circa 1856-59.

William Morris (1834-1896)

- geboren in Elm House in Walthamstow, in een rijke burgerlijke familie
- na de dood van de vader in 1847 verhuist het gezin naar het Waterhouse, waar nu de William Morris Gallery is
- studeert klassieke talen aan de Universiteit van Oxford
- beïnvloed door geschriften van Thomas Carlyle en John Ruskin besluit hij als kunstenaar door het leven te gaan
- gaat aan de slag als architect, schilder en dichter
- ontmoet een aantal van de pre-rafaëlitische schilders en betrekt in 1856 een flat samen met Edward Burne-Jones
- ontmoet in 1857 Jane Burden, een arbeidersmeisje, met wie hij trouwt in 1859
- ontwerpt “The Red House” voor zijn vrouw, met muurdecoraties en glas-in-loodramen door Edward Burne-Jones
- sticht in 1861 Morris & Company, “de Firma” genoemd, die zich toelegt op middeleeuwse ambachtelijke kunsten, met ateliers op nr. 6 van Red Lion Square
- ontwerpt glasramen, meubilair, borduurwerk, behangsels, in geest van Arts and Cradts Movement
- verkoopt in 1865 Red house en gaat wonen aan Queen Square, waar ook zijn bedrijf ondertussen gevestigd was
- gaat in 1871 wonen in Kelmscott Manor in het dorp Kelmscott, Oxfordshire, om uit de vervuilde stad te zijn, met als medehuurder de schilder Rossetti (die een affaire had met zijn vrouw)
- sticht in 1877 de Society for the Protection of Ancient Buildings, samen met de architect Philipp Web;
- verhuist in 1879 naar een huis in Hammersmith's Upper Mall, waar nu The William Morris Society is (nr. 26 Upper Mall)
- verhuisd zijn fabriek in 1881 naar een voormalige weverij, Merton Abby Works, naast de River Wandle in the High Street at Merton, Southwest London
- wordt in de jaren 1980 meer en meer politiek actief in de socialistische beweging
- is in 1881 medestichter van de Radical Union, een radicale arbeidersvereniging

- sticht in 1884 mee de Socialist League
- ontmoet Kropotkin en verschuift van marxisme naar anarchisme
- schrijft in 1890 de utopische roman *News from Nowhere*
- huurt in 1891 een cottage nabij zijn Kelmscott House (No. 16, later nr. 14 Upper Mall in Hammersmith, wh start in 1891 de The Kelmscott Press in Hammersmith, die mooi verzorgde uitgaven wil maken.

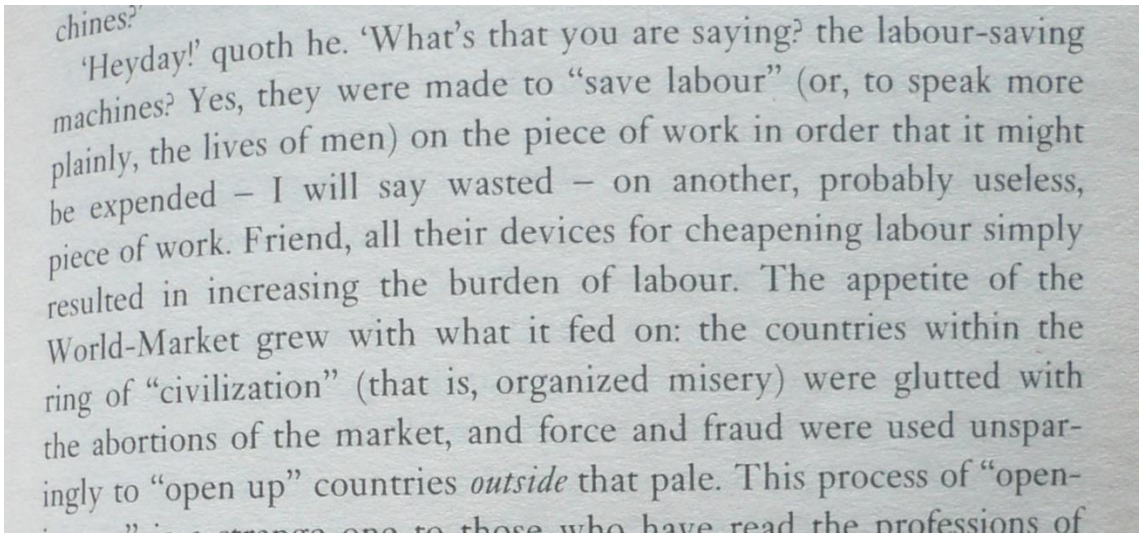
- William Morris is een socialist die aansluit bij het marxisme, met de klassieke theorie van uitbuiting en klassenstrijd (klasse die productiemiddelen bezit, maar niet werkt, leeft van de arbeid van de klasse die werkt, maar geen productiemiddelen bezit) en de oplossing van gemeenschappelijk bezit van de productiemiddelen
- daarbij leunt hij niet zozeer aan bij de (later leninistisch genoemde) strekking die pleit voor een sterke socialistische staat, maar eerder bij de anarchistische visie die gelooft in de kracht van spontaan geordende kleine gemeenschappen:
  - *can be dealt with by a huge national centralisation, working by a kind of magic for which no one feels himself responsible; that on the contrary it will be necessary for the unit of administration to be small enough for every citizen to feel himself responsible for its details, and be interested in them; that individual men cannot shuffle off the business of life on to the shoulders of an abstraction called the State, but must deal with it in conscious association with each other.*
  - in zijn Utopie is er geen structuur om de orde te bewaren, iedereen helpt spontaan de anderen (bv. bij de zware oogst), de zeldzame conflicten draaien om amoureuze jaloezie
- origineel is dat hij zich afzet tegen de doorgedreven industrialisatie en de groei
  - productiviteitswinst moet niet dienen om te groeien, maar om meer vrije tijd te hebben (maar 2 à 3 uur werken)
  - er moeten niet zozeer goedkope producten gemaakt worden (die in kapitalisme veel winst opbrengen), maar wel mooie, degelijke producten
  - de industrialisatie moet vervangen worden door ambachtelijk werken, vooral op het mooie platteland - cfr zijn Utopie waar London een verlaten stad is geworden
  - de mens moet contact met natuur behouden en de natuur niet vernietigen voor de vooruitgang - cfr. zijn motieven voor behangpapier en wandtapijten die uit de natuur komen (planten, bloemen, vogels).

cfr. Arts and Crafts movement:

De beweging ontstond als een opstand tegen het tijdperk van de industriële revolutie en een afschuw van de goedkope en lelijke massaproducten uit het victoriaanse tijdperk. Door de industrialisatie en mechanisatie was volgens William Morris en medestrijders de wereld van eenvoud, schoonheid en ambachtelijkheid, die ze romantisch in de middeleeuwen projecteerden, vernietigd en zij wilden deze wereld weer herstellen. Ware kunst, zo stelden zij in navolging van John Ruskin, moet tegelijk nuttig en mooi zijn en moet voortkomen uit dezelfde eenheid van kunst en arbeid in dienst van de samenleving die ook het ontwerp en de bouw van de Gotische kathedraal kenmerkte. Vanaf de renaissance is het proces begonnen waarin kunst en samenleving van elkaar zijn gescheiden, met als resultaat ongelukkige mensen in een lelijke wereld. Vanwege deze zorg voor de samenleving heeft de beweging vanaf het begin niet alleen geijverd voor mooie producten die omdat ze mooi zijn ook nuttig zijn, maar ook voor sociale rechtvaardigheid, verbetering van arbeidershuizen en pensioenen voor de ouderen.

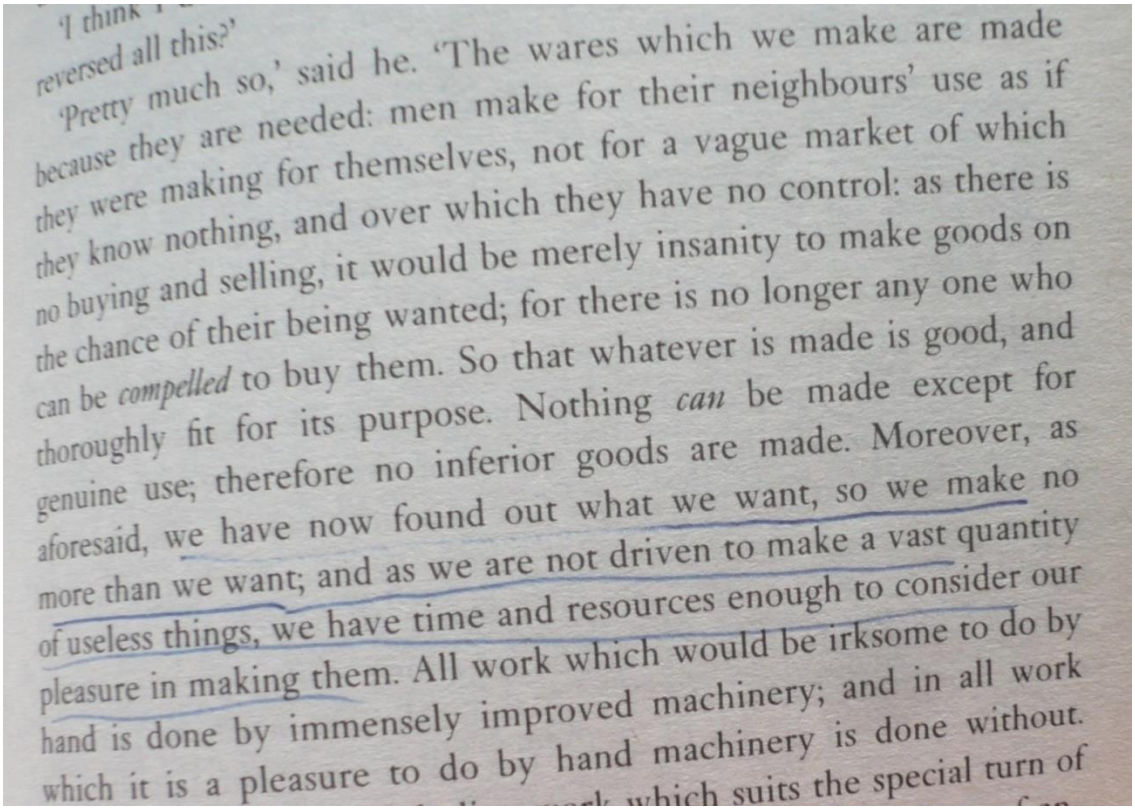
Uit *News from Nowhere*

Uit hoofdstuk 15:

chines?'

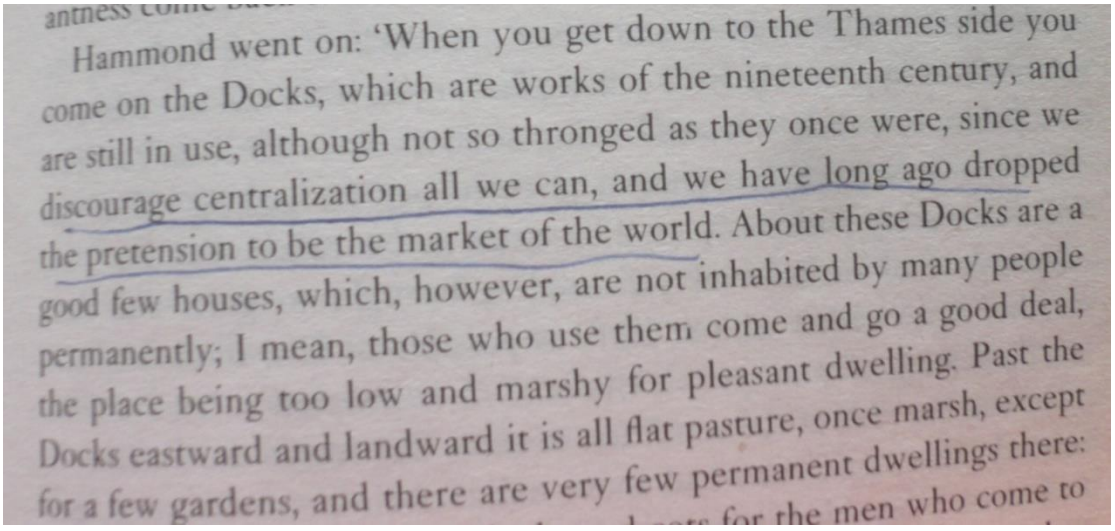
'Heyday!' quoth he. 'What's that you are saying? the labour-saving machines? Yes, they were made to "save labour" (or, to speak more plainly, the lives of men) on the piece of work in order that it might be expended – I will say wasted – on another, probably useless, piece of work. Friend, all their devices for cheapening labour simply resulted in increasing the burden of labour. The appetite of the World-Market grew with what it fed on: the countries within the ring of "civilization" (that is, organized misery) were glutted with the abortions of the market, and force and fraud were used unsparingly to "open up" countries *outside* that pale. This process of "open-

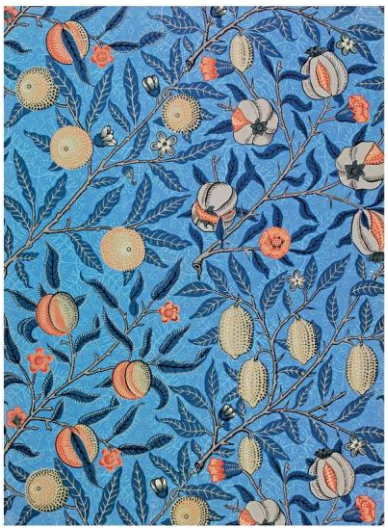
'I think
reversed all this?'

'Pretty much so,' said he. 'The wares which we make are made because they are needed: men make for their neighbours' use as if they were making for themselves, not for a vague market of which they know nothing, and over which they have no control: as there is no buying and selling, it would be merely insanity to make goods on the chance of their being wanted; for there is no longer any one who can be *compelled* to buy them. So that whatever is made is good, and thoroughly fit for its purpose. Nothing *can* be made except for genuine use; therefore no inferior goods are made. Moreover, as aforesaid, we have now found out what we want, so we make no more than we want; and as we are not driven to make a vast quantity of useless things, we have time and resources enough to consider our pleasure in making them. All work which would be irksome to do by hand is done by immensely improved machinery; and in all work which it is a pleasure to do by hand machinery is done without.

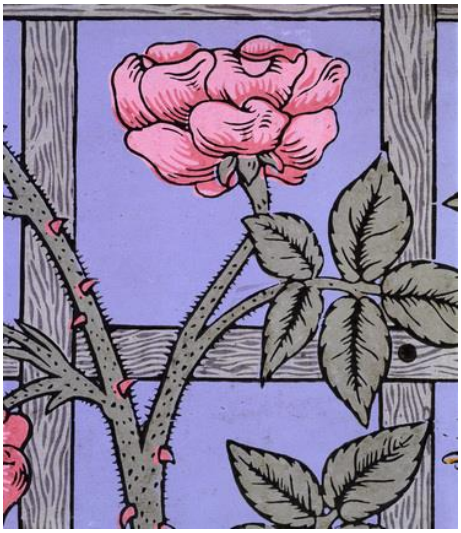
Uit hoofdstuk 10:

Hammond went on: 'When you get down to the Thames side you come on the Docks, which are works of the nineteenth century, and are still in use, although not so thronged as they once were, since we discourage centralization all we can, and we have long ago dropped the pretension to be the market of the world. About these Docks are a good few houses, which, however, are not inhabited by many people permanently; I mean, those who use them come and go a good deal, the place being too low and marshy for pleasant dwelling. Past the Docks eastward and landward it is all flat pasture, once marsh, except for a few gardens, and there are very few permanent dwellings there:

Andere plaatsen verbonden aan William Morris

Victor and Albert Museum – William Morris

Onder de standbeelden van kunstenaars aangebracht aan de façade van het Victoria en Albertmuseum bevindt er zich ook een beeld William Morris.

17 St George Street – William Morris

Hier was een atelier van Morris.

This business was founded in 1861 by William Morris, artist and poet, for the manufacture of his designs in wallpapers, chintzes, woven fabrics, carpets, decoration, stained glass, and for the advancement of his great reform in all the decorative arts.

Lloyd Park, Forest Road - William Morris Gallery

In dit huis woonde Morris in zijn jeugd. Er is nu een museum over Morris.

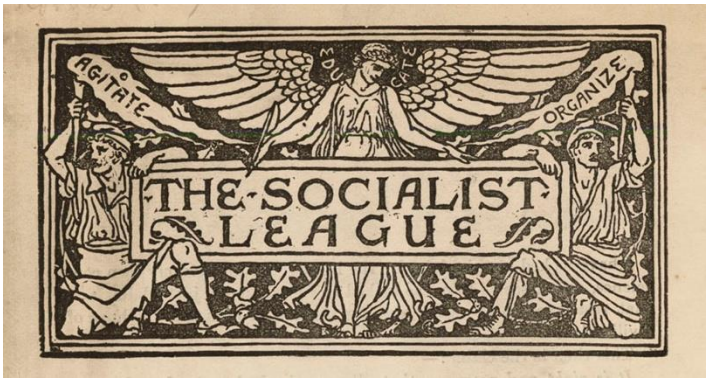

Upper Mall 26, Hammersmith – William Morris Society

Hier woonde Morris vanaf 1879.
De bijeenkomsten van de Socialist League hadden hier plaats. Hier schreef Morris zijn *News from Nowhere.*
Het huis is nu de zetel van de William Morris Society en kan bezocht worden.

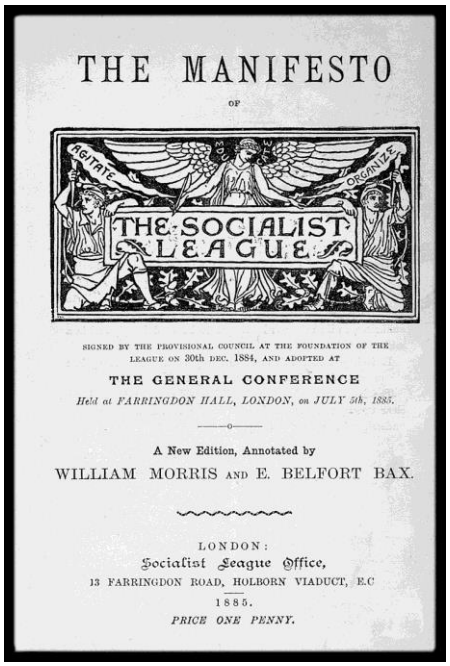
THE WILLIAM MORRIS SOCIETY

THE MANIFESTO

OF

AGITATE EDUCATE ORGANIZE

THE SOCIALIST LEAGUE

SIGNED BY THE PROVISIONAL COUNCIL AT THE FOUNDATION OF THE LEAGUE ON 30th DEC. 1884, AND ADOPTED AT

THE GENERAL CONFERENCE

Held at FARRINGDON HALL, LONDON, on JULY 5th, 1885.

A New Edition, Annotated by

WILLIAM MORRIS AND E. BELFORT BAX.

LONDON:

Socialist League Office,

13 FARRINGDON ROAD, HOLBORN VIADUCT, E.C

1885.

PRICE ONE PENNY.

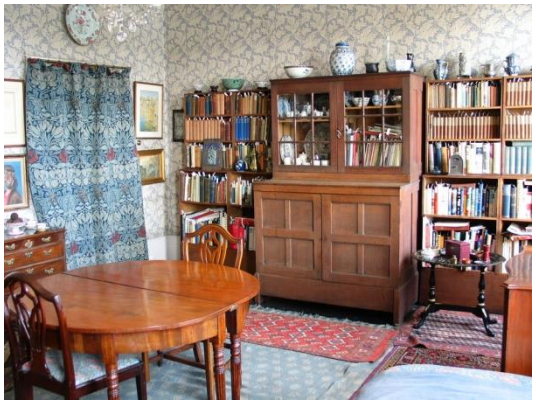
2–4 King Street , Hammersmith – pub William Morris

7 Hammersmith Terrace, Emery Walkers' House – William Morris

Dit was het huis van de antiquair Emery Walker, tussen 1903 en zijn dood in 1933.
Het interieur van het huis (te bezoeken) is nog volledig in de arts- en craftsstijl.

EMERY WALKER'S HOUSE

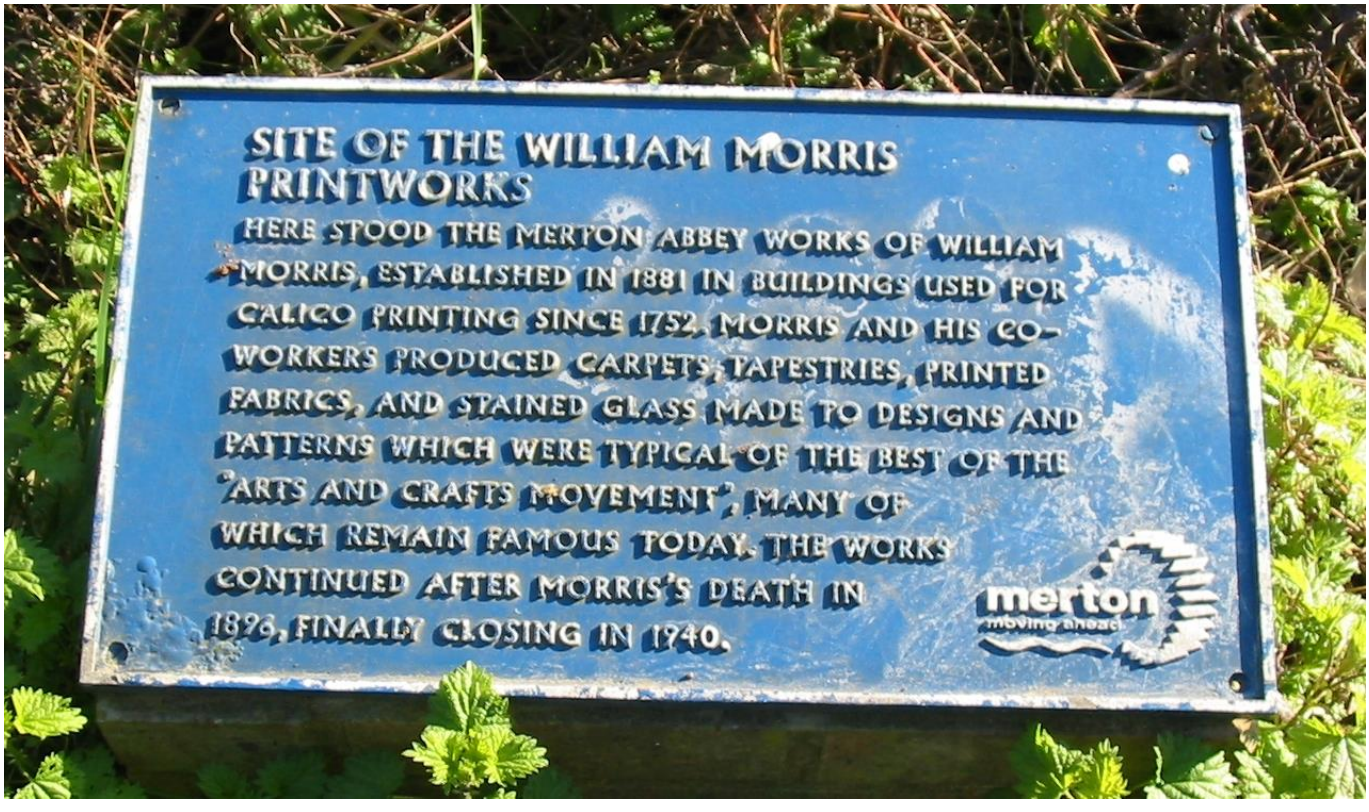

Merton Abbey Mills – William Morris

Dit was een textielfabriek, gelegen nabij de River Wandle. In de buurt was Merton Abbey Works, de fabriek van William Morris (de plaats wordt aangegeven door een plakkaat).
Morris' fabriek werd later overgenomen door Liberty & Co.
Nu zijn er kleine winkeltjes van kunstambachten.

The Pond at Merton Abbey by Lexden Lewis Pocock is an idyllic representation of the works in the time of William Morris.

binnenzicht fabriek William Morris

View along the banks of the Wandle, with the watermill at the rear

Bexleyheath (Red House Lane) - The *Red House*

Het huis, gebouwd in 1860, werd ontworpen door William Morris en architect Philip Webb.
Morris woonde er enkele jaren.
Het huis, in beheer van de National Trust, kan bezocht worden.

Kelmscott Manor (the Cotswolds village of Kelmscott, in West Oxfordshire)

Morris huurde dit huis een tijdje, samen met schilder Rossetti, om op het platteland te wonen.

Het huis is nu de zetel van een vereniging van antiquairs.

Conway Hall - Humanist League

De Conway Hall (adres 25 Red Lion Square) werd gebouwd in 1929 voor de *South Place Ethical Society,* die tot dan in South place, Finsbury was gevestigd. De “ethical society” was een vrijdenkersorganisatie van nonconformisten bekend als Philadelphians or Universalists, gesticht rond 1800, met als doel "The study and dissemination of ethical principles and the cultivation of a rational religious sentiment."
Nu hangt de vereniging een seculier humanisme aan, met als doel "The advancement of study, research and education in humanist ethical principles".

Het motto “To Thine Own Self Be True” boven het podium in de grote zaal is een uitspraak van Polonius in Shakespeares *Hamlet*.

Fenner Brockway, die een standbeeld heeft in het park, was lid.

COMMUNE OF PARIS.

THE

ANNIVERSARY

OF THE

PROCLAMATION

OF THE

COMMUNE OF PARIS

will be celebrated on

Wednesday, March 19th, 1890,

AT 8 p.m.

SOUTH PLACE INSTITUTE,

SOUTH PLACE, FINSBURY, E.C.

(Close to Moorgate Street and Liverpool Street Stations.)

The following Comrades will address the Meeting:

John Turner, H. H. Sparling, C. W. Mowbray,
D. J. Nicoll, W. Morris, E. Malatesta, P. Kropotkin
R. B. Cunninghame Graham, M.P., B. Feigenbaum
and Edward & Eleanor Marx Aveling.

Revolutionary Songs will be sung during the evening.

Workers of the World! Unite in celebrating the heroic effort of the Commune for the Emancipation of Labour!

Travailleurs du monde entier Unissez vous pour la Celebration des efforts heroiques faits par la Commune en vue de l'emancipation du travail.

Arbeiter der Welt! Vereinigt euch. Zur Feier der heroischen Austrengungen der Commune fur die Emanzipation der Arbeit!

Labour literat[illegible] will be on sale

[illegible]ocialist League 24, Great Queen Street, W C.

37A Clerkenwell Green - Marx Memorial Library, Lenin

Uit de website van de bibliotheek:

> *Since our foundation in 1933 we've been at the heart of the British labour movement advancing education, knowledge and learning in all aspects of the science of Marxism, the history of socialism and the working class.*

Reeds eerder was hier de thuisbasis van linkse organisaties, o.a. de uitgeverij *Twentieth Century Press Ltd*, die het dagblad “Justice” van de “Social Democratic Federation newspaper” drukte en vertalingen uitgaf van de werken van Marx en Engels. William Morris was één van de geldschieters.
Tussen april 1902 en mei 1903 werkte Lenin in dit gebouw.

Jack Hastings, een leerling van Diego Rivera, bracht in 1935 een fresco aan in de leeszaal, met als titel 'The Worker of the Future Clearing away the Chaos of Capitalism'.

Mass demonstration at Clerkenwell Green in front of Karl Marx's house, now the headquarters of the Communist Party in London. 1942.

Crown Tavern - Lenin en Stalin ?

In deze pub zouden Lenin en Stalin elkaar ontmoet hebben, maar daar is geen zekerheid over. Volgens de officiële geschiedschrijving zou Stalin voor het eerste Lenin ontmoet hebben in 1905 op een congres van de Bolsjevieken in Finland.
Stalin woonde in 1907 het 5e congres bij dat in London werd gehouden.

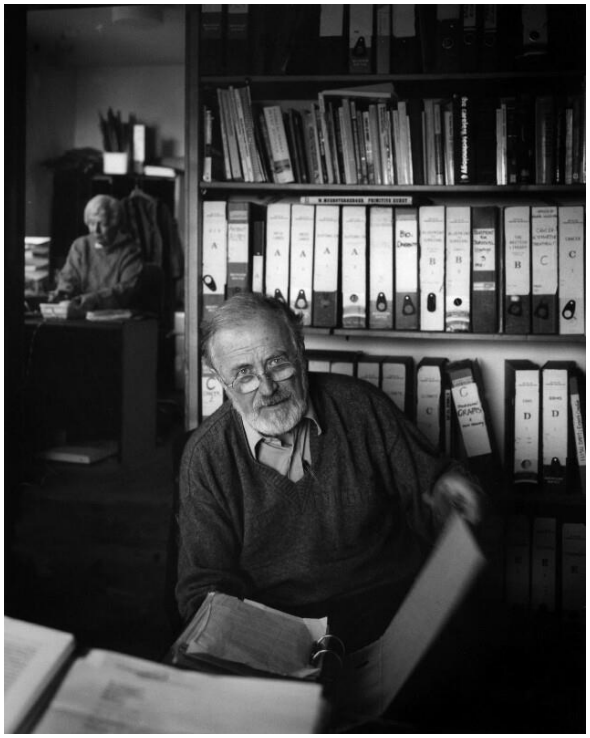
6 Charterhouse Buildings, Survival International – *Edward Goldsmith*

Hier zijn de kantoren van **Survival International** is een mensenrechtenorganisatie opgericht in 1969 die zich wereldwijd inzet voor de rechten van inheemse bevolkingsgroepen en geïsoleerde volkeren en deze probeert te helpen hun eigen toekomst te bepalen.
Oprichters waren, naast ontdekkingsreiziger en natuurbeschermer Robin Hanbury-Tenison, Edward Goldsmith.

Edward Goldsmith (1928-2009)

- haalde diploma in Philosophy, Politics, and Economics at Magdalen College, Oxford (1947–1950)
- richtte in 1970 het invloedrijke tijdschrift *The Ecologist* op, dat zou verschijnen tot 2009 (nu is er een webpagina)
- was mede-auteur van *A Blueprint for Survival* (1972)
- voerde acties tegen IMF en Wereldbank, omdat die de vernietiging van de aarde mee financieren door grootschalige ontwikkelingsprojecten te ondersteunen.

- zette zich in voor een beter milieu en voor het behoud van culturele diversiteit in de wereld
- hechtte waarde aan de tradities van inheemse volkeren en bekritiseerde de moderne consumptiemaatschappij
- verzette zich tegen het reductionistische karakter van de wetenschappen en wou een holistische aanpak (“alles vormt één geheel en moet samen bestudeerd worden”: “a Unified Science”)
- sloot aan bij de zogenaamde “diepe ecologie” (de natuur heeft op zich waarde en rechten, los van de belangen van de mens – cfr. werk van Zweedse filosoof Arne Naess) en Gaia-hypothese (ontwikkeld in 1969 door James Lovelock: alle levende materie op aarde wordt gezien als één organisme).

Uitbreiding vanaf Marchmont Street

54 Hunter St - *John Ruskin*

In dit huis werd John Ruskin geboren.

Brunswick Sq. , UCL School of Pharmacy – *Keynes*

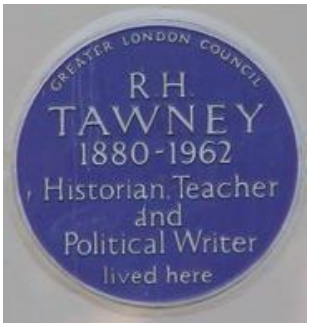
Adrian Stephen (1883 - 1948) was de broer van Virgina Woolf.
Hij studeerde rechten en geneeskunde en werd later een van de belangrijke psycho-analytici in Engeland.
Tijdens de Eerste Wereldoorlog weigerde Stephen - evenals Lytton Strachey en Leonard Woolf dienst.

Brunswick Sq. 40 – *Foundling Museum*

Het museum vertelt het verhaal van the Foundling Hospital, dat vandaag nog bestaat als “children's charity Coram”.
Buiten staat een standbeeld van weldoener Thomas Coram.

Mecklenburgh Square, 21 - *Richard H. Tawney*

33 Ampton Str. - *Thomas Carlyle*

16 Percy Circus, London WC1X 9EE

Hier woonde Lenin in 1905.
Het oorspronkelijke gebouw werd afgebroken in 1968.

Angel Square – *Thomas Paine*

Paine schreef zijn “Rights of Man” toen hij woonde in de The Angel Inn (die stond in de N-W hoek van Pentonville Road en Islington High Street junction).
In 1991 werd hier een obelisk opgericht ter herdenking van Paine.

Thomas Paine (1737-1809)

- gaat wel naar middelbare school, maar geniet geen universitaire opleiding
- beoefent een groot aantal beroepen, van korsettenmaker tot belastinginner
- geraakt betrokken in de politiek en ontmoette in 1774 in Londen Benjamin Franklin, die hem een aanbevelingsbrief gaf waarmee hij in Amerika aan de slag kon gaan
- verhuist in 1774 naar Amerika
- wordt een van de stichters van de USA, schrijver van pamfletten, o.a. *Common Sense*
- keert in 1787 terug naar London
- verbleef in jaren 1790 meestal in Parijs
- werd verkozen in Nationale Conventie
- schrijft in 1791 “Rights of Men”, een verdediging van de Franse Revolutie
- door machtsstrijd tijdens Franse Revolutie een tijdje in gevangenis
- in 1802 terug naar USA.

Thomas Paine, by Laurent Dabos
oil on canvas, circa 1791 (NPG)

Bijkomende plaatsen in London centrum

St James' St, Brooks's

Brooks's is één van de oudste en exclusiefste gentlemen's clubs, gesticht in 1764.
Het gebouw dateert uit 1778 en werd gebouwd in opdracht van wijnhandelaar William Brooks.
De club was bekend om zijn gambling rooms.

Volgende (conservatieve, liberale) filosofen waren lid: **Edmund Burke, David Riccardo, Isaiah Berlin**.

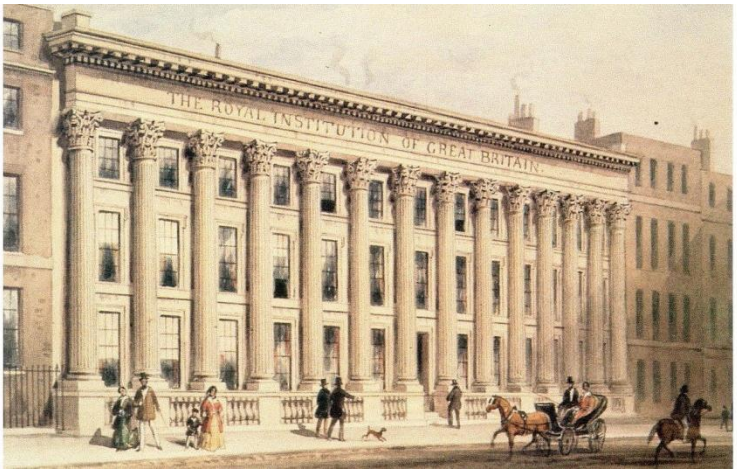
The Political Economy Club houdt hier nu hun maandelijkse bijeenkomsten.

21 Albemarle Street, Royal Institution – Charles Babbage

De Royal Institution of Great Britain (afgekort RI) is een instituut dat gewijd is aan wetenschappelijk onderwijs en onderzoek.
Het instituut werd opgericht in 1799, o.a. door de schatrijke, adellijke natuur- en scheikundige Henry Cavendish, nakomeling van de Cavendishen bij wie Hobbes in dienst was. De instelling kreeg steun van de "Vereniging tot verbetering van de omstandigheden en verhoging van de welstand der armen", geleid door de filantroop Thomas Bernard.
De vorstelijke behuizing van het instituut is sinds 1799 sterk uitgebreid en vernieuwd, en staat tegenwoordig onder monumentenbescherming. Naast het beroemde lezingentheater biedt het gebouw plaats aan een aantal evenementenzalen, een uitgebreide bibliotheek en moderne onderzoeksvoorzieningen.
Sinds 2007 wordt geen wetenschappelijk onderzoek meer gedaan (de diensten verhuisden naar het UCL). Het feitelijk bedrijven van wetenschap is nu volledig vervangen door het presenteren van de wetenschap aan het publiek.

Het Instituut is onder andere bekend door het werk van de natuurkundige Michael Faraday (die er een museum heeft, met instrumenten door hem gebruikt) en door de traditionele kerstlezingen, die ook op televisie worden uitgezonden.

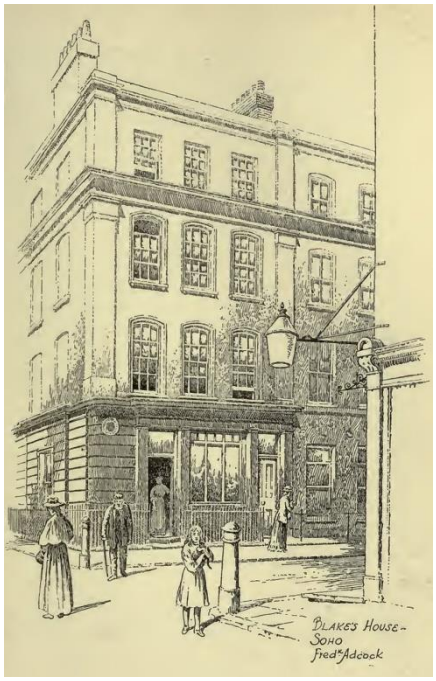
Een andere wetenschapper en filosoof verbonden aan het instituut was **Charles Babbage** (zie wandeling Noord).

The Royal Institution building on Albemarle Street, London, circa 1838

Marshall Str / Broadwick Str - William Blake

William Blake werd geboren in de Broadwick Street en leefde er tot zijn 25ste.
Het huis werd afgebroken in 1965.
Op de hoek met 8 Marshall street is er nu het William Blake House, *"a residential block with commercial premises".*

illustratie uit 1912 – "William Blake House" met plakkaat

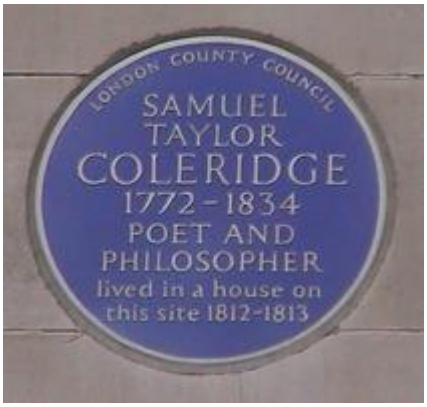
15 Poland Street – Percy Shelley

Voor Percy Shelley: zie Wandeling 2, 87 Marchmont Street.

70 Berners Street – Samuel Coleridge

Samuel Coleridge (1772-1834)

- jongste van 10 kinderen van een dominee uit Devonshire
- studies op kostschool nabij London (Christ's Hospital, een charity school van de Greyfriars) en nadien aan Cambridge, maar maakt studie niet af
- gebruikt vanaf 1796 opium
- publiceert samen Wordsworth (1770-1850) in 1798 het belangrijke werk *Lyrical Ballads*
- reist in het najaar van 1798 met Wordsworth naar Duitsland. Hier raakte Coleridge geïnteresseerd in de Duitse filosofie van Immanuel Kant en in de literaire kritiek van de toneelschrijver Gotthold Lessing. Hij verdiepte zich in de Duitse taal en na zijn terugkeer naar Engeland in 1800 vertaalde hij de trilogie Wallenstein van de Duitse schrijver Friedrich von Schiller in het Engels.
- neemt in 1816, verzwakt, verslaafd en terneergeslagen, zijn intrek in het huis van de arts James Gillman in Londen
- begraven in Old Highgate Chapel, maar herbegraven in St. Michael's Parish Church Highgate in 1961.

- vooral bekend als dichter en literair criticus, maar was tevens theoloog en politiek denker
- aanvankelijk voorstander van Franse Revolutie, wordt hij later conservatief, met o.a. volgende ideeën:
  - achter elke institutie zit een idee, de sociale functie, die los kan gezien worden van de concrete realisatie en de fouten daarbij
  - stabiliteit (Permanence) is belangrijker dan vooruitgang (Progress) en wordt bewerkstelligt door gemeenschapszin en door opvoeding
  - een samenleving groeit organisch.

309 Regent'St – University of Westminster - *Chantal Mouffe*

Hier is het hoofdgebouw van de University of Westminster, in 1838 gesticht als the Royal Polytechnic Institution.
Chantal Mouffe is hier prof.

Cantal Mouffe (°1943)

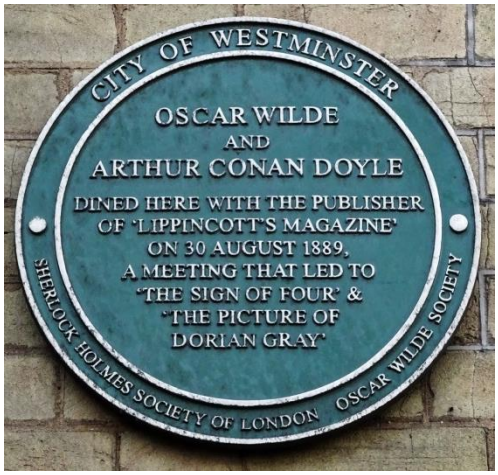

- geboren in Charleroi
- studies aan Katholieke Universiteit Leuven en later in Parijs bij Althusser
- gaat naar derde wereld
- wordt partner van de Argentijnse politicoloog Ernesto Laclau (1935-2014), prof. aan Universiteit van Essex
- van 1989 tot 1995 directeur van het *Collège international de philosophie* in Paris
- nu directeur van the Centre for the Study of Democracy van de University of Westminster.

- verwerpt de deliberatieve visie op democratie die (cfr. Rawls en Habermas) stelt dat door discussie en overleg algemeen aanvaarde principes voor een samenleving kunnen opgesteld worden
- stelt een alternatieve "radicale" democratie voor, die zij agonistisch noemt: conflicten mogen niet ontkend worden, maar elk antagonisme moet op een positieve manier geuit kunnen worden
- pleit voor een "links populisme".

1c Portland Place, Langham Hotel - *Oscar Wilde*

Dit is een van de grote, traditionele hotels van London, gebouwd tussen 1863 en 1865.
Tot de gasten behoorden o.a. Napoleone III, Oscar Wilde, Antonín Dvořák, and Arturo Toscanini, de Gaulle, Churchill, peinces Diana.
Arthur Conan Doyle situeert zijn Sherlock Holmes verhalen "A Scandal in Bohemia" and *The Sign of Four* deels in de Langham.

Er is een Green Plaque die herinnert aan een ontmoeting in augustus 1889 tussen Oscar Wilde, Arthur Conan Doyle and Joseph Marshall Stoddart.
Stoddart bestelde bij beide schrijvers een verhaal voor zijn magazine *Lippincott's Monthly Magazine*. Arthur Conan Doyle schreef *The Sign of Four*, Oscar Wilde schreef *The Picture of Dorian Gray.*

Halam St (BBC) – *George Orwell*

Een standbeeld voor Orwell (zie: 18 Bateman Str, pub Dog and Duck), die regelmatig programma's maakte voor de BCC, o.a. toen hij vanaf 1941 werkte voor de BBC's Eastern Service, waarbij hij culturele programma's voor India maakte en daarbij de nazi-propaganda moest counteren.

W1, Hallam Street, o/s BBC

49 Tottemham St. / 107 Charlotte St - *Communist Club*

The Communist Club was een social-politieke vereniging, aanvankelijk van Duitse immigranten.

Van 1840 tot 1843 kwam de club bijeen in the Red Lion pub, Great Windmill Str./Archer Street. Onder invloed van Marx veranderden de toonaangevende ideeën van "utopisch socialistisch" naar "marxistisch".

In 1877 kwam de Engelse afdeling bijeen in the Grafton Arms in Fitzroy Square, onder de naam the Social Democratic Club.

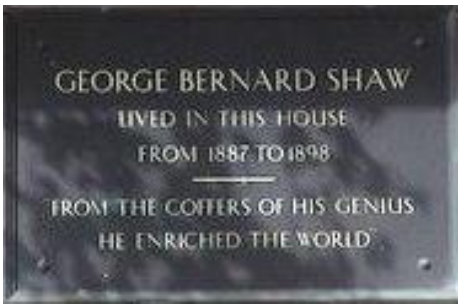
In 1878 had de club 6 Rose Street, Soho (now Manette Street) als basis (gebouw vernietigd in 1929, voor de uitbreiding van de Foyle's bookshop).

Er kwam een splitsing tussen de anarchisten, die verhuisden naar Stephen's Mews (Rathbone Place) en de "sociaal democraten" (waaronder men toen nog niet de reformisten verstond), verhuisden naar 49 Tottenham Street. Friedrich Engels, George Bernard Shaw, Keir Hardie and William Morris waren te gast op nr. 49 (het gebouw is nog bewaard).
Ook William Morris helde naar het anarchisme over en splitste zich als de Socialist League, die haar 6e en laatste congress hield op 25 mei 1890 op 49 Tottenham Street.

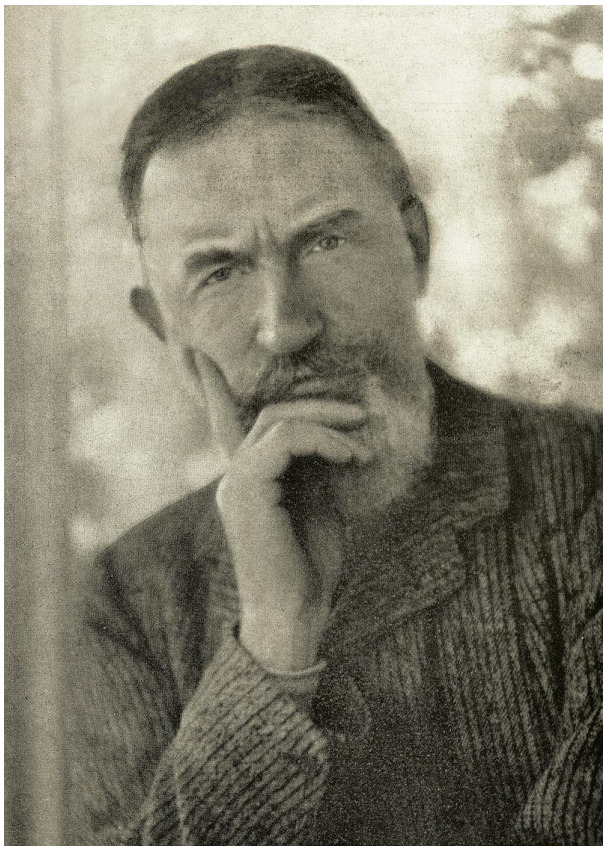
In 1902 verhuisde the Communist Club naar 107 Charlotte Street. Lenin en Stalin kwamen er op bezoek. In 1903 was er de openingszitting van het 2e Congres van de Russische Social Democratic Labour Party
In 1918 sloot de Club na raids door de politie.
Het gebouw werd vernietigd door een bombardement in WO II.

29 Fitzroy Square - *G.B. Shaw*

Hier leefde Shaw van 1887 tot 1898.

George Bernard Shaw (1856-1950)

- geboren in Ierland, maar verhuist in 1876 naar Londen en keert in de 30 jaar daarop niet terug naar Ierland
- schrijver van o.a. het toneelstuk *Pygmalion*, bekend geworden van de verfilming *My Fair Lady*
- in 1906 verhuist hij met zijn vrouw naar een country huis in Ayot St Lawrence, Hertfordshire, waar ze voor de rest van hun leven verblijven; ze behouden wel een flat in London in the Adelphi and later at Whitehall Court
- won de Nobelprijs voor Literatuur in 1925.

- progressief persoon: ondersteunde de strijd voor gelijke rechten voor vrouwen, was overtuigd vegetariër en tegenstander van dierproeven (was wel tegen vaccinatie)
- was ook socialist: speelde tussen 1885 en 1911 een leidende rol had in de Fabian Society in Londen
- na een bezoek aan de USSR in de jaren dertig, waarbij hij Stalin ontmoette, werd Shaw een sterke supporter van de stalinistische USSR.

17 Osnaburgh St – *Fabian Society*

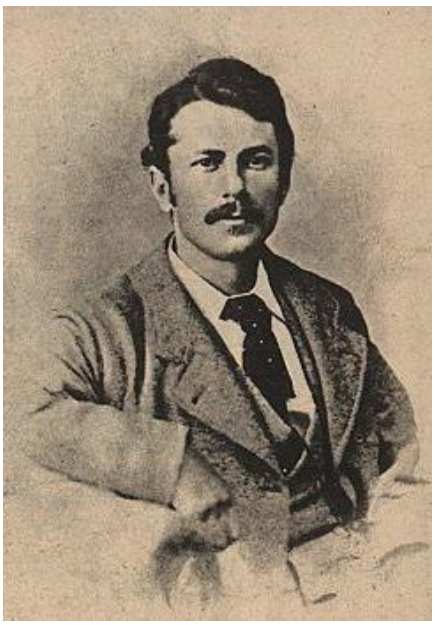

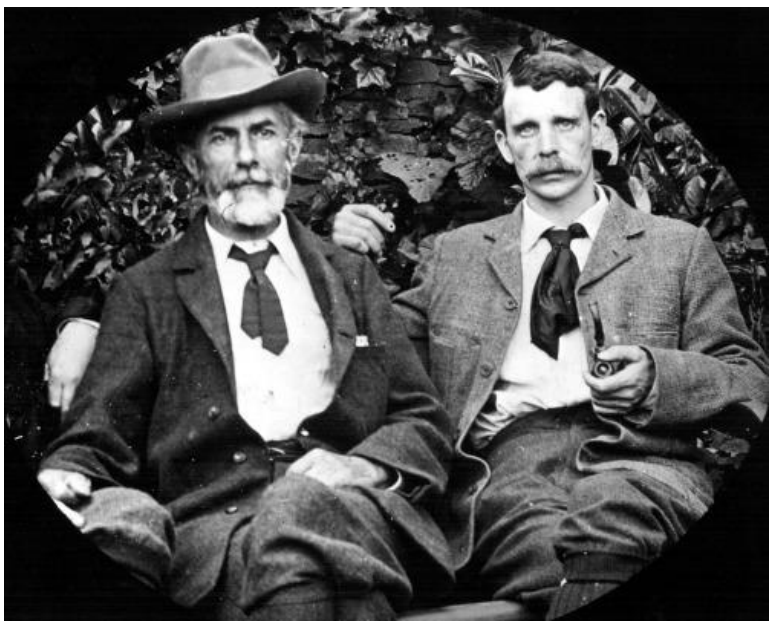
Hier werd de Fabian Society (uitleg zie: 61 Petty France) opgericht in 1884.
De Fabian Society kwam voort uit *The Fellowship of the New Life*, die de samenleving wou hervormen "by setting an example of clean simplified living for others to follow". Sommige leden wilden politiek actief zijn en richtten daarom een nieuwe vereniging op, de Fabian Society.
Leden van *The Fellowship of the New Life* waren de homoseksuele dichter en filosoof Edward Carpenter en de seksuoloog Havelock Ellis.

Edward Carpenter (1844-1929)

- studies aan Cambridge
- eerst positie in Church of England, maar wordt dichter
- heeft homoseksuele relaties
- wordt socialist
- begint na zijn erfenis in 1882 een kleinschalig groentenbedrijfje
- treedt in 1884 samen met William Morris toe tot de Socialist League
- begint in 1891 een relatie met een working-class man die 22 jaar jonger is; vanaf 1898 wonen ze samen, tot het einde van hun leven – Forsters boek *Maurice* is erop gebaseerd
- sterft 13 maand na de dood van zijn partner – ze liggen in hetzelfde graf begraven.

- populariseert het begrip "Simple Life" in zijn essay *Simplification of Life* in *England's Ideal* (1887)
- publiceert in 1915 *The Healing of Nations and the Hidden Sources of Their Strife:* oorzaak van oorlog en onbehagen in de westerse cultuur ligt in de sociale ongelijkheid
- betoogt in het boek *Pagan and Christian Creeds* uit 1920 dat het verhaal over Christus moet gezien worden als een mythe
- publiceert in 1921 *Civilisation, Its Cause and Cure:* beschaving is een vorm van ziekte die menselijke gemeenschappen moeten doormaken. Het boek verwijt o.a. de wetenschap dat ze het gevoel negeert. Carpenters' "eenvoud" heeft irrationele trekken.

Carpenter in 1875 en rond 1900 (met zijn vriend Merrill)

graf van Merrill and Edward Carpenter at the Mount Cemetery, Guildford, Surrey

Havelock Ellis (1859 – 1939)

- geboren in Croydon, Surrey (nu deel van Greater London)
- studies an St Thomas's Hospital Medical School, nu deel van King's College London
- schrijft in 1896 *Sexual Inversion* (co-auteur John Addington Symonds), het eerste handboek over homoseksuele relaties, die objectief, zonder waardeoordeel worden beschreven
- huwt in 1892 de lesbische schrijfster Edith Lees - het was een open huwelijk waarbij de partners apart leefden
- experimenteerde met psychedelische middelen
- was voorstander van eugenetica.

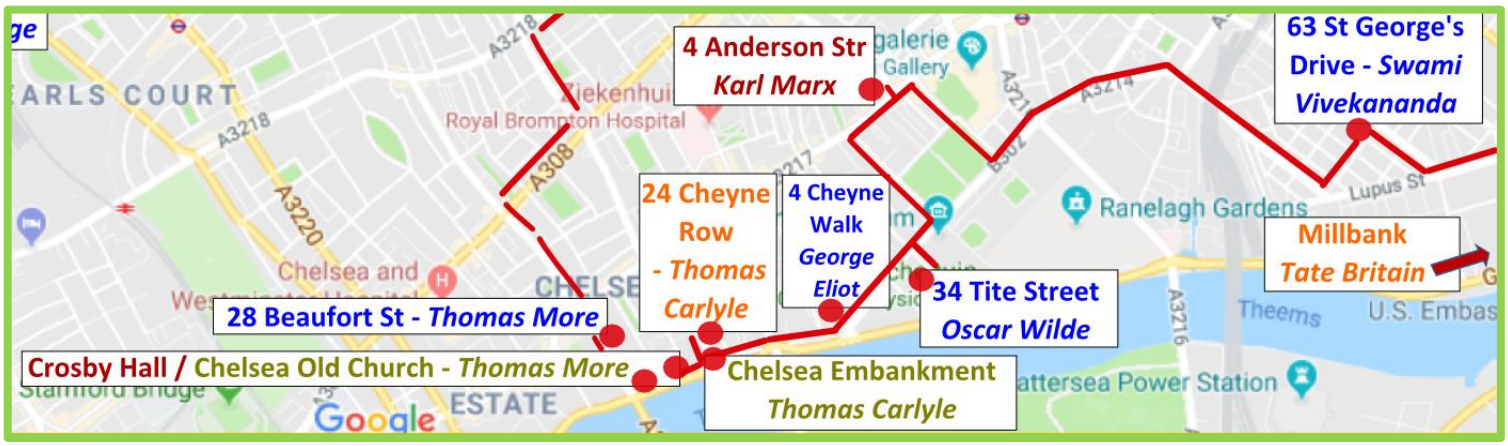
Wandeling 3 – London west

Algemene kaart London West

Van Chelsea naar Pimlico (3 km)

Kaart van Chelsea naar Pimplico

28 Beaufort St / Chelsea Old Church –*Thomas More*

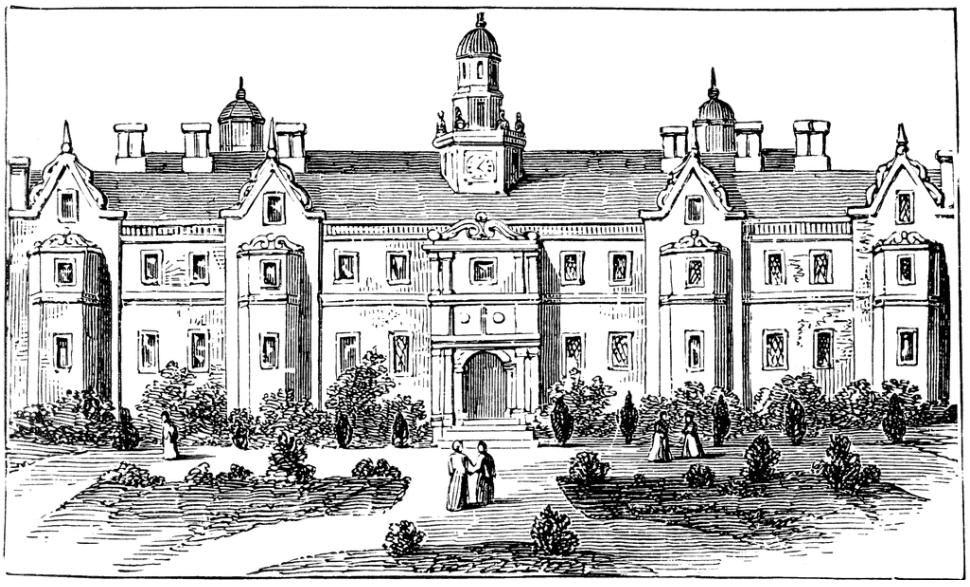

Als gevierd staatsman bouwt More in 1520 **Beaufort House** in Chelsea, dat toen nog bijna volledig onbebouwd was. Het domein met meerdere tuinen reikte tot aan de Theems.
Een blik op de tuin is te zien op het schilderij van Mores familie door Holbein de jongere (zie hoofdpagina over More).
Vandaag is er van het huis en het domein zelf niets meer bewaard (tenzij een deel van de muur van de boomgaard, in de tuinen van de huizen aan de westkant van Paultons Suare).
Aan de kerk van Allen Hall (28 Beaufort St, katholiek seminarie) is er een herdenkingssteen met mozaïekportret.

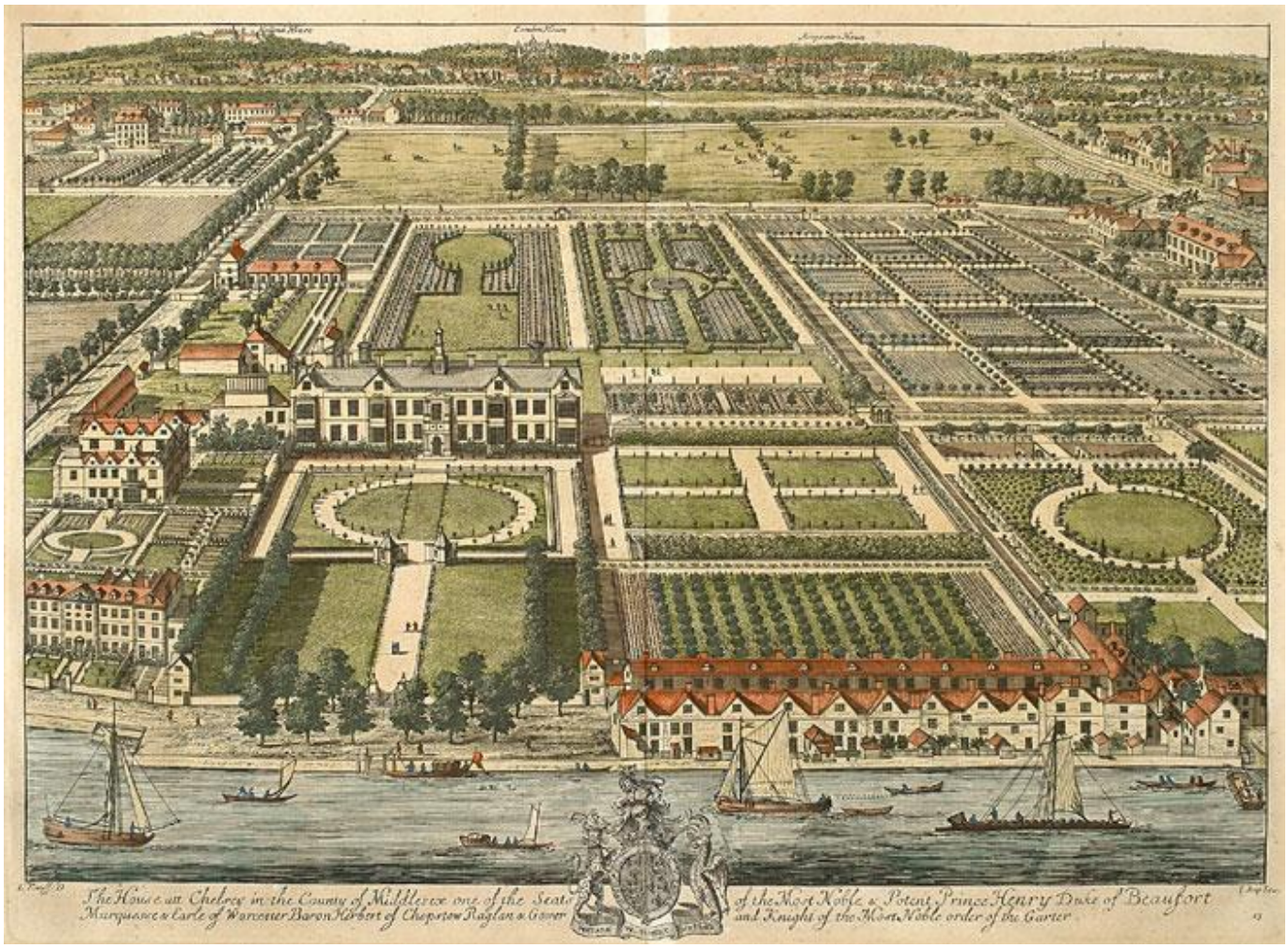
Omdat het in het eigenlijke huis vaak te druk was, bouwde More in een hoek van het domein een klein gebouw om zich terug te trekken voor studie.
Als kapel gebruikt hij een van de ruimtes van de **Chelsea Old Church**, die dateert van 1157 en na vernietiging in WO II werd wederopgebouwd. De kapel van More is wel oorspronkelijk.
Vóór de kerk werd in 1969 een standbeeld van More opgericht.

Toen in 1910 besloten werd **Crosby Hall**, More's huis in de binnenstad van London af te breken, werd het steen per steen weer opgebouwd naast de Chelsea Old Church.
Het huis werd in 1466 gebouwd door de wolhandelaar Crosby en was nadien een van de Londense residenties van koning Richard III.
In 1916 verbleven er Belgische vluchtelingen.
Het is het enige bewaard gebleven voorbeeld van een middeleeuws koopmanshuis uit de City (hoewel het dus nu niet meer in de City staat).

Beaufort House in 1695

Afbeelding van het hele domein begin 18e eeuw
(alle bijkomende gebouwen stammen uit de tijd na More)

het herbouwde Crosby Hall met de Chelsea old Church

Thomas More
SIR THOMAS
MORE

Cheyne Walk / 24 Cheyne Row – *Thomas Carlyle*

In het parkje tussen de Cheyne Walk en Chelsea Embankment is er een standbeeld van Carlyle.

In de straat in het verlengde ervan, Cheyne Row (nr. 24) bevindt zich Carlyle's House, waar Carlyle vanaf 1834 woonde, samen met zijn vrouw Jane Welsh Carlyle, zelf een schrijfster.

Het interieur is grotendeels intact gebleven.
Het huis is nu een museum, "The Chelsea home of a Victorian literary couple", beheerd door de National Trust.

Voor Thomas Carlyle: zie bij *National Portait Gallery*

Jane Welsh Carlyle

- huwde met Carlyle in 1826
- had tussen 1841 en 1866 een relatie met een andere schrijfster, Geraldine Jewsbury (in welke mate deze ook lichamelijk beleefd werd, blijft zoals vak, onduidelijk).

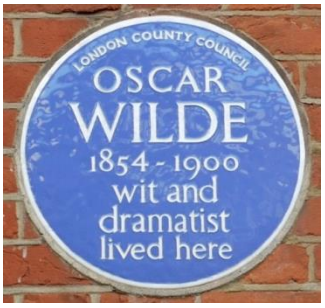

4 Cheyne Walk – *George Eliot*

Zie wandeling Zuid: Wimbledon Park Road, 31

34 Tite Street – *Oscar Wilde*

In dit huis woonde Wilde met zijn gezin van 1884 tot zijn arrestatie in 1895.

Voor Oscar Wilde: zie wandeling Centrum, Café Royal, Regent's Street.

4 Anderson St. – *Karl Marx*

Hier verbleef Karl Marx in het begin van zijn verblijf in London (1849).

Voor de liefhebbers:

The Marx family moved into 4 Anderson Street in September 1849. There were five of them: Jenny and Karl, daughters Jenny and Laura, son Edgar, and Lenchen. And soon there were six: Jenny gave birth to Henry on 5th November, and he was immediately nicknamed 'Foxchen' in honour of Guy Fawkes Day.

But: why did Karl and Jenny choose to live in Chelsea? They were penniless refugees, and Chelsea was far from cheap. In the 1840s it was busily establishing itself as a select residential suburb, trading on the royal connections of the King's Road (so-named because it used to be a private royal road to Hampton Court).
In fact, this was typical behaviour for Karl and Jenny. Living beyond their means was almost a matter of principle. They were sincere revolutionaries – but they were also acutely aware of their social status, Jenny as a high-born aristocrat, Karl as a highly-educated doctor of philosophy. Time and again over the following years they would commit themselves to a style of life that they could not afford, and then beg and borrow from family and friends to make ends meet.
Their short stay in Chelsea did not end happily. In May 1850 they fell into rent arrears, and bailiffs turfed them out, creating a public spectacle as family and possessions were dumped on the street. Jenny was mortified when "the whole mob of Chelsea" came out to gawp.

(bron: https://marxonanoyster.wordpress.com/)

63 St George Drive's – *Swami Vivekananda*

Swami Vivekananda (1862-1902)

- Indisch hindoe-denker
- reisde doorheen in 1895 en 1896 door de UK en gaf er lezingen
- wordt beschouwd als een van de belangrijkste recente vertegenwoordigers van de vedanta, de filosofie van het hindoeïsme.

Millbank, Tate Britain – de filosoof van Sander

Er zijn in de Tate Britain niet onmiddellijk werken die verband houden met filosofen.
De cataloog vermeldt wel de foto's van August Sander.

De filosoof van August Sander

- de Duitser August Sander (1876-1964) is een van de pioniers van de portretkunst. Vanaf 1911 werkte hij aan een dwarsdoorsnede van de Duitse maatschappij (*The People of the 20th Century)*. Hij portretteerde daarvoor mensen in hun beroep of maatschappelijke functie: boeren, gevolgd door handarbeiders, vrije beroepen, intellectuelen, kunstenaars enzovoort.
- volgende foto's dateren uit 1913-1914:

De filosoof

De filosofe

De intellectuele

De wijze vrouw

Van Belgravia naar Hammersmith (8 km vogelvlucht)

Kaart van Belgravia naar Hammersmith

24 Chester Square – *Mary Shelley*

Voor Mary Shelley: zie Wandeling 2, 87 Marchmont Street.

Piccadilly 139 / Park Lane - *Lord Byron*

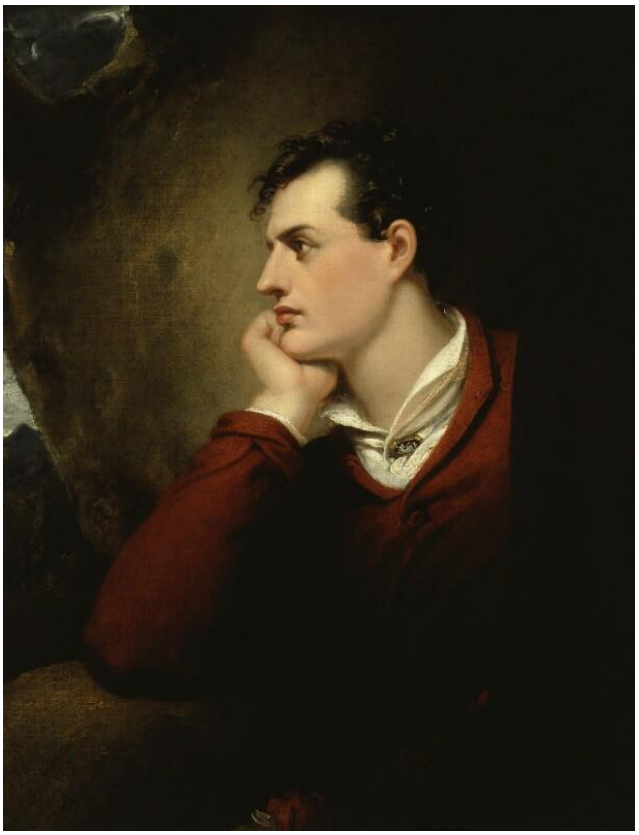
Dit standbeeld van Lord Byron, afgebeeld met zijn favoriete hond, vermeldt “R. C. Belt, Sc. London 1880”.

139 Piccadilly, where Lord Byron used to reside

Lord George Gordon Byron (1788 –1824)

- geboren in Holles Street en gedoopt in St Marylebone church, de kerk waar in 1606 Francis Bacon trouwde
- afkomstig uit een adellijke familie
- brengt eerste 10 jaar door in Aberdeen met zijn dominante moeder
- erft op tienjarige leeftijd van een oom de titel en bezittingen van Baron Byron of Rochdale
- studies aan Cambridge
- leidt een leven vol aristocratische excessen, enorme schulden en talrijke liefdesaffaires; Lady Caroline Lamb noemde hem "gek, slecht en gevaarlijk om te kennen" – bij wijze van voorbeeld:
  - trekt in Cambridge de aandacht door zijn biseksuele verhoudingen
  - verblijft in 1802 in zijn voorvaderlijk kasteel, het romantische Newstead Abbey bij zijn halfzuster, met wie hij later een incestueuze verhouding zou hebben gehad
- maakt een Grand Tour-reis russen 1809 en 1811

- zou in Athene een homoseksuele relatie hebben gehad met de 14-jarige Nicolo Giraud
- wordt beroemd in Engeland door de publicatie in 1812 van de eerste 2 cantos van *Childe Harold's Pilgrimage*
- verlaat Engeland voorgoed in 1816 en trekt eerst naar Zwitserland, waar hij zijn collega Percy Shelley en diens vrouw Mary ontmoette
- verblijft vooral in Italië, in Venetië, Ravenna and Pisa, en ontmoet ook daar regelmatig Shelley
- gaat in 1823 naar Griekenland om te vechten in de onafhankelijkheidsstrijd tegen de Turken, maar sterft als gevolg van een longontsteking nog vóór hij strijd kan leveren
- wordt begraven op zijn voorvaderlijk landgoed Newstead Abbey in Nottinghamshire.

- aanvankelijk toont Byron sociale bekommernis; zo verdedigt hij als lid van the House of Lords in 1812 de Luddieten (arbeiders die de nieuwe textielmachines vernielden omdat die hun werk afnamen)
- een centraal thema in Byrons werk is de eenzame held die het opneemt voor de onderdrukten; dat lijkt progressief, maar Bertrand Russell, die in zijn *Geschiedenis van de Westerse filosofie* een apart hoofdstuk wijdt aan Byron, legt de nadruk op het reactionaire karakter van de ideeën van deze *aristocratische rebel*:
  - de nadruk op het heldendom:
    *heldhaftigheid biedt een onbewuste uitlaat voor de drang naar macht en een overvloed aan verontschuldigingen voor wreedheid; een sterke emotie wordt beschouwd als de hoogste waarde; dat leidde tot het tolereren van hartstochten zoals haat en wraakzucht. Byrons helden zijn wat dat betreft typerend: zij vertonen nooit voorbeeldig gedrag (*hoofdstuk *Lockes invloed*).
  - het foutieve van de romantiek:
    de normen van de romantici kloppen niet; zij bewonderen de felle hartstochten, ongeacht de aard ervan en de maatschappelijke gevolgen waartoe ze zouden kunnen leiden. De meeste heftige hartstochten zijn destructief : haat, wrok en jaloezie, zelfverwijt en wanhoop, overmatige trots en de woede over onrechtvaardige onderdrukking, strijdlust en minachting voor slaven en lafaards. Daarom is de romanticus, vooral die van het type van Byron, gewelddadig en asociaal: een anarchistische rebel of een zegevierende tiran (hoofdstuk *De romantiek*).
  - het irrationalisme van het nationalisme:
    de romantische vorm van verzet is volkomen anders van karakter dan de rationalistische; in Byron zien we dit verzet in zijn niet-filosofische gedaante. deze stroming legt de nadruk op de wil, ten koste van het intellect; zij moest niets hebben van de ketenen van het redeneren, en verheerlijkte bepaalde vormen van geweld. In de praktische politiek was het van belang als bondgenoot van het nationalisme (hoofdstuk *Stromingen in het denken van de negentiende eeuw*).
  - nationalisme en heldendom:
    een nieuwe beweging, die zich geleidelijk heeft ontwikkeld tot de antithese van het liberalisme, zette in met Rousseau en won aan kracht door de romantiek en het nationaliteitsbeginsel. Men kwam met nadruk op voor het recht van opstand in naam van het nationalisme, en verheerlijkte de oorlog ter verdediging van de 'vrijheid'. Byron was de dichter van deze beweging, Fichte, Carlyle en Nietzsche waren haar filosofen. Maar omdat we niet alen heldhaftige leiders kunnen zijn en niet allen onze individuele wil kunnen opleggen, leidt deze vorm van filosofie onvermijdelijk tot de despotische macht van de meest succesvolle 'held' (hoofdstuk *Het filosofisch liberalisme*).

8 Montpellier Square - *Arthur Koestler*

Hier leefde Arthur Koestler vanaf 1953 tot aan zijn dood in 1983.

Arthur Koestler (1905-1983)

- geboren in Boedapest
- studeert filosofie en literatuur in Wenen
- gaat in een kibboetz werken in Israël
- wordt lid van de Duitse Communistische partij
- vecht in de Spaanse burgeroorlog
- verlaat de partij rond 1397 wegens de zuiveringen van Stalin
- vlucht in het begin van WO II naar London
- pleegt samen met zijn vrouyw zelfmoord op 77jarige leeftijd.

Koestler in London, 1960

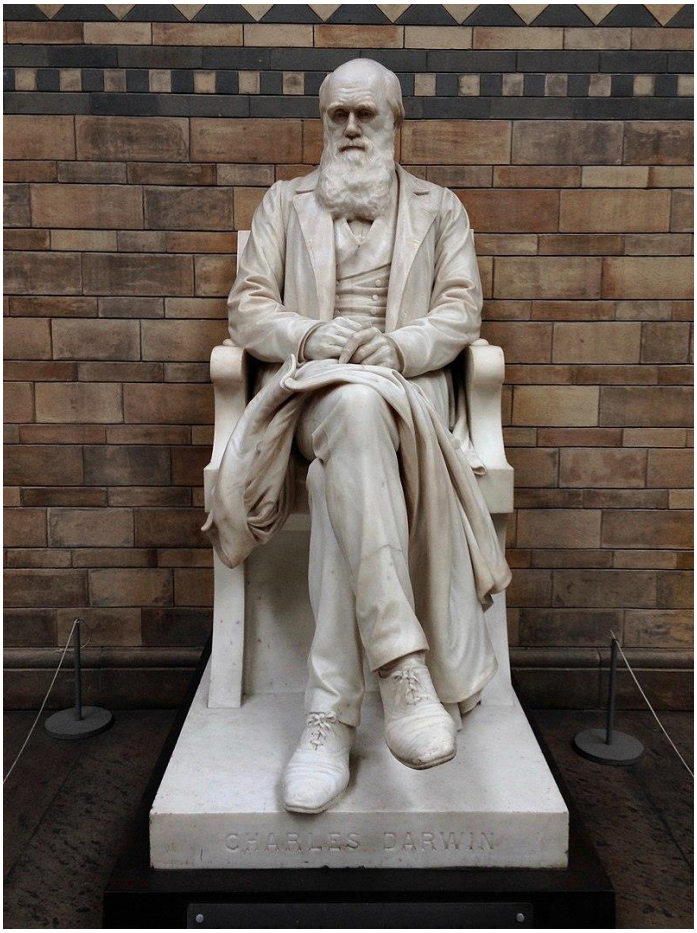
- publiceert in 1940 het Engelstalige *Darkness at Noon*, één van de meest invloedrijke anti-Sovjetboeken ooit.
  Het vertelt het verhaal van Rubashov, een Bolshevik die gearresteerd en veroordeeld wordt door de regering die hij zelf heeft helpen tot stand komen.
- krijgt vanaf de jaren 1950 interesse voor parapsychologie. In de jaren 1960-1980 werd hij bekend om het begrip 'holon' (in 1967 geïntroduceerd in zijn boek *The Ghost in the Machine*). Dit woord bedacht hij om aan te geven dat alles in de natuur, van atomair niveau tot levende wezens, inclusief de mens en diens sociale organisatie, opgebouwd is uit delen die op hun beurt weer deel uitmaken van een groter geheel, een 'holarchie'. Deze begrippen zijn later breder bekend geworden door de uitwerking die de filosoof Ken Wilber hieraan gaf.

V&A Museum - *William Morris*

Zie Wandeling Centrum, 17 en 6 Red Lion Square.

National History Museum - *Charles Darwin*

Het **Natural History Museum** in Londen is een natuurhistorisch museum met een collectie specimens uit uiteenlopende periodes van de natuurgeschiedenis.
De beginselen van de collectie werden aangelegd door Sir Hans Sloane (1660 - 1753), een dokter uit Ulster.
Het huidige gebouw dateert van 1880.
Sinds 2002 is er het Darwin Centre, vernoemd naar Charles Darwin, als nieuwe huisvesting voor de collectie van tientallen miljoenen specimens op sterk water.

Voor Darwin:
zie wandeling Bloomsbury,
Gower street, Darwin Building.

Imperial College London, Exibition Rd - *Whitehead, Patrick Geddes, Descartes, Roger Bacon*

Het **Imperial College** (officieel *The Imperial College of Science, Technology and Medicine*) is een universiteit voornamelijk georiënteerd op wetenschap, techniek en geneeskunde, maar omvat ook een letterenfaculteit en een businessschool. Zowel binnen het Verenigd Koninkrijk als internationaal staat de universiteit goed aangeschreven.
Het Imperial College werd opgericht in 1907 als fusie van drie bestaande instellingen, het *City and Guilds College*, de *Royal School of Mines* en het *Royal College of Science*. Later kwamen daar nog medische hogescholen bij.

Van het gebouw hier van het Imperial Institute, een wetenschappelijk-culturele instelling die het Commonwealth promootte, rest er alleen nog de Queen's Tower.

The **Royal College of Science building** werd ingehuldigd in 1906. Slechts een deel is bewaard gebleven en wordt gebruikt door de afdeling scheikunde.

Op de gevel zijn 10 plakkaten aangebracht met de namen van enkele grote natuurfilosofen en - wetenschappers: Archimedes, Hipparchus, Geber, Roger Bacon, Copernicus, Gilbert, Galileo, Kepler, Descartes, Torricelli.

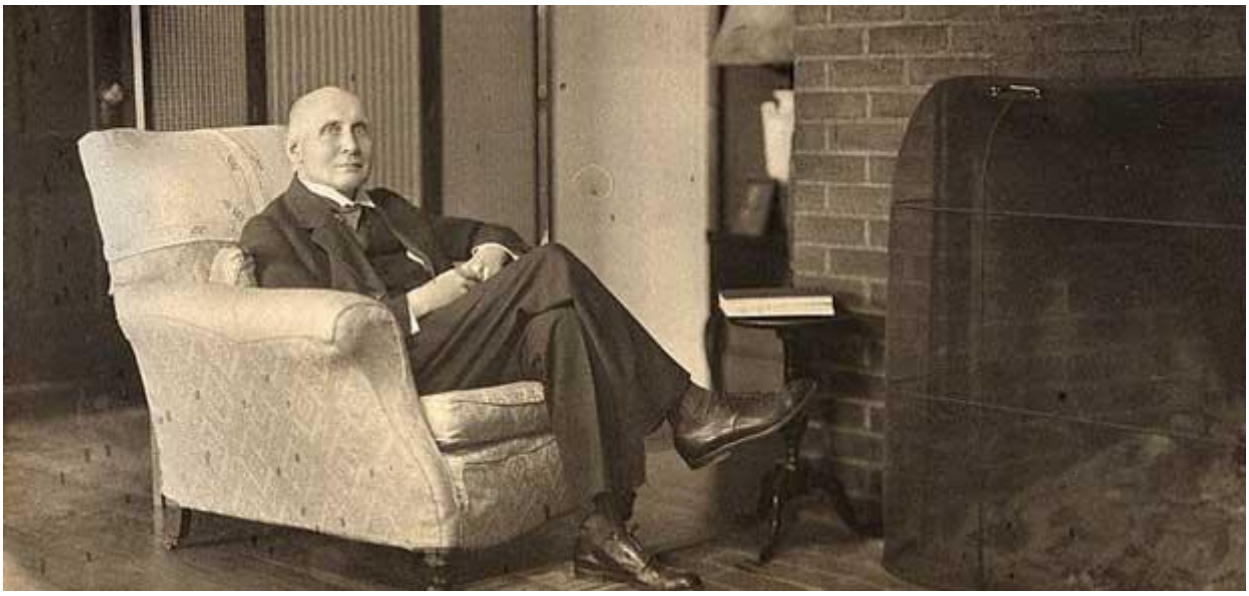

Twee filosofen die ooit les gaven aan het Imperial College zijn Alfred Whitehead en Patrick Geddes.

Alfred Whitehead (1861-1947)

- geboren in kent
- studeert wiskunde aan Cambridge
- verbleef van 1910 tot 1924 in Londen, met een benoeming als hoogleraar toegepaste wiskunde aan University College, later aan Imperial College
- vertrok op 63-jarige leeftijd naar de Verenigde Staten
- doceerde van 1924 tot 1937 aan de Harvarduniversiteit.

- schreef samen met Bertrand Russell de *Principia Mathematica*, een werk over de grondslagen van de wiskunde
- was ook actief in de natuurkunde; zijn bekendste werk een zwaartekrachtstheorie die decennialang concurreerde met de algemene relativiteitstheorie van Albert Einstein
- ontwikkelde een eigen metafysica, gekend onder de naam van procesfilosofie:
  de werkelijkheid is opgebouwd uit processen, eerder dan uit objecten, en de processen moeten begrepen worden vanuit de relatie met andere processen.
  Elke actuele entiteit heeft twee kanten: voelen en handelen. Samenvattend kunnen we zeggen dat het hele wereldgebeuren enerzijds ervaring is, en anderzijds creativiteit.
  Dualisme wordt afgewezen, zowel het dualisme tussen levende en levenloze natuur als het dualisme tussen God en de wereld.

Patrick Geddes (1854-1932)

- studeerde aan the Royal College of Mines in London bij Thomas Henry Huxley tussen 1874 en 1877
- werkzaam op vlak van biologie, sociologie, stadsplanning.

- had veel invloed op de Amerikaanse stadsplanner Lewis Mumford, die ook kritisch stond tegenover techniek
- kwam voor natuurbehoud en streed tegen milieuvervuiling.

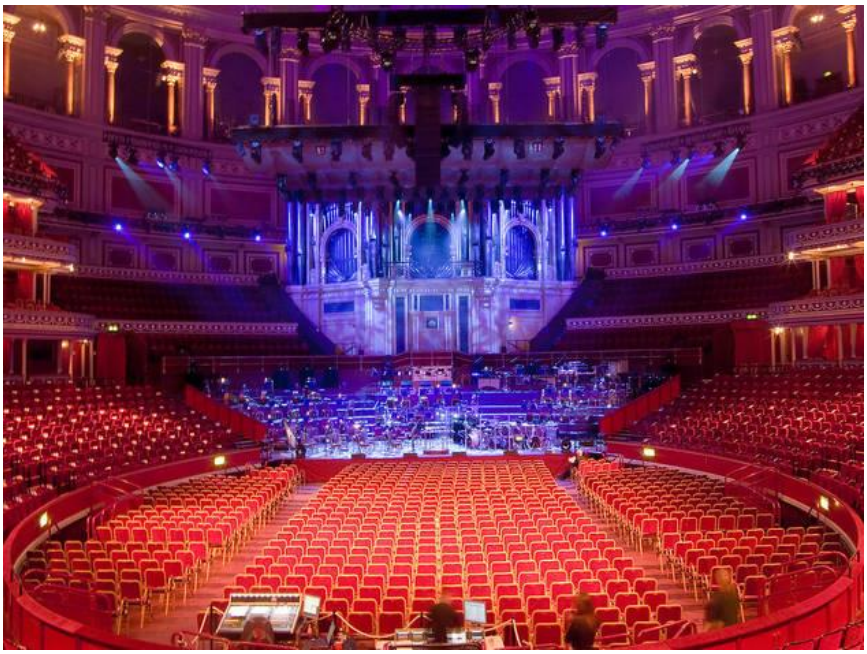

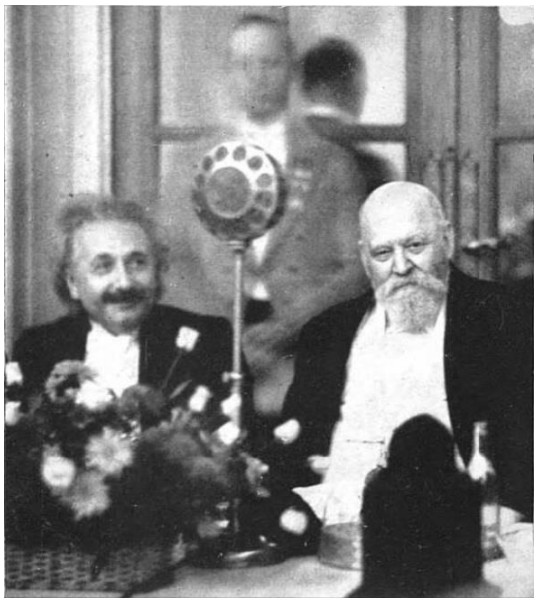
Kensington Gore, Royal Albert Hall – *Albert Einstein*

De Royal Albert Hall concertzaal, bekend van de populaire concertreeks the Proms, werd geopend in 1871.

Op 3 oktober 1933 hield Einstein zijn laatste speech in Europa in de Royal Albert hall: *"How can we save mankind and it's spiritual acquisitions of which we are the heirs and how can one save Europe from a new disaster?"*

Albert Einstein (1879-1955)

- geboren in Duitsland
- studies in Zurich
- geeft Duits staatsburgerschap op om geen militaire dienst te moeten doen
- werkt als technisch expert op het Zwitsers patentenbureau en doet in zijn vrije tijd onderzoek
- zijn grote natuurkundige prestaties:
  - 1905: speciale relativiteitstheorie
  - 1905: verklaring brownse beweging
  - 1905: verklaring foto-elektrisch effect (→ Nobelprijs natuurkunde in 1921)
  - 1915: algemene relativiteitstheorie
- krijgt hoogleraarschap in Praag, later in Zurich
- krijgt Duits staatsburgerschap terug en wordt directeur van het Keizer Wilhelm-Instituut voor Natuurkunde in Berlijn.
- geeft in 1921 een lezing over relativiteit aan King's College London
- wordt slachtoffer van een anti-joodse lastercampagne
- is in 1930 in London i.v.m. de Oosteuropese joden – er vindt een huldebanket plaats in het Savoy hotel, waarbij ook George Bernard Shaw aanwezig is
- verlaat in 1933 Duitsland
- geeft een speech op 3 oktober in Royal Albert Hall, gericht tegen de nazi's en tegen de oorlogsdreiging
- gaat via Engeland naar de USA waar hij de rest van zijn leven zal blijven, met een hoogleraarschap aan Princeton
- spreekt zich als levende legende vaak uit over maatschappelijke thema's
- kan gerust als filosoof beschouwd worden:
  - heeft een aantal filosofen gelezen: "*As a young man I preferred books whose content concerned a whole world view and, in particular, philosophical ones. Schopenhauer, David Hume, Mach, to some extent Kant, Plato, Aristotle*."
  - publiceerde in 1934 het boek "Mijn wereldbeeld" waarin ethiek, religie, de zin van het leven, politiek aan bod kwam.

metafysica en kennisleer:

- geloofde niet in een persoonlijke god bekommerd om de mensen en niet in een leven na de dood, maar noemde zich ook geen atheïst; hij stelde dat "*the problem involved is too vast for our limited minds*"
  - verduidelijkte: *If something is in me which can be called religious then it is the unbounded admiration for the structure of the world so far as our science can reveal it*.
  - verduidelijkte met deze "parable": *The human mind, no matter how highly trained, cannot grasp the universe. We are in the position of a little child, entering a huge library whose walls are covered to the ceiling with books in many different tongues. The child knows that someone must have written those books. It does not know who or how. It does not understand the languages in which they are written. The child notes a definite plan in the arrangement of the books, a mysterious order, which it does not comprehend, but only dimly suspects. That, it seems to me, is the attitude of the human mind, even the greatest and most cultured, toward God. We see a universe marvelously arranged, obeying certain laws, but we understand the laws only dimly. Our limited minds cannot grasp the mysterious force that sways the constellations. I am fascinated*

by Spinoza's Pantheism. I admire even more his contributions to modern thought. Spinoza is the greatest of modern philosophers, because he is the first philosopher who deals with the soul and the body as one, not as two separate things.

- in feite erkende hij het mysterie van het bestaan*: I prefer an attitude of humility corresponding to the weakness of our intellectual understanding of nature and of our own being.*

- wat betreft de ruimte (en ook tijd) verwierp hij de idee van Kant dat ruimte geen objectieve werkelijkheid is (die kunnen wij niet kennen), maar enkel een "categorie" van ons eigen verstand om de zintuigelijke indrukken te ordenen: *if Kant had known what is known to us today of the natural order, I am certain that he would have fundamentally revised his philosophical conclusions. Kant built his structure upon the foundations of the world outlook of Kepler and Newton. Now that the foundation has been undermined, the structure no longer stands.*

  hij ging wel akkoord met Schopenhauer opvatting dat "*the mere difference in location suffices to make two systems different, with the two states having their own real physical state, independent of the state of the other*"
- bleef determinist ("God dobbelt niet") en stelt dat de onbepaaldheden van de kwantumfysica geen gevolg zijn van de werkelijkheid, maar van de beperktheid van de mens bij het meten van de werkelijkheid;

  geloofde dan ook niet in de klassieke idee van vrije wil: *I do not believe in free will. Schopenhauer's words: 'Man can do what he wants, but he cannot will what he wills,' accompany me in all situations throughout my life and reconcile me with the actions of others, even if they are rather painful to me. This awareness of the lack of free will keeps me from taking myself and my fellow men too seriously as acting and deciding individuals, and from losing my temper.*

samenlevingsethiek:

- was pacifist;
  - zijn brief aan de Amerikaanse president om de atoombom te maken vóór Hitler ze kon maken, toont dat dit pacifisme niet absoluut was; soms moet je terugvechten (en hierin komt hij overeen met Bertrand Russell, die eveneens voor Hitler zijn pacifisme opzij zette): *in the twenties, when no dictatorships existed, I advocated that refusing to go to war would make war improper. But as soon as coercive conditions appeared in certain nations, I felt that it would weaken the less aggressive nations vis-à-vis the more aggressive ones;*

    hij stelde dit zelf uitdrukkelijk*: I did not say that I was an absolute pacifist, but rather that I has always been a convinced pacifist. While I am a convinced pacifist, there are circumstances in which I believe the use of force is appropriate – namely, in the face of an enemy unconditionally bent on destroying me and my people. ... I am a dedicated but not an absolute pacifist; this means that I am opposed to the use of force under any circumstances except when confronted by an enemy who pursues the destruction of life as an end in itself.*
  - had achteraf spijt dat hij opriep tot de creatie van dit wapen*: if I had known that the Germans would not succeed in developing an atomic bomb, I would have done nothing.*
  - wou dan ook dat de atoomwapens onder beheer van de Verenigde Naties zou komen
- was socialist: hierover schreef hij in de eerste editie van *Monthly Review* in mei 1949 een weinig bekend geworden essay met de titel *Why Socialism?;*
  - socialisme betekent dat er geen privé eigendom van de productiemiddelen is en dat de productie gepland wordt in plaats van overgelaten aan de vrije markt: *In such an*

economy, the means of production are owned by society itself and are utilized in a planned fashion. A planned economy, which adjusts production to the needs of the community, would distribute the work to be done among all those able to work and would guarantee a livelihood to every man, woman, and child.

- om dwang te voorkomen moet er daarbij ingezet worden op opvoeding*: the establishment of a socialist economy, accompanied by an educational system which would be oriented toward social goals - The education of the individual, in addition to promoting his own innate abilities, would attempt to develop in him a sense of responsibility for his fellow-men in place of the glorification of power and success in our present society.*

- meende dat de wereldproblemen maar kunnen opgelost worden door een wereldregering
- steunde de holebibeweging en ondertekende in 1898 Magnus Hirschfeld's petitie tegen Paragraaf 175 in de Duitse wet die homoseksualiteit verbood
- dacht na over dierenrechten en zou zijn laatste levensjaar vegetariër geweest zijn

zingevingsethiek:

- vertrekt – zoals elke intelligente persoon - bij Schopenhauer: als je de zaken nuchter bekijkt, zie je niet veel meer dan individuen die elk hun wil willen realiseren, maar daarbij elkaar voortdurend bekampen, met als gevolg overal ellende en miserie;
  in Einsteins studeervertrek te Berlijn hingen 3 personen aan de muur: naast de natuurkundigen Faraday en Maxwell ook de filosoof Schopenhauer, wiens werk hij omschreef als "*a continual consolation in the face of life's hardships, my own and others"*;
  er is zeker geen merkbaar doel in het universum: *I have never imputed to Nature a purpose or goal, or anything that could be understood as anthropomorphic*
- zin ligt niet in verwerven van macht – cfr. zijn pacifisme
- ook verwerven van kennis, Einstein voornaamste bezigheid, is misschien niet een goed doel;
  zo verklaarde Einstein in 1954, toen linkse intellectuelen vervolgd werden door Mc Carthy*:*

  > *If I would be a young man again and had to decide how to make my living, I would not try to become a scientist or scholar or teacher. I would rather choose to be a plumber or a peddler in the hope to find that modest degree of independence still available under present circumstances.*

  probleem is dat wetenschappers afhankelijk zijn, dat hun kennis gebruikt wordt voor slechte doelen, zoals met de atoombom (zie hierboven) – Einstein heeft zich steeds ingezet voor atoomontwapening
- dat de technische ontwikkeling op zich verkeerd zou zijn, dat ook vredevolle toepassingen problemen kunnen meebrengen was geen mening van Einstein –
  cfr. uit de speech in de Royal Albert Hall:

  > *If we want to resist the powers which threaten to supress intellectual and individual freedom we must keep clearly before us what is at stake, and what we owe to that freedom which our ancestors have won for us after hard struggles.*
  >
  > *Without such freedom there would have been no Shakespeare, no Goethe, no Newton, no Faraday, no Pasteur and no Lister. There would be no comfortable houses for the mass of people, no railway, no wireless, no protection against epidemics, no cheap books, no culture and no enjoyment of art at all. There would be no machines to relieve the people from the arduous labour needed for the production of the essential necessities of life. Most people would lead a dull life of slavery just as under the ancient despotisms of Asia. It is only men who are free, who*

create the inventions and intellectual works which to us moderns make life worth while.

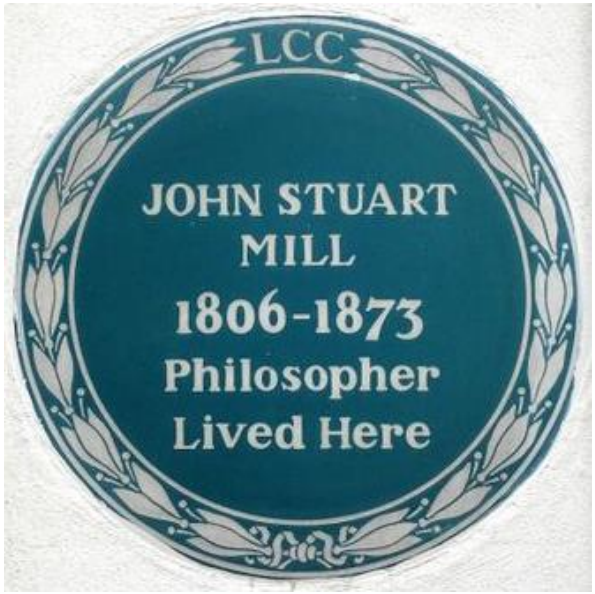
wat het leven de moeite waard maakt lijkt comfort te zijn en te genieten van de intellectuele prestaties van mensen, artistiek en – toch nog in 1933 – wetenschappelijk.

18 Kensington Square – *John Stuart Mill*

Na de dood van James Mill verhuisde zijn weduwe met haar 9 kinderen naar dit huis.

Hier schreef John Stuart 2 van zijn voornaamste werken, *A System of Logic* in 1843 en *Principles of Political Economy* in 1848.

Voor John Stuart Mill:
zie Wandeling City, Temple Place.

Kensington Square (Heythrop College) - *Frederick Copleston, Stephen Law*

Heythrop College was de universiteit van de Jezuïeten en specialiseerde zich dan ook in filosofie en theologie.
De oorsprong ligt bij de Jezuïeten in België. Als gevolg van de Franse Revolutie verhuisde de opleiding in 1794 van Luik naar Engeland en vestigde zich op het landgoed Stonyhurst in Lancashire.
In 1840 kreeg het college erkenning door de in 1836 opgerichte Universiteit van Londen, waardoor de studenten op Stonyhurst een academische graad in de theologie of de filosofie konden behalen.

In 1923 verhuisde men naar Oxford, in 1970 naar London. De locatie aan Kensington Square werd in 1993 in gebruik genomen, in de gebouwen van de zusters Religious of the Assumption.
De instelling sloot haar deuren in 2018 en de locatie wordt omgevormd tot een “luxury retirement complex”.

Twee figuren verbonden an het college zijn Frederick Copleston en Stephen Law.

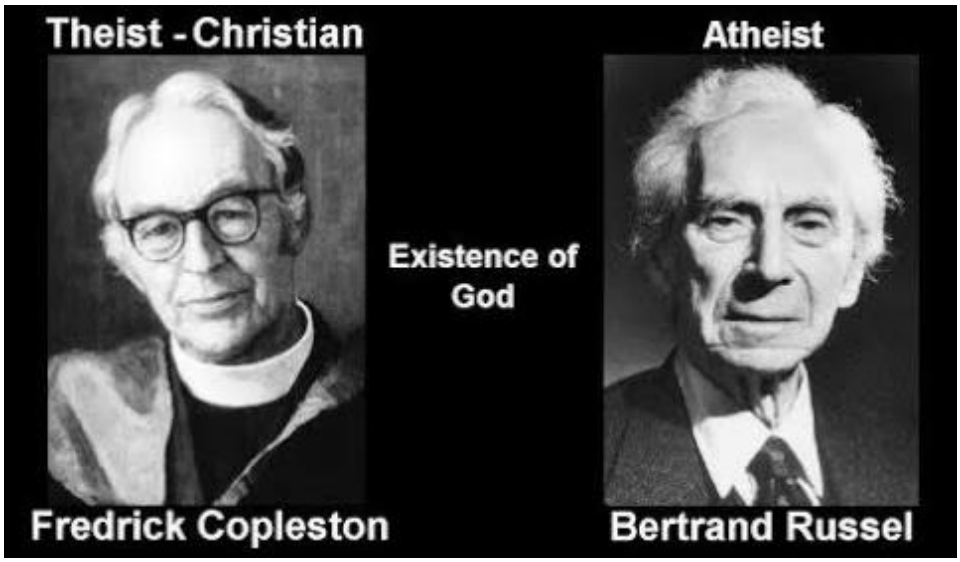
Heythrop College and the Marie Eugénie Chapel

Heythrop College gardens

Frederick Copleston (1907–1994)

- priester en jezuïet
- vanaf 1937 verbonden aan Heythrop
- schreef *A History of Philosophy* (1946–74)
- werd vooral bekend door zijn discussie met Bertrand Russell over het bestaan van God, tijdens een BBC uitzending van 1948 (te beluisteren op youtube)
- in 1949 debatteerde hij over het logisch positivisme en over religieuze taal met de analtytische filosoof Ayer.

Stephen Law (°1960)

- geboren in 1960 in Cambridge
- vloog van school en werd postbode
- haalde nadien een diploma filosofie aan de City University
- deed verdere studies aan Oxford
- was verbonden an Heythrop College tot de sluiting ervan in 2018
- editor van het filosofisch tijdschrift *Think,* uitgegeven door the Royal Institute of Philosophy

- gaat in discussie met gelovige filosofen; voorbeeld: artikel in *Think* van voorjaar 2019:

  alle argumenten tegen de afwijzing van god op basis van het theodiceeprobleem (als God oneindig machtig en oneindig goed is, kan hij, gezien het kwaad in de wereld, niet bestaan), kunnen gespiegeld worden om het bestaan van een oneindig slechte god te bewijzen, wat niemand aanvaardt, dus deugen die argumenten niet.

St Mary Abbots Church - *James Mill*

De geschiedenis van de kerk gaat terug tot 1262, toen ze gebouwd werd door de Benedictijner Abbey of St Mary in Abingdon (nabij Oxford).

Newton behoorde tot deze parochie. Hij wordt herdacht door een glasraam in het noordelijk transept.

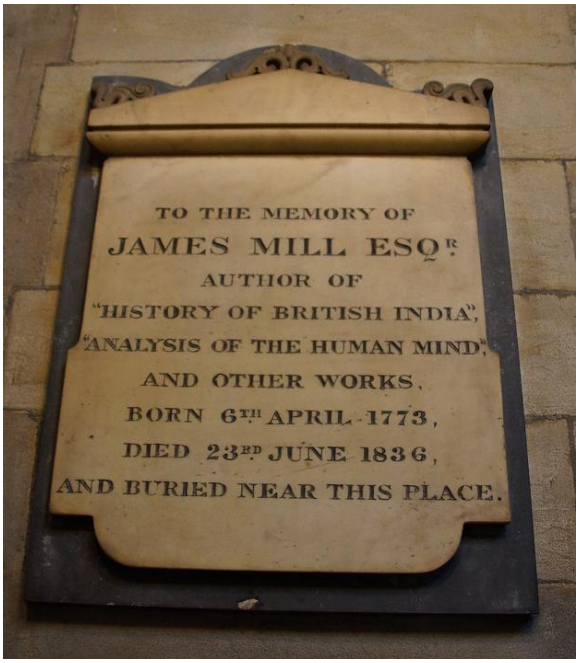
James Mill werd hier begraven. Er is en herdenkingsplakkaat, links van de ingang.

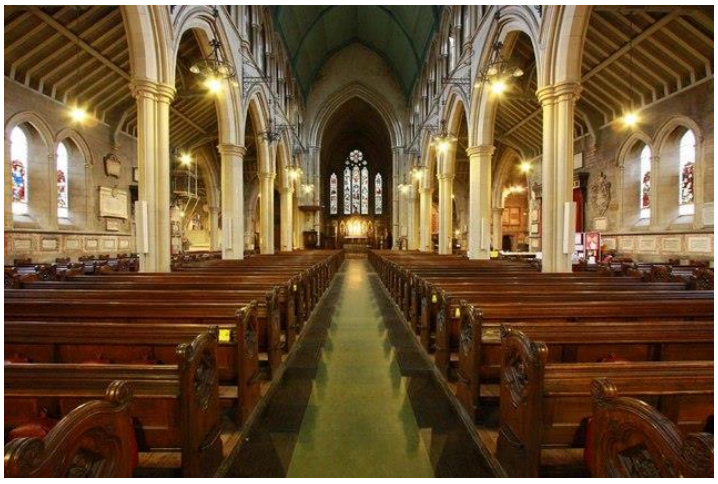
In de jaren 1860 werd de kerk vervangen door een nieuw gebouw.
Naast de kerk staat een schoolgebouw, met de beeldjes van weeskinderen (zie Hatton Garden).

Voor Newton:
zie Wandeling Westminster, Jermyn street.

Voor James Mill:
zie Wandeling City, Temple Place.

Sheffield Terrace, 32–34 / 11 Warwick Gardens - *Gilbert K. Chesterton*

Op Sheffield Terrace, 32 – 34 werd de schrijver Gilbert K. Chesterton geboren.

Op 11 Warwick Gardens woonde hij later.

Hij wordt ook vermeld op het herdenkingsplakkaat voor het Mont Blanc restaurant, Gerrard Street 16.

Gilbert Keith Chesterton (1874—1936)

- geboren in Campden Hill in Kensington
- ging naar St Paul's School
- vervolgde zijn opleiding op de Slade School of Art om illustrator te worden en volgde bovendien lessen in literatuur aan het University College London - geen van beide opleidingen heeft hij afgemaakt
- werd journalist en schrijver
- naarmate hij ouder werd, werd hij steeds meer een orthodox christen, tot hij in 1922 overging tot het katholicisme
- schreef werken over Franciscus en Thomas van aquino
- voerde graag vriendschappelijke polemieken met mannen zoals George Bernard Shaw, H. G. Wells, Bertrand Russell, hoewel hun denken, zeker later, zeer tegengesteld was.

- was ooit lid van de Fabian Society, maar nam ontslag en werd conservatief of zelfs reactionair:

  > *The whole modern world has divided itself into Conservatives and Progressives. The business of Progressives is to go on making mistakes. The business of the Conservatives is to prevent the mistakes from being corrected.*

- **Chesterton's fence:** the principle that reforms should not be made until the reasoning behind the existing state of affairs is understood from Chesterton's 1929 book, *The Thing: Why I am a Catholic*, in the chapter, "The Drift from Domesticity":

50 Campden Hill Square, Holland Park - *Evelyn Underhill*

Evelyn Underhill (1875-1941)

- Anglikaans-katholieke schrijfster
- had veel succes met haar boeken over religie en spiritualiteit, in het bijzonder over christelijke mystiek (o.a. een boek over Jan van Ruusbroec).

Holland Park, Holland House – *James Addison*

Holland House was een landhuis gebouwd in 1605, met een domein errond, waarvan het niet-verkavelde deel nu Holland Park is.
In 1701 werd Charlotte Myddelton eigenares, na de dood van haar man, de 3e Earl of Holland.
In 1716 hertrouwde ze met de bekende schrijver Joseph Addison. Drie jaar later stierf Addison in Holland House.
Het huis werd vernield door de bombardementen van WO II.
De overblijvende ruïne dient als decor voor de openluchtproducties van Opera Holland Park.
In het park is o.a. een Japanse tuin aangelegd.

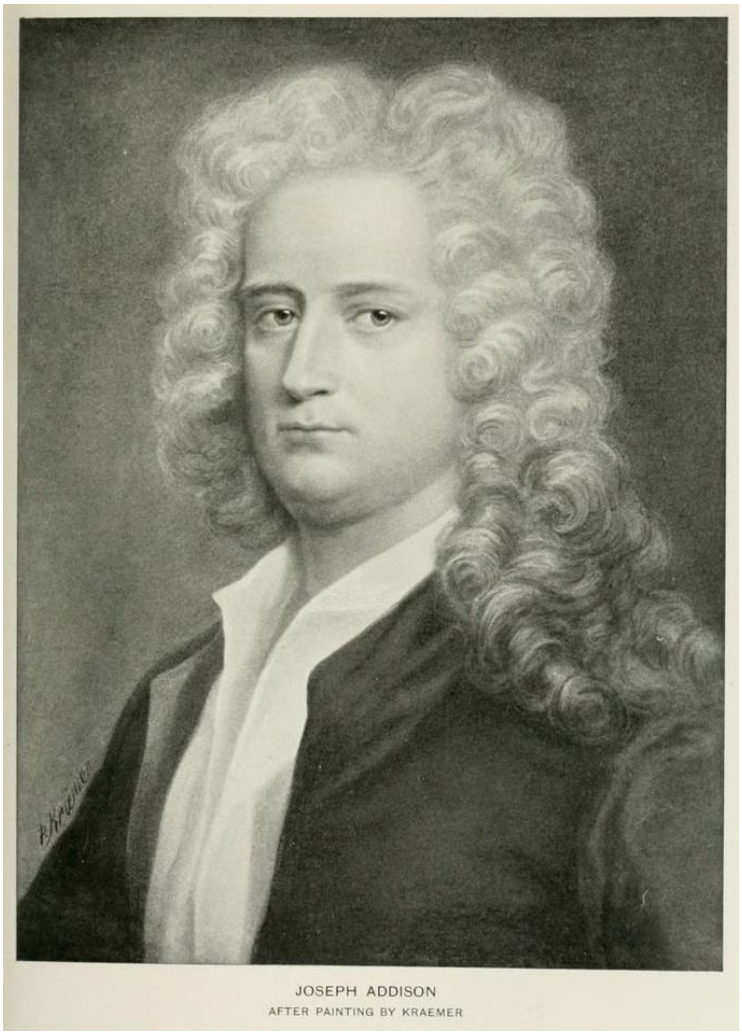

James Addison (1672-1719)

- studeert klassieke talen in Oxford
- publiceert een eerste groot gedicht in 1705
- sticht samen met Richard Steele het blad *The Spectator*
- heeft ook politieke carrière
- schrijft in 1712 *Cato, a Tragedy*, dat gaat over individuele vrijheid versus tirannie en populair was bij sommige Founding fathers van de USa
- is begraven in Westminster Abbey.

JOSEPH ADDISON
AFTER PAINTING BY KRAEMER

The Spectator

Van 1 maart 1711 tot 6 december 1712 verschenen 555 nummers.
In 1714 blies Addison het blad nieuw leven in, en er verschenen nog 80 afleveringen. The Spectator was verwant aan het door Steele opgerichte blad *The Tatler* (1709-1711) waaraan Addison ook meewerkte.
Het behandelde zaken als esthetiek, literaire stijlen en het stadsleven.

THE
SPECTATOR.
VOLUME the FIRST.

LONDON:

Doel was "to enliven morality with wit, and to temper wit with morality"; "the *Spectators* was something that every middle-class household with aspirations to looking like its members took literature seriously would want to have."
Het blad "brought philosophy out of closets and libraries, schools, and colleges, to dwell in clubs and assemblies, at tea-tables and coffee–houses".
Vrouwen waren een speciaal doelpubliek, om "of a more elevated life and conversation" te maken.
Passend in de Verlichtingsbeweging wou het blad discussie en sociale omgang stimuleren.

In 1828 werd de naam opnieuw gebruikt voor een conservatief Brits weekblad.

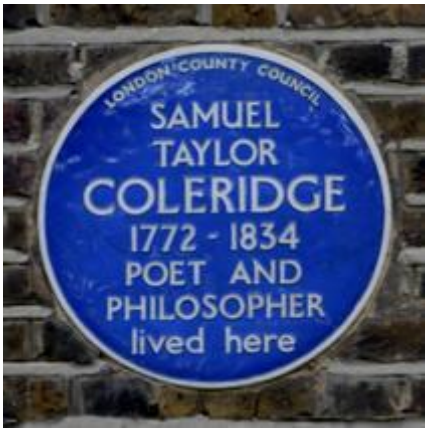
5 Addison Bridge Place – *Harold Laski*

Voor Laski: zie uitleg bij London School of Economics.

7 Addison Bridge Place – *Samuel Coleridge*

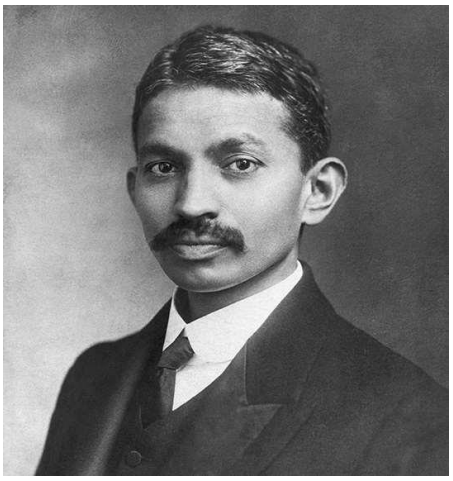

Voor Coleridge: zie Wandeling Centrum, 70 Berners Street.

20 Baron's Court Road - *Gandhi*

Voor Gandhi: zie Wandeling Bloomsbury, Tavistock Square.

2- 4 King St - pub The William Morris

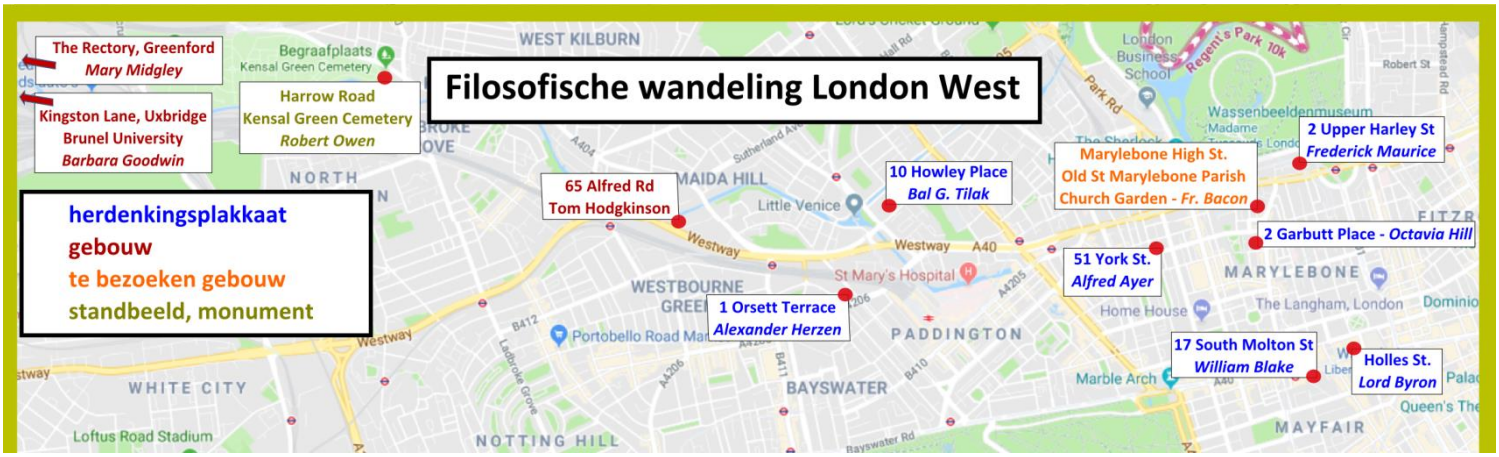
26 Upper Mall - *William Morris*

7 Hammersmith Terrace, Emery House - Arts and crafts, William Morris

Zie hoofdpagina William Morris: wandeling Centrum, Red Lion Square.

Andere plaatsen: Uxbridge, Greenford, Kensal Green, Maida Hill, Paddington, Marylebone en Mayfair

Kingston Lane, Uxbridge / Brunel-university – *Barbara Goodwin*

De *Brunel University* is een universiteit in Uxbridge in West-Londen (aan de rand van Great London, 25 km van Charing Cross, iets boven Heathrow Airport), vernoemd naar de Britse ingenieur Isambard Kingdom Brunel (zie hiervoor: wandeling Zuid, Brunel Museum).
De universiteit richt zich vooral op techniek en exacte wetenschap.

In 1996 besloot Brunel University om een eredoctoraat toe te kennen aan Margaret Thatcher, nadat de Universiteit van Oxford eerder geweigerd had om haar een eredoctoraat te geven. Deze beslissing leidde tot veel protest bij de studenten en faculteit van Brunel, waardoor de uitreikingsceremonie niet op de campus van de universiteit maar in het Hogerhuis moest plaatsvinden.

Eén van de filosofische docenten was Barbara Goodwin.

Barbara Goodwin

- studeerde filosofie, economie en politieke wetenschap aan Somerville College, Oxford en St Antony's College, Oxford
- behaalde haar doctoraat met een thesis over utopisch socialisme
- eerste werkzaam aan Brunel University
- sinds 1996 aan University East Anglia

- werd bekend met het boek *Justice by Lottery* uit 1992, dat lottrekking verdedigt als oplossing voor de problemen met onze huidige representatieve democratie en als middel tot faire verdeling als er moeilijke beslissingen moeten genomen worden. Deze idee wordt bij ons verdedigd door David Van Reybrouck in zijn boek *Tegen Verkiezingen*.

The Rectory, 75 Oldfield Lane South, Greenford - *Mary Midgley*

In deze pastoorswoning met grote tuin bracht Mary Midgley een deel van haar jeugd door, vanaf haar vijfde. Ze opent haar autobiografie met haar herinnering aan haar "discover of the garden at Greenford Rectory":

It is in Greenford, however, a little place in Middlesex to the west of Ealing and Southall that the light suddenly comes on in my memory and things become real. Here we have no longer a terrace house in a street, but a red-brick, gabled country rectory, a comfortable house built in the early 1900s, in a big garden with a lot of out-buildings. The demesne is absurdly large and – this is the beauty of it – has been systematically neglected for years. Except for the house, the buildings are out of repair and, since the farming has ceased, nobody is ever going to bother to repair most of them again. So, essentially, we can have them as a playground. There are lots of trees and bushes in the garden, including intriguing ones like a chestnut and an ilex and an enormous Austrian pine, and there is pampas grass, which is excellent both for darts and for plumes. Beyond the garden wall, to the south, is the churchyard, which we can also explore if we want to, containing a lot of tombstones, some of which, unusually, are wooden, and the small but beautiful Early English church with three bells – dingle, dongle, dingle, dongle, dong, dong, dong . . . (Or, for funerals, just Dong. Dong. Dong . . .)

At first, then, we lived in a fairly timeless style in a world with very little traffic. I remember how, on Hugh's enterprising suggestion, we climbed one day into one of the row of pollard elms outside the front gate, provided with a store of conkers. Our plan was to throw these at anybody who passed, and then, when they said 'Did you throw that stone?' to reply 'No' because it hadn't been a stone, it was a conker. The beauty of this logic was irresistible, but the scheme proved disappointing because, during what seemed like a long afternoon, nobody actually did pass. I think this may have been the road's normal condition.

Mary Midgley (1919 – 2018)

- geboren in Dulwich London
- groeit op in Cambridge, Greenford en Ealing
- studies aan Oxford, waar toen ook Philippa Foot, Iris Murdoch en Elisabteh Anscombe studeerden
- werkt haar doctoraat (over Plotinus) niet af
- bekleedt een aantal leraarsambten filosofie, maar stopt daarmee na haar huwelijk in 1950
- doceert tussen 1962 en 1980 aan Newcastle University
- publiceert haar eerste boek als ze 59 is (*Beast and Man)* en haar laatste als ze 99 is (*What is Philosophy For?)*.

- geeft kritiek op eenzijdige, reductionistische vormen van wetenschapsbeoefening
- uit kritiek op de “evolutieleer als religie”, o.a. op Dawkins “Selfish Gene”: "The ideology Dawkins is selling is the worship of competition. It is projecting a Thatcherite take on economics on to evolution. It's not an impartial scientific view; it's a political drama."
- komt op voor de rechten van dieren (*Animals and Why They Matter)*: *”Dieren zijn net als de mens delen van het universum en ze hebben evenveel recht op hun deel van onze planeet. Ze zijn er niet louter ten dienste van ons. Ze behoren tot dezelfde groep als wij zelf. Wij vormen een kleine minderheid in vergelijking met hen. Het lijkt me redelijk dat we hen serieus nemen.”*
- staat welwillend tegenover James Lovelock's “Gaia hypothesis;” we moeten de wereld holistisch benaderen
- haar houding tegenover het christendom was ambivalent. Volgens haar was het onmogelijk dat een goed opgeleid persoon zich kon herkennen in een aantal doctrines van

deze godsdienst. Tegelijkertijd was ze ervan overtuigd dat je het fenomeen religie niet zo maar terzijde kan schuiven. Alsof deze alleen maar zou bestaan op grond van "redeloze angst, slechte kosmologie en menselijke barmhartigheid."

Harrow Road, Kensal Green Cemetry - *Robert Owen en andere hervormers*

Kensal Green Cemetery werd geopend in 1832 en is nog steeds in gebruik.

Er werd een deel voorzien voor andersdenkenden (niet-anglicanen) en was populair bij progressieve personen.

Schrijver G. K. Chesterton schreef erover:

"For there is good news yet to hear and fine things to be seen;
Before we go to Paradise by way of Kensal Green."

Er zijn een groot aantal leden van de Royal Society begraven, bv. **Charles Babbage** (zie Wandeling Noord, Dorset Street).
Er is ook het graf van de familie van **ingenieurs Brunel** (zie bij Wandeling Zuid).

In 1885 werd een Reformers' Memorial opgericht "to the memory of men and women who have generously given their time and means to improve the conditions and enlarge the happiness of all classes of society".
Bij de namen staan volgende figuren die op onze wandelingen aan bod komen:

- **Robert Owen,**
- **William Morris**
- **John Ruskin,**
- **Joseph Priestley**
- **Thomas Paine**
- **John Stuart Mill**
- **John Minter Morgan.**

Op de zuil staan relatief veel vrouwen vermeld. Hieronder zijn er een aantal van vermeld, met een foto en de Engelstalige intro van wikipedia.

Voor **Robert Owen** werd er een eigen herdenkingszuil opgericht.

Enkele vrouwen vermeld op de Reformers Memorial

Harriet Martineau (/ˈmɑːrtənˌoʊ/; 12 June 1802 – 27 June 1876) was a British social theorist and Whig writer, often cited as the first female sociologist.[1] Martineau wrote many books and a multitude of essays from a sociological, holistic, religious, domestic, and perhaps most controversially, feminine perspective; she also translated various works by Auguste Comte.[2] She earned enough to support herself entirely by her writing, a rare feat for a woman in the Victorian era.

Frances Wright (September 6, 1795 – December 13, 1852) also widely known as Fanny Wright, was a Scottish-born lecturer, writer, freethinker, feminist, abolitionist, and social reformer, who became a US citizen in 1825. The same year, she founded the Nashoba Commune in Tennessee, as a utopian community to prepare slaves for emancipation, but it lasted only five years. Her *Views of Society and Manners in America* (1821) brought her to public attention as a critic of the new nation.

Elizabeth Fry (née **Gurney**, often referred to as *Betsy*; 21 May 1780 – 12 October 1845) was an English prison reformer, social reformer and, as a Quaker, a Christian philanthropist. She has often been referred to as the "angel of prisons".
Fry was a major driving force behind new legislation to make the treatment of prisoners more humane, and she was supported in her efforts by Queen Victoria. She was depicted on the Bank of England £5 note from 2001–2016. Fry kept extensive and revealing diaries.

Mary Carpenter (3 April 1807 – 14 June 1877) was an English educational and social reformer. The daughter of a Unitarian minister, she founded a ragged school and reformatories, bringing previously unavailable educational opportunities to poor children and young offenders in Bristol.
She published articles and books on her work and her lobbying was instrumental in the passage of several educational acts in the mid-nineteenth century. She was the first woman to have a paper published by the Statistical Society of London.

Barbara Leigh Smith Bodichon (8 April 1827 – 11 June 1891) was an English educationalist and artist, and a leading mid-19th-century feminist and women's rights activist. She published her influential *Brief Summary of the Laws of England concerning Women* in 1854. She co-founded the English Woman's Journal in 1858.

Maria Georgina Grey (*née* **Shirreff**; 7 March 1816 – 19 September 1906), also known as **Mrs William Grey**, was a British educationist and writer who promoted women's education and was one of the founders of the organisation that became the Girls' Day School Trust. The college she founded was named in her honour the Maria Grey Training College.

Lydia Ernestine Becker (24 February 1827 – 18 July 1890) was a leader in the early British suffrage movement, as well as an amateur scientist with interests in biology and astronomy. She is best remembered for founding and publishing the *Women's Suffrage Journal* between 1870 and 1890.

Josephine Elizabeth Butler (*née* **Grey**; 13 April 1828 – 30 December 1906) was an English feminist and social reformer in the Victorian era. She campaigned for women's suffrage, the right of women to better education, the end of coverture in British law, the abolition of child prostitution, and an end to human trafficking of young women and children into European prostitution.

Great Western Studios, Unit 7, 65 Alfred Road – *Tom Hodgkinson*

In dit gebouw is het kantoor gevestigd van *The Idler:*

> "a company devoted to helping people to lead more fulfilled lives. We publish a bi-monthly magazine, produce online courses and run live events".

Het gaat om een filosofische zelfhulporganisatie, genre *The School of Life* van Alain de Bottom, maar met een uitgesproken idee: we zijn veel te druk bezig, we moeten terug "idle" worden, we moeten onthaasten.

De organisatie werd opgericht door Tom Hodgkinson in 1993.

Ze hadden even een boekenwinkel-koffiehuisje, maar dat is alweer opgedoekt.

Tom Hodgkinson (°1968)

- studies aan Westminster School en Cambridge
- sticht *The Idler* in 1993
- trok zich in 2002 terug op het platteland en schreef er "How to be Idle"
- keerde in 2014 terug naar London en stichtte er *de Idler Academy.*

1 Orsett Terrace – *Alexander Herzen*

Voor Alexander Herzen: zie Wandeling 2, 61 Judd Street.

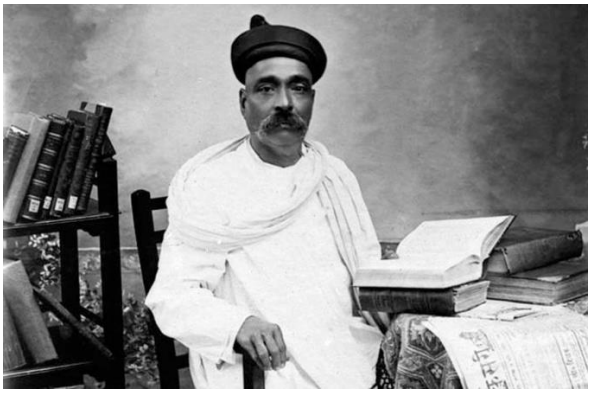
10 Howley Place, Paddington – *Bal Tilak*

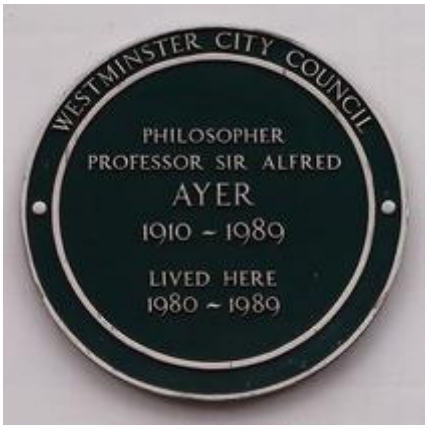

Bal Gangadhar (of: Lokamanya) Tilak (1856-1920)

- een Indiaas nationalist, journalist, jurist, sociaal hervormer en onafhankelijkheidsactivist
- verschilde van mening met Mahatma Gandhi, die hem als een mentor beschouwde, over hoe onafhankelijkheid bewerkstelligd kon worden. Tilak vond dat aan gebruik van geweld soms niet te ontkomen viel, terwijl Gandhi totale ahimsa ("geweldloosheid") bepleitte.

51 York St. - *Alfred Ayer*

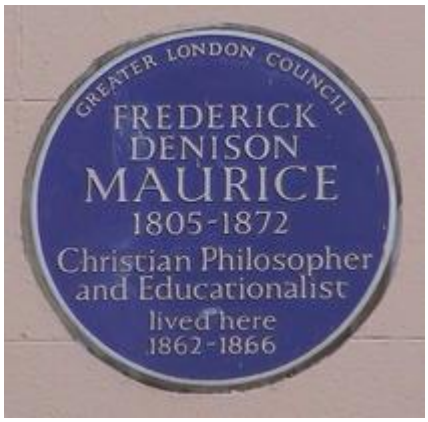

Voor Alfred Ayer: zie bij University College

Marylebone High St., Old St Marylebone Parish Church Garden - *Fr. Bacon*

Zie beginpunt Wandeling Noord.

2 Upper Harley Street - *Frederick Maurice*

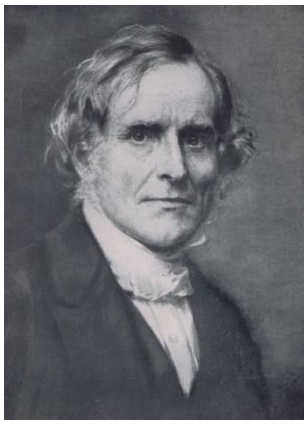

Frederick Maurice (1805-1872)

- studies rechtsen aan Cambridge
- onderbreekt studie tussen 1827 en 1830 break en verbleef in London, waar hij schreef voor de *Westminster Review* en John Stuart Mill ontmoette
- verdere studies aan Oxford
- wordt priester
- van 1836 tot 1860 verbonden aan Guy's Hospital (zie Wandeling Zuid, bij Wittgenstein), waar hij de studenten moraalfilosofie doceert
- publiceert in 1838 *The Kingdom of Christ*
- wordt in 1840 Professor of English Literature and History at King's College London
- sticht Queen's College (middelbare meisjesschool) in 1848

- wordt ontslagen aan King's College, wegens zijn deelname aan de Christian Socialist Movement en wegens zijn ideeën in zijn boek *Theological Essays* uit 1853
- sticht Working Men's College in 1854
- wordt in 1866 "Knightbridge professor of casuistry, moral theology, and moral philosophy at [the University of] Cambridge"

- verdedigt een vorm van socialisme, waarbij hij stelt: *Christianity is the only foundation of Socialism, and that a true Socialism is the necessary result of a sound Christianity.*

2 Garbutt Place - *Octavia Hill*

Zie Wandeling Zuid, 61 Westminster Bridge Rd, Morley College.

17 South Molton St – *William Blake*

Voor William Blake: zie bij St James' Church

Holles Street – Lord Byron

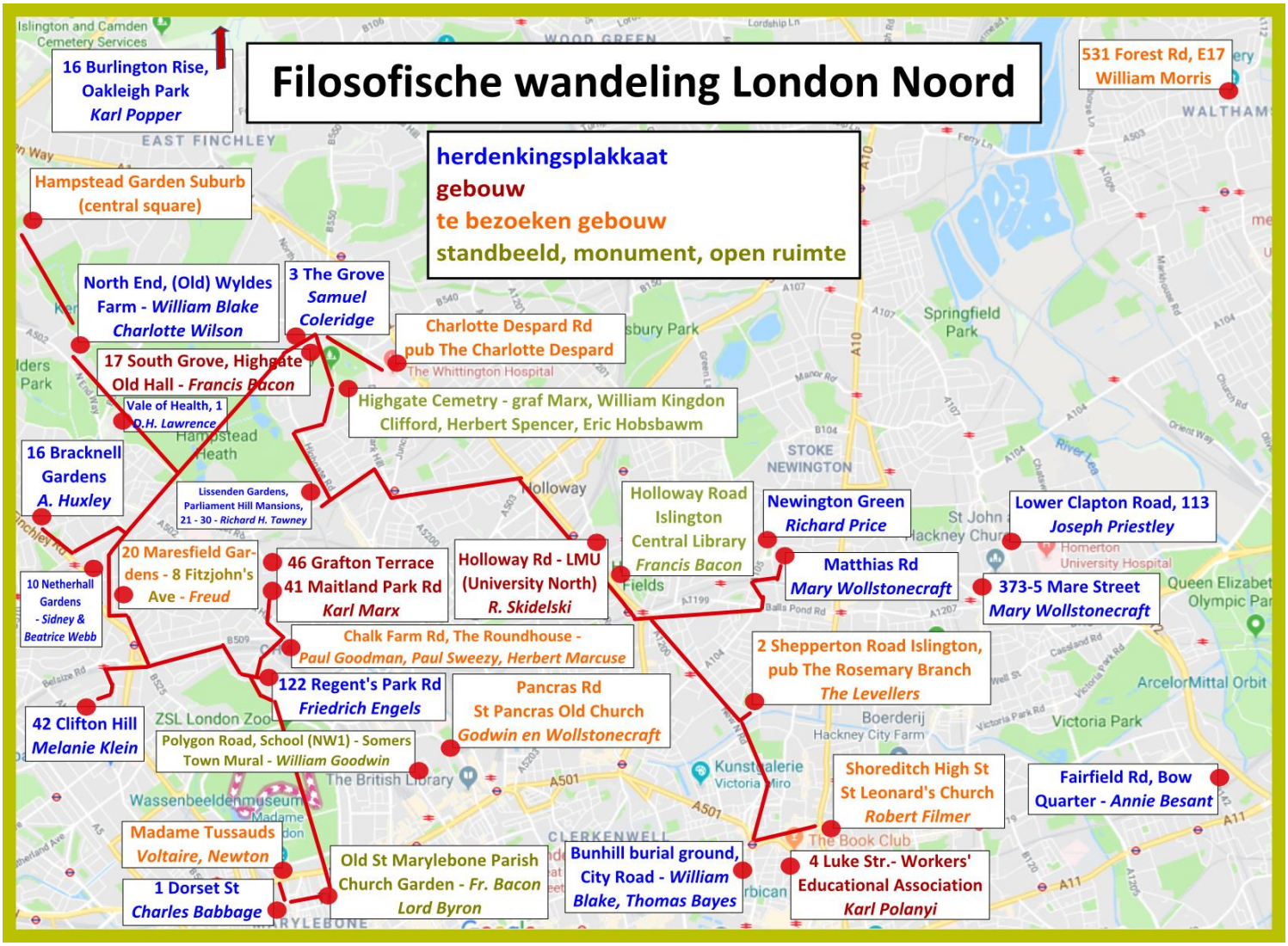

Voor Lord Byron: zie Wandeling West, Park Lane.

Wandeling 4 – London noord

Kaart London Noord

Madame Tussauds

Het Wassenbeeldenmuseum (geopend in 1835 in Baker Street) heeft heel wat beelden van filosofen en wetenschappers. De meeste daarvan zijn niet (permanent) opgenomen in de tentoonstelling.

De eerste beelden die Madame Tussauds (geboren in Staatsburg) maakte, tussen 1777 en 1789, waren van Verlichtingsfilosofen, zoals Voltaire, Rousseau en Franklin.

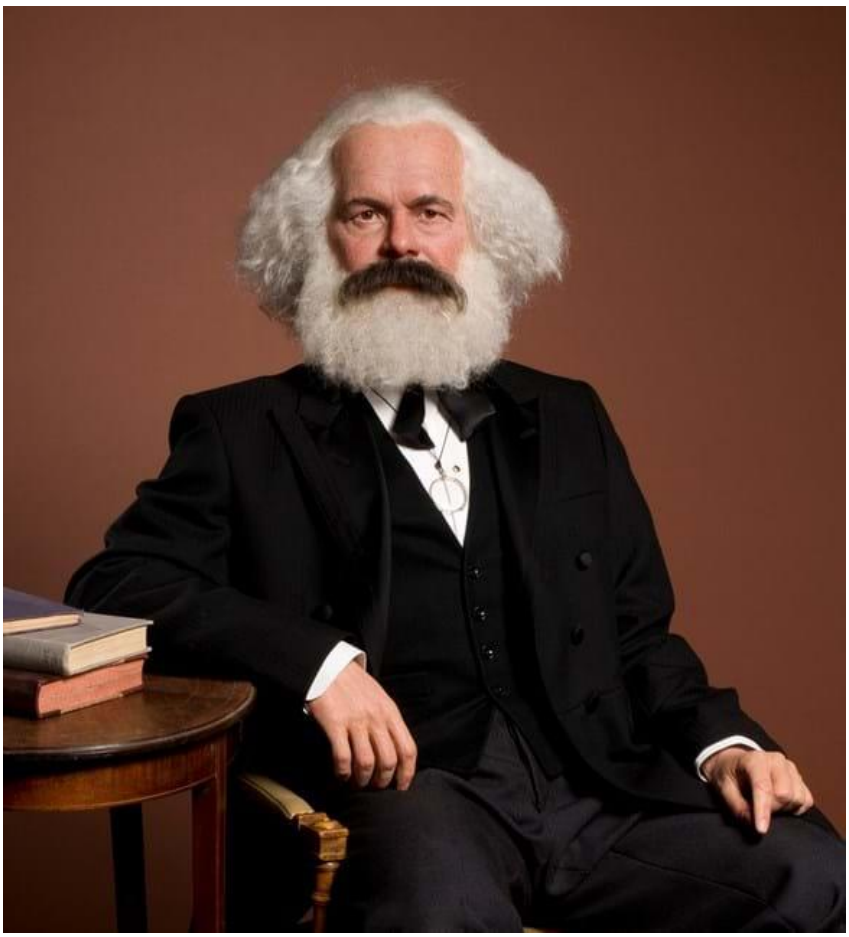
Tijdens de Terreur werd ze zelf bijna geëxecuteerd. Nadien moest dodenmaskers maken van terechtgestelden.

In 1802 verhuisde ze naar London.

Voltaire

Karl Marx

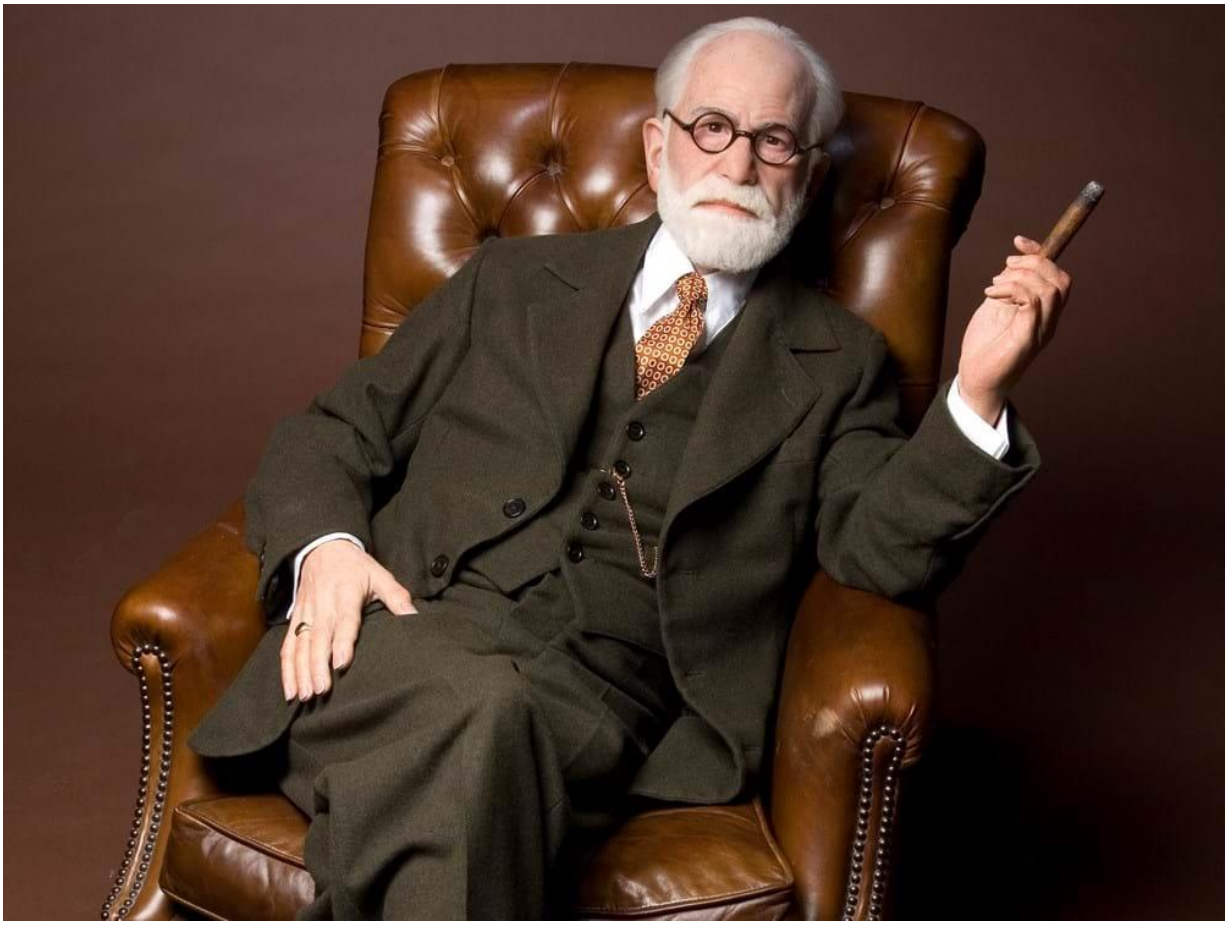
Newton, Einstein en Hawking

Oscar Wilde en Bernard Shaw

Freud

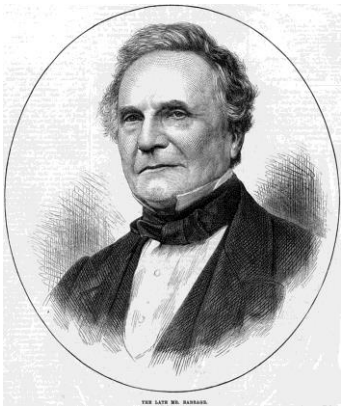

1 Dorset St. - *Charles Babbage*

Charles Babbage (1791-1871)

- zoon van een vooraanstaande bankier in Londen
- studeert wiskunde in Cambridge
- geeft vanaf 1815 les in astronomie aan de Royal Institution
- erft in 1828 een klein fortuin waardoor hij zijn onderzoek en ontwikkeling zelf kon blijven financieren
- was van 1828 tot 1839 *Lucasian Professor* in de wiskunde in Cambridge
- bouwt een woning in Dorset Street nr. 1 in Marylebone, waar hij zal leven tot aan zijn dood – het huis is verdwenen, maar er is wel een herdenkingsplakkaat aangebracht
- betrokken bij stichting van The British Science Association in 1831
- wil nauwe band tussen wetenschap en industrie
- begraven op Kensal Green Cemetery.

- nu vooral bekend als uitvinder van de voorloper van de computer; begon in 1820 aan een prototype van de *Difference Engine,* een mechanische, automatische rekenmachine, waarvan hij in 1822 een werkend model presenteerde; een echt werkend exemplaar werd nooit gebouwd
- ook actief op vlak van “de natuurlijke theologie”: verdedigde het idee dat de schepping via natuurwetten beschreven kan worden in plaats van door wonderen moet verklaard worden; er is dus gen tegenstellig tussen godsdienst en wetenschap;
- stelt in zijn autobiografie *Passages from the Life of a Philosopher* (1864) dat de wetenschap meer evidentie geeft van het bestaan van God dan de openbaring:
- *In the works of the Creator ever open to our examination, we possess a firm basis on which to raise the superstructure of an enlightened creed. The more man inquires into the laws which regulate the material universe, the more he is convinced that all its varied forms arise from the action of a few simple principles ... The works of the Creator, ever present to our senses, give a living and perpetual testimony of his power and goodness far surpassing any evidence transmitted through human testimony. The testimony of man becomes fainter at every stage of transmission, whilst each new inquiry into the works of the Almighty gives to us more exalted views of his wisdom, his goodness, and his power.*

Old St Marylebone Parish Church Garden - *Fr. Bacon*

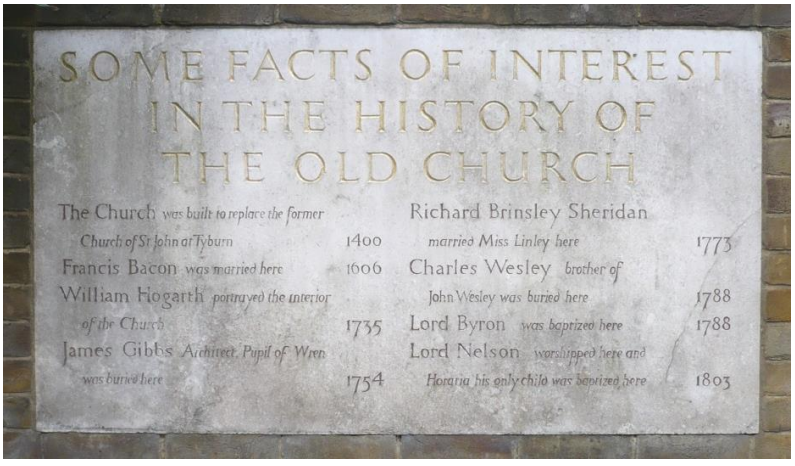
Hier stond een kerk waar Francis Bacon huwde.

Voor Francis Bacon: zie Wandeling in the City of Westminster, York Watergate.

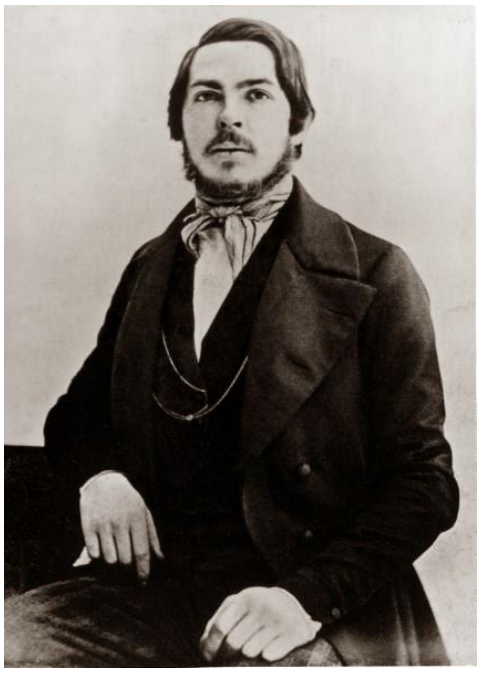
The Old Church Garden commemorates the site of the old parish Church of St Marylebone, built 1400, rebuilt 1741, demolished 1949.
The sunken portion of the garden marks the actual foundations of the church dedicated to St Mary. The River Tyburn flowed near by and thus the village took its name of St. Mary-le-bourne. This historic ground was laid out as a garden-of-rest in the Festival Year 1951.

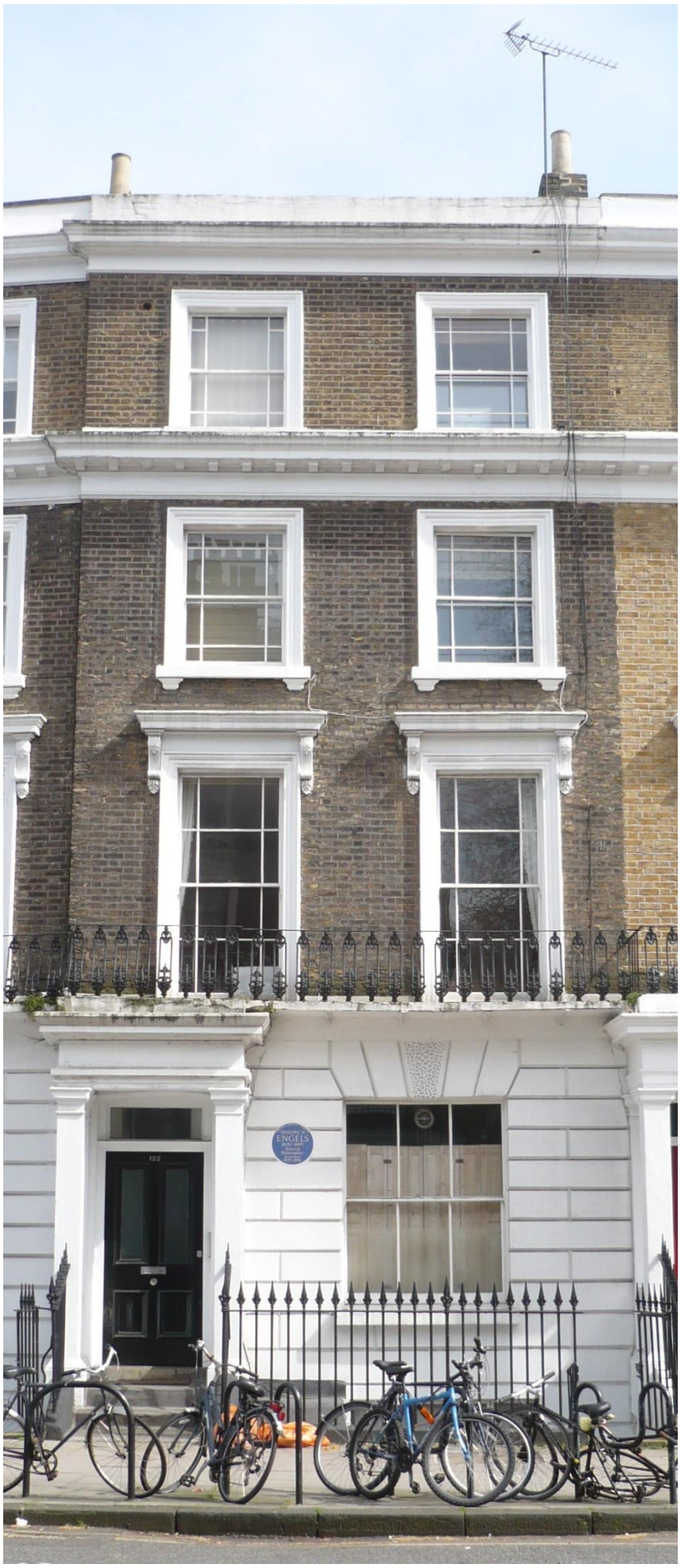

122 Regent's Park Rd - *Friedrich Engels*

Friedrich Engels (1820-1890)

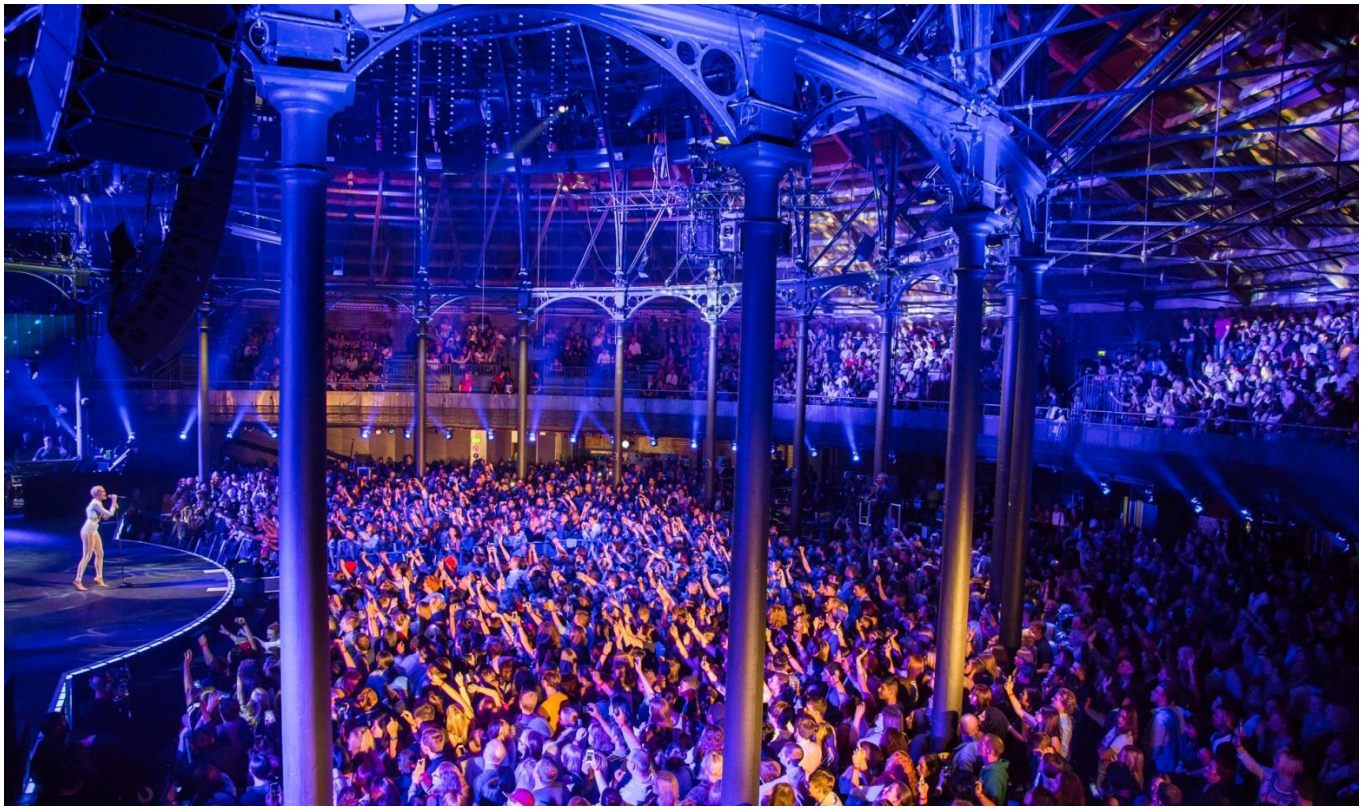
- geboren in Barmen (het tegenwoordige Wuppertal) als de oudste zoon van een succesvolle Duitse textielbaron
- wordt door zijn vader naar Engeland gestuurd om diens katoenfabriek in Manchester te helpen runnen
- gechoqueerd door de grootschalige armoede schrijft hij in 1844 *De Toestand van de Arbeidersklasse in Engeland*, gebaseerd op persoonlijke waarnemingen en onderzoek
- ontmoet Marx in Parijs in 1844, het begin van een levenslanger samenwerking
- Engels neemt Marx in 1845 een eerste keer mee naar Engeland
- is in 1846 met Marx in Brussel, waar ze het 'Communistische Correspondentie-Comité' oprichtten
- beïnvloed door Marx' ideeën houden de socialisten in Engeland een bijeenkomst waar ze een nieuwe organisatie genaamd de Bond der Communisten vormen
- schrijft in 1848 mee *Het Communistisch Manifest* samen met Karl Marx
- vecht in 1848 mee in de sociale revolutie in Duitsland
- moet terug keren naar Engeland, samen met Marx
- om te voorzien in zijn onderhoud en om Marx financieel te kunnen steunen keert hij terug naar de fabriek in Manchester om voor zijn vader te werken
- verhuist in 1870 naar Londen
- bewerkt na de dood van Marx in 1883 het tweede en derde deel van *Het Kapitaal*
- redigeert Marx' nota's over de "Theorieën over de Meerwaarde" en dit wordt later gepubliceerd als het "vierde deel" van *Het Kapitaal*
- sterft in 1895; zijn as wordt verstrooid te Beachy Head, near Eastbourne.

- werken die Engels alleen schreef:
    - de "Anti-Dühring", uit 1878: Eugen Dühring had een vorm van socialisme voorgesteld als kritiek op het marxisme, wat Engels probeert te weerleggen
    - "De oorsprong van het gezin, van de particuliere eigendom en van de staat", uit 1884, waarin Engels een verband legt tussen de economische en politieke ontwikkelingen en de organisatie van de opvoeding en de seksualiteit vanaf de oertijd tot aan de negentiende eeuw
    - Engels wou de idee van de "dialectische ontwikkeling", door Hegel en Marx gezien als een proces in de geschiedenis, ook toepassen in de natuurwetenschappen; nota's hierover uit 1883 werden in 1925 in USSR gepubliceerd als "Dialektik der Natur".

Chalk Farm Rd, The Roundhouse – *Herbert Marcuse, Paul Goodman, Paul Sweezy*

The Roundhouse is sinds 1964 een zaal voor muziek en theater.
Het werd gebouwd in 1847 als spoorweggebouw om treinen te kunnen draaien.

In 1967 had hier een conferentie plaats met als thema ***The Dialectics of Liberation,*** met een aantal maatschappijkritische denkers, die een rol speelden bij de kritische, “new left” stroming die in de jaren 1960 op gang kwam en aansloot bij de protesten tegen de Vietnamoorlog en de hippiebeweging. Nadruk verschoof van arbeidersbeweging naar bevrijding van ander achtergestelde groepen.
Eén van de sprekers was Robert Laing, spilfiguur uit de anti-psychiatrie (zie Powis Rd, Kingsley Hall, wandeling Noord).

Andere sprekers waren Herbert Marcuse, Paul Goodman, Paul Sweezy.

Herbert Marcuse (1898–1979)

- geboren in Berlijn
- studies in Berlijn en in Freiburg, o.a. bij Husserl en Heidegger
- komt op aanbeveling van Adorno terecht bij het *Institut für Sozialforschung*, dat later bekend zou worden als de Frankfurter Schule
- emigreert als jood naar USA en wordt in 1940 genaturaliseerd tot Amerikaans staatsburger.
- carrière aan de Columbia Universiteit, Harvard, Brandeis Universiteit en ten slotte (reeds op pensioenleeftijd) aan de Universiteit van Californië in San Diego.

Marcuse op het congres in London, 1967

- combineert marxisme met Freud; cfr. *Eros en Civilisatie* (1955): beschaving veronderstelt, in tegenstelling tot wat Freud stelt, geen noodzakelijke, blijvende onderdrukking van de menselijke driften; de oorzaak van deze onderdrukking ligt bij het kapitalisme; de onderdrukking van levensdriften in de hedendaagse samenleving gaat gepaard met het vrijkomen van destructieve krachten
- *One-dimensional Man* (1964)*:* een kritiek op het kapitalistische systeem en het lege consumentisme, wat leidt tot 'een gesloten wereld van burgerlijkheid, gebrek aan sensualiteit, milieuverontreiniging, imperialisme, oorlogen en oorlogsdreigingen'
- begrip *repressieve tolerantie* (uit gelijknamige essay uit 1965): het tolereren (onder het mom van neutraliteit en vrijheid van meningsuiting) van meningen die regressief, repressief of objectief onjuist zijn. Door "domme" en "slecht-geïnformeerde" regressieve rechtse mensen eenzelfde podium te geven als "goed-geïnformeerde" progressieve linkse, bevordert men volgens Marcuse niet de tolerantie, maar alleen de status quo, die de heersende machtsstructuren ongemoeid laat. Een ander voorbeeld: de media, volgens hem "instrumenten van economische en politieke machten", schrijven over maatschappelijke misstanden en over beursberichten met dezelfde neutraliteit. Ook het afwisselen van reclame met nieuws zou de relevantie van het nieuws doen afnemen, omdat deze op gelijke wijze gepresenteerd worden.

- filosofie en de politiek zijn niet van elkaar te scheiden zijn: alleen dialectiek leidt tot bevrijding van lichaam en geest en ontworsteling aan het 'onwaardige, repressieve systeem'. Buitenparlementaire oppositie zag hij als enige mogelijkheid om de ideologische onderdrukking te doorbreken.

Paul Goodman (1911-1972)

- jood geboren in New York
- studies filosofie aan City College of New York, Columbia, University of Chicago
- functie in Chicago, maar wordt verwijderd wegens zijn relaties met studenten van de twee geslachten
- actief als dichter, schrijver en therapeut, waar hij de Gestalt-therapie mee ontwikkelt
- wordt bekend in 1960 door zijn sociale kritierk *Growing Up Absurd*
- is 2 keer getrouwd, maar kwam openlijk uit voor zijn biseksualiteit.

- verdediger van het anarchisme
- inspireerde New Left uit de jaren 1960, maar nam daar zelf afstand van:
  “they did not believe there was a nature of things. [To them] there was no knowledge but only the sociology of knowledge. They had learned so well that physical and sociological research is subsidized and conducted for the benefit of the ruling class that they were doubtful that there was such a thing as simple truth, for instance that the table was made of wood—maybe it was plastic imitation.... I had imagined that the worldwide student protest had to do with changing political and moral institutions, and I was sympathetic to this. But I now saw that we had to do with a religious crisis. Not only all institutions but all learning had been corrupted by the Whore of Babylon, and there was no longer any salvation to be got from Works."

Paul Sweezy (1910-2004)

- geboren in New York
- studies aan Harvard
- studeert in 1931–32 aan de London School of Economics, waar hij kennis maakt met Harold Laski, Joan Robinson en andere Britse, linkse denkers
- carrière aan Harvard, als collega van Schumpeter, die diametraal tegenstelde ideeën had
- sticht in 1949 het linkse magazine *Monthly Review,* dat nog steeds verschijnt;
  in het eerste nummer stond de tekst van Albert Einstein “Waarom socialisme?” (zie bij Royal Albert Hall, wandeling West).

- één van de leidende marxisten uit de 2e helft van de 20e eeuw, die analyses maakte over stagnatie en monopolievorming.

41 Maitland Park Rd – *Karl Marx*

46 Grafton Terrace – *Karl Marx*

Verblijfplaats van Marx tussen oktober 1856 en maart 1864.
De buurt is ongeveer niet gewijzigd.
Er is geen herdenkingsplakkaat aangebracht.

Voor Marx:
zie Wandeling Westminster, Archer Street - pub The Red Lion.

42 Clifton Hill - *Melanie Klein*

Melanie Klein (1882-1960)

- geboren in Oostenrijk
- huwt een industrieel en wordt moeder
- zoekt hulp voor haar depressie bij de psychoanalyticus Sándor Ferenczi
- begint zelf psychoanalyse te bestuderen
- beoefent na haar scheiding de psychoanalyse met kinderen in Berlijn, maar kent weinig bijval
- wordt in 1925 uitgenodigd naar Engeland voor lezingen
- ze vestigt zich definitief in London

- verrichtte vooral therapeutisch werk met kinderen, waarbij ze ideeën ontwikkelt die afwijken van Freuds visie.

20 Maresfield Gardens – *Sigmund en Anna Freud*

Freud kwam in maart 1938 in London aan, op vlucht voor de nazi's.
Freud bracht hier zijn laatste levensjaar door.

Zijn dochter Anna, eveneens een psychoanalytica, bezat het huis tot haar dood in 1982.

In1986 opende het huis als een Freud Museum, sofa incluis.

Fitzjohn's Ave – *Sigmund Freud*

Nabij de Tavistock en Portman Clinic, niet ver van het Freud Museum, bevindt zich een standbeeld van Sigmund Freud, gebeeldhouwd in Wenen in 1931.
Net zoals Freud vluchtte de beeldhouwer, Oscar Nemon, naar London, waar het beeld geplaatst werd.

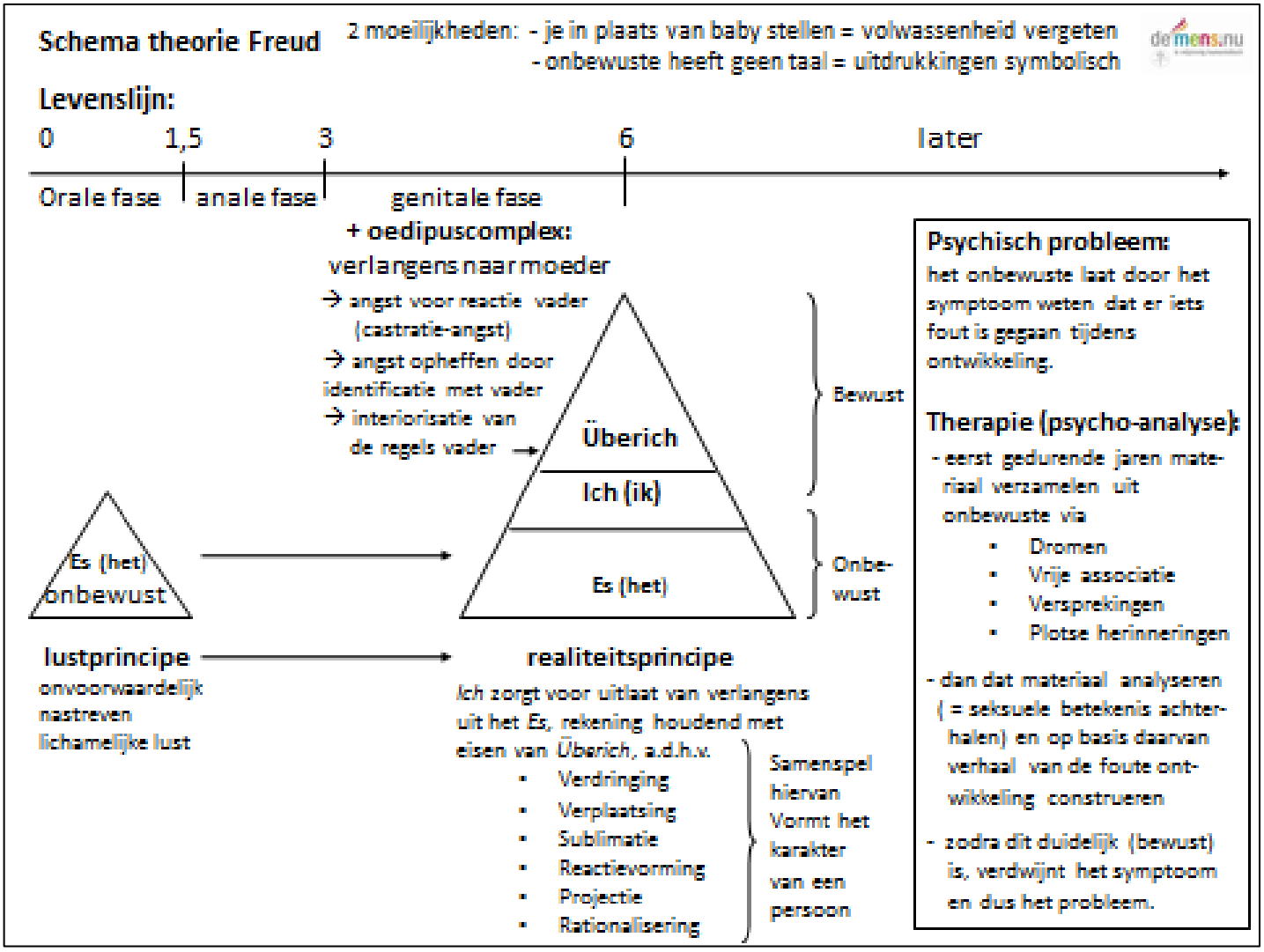

Freud (1856-1939)

- geboren in joodse familie (maar wordt atheïst)
- studeert geneeskunde in Wenen en doet nadien zoölogisch onderzoek
- vanaf 1882 verbonden aan het 'Allgemeines Krankenhaus der Stadt Wien' en werkt daar in het laboratorium voor hersenanatomie
- gaat in 1885 in Parijs studeren bij Jean-Martin Charcot, die experimenteerde met hypnose
- gaat terug naar Wenen in februari 1886
- denkt dat de neurologische benadering van psychische problemen niet voldoende oplevert en ontwikkelt zijn eigen benadering: de psychoanalyse
- na de bezetting van Wenen door de nazi's laten die in 1938 onder internationale druk Freud vertrekken naar het buitenland
- na een tussenstop in Parijs vestigt Freud zich in Londen.

- Freud bracht een radicaal nieuwe manier om de mens te bekijken; vele van zijn ideeën zijn definitief verworven, bv.
  - naast het bewuste is ook een onbewuste bij de mens dat een grote rol speelt
  - de eerste levensjaren zijn van zeer groot belang, omdat ze leiden tot persoonlijkheidskenmerken die later nog moeilijk kunnen veranderd worden
  - moreel gedrag als inperking van de lust is iets dat moet aangeleerd worden (van lustprincipe naar realiteitsprincipe)
  - mensen hanteren onbewust psychologische mechanismen om moraal en verlangen met elkaar te verzoenen; neem bv. een leraar die een verboden verliefdheid voelt voor een leerling, dan zijn er o.a. de volgende mechanismen:
    - ✓ verdringing (de lerar ontkent zijn verliefdheid)
    - ✓ plaatsing (de leraar wordt verliefd op de moeder van de leerling)
    - ✓ projectie ("ik ben niet verliefd, het is de leerling die verliefd is op mij")
    - ✓ sublimatie (de leraar gaat de leerling extra helpen bij schooltaken)
- andere stellingen van Freud zijn vatbaar voor discussie:
  - de voornaamste drijfveer is seksueel van aard (cfr. Adler legde de nadruk op het streven naar waarde en erkenning, Viktor Frankl op het streven naar zin; Freud zelf voegde later een doodsdrift toe aan de eros)
  - het kind maakt een orale, anale en genitale fase door en beleeft een Oedipus- of Elektracomplex
  - de karaktervorming hangt samen met deze evolutie (voorbeeld: wie te lang bij orale lustbevrediging blijft, wordt sarcastisch: hij bijt met woorden; wie ontlasting teveel ophoudt, zal gierig worden)
  - psychische problemen kunnen verdwijnen als de ziekmakende, onbewust beleefde geschiedenis bewust wordt gemaakt, wat kan door een psychoanalyse: op basis van versprekingen, dromen, associaties op woorden en herinneringen kan de patiënt materiaal aanbrengen dat dan door de therapeut geïnterpreteerd wordt; de therapeut kent immers de taal van het Es (= de seksuele betekenis van het materiaal wordt blootgelegd)
  - de ontwikkeling van culturen moet begrepen worden op soortgelijke wijze – cfr. *Totem en taboe*: de moord op de oervader bezorgt de zonen een schuldgevoel, waartegen ze zich wapenen door de moord ritueel te herhalen (bv. drinken van het bloed van de god)
- godsdienst is een infantiele illusie: de mensen kunnen niet los komen van een beschermende vader – Freud zag de wetenschap en techniek als een vervanging van het

geloof (de vraag is of hij niet de mens daardoor vergoddelijkt, zoals de meeste personen die geloven in de almacht van wetenschap en techniek).

Freuds veranderde visie op homoseksualiteit

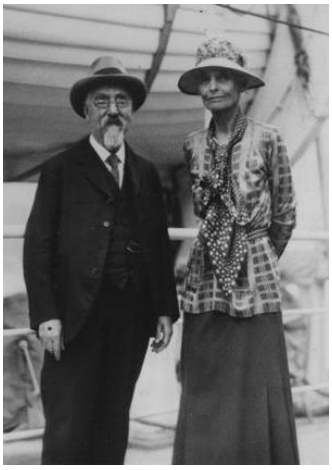
Freud heeft heel zijn leven zijn theorieën regelmatig bijgesteld. Dat geldt ook m.b.t. zijn visie op homoseksualiteit.
Aanvankelijk zag Freud dit als een perversie of stoornis als gevolg van een “abnormale” ontwikkeling. Gekend is de volgende uitleg: als de moeder dominant is en de vader niet de rol opneemt van autoritaire figuur die de wet (morele regels) stelt, dan zal tijdens de fase van het oedipuscomplex de jongen zich niet identificeren met de vader, maar met de moeder.
Later vertrok Freud vanuit de “polymorfe perversie” die elk kind zou kenmerken. Zijn houding werd minder negatief. Zo schreef hij in 1935 aan een moeder van een homoseksuele jongeman: “Homoseksualiteit is zeker geen voordeel, maar het is evenmin iets om je voor te schamen, geen ondeugd, geen laagheid; homoseksualiteit mag niet geclassificeerd worden als een ziekte; we zien het als een variatie van de seksuele functie, veroorzaakt door een stilstand in de ontwikkeling.”

10 Netherhall Gardens – Sidney & Beatrice Webb

Sidney Webb (1859-1947)

- geboren in London
- studeert als bediende ‘s avonds rechten aan the Birkbeck Literary and Scientific Institution; later ook studies King's College London
- werkzaam als advocaat vanaf 1885
- lid van de Fabian Society
- huwt in 1892 Beatrice Potter, die veel geld meebracht
- medestichter van de London School of Economics
- politieke carrière voor Labour, met enkele posten als minister
- asurnen van hemzelf en van zijn vrouw liggen begraven in Westminster Abbey.

Beatrice Webb (1858-1943)

- geboren als Beatrice Potter
- doet sociaal vrijwilligerswerk, maar wordt kritischer tegenover liefdadigheid
- huwt in 1892 Sidney Webb
- doet onderzoek naar sociale kwesties en hervormingsbewegingen, vooral in verband met de co-operatieve bewegingen
- betrokken bij stichting London School of Economics
- voert het begrip “collective bargaining" in (“collectieve arbeidsovereenkomst”)
- wordt na gezondheidsproblemen in 1902 vegetariër
- pleit al in 1909 voor een “welvaartstaat”, die moet zorgen voor “a national minimum of civilised life ... open to all alike, of both sexes and all classes, by which we meant sufficient nourishment and training when young, a living wage when able-bodied, treatment when sick, and modest but secure livelihood when disabled or aged”
- in 1932 als eerste vrouw verkozen als Fellow of the British Academy.

16 Bracknell Gardens - *Alfred en Julian Huxley*

Aldous Leonard Huxley (1894-1963)

- geboren in Surrey als kleinzoon van darwinist Thomas Huxley
- studeert aan Oxford
- verblijft tijdens WO I op Garsington Manor nabij Oxford, hius van Lady Ottoline Morrell, vriendin van Russell; Huxley ontmoette meerder leden van de Bloomsbury, waaronder Bertrand Russell en Alfred North Whitehead
- emigreert in 1937 naar Hollywood, USA

- wijst in *Brave New World* (1932) op het onmenselijke aspect dat aan de wetenschappelijke vooruitgang verbonden zou zijn. Het boek portretteert een technocratische maatschappij, een samenleving waarin leven en dood voorgeprogrammeerd zijn, waar de bevolking door middel van drugs zoet gehouden wordt, en waar wisselende seksuele contacten tot norm verheven zijn.
- krijgt belangstelling voor mysticisme, wat leidt tot *The Perennial Philosophy* (1945) en tot *The Doors of Perception* (1954) waarin hij zijn psychedelische ervaringen met mescaline beschrijft als een middel om tot “hoger” bewustzijn te komen
- in *Island* (1962) beschrijft hij een utopie, waarin het mystieke en drugs een rol spelen; voor de inhoud kan ook verwezen worden naar dit voorwoord tot *Brave New World* uit 1946:

> *In this community economics would be decentralist and Henry-Georgian, politics Kropotkinesque and co-operative. Science and technology would be used as though,*

like the Sabbath, they had been made for man, not (as at present and still more so in the Brave New World) as though man were to be adapted and enslaved to them. Religion would be the conscious and intelligent pursuit of man's Final End, the unitive knowledge of immanent Tao or Logos, the transcendent Godhead or Brahman. And the prevailing philosophy of life would be a kind of Higher Utilitarianism, in which the Greatest Happiness principle would be secondary to the Final End principle – the first question to be asked and answered in every contingency of life being: "How will this thought or action contribute to, or interfere with, the achievement, by me and the greatest possible number of other individuals, of man's Final End?

Julian Huxley (1887-1975)

- broer van Aldous Huxley
- bekend als populariseerder van de wetenschap
- in 1925 prof zoölogie aan King's College London
- van 1927 tor 1931 Fullerian Professor of Physiology aan the Royal Institution
- in 1935 secretary to the Zoological Society of London en beheerder van London Zoo
- medeoprichter van het World Wildlife Fund
- de eerste directeur van de UNESCO
- de eerste president van de the British Humanist Association (nu Humanists UK).

- combineerde als bioloog de evolutieleer met inzichten over de genetica
- mens kan zijn bestemming zelf deels bepalen, wat vraagt om een humanistische ethica
- was voorstander van eugenetica
- introduceerde de term “transhumanisme” in 1957.

Humanists UK

- gesticht in 1896 als the *Union of Ethical Societies*
- vanaf 1967 gekend als *British Humanist Association (BHA),* met Ayer als 2e voorzitter na Julian Huxley
- steunde in 2008 de Atheist Bus Campaign
- organiseren diverse prestigieuze lezingen, bv.
  - the Darwin Day Lecture
  - the Rosalind Franklin Lecture (commemorating women in humanism)
  - the Voltaire Lecture (on humanism more generally
  - the Bentham Lecture (co-hosted with University College London's philosophy department).

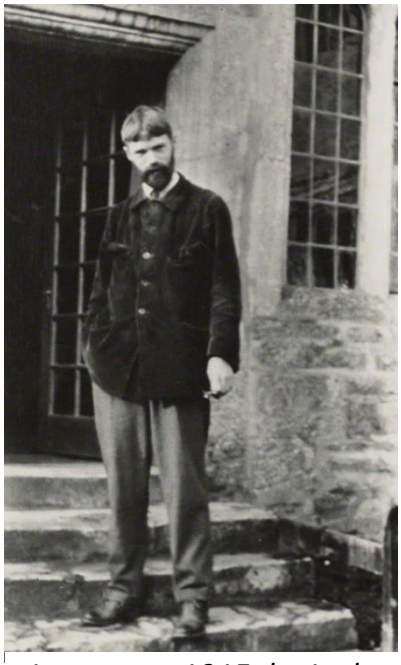

Byron Villas, Vale of Health, 1 – D. H. Lawrence

D.H. Lawrence (1885-1930)

Lawrence, 1915, by Lady Ottoline Morrell

- geboren in mijnwerkersgezin in Eastwood, Nottinghamshire
- studies Frans
- gaat in 1908 naar London en wordt leraar in Croydon in 1910 aan de Davidson Road School
- debuteert in 1911 met *The White Peacock*
- verlaat op het einde van WO I Engeland en maakt een heleboel reizen (sterft aan TBC in Frankrijk)
- publiceert een hele reeks romans en gedichten (waaronder het bekende *Lady Chatterley's Lover* uit 1928), maar ook filosofische essays.

- aanhanger van een reactionaire filosofie:
  - verzette zich tegen een leven volgens de wetten van het verstand; hij had meer vertrouwen in intuïtie en louter ervaring:
    cfr. essay "Men Must Work and Women As Well" (1929): "*Now we see the trend of our civilization, in terms of human feeling and human relation. It is, and there is no denying it, towards a greater and greater abstraction from the physical, towards a further and further physical separateness between men and women, and between individual and individual… It only remains for some men and women, individuals, to try to get back their bodies and preserve the flow of warmth, affection and physical unison.*"
  - was de mening toegedaan dat de moderne techniek uiteindelijk in de ondergang van de mensheid zou resulteren
  - was vijandig tegenover de democratie; zijn essay *Democracy (*eind jaren 1920*)* bevat een eigenaardige opvatting van "democratie": *...each man shall be spontaneously himself – each man himself, each woman herself, without any question of equality entering in at all; and that no man shall try to determine the being of any other man, or of any other woman*
- komt in 1915 via Lady Ottoline Morrell in contact met Bertrand Russell. Hun vriendschap duurt amper een jaar, omdat Russell erachter komt hoe verschillend hun ideeën zijn. Russell noemt Lawrence een "proto-German Fascist": "*I was a firm believer in democracy, whereas he had developed the whole philosophy of Fascism before the politicians had thought of it*."

North End, Wyldes Farm – *William Blake, Charlotte Wilson*

Wyldes Farm dateert van rond 1600 en behoorde tot een landgoed dat eigendom was van het beroemde Eton College.
In de 18e eeuw werd een schuur toegevoegd.

In 1907 verkocht Eton de landerijen aan the Hampstead Garden Suburb trust.

De boerderij en de schuur werden in de jaren 1960 twee eigendommen, Old Wyldes en Wyldes Farm.

In Oldes Wyldes Hier woonde de kunstenaar John Linnell, bevriend met William Blake, die er verbleef als gast.

Linnell beelde Blake af met op de achtergrond de heide Hampstead Heath.

In 1837 kwam Charles Dickens wonen op Wyldes Farm.

In 1884 kwam Charlotte Wilson er wonen. Hier hadden de vergaderingen plaats van de Hampstead Historic Club, een marxistische studiegroep, met o.a. Sidney and Beatrice Webb, George Bernard Shaw, Havelock Ellis, Edward Carpenter en schilder Ford Madox Brown.

Voor Charlotte Wilson: zie Wandeling Oost, Angel Alley, 84 b Whitechapel High St

driemaal Old Wyldes: in 1857, 1887 en na 2000

Hampstead Garden Suburb

Deze wijk, met meer dan 5000 huizen, werd begin 20e eeuw aangelegd volgend de principes van de tuinstad: individuele huizen met elk een tuin en veel openbare, groene ruimtes.
In tegenstelling tot een echte tuinstad wil men niet zelfbedruipend zijn en zijn er dan ook weinig nutsgebouwen.

Aan de Central Square, ontworpen door de bekende tuinarchitect Sir Edwin Lutyens, zijn de St. Jude's Church en de Free Church.

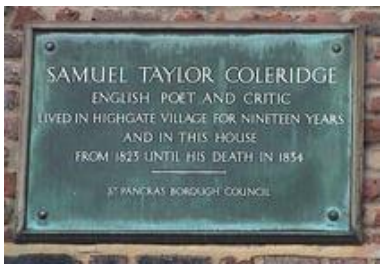
Voor het principe van de tuinstad en de inspirator Ebenezer Howard : zie bij Wandeling Oost, Fore Street.

3 The Grove – Samuel Coleridge

Samuel Taylor Coleridge, English poet and critic, lived in Highgate Village for nineteen years and in this house from 1823 until his death in 1834.

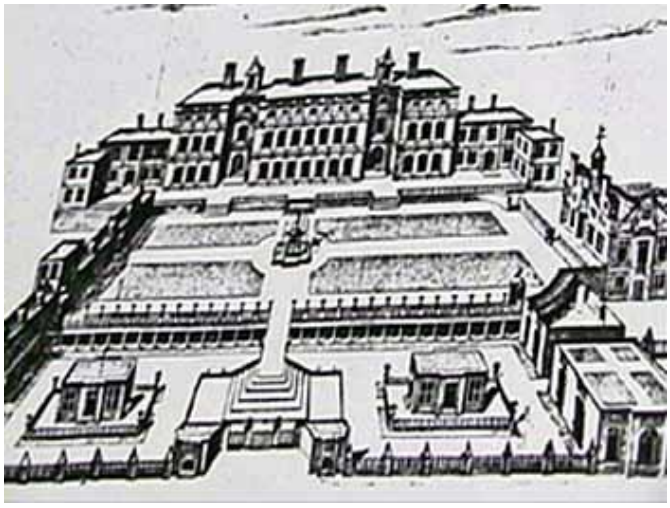

Voor Coleridge: zie Wandeling Centrum, 70 Berners Street.

17 South Grove, Highgate Old Hall - *Francis Bacon*

De Old Hall is nog een overblijfsel van het Aroundel-domein in Highgate, eigendom van Thomas Howard, 2nd Earl of Arundel (1586-1646).
Hij is vooral bekend als kunstverzamelaar, onder meer van Italiaanse standbeelden.

Twee bezoeken van Francis Bacon aan het domein zijn bekend:

- in 1617 gaf Lady Arundel er een groot feest waarop Bacon aanwezig was
- in 1626 verbleef Bacon er toen hij een kou had opgelopen en de Tempel te ver vond om daarheen terug te keren, zoals blijkt uit deze brief aan Arundel:

  "My very good Lord,-- I was likely to have had the fortune of Caius Plinus the elder, who lost his life by trying an experiment or two touching about the burning of Mount Vesuvius; for I was also desirious to try an experiment itself, it succeeded excellently well ; but in the journey between London and Highgate, I was taken with such a fit of casting as I know not whether it were the Stone, or some surfeit or cold, or indeed a touch of them all three. But when I came to your Lordship's House, I was not able to go back, and therefore was forced to take up my lodging here, where your housekeeper is very careful and diligent about me, which I assure myself your Lordship will not only pardon towards him, but think the better of him for it. For indeed your Lordship's House was happy to me, I kiss your noble hands for the welcome which I am sure you give me to it. I know how unfit it is for me to write with any other hand than mine own, but by my troth my fingers are so disjointed with sickness that I cannot steadily hold a pen."

  Bacon liep een longontsteking op en stierf in het huis van Arundel

Nabij de Old Hall is een straat naar Bacon genoemd:

Free Church, Charlotte Despard Rd - pub The Charlotte Despard

Voor Charlotte Despard: zie bij Trafalgar Squre.

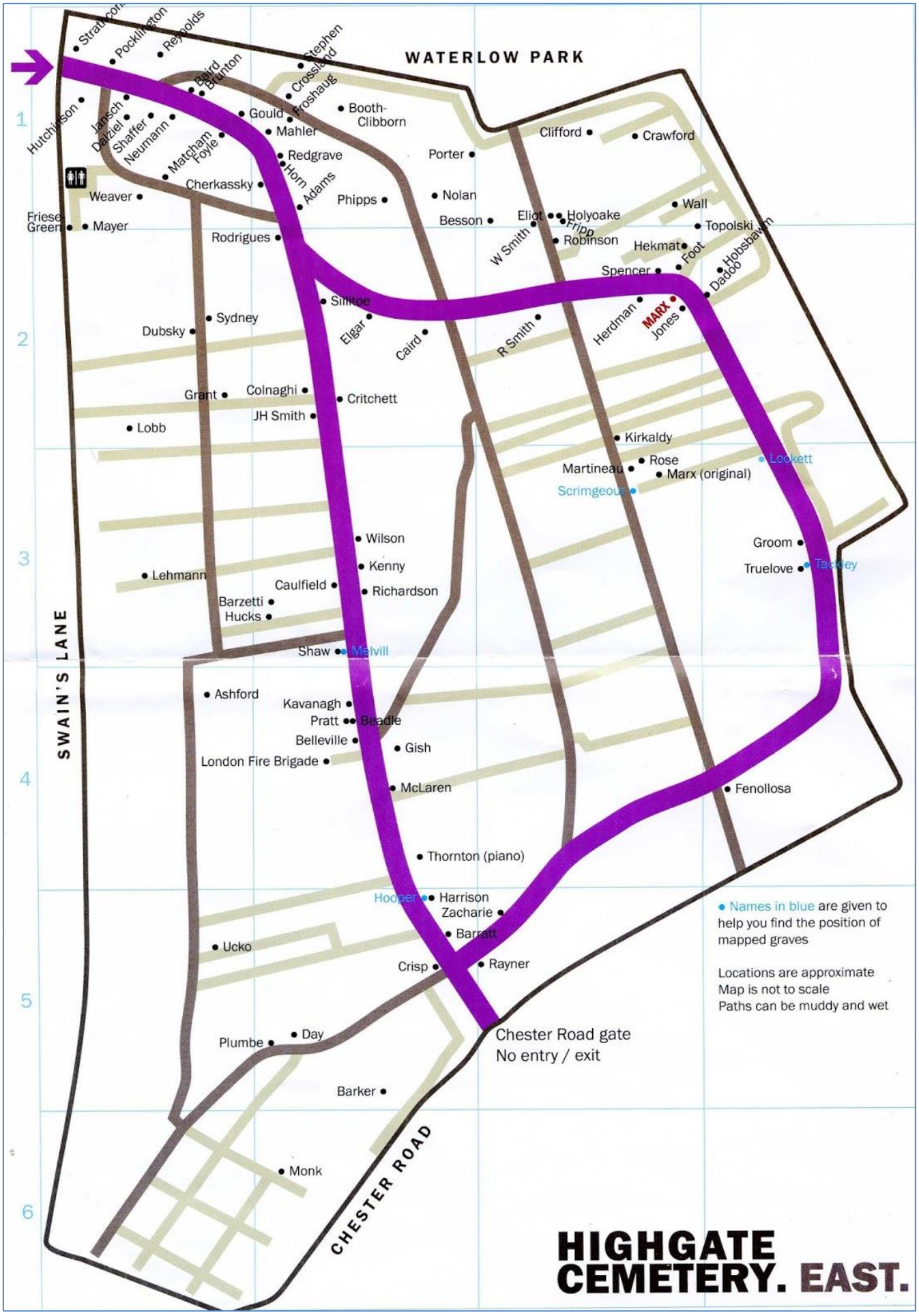

Highgate Cemetery - *graf Marx, William Kingdon Clifford, Herbert Spencer, Eric Hobsbawm*

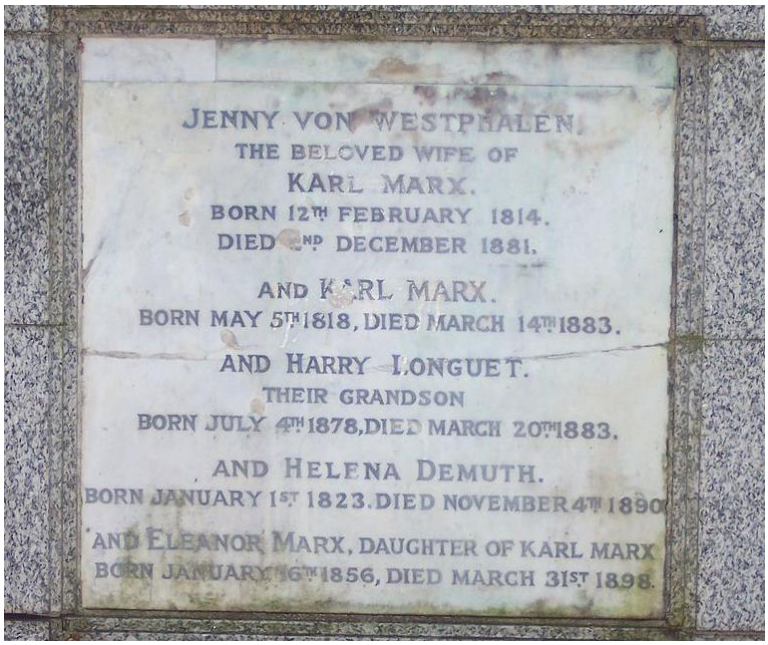
De begraafplaats bestaat uit twee delen: de oudere, ten westen van Swain's Lane gelegen 'West Cemetery' en ten oosten van Swain's Lane de 'East Cemetery'.

West Cemetery werd in 1839 geopend als één van de Magnificent Seven: zeven grote, moderne begraafplaatsen in de buitenwijken van Londen. Tot die tijd hadden kerkhoven dienstgedaan als begraafplaats, maar door de explosieve groei van de stad was er een gebrek aan ruimte ontstaan.
Highgate werd al snel populair. Iedereen die iets voorstelde, kunstenaars, intellectuelen en leden van rijke Victoriaanse families, wilde er begraven worden. Bovendien lag het op een heuvel waardoor je, geheel conform het geloof van die tijd, dichter bij God begraven werd. Er verrezen in korte tijd vele indrukwekkende grafmonumenten, Gotische tombes en rijkversierde familiegraven. Hierdoor was Highgate ook al snel een plek van ontspanning waar men graag voor z'n plezier of ter contemplatie een wandeling maakte.
West Cemetery is in 1975 geheel gesloten en wordt beheerd en tegen vandalisme beschermd door de stichting 'Friends of Highgate Cemetery'. Dit deel van de begraafplaats kan tegenwoordig alleen bezocht worden onder leiding van een gids.
Liggen er begraven: de natuurkundige Michael Faraday, de kunstenaarsfamilie Rossetti en lesbische auteur Radclyffe Hall.

Er ontstond al snel ruimtegebrek en daarom werd in 1854 het gebied aan de overzijde van Swain's Lane gekocht, dat als de **East Cemetery** werd ingericht. In dit deel van de begraafplaats kan men nog steeds begraven worden en het is vrij toegankelijk.

Het gekendste graf is dat van **Karl Marx** (gestorven in 1883).
Marx werd begraven in het graf van zijn vrouw die 18 maanden eerder was overleden. Later werd ook de meid Helene Demuth en de dochter Eleanor daar bijgezet.
De gekende tombe dateert van 1954. De oorspronkelijke grafplaat werd in de sokkel verwerkt.

Marx heeft duidelijk voor- en tegenstanders.

Voor Marx: zie Wandeling 2, Archer Street - pub The Red Lion.

De bekende marxistische historicus **Eric Hobsbawm** (gestorven in 2012) heeft zijn grafsteen op enkele tientallen meters van Marx' graf.

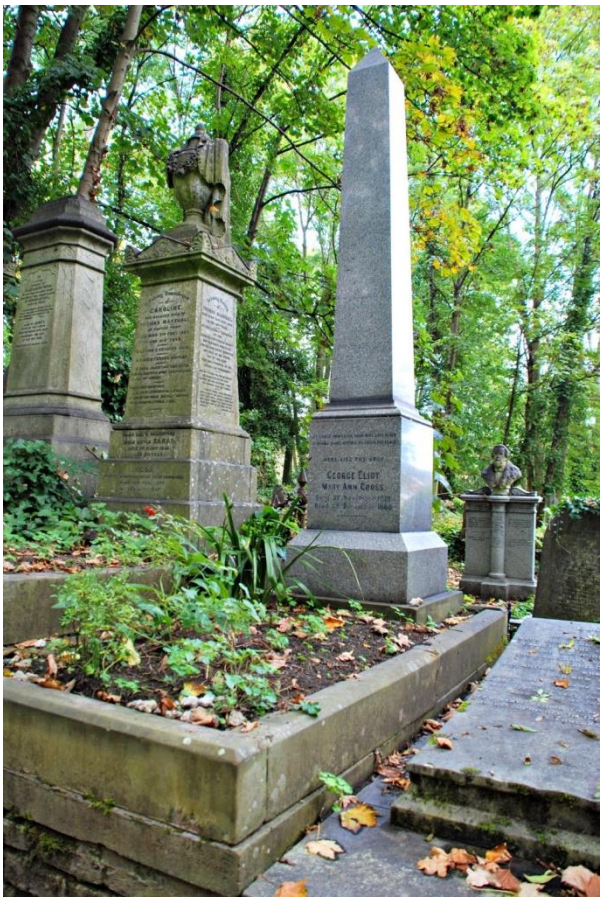
Voor Hobsbawm: zie Wandeling Bloomsbury, Birkbeck University.

Ook de as van Herbert Spencer (gestorven in) bevindt zich niet ver van Marx.

Voor Spencer: zie Wandeling Westminster, bij Athenaeum Club, 107 Pall Mall.

De schrijfster George Eliot (Mary Ann Evans - de naam op het graf is Mary Ann Cross) ligt begraven dicht bij haar levenspartner, filosoof George Henry Lewes.

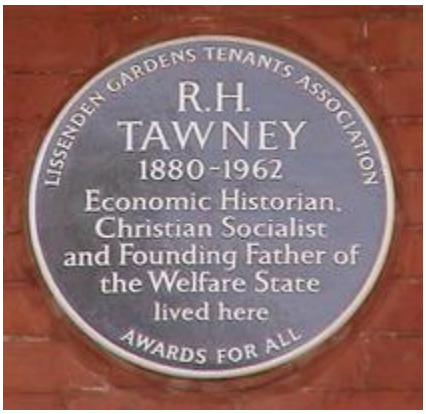
Voor Eliot en Lewes: zie Wandeling Zuid, Wimbledon Park Road, 31.

En verder: William Kingdon Clifford

Voor William Kingdon Clifford: zie Wandeling Bloomsbury, University College.

Lissenden Gardens, Parliament Hill Mansions, 21 - 30 - *Richard H. Tawney*

Voor Tawney: zie bij London School of Economics.

Holloway Rd – LMU (University North) - *Robert Skidelsky*

London Metropolitan University is een universiteit die ontstond in 2002 door een fusie van University of North London en London Guildhall University, twee “polytechnische” universiteiten.

Robert Skidelsky (°1939)

- van Russische afkomst
- studeerde geschiedenis aan de Universiteit van Oxford
- was van 1976 tot 1978 professor of history, philosophy and European studies at the Polytechnic of North London
- in 1978 benoemd tot hoogleraar politieke economie aan de Universiteit van Warwick
- economisch historicus, auteur van een bekroonde driedelige biografie van John Maynard Keynes
- had ook politieke carrière, beginnend bij Labour om via de sociaal-democratische partij en de conservatieve partij te eindigen als onafhankelijke “Lord”

- schreef in 2012 samen met zijn zoon Edward *Hoeveel is genoeg? Geld en het verlangen naar een goed leven:* waarom blijven wij streven naar “absurde overvloed” en nemen niet Keynes’ idee ter harte dat rond 2015 de economie al onze behoeften kan bevredigen met een werkweek van 10 tot 15 uren? Reflecties over Faust, Marx en Aristoteles leiden tot de conclusie dat respect, vriendschap en gemeenschap gelukkiger maken dan geld.

Holloway Rd, Islington Central Library – *Francis Bacon*

De gevel heeft 2 standbeelden, rechts van de filosoof Francis Bacon, links van de 16e eeuwse dichter Edmund Spenser.

Newington Green – *Richard Price*

Hier bouwden de Dissenters (protestanten die inmenging van de staat in religieuze zaken verwierpen) in 1708 een kapel, die nog steeds bestaat.

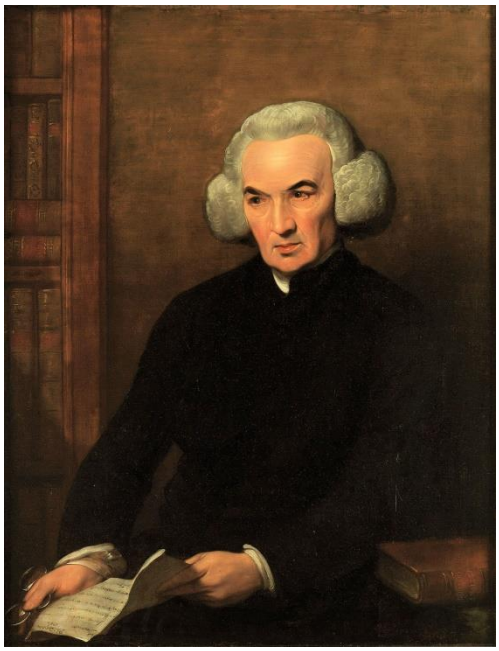
Vanaf 1758 was Richard Price de verbonden geestelijke. Hij woonde in één van de huizen nr. 52-55 (in nr. 54), de oudste nog bestaande “brick terrace” van London.

Richard Price (1723-1791)

- werkzaam op vlak van ethiek, wiskunde, demografie, financiën (met werk over levensverzekeringen)
- radicaal denker die opkwam voor democratie, de Amerikaanse en Franse revolutie en de rechten van vrouwen
- had contacten met en werd bezocht door David Hume, Adam Smith, de Amerikaanse Founding Fathers Franklin, Thomas Jefferson, John Adam en Thomas Paine
- inspireerde Mary Wollstonecraft
- Condorcet noemt hem, samen met Turgot en Priestley, als een van “de eerste en beroemdste apostelen van de leer van de onbegrensde perfectioneerbaarheid van de menselijke soort” (Esquisse, tijdperk 9).

Matthias Road (Newington Green Primary School) – *Mary Wollstonecraft*

Deze school bevindt zich min of meer op de plaats waar Mary Wollstonecraft een school openhield.

373/375 Mare Street – *Mary Wollstonecraft*

Mary Wollstonecraft woonde hier in 1784.

2 Shepperton Road, Islington, Rosemary Branch Tavern – *the Levellers*

Dit is een Victoriaanse pub, op de plaats waar reeds sinds 1594 een pub was.
De tuin, bekend als Islington Vauxhall, werd in de 19e eeuw gebruikt voor pony racing en ballonvluchten.

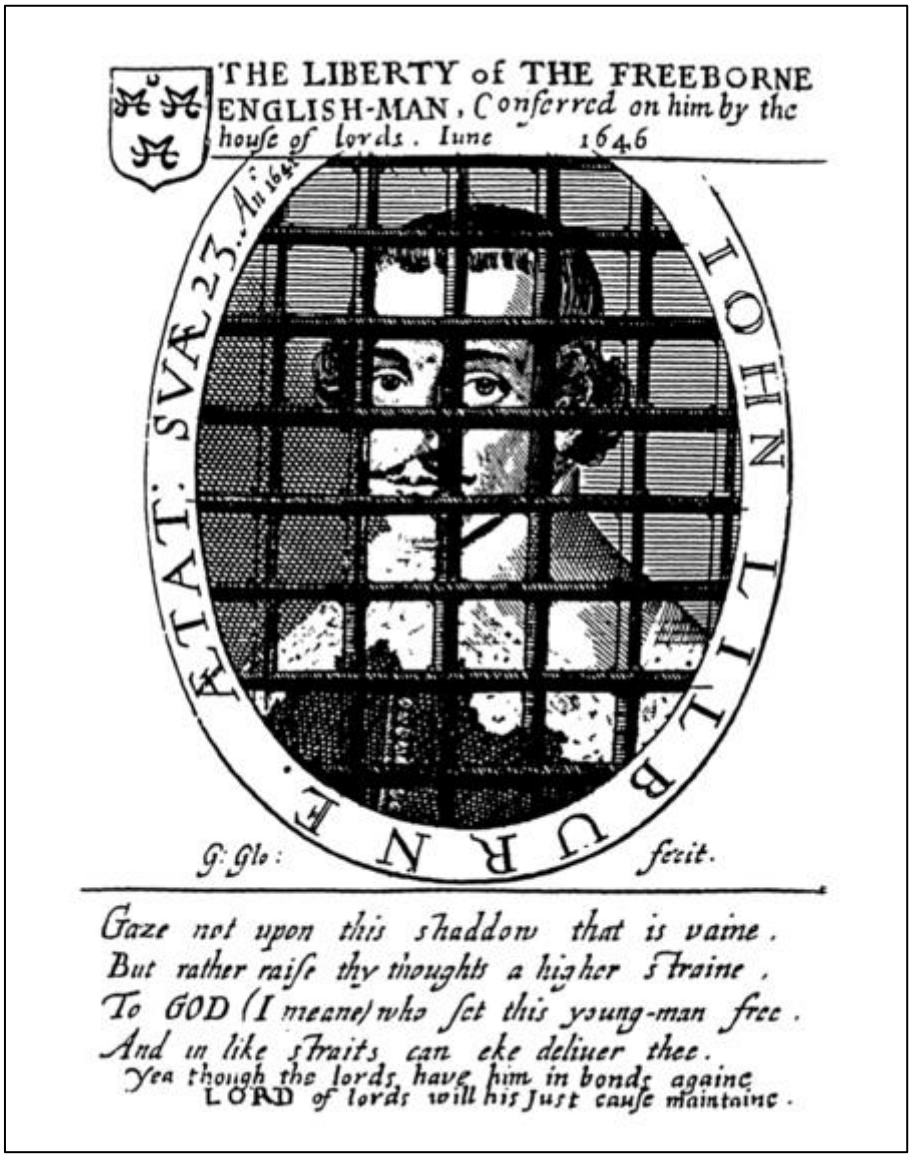
Het is één van de pubs die gebruikt werden voor de bijeenkomsten van de Levellers.
De naam komt van de taken rozemarijn die de Levellers op hun hoed droegen als herkenningsteken.

The Levellers

- politieke beweging tijdens Engelse burgeroorlog van 1642 tot 1651
- voornaamste leiders waren John Lilburne, Richard Overton, and William Walwyn
- publiceerden vooral pamfletten, "Agreements of the People"
- hadden ook veel aanhang in London, waar ze bijeenkwamen in bepaalde pubs, bv. The Rosemary Branch in Islington
- van juli 1648 tot september 1649 publiceerden ze een newspaper, *The Moderate*
- de dood van Thomas Rainsborough, een van de leiders, leidde tot een grote demonstratie in London

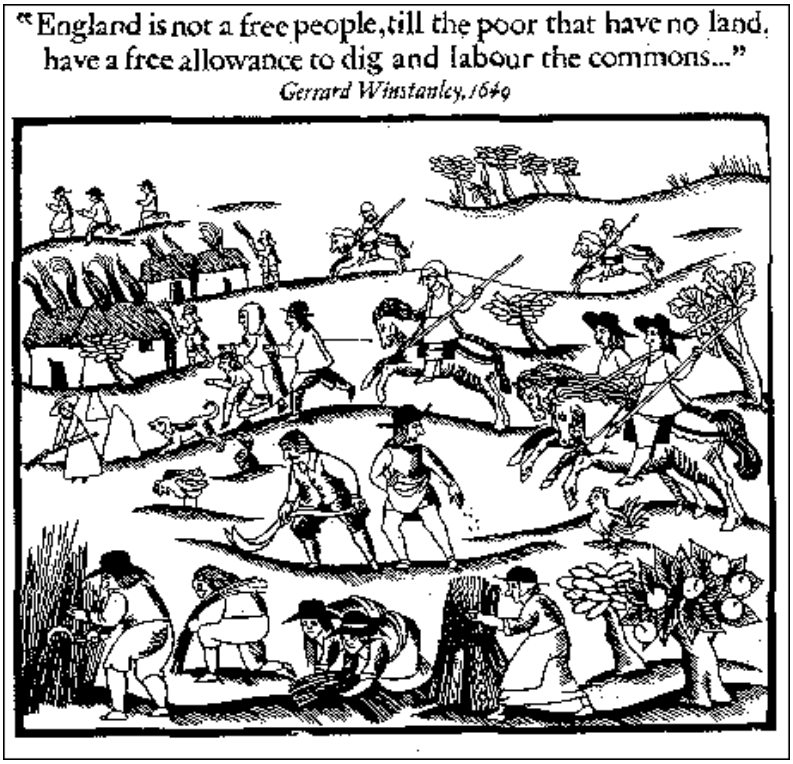
- pleiten voor gelijkheid: ook het gewone volk moet rechten krijgen
- de bestuurders moesten verantwoording afleggen tegenover het volk, niet tegenover de koning of de aristocraten
- Lilburne spreekt over "*freeborn rights*", rechten die men vanaf de geboorte heeft en dus niet toekend krijgt door de samenleving
- pleiten echter niet voor gemeenschappelijk bezit, wel stemrecht en gelijkheid voor de wet
- de afsplitsing “The True Levellers”, door anderen “Diggers” genoemd, onder leiding van Gerrard Winstanley (1609 –1676), pleiten wel voor gemeenschappelijk bezit.

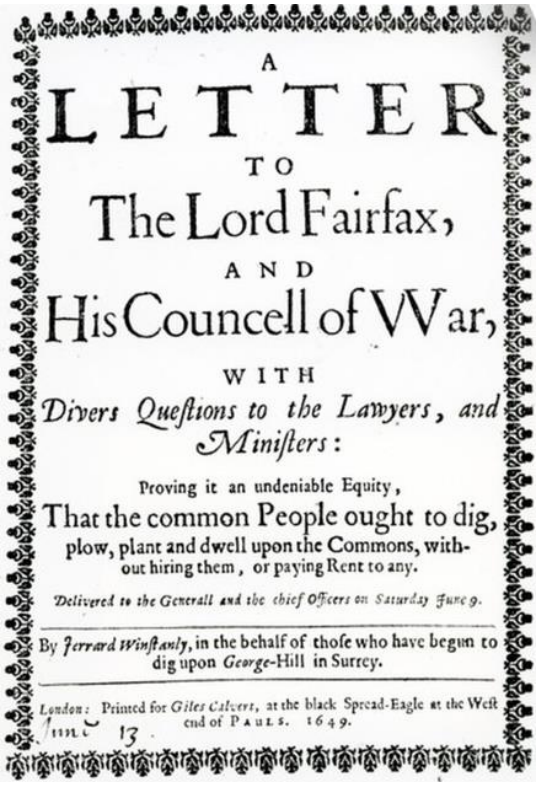

The Diggers

- afsplitsing van The Levellers, die zich aanvankelijk “The True Levellers” noemden
- centrale figuur was Gerrard Winstanley (1609 –1676):
  - een kleermaker wiens handel failliet ging door de burgeroorlog
  - publiceert diverse pamfletten en verhandelingen, o.a. *The New Law of Righteousness* (1649) en *The Law of freedom* (1652)
  - raakt rond 1655 betrokken bij the Society of Friends (Quakers), de religieuze groep gesticht door George Fox.

- pleiten voor gemeenschappelijk bezit en voor het bezetten van land dat privé was gemaakt door een “enclosure”, op basis van een citaat uit de Handelingen van de Apostelen, hfst 2, 44-45: "All who believed were together and had all things in common; they would sell their possessions and goods and distribute the proceeds to all, as any had need."
- stichtten een aantal landbouwcommunes (o.a. in St George's Hill in Surrey), die echter aangevallen werden en niet lang stand hielden.

A
LETTER
TO
The Lord Fairfax,
AND
His Councell of War,
WITH
Divers Queſtions to the Lawyers, and Miniſters:
Proving it an undeniable Equity,
That the common People ought to dig, plow, plant and dwell upon the Commons, without hiring them, or paying Rent to any.
Delivered to the Generall and the chief Officers on Saturday June 9.
By *Jerrard Winſtanly*, in the behalf of thoſe who have begun to dig upon *George*-Hill in Surrey.
London: Printed for *Giles Calvert*, at the black Spread-Eagle at the Weſt end of PAUL'S. 1649.

spotprent op The Diggers

St Leonard's Church, Shoreditch – *Robert Filmer*

Deze kerk (op het kruispunt van Shoreditch High Street en Hackney Road) kan dateren uit de Saksische periode, maar de eerste vermelding is uit de 12e eeuw.

In 1576 en 1577 werden in de buurt de eerste gebouwen opgetrokken die uitdrukkelijk bedoeld waren als theater, The Theatre en The Curtain Theatre, zodat heel wat acteurs uit de Elizabethiaanse periode er begraven werden.

Thomas Fairchild (1667–1724), tuinier-plantkundige en auteur van *The City Gardener* (een boekje over welke planten en bomen het best groeiden in London), gaf jaarlijks op Pinksteren een preek over *The Wonderful World of God in the Creation* of over *On the Certainty of the Resurrection of the Dead proved by Certain Change of the Animal and Vegetable Parts of the Creation*. Dergelijke "Vegetable Sermons" werden tot de jaren 1990 gehouden.

Thomas Fairchild

Het huidige gebouw dateert van 1740.

In deze kerk trouwde in 1618 Robert Filmer met Anne Heton.

Robert Filmer (c. 1588–1653)

- studies aan Cambridge, zonder diploma
- wordt toegelaten tot de advocatuur van Lincoln's Inn

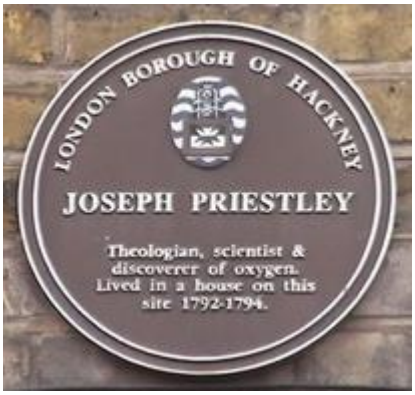
- publiceerde in 1652 *Observations concerning the Original of Government upon Mr Hobbes's Leviathan, Mr Milton against Salmasius, and H. Grotius' De jure belli ac pacis*, waarin hij de contractheorieën provbeert te weerleggen
- vooral bekend van *Patriarcha* (pas in 1680 gepubliceerd), waarin hij het goddelijk recht van de koning om te regeren verdedigt: de macht van de koning gaat terug op de vaderlijke macht van Adam die door God zelf is gegeven.

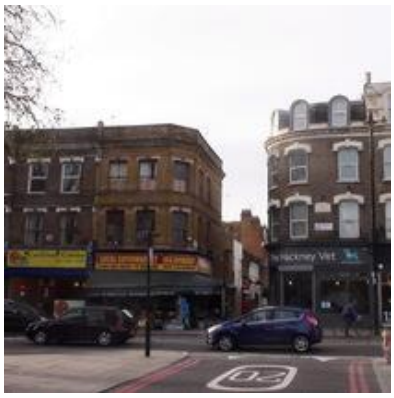
  John Lockes eerste van de *Two Treatises of Government* is een weerlegging van Filmers visie.

113/117 Lower Clapton Road – *Joseph Priestley*

Hier stond een huis waar Priestley leefde. Het huis is afgebroken in 1880.

begraafplaats Bunhill Fields – *William Blake, Thomas Bayes*

Zie wandeling London Oost.

4 Luke Str.- Workers' Educational Association - *Karl Polanyi*

Zie wandeling London Oost.

16 Burlington Rise, Oakleigh Park - *Karl Popper*

Voor Karl Popper:
zie Wandeling Centrum,
bij London School of economics.

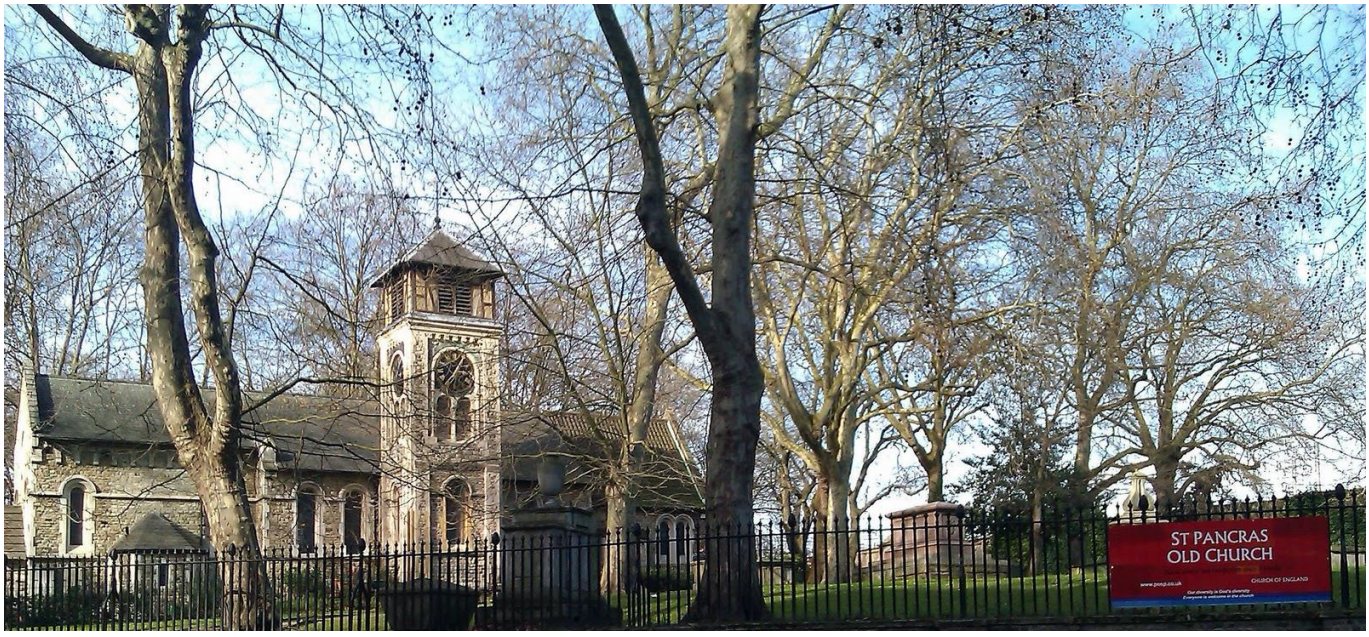
Pancras Road, St Pancras Old Church – Wollstonecraft en Godwin

Deze kerk is één van de oudste christelijke kerken van Engeland.

Mary Wollstonecraft en William Godwin huwden er en werden er begraven (hoewel hun overblijfselen later werden overgebracht naar het familiegraf van de Shelleys).

Andere persoon hier begraven:

- Abraham Woodhead (1609–1678), een katholiek theoloog en kerkhistoricus, schrijver van boeken als "Motives to Holy Living" (1688) en "Discourse on the Eucharist" (1688) – niet iedereen was meteen mee met Thomas Hobbes.

Fairfield Road, Bow Quarter, Arlington Building – *Annie Besant*

Annie Besant (1847-1933)

- geboren in Clapham, London
- huwt een geestelijke, krijgt 2 kinderen, maar verlaat haar gezin en trekt naar London
- Besant was vrijmetselaarster (*Le Droit Humain*) en sticht loges o.a. in India
- wordt via haar vriendschap met Shaw socialiste
- voert veel actie, bv. protest tegen werkloosheid op Trafalgar Square (1887), de *London Matchgirls strike* (1888), de *London dock strike* (1889)
- bevriend met Aveling, die later gaat inwonen bij Eleanor Marx; als die zich aansluiten bij de *Socialist League* van William Morris (afsplitsing van de *Social Democratic Federation)* volgt Besant niet
- vanaf 1890 lid van theosofische beweging, waarbij ze haar banden met de marxisten opzegt
- vanaf 1891 meeleidster van Theosophical Society
- zet zich in WO I in voor onafhankelijkheid India
- adopteert in de jaren 1920 Krishnamurti, die de nieuwe Messiah en Boeddha zou zijn.

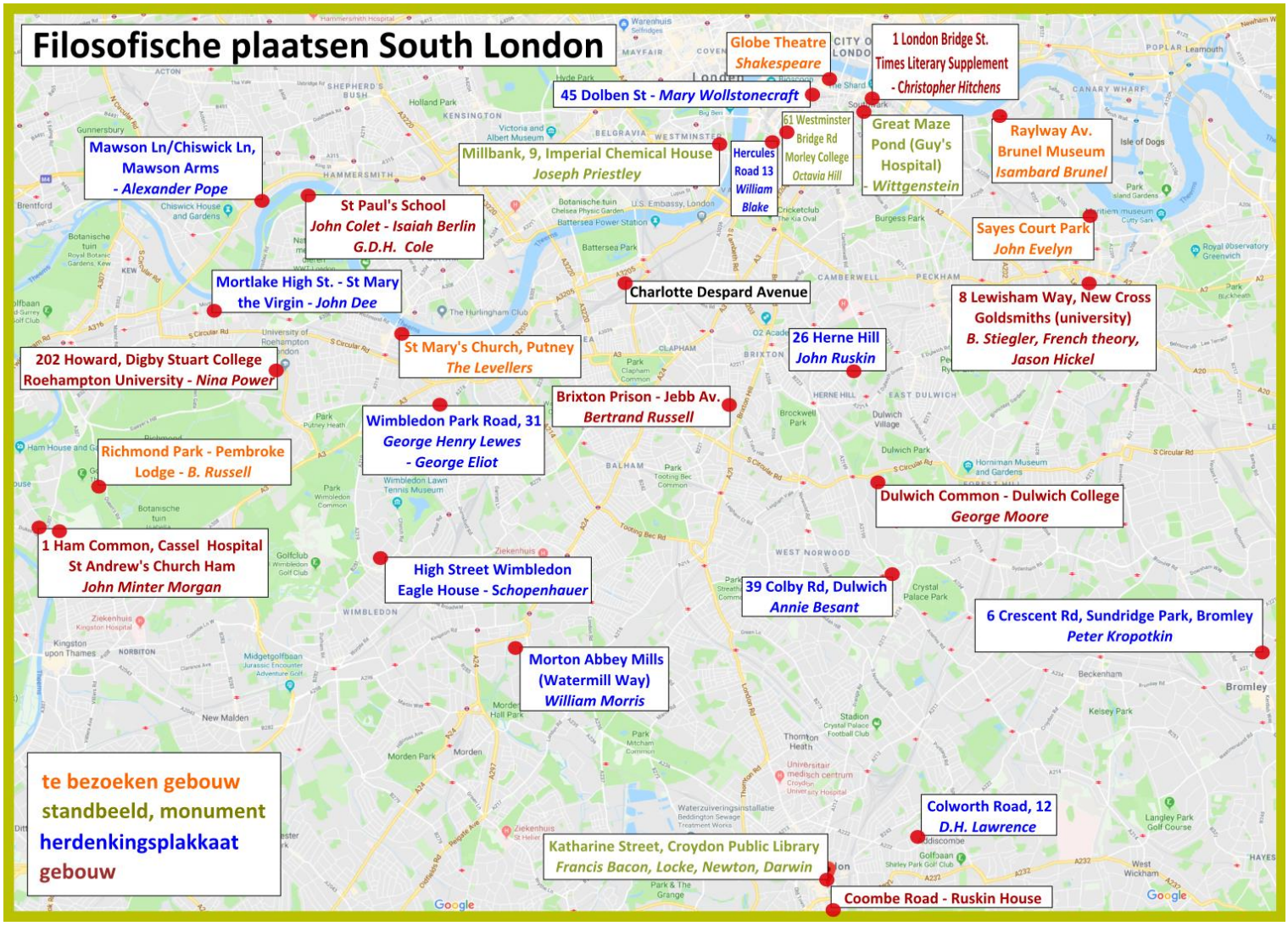

STRIKE COMMITTEE OF THE MATCHMAKERS' UNION.

531 Forest Rd, William Morris Gallery – *W. Morris*

Zie bij William Morris: wandeling Centrum, 17 en 6 Red Lion Square.

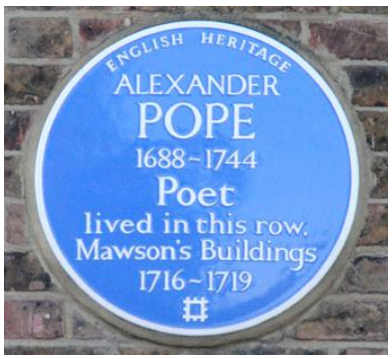
Wandeling 5 – London Zuid

Kaart London Zuid

Mawson Ln / Chiswick Ln, pub the Mawson Arms – *Alexander Pope*

Voor Pope: zie Wandeling Oost
(32 Lombard Street)

St Paul's school - *John Colet, Isaiah Berlin, G. Cole*

St Paul's School is een exclusieve middelbare jongenschool, gesticht in 1509 door John Colet, humanist en deken van de St Paul's Cathedral.
Aanvankelijk was ze ten noorden van de St Paul's Cathedral. Er is een herdenkingsplakkaat.

In 1884 en 1939 kwamen er gebouwen in Hammersmith.
Het huidige terrein werd bebouwd vanaf 1961.

Een van de eerste headmasters was Richard Mulcaster (1596–1608), schrijver van 2 essays over opvoeding, *Positions* (1581) en *Elementarie* (1582). Hij is de eerste die "voetbal" vermeld.

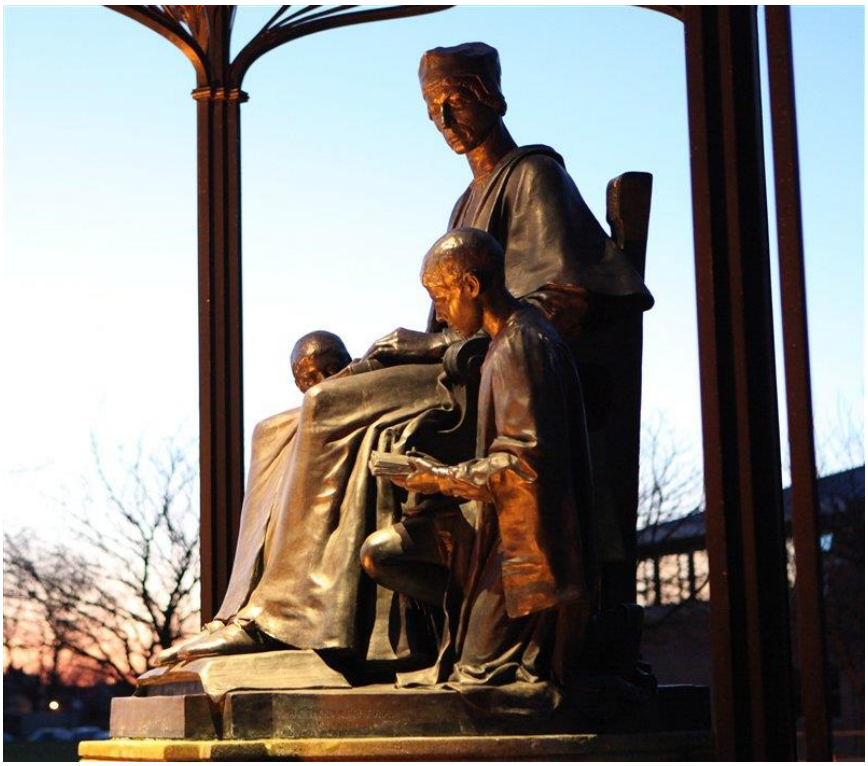
Eén van de ex-leerlingen is Isaiah Berlin.
De schoolwbsite vermeld verder:

- Austin Farrer, Anglican theologian and philosopher and Warden of Keble College, Oxford
- Cornelius Ernst, Dominican theologian, translator of Volume 1 of Karl Rahner's *Theological Investigations* (1961) and an inspiration to both Rowan Williams and Timothy Radcliffe.

Een oud-leerling die niet vermeld wordt, is G.D.H. Cole, waarschijnlijk omdat hij te links (en te homoseksueel?) was.

George Douglas Howard Cole (1889 –1959)

- middelbare studies aan St Paul's School en universitaire studies aan Oxford
- gewetensbezwaarde in WO I
- werkte voor de Fabian Society
- vanaf 1925 carrière aan Oxford (economie)
- vanaf 1944 hoogleraar politieke theorie aan Oxford
- schreef ook 29 detectiveromans, samen met zijn vrouw
- waarschijnlijk homoseksueel
  cfr. voorzichtige omschrijving op wiki:
  The couple had one son and two daughters in a marriage that lasted forty-one years. The marriage, however, does not seem to have been especially happy. Cole expressed little interest in actual romantic attachment and even less in sexual relations. Friends observed that emotional attachments tended to be with men rather than women. Cole was very fond of some of his male students. They included the future leader of the Labour Party, Hugh Gaitskell. There is no evidence of any homosexual encounters either before or during his marriage.

- ontwikkelde een eigen vorm van socialisme, soms guild-socialism genoemd, met nadruk op co-operatieve bewegingen; dit socialism was beïnvloed door William Morris.

Millbank, 9, Imperial Chemical House - *Joseph Priestley*

Het Imperial Chemical House werd gebouwd tussen 1927 en 1929 als hoofdzetel van het chemisch bedrijf Imperial Chemical Industries.

In de gevel is een basreliëf met het hoofd van Joseph Priestley.

Hercules Road – *William Blake*

William Blake leefde van 1790 tot 1800 in North Lambeth, London, at 13 Hercules Buildings, Hercules Road. Het huis werd vernietigd in 1918.

61 Westminster Bridge Rd, Morley College – *Octavia Hill*

Morley College is een instelling voor volwassenonderwijs, gesticht in 1860.
Aan het Arts Centre is een Gallery voor tentoonstellingen verbonden.

In het deel van het gebouw uit 1937 zijn mozaïeken aangebracht van verdienstelijke vrouwen. Eén van hen is Octavia Hill.

Octavia Hill (1838-1912)

- haar vader was een bankier die volgeling was van “socialist” Owen
- werd beïnvloed door Frederick Maurice, een christelijk, socialistisch filosoof, die vriend des huizes was
- werd op haar 14e een kopiiste voor John Ruskin in de Dulwich Art Gallery en de National Gallery
- realiseerde meerdere huisvestingsprojecten voor de armen, met geld van o.a. John Ruskin – huisvesting van overheidswege wees ze af omdat dit te onpersoonlijk en te bureaucratisch zou zijn
- ze vond dat de huurders recht hadden op open ruimte en zette zich in voor het behoud van natuurgebieden; zo werkte ze mee aan de campagnes om Hampstead Heath and Parliament Hill Fields te vrijwaren van bebouwing
- stichtte in 1895, samen met 2mannen, de *National Trust for Places of Historic Interest or Natural Beauty*

bij het 10jarig be-staan van de National Trust werd een roos naar haar genoemd.

Huisprojecten waar Octavia Hill herdacht wordt

50 Redcross Way, Red Cross Garden

Dit park werd aangelegd in 1886, samen met de bouw van cottages, die bestemd waren om de huisvesting van de armen te verbeteren. Het ontwerp was van Octavia Hill.
De tuin werd in 2006 gerestaureerd.

2 Garbutt Place

29/30 Ranston Street

60 Cato Street

De National Trust en English Heritage

De National Trust is een charitatieve instelling met als doelstelling het behoud van "plaatsen van historisch belang of natuurlijke schoonheid" in Engeland, Wales en Noord-Ierland.
De organisatie is volkomen onafhankelijk van de overheid. Het inkomen bestaat uit entreegelden, abonnementen van de 3½ miljoen leden, donaties en legaten en de winst die wordt behaald bij commerciële nevenactiviteiten. Het is in de UK de vereniging met het meeste aantal leden.
Het dagelijks werk is grotendeels in handen van meer dan 42000 vrijwilligers.
De instelling heeft bezittingen op letterlijk duizenden locaties, zoals 350 historische huizen, tuinen, fabrieken en molens, waar ze jaarlijks 14 miljoen betalende bezoekers ontvangt.
Aanvankelijk was de aandacht vooral gericht op natuurgebieden. Halverwege de 20e eeuw ontstond een gerichtheid op landhuizen en landgoederen, naarmate de financiële en arbeidsintensieve lasten van dergelijke bezittingen voor meer mensen een probleem werd.

Daarnaast is er vanwege de overheid English Heritage (officieel *Historic Building and Monuments Commission for England*), een zelfstandig bestuursorgaan dat een ruime bevoegdheid heeft om architectonisch en historisch belangrijke plaatsen in Engeland te beheren.
Momenteel wordt English Heritage gefinancierd vanuit het Departement voor Cultuur, Media en Sport.

45 Dolben Str. - *Mary Wollstonecraft*

Hier leefde Mary Wollstonecraft in 1788.

Globe Theatre – *William Shakespeare*

Het oorspronkelijke Globe Theatre was een Londens theater uit de tijd van koningin Elizabeth I, gebouwd in 1598.
Verschillende stukken van William Shakespeare werden hier voor het eerst opgevoerd

Het theater werd, net als alle andere, in 1642 gesloten door de puriteinen.
In 1644 werd het gesloopt om plaats te maken voor woonhuizen.
Het theater werd herbouwd en geopend in 1997.

Over Shakespeare (1564-1616) is zeer weinig met zekerheid geweten.
Er zijn allerlei theorieën dat andere bekende personen zijn werken zouden hebben geschreven.
Volgens één ervan zou de filosoof Francis Bacon de auteur zijn. Die theorie wordt weinig waarschijnlijk geacht, maar hieronder vind je een fantasie daarrond.

Zeker is: het filosofisch karakter van Shakespeare werk is zeer hoog.
Je vindt hieronder materiaal i.v.m. Hamlet.

Filosoferen met Hamlet: vriendschap

Volgens sommigen zou niet Shakespeare, de acteur uit Stratford (1564-1616), de beroemde toneelstukken geschreven hebben, maar wel de filosoof Francis Bacon (1561-1626). Dat blijft speculatie (als we dan toch speculeren: misschien waren ze wel vrienden – beiden waren overigens hoogstwaarschijnlijk homoseksueel – en werkten ze samen aan de stukken, Bacon voor het filosofische, Shakespeare voor het dichterlijke en theatrale).

In Shakespeares *Hamlet* en in Bacons essay *Over vriendschap* vinden we in elk geval eenzelfde mooie gedachte over vriendschap terug.

William Shakespeare

Francis Bacon

Hamlet:
Jullie die als figuranten of publiek dit stuk bijwonen, had ik tijd – de dood is streng en ongeduldig – dan kon ik vertellen... Horatio, ik ben dood, jij leeft. Zeg wie ik was, waar ik voor stond aan de onwetenden.
(Horatio wil samen met zijn vriend sterven en wil van de gifbeker drinken)
Hamlet:
Geef mij de beker, laat los. Horatio, als dit niet wordt verklaard, laat ik een naam vol wonden achter. Als jij mij in je hart gedragen hebt, stel dan de zaligheid van de dood nog even uit. Vertel alles wat ertoe geleid heeft dat ik dit – de rest is stilte.
(Hamlet sterft)
Horatio:
Laat mij aan de argeloze wereld vertellen hoe dit allemaal is gebeurd.

Na deze twee edele vruchten van vriendschap (gevoelens tot rust brengen en geven van raad), volgt de laatste vrucht, als een granaatappel met veel pitten: het bieden van hulp en een deel dragen van alle handelingen en aangelegenheden.
Er zijn zoveel dingen die een mens niet zelf kan doen. De oude filosofen zegden te weinig met de uitspraak "een vriend is een tweede zelf", want een vriend is veel meer dan jezelf.
Mensen hebben maar een beperkte hoeveelheid tijd en ze verlangen bij hun dood vaak nog dingen die hun nauw aan het hart liggen. Als een man een ware vriend heeft, kan hij zeker zijn dat de zorg voor deze dingen voortgezet zal worden na zijn dood. Een mens heeft dan als het ware twee levens voor zijn verlangens.

Filosoferen met Hamlet: to be or not to be

Hamlet:
To be, or not to be: that is the question:
Whether 'tis nobler in the mind to suffer
The slings and arrows of outrageous fortune,
Or to take arms against a sea of troubles,
And by opposing end them? To die: to sleep;
No more; and by a sleep to say we end
The heart-ache and the thousand natural shocks
That flesh is heir to, 'tis a consummation
Devoutly to be wish'd. To die, to sleep;
To sleep: perchance to dream: ay, there's the rub;
For in that sleep of death what dreams may come
When we have shuffled off this mortal coil,
Must give us pause: there's the respect
That makes calamity of so long life;
For who would bear the whips and scorns of time,
The oppressor's wrong, the proud man's contumely,
The pangs of despised love, the law's delay,
The insolence of office and the spurns
That patient merit of the unworthy takes,
When he himself might his quietus make
With a bare bodkin? who would fardels bear,
To grunt and sweat under a weary life,
But that the dread of something after death,
The undiscover'd country from whose bourn
No traveller returns, puzzles the will
And makes us rather bear those ills we have
Than fly to others that we know not of?
Thus conscience does make cowards of us all.

Ophelia, schilderij van John Everett Millais (1829-1896)

Er bestaat maar één werkelijk ernstig filosofisch probleem: de zelfmoord. Oordelen of het leven de moeite waard is of niet de moeite waard is om geleefd te worden, is antwoorden op de fundamentele vraag van de filosofie.

(Albert Camus, eerste zin van *De Mythe van Sisyphus)*

Hamlets monoloog in de opera *Hamlet* van Ambroise Thomas, opvoering in de opera van Kansas City

Nog veel bonter maakt hij het die beweert dat het goed is om nooit geboren te zijn, of eenmaal geboren, zo snel men kan Hades' poort te bereiken. Als hij werkelijk meent wat hij zegt, waarom verlaat hij het leven dan niet?

(Epicurus, *Brief aan Menoikeus)*

Hamlet (by the grave of Ophelia):
What is he whose grief bears such an emphasis? whose phrase of sorrow conjures the wandering stars, and makes them stand like wonder-wounded hearers? This is I, Hamlet the Dane.

Wij moeten persoonlijke rampen bestrijden door de dankbare herinnering aan wat wij verloren hebben en door het inzicht dat wat gebeurd is, niet ongedaan gemaakt kan worden.

(Epicurus, *Vaticaanse stelling 55)*

First clown:
This same skull, sir, was Yorick's skull,
the king's jester.
Hamlet:
Alas, poor Yorick! I knew him, Horatio: a fellow of infinite jest, of most excellent fancy: he hath borne me on his back a thousand times; [...] Here hung those lips that I have kissed I know not how oft. Where be your gibes now? Your gambols? your songs? your flashes of merriment, that were wont to set the table on a roar? [...] Imperious Caesar, dead and turn'd to clay, Might stop a hole to keep the wind away: O, that that earth, which kept the world in awe, Should patch a wall to expel the winter flaw!

**Life's but a walking shadow, a poor player
That struts and frets his hour upon the stage
And then is heard no more: it is a tale
Told by an idiot, full of sound and fury,
Signifying nothing.**

(Shakespeare , *Macbeth)*

Hamlet:
The rest is silence.
Hamlet dies.

Hamlet sterft in de armen van Horatio (productie Ohio Theatre)

Maar nu is het tijd om heen te gaan, voor mij om te sterven, voor u om te leven. Wie van ons beiden een beter lot tegemoet gaat weet niemand behalve de godheid alleen.

(Socrates, slotzin van de *Apologie)*

Mijn dood is de voortzetting van mijn leven zonder mij.

(Jean-Paul Sartre)

Filosoferen met Hamlet

Meester Shuzan hield een stok op, liet die aan de verzamelde leerlingen zien en zei: "Noem dit een stok en je zit vast aan de naam. Noem het geen stok en je gaat voorbij aan het feit. Leerlingen, welke naam geven jullie eraan?"

(*Koan* 43 van de *Mumonkan*, zenboeddhistisch geschrift)

Polonius: What do you read, my lord?
Hamlet: **Words, words, words.**

Waarover men niet spreken kan, moet men zwijgen.

(Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus)*

Zolang de vrees van mensen duurt, hebben zij te kampen met bijgeloof.

(Spinoza)

Hamlet: **There are more things in heaven and earth, Horatio, than are dreamt of in your philosophy.**

Sinds de Verlichting is de overtuiging gegroeid dat vooruitgang van wetenschap en techniek hoe dan ook een 'goed' is. Dit optimisme houdt er geen rekening mee dat kennis altijd partieel blijft en daarom niet noodzakelijk een betrouwbare leidraad voor het handelen is: een kind dat weet hoe je met lucifers vuur kunt maken, is gevaarlijker dan een kind dat dit niet weet.

(Etienne Vermeersch, *Weg van het WTK-stelsel)*

De filosofen met hun eerbiedwaardige baarden en mantels, die verkondigen dat alleen zij wijs zijn, wat zijn ze heerlijk gestoord als ze hun ontelbare werelden construeren.

(Erasmus, *Lof der zotheid)*

Polonius: **Though this be madness, yet there is method in 't.**

Wij zien dat de mensen ziek worden wanneer hun als gevolg van uitwendige hindernissen of een innerlijk gebrek aan aanpassing de bevrediging van hun erotische behoeften in de realiteit is ontzegd. Wij zien dat zij dan in de ziekte vluchten, om met haar hulp een substituutbevrediging voor het ontzegde te vinden.

(Sigmund Freud, Vijf colleges over psychoanalyse)

Er is altijd een stuk waanzin in liefde. Maar er is ook altijd een stuk redelijkheid in waanzin.

(Nietzsche)

(brief Hamlet) **Doubt thou the stars are fire; Doubt that the sun doth move; Doubt truth to be a liar; But never doubt I love.**

Liefde is het enige gezonde en bevredigende antwoord op het probleem van het menselijk bestaan.

(Eric Fromm, *De kunst van het liefhebben)*

Filosoferen met Hamlet

De mens is een rietstengel, de zwakste van heel de natuur, maar hij is een denkend riet.

(Blaise Pascal, *Pensées)*

Hamlet: **What piece of work is a man!** how noble in reason!
how infinite in faculty! And yet, to me,
what is this quintessence of dust?

Als er ergens een wetenschap bestaat waaraan de mens behoefte heeft, dan is het die welke hem leert op gepaste wijze de plaats in te nemen die hem in de schepping is toegewezen en waaruit hij leren kan wat men moet zijn om een mens te zijn.

(Kant, *Bemerkungen zu den Beobachtungen über das Gefuhl des Schönen und Eerhabenen)*

Ik ken geen enkel voorbeeld waaruit blijkt dat een vrouw ooit tot vriendschap in staat was.

(Montaigne, Essay *Over vriendschap*)

Hamlet: **Frailty, thy name is woman.**

Men wordt niet geboren als vrouw, men wordt tot vrouw gemaakt.

(Simone de Beauvoir, *Le deuxième sexe)*

Uit "wat is" kan nooit afgeleid worden "wat moet".

(David Hume, *A Treatise of Human Nature)*

Hamlet: **for there is nothing either good or bad,
but thinking makes it so.**

De rede wijst passende vredesbepalingen aan op grond waarvan de mensen tot elkaar kunnen gebracht worden. Uit deze fundamentele natuurwet, die de mensen gebiedt naar vrede te streven, wordt als tweede deze wet afgeleid: *Behandel de mensen zoals je wil dat zij jou behandelen.*

(Hobbes, *Leviathan)*

De verwezenlijking van de ideale staat is in zekere mate mogelijk, maar alleen wanneer de leiding in handen komt van ware filosofen.

(Plato, *De staat, boek VII)*

Marcellus: **Something is rotten in the state of Denmark.**

Een wereldkaart zonder Utopia is zelfs geen vluchtige blik waard.

(Oscar Wilde, *The Soul of Man under Socialism)*

1 London Bridge St. , Times Literary Supplement - *Christopher Hitchens*

De *TLS* is een weekblad met boekbesprekingen en essays, dat verschijnt sinds 1902.

Christopher Hitchens (1949–2011)

- geboren in Engeland (Portsmouth, Hampshire)
- studeert “Philosophy, Politics and Economics” aan de Universiteit van Oxford en behaalt nipt zijn bachelorsdiploma
- werkzaam als journalist, publicist en literatuurcriticus
- gaat naar United States in 1981, als deelnemer aan een uitwisselingsprogramma tussen tijdschriften
- was de oudere broer van de christelijke en conservatieve publicist Peter Hitchens.

- verdediger van Verlichtingswaarden, met aanvankelijk uitgesproken linkse standpunten, o.a. tegen kernwapens, de Vietnamoorlog, Slobodan Milošević, Israëls regering
- ageerde ook tegen “de kwalijke aard en invloed van godsdienst op het persoonlijke en openbare leven” (en wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van het Nieuwe atheïsme):
  - stelde: "De echte as van het kwaad wordt gevormd door het christendom, het jodendom en de islam"
  - breidde in zijn boek *God Is Not Great* breidde Hitchens zijn kritiek uit tot alle religies, inclusief hindoeïsme en het neo-paganisme: “Georganiseerde religie is "gewelddadig, irrationeel, intolerant, moedigt aan tot racisme, tribalisme, en onverdraagzaamheid; zij investeert in onwetendheid, staat vijandig tegenover vrij onderzoek, minacht vrouwen en dringt zich op van kindsbeen af".

Guy’s Campus King’s College (verbinding St Thomas St en Collingwood St) – Wittgenstein en Keats

Guy's Hospital is één van de grootste ziekenhuizen in London, verbonden aan King’s College.
The Tower Wing is het 2e grootste ziekenhuisgebouw in de wereld, met 34 verdiepingen.
Onder meer Alexander Fleming, ontdekker van penicilline, was er werkzaam.

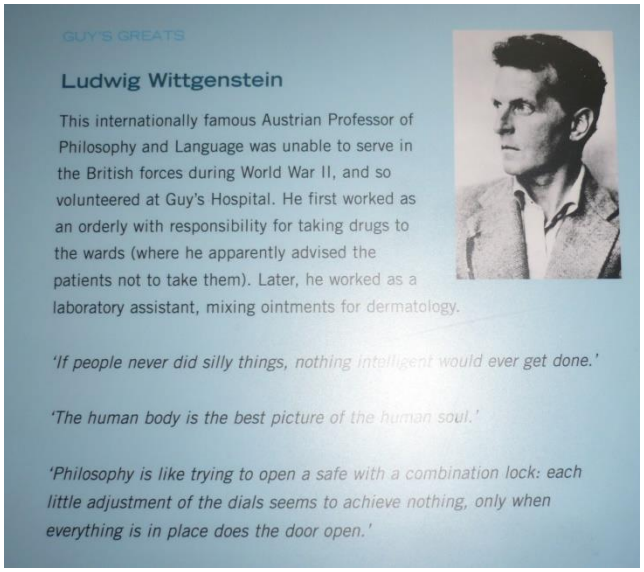
Tijdens WO II werkte Wittgenstein er anoniem als koerier van medicatie en labohulp.
In het museum van het hospitaal (ingang Great Maze Pond) is er een vermelding bij de “Guy’s Great”.
In een binnenhof van King’s College is er een blue plaque aangebracht.

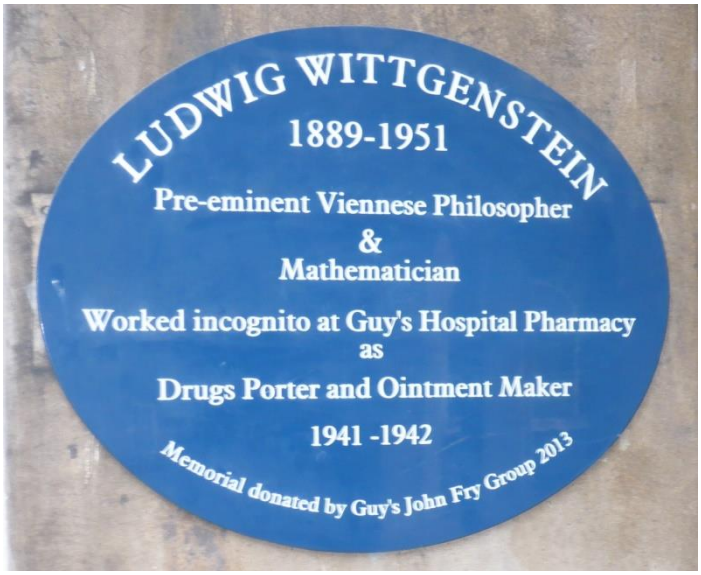
Op dezelfde binnenhof is er een zittend standbeeld van de dichter John Keats (1795-1821), die hier een praktische medische opleiding begon (maar niet afmaakte).
In de nis is deze versregel aangebracht, uit *The Fall of Hyperion - A Dream*:

sure a poet is a sage; a humanist, physician to all men.

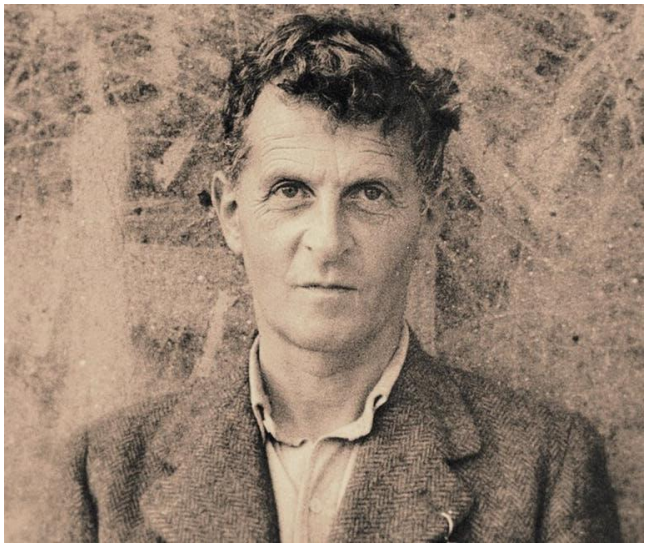

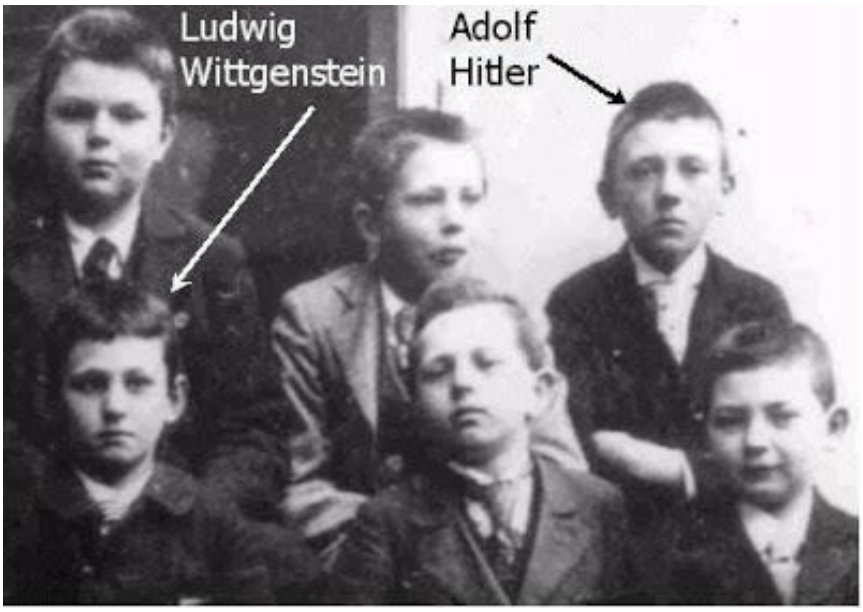

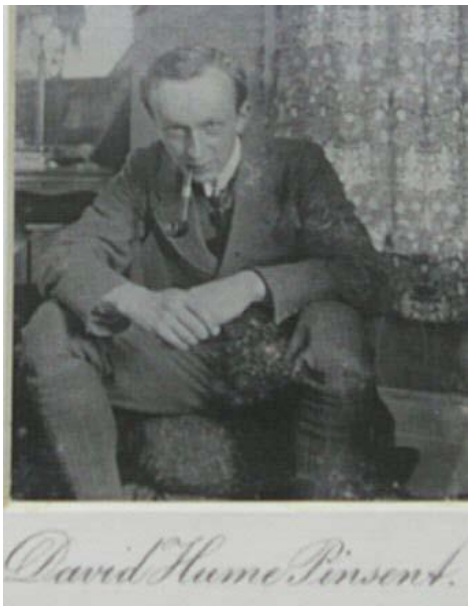

Wittgenstein (1889-1951)

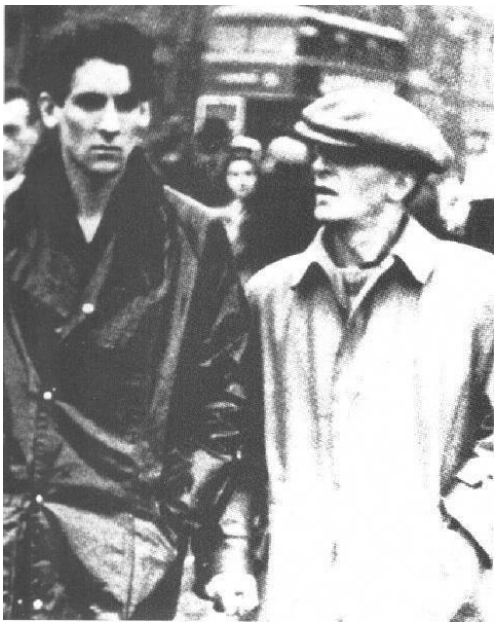
- geboren in Oostenrijk in één van de rijkste families van Europa (3 van zijn broers pleegden zelfmoord)
- christelijk gedoopt (zijn houding tegenover het geloof zal in de loop van zijn leven wijzigen, maar een zekere religiositeit zal steeds aanwezig blijven)
- zit samen met Hiller op de school in Linz
- studeert werktuigkundige (vliegtuigen) en gaar hiervoor naar Manchester
- geraakt in de ban van de vraag naar de fundering van wiskunde en leest Russell's werk hierover
- gaat in 1911 naar Cambridge om bij Russell te studeren
- Russell stelt hem voor aan een afstammeling van David Hume, David Hume Pinsent, met wie Wittgenstein een homoseksuele relatie begin van een goed jaar
- is na zijn erfenis in 1913 één van de rijkste Europeanen, maar hij geeft zijn vermogen weg aan kunstenaars en aan familmieleden
- vecht in WO I met het Oostenrijks leger
- beëindigt in 1918 zijn Tractatus, die pas in gepubliceerd zal worden in 1921
- start in 1919 een opleiding tot leraar
- is kort tuinier in een klooster en wordt dan onderwijzer in meerdere Oostenrijkse dorpjes, een carrière die eindigt met een schandaal, het slaan van een jongen
- wordt terug tuinier in een klooster en helpt mee bij het ontwerp van het huis van zijn zus
- keert in 1929 terug naar Cambridge en doceert er tot 1941
- begint na 1930 een relatie met een student wiskunde, Francis Skinner, die duurt tot diens dood aan polio in 1941
- verblijft regelmatig in een huisje in Noorwegen, waar hij schrijft aan zijn *Filosofische onderzoekingen*
- werkt tijdens WO II in Guy's Hospital, dat oorlogsslachtoffers opving
- heeft vanaf 1946 een relatie met een zekere Ben Richards
- neemt in 1947 ontslag als professor in Cambridge
- sterft aan prostaatkanker en wordt christelijk gegraven in Cambridge.

Wittgenstein met Francis Skinner in Cambridge

*Wittgenstein met Ben Richards in London - Wittgensteins graf (*Ascension Parish Burial Ground)

Wittgenstein heeft 2 tegenstrijdige filosofieën ontworpen.

De eerste Wittgenstein is die van De *Tractatus logico-philosophicus:*

- het boek bevat slechts 6 hoofdzinnen:
  1. De wereld is alles, wat het geval is.
  2. Wat het geval is, het feit, is het bestaan van connecties.
  3. Het logische beeld van de feiten is de gedachte.
  4. De gedachte is de zinvolle volzin.
  5. De volzin is een waarheidsfunctie van elementaire volzinnen. (De elementaire volzin is een waarheidsfunctie van zichzelf.)
  6. De algemene vorm van de waarheidsfunctie is: $[\bar{p}, \bar{\xi}, N(\bar{\xi})]$. Dit is de algemene vorm van de volzin.
  7. Van dat, waarover niet kan worden gesproken, moet men zwijgen.
- bij deze zinnen staan dan steeds verdere zinnen die meer uitleg geven, waarvan sommige zinnen op hun beurt uitlegzinnen krijgen, zodat je een ingewikkelde structuur krijgt(bv. zin 5.47321 is de 1e uitlegzin bij de 2e uitlegzin bij de 3e uitleg zin bij de 7e uitlegzin bij de 4e uitlegzin bij hoofdzin 5)

- bij de laatste zin wordt geen verdere uitleg gegeven;
  de zin geeft de bedoeling weer van Wittgenstein: er wordt in de filosofie veel te veel gesproken, want er zijn zaken waarover je niet zinvol kan spreken; de filosofie moet gezuiverd worden van de vele onzin
- de enige zinvolle zinnen zijn immers, naast zinnen uit de logica (behandeld in 6.1), uit de wiskunde (behandeld in 6.2) en uit Wittgensteins kennisleer (behandeld in 6.5), zinnen uit de exacte natuurwetenschappen (behandeld in 6.3), zinnen die dus fysische (waaronder ook chemische en biologische mag verstaan worden) toestanden van de wereld beschrijven
- dit betekent dus enerzijds dat er wel degelijk waarheid bestaat, want er is een taal die de wereld correct kan beschrijven: zinnen geven gedachten weer (4), die een logisch beeld geven van feiten (3) of connecties (2) en daarmee de wereld – waarheid is dus een afspiegeling van de wereld:
  wat gezegd kan worden, kan duidelijk worden gezegd (voorwoord)
- deze wereld is echter enkel de wereld van de natuurwetenschappen; zinnen die beweren iets anders dan natuurwetenschappelijke feiten uit te drukken zijn zinloos; dit betekent dat de meeste filosofische zinnen betekenisloos zijn:
  de juiste methode van filosoferen zou eigenlijk deze zijn: niets uitspreken dan wat gezegd kan worden, natuurwetenschappelijke stellingen dus – iets dus wat met filosofie niets te maken heeft – en dan steeds, als een ander iets metafysisch wilde zeggen, hem aan te tonen dat hij bepaalde tekens in zijn zinnen geen betekenis heeft gegeven (6.53)
- in de zinnen bij 6.4 behandelt Wittgenstein een aantal klassieke thema's van de filosofie, die voor hem "metafysisch" zijn en waarover alle positieve uitspraken dus onzin zijn, onder meer:
  - ethica (en esthetica): er bestaat geen objectieve ethica (of esthetica)
    Er kunnen geen ethische volzinnen bestaan. (6.42)
    Ethica kan niet uitgesproken worden. (ethiek en esthetiek zijn een). (6.421)
    De eerste gedachte bij een opstelling van een ethische wet in de vorm van "gij moet…" is: en wat als ik het niet doe? (6.422)
  - de zin van de wereld: die is niet objectief vast te stellen:
    De zin van de wereld moet buiten haar liggen. In de wereld is alles als het is en gebeurt alles zoals het gebeurt; er is <u>in</u> de wereld geen waarde. Als er waarde is die waarde

heeft, moet zij buiten alles wat gebeurt en buiten alle zo-zijn liggen, want alle gebeuren en zo-zijn is toevallig. (6.41)

- de dood: die gaat ons niet aan (Wittgenstein herneemt hier, weinig origineel, Epicurus, die weigert het onderscheid te maken tussen "dood zijn" en "dood gaan" of sterven):
  Bij de dood verandert de wereld niet, maar houdt op (6.431)
  De dood is geen gebeurtenis in het leven. De dood beleeft men niet. Als je onder eeuwigheid niet oneindige tijdsduur, maar ontijdelijkheid verstaat, dan leeft hij eeuwig die in het heden leeft. Ons leven is even eindeloos als ons gezichtsveld grenzeloos is. (6.4311)
- de onsterfelijkheid van de ziel: daar valt uiteindelijk niets over te zeggen:
  De temporele onsterfelijkheid van 's mensen ziel, dat wil zeggen haar eeuwig voortleven na de dood, is niet alleen op geen enkele manier zeker, maar deze hypothese helpt ons, voor alles, helemaal niet aan dat wat men er altijd mee wilde bereiken. Wordt daardoor soms een raadsel opgelost, als ik eeuwig verder leef? Is dit eeuwige leven dan niet net zo raadselachtig als het tegenwoordige? De oplossing van het raadsel in ruimte en tijd te leven, ligt <u>buiten</u> ruimte en tijd. (6.4312)

- in bepaalde uitspraken lijkt het erop dat Wittgenstein meent dat we ons met deze thema's dan maar niet verder moeten bezighouden, dat we onze beperking en begrenzing terzake moeten voelen en dus aanvaarden:
  Wij voelen dat zelfs als alle mogelijke wetenschappelijke vragen beantwoord zijn, onze levensproblemen nog helemaal niet zijn aangeroerd. Er blijft dan weliswaar geen vraag meer over; en juist dat is het antwoord. (6.52)
  De oplossing van het levensprobleem verraadt zich door het verdwijnen ervan. (6.521)
  De beschouwing van de wereld sub specie aeterni is haar beschouwing als – begrensd – geheel. Het gevoel van de wereld als begrensd geheel is het mystieke. (6.45)
- opvallend is wel dat Wittgenstein niet spreekt over "het mysterie", maar wel over "het mystieke"; de aap komt uit de mauw, als hij beweert dat het mystieke zich blijkbaar toont aan ons:
  Er bestaan stellig onuitsprekelijke zaken. Dit <u>toont</u> zich, het is het mystieke. (6.522);
  in plaats van een mysterie te aanvaarden, verwijst Wittgenstein naar het mystieke:
  Niet <u>hoe</u> de wereld is, is het mystieke, maar <u>dat</u> zij is. (6.44)
- Wittgenstein doet dan ook een aantal uitspraken waaruit blijkt dat hij een aantal metafysische stellingen onderschrijft, die totaal niet door de natuurwetenschappen kunnen gesteld worden, bv.
  - er bestaan wel degelijke geboden los van de eraan verbonden sancties, geboden die een intrinsieke beloning inhouden (die natuurlijk niet verder gespecifieerd wordt door Wittgenstein, tenzij impliciet, door een term van Kant over te nemen);
    de reeds geciteerde zin "*De eerste gedachte bij een opstelling van een ethische wet in de vorm van "gij moet…" is: en wat als ik het niet doe?"* wordt als volgt aangevuld: *Maar het is duidelijk dat de ethiek niets met straf en beloning in de gebruikelijke zin te maken heeft. Dus moet deze vraag naar de <u>gevolgen</u> van een handeling geen belang hebben. – Die gevolgen mogen tenminste geen gebeurtenissen zijn, want er moet toch iets in orde wezen in het stellen van die vraag. Er moet wel een soort van ethische beloning en ethische straf bestaan, maar die moeten in de handeling zelf gelegen zijn.* (6.422);
    de reeds geciteerde zin "*Ethica kan niet uitgesproken worden.*" wordt aangevuld door:

De ethica is transcendentaal (ethiek en esthetiek zijn een). (6.421). De term *transcendentaal* komt uit de filosofie van Kant, die beweerde dat er een categorische imperatief bestaat, maar daarvoor wel het bestaan van God en de onsterfelijkheid van de ziel moest aannemen (de intrinsieke beloning en straf kunnen uiteindelijk maar betekenisvol gemaakt worden als een beloning in de hemel en straf in de hel)

- de zin van het leven kan ons wel degelijk duidelijk worden, alleen kan hij niet duidelijk geformuleerd worden:
  De oplossing van het levensprobleem verraadt zich door het verdwijnen ervan. (Is dat niet de reden dat mensen wie de zin van het leven na langdurige twijfel duidelijk was geworden, dan niet konden zeggen waar die zin uit bestond.) (6.521)
- er bestaat wel degelijk "het Hogere":
  Hoe de wereld is, is voor het hogere totaal onverschillig. God openbaart zich niet in de wereld. (6.432);
  God is voor Wittgenstein blijkbaar geen zinloos begrip, maar bestaat blijkbaar, zij het wel buiten de wereld; zie ook het reeds geciteerde: *De oplossing van het raadsel in ruimte en tijd te leven, ligt buiten ruimte en tijd.* (6.4312);
  de geciteerde zinnen zijn te verzoenen met het deïsme (er is een god die zich voor de rest niet bezighoudt met de wereld, waar dus *alles is als het is en gebeurt zoals het gebeurt)*;
  de mystiek laat natuurlijk een poort open om toch god te ontmoeten, nl. door niet *in de wereld* te blijven, maar er buiten te gaan, door in ex-stase te komen.

In de Tractatus schreef Wittgenstein*: de waarheid van de hier meegedeelde gedachten schijnt me onaantastbaar en definitief. Ik ben dus van mening de problemen in wezen voorgoed te hebben opgelost.* (voorwoord)
Daar kwam hij later op terug en hij ontwikkelde een filosofie die in de tegenovergestelde richting gaat. **De "filosofische onderzoekingen" van deze "tweede Wittgenstein" werden pas na zijn dood gepubliceerd:**

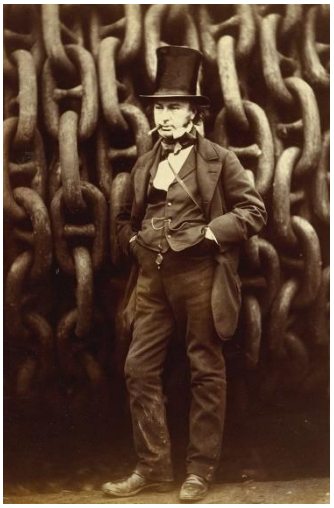
- er bestaan geen vaste regels i.v.m. taalgebruik – de idee dat de logica de basis vormt van een juiste taal en dat daarmee zin van onzin (wetenschap van filosofie) kan onderscheiden worden, is fout
- om toch vat te krijgen op taal, is er het begrip "taalspel": de mens hanteert meerdere taalspelen, die wel steeds enkele kenmerken gemeen hebben, maar ook steeds van elkaar verschillen; de verschillende taalspelen zijn familie van elkaar, maar zeker niet identiek
- Bertrand Russell verklaarde over dit werk: *I have not found in Wittgenstein's Philosophical Investigations anything that seemed to me interesting and I do not understand why a whole school finds important wisdom in its pages. Psychologically this is surprising. The earlier Wittgenstein, whom I knew intimately, was a man addicted to passionately intense thinking, profoundly aware of difficult problems of which I, like him, felt the importance, and possessed (or at least so I thought) of true philosophical genius. The later Wittgenstein, on the contrary, seems to have grown tired of serious thinking and to have invented a doctrine which would make such an activity unnecessary. I do not for one moment believe that the doctrine which has these lazy consequences is true. (*My Philosophical Development, 1959*).*

Railway Avenue, Rotherhithe / Brunel Museum – *Isambard Brunel*

The **Brunel Museum** is een museum gewijd aan "London's story of an engineering family that changed the World", gehuisvest in een voormalig **Engine House.**

Isambard Brunel (1806-1859)

- zoon van een Franse ingenieur en een Engelse moeder
- studies in Parijs, aan beroemde Lycée Henri IV, maar als Engelsman geweigerd aan Ecole Polytechnique
- wordt ingenieur, een van de mannen die de exacte natuurwetenschappen omzetten in machines en bouwwerken en zo het ideaal van de groei mogelijk maken
- is bijzonder succesvol en wordt één van de belangrijkste figuren uit de Industriële Revolutie, met op zijn palmares
  - de uitbouw van Great Westerne Railway, tussen Bristol en London – het eerste stuk, tussen Paddington station en Maidenhead Bridge station, opende in 1838
  - de bouw van een tunnel onder de Theems in 1843, nu deel van Underground – de eerste metrolijn ter wereld opende in 1863 tussen Paddington en Farringdon
  - de bouw van bruggen, bv. Hungerford Bridge over de Thames nabij Charing Cross Station, in 1845
- ligt begraven op Kensal Green Cemetery
- werd in een wedstrijd "**100 Grootste Britten**" (BBC, 2002) nr. 2, na Churchill, maar vóór prinses Diana, Charles Darwin, Shakespeare, Newton, Elisabeth I, John Lennon, Nelson en Oliver Cromwell als tiende.
  Op 34 staat Thomas Paine, op 37 Thomas More en op 80 Babbage.

Sayes Court park - *John Evelyn*

Sayes Court was a manor house met een beroemde tuin, aangelegd John Evelyn.

Het domein is nu grotendeels ingepalmd door de dokken van Convoys Wharf. Een deel ervan werd het huidige park.

De campagne tot behoud van het domein in 1884 spelde een belangrijke rol in het ontstaan van de National trust.

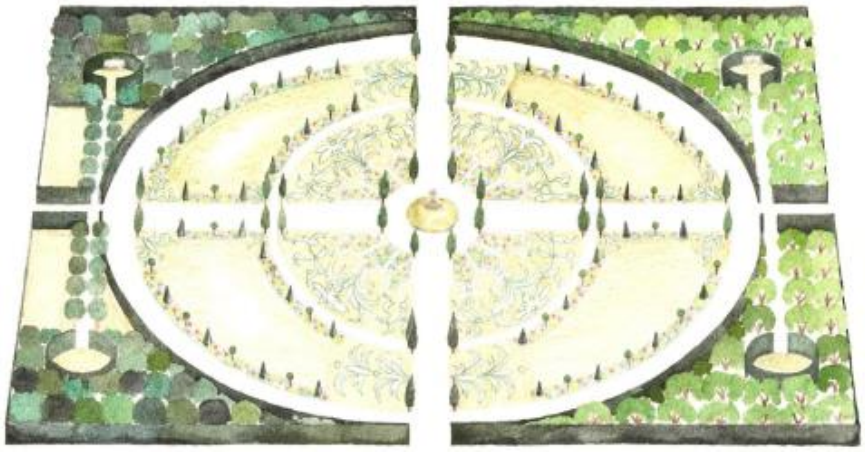
John Evelyn (1620-1706)

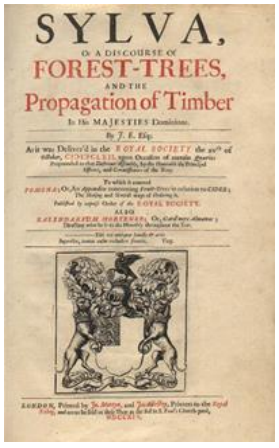
- kwam uit een familie rijk geworden door de productie van buskruit.
- publiceerde in 1664 de verhandeling *Sylva, or A Discourse of Forest-Trees,* die de Engelsen wou aanzetten tot het kweken van bomen om de houtproductie nodig voor de scheepsvloot op peil te houden.
  Volgens Roger Scruton speelde dit boek een grote rol in het natuurbehoud in Engeland.
- nu is Evelyn vooral bekend om het dagboek dat hij heel zijn leven bijhield en zijn tijd goed ducumenteert.

Mortlake High St., St Mary the Virgin – John Dee

In deze kerk, die dateert van 1543, is er een plakkaat dat vermeldt dat John Dee hier begraven werd. Hij woonde dichtbij de kerk.

John Dee (1537-1609)

Dr. John Dee was een invloedrijk geleerde tijdens de regeerperiode van queen Mary en Elsabeth I, aan wie hij raad gaf.
Hij hield zich bezig met alchemie, astrologie, magie en allerlei hermetische theorieën. Hij communiceerde bv. (via een “oplichter”) met de engelen om de taal te leren kennen waarmee God heeft gepraat tegen Adam. Hij bezat de grootste bibliotheek van Engeland in zijn huis in Mortlake.

Hij herinnert aan het feit dat vóór Bacon ons onderscheid tussen wetenschap en irrationele theorieën nog niet bestond. Dat onderscheid is pas tot stand gekomen na een lang proces. Ook Newton (100 jaar na Dee) heeft, naast zijn wetenschappelijk theorieën, een hele reeks irrationele geschriften nagelaten.

202 Howard, Digby Stuart College (Roehampton University) - *Nina Power*

De Roehampton University, gesitueerd op 3 campussen in Roehamton, zuid-west London, ontstond in 1975 door de fusie van 4 hogescholen, allen gesticht in de 19e eeuw om leerkrachten te vormen.
Het Whitelands College, gesticht in 1841, was de eerste hogeschool die vrouwen toeliet.
Het Digby Stuart College, gesticht in 1874, was oorspronkelijk bedoeld om katholieke vrouwelijke leerkrachten te vormen.

Nina Power

- studies aan Middlesex University en University of Warwick
- nu docente aan University of Roehampton in Londen, campus Digby Stuart College
- vertaalde werk van de Franse linkse denker Alain Badiou

- is anti-kapitalistisch en marxistisch georiënteerd
- schreef in 2009 het feministisch pamflet *One Dimensional Woman,* waarin ze een feminisme bekritiseert dat consumentistisch is. Dat het vermeende hoogtepunt van de emancipatie van de vrouw samenvalt met het consumentisme is geen toeval, maar een uiting van het huidig politiek klimaat. Het feminisme moet terug politiek worden.

St Mary's Church, Putney - *The Levellers*

In 1647, tijdens de Engelse burgeroorlog, toen Cromwells leger (New model Army) en het Parlement van mening verschilden, rukte Cromwell op naar London. Binnen het leger was er onenigheid tussen de gematigde Cromwell en de Levellers.
Beide partijen hielden daarover debatten in deze kerk: de Putney debatten.

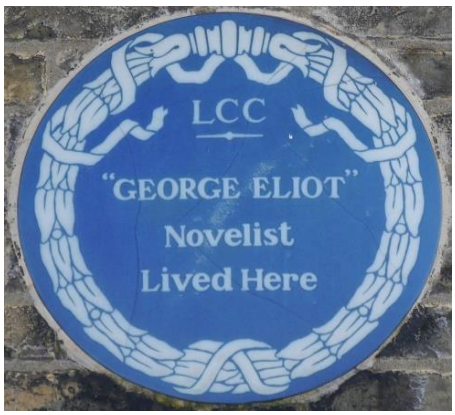
Voor deLevellers: zie wandeling London Noord, Rosemary Branch Tavern.

Wimbledon Park Road, 31 - *George Henry Lewes / George Eliot*

In dit huis leefden George Lewes en George Eliot van 1859 tot 1863.
Eliot schreef er haar roman *The Mill on the Floss.*

Eliot ging in 1880 met haar nieuwe echtgenoot wonen in 4 Cheyne Walk, maar overleed 3 weken later.

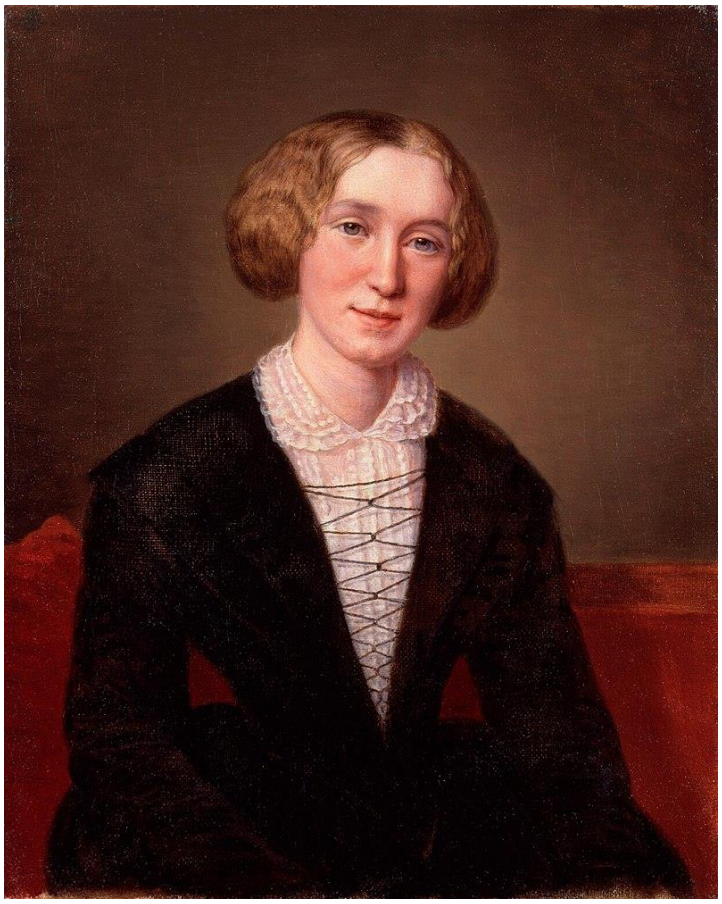
George Henry Lewes (1817–1878)

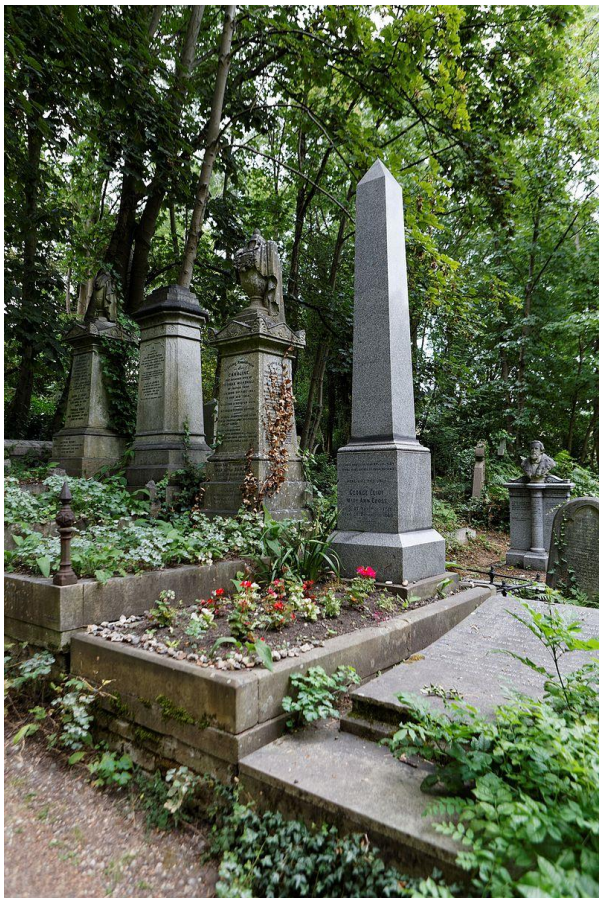

- was een Engelse filosoof, literair criticus en schrijver van toneelkritieken
- was een belangrijke vertegenwoordiger van de stroming in het victoriaanse Engeland die openstond voor darwinisme, positivisme en scepticisme tegenover bijvoorbeeld religie
- dankt zijn bekendheid vooral aan zijn relatie met de schrijfster George Eliot, met wie hij samenwoonde zonder getrouwd te zijn.
- zijn filosofische hoofdwerk is *The Problems of Life and Mind*, dat onvoltooid was toen hij overleed. George Eliot heeft het deel afgemaakt waar hij aan bezig was. Lewes verkent hier het grensgebied tussen filosofie en psychologie.

George Eliot (1819-1880)

- pseudoniem van Mary Anne Evans, een van de belangrijkste schrijfsters uit het victoriaanse Engeland
- kwam in haar jeugd in contact met een rijke fabrikant die een kring intellectuelen om zich heen hadden verzameld, waaronder Robert Owen en Herbert Spencer en Harriet Martineau
- vertaalde in 1846 *Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet* van David Friedrich Strauss en later *Das Wesen des Christentums* van Ludwig Feuerbach
- werd verliefd op Herbert Spencer, die haar liefde niet beantwoordde
- leerde in 1851 de schrijver en filosoof George Henry Lewes kennen, die ook bijdroeg aan de *Westminster Review;* eind 1853 kregen ze een relatie
- maakte in 1856 een vertaling van Spinoza's *Ethica,* die echter niet tijdens haar leven gepubliceerd werd
- publiceert in 1860 haar bekendste roman, *The Mill on the Floss*
- in 1878 overleed George Henry Lewes, van wie ze het boek *The Problems of Life and Mind* afwerkte
- trouwde in 1880 en overleed drie weken later
- ligt begraven op Highgate Cemetery in Londen, naast Lewes.

Brixton Prison, Jebb Av. - *Bertrand Russell*

De gevangenis werd gebouwd in 1820 en is nog steeds in functie.

Nadat Bertrand Russell in 1918 gepleit had tegen het uitnodigen van de USA om deel te nemen aan de oorlog, bracht hij hier 6 maand in gevangenschap door.
Hij verklaarde hierover:

> *I found prison in many ways quite agreeable. I had no engagements, no difficult decisions to make, no fear of callers, no interruptions to my work. I read enormously; I wrote a book, "Introduction to Mathematical Philosophy"... and began the work for "Analysis of Mind".*

The Bertrand Russell Research Centre heeft alle brieven van Russell (105 in totaal) uit de gevangenis gepubliceerd, 100 jaar nadat ze geschreven waren.
Een voorbeeld (fragment), gericht aan Gilbert Murray, professor Grieks aan Oxford:

> *I am trying to discover the essential principles of symbolism and I do not wish to be misled by peculiarities of the Indo-European languages. It has become obvious to me that the language of the* Principia Mathematica*, which has neither vocabulary nor inflections, is nevertheless through its syntax, an Indo-European language. I think all European philosophy from Plato downwards is dominated in its view of the structure of the universe, by the structure of the languages familiar to the philosophers. I wish therefore to know something of the structure (syntax and a little grammar) of the familiar languages Chinese, Japanese, but above all primitive languages, Red Indian, Australian, and African.*

Een ander voorbeeld, minder filosofisch van aard, aan Constance Malleson, schrijfster en actrice, die een relatie had met Russell tussen 1916 en 1920:

My Beautiful, my Darling, it was heaven seeing you today, and feeling the touch of your dear hands. And your letter is a very very dear letter. No, I don't realize how much you love me. There are moments when I do, and then it seems incredible, and I think "No one could love me *like that".*

26 Herne Hill - *John Ruskin*

Hier leefde John Ruskin. het huis zelf werd afgebroken.

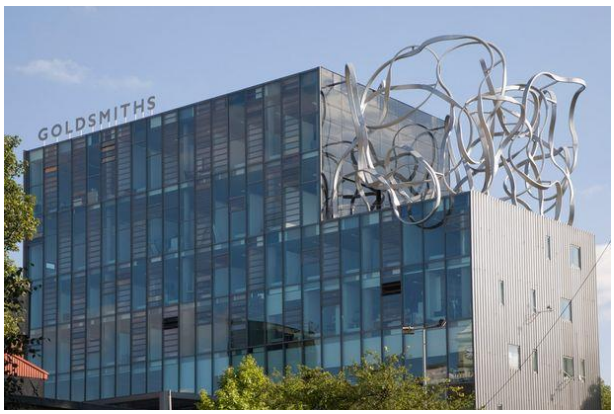

8 Lewisham Way, New Cross, Goldsmiths (university) - *B. Stiegler, French theory, Jason Hickel*

Goldsmiths werd gesticht in 1891 en is gespecialiseerd in kunst, design en sociale wetenschappen.

In de filosofie wordt er een groot deel aan French Theory aangeboden, met o.a. Bernard Stiegler als docent. Alan Sokal is een bekend criticus van de French Theory
Een andere filosoof verbonden aan Goldsmiths is Jason Hickel.

French Theory (of postmodernisme in de angelsaksische wereld)

- vanaf de jaren 1960 ontstond in Parijs het postmodernisme (structuralisme, poststructuralisme, deconstructiefilosofie, lacaniaanse psychoanalyse)
- deze wijze van filosoferen heeft vanaf de jaren 1980 groot succes gehad aan gekende Amerikaanse universiteiten en wordt daar aangeduid als French Theory
- de beweging leidde tot ontstaan van “cultural studies”, genderstudies, postcoloniale studies, queer theory.

- langs ene kant is het postmodernisme een relativisme: dé waarheid bestaat niet, er is alleen interpretatie; wetenschap is een waardengeladen “sociale constructie”
  in het bijzonder zijn de grote emancipatieverhalen van het modernisme vals gebleken: die moeten gedeconstrueerd worden
- langs de andere kant beweren de meeste postmodernisten emancipatorisch te zijn: de oude moderne theorieën worden ontmaskerd als constructies van de blanke middenklas man; door deze te deconstrueren en nieuwe constructies te maken kunnen de perspectieven van vrouwen, gekleurden en LGTBQ(I) (zo’n letterwoord is het resultaat van de French Theory) naar voor gebracht worden
- in de praktijk is het postmodernisme een groot verzamelbak nonsens, het tegendeel van de analytische filosofie: de waarheid bestaat toch niet, dus kunnen alle duistere, geleerd klinkende zinnen voor diepe waarheid doorgaan;
  een voorbeeld:
  de Belgisch-Franse Luce Irigaray beweert dat *Einsteins formule $E=mc^2$ een seksistische formule is omdat het de lichtsnelheid privilegieert boven andere snelheden die*

belangrijker zijn voor de mens en een mannelijke mechanica vertegenwoordigt die het vaste en rigide verkiest boven het vloeibare.

cfr. de Sokal-affaire.

Alan Sokal (1955)

- prof. wiskunde aan University College London en fysica aan University New York

- in 1996 flanste hij een nonsens-artikel ineen (*Transgressing the Boundaries: Toward a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity*) en slaagde erin het te gepubliceerd te krijgen in het filosofisch tijdschrift *Social Tekst* (uitgegeven door de Amerikaanse Duke University)
- publiceerde in 1997, samen de Belgische fysicus Jean Bricmont, *Impostures Intellectuelles:* sociale wetenschappers gebruiken vaak wiskundige en wetenschappelijke termen en inzichten op een verkeerde wijze
- stelt dat het postmodernisme, juist doordat het nonsens is, meer kwaad dan goed doet voor de emancipatie van vrouwen, gekleurden, holebi's.

Bernard Stiegler (1958)

- maakte studies regie niet af
- overviel als politiek activist een bank en studeerde filosofie tijdens zijn gevangenschap
- werd in 1983 vrijgelaten, en kon hij meteen als programmadirecteur aan de slag aan het Internationaal College van Filosofie, dat in Parijs is gevestigd en dat in datzelfde jaar mede door de postmodernistische filosofen J. Derrida en J.-Fr. Lyotard was opgericht
- verbonden aan Universiteit van Compiegne en aan Goldsmiths
- heeft ook functie aan Centre Pompidou (directeur van het Institut de Recherche et d'Innovation).

- houdt zich vooral bezig met techniekfilosofie, "op zijn Frans"; bij wijze van voorbeelden volgende zinnen uit wikipedia:
  - *In de woorden van Simondon kan gesteld worden dat de relatie tussen mens en techniek van transductieve aard is. Pas de relatie tussen beide termen constitueert hen: geen mens zonder techniek en geen techniek zonder mens. De transductieve aard van de verhouding tussen de mens (het wie) en het technische gegeven en het netwerk ervan (het wat) (Stiegler spreekt in La faute d'Epiméthée van "het oorspronkelijke wie-wat complex") is paradoxaal, en geeft uiteindelijk aanleiding tot een tragisch werkelijkheidsbesef. Zo is het welhaast ondenkbaar dat de aanwezigheid van de mens bij zichzelf, bij anderen, bij de dingen en de wereld, gedragen wordt door de afwezigheid waarvoor in het algemeen de techniek staat; het is een tragische omstandigheid om aanwezigheid te moeten koppelen aan afwezigheid. Als de menselijke aanwezigheid doortrokken is van afwezigheid, dan kan het menselijke*

Dasein (cf. M. Heidegger) beter als een Fort/Dasein begrepen worden (een uitdrukking die is ontleend aan J. Derrida's La vérité en peinture).

- *Sinds de moderne tijd -de tijd van de moderne techniek- ervaart de mens zich vaak als "maître et possesseur du monde" (Descartes), als heerser over de wereld en als bezitter van zichzelf. Wanneer men deze (technisch bedongen) aanwezigheid van de mens in het teken van de afwezigheid zet -de afwezigheid waarvoor de techniek staat-, dan moet het menselijk meesterschap overeenkomstig gerelativeerd worden: in zijn aanwezigheid bij zichzelf heeft de mens altijd al "de geest gegeven", hij is fort zonder dat deze "geest" ooit nog hersteld zou kunnen worden. Dit zou alleen mogelijk zijn in een bijkomende reflectie die zowel aanwezigheid als afwezigheid schept. Om deze gedachtegang rond het fort/da-sein van de mens te concretiseren kan gesteld worden dat een aangelegenheid als "de liefde" doorgaans begrepen wordt in termen van de aanwezigheid van de geliefde.*

Jason Hickel

- geboren in Swaziland
- doctotaat Anthropology aan the University of Virginia in 2011
- doceerde aan LSE
- doceert “Anthropology and Cultural Politics” aan Goldsmiths
- actief in linkse groepen (Labor Party, Academics Stand Against Poverty)
- werkt rond wereldwijde ongelijkheid

- publiceerde een boek over migrantenarbeid in Zuid-Afrika:

  His book, *Democracy as Death: The Moral Order of Anti-Liberal Politics in South Africa* (University of California Press, 2015), looks at why many migrant workers from rural Zululand regard certain liberal elements of "democracy" as morally repulsive and socially destructive. It explains that this longstanding trend can only be understood with reference to the popular conceptions of collective well-being that hinge on the hierarchical order of domestic space in rural areas.

Richmond Park, Pembroke Lodge - *B. Russell*

De eerste vermelding van het huis dateert van 1754. In 1847 gaf Queen Victoria het huis aan Lord John Russell, de toenmalige eerste minister en grootvader van filosoof Bertrand Russell.
Toen Bertrand zijn beide ouders had verloren, werd hij in dit huis opgevoed door zijn grootouders, tussen 1876 en 1894 (tussen zijn 4e en 22e jaar).
Nu is het een tearoom en feestzaal.
Het huis heeft een uitgebreide tuin en ligt in Richmond Park.

Aged Nine

Pembroke Lodge had eleven acres of garden, mostly allowed to run wild. This garden played a very large part in my life up to the age of eighteen. To the west there was an enormous view extending from the Epsom Downs (which I believed to be the "Ups and Downs") to Windsor Castle, with Hindhead and Leith Hill between. I grew accustomed to wide horizons and to an unimpeded view of the sunset. And I have never since been able to live happily without both. . . Throughout the years during which I lived at Pembroke Lodge, the garden was growing gradually more and more neglected. Big trees fell, shrubs grew over the paths, the grass on the lawns became long and rank, and the box-hedges grew almost into trees. The garden seemed to remember the days of its former splendour, when foreign ambassadors paced its lawns, and princes admired its trim beds of flowers. It lived in the past, and I lived in the past with it.

Dulwich College (Dulwich Common) - *George Moore*

Deze middelbare school gaat terug tot 1619.

Met een schenking van een kunstcollectie in 1811 opende de school de Dulwich Picture Gallery, het eerste openbare kunstmuseum in Engeland.

De filosoof George Moore liep er school (niet te verwarren met de gelijknamige schrijver, die een blue plaque heeft op 127 Elbury Street).
Ook de minder bekende marxistische filosoof John Lewis (1889–1976) was een leerling.

George Moore (1873-1958)

- geboren in Upper Norwood, Croydon, Greater London
- ging naar de middelbare school Dulwich College
- universitaire studies aan Cambridge
- was daar tussen 1925 en 1939 prof Mental Philosophy and Logic
- werd bewonderd dor de Bloomsburygroep
- zijn bekendste werk is *Principia Ethica* uit 1903.

- een van de grondleggers van de analytische filosofie: een methodische en geduldige aanpak van filosofische problemen, en een duidelijke en omzichtige schrijfstijl
- legde de klemtoon op gezond verstand in het filosofische discours (bv. afwijzen allerlei vormen van scepticisme)
- introduceerde de term "naturalistische dwaling" (*naturalistic fallacy*), een drogreden die volgens Moore wordt begaan wanneer een filosoof de notie van "het goede" probeert te funderen in een "natuurlijk" concept zoals genot of graad van beschaafdheid; men kan immers van deze eigenschappen nog steeds blijven vragen of ze wel echt goed zijn (theorieën die hieronder vallen zijn bijvoorbeeld het utilitarisme van Jeremy Bentham of het sociaal darwinisme van Herbert Spencer)
- stelt dan ook dat de term "goed" ondefinieerbaar is: de ‘goed’ is "*one of those innumerable objects of thought which are themselves incapable of definition, because they are the ultimate terms by reference to which whatever* is *capable of definition must be defined;*
  zoals we aan een blinde niet kunnen uitleggen wat “geel” is en enkel aan een ziend kind kunnen tonen “dat is geel”, zo kunnen we ook “goed” niet uitleggen, maar enkel van iets zeggen “dat is goed”;
- in tegenstelling tot de gele kleur kan het goede niet natuurwetenschappelijk behandeld worden
- om het goede te kennen moeten we daarom terugvallen op "moral intuitions” die ons niet onmiddellijk duidelijk maken wat onze plichten en rechten zijn, maar wel ons duidelijk maken of de gevolgen van een handeling goed zijn of slecht (Moore leunde aan bij de consequentionalistische strekking, niet de deontologische).

1 Ham Common, Cassel Hospital / St Andrew's Church Ham - *John Minter Morgan*

Cassel Hospital is een psychiatrische instelling gesticht door Ernest Cassel in 1919, oorspronkelijk voor de behandeling van "shell shock" bij ex-soldaten.
Sinds 1948 bevindt de instelling zich hier, in Morgan-house, een huis uit de 18 eeuw dat eigendom was van **John Minter Morgan**.

Morgan richtte in 1849, eveneens aan Ham Comon, een school voor weeskinderen op in een gebouw waar tussen 1838 en 1848, onder de naam Alcott House**,** een utopische en spirituele gemeenschap annex school gevestigd, gesticht door de socialistische mysticus **James Pierrepont Greaves**, die beïnvloed was door de transcendentalist Amos Bronson Alcott en door de Pestalozzi.
Het huis werd in 1856 vervangen en is nu **South Lodge**.

Morgan werd begraven in de St Andrew's Church, dicht bij Morgan-house.

Morgans naam staat vermeld op de herdenkingszuil voor hervormers op Kensal Green Cemetery.

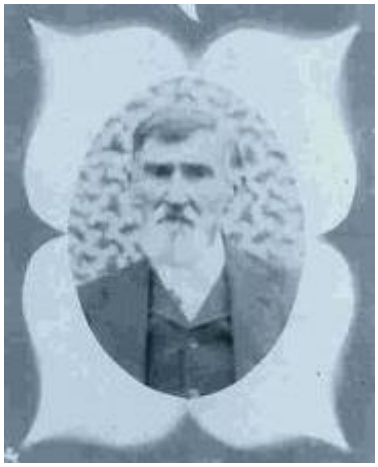

Alcott House, from the Wilderspin Papers

John Minter Morgan (1782–1854)

- waarschijnlijk geboren in London als zoon van een handelaar in papierwaren
- erft op 25jarige leeftijd een bescheiden fortuin dat hij vooral besteedt aan filantropie
- publiceert in 1826 *The Revolt of the Bees* (allusie op *Fable of the Bees* van Mandeville)
- ijvert voor de oprichting van een *Church of England Agricultural Self-supporting Institution*
- publiceert in 1845 *The Christian Commonwealth*
- richt in 1849 in zijn huis in Ham een weeshuis op
- sterft in her huis op 12 Stratton Street, Piccadilly.

- volgeling van Robert Owen: pleit voor kleine gemeenschappen waar mensen samenwerken op voet van gelijkheid en gemeenschappelijk bezit
- brengt eigen accenten aan:
  - landbouw en industrie moeten in evenwicht zijn
  - om te kunnen overleven moeten de communes een christelijke basis hebben.

Bernard Mandeville (1670-1733)

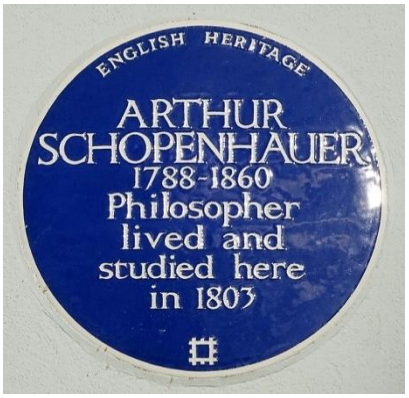

- geboren in Rotterdam
- studies aan Erasmusschool Rotterdam en studies medicijnen aan Universiteit van Leiden
- verhuist naar Engeland om de taal te leren en blijft er wonen
- is daar succesvol als geneesheer en als schrijver
- wordt bevriend met Joseph Addison
- publiceert in 1714 de *Fable of the Bees: or, Private Vices, Publick Benefits*; daarvan verscheen in 1723 een uitgebreidere versie en in 1729 verscheen *The Fable of the Bees, part II*
- sterft aan griep in Hackney.

- verdedigt het liberale kapitalisme, op een wijze die later overgenomen zal worden door Adam Smith, nl. het algemeen belang wordt het best gediend als iedereen zijn particulier belang nastreeft: de ondeugd is de eigenlijke bron van het algemeen welzijn, terwijl de deugd die juist kan schaden.
  Een voorbeeld uit de economie: een losbandig persoon handelt uit slechte neigingen, *"maar dit levert werk op voor kleermakers, dienstknechten, parfumeurs, koks en dames van lichte zeden, die op hun beurt weer bakkers, timmerlui enzovoort nodig hebben."* De hebzucht van de losbandige is dus tot nut van de maatschappij als geheel.

Eagle House, High Street Wimbledon - *Schopenhauer*

Hier verbleef Schopenhauer in 1803.

Schopenhauer had in London kunnen geboren worden.
Zijn vader, een zakenman uit Danzig (nu Polen) was anglofiel en wou dat zijn zoon in Engeland geboren zou worden, zodat hij misschien de Engelse nationaliteit zou krijgen. Hij reisde daarom met zijn zwangere vrouw naar Engeland, maar keert uiteindelijk toch terug naar Danzig vóór de geboorte.

In 1803 maken de ouders van Schopenhauer een grote reis door Europa en nemen hun zoon Schopenhauer mee. Die houdt een dagboek bij.
Op 24 mei nemen ze in Calais de boot naar Engeland.
In London krijgen ze toegang tot de Drawing Room van het koninklijk paleis. Schopenhauer beschrijft de adel als “verklede boerenmeisjes”.
In Windsor ziet Schopenhauer het koninklijk paar wandelen: “Deze koning is een aardige oude man. De koningin is lelijk.”
Schopenhauer schrijft over London vooral als een drukke stad met steeds drukke menigten.

Als ouders naar Schotland doorreizen laten ze hun zoon achter in Wimbledon, in het schoolpension van dominee Lancester om Engels te leren.
Schopenhauer is niet gelukkig met het slechte eten, de strenge discipline met lijfstraffen, de ellelange kerkdiensten op zondag.
Na 3 maanden zijn de ouders terug en gaat het gezien een maand later naar Parijs.

Arthur Schopenhauer (1788-1860)

- Duits filosoof, die vooral in Frankfurt leefde
- was op jeugdige leeftijd door erfenis al zeer rijk
- mislukte om academische carrière op te bouwen en kreeg pas op einde van zijn leven erkenning
- trouwde nooit (“er is geen vrouw die deugt”), at elke dag in hetzelfde restaurant en ging wandelen met zijn 2 poedels
- wordt algemeen erkend als schrijver van zeer mooi, beeldrijk proza, lezenswaardig alleen al voor de stijl.

Kennisleer en metafysica

- ondanks wat Kant beweerde kan de mens toch de echte wereld kennen (de dingen op zich, los van onze waarneming)
- wereld is een Wil die voortdurend in beweging is; individuele zaken bestrijden elkaar voortdurend, Wil is vuur dat zichzelf verteert
- gevolg voor individuen: niets dan ellende (cfr. boeddhisme, dat Schopenhauer introduceerde in Europa), er is geen zin in leven

Samenlevingsethiek

- belang van het medelijden

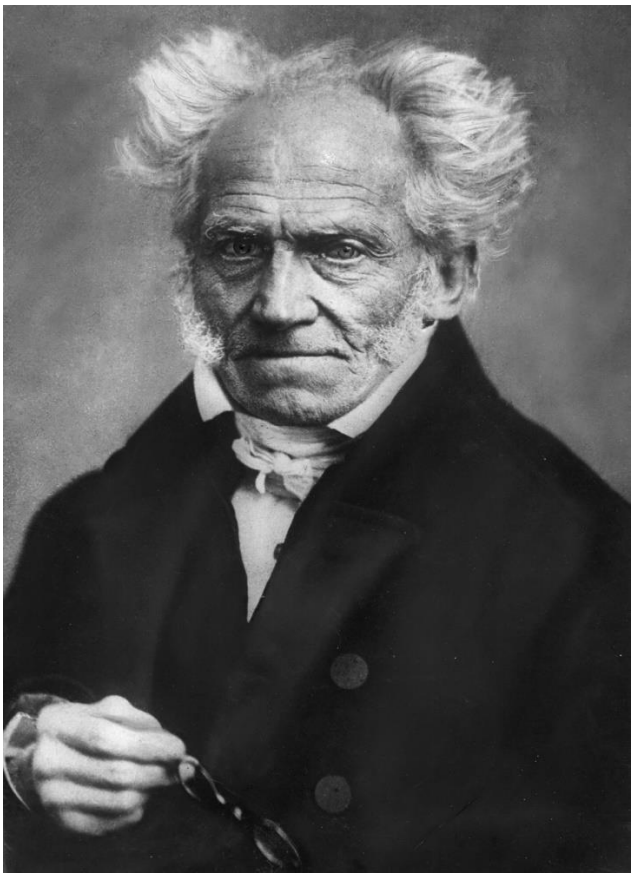
Goedlevensethiek

- leven is al ellende en kan ten hoogste wat troost vinden
- troost kan vooral door de kunst, die Wil uitbeeldt.

Schopenhauers visie is een filosofie waarmee iedereen zou moeten beginnen, om de hoogmoed van de zo vele systemen definitief af te zweren. Het is de basis waarvan men moet vertrekken om te kijken wat haalbaar is in het leven.
Wel blijft Schopenhauer te nederig: er is meer bereikbaar dan medelijden en kunst als troost.

3 maal Schopenhauer

Morton Abbey Mills (Watermill Way) - *William Morris*

Zie hoofdpagina William Morris.

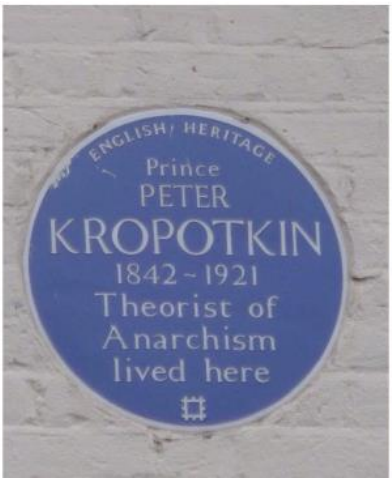
39 Colby Road, Dulwich – *Annie Besant*

Voor Annie Besant, zie: Fairfield Road, Bow Quarter (wandeling noord)

6 Crescent Rd, Sundridge Park, Bromley – *Peter Kropotkin*

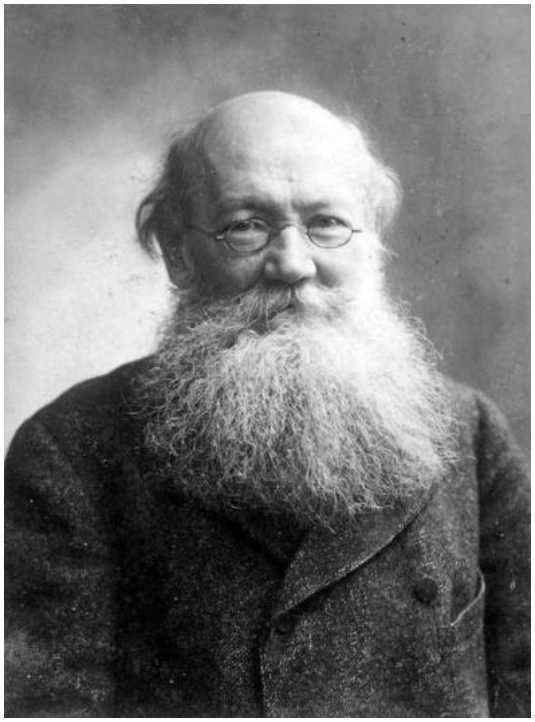

Peter Kropotkin (1842-1921)

- geboren in Moskou, in een adellijke familie die eigenaars was van eigenaar van ongeveer 1200 mannelijke lijfeigenen en ongeveer evenveel vrouwen
- doet militaire studies en werkt voor de administratie van de tsaar
- begint in 1867 wiskunde te studeren en houdt zich bezig met geografie en geologie
- maakt in 1872 een reis door Zwitserland en komt er in contact met de Jura-Federatie, de Zwitserse anarchistische sectie van de Internationale Arbeiders-Associatie, met als theoreticus Michael Bakoenin die anarchisten

- wordt in 1872 in Rusland gevangen gezet, maar kan in 1876 ontsnappen
- vlucht via Zweden Groot-Brittannië, waar hij zich in augustus 1876 vestigde in Edinburgh
- werkt voor het wetenschappelijke blad *Nature* en het dagblad *The Times*
- gaat in 1887 naar Zwitserland, maar wordt daar het land uitgezet in 1881
- verblijft ongeveer een jaar in London
- gaat naar naar Frankrijk en krijgt daar 5 jaar gevangenis
- gaat na zijn vrijlating in januari 1886 naar London
- richt samen met Charlotte Wilson het blad Freedom op
- woont in diverse wijken van London (o.a. in Harrow en Bromley) en ook in Brighton
- sluit vriendschap met o.a. William Morris en George Bernard Shaw
- is in 1914 niet pacifistisch, maar een voorstander van een Geallieerde overwinning in de Eerste Wereldoorlog, want volgens hem zou een Duitse overwinning het einde betekenen van bepaalde vrijheden die in Frankrijk en Groot-Brittannië beter gewaarborgd waren dan in Duitsland
- keert na de februari-revolutie van 1917 terug naar Rusland
- voert verzet tegen de bolsjivieken en het beleid vanLenin
- sterft in 1921 aan een longontsteking.

- schrijft in 1892 de *Verovering van het Brood* over het anarchocommunisme:
  anarchocommunisme streeft naar een staatloze samenleving gebaseerd op gemeenschappelijk bezit van de productiemiddelen, waarbij de geproduceerde goederen verdeeld worden naar ieders behoefte. Kropotkin wilde dat de Staat vervangen zou worden door een federatie van communes verenigingen waarin mensen vrijwillig samenwerken). De geproduceerde goederen worden naar behoefte gedistribueerd onder alle leden van de federatie van communes. Overvloedige producten kunnen genomen worden naar ieders behoefte, terwijl schaarse goederen gerantsoeneerd worden verdeeld onder diegene die er behoefte aan hebben.
  Volgens Kropotkin was het in zijn tijd mogelijk dat er genoeg geproduceerd zou worden om de belangrijkste behoeftes van de mensheid te vervullen.
  Kropotkin was tegen een vastgelegde arbeidsverdeling en vond dat iedereen de kans moet krijgen om verschillende soorten werkzaamheden af te wisselen. Ook pleitte hij voor de toepassing van stadslandbouw.
- publiceert in 1902 het boek *Wederzijdse Hulp, als Factor in de Evolutie:*
  Kropotkin bekritiseerde het idee van Huxley dat er voornamelijk onderlinge strijd bestaat tussen dieren van dezelfde soort. Zowel samenwerking als onderlinge strijd komt tussen dieren van dezelfde soort voor, maar wederzijdse hulp tussen soortgenoten speelt een grotere rol in het leven en de evolutie dan onderlinge strijd. Kropotkin geeft een groot aantal voorbeelden van samenwerking bij verschillende diersoorten bij het jagen, vissen, rondtrekken en het beschermen van zichzelf en hun nakomelingen. Het instinct van wederzijdse hulp komt veel voor in de dierenwereld, omdat het grote voordelen biedt in de strijd om het bestaan tegen slechte omstandigheden, ziektes, natuurrampen en de aanvallen van andere diersoorten.

Colworth Road, 12 – D.H. Lawrence

Hier leefde Lawrence tussen 1908 en 1911. Het plakkaat verwijst ook naar nr. 16. Hij zou in september 1911 verhuisd zijn van nr. 12 naar nr. 16.

Voor Lawrence: zie Wandeling Noord, Byron Villas, Vale of Health, 1.

Katharine Street, Croydon Public Library - *Francis Bacon, Locke, Newton, Darwin*

Croydon's Library is een deel van een laat-Victoriaans gemeentelijk complex, gebouwd in 1892.

Left: astronoom Edmund Halley, Isaac Newton en wiskundige John Napier (uitvinder van de logaritmen)

Left of centre: Francis Bacon, John Locke en Charles Darwin

Right of centre: Chaucer, Shakspere (*sic*), Lord Tennyson

23 Coombe Road, Croydon - Ruskin House

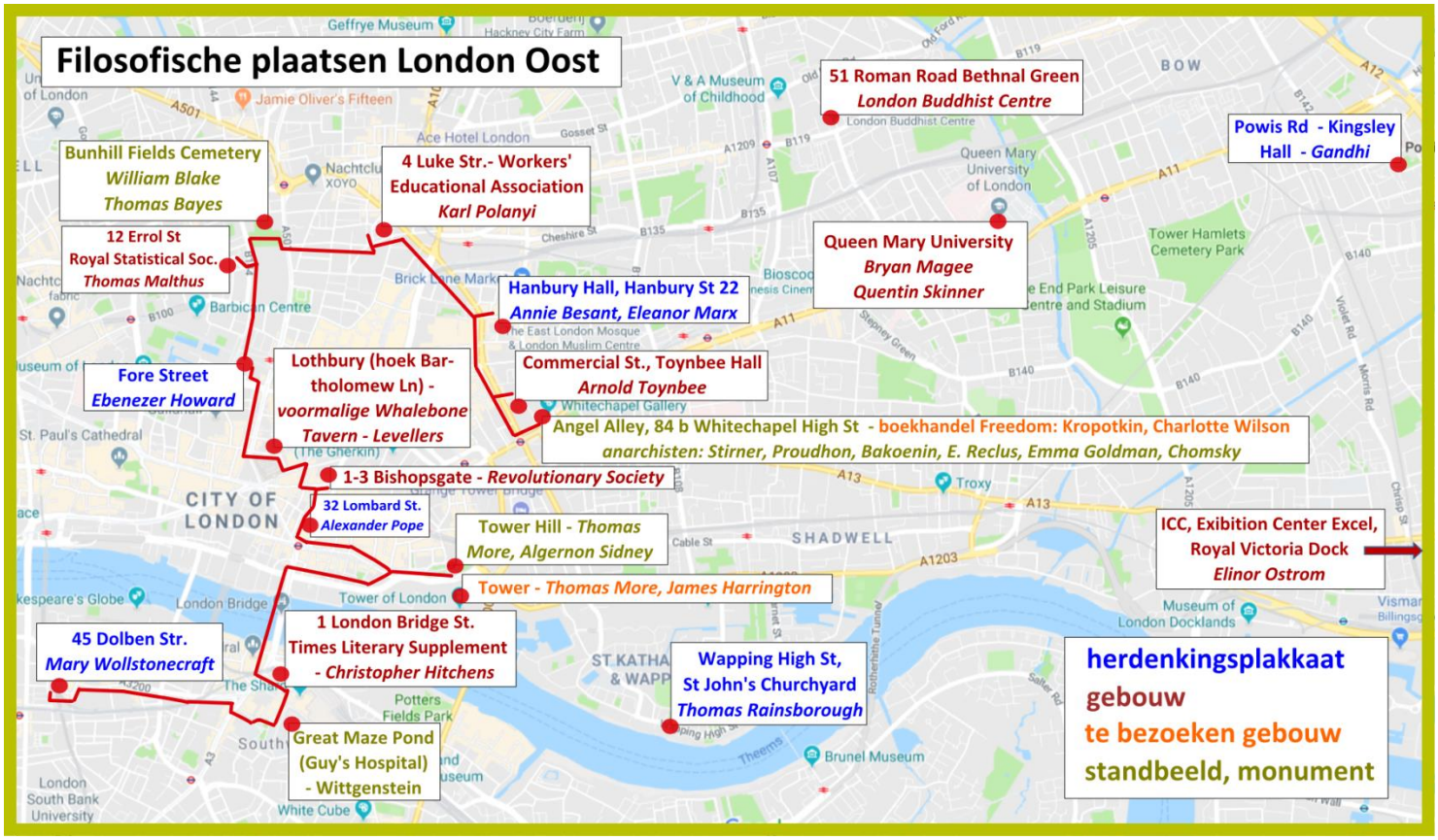
Het oorspronkelijk Ruskin House, genoemd naar John Ruskin (die een deel van zijn jeugd doorbracht in Croydon), was een “dry” ontmoetingsplaats voor socialistische organisaties.

Het huidige gebouw is het derde Ruskin House. Ze omschrijven zichzelf op hun website als volgt:

> ***Ruskin House**, situated in its own grounds on Coombe Road, Croydon, South London, has been a centre of Britain's progressive movements for a century. It is the headquarters of the Communist Party of Britain and Croydon's Labour, Trade Union and Co-operative movements and is itself a co-operative with shareholders from organisations across the four movements.*

Wandeling 6 – London Oost (City of London, Tower Hamlets)

Tower – *Thomas More, James Harrington*

De Tower werd gesticht in 1078 als stenen fort (the White Tower) en diende als koninklijke verblijfplaats tot James I (begin 17e eeuw), hoewel reeds vanaf Hendrik VIII het belang als residentie sterk verminderd was.

Het werd gebruikt als gevangenis voor hogere lieden en als executieplaats.
Gevangenen wier executie openbaar was, werden terechtgesteld op de Tower Hill.

Onder meer **Thomas More** werd na zijn arrestatie opgesloten in de Tower op 17 april 1534.
Je kan er de zogenaamde cel van More bezoeken, maar er is geen bewijs dat hij daar gevangen werd gehouden.
John Rogers Herbert (1810-1890) maakte een schilderij van More in de Tower, samen met zijn dochter.

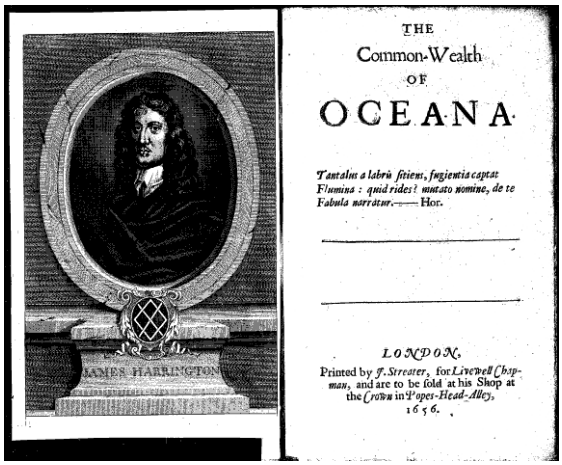

Mores proces vond plaats in Westminster Pallace.
Zijn terechtstelling vond plaats op 6 juli 1535 op Tower Hill (zie hierna).
Een andere politieke denker die ooit in de Tower opgesloten werd is James Harrington.

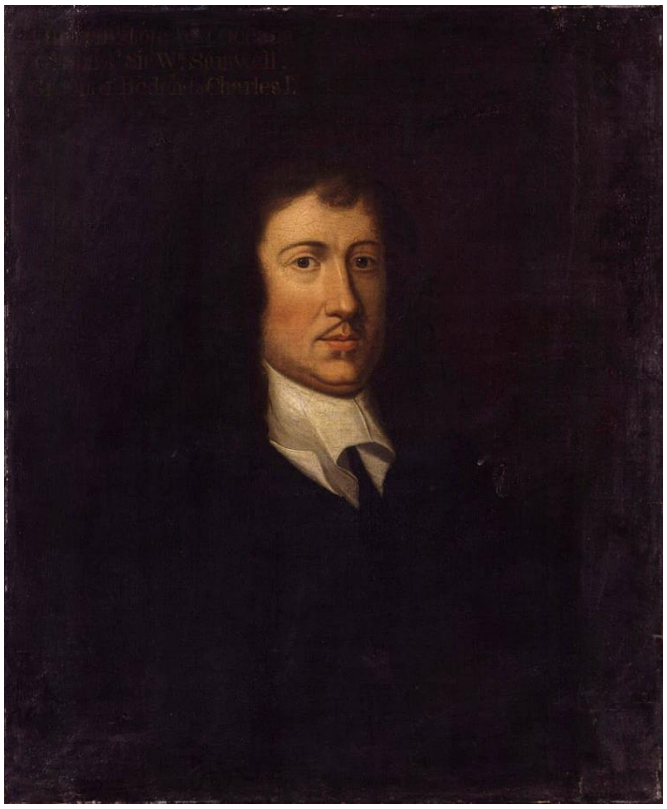
James Harrington (1611–1677)

- geboren in Upto, Northamptonshire, in adelijke familie
- studies aan Oxford en aan Middle Temple, maar beide niet afgewekt
- verblijft hoofdzakelijk op de familiemanor in Rand (Lincolnshire) en leefde ook in Milton Malsor in South Northamptonshire
- hoewel hij republikeinse ideeën heeft, is hij bevriend met de koning Charles I en kiest in de burgeroorlog geen partij
- schrijft in 1656 *The Commonwealth of Oceana*, een utopie in het genre van Mores Utopia, opgedragen aan Oliver Cromwell
- wordt, als de koning terug op de troon zit, op 28 December 1661 gearresteerd en in de Tower opgesloten, wegens vermeende samenzwering tegen de regering
- wordt gevangen gezet op St Nicholas Island nabij Plymouth, maar wordt vrijgekocht door zijn familie
- begraven in St Margaret's Church, Westminster.

- Oceana is de ideale republiek, gesticht door de fictieve wetgever Olphaus Megaletor, met o.a. deze regels:
  - uitvoerende macht mag niet te lang bij dezelfde persoon blijven: er moet rotatie zijn, elk jaar wordt 1/3 van de senaat verkozen en een verkozene kan dan 3 jaar lang niet opnieuw verkozen worden
  - landbezit moet beperkt worden, nl. dat wat max. 2000 pond oplevert; er moet dus een herverdeling van land komen.

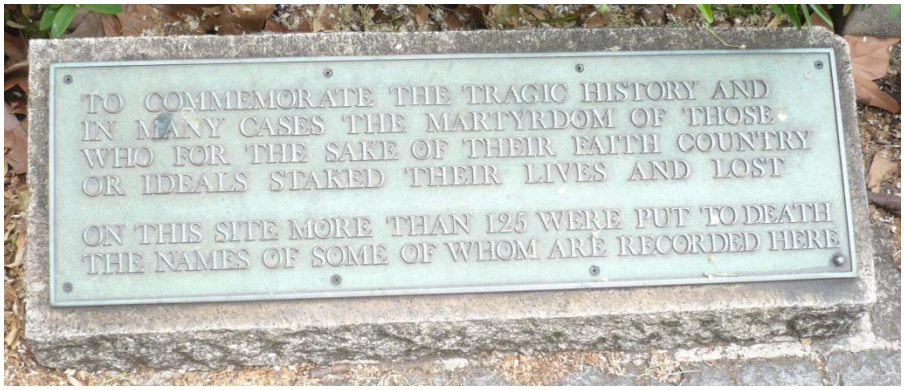
portretten van James Harrington, rond 1635 en (door Peter Lely, NPG) rond 1658

Tower Hill – Thomas More

Tower Hill is een kleine heuvel, gelegen op de grens van de City of London, aan de noord- en noordwestkant van de Tower of London.
Archeologische vondsten tonen aan dat er al in de bronstijd sprake was van bewoning op deze plaats.
De kerk All Hallows-by-the-Tower is de oudste bestaande kerk in Londen, met stichting in 675.

Gevangenen wier executie openbaar was, werden terechtgesteld op de Tower Hill. Er is een monument voor een reeks van personen die er terechtgesteld werden, o.a.

- ✓ Thomas More
- ✓ Algeron Sidney (zie wandeling 2, Baynard's Castle).

Aftakking parcours overkant Thames

Zie wandeling Zuid.

32 Lombard St. - *Alexander Pope*

Alexander Pope (1688-1744)

- schreef al op zijn 12e poëzie
- zijn eerste echt grote werk was *An Essay on Criticism* uit 1711
- vertaalde Homerus' *Ilias* en *Odyssee* (1715-1726)
- deze vertalingen leverden hem het geld op om zich terug te kunnen trekken in een landhuis in Twickenham, waar hij de rest van zijn omvangrijke werk schreef
- behandelde nadien de grote godsdienstige en intellectuele zaken van die tijd
- publiceert in 1734 zijn *An Essay on Man*, dat groot succes had in Europa en positief onthaald werd door o.a. Voltaire en Rousseau, hoewel Voltaire later zijn houding veranderde (cfr. aardbeving van Lissabon en de invloed ervan op Voltaire)

- vermits de mens de doelstellingen van God niet kan kennen, kan hij moeilijk klagen over de positie die de mens is toebedeeld in de Great Chain of Being (ll.33-34) en moet hij aanvaarden dat "Whatever IS, is RIGHT" (l.292);
  deze visie leunt aan bij het optimisme van Leibniz
- wat de mens zeker niet mag doen, is denken dat hij door de wetenschap en de macht die deze hem geeft, hij God kan imiteren – de mens blijft een "fool", gekenmerkt door "ignorance".

Know then thyself, presume not God to scan
The proper study of Mankind is Man.
Placed on this isthmus of a middle state,
A Being darkly wise, and rudely great:
With too much knowledge for the Sceptic side,
With too much weakness for the Stoic's pride,
He hangs between; in doubt to act, or rest;
In doubt to deem himself a God, or Beast;
In doubt his mind or body to prefer;
Born but to die, and reas'ning but to err;
Alike in ignorance, his reason such,

Whether he thinks too little, or too much;
Chaos of Thought and Passion, all confus'd;
Still by himself, abus'd or disabus'd;
Created half to rise and half to fall;
Great Lord of all things, yet a prey to all,
Sole judge of truth, in endless error hurl'd;
The glory, jest and riddle of the world.

De villa die Pope bewoonde in Twickenham (Cross Deep, Twickenham, Middlesex, TW1 4QG) is vervangen door een neo-Tudorgebouw en is nu een school.
De onderaardse grot die Pope liet aanbrengen, is bewaard en wordt occasioneel open gesteld voor het publiek, tijdens de Twickenham's Festival Week.

Pope's Villa, Twickenham
schilderij van Samuel Scott (c. 1759) –

huidig schoolgebouw van rond 1845

Pope wordt ook vermeld op een plakkaat in Hampton Court:

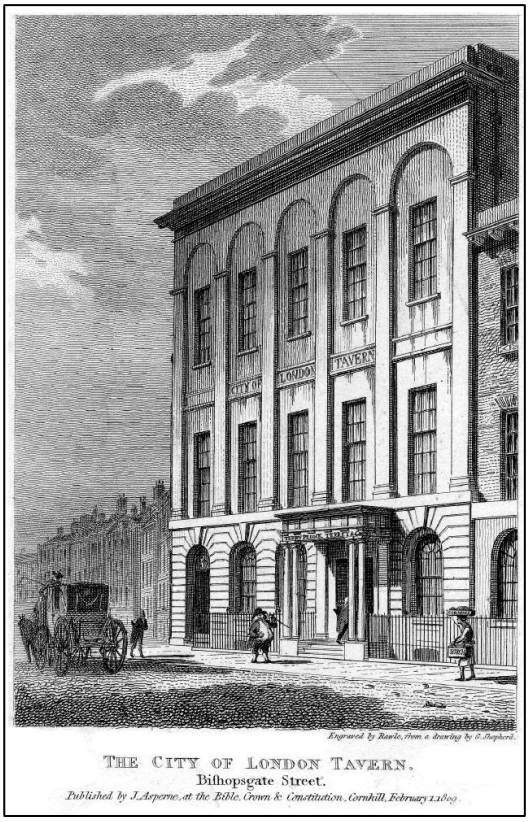
The site of the Toy Inn. An ancient hostelry of note. Built for Oliver Cromwell's troops c. 1650, rebuilt c. 1700, demolished c. 1840, wherein Pope wrote the Rape of the Lock, the Duke of Clarence, afterwards William IV formed & presided over his Toy Club, and Thomas Dunckerley founded The Masonic Lodge of Harmony 255 in 1785. The lodge held here for 37 years now erects this tablet. July 1933.

1-3 Bishopsgate - *Revolution Society*

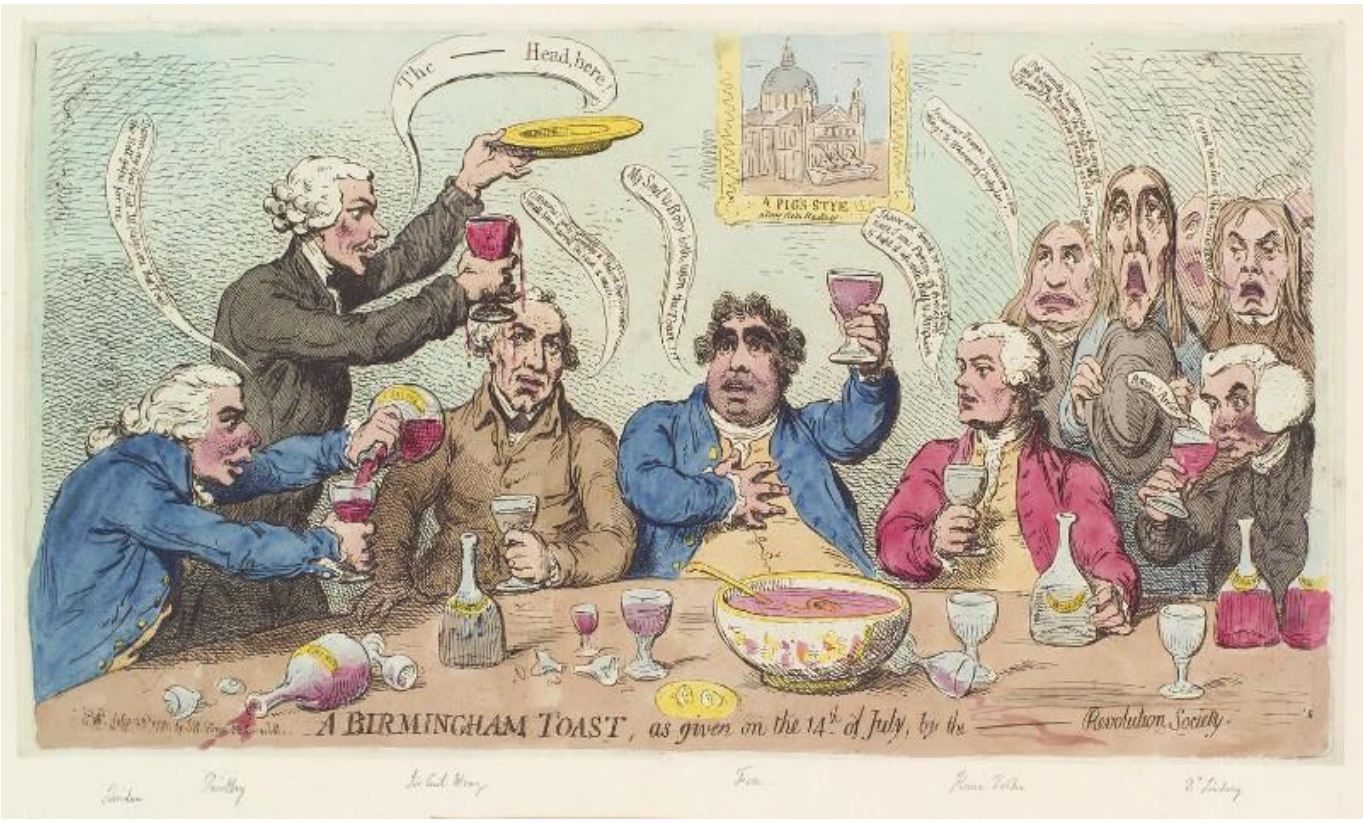
Op deze plaats stond **The City of London Tavern** (of kortweg London Tavern), een populaire plaats om vergaderingen te houden tijdens de 18e en 19e eeuw.
Meerdere gebouwen hebben elkaar opgevolgd.
Onder meer de Revolution Society kwam hier bijeen.

prent uit 1809

Revolution Society

- gesticht in 1788 om de Glorious Revolution te herdenken (bij deze Engelse Revolutie werd de oude, eerder absolutistische koning James II vervangen door de Hollandse Willem III en zijn vrouw Mary, die meer inbreng van het parlement aanvaardden, wat het begin betekende van een constitutionele monarchie in Engeland
- tot de leden behoorden o.a. Richard Price en Joseph Priestley
- nauw verbonden met de **Society for Constitutional Information**, die verdere parlementaire hervormingen wilden
- stonden in 1789 positief tegenover de Franse Revolutie
- werd opgeheven in 1792.

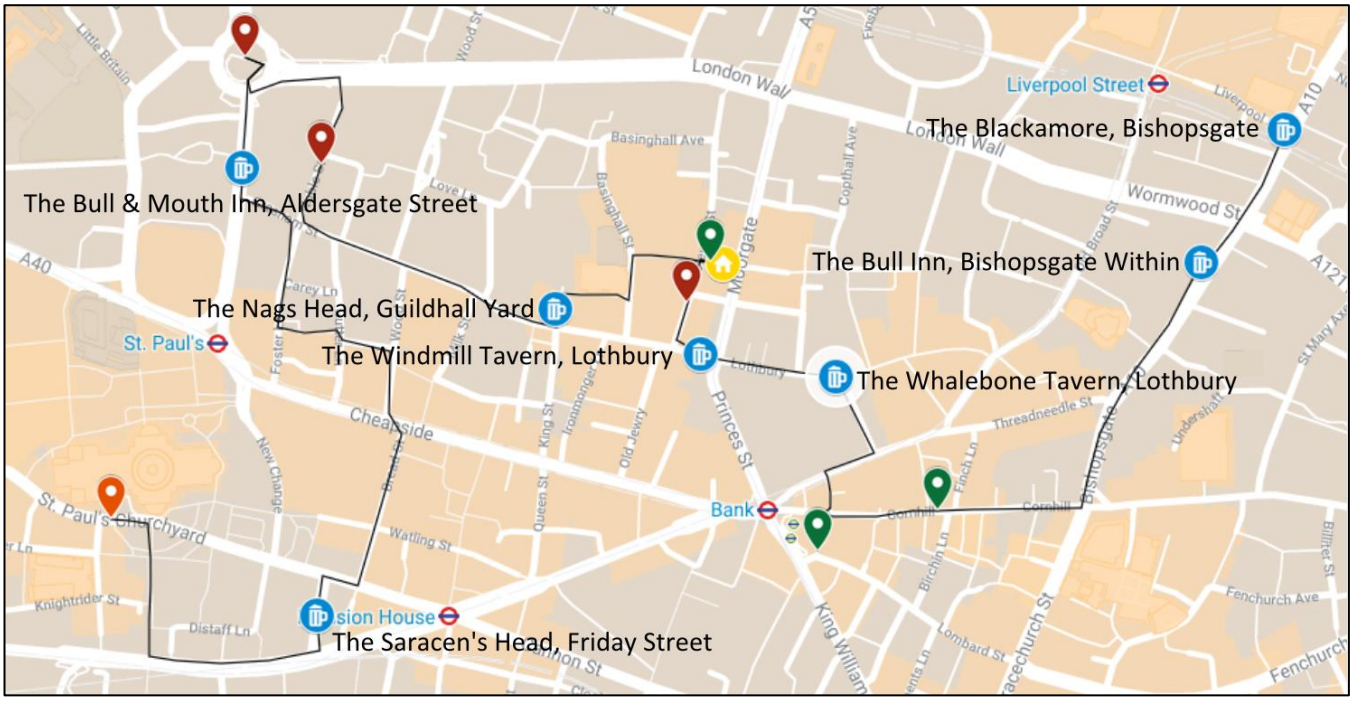
spotprent: “A Birmingham toast, as given on the 14th of July, by the - Revolution Society” (NPG)

Lothbury (hoek Bartholomew Ln) - voormalige Whalebone Tavern – *Levellers*

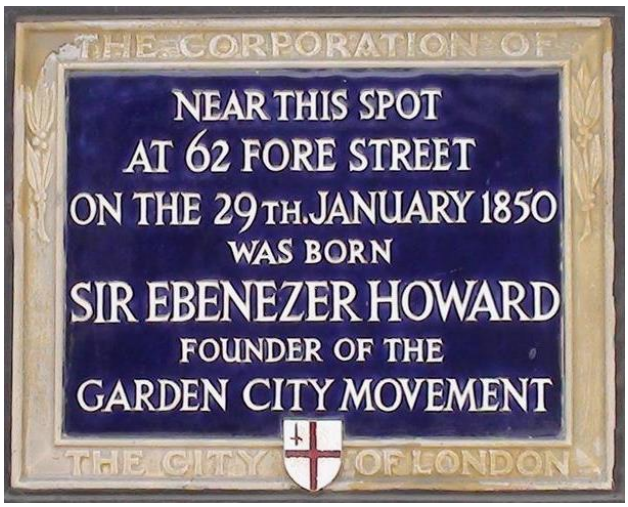
Hier kwamen The Levellers bijeen.

Voor uitleg over de beweging: zie Wandeling London Noord (2 Shepperton Road Islington, pub The Rosemary Branch)

Op de website http://levellersoflondon.co.uk is er een wandeling uitgewerkt in de City langs meerdere (verdwenen) pubs die verbonden zijn met de beweging:

Fore Street (120 London Wall) - *Ebenezer Howard*

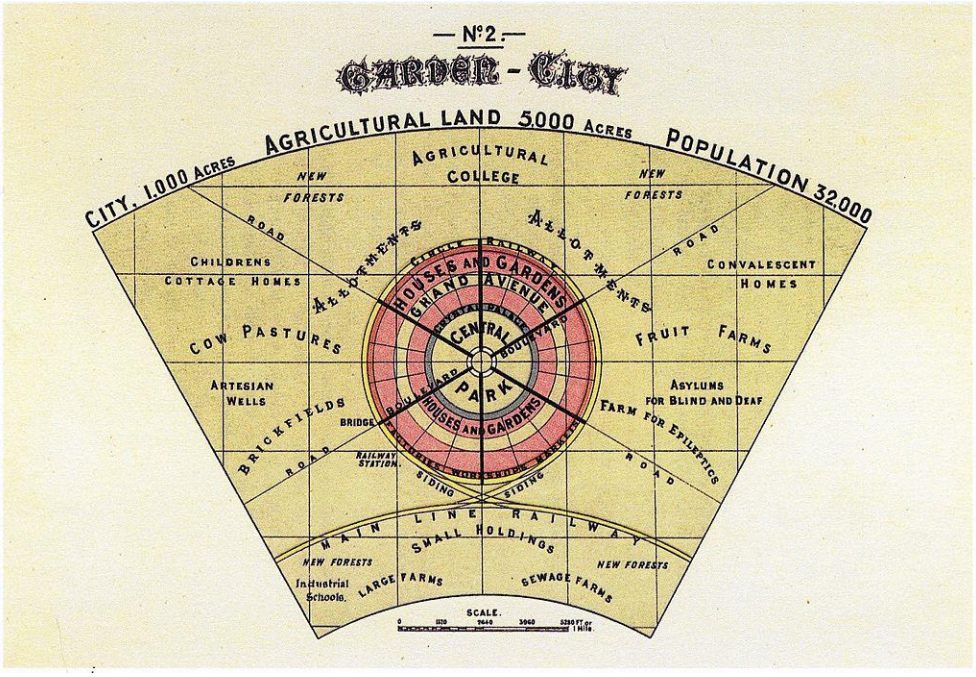
Ebenezer Howard (1850-1928)

- geboren in London, als zoon van een bakker
- reist naar de Verenigde Staten op 21-jarige leeftijd om er boer te worden
- werkt in Chicago als journalist voor rechtbanken en kranten
- maakt kennis met het werk van Walt Whitman en Ralph Waldo Emerson
- keert terug naar Engeland in 1876
- werkt voor de rest van zijn leven bij Hansard, een bedrijf dat de officiële transcripten van het parlement verzorgt
- houdt zich bezig met sociale problematiek en gaat om met socialisten en narchisten
- publiceert in 1898 *To-Morrow: A Peaceful Path to Real Reform,* herdrukt in 1902 als *Garden Cities of To-Morrow.*

- is een van de grondleggers van de beweging die pleit voor **tuinsteden**:
  steden zonder sloppenwijken waarin de voordelen van zowel stad (kansen, amusement, hogere lonen) als platteland (schoonheid, frisse lucht en lage huren) worden gecombineerd.

In Engeland werden als eerste tuinsteden Letchworth Garden City en Welwyn Garden City gebouwd.
In London werden Brentham Garden Suburb en Hampstead Garden Suburb (zie Wandeling Noorden) gebouwd.

12 Errol Street, Royal Statistical Society – *Thomas Malthus*

De Statistical Society werd gesticht in 1834 door o.a. Charles Babbage en Thomas Malthus.
In 1954 verhuisden ze naar hun huidig gebouw, een voormalige *Victorian Sunday school.*

Thomas Malthus (1766-1834)

- geboren in Guildford en studies aan Cambridge
- wordt dominee
- in 1805 *professor of history and political economy* aan the East India Company's college in Haileybury, Hertfordshire
- in 1822 medestichter (met ook David Ricardo en James Mill) van *the Political Economy Club*, bedoeld als academische vereniging om overeenstemming te bekomen op vlak van de de economische wetenschap (wat uiteraard niet lukte).

- Malthus' bekendste werk is *An Essay on the Principle of Population* van 1798:
  - als de bevolking blijft groeien, is er op een ogenblik onvoldoende voedsel, omdat de bevolkingsgroei exponentieel toeneemt, terwijl de toename van voedsel lineair verloopt
  - God heeft dit zo gewild om de mens tot deugdzaam gedrag aan te sporen
  - de enige oplossing voor de overbevolking is 'moral restraint': arme mensen die wisten dat ze geen gezin zouden kunnen ondersteunen, moesten volgens hem ook geen gezin stichten.

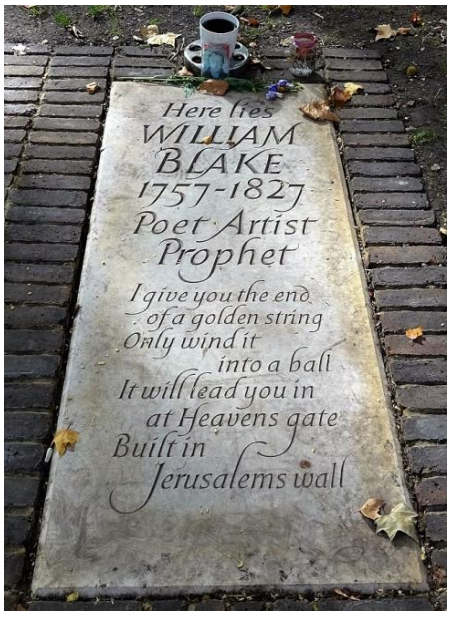
begraafplaats Bunhill Fields – *William Blake, Thomas Bayes*

Deze voormalige begraafplaats was in gebruik van 1665 tot 1854.
Hier werden o.a. begraven:

- John Bunyan, auteur van of *The Pilgrim's Progress*
- Daniel Defoe, auteur van *Robinson Crusoe*
- William Blake
- Thomas Bayes, statisticus en filosoof.

herdenking Blake: steen uit 1927, in 1964 naar huidige plaats gebracht – steen onthuld in 2018

Thomas Bayes (1701 – 1761)

- studeerde logica en theologie aan de University of Edinburgh
- was werkzaam als dominee
- werd verkozen tot lid van de Royal Society in 1742
- ligt begraven op Bunhill Fields.

- is vooral bekend van de stelling naar hem genoemd, een regel uit de kansrekening die de kans dat een bepaalde mogelijkheid ten grondslag ligt aan een gebeurtenis uitdrukt in de voorwaardelijke kansen op de gebeurtenis bij elk van de mogelijkheden
- was ook actief op filosofisch terrein, bv. met de publicatie in 1731 van: *Divine Benevolence, or an Attempt to Prove That the Principal End of the Divine Providence and Government is the Happiness of His Creatures* (1731).

Monument to members of the Bayes and Cotton families, including Thomas Bayes

4 Luke Str.- Workers' Educational Association - *Karl Polanyi*

The Workers' Educational Association (WEA), gesticht in 1903, zorgt voor onderwijs voor volwassenen.

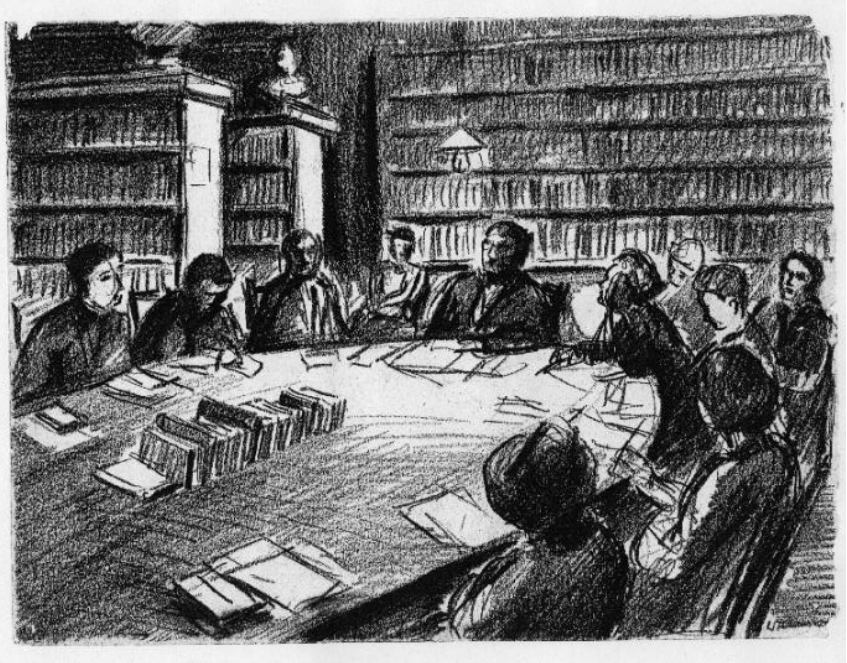
In de jaren 1930 werd hier lesgegeven door Karl Polanyi.

Karl Polanyi (1886-1964)

- geboren in een Hongaarse, joodse familie
- groeit op in Boedapest en studeert er rechten
- moet wegens linkse opvattingen uitwijken naar Wenen
- vluchten in 1933 van Wenen naar London, waar hij zijn inkomen verdiende als leraar en journalist
- wordt leraar aan Workers' Educational Association in 1936
- emigreert in 1940 naar USA en krijgt aanstelling aan Columbia Universiteit
- schrijft in 1944 *The Great Transformation.*

- wil economische verschijnselen bestuderen in hun sociale, culturele en historische context
- m.b.t. de analyse van het kapitalisme beklemtoont hij dat dit economisch systeem een uitzondering is in de geschiedenis: waar het economische steeds ingebed in sociaal-maatschappelijke relaties en dus ondergeschikt is aan andere domeinen (de religie, de politiek), wordt vanaf de moderne tijd het economische terrein het belangrijkste en maakt het de andere domeinen ondergeschikt;
  waar er vroeger vooral herverdeling en wederkerigheid was, is nu de ruil dominant geworden, met het ontstaan van een marktsysteem (prijzen bepaald door vraag en aanbod en niet door sociale relaties).

tekening van Karl Polanyi en zijn studenten, Workers' Educational Association class, 1938-1939

22 Hanbury St, Hanbury Hall – *Annie Besant, Eleanor Marx*

Hanbury Hall

Built 1719 as a French Huguenot Church. Used by La Patente Church 1740 onwards. ***John Wesley*** *preached here.*
1787 it became a German Lutheran Church. Used by the Baptists then the United Free Methodists.
Charles Dickens *gave public readings here.*
1887 Christ Church bought the building as its Church Hall.

1888 ***Annie Besant*** *and* ***Eleanor Marx-Aveling*** *held the matchstick girls strike meetings here which helped to establish the British Trade Unions. Throughout its life this hall has served Church, community and nation.*

Commercial St., Toynbee Hall - *Arnold Toynbee*

Toynbee Hall is een instelling die werkt voor de vermindering van armoede. De instelling is genoemd naar Arnold Toynbee, een economisch historicus bekend door zijn maatschappelijke inzet om het levenspeil van de arbeiders te verbeteren.

Er is een blue plaque voor aan andere hervormer, Jimmy Mallon, die vanaf 1906 werkte voor Toynbee Hall en secretaris werd van the National League to Establish a Minimum Wage.

Arnold Toynbee (1852–1883)

- geboren in London
- studie politieke economie aan de universiteit van Oxford
- wordt docent aan Oxford; zijn colleges over de geschiedenis van de Industriële Revolutie in de 18e en 19e eeuw in Engeland kregen grote vermaardheid; Toynbee introduceerde de term “Industriële Revolutie” in de Engelstalige wereld.

- is voorstander van een reformistische aanpak: : "We leggen niet ons oude geloof af in vrijheid, rechtvaardigheid en zelfredzaamheid, maar we begrijpen dat onder bepaalde omstandigheden mensen zichzelf niet kunnen redden en dat zij door de staat (die ons allemaal vertegenwoordigt) geholpen dienen te worden. Deze hulp van de overheid moet aan drie voorwaarden voldoen: hij moet het maatschappelijk belang dienen. Verder moet hij praktisch uitvoerbaar zijn en de staatsinterventie mag niet ten koste gaan van ieders plicht om voor zichzelf op te komen. Want zelfredzaamheid en vrijwillige vereniging vormen de basis van de grootheid van het Engelse volk."

Angel Alley, 84 b Whitechapel High St – boekhandel Freedom / *Stirner, Proudhon, Reclus, Bakunin, Goldman, Chomsky en andere anarchisten*

In de steeg bevindt zich de anarchistische boekhandel “Freedom”, “an independent, radical co-op controlled by its volunteers, Britain’s oldest anarchist press and its largest bookshop”.

Er is een plakkaat met de afbeeldingen en namen van 36 linkse denkers, meestal anarchisten.

boekhandel Freedom

- de stichting gaat terug tot 1886, toen het tijdschrift Freedom werd opgericht door Peter Kropotkin en Charlotte Wilson
- in 1897 integreerde het de *Commonweal,* het tijdschrift van de Socialist League waar William Morris aan verbonden was geweest
- had eerste vestiging in 127 Ossulston Street
- had een tweede start onder impuls van de Spaanse burgeroorlog in 1936
- opende voor het eerst een boekenwinkel in 1940, in Red Lion Passage
- sinds 1968 op huidige locatie.

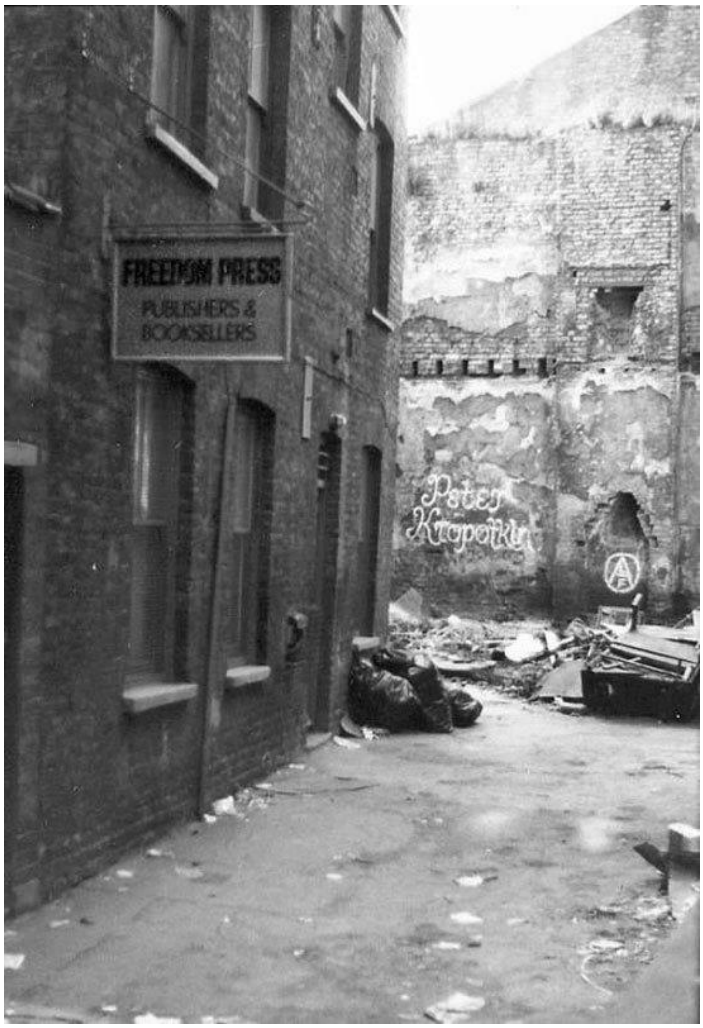

Freedom

DEFEND YOUR FREEDOM!

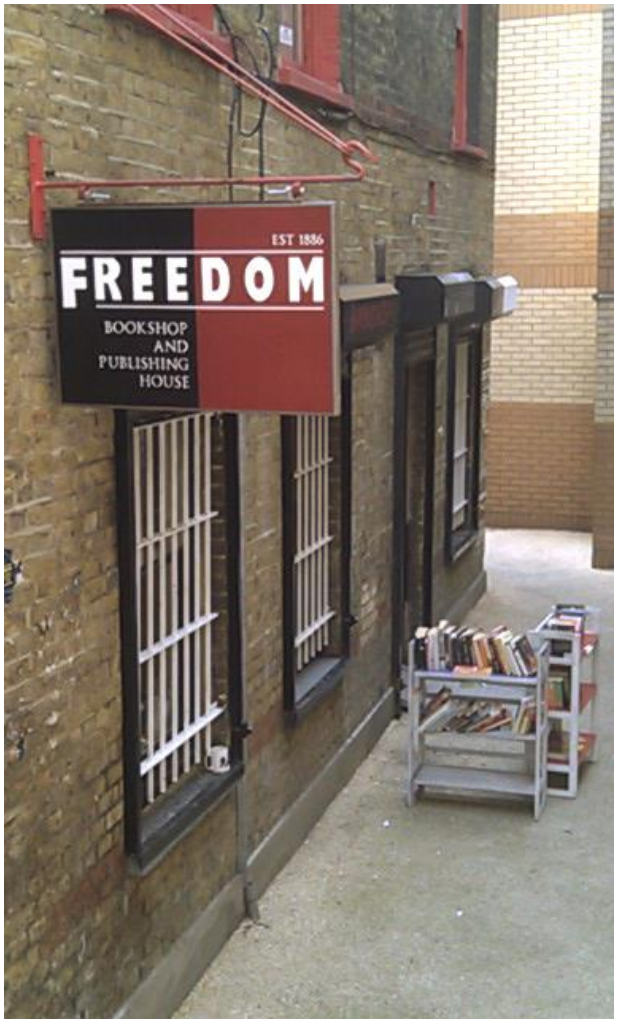
Secret Police at Work

Home Secretary Reveals unlimited power of Special Branch

jaren 1980

2019

Charlotte Mary Wilson (1854-1944)

- geboren in Kemerton, Worcestershire, als dochter van een rijke arts
- studies aan Cambridge
- huwt een beurshandelaar en verhuist naar London
- wordt lid van de Fabian Society in 1884
- richt een politieke studiegroep op, de Hampstead Historic Club (ook gekend als de Karl Marx Society of The Proudhon Society) – de vergaderingen hadden meestal plaats in Old Wyldes, het huis van Wilson (zie bij Wandeling Noord)
- nodigt Kropotkin uit naar London, als die in 1886 uit een Franse gevangenis vrijkomt, en samen richten ze het anarchastisch blad Freedom op, met als beginselverklaring:

> *Anarchists work towards a society of mutual aid and voluntary co-operation. We reject all government and economic repression. This newspaper exists to explain anarchism more widely and show that only in an anarchist society can human freedom thrive.*

Herdenkingsplakkaat linkse figuren

Het plakkaat is een initiatief van Freedom Press en de kunstgalerie Whitechapel Art Gallery, in samenwerking met Free Form Arts Trust.
Uitvoerend kunstenaar was Anya Patel.

Figuren die reeds elders besproken worden:

 William Godwin

 Peter Kropotkin

 Paul Goodman

Er zijn figuren die vooral bekend zijn als kunstenaar:

 Francois Rabelais

 John Cage

 Camille Pissarro

 Leo Tolstoy

Max Stirner (1806-1856)

- studeert aan de universiteiten van Berlijn, Erlangen, en Koningsbergen (in Berlijn volgde hij onder andere de hoorcolleges van G.W.F. Hegel)
- tussen 1839 en 1844 was hij leraar geschiedenis en literatuur
- maakt deel uit "die Freien", een groep van leraren, studenten en journalisten onder de hoede van de links-hegeliaan Bruno Bauer
- publiceert in 1844 *Der Einzige und sein Eigentum*, druk becommentarieerd door zijn vrienden, maar geen echt commercieel succes
- leeft in armoede en teruggetrokken en vertaalt wel nog een aantal economische werken naar het Duits, zoals de geschriften van Jean-Baptiste Say en Adam Smith
- overlijdt in 1856 hij in bijna volslagen anonimiteit.

- volgens Stirner is de mens in wezen een egoïst, maar er is een belangrijk onderscheid tussen de *"freiwilliger Egoist"*, de mens die dit gegeven van het eigen egoïsme eerlijk onderkent, en de *"unfreiwilliger Egoist"*, die hiervan niét wil weten, enkel het egoïsme van ánderen waarneemt en laakt, en zich zèlf liever, schijnheilig, verschuilt achter idealen, die *ijdele spookbeelden* zijn
- de onvrijwillige egoïst verklaart iets heilig *buiten zichzelf*, waaraan hij dan wel ook van ánderen onderwerping en opofferingen verlangt, op straffe van het verwijt *"zelfzuchtig"* te zijn.
- op basis hiervan levert Stirner kritiek op bijna alle ideologieën en instituties, o.a. christendom, nationalisme, utilitarianisme, liberalisme, socialisme,
- als alternatief is er een individualistische levenshouding: enkel het individu is eigenaar van zichzelf.

het enig bekend portret van Stirner, een schets door Friedrich Engels (vermoedelijk niet gelijkend)

Een volgeling van Stirner, Adolf Brand, publiceerde het eerste homotijdschrift in 1896 en noemde naar Stirners boek *Der Eigene.* Het werd uitgegeven tot 1931.

Stirner was ok van invloed op John Henry Mackay (1864-1933), een anarchistisch homomilitant. Twee gedichten van hem werd door Richard Straauss gebruikt voor zijn *Vier Lieder* (Op. 27).

Der Eigene.

Ein Blatt für Alle und Keinen.

Erscheint jeden 1. u. 3. Sonntag im Monat. Preis pro Vierteljahr M 1,50. Einzelnummer 10 Pf.

Dienstag.	Berlin-Wilhelmshagen.	No. 1.
— den 3. März 1896. —	Adolf Brand's Verlag.	— 1. Jahrgang. —

Inhalts-Verzeichniss.

Ich.

DER EIGENE

ZEITSCHRIFT FÜR FREUNDSCHAFT UND FREIHEIT

EIN BLATT FÜR MÄNNLICHE KULTUR

HERAUSGEBER ADOLF BRAND

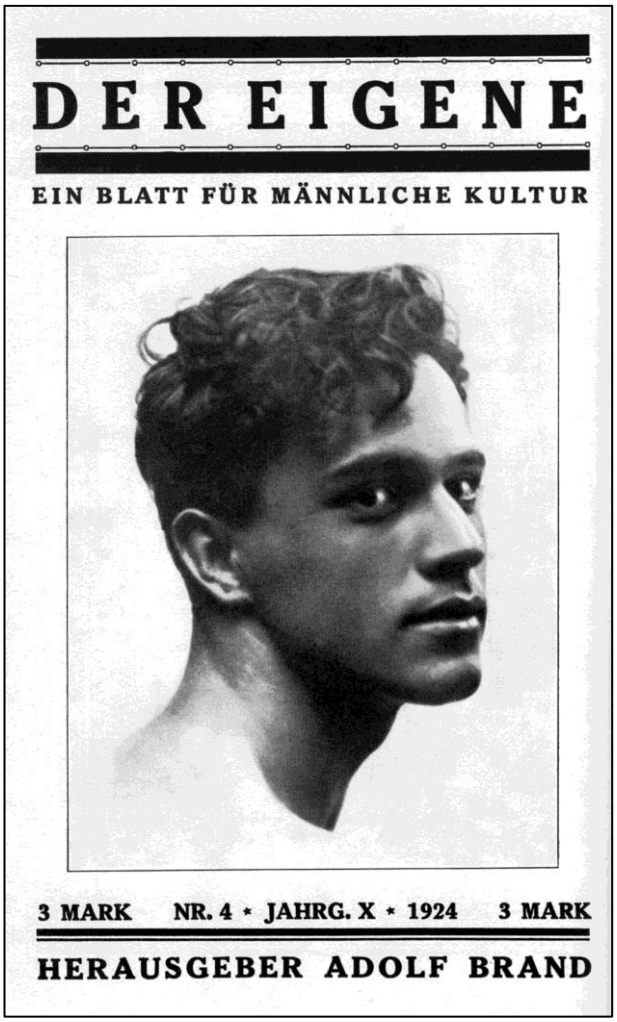
Erscheint jeden Freitag Nummer 9 / Jahrgang VIII ⊙ BERLIN NW. 6, Am Zirkus 12a ⊙ Preis der Nummer 2 Mark // 26. November 1926 //

Kultur und Homosexualität

Von Otto Fischer

Im Kampfe um die Befreiung der Homosexuellen von alten vorsintflutlichen Gesetzesparagraphen ist mit aller Schärfe auf die biologische Erscheinung der Inversion des Geschlechtstriebes und auf die Bedeutung dieser für die Kulturgeschichte der Menschheit hinzuweisen. Weite Kreise des Volkes, von den einfachsten Arbeitern an bis tief hinein in die Kreise der sogenannten Gebildeten, sind der Homosexualität gegenüber von den absurdesten und unsinnigsten Vorstellungen erfüllt. Die einen meinen, die Homosexualität sei eine Folge übermäßig ausgeübten Geschlechtsverkehrs, der eine Ueberreizung der Geschlechtsnerven hervorrufe und sich in der Umkehrung des Triebes äußere. Also Uebersättigung soll die Ursache sein. Schopenhauer vertritt z. B. in seinem berühmten Werke „Die Welt als Wille und Vorstellung" diesen Standpunkt. Die anderen meinen wiederum, die homosexuelle Veranlagung sei eine Krankheit und demgemäß als solche durch den Arzt zu behandeln und zu heilen. Und was sonst noch in den Köpfen der Menschen für Gedanken und Vorstellungen herumschwirren! Die neueren Forschungen und Untersuchungen von bedeutenden Männern der Wissenschaft haben nachgewiesen, daß alle bisher aufgestellten Theorien auf falschen Voraussetzungen aufgebaut sind, daß sie hinfällig sind, wenn die Inversion des Geschlechtstriebes als biologische Erscheinung im Leben der Menschheit aufgefaßt wird. Die Forschungen haben ergeben, daß die Homosexualität auf allen Kulturstufen, zu allen Zeiten, an allen Orten existiert hat und noch existiert. Sowohl unter den Naturvölkern Afrikas und Australiens, wie unter den auf höchster Kulturstufe stehenden Völkern Europas und Amerikas. Kein Land, kein Volk hat je existiert, das nicht die Liebe des Mannes zum Manne gekannt hat. Sogar im Tierreiche sind homosexuelle Akte beobachtet worden. Es wird oft der Einwurf gemacht, daß die Homosexualität speziell unter den Völkern auftritt, die dem Verfall entgegengehen, z. B. bei den Griechen und Römern. Das steht aber mit der Tatsache nicht in Einklang, daß die mannmännliche Liebe gerade unter gesunden, kräftigen und aufblühenden Völkern eine

ADOLF BRAND DEUTSCHE RASSE

DER EIGENE

EIN BLATT FÜR MÄNNLICHE KULTUR

3 MARK NR. 4 * JAHRG. X * 1924 3 MARK

HERAUSGEBER ADOLF BRAND

Pierre-Joseph Proudhon (1809-1865)

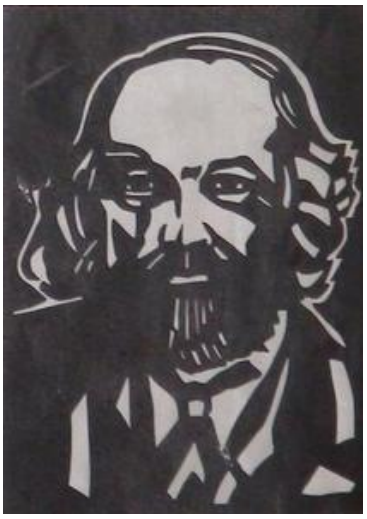
- geboren in Beçanson
- is van lage komaf: werkte in café van zijn vader en op het land (meeste revolutionairen zijn bourgeoiskinderen)
- werkt in een drukkerij, waar hij Fourier ontmoet en waar hij toezicht houdt op de publicatie van diens *Le Nouveau Monde Industriel et Sociétaire* (1829)
- komt naar Parijs en studeert er filosofie
- terug naar Beçanson
- publiceert zelf in 1840 zijn eerste werk *Qu'est-ce que la propriété*
- vanaf 1847 definitief in Parijs, waar hij werkt als schrijver, journalist en politicus
- in gevangenis tussen 1849 en 1852
- tussen 1858 en 1862 in ballingschap in België
- sterft in 1865 en wordt begraven op Montparnasse.

- tegen privébezit, want dat is diefstal: de arbeider produceert waardevolle zaken, maar de kapitalist die hem tewerk stelt, zal de opbrengt van de verkoop in zijn zak steken, op een klein deel na, dat het loon van de arbeider is
- er is een samenleving vereist zonder dat privébezit: de socialistische samenleving
- die nieuwe samenleving mag zelf niet te veel structuren hebben die van bovenaf de regels oplegt, dus geen sterke, centrale staat: de anarchistische variant van de socialistische samenleving
- de collectieve productiemiddelen moeten verdeeld worden onder de arbeiders om zo individueel te beheren, zodat ze kunnen leven van de voortbrengselen van hun eigen arbeid.

Michael Bakunin (1814-1876)

- afkomstig van een russische adellijke familie met 500 lijfeigenen
- gaat na studies filosofie in Moskou studeren in Berlijn gaat studeren en leunt aan bij de Jong Hegelianen (de progressieve volgelingen van Hegel, waartoe ook Marx kan gerekend worden)
- sluit zich aan bij socialistische kringen
- moet in asiel gaan, eerst in Zwitserland, in 1844 in Brussel en vanaf juli 1844 in Parijs
- contacten met Proudhon en Marx
- doet mee aan opstand in Parijs van 1848
- aanvankelijk panslavist, neemt hij deel aan revoluties in Oost-Europa

- is betroken bij een revolutie in Dresden en wordt uitgeleverd aan Rusland in 1851
- wordt gevangen gezet en later verbannen naar Siberië
- Bakunin vlucht in 1861 en komt via Japan en USA in London terecht, waar hij samenwerkt met Alexander Herzen aan het tijdschrift *Kolokol* (*The Bell*)
- steunt opstandelingen in meerdere Europese landen (Italië, Polen, Spanje)
- actief bij de oprichting van de Eerste Internationale in London
- wordt in 1872 tijdens het congres ervan in Den Haag door Marx uit de beweging gezet
- trekt zich in 1874 terug in Zwitserland waar hij in 1876 sterft
- ligt begraven in Bern.

- bekend zijn nu zijn laatste ideeën van anarchistische strekking:
  - Bakoenin was een tegenstander van de Staat, omdat hij de overheid beschouwde als een vorm van onderdrukking. Hij had ook geen vertrouwen in een democratische overheid, omdat ook daar de macht is gecentraliseerd bij een minderheid. Deze minderheid is wel gekozen door de bevolking, maar de minderheid heeft de volmacht om zelf beslissingen te maken.
  - De visie van Bakoenin over een anarchistische samenleving staat bekend als het collectief-anarchisme. Bij het collectief-anarchisme zijn de grond en grondstoffen het collectieve eigendom van iedereen. Iedereen mag beschikken over de voortbrengselen van zijn arbeid, zolang hij niemand in loondienst heeft. Mensen die samenwerken met dezelfde productiemiddelen vormen gezamenlijk een productieve associatie en zij mogen zelf bepalen hoe de opbrengst onder elkaar verdeeld wordt. De inwoners van buurten, wijken en dorpen besturen hun gemeenschap (commune) via democratische ledenvergaderingen. De commune zou consumptiemiddelen uitdelen aan mensen die gehandicapt, ziek of gepensioneerd zijn. De arbeidsassociaties kunnen lid worden van een federatie per bedrijfstak. De communes kunnen gaan samenwerken in regionale federaties. Iedere individu, associatie en commune is autonoom en heeft het recht op het verlaten van iedere samenwerkingsverband. Alle afgevaardigden, functionarissen en woordvoerders worden democratisch gekozen en kunnen op iedere moment afgezet worden door de leden.

Elisée Reclus (1830-1905)

- zoon van een predikant met 12 kinderen
- gaat in 1851 aan de Humboldtuniversiteit in Berlijn geografie studeren
- blijft zijn leven lang veel reizen. Zo bezocht hij vele Europese landen, waarover hij een aantal reisgidsen schreef, een groot aantal landen in Noord- en Zuid-Amerika.
- neemt in 1870 actief deel aan de Commune van Parijs
- wordt veroordeeld tot tien jaar verbanning uit Frankrijk en vestigt zich daarop in Zwitserland
- schrijft een groot aantal artikelen over het anarchisme en hield veel voordrachten over het onderwerp. Hij was lid van de anarchistische Internationale. Hij nam deel aan congressen van arbeidersorganisaties waar hij de andere bekende anarchisten uit zijn tijd leerde kennen, o.a. Michail Bakoenin en Peter Kropotkin
- wordt in 1892 gevraagd om aan de Université libre de Bruxelles (ULB) vergelijkende geografie te komen doceren, wat leidt tot een splitsing van de ULB
- geeft dan colleges in de lokalen van de vrijmetselaarsloge 'Les Amis Philantropes'. Ook binnen de loge had de komst van Reclus en de anarchistische ingesteldheid van de jongeren een scheuring tot gevolg
- overlijdt in Torhout en ligt begraven op kerkhof van Elsene.

- op vlak van de geografie volgt hij de naturalistische ideeën die reeds waren ontwikkeld door Carl Ritter, de Duitse geograaf van de 19de eeuw. Reclus' werk kan men beschouwen als een van de eerste pogingen om een vorm van sociale geografie te beoefenen. Bij hem ging het erom de mens in het geografische proces op te nemen.
- er is bij Reclus reeds een ecologische bekommernis aanwezig: « Certes, l'industrie amena de réels progrès dans son cortège, mais avec quel scrupule il importe de critiquer les détails de cette grande évolution ! », il faut « prendre définitivement conscience de notre humanité solidaire, faisant corps avec la planète elle-même ».
  Het menselijk ingrijpen op de aarde moet beantwoorden aan sociale, morele en esthetische criteria, die echter meestal verwaarloosd worden.

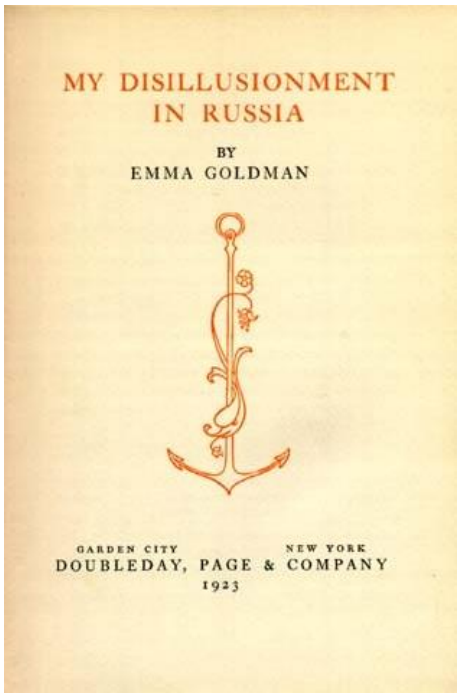
Emma Goldman (1869-1940)

- geboren in Litouwen
- haar familie verhuist tijdens haar tienerjaren van Litouwen naar Sint-Petersburg
- emigreert op haar zeventiende naar de Verenigde Staten, waar ze Alexander Berkman ontmoet en samen met hem een spilfiguur wordt binnen de anarchistische beweging in de VS, wat hen regelmatig gevangenisstraf oplevert
- beiden worden in 1919 vanwege haar revolutionaire overtuiging gedeporteerd naar Rusland, waar ze niet akkoord gaan met de politiek van de Communistische Partij
- ze gaan wonen in Berlijn
- Emma gaat in 1924 naar London; schrijfster Rebecca West geeft een feest voor haar, waarop 200 gasten aanwezig zijn, o.a. Bertrand Russell en H.G. Wells; vele aanwezigen waren geschokt door haar kritische houding tegenover de USSR
- gaat in 1927 naar Canada
- vecht mee in de Spaanse Burgeroorlog
- sterft in Toronto, maar ligt begraven in USA
- bekendste werk: *Anarchism, and Other Essays*

- bekende citaten:

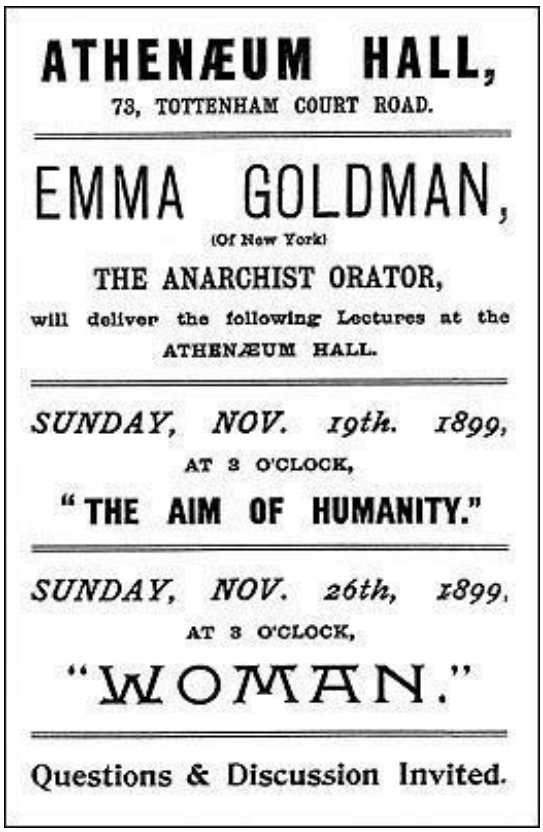
    - "If I can't dance, I don't want to be in your revolution"

    - "If voting changed anything, they'd make it illegal".

ATHENÆUM HALL,
73, TOTTENHAM COURT ROAD.

EMMA GOLDMAN,
(Of New York)
THE ANARCHIST ORATOR,
will deliver the following Lectures at the
ATHENÆUM HALL.

SUNDAY, NOV. 19th. 1899,
AT 3 O'CLOCK,
"THE AIM OF HUMANITY."

SUNDAY, NOV. 26th, 1899,
AT 3 O'CLOCK,
"WOMAN."

Questions & Discussion Invited.

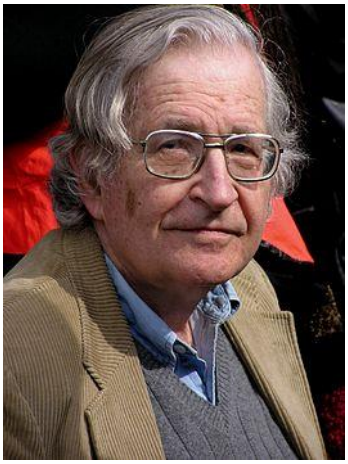

Emma Goldman, Hyde Park, London, May 1, 1937

Noam Chomsky (°1928)

- enerzijds linguïst: theorie dat grammaticale structuren universeel zijn en dus aangeboren zijn; filosofische betekenis: er bestaat een vaststaande menselijke natuur
- anderzijds maatschappijcriticus: één van de grootste linkse intellectuelen van de USA:
  - wijst Amerikaans imperialisme af
  - wijst erop hoe de laatste decennia de media propaganda voeren voor de elites die ze in hun bezit hebben gekregen
- voorbeeld van zijn kritisch denken: sinds 1945 is er een nieuw tijdvak en wel op 2 vlakken: enerzijds is toen het nucleair tijdvak begonnen, waarbij de mensheid zichzelf totaal kan vernietigen, en anderzijds is toen (volgens een voorstel op de laatste Internationale Geologische conferentie) het antropoceen begonnen, het geologisch tijdvak waarbij de mens fundamentele veranderingen aanbrengt aan de aarde, met grote bedreigingen voor het menselijk en ander leven tot gevolg.

Andere figuren op het herdenkingsplakkaat:

Ba Jin

Author and political activist. Born China as Li Yaotang. Ba Jin was his pen name. Learnt and advocated Esperanto. Spent 1927-8 in France. Returned to Shanghai. From 1983 suffered with Parkinson's Disease. Died Shanghai.

Alexander Berkman (1870-1936)

Leading anarchist known for his political activism and writing. Born Russia, emigrated to America. Lover and life-long friend of Emma Goldman. The pair were deported to Russia for their anarchist activities. He went on to live in France where he committed suicide, suffering from prostate problems.

Marie Louise Berneri (1918-1949)

Anarchist activist and author. Born Italy died, with her baby, in childbirth, in London. She was involved with the Freedom Press.

Buenaventura Durruti (1896-1936)

Central figure of Spanish anarchism during the period leading up to and including the Spanish Civil War. Born and died in Spain.

Francisco Ferrer (1859-1909)

Catalan free-thinker and anarchist. Born near Barcelona. Executed for armed rebellion in Barcelona.

Volgens Ferrer was het bestaande schoolsysteem een instrument van de heersende klasse, gericht op dienstbaarheid. Hij geloofde in een systeem op basis van spontaniteit, gericht op zelfontplooiing, geestelijke onafhankelijkheid en volledige emancipatie van het individu. Uiteindelijk zou dit in zijn ogen zelfs kunnen leiden tot een volledige verandering van de maatschappij, in libertair-anarchistische richting.

Gustav Landauer (1870-1919)

Anarchist theorist. Born Germany. Also translated William Shakespeare into German. Beaten to death by soldiers while under arrest in Munich. Film director Mike Nichols is his grandson.

Richardo Flores Magon (1874-1922)

Anarchist activist. Born Mexico. His activities, with his two brothers, caused his exile to the US in 1904. He spent the rest of his life in the States, half of it in prison. Died in died at Leavenworth Penitentiary, Kansas.

Nestor Makhno (188-1934)

Anarchist revolutionary and commander of an anarchist army. Born in what is now Ukraine. Died in exile in Paris.

Errico Malatesta (1853-1932)

Anarchist. Born Italy. Spent many years in exile in various countries. From 1881 he was often in London. In 1910 he had an electrical workshop at 15 Duncan Terrace, from which he provided cutting equipment that was used in the Houndsditch robbery. Returned to Italy after WW1 and died in Rome.

Louise Michel (1830-1905)

Anarchist. Born France. Active in the Paris Commune. Deported to New Caledonia in the Pacific. Returned to Paris when the Communards were granted amnesty. She continued her disruptive activities and in 1881 attended the anarchist congress in London, and met the Pankhursts. In England 1890-5 and thereafter was in London quite often. Died Marseille.

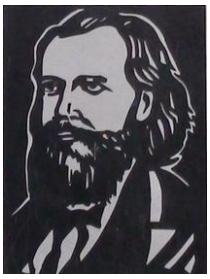
Federica Montseny (1905-1994)

Anarchist and writer. Born Spain. As Minister of Health during the social revolution she was the first woman to be a minister of a Western European country. During Franco's rule, she lived in France, 1939 - 77. Died Toulouse.

Johann Most (1846-1906)

Anarchist and journalist. Born Germany. Forced into exile, first France and in 1878 to London. Here he founded a newspaper, Freiheit/Freedom in which he printed his anarchist views. Imprisoned for a year and a half after which he emigrated to the USA, in 1882, where he repeated his London experiences: publishing his unacceptable views in his own paper and thus being imprisoned. Died Ohio, USA.

Ferdinand Domela Nieuwenhuis (1846-1919)

Politician, socialist-anarchist. Born Amsterdam. Began as a Lutheran preacher, lost his faith and then seems to have continued moving left-wards all his life. Born and died in the Netherlands.

Lucy Parsons (1853-1942)

Labour organizer, anarchist communist. Born Texas or Virginia, as Lucy Eldine Gonzalez, possibly to slaves and had a mixed ancestry. Married Albert Parsons, a white socialist and this interracial marriage forced them to move north, to Chicago. 1888 came to Britain and spoke alongside William Morris and Peter Kropotkin. Died in Chicago in a fire.

Rose Pesotta (1896-1965)

Anarchist, feminist labour organiser. Born Ukraine. 1913 she emigrated to New York City to avoid an arranged marriage. Died Miami.

Guiseppe Pinelli (1928-1969)

Anarchist. Born Milan, Italy. Worked as a railroad fitter. One of a number of anarchists who were taken in for questioning following a bomb that went off in Milan killing 17 people. Pinelli was seen to fall to his death from a fourth floor window of the Milan police station. An investigation found his death to have been an accident. And Pinelli was cleared of involvement in the bombing. Dario Fo's play 'Accidental Death of an Anarchist' was inspired by Pinelli's story.

Rudolf Rocker (1873-1958)

Anarchist and union organiser. Born Germany. Went to Paris in 1893. Came to London in 1895. 1897 attempted to enter New York with his lifelong companion Milly Witkop, but they were refused entry since they were unmarried, and they refused to marry. They returned on the same ship. Back in London he supported the emigrant Jewish sweatshop workers.

1914 arrested and interned as an enemy alien. 1918 returned to Germany via the Netherlands. 1933 he was back in London, and then went to the USA (with Milly even though they never married) where he died.

Kotoku Shusui (1871-1911)

Born as Denjiro Kotoku. Kotoku Shusui was his pen-name. Anarchist who translated anarchist writings into Japanese. Went to the USA in 1905-6. Executed for treason by the Japanese government.

B. Traven

Pen-name of a novelist about whom little is known for certain other than the fact that he spent time in Mexico where he died. Author of 'The Treasure of the Sierra Madre', 1927, made into the 1948 film. Probably German.

Jean Vigo (1905-1934)

Film director. Born Paris to an anarchist father. Vigo's two important films are Zero for Conduct (1933) and L'Atalante (1934). Died Paris.

Colin Ward (1924-2010)

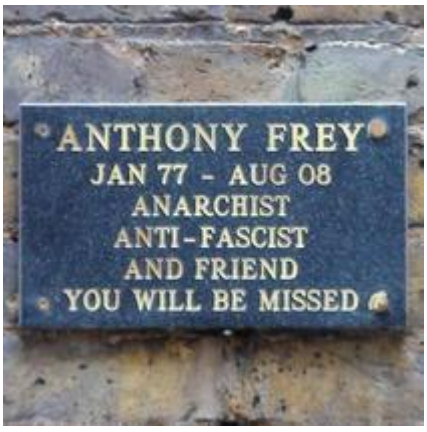
Anarchist writer. Born Wanstead. Served in the army in WW2, and worked as an architect 1952 - 61. Published on education, architecture and town planning

Emiliano Zapata (1879-1919)

Leading figure in the Mexican Revolution, the main leader of the peasant revolution in the state of Morelos, and the inspiration of the agrarian movement called Zapatismo. Born Mexico and died there, by assassination.

Voor de onbekende anarchist Anthony Frey, die in de buurt woonde, is er een afzonderlijk plakkaat.

Camille Pissarro

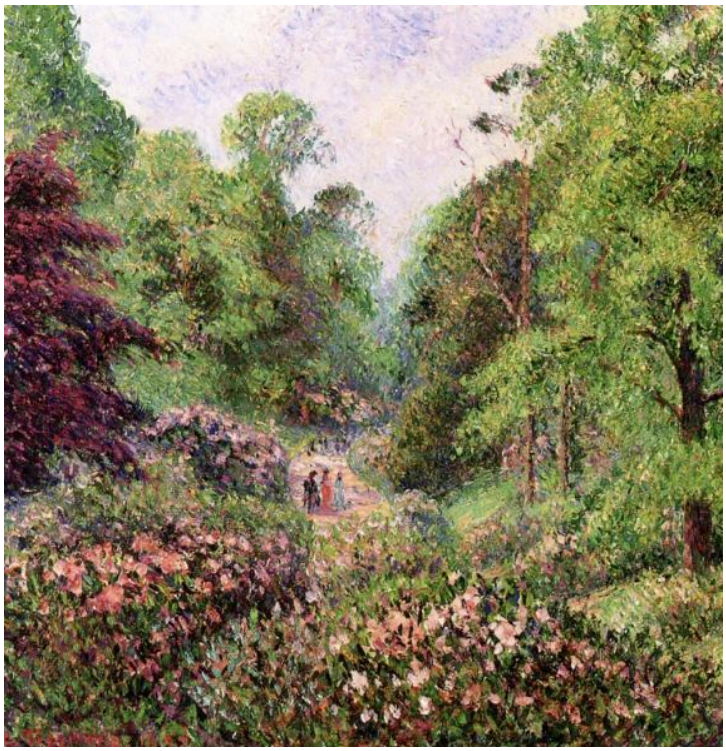
Pissarro had sympathie voor het anarchistisch gedachtengoed. Hij verbleef meerdere keren in London en schilderde meerdere zichten van London, o.a. Kew Garden.

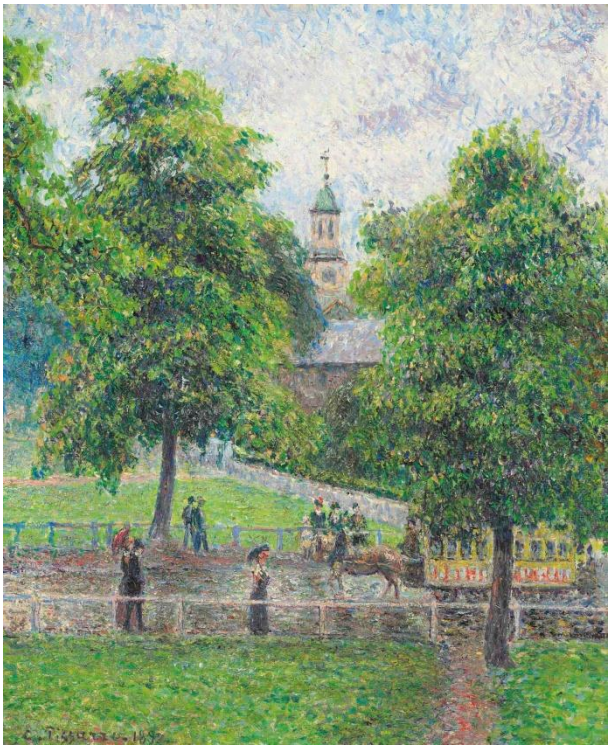

Bath Road, Chiswick, 1897

Dulwich College

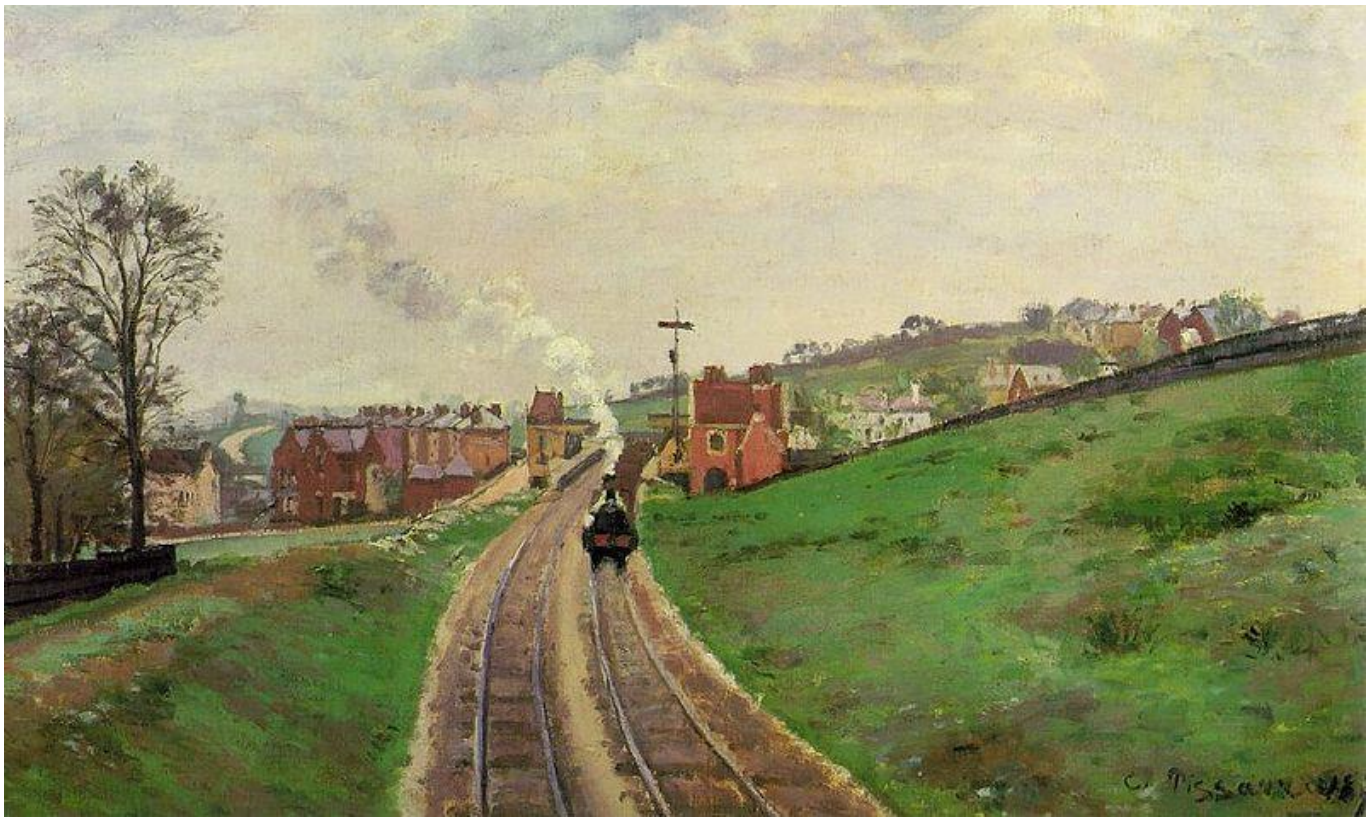

2 maal Kew

View across Stamford Brook Common, Camille Pissarro, 1897
St Mary's Church and Stamford Gardens flats can be seen beyond the Common. The allotments in the foreground are alongside the railway. The woman hangout her washing is probably the level-crossing keeper's wife

Lordship Lane Station, Dulwich

51 Roman Road Bethnal Green - *London Buddhist Centre*

De boeddhistische tempel opende in 1978, in een Victoriaanse brandweerkazerne uit 1888.

Powis Rd, Kingsley Hall - *Gandhi*

Kingsley Hall is een gemeenschapscentrum.

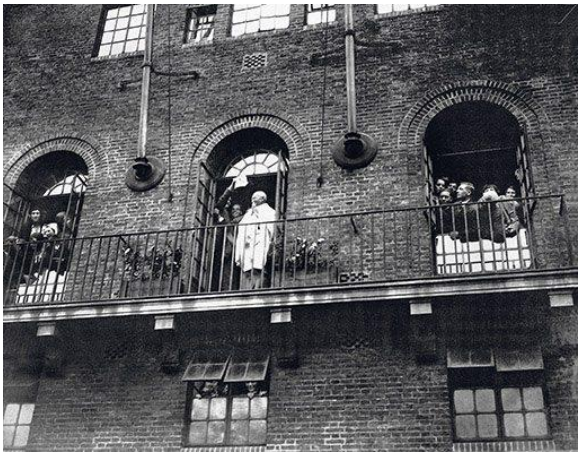
De start ligt in 1912 toen er een school voor armen werd opgericht, toen in Bruce Road.
Er waren banden met de suffragettes.
In 1926, tijdens de Grote Algemene Staking, werd er soep bedeeld.

Mohandas Gandhi verbleef hier in 1931 gedurende 12 weken. Hij kreeg bezoek van o.a. Shaw en Charlie Chaplin. Het gebouw huisvest nu de Gandhi Foundation. De kamer waar hij verbleef is bewaard gebleven.

Voor Gandhi: zie Wandeling in Bloomsbury, Tavistock Square.

In 1965 opende de R. D. Laing, boegbeeld van de anti-psychiatrische beweging er een centrum voor mensen met psychische problemen.

Queen Mary University - *Bryan Magee, Quentin Skinner*

De oorsprong van deze universiteit gaat terug tot de stichting van het London Hospital Medical College in 1785.
Het biedt opleidingen aan voor: the Humanities, Social Sciences and Laws, Medicine and Dentistry and Science and Engineering.

Queen Mary's hoofdcampus is in the Mile End area of Tower Hamlets.
Een van de campussen is aan Charterhouse Square.

Voor Bryan Magee: zie bij King's College.

Quentin Skinner (°1940)

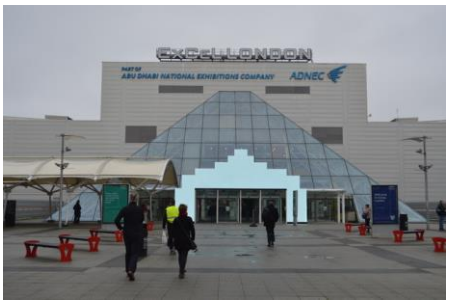
- tussen 1996 en 2008 prof geschiedenis aan Cambridge
- nu Professor of the Humanities aan Queen Mary University of London
- editor voor de *Cambridge Texts in the History of Political Thought*, waarin al meer dan 100 teksten zij uitgegeven.

- stichter van de "Cambridge School of the history of political thought": men besteedt vooral aandacht aan de historische context waarin morele en politieke filosofie is geschreven; de meeste teksten zouden bedoeld zijn als een bijdrage aan actueel gevoerde politieke debatten
- focus op politiek denken van vroeg moderne periode, met boek over Niccolò Machiavelli en 3 boeken over Thomas Hobbes.

ICC, Exhibition Center Excel, Royal Victoria Dock - *Elinor Ostrom*

In dit complex werd in 2012 de conferentie gehouden *Planet Under Pressure* door de International Council for Science (ICSU), met deelname van o.a. Elinor Ostrom als Chief Scientific Advisor.

Elinor Ostrom (1933-2012)

- Amerikaanse economiste
- wint in 2009 de Nobelprijs voor economie, als eerste en tot nu toe enige vrouw
- heeft vooral gewerkt voor het beheer van gemeenschappelijke goederen.

- volgens haar moeten gemeenschappelijke goederen niet privaat gemaakt worden om de "tragedy of the commons" te voorkomen: mits goede communicatie kunnen gemeenschappelijke goederen wel degelijk rationeel gebruikt worden.

De tragedie van de meent (gemeenschappelijke grond - Engels: the Tragedy of the Commons – cfr. artikel van Garrett Hardin):

Een weide mag door iedereen gebruikt worden.
Als boer A een extra koe neemt, gaat het voordeel (meer melkverkoop) volledig naar hem, terwijl het nadeel (minder gras per koe) gedeeld wordt door alle boeren.
Het is dus rationeel voor A om een extra koe te nemen.
Maar: boer B heeft nu minder melkverkoop, want zijn koeien eten minder gras, dus ziet B zich verplicht ook een extra koe te nemen.
Het is dus rationeel voor B (en C enz.) ook een extra koe te nemen.
En dus: op een bepaald moment zijn er zoveel koeien dat er niet genoeg gras meer is en alle koeien sterven van honger.
De boeren hebben toch niet rationeel gehandeld.

Betekenis van het verhaal:

Eerste visie:
gemeenschappelijk gebruik werkt niet en dus moet alles in privé bezit gegeven worden (bij privé bezit is zowel het voordeel als het nadeel van de extra koe voor dezelfde eigenaar en zal de tragedie zich niet voordoen).

Maar er is ook een tweede visie mogelijk:
gemeenschappelijk gebruik kan maar werken als de gebruikers afspraken maken met elkaar (collectief beheer van de meent, planning van het gebruik).

Volgens Ostrom zijn er 8 "design principes" voor stabiel beheer van gedeelde hulpbronnen:

1. Duidelijke definities (wat de commons zijn en wie de bezitters zijn)
2. Aanpassing aan lokale gesteldheden
3. Gemeenschappelijke besluitvorming door de bezitters
4. Toezicht door of in opdracht van de bezitters
5. Strafmaatregels bij misbruik
6. Goedkope en laagdrempelige arbitrage bij geschillen
7. Zelfbeheer van de gemeenschap en herkenning door hogere autoriteiten
8. Voor grootschalige commons bronnen een gelaagd systeem met lokale groepen.

Wapping High Street, St John's Churchyard - *Thomas Rainsborough*

De St John the Evangelist Church in Wapping werd gebouwd in de 18e eeuw, maar op de toren na vernield in WO II.
Naast de toren staat de St John Old School, omgebouwd tot woongelegenheden.
In de gevel van de school zien we een beeld van een jongen en van een meisje, gekleed in het blauw, typisch voor weeskinderen (zoals bij de kerk St Andrew Holborn en bij het Wren House);

In wat er overblijft van het bijhorende kerkhof, is een plakkaat voor Thomas Rainsborough.

Thomas Rainsborough (1610-1648)

- was tijdens de burgeroorlog 1642-1651 de enige hogere officier uit Cromwells leger die zich aansloot bij de radicale vleugel van de Levellers
- was één van de leidende figuren van de Levellers (zie bij The Rosemary Branch in Islington)
- werd gedood in de burgeroorlog, tijdens de slag nabij het kasteel van Pontefract, West Yorkshire.

- pleitte in de zogenaamde Putney Debates voor algemeen stemrecht, met de volgende uitspraak:

  I think that the poorest he that is in England hath a life to live, as the greatest he; and therefore truly, Sir, I think it's clear, that every man that is to live under a government ought first by his own consent to put himself under that government; and I do think that the poorest man in England is not bound in a strict sense to that government that he hath not had a voice to put himself under.

Index

Addison, 37, 403, 404
Anderson, 171, 283
Anselmus, 36
Archimedes, 137
Aristoteles, 21, 69, 137, 139
Aristotelian Society, 298, 299
Arnold, 277
Arthur Koestler, 389
Athenaeum Club, 110
Atkinson, 255, 263
Ayer, 41, 184, 316, 318
B. Traven, 524
Babbage, 367, 421
Bacon, 36, 41, 61, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 73, 114, 122, 137, 140, 217, 228, 464, 495
Baggini, 321
Bakunin, 511, 517
Bal Tilak, 414
Bauman, 255, 262
Bayes, 507, 508
Bayle, 251
Bedford College, 291
Bentham, 35, 45, 137, 140, 142, 159, 230, 231, 232, 309, 311, 313, 322
Berkeley, 213, 216, 261, 286, 293, 306
Berkman, 521
Berlin, 41, 133, 184, 185, 247, 367, 458
Berneri, 521
Besant, 456, 509
Blackburn, 293, 294
Blake, 131, 132, 368, 454, 460, 507
boeddhistische tempel, 527
Bostrom, 242, 244, 246
Boyle, 39, 85, 96, 114, 117, 118, 122, 123, 124, 129, 143, 342
Boyle-lezingen, 129
Brockway, 345, 358
Buridanus, 36
Burke, 85, 159, 165, 167, 367
Butler, 202, 306
Byron, 387, 416
Calmille Pissarro, 525
Carlyle, 84, 110, 159, 346, 364, 388
Carpenter, 374, 375
Cartwright, 270
Cavell, 283
Cavendisch, 37, 39
Cavendish, 297
Chesterton, 401, 402
Chomsky, 511
Cicero, 137, 139
Clarke, 129, 130
Clifford, 315
Cohen, 159, 314, 319, 320
Coleridge, 369, 439
Colet, 202, 203, 205, 458
Collins, 248, 251
Copleston, 397, 398, 399
Dalrymple, 292
Darwin, 37, 38, 110, 112, 269, 286, 295, 307, 308, 495
Dawkins, 292, 293, 294, 295
de Botton, 242
Dee, 477, 478
Dennett, 292, 293, 294
Desaguliers, 275
Despard, 55, 107, 109
Dickens, 437
Diggers, 451, 452
Duns Scotus, 36
Durruti, 521
Dworkin, 293, 295
Eerste Internationale, 198, 517
Einstein, 41, 42, 197, 391, 392, 393, 394, 396, 419
Eliot, 479, 480
Ellis, 374, 375
Engels, 22, 48, 57, 109, 118, 172, 180, 190, 323, 360, 372, 491
Epicurus, 20, 21, 39, 62, 122, 124
Evelyn, 477
Fabian Society, 43, 44, 253, 255, 256, 373, 374
Ferrer, 511, 521
Feyerabend, 269, 270
Fichte, 388
Filmer, 453
Foot, 125
Forster, 227
Francis Bacon, 26, 41, 46, 61, 64, 67, 75, 95, 118, 142, 217, 242, 301
Franklin, 79, 80, 81, 82, 365, 418, 448

French Theory, 483
Freud, 258, 420, 429, 430, 431
Froebel, 277
Furedi, 301, 302
Galbraith, 255, 261
Galileo, 137, 270
Gellner, 255, 267, 268, 269
Georgescu-Roegen, 315
Giddens, 255, 259, 260
Godwin, 85, 131, 324, 325, 326, 327, 455
Goldman, 511, 521
Goldsmith, 363
Goodman, 425, 426, 427
Goodwin, 159, 325, 407, 408
Graves, 51
Gray, 67, 255, 260, 292, 295
Grayling, 293
Greaves, 489
Greenblatt, 21, 283
Gresham College, 117, 218
Grosseteste, 36
Haldane, 46, 331
Harrington, 251, 498, 499
Harris, 292, 294
Hatchards, 136
Hawking, 37, 38, 419
Hayek, 112, 255, 257, 290
Heisbourg, 240, 241
Held, 266
Herzen, 330
Heythrop College, 397, 398, 399
Hickel, 483, 485
Hill, 135, 244, 460, 461, 482, 498, 500
Hitchens, 283, 292, 294, 469
Hobbes, 26, 39, 56, 62, 78, 85, 86, 95, 96, 98, 99, 100, 122, 124, 143, 144, 145, 147, 148, 153, 155, 156, 194, 220, 230, 283, 344, 367, 455
Hobsbawm, 267, 283, 303, 304
Honderich, 184, 318
Hooke, 35, 114, 117, 118, 218
Hooker, 205, 207
Humanist League, 358
Humanists UK, 435
Hume, 78, 137, 140, 141, 142, 145, 153, 154, 155, 156, 159
Huxley, 434
Huygens, 117
Inge, 202
Israel, 321
James Mill, 45, 231, 232, 311
Jin, 521
John Stuart Mill, 45, 56, 110, 112, 159, 160, 230, 232, 397
Johnson, 37, 38, 131, 165, 202, 222, 223, 252, 326, 341
Keats, 470
Keynes, 159, 242
Klein, 428, 429
Kropotkin, 255
Kuhn, 269
Kukathas, 265
Lakatos, 269
Landauer, 522
Laski, 255, 256, 259, 331, 405
Law, 41, 218, 278, 314, 315, 398, 399
Lawrence, 436, 495
Leibniz, 127, 142, 143, 144
Lenin, 159, 255, 290
Levellers, 450, 479, 531
Lewes, 479, 480
Locke, 35, 36, 41, 78, 85, 95, 96, 124, 137, 140, 142, 143, 145, 147, 148, 150, 151, 153, 156, 191, 192, 194, 277, 495
London Library, 125
Luther, 27, 57, 58
Macaulay, 37
Madoc-Jones, 51
Magee, 528
Magon, 522
Makhno, 522
Malatesta, 522
Malthus, 506, 507
Mandeville, 490
Marcuse, 425, 426
Marx, 109, 112, 159, 168, 170, 171, 172, 173, 180, 231, 255, 258, 276, 290, 304, 315, 319, 322, 332, 360, 361, 372, 419
Matthews, 202
Maurice, 415
Melon, 279
Michel, 522
Midgley, 408, 409
Mill, 230, 231, 232, 322
Milton, 137, 228, 277
Montseny, 522
Moore, 41, 94, 487, 488

More, 2, 17, 21, 22, 26, 27, 28, 29, 30, 46, 48, 57, 58, 61, 62, 67, 78, 95, 148, 200, 210, 228, 244, 280, 314, 343, 498, 500
Morgan, 489, 490
Morin-Eitner, 53
Morris, 2, 49, 106, 159, 215, 244, 280, 309, 314, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 360, 372, 374, 493
Morton, 17, 22, 27, 28, 289
Most, 522
Mouffe, 370
Murdoch, 92, 93, 94, 125
Nagel, 283, 286, 295
National Gallery, 105, 461
National Portrait Gallery, 84
National Trust, 92, 356, 461, 463
neoliberalisme, 40, 255
Newton, 37, 41, 85, 103, 114, 117, 127, 128, 129, 137, 138, 143, 190, 191, 228, 307, 342, 419, 495
Nietzsche, 388
Nieuwenhuis, 523
Nussbaum, 283, 287
Oakeshott, 255, 259
Ockham, 36, 207, 209
Oldenburg, 117, 118, 142
Orwell, 159, 179, 182, 372
Ostrom, 529
Owen, 410, 411
Paine, 85
Parfit, 285
Parsons, 523
Pearce, 305
Pesotta, 523
Pestalozzi, 277
Pinelli, 523
Pinker, 293, 296
Pissarro, 513, 525
Plato, 63, 92, 137, 139, 258
Polanyi, 508, 509
Political Economy Club, 367, 507
Pope, 457, 501, 503
Popper, 159, 255, 258, 269
postmodernisme, 269, 288, 483, 484
Power, 52, 478
Price, 504
Priestley, 89, 131, 341, 448, 454, 459, 504
Proudhon, 512, 516
Putnam, 283, 285
Rainsborough, 530, 531
Reclus, 511
Revolution Society, 504
Ricardo, 85, 159, 231, 323
Riccardo, 367
Rocker, 523
Roger Bacon, 36
Rorty, 283, 288
Rousseau, 77, 78, 155, 185, 418
Royal Academy of Engineering, 121
Royal Society, 39, 116, 117, 118, 121, 127, 129, 142, 157, 218, 225, 341, 508
Ruskin, 37, 38, 110, 212, 242, 244, 245, 313, 346, 347, 364, 461, 482, 496
Russell, 2, 41, 42, 43, 56, 108, 147, 159, 247, 253, 255, 279, 280, 281, 314, 316, 331, 341, 343, 345, 436, 471, 475, 482, 486
Saint-Évremond, 39
Schopenhauer, 247, 491, 492
Scruton, 133, 135, 477
Sen, 255, 263, 287
Shaftesbury, 145, 150, 153, 156, 192, 194
Shakespeare, 228, 464
Shaw, 43, 44, 159, 162, 253, 259, 290, 372, 373, 420
Shusui, 523
Sidney, 251, 500
Singer, 231, 293, 296, 300
Skinner, 283, 528
Smith, 40, 137, 140, 142, 145, 153, 157, 158, 159, 322, 448
Sokal, 483, 484
Sontag, 283
Spectator, 404
Spencer, 110, 112, 113, 441, 444, 480, 488
Stalin, 362, 372, 373
Stebbing, 291
Stiegler, 483, 484
Stirner, 511, 514
suffragettes, 41, 55, 109
Swedenborg, 277
Sweezy, 425, 426, 427
Tawney, 255, 256, 364
Temple, 37, 40, 207, 222, 230, 251, 397, 400, 499
The Club, 157
Tocqueville, 159, 160, 161
Toland, 248, 250, 251

Toynbee, 510
Tyndale, 56, 57, 221
Underhill, 402
Voltaire, 127, 128, 144, 157, 190, 191, 418
Vrijmetselaars, 274
Ward, 524
Watt, 85, 88, 341
Webb, 433
Weber, 58
Westermarck, 298, 299
Wilde, 37, 38, 83, 136, 159, 162, 163, 290, 371
Wilkes, 220
Wilkinson, 255, 264
Williams, 283, 284
Wilson, 437, 511, 512
Winstanley, 451
Wittgenstein, 92, 281, 470, 471, 472, 473, 474, 475
Wollstonecraft, 85, 131, 324, 325, 326, 327, 448, 449, 455, 464
Zapata, 524
Žižek, 283, 303